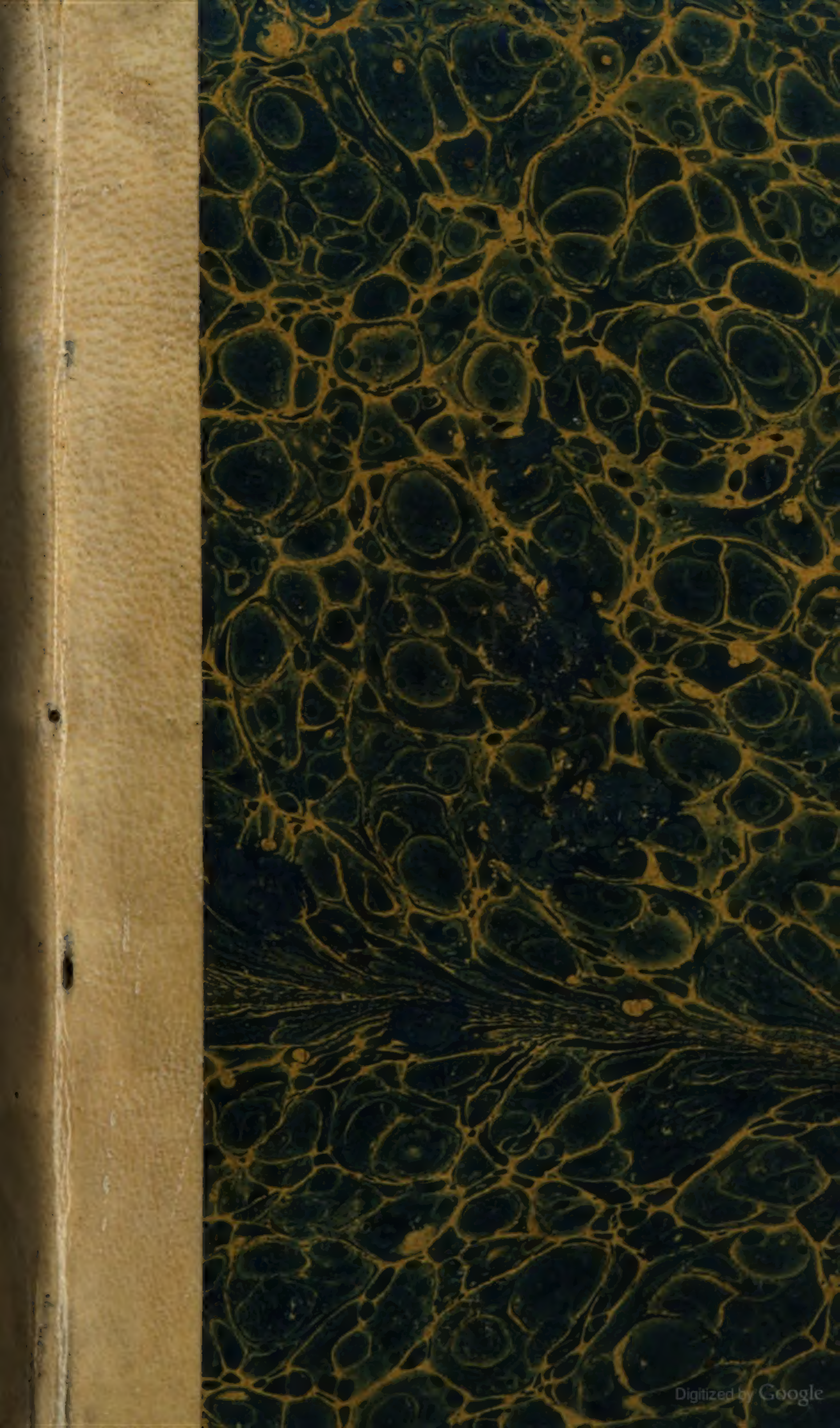
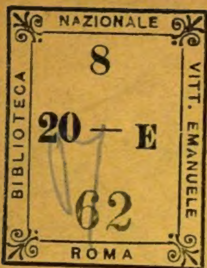

NAZIONALE
BIBLIOTECA
VITT. EMANUELE
8
20 — E
62
ROMA

Bibl. Sec. Coll. Rom. S. I.

Ex Legato Ill.mi Coccini

AD
ILLVSTRISSIMVM
PRINCIPEM AC DOMINVM, D. IOANNEM VVILHELMVM,
Ducem Iuliæ, Cliuiæ, & Montium, Administratorem Episcopatus Monasteriensis: Comitem Marchiæ & Rauenspurgi, Dominū in Rauenstein, &c. Principem suum clementissimum, Tilmanni Bredenbachij in Collationes suas sacras

PRAEFATIO.

INTER honestas humanæ vitæ oblectationes, Illustrissime Princeps, non minima videtur illa censenda, quæ ex bonorum hominum conuictu, societate, mutuisque congressibus, colloquijs, & eruditis sermonibus percipitur. Vnde & alij salem, alij condimentum vitę, amicitiam dixerunt, quam qui ex vita hac sustulerit, solem è mundo tollere non absurdè antiquitus dictum legimus. Et quamuis varia sint veræ & solidæ amicitiæ officia, non minima tamen eius pars in iucundis & frugiferis amicorum sermocinationibus constituta videtur. Sicut autem inter bonos tantùm & virtutum amantes sacrum hoc amicitiæ nomen suę appellationis dignitatem meretur, ita bonorum virorum ea plerunque est indoles & natura, vt prudenti delectu eos sibi in suam adsciscant cōsuetudinem, quos norint spiritu & animorum propensione sibi quàm simillimos. Atque, vt

ad te, Illustriss. Princeps sermonem instituens, à principibus viris exempla desumamus, referunt Historici, clarissimum Principem & Imperatorem Carolum Magnum doctorum virorum congressu & consuetudine, rerumque mirabilium commemoratione mirificè delectatum: habuit enim inter cæteros Imperial. aulæ suæ viros doctissimos, Alcuinum, hominem variæ eruditionis, & in primis Ecclesiasticarum rerum peritissimum, secuti præclara eius monimenta testātur. (*Albert. Crantz. li. 2. Saxo. cap. 7.*) Aliarum præterea artium liberalium doctores plurimum veneratus, magnis eos extulit honoribus: Rhetoricæ insuper, ac Dialecticæ, atque Astronomiæ plurimum temporis & laboris impendit. Discebat & artem computandi, & intentione sagaci syderium cursum curiosissimè rimabatur. In cibo & potu temperans, sed in potu præcipuè. Inter cœnandum autem admodum frequenter lectorem audiebat. Legebantur ei historiæ, & antiquorum res præclaræ. In primis verò delectabatur libris D. Augustini, præsertim de ciuitate Dei. Circa pauperes sustentandos, & gratuitam liberalitatem studiosissimus. Religionis verò diuinæ plurima illi cura fuit, psallendi, legendiq; officia in Ecclesia discreuit, ipse se choris psallentium immiscens, submissè & in commune concinens, digitoque aut baculo porrecto, quemadmodum illos legere voluisset, insinuans. Coram se vbicunque esset, diuinum peragi religiosè curauit officium. Sermones Patrum, Homilias Sanctorum, eorundemque vitas & Martyrologia

dili-

diligenter inquiri, & conscribi eaque in Ecclesijs maioribus & conuentualibus iussit per singulos dies recitari. Omitto reliquas (ne sim prolixior) tanti principis virtutes, quas historiographi præclarè commemorant.

Ptolomæus quoque Philadelphus AEgypti rex, vt scribit Iosephus, (*lib.12.c.2. Antiqu. Iudaic.*) ab Eleazaro principe sacerdotum gentis Iudææ petijt veteris Testamenti volumina, vt ea in Bibliothecam suam reponeret, simulque ab vnaquaq; tribu Iudaica eligi, & ad se mitti viros optimos sex, qui per ætatem legum essent periti, possentque interpretationem earum prudenter exponere. Nam opinor, inquit Ptolomæus, his perfectis maximam nobis gloriam præparari. Transmisitque simul cum literis suis viros doctissimos. Andream & Aristęam, qui & munera regia templo ac rebus diuinis consecrata offerrent, & viros illos (qui erant simul septuaginta duo) colloquijs ac dissertationibus suis amanter exciperent, & honorificè ad Regem perducerent. Quos cùm Rex Ptolomæus magnificentissimè suscepisset, totidem, quot erant interpretes, nempe septuaginta duobus diebus, peracta legis Iudaicæ interpretatione, mensæ conuiuio suæ adhibuit, & singulis singulas quæstiones admodum pias & fructuosas, de cognitione Dei, & regni administratione proposuit, conuiuio illo non minus epulis & liberalitate regia, quā sanctissimis collationibus instructissimo, ad duodecim dies durante. Cuiusmodi autem illæ, & quàm sanctæ & frugiferæ fuerint quæstiones, & quæ in conuiuio illo

præparata sint, quisquis singula velit cognoscere, inquit Iosephus, legat volumina Aristæ, quæ propter hoc conscripsit, & intelliget. Dicebat autem Rex Ptolomęus, maxima sibi bona per præsentiam, & responsa illorum collata esse: nam profuisse sibi, quòd didicisset ab illis quemadmodum deberet regnare, tándemq; benignè eos dimittens, regia munificentia mirificè cohonestauit. De Alphonso rege commemorant historici, doctorum virorum sermones magis ipsi placuisse, quàm peritissimorum Musicorum harmoniam. Alexander Seuerus Imp. authore Lampridio, cum inter suos conuiuaretur, Vlpianum & doctos homines assumebat, vt haberet litterata colloquia, quibus se recreari dicebat & pasci, cumq; priuatim cœnaret, habebat librum in mensa & legebat.

Cato apud Ciceronem de senectute, dicebat se epulari consueuisse cum sodalibus omninò modicè. Neque enim, inquit, ipsorum conuiuiorum delectationem, corporis voluptatibus magis, quàm cœtu amicorũ & sermonibus metiebat, subiungitque accubationem epularem rectiùs à Latinis conuiuium nuncupatum, quia vitæ coniunctionem habeat, quam symposium à Græcis, qui, quod in eo genere minimum est, id maximè probare videantur. Iulius Cæsar, vt est apud Lucanum poëtam grauissimum, cùm à Ptolómæo rege Aegypti conuiuio exciperetur, Achoreum sacerdotem compellans, ait:

O sacris deuote senex, quodque arguit ætas,
Non neglecte deis, Phariæ primordia gentis,
Terrarumque situm, vulgique ediscere mores.

Et ri-

Et ritus formasque Deûm, quodcunque vetustis
Insculptum est adytis, profer, noscique volentes
Prode Deos, &c.

Et post pauca.

Media inter prælia semper
Stellarum, cælique plagis, superisque vacaui,
Sed cùm tanta meo viuat sub pectore virtus,
Tantus amor veri, nihil est quod noscere malim,
Quam fluuij causas per sæcula tanta latentis,
Ignotumque caput, spes sit mihi certa videndi
Niliacos fontes, &c.

Desiderabat Cæsar etiam media inter prælia, vt ait, de rebus cęlestibus, de moribus gentium, de mysterijs sacrorum Aegyptiorum, ac demũ de Nili fontibus, & eiusdem annuæ inundationis causis, cum Sacerdote Achoreo inter conuiuandum, sermocinari; semperq; hoc magnis & excellentibus Principibus vsurpatum legimus, vt in rebus præclaris & indagatione dignis nunc legendo, nunc cum viris eruditis colloquendo, quando per otium licebat, sese & occuparent simul & oblectarent. Alexander Magnus, vt refert Clemens Alexandrinus, (*Strom. lib.* 6) decem sapientibus Iudæorum decē quæstiones proposuit.

Præclara voluntas & laudabile studium, sed in Ethnicis principibus & Philosophis multò fuisset laudabilius, si (vt rectiùs à plerisq; Christianis Principibus factitatum) ingenij vim & acumen ita ad cognitionem rerum abditarum conuertissent, vt ex cognitione creaturarum ad cognitionem, amorem, & glorificationē, vt ait Apostolus, (*Rō.*1.) veri Dei, progressi essent. Hic

enim debet esse scopus, hic finis actionum, & studiorum nostrorum: Nam qui solùm vana, variaque curiositate inducti, de omnibus, quæ fiunt sub sole, vt loquitur Salomon (*Eccles.* 1.) inuestigant, quemadmodum multos gentilium olim fecisse, atque etiamnum hodie plerosq; Christianæ fidei mysterijs imbutos facere comperimus, his vniuersus ipsorum labor & spinosa fatigatio, cedit in illam occupationem pessimam, de qua ibidem subiungit Ecclesiastes: Quid enim peius, quid indignius, hominem nobilissima rationis dote diuinitùs præditum, eam ipsam suæ rationis & mentis lucem ac dignitatem vniuersam in rerum caducarum naturis & causis cognoscendis alijsque argutijs, & vt Psalmista loquitur, (*Ps.*39.) vanitatibus & insanijs falsis pertractandis, penitus impendere, totamq; ætatem in huiusmodi peruestigandis insumere, nec vnquam, vel rarissimè in eam considerationem assurgere, vt cognoscat, cuius rei causa, vel ad quid ipse homo sit cõditus? Deus de terra creauit hominem, inquit Sapiens, (*Eccle.*17.) & secundum imaginẽ suam fecit illũ. & post pauca: Posuit, inquit, oculum ipsorum super corda illorum, ostendere illis magnalia operum suorum, vt nomen sanctificationis collaudent, & gloriari in mirabilibus illius, vt magnalia enarrent operum eius, &c. Imaginẽ Dei mirabiliter gerit homo in tribus potentijs animæ memoria, intellectu, & voluntate, vt assiduè meminerit, intelligat, & diligat Deum. Hæc imago, etiamsi non tota extinguatur, attamẽ veluti nubibus quibusdam toties obumbratur,

tur,& obſcuratur in homine, quoties eius actio & cõſideratio peregrinatur à ſublimibus ac diuinis, & deflectitur ad iſta inferiora & viſibilia, ſiue intuenda ad notitiã, ſiue appetenda ad vſum, ſiue pro officio diſponenda vel actitanda. Si tamen ita verſatur in his, vt per hæc illa requirat, haud procul exſulat. Sic agere & occupari eſt repatriare, inquit mellifluus Bernardus. Diximus obiter de imagine Dei in homine, qui etiam ad ſimilitudinem Dei factus eſt, vt ſicut Deus eſt ipſa charitas, bonitas, benignitas, iuſtitia, &c. ita & homo fit benignus, iuſtus, mitis, & miſericors. Hæc eſt dignitas, hic honor, hæc excellentia hominis, quẽ præſciuit & prædeſtinauit Deus conformem fieri imaginis filij ſui, inquit Apoſtolus. Cuius imaginis in nobis conſeruandæ & iugiter portandæ alibi nos admonet idẽ Apoſt. Igitur, inquit, ſicut portauimus imaginem terreni (Adam) portemus & imaginem cæleſtis. Poſuit quoque Deus oculũ illorũ ſuper corda ipſorum, ait Sapiens, oſtendere illis magnalia operum ſuorum, &c. hoc eſt, Deus idcirco talem hominem condidit, vt eſſet qui opera eius intelligeret, qui prouidentiam diſponendi, qui rationem faciendi, ſapientiam gubernandi, clementiam benefaciendi, & ſenſu admirari, & voce enarrare, atq; collaudare poſſet, totusq; Deum factorem ſuum coleret. Et ſicut mundus factus eſt propter hominem, vt ſeruiret homini, ita homo factus eſt propter Deũ, vt ſeruiret Deo, illum agnoſceret, agnitum amaret & coleret, ideoque amaret & coleret, vt beatam immortalitatem pro mercede laboris

 perci-

percipiens, ſummo & immortali Deo in perpetuum feliciſſimè frueretur. Hæc eſt conditi hominis ratio, propter hoc & ipſe conditor hominis factus eſt homo, quod qui vel neſcit, vel non agnoſcit, ſi ipſe homo ſit, neſcitur, imo & perdit quod viuit, vt inquit D. Auguſtinus (*ca. 4. Enchirid.*) qui Deum non agnoſcit, qui Deum nō diligit. Quando igitur hæc eſt conditi hominis ratio, vt ex conſideratione mirabilium in creaturis accendatur in admirationem, laudem, & amorem Creatoris, multaq; non prioribus tãtùm temporibus, verùm etiam noſtro hoc ſæculo admiranda contigiſſe, atque etiamnum diuinitus contingere intelligerem, quæ licet ſempiterna memoria digna, partim neglectu & incuria hominum, vix à paucis dignè conſiderantur: partim obliuione & ſilentio ſic obſcurantur, & protinus euaneſcunt, vt nec facta eſſe putentur, imò ne veſtigium quidem ſui vel apud paucos relinquant: ea propter crebrò deſideraui, aliquem ex eruditis noſtri ſæculi ſcriptoribus orthodoxis exoriri, qui hunc laborem aſſerendæ veritatis, & diuinæ gloriæ illuſtrandæ cauſſa ſubire ſuſtineret, vt hæc, ſi non omnium maxima, magna tamen & mirifica opera Dei, ſancta induſtria & fide collecta conſcriberet. Spem aliquam huiuſmodi operis conficiendi, præbuit iam pridē Reuerendiſſimus Dominus VVilhelmus Lindanus, de vera pietate & Catholica religione optimè meritus in libro ſuo de fugiendis idolis. Deus Optimus Maximus ſanctiſſimos eius conatus confirmet.

Certè prioribus ſæculis non defuerunt viri

fide,

fide, doctrina & sanctimonia præcellentes, qui diuino spiritu, & Antistitum Ecclesiæ hortatibus, Principumq; fauoribus excitati, non solùm admirādas sanctissimorum Martyrum, aliorumq; virorum excellentium historias, dicta, præclara, gestaq; mirifica, verùmetiā alia Dei magnalia, quauis occasione memorabili patrata, fideliter conscripserunt. Inter quos haud infimam laudem meruerunt antiquissimi scriptores: Simeō Methaphrastes, Seuerus Sulpitius, Ioannes Moscus Euiratus in suo Prato spirituali, Ioannes Cassianus in collationibus Patrum, D. Greg. Magnus in Dialogis, (qui etiā in Gręcū idioma translati sunt,) D. Gregorius Turonen. D Anselmus, ac deinde paulò recentiores Petrus Damianus, Petrus Cluniacensis, Cæsarius Heisterbachcensis, Thomas Cantipratensis, qui sicuti vitæ integritate, & doctrina sæculis suis spectatissimi exstiterunt, ita singuli rerum sui temporis memorabilium studiosissimi fuerunt inquisitores, quas & omni fide & industria ad posteritatem transmiserunt, ad diuinę glorię & publicæ vtilitatis incrementum. Nec vllus ferè ex veteribus Ecclesiæ Patribus existit, qui non sui sæculi memorabilia data occasione, diligenter commemoret. D. Cyprianus in libro de Cœna Domini, admiranda quædam refert de SS. Eucharistia: D. Ambrosius de Sanctis Geruasio & Protasio, & cæt. D. Augustinus sagacissimus fuit horum inquisitor, vt videre est in libro de cura pro mortuis gerenda, & lib. 22. cap. 8. de Ciuit. Dei: deniq; in Sermonibus nuper opera D. Ioannis Vimmerij in lucē editis, in quibus

opero-

operosissimè describit illustria quædam suæ ætatis miracula. Cumq; plurima, inquit, antiquis similia diuinarum signa virtutum etiã his temporibus frequẽtari viderem, volui cõscriptis libellis ea recitari in populo, ne multorum notitiæ deperirent. Vnde cum innocentia religiosissima fœmina de primarijs ciuitatis Carthaginensis, à cancro nullis medicamentis sanabili diuinitùs curata esset, illaq; factum memorabile silentio premeret, hoc cùm audissem, inquit D. Augustinus, & vehementer stomacharer in illa ciuitate atq; in illa persona, non vtiq; obscura factum tã ingens miraculum sic latere, hinc eam & admonẽdam & penè obiurgendam putaui. Quæ cùm mihi responderet, non se inde tacuisse, quæsiui ab eis, quas fortè tũc matronas amicissimas secum habebat, vtrum hoc antea scissent. Responderunt, se omninò nescisse. Ecce, inquam, quomodo non taces, vt nec istæ audiant, quæ tibi tanta familiaritate iunguntur. Et quia breuiter ab ea quæsiueram, feci vt illis audientibus, multumq; mirantibus & glorificãtibus Deum, tum ex ordine, quemadmodum fuerit, indicaret.

Ex quibus euidentissimum est, in bonitatis & gloriæ diuinæ iniuriam vergere, si admiranda Dei opera ingrato silentio neglecta, vel obscurentur, vel penitùs oblitterentur: homines verò pios, cognitione & commemoratione eorundem, ad diuini nominis glorificationem vehementer excitari; sic Nicephorus Callistus *lib. 18. cap. 33 Eccles. histor.* cùm de Anatolio in virginẽ Deiparam blasphemo, eiusque funesto interi-

tu

tu memorabilem historiam recensuisset, signāter adiunxit, eodem tempore multos, qui hoc audissent miraculum, laudes Deo decantasse, ac matrē Domini celebrasse, quæ ita semper Christianum populum tueatur, quæque nouo quodam modo affectionem erga nos suam (quamuis præter naturam eius sit, vt quenquam puniat) vi quadam adacta ostenderet, vt scilicet religio nobis firma & stabilis esset. Pari modo cū Theodosij Imp. temporibus disputatio ingens apud Constantinopolim exsurgeret de resurrectione mortuorum, diuina dispensatione res admiranda contigit: resuscitati enim sunt è sōno septem dormientes, qui 372. annos dormierant, *Niceph. li. 14. cap 45.* Qua quidem re comperta, vniuersa illa quæstio de resurrectione sopita est. Satis enim constabat, inquit Niceph. illū, qui, vt pueri illi tot annos veluti noctem vnam nullo corporis detrimento, quiescentes superârint, effecerit, eosque vnà cum animabus excitârit, eundem quoque potestatis suæ abundantia omnes homines cum suis, non alienis corporibus in momento vno veluti ex somno tempore suo excitaturum esse.

Videmus igitur eiusmodi admiranda Dei opera, esse quasdam illustres diuinæ virtutis & gloriæ patefactiones, sanæque doctrinæ testimonia siue obsignationes, quibus non solùm increduli ad Christianam fidem amplectendam commoueantur, verùm etiam credentes in possessione Catholicæ veritatis aduersus prophanos, impios, & hæreticos magis magisque corroborentur, quorum pleraque nostris quoque

tem-

temporibus magno quorundam fructu accide-runt (vt videre est libro septimo huius operis) nec infructuosè legi & referri consueuerunt in colloquijs & congressibus humanis. Quid alijs vsu obueniat, meum non est anxiè explorare, memini autem (vt hoc sine cuiusquam inuidia commemorem) me ante annos quatuordecim quandam historiam ex Diuo August. de virtute sacrificij corporis & sanguinis Domini contra infestationes malignorum spirituum inter prandendum retulisse, quam cùm vir quidam ob politicarum disciplinarum peritiam celeberrimus, sed multo tempore inter hereticos & Catholicos fluctuans, (cuius confirmandi gratia studiosè à nobis referebatur) audiret, locumque sibi in ipso Diuo Augustino demonstrari postularet, postridiè à nobis demonstratum, mox in pugillaribus suis notauit, cum sequentibus quibusdam mirabilibus istic à D. Augustino copiosè conscriptis, atque ita deinceps in religione Catholica confirmatum, ex quodam eius domestico intelleximus, vt ex vacillanti & nutabundo, constantissimus euaserit, vitamque non solùm in Orthodoxa fide, sed etiam pręcipua pietate ac timore Dei transegerit, sanctoq; fine consummauerit. Vnde & permotus sum, vt historiã illam propter euidentẽ sui fructum dignam existimauerim, quæ primo Collationum nostrarum loco constitueretur.

Non dissimule est, quod de seipso refert Diuus Augustinus, quòd priusquam plenè ad vitæ Christianæ sanctimoniam amplectendam conuerteretur, Simplicianum virum sanctum de

Vito-

Victorini Rhetoris conuersione præclara narrantem audiens, mirè exarserit ad imitandum. Nec multò post subiungit, pleniorem sui conuersionem ex sermonibus Potitiani cuiusdam ciuis sui & militis, quæ historia, etsi prolixior, tamen quia admodũ insignis est, & lectu iucunda, hîc nobis obiter est commemoranda. Quodam, inquit, die venit ad me, & Alipium, Potitianus quidam ciuis noster, in quantũ Afer præclarè in palatio militans, nescio quid à nobis volebat. Et consedimus vt colloqueremur, & fortè supra mensam lusoriam, quę ante nos erat, attendit codicem, tulit, aperuit, inuenit Apostolum Paulũ inopinatè sanè: putauerat enim aliquid de libris, quorũ professio me concernebat. Tum verò arridens, meque intuens gratulatoriè miratus est, quòd eas & solas præ oculis meis litteras repente cõperisset, Christianus quippe & fidelis erat, & sæpè tibi Deo nostro prosternebatur in Ecclesia crebris & diuturnis orationibus. Cui ego cùm indicassem, illis me scripturis curã maximam impendere, ortus est sermo, ipso narrante de Antonio Aegyptio monacho, cuius nomen excellenter clarebat apud seruos tuos, nos aũt vsq; in illam horã latebat. Quod vbi ille cõperit, immoratus est in eo sermone, insinuans tantum virum ignorantibus, & admirans eandem nostram ignorantiam. Stupebamus autem audientes tam recenti memoria, & prope nostris temporibus testatissima mirabilia tua in fide recta & Catholica Ecclesia. Omnes mirabamur, & nos quia tam magna erant, & ille, quia inaudita nobis erant. Inde ser-

mo eius deuolutus est ad monasteriorũ greges & mores suaueolentiæ tuæ, & vbera deserta eremi, quorum nos nihil sciebamus. Et erat monasterium Mediolani plenum bonis fratribus, extra vrbis mœnia sub Ambrosio nutritore, & non noueramus. Pertẽdebat ille & loquebatur adhuc, & nos intenti tacebamus. Vnde incidit vt diceret, nescio quando se & tres alios côtubernales suos, nimirum apud Treuiros, cum Imperator pomeridiano Circensium spectaculo teneretur, exisse deambulatum in hortos muris contiguos, atq; illic, vt fortè combinati spaciabantur, vnum secum seorsum, & alios duos itidem seorsum pariterq; digressos: sed illos vagabundos irruisse in casam, vbi habitabant quidam serui tui, spiritu pauperes, qualium est regnum cælorum, & inuenisse ibi codicẽ, in quo scripta erat vita Antonij. Quam legere cœpit vnus eorum, & mirari, & accendi, & inter legẽdum meditari arripere talẽ vitam & relicta militia sæculari, seruire tibi. Erat autẽ ex eis quos dicunt agentes in rebus. Tunc subito repletus amore sancto, & sobrio pudore, iratus ita sibi, coniecit oculos in amicum, & ait illi: Dic quæso te, omnibus istis laboribus nostris, quo ambimus peruenire? quid quærimus? cuius rei causa militamus? Maiòrne esse poterit spes nostra in palatio, quam vt amici Imperatoris simus? Et ibi quid non fragile plenumq; periculis? Et per quot pericula peruenitur ad grandius periculum? Et quamdiu istud erit? Amicus autem Dei, si voluero, ecce nunc fio. Dixit hoc, & turgidus parturitione nouæ vitæ, reddidit oculos pagi-

nis,

nis, & legebat, & munitus vbi tu videbas & exuebatur mundo mens eius, vt mox apparuit. Namq; dum legit, & voluit fluctus cordis sui, infremuit aliquando, & discreuit, decreuitque meliora, iamq; tuus ait amico suo: Ego iam abrupi me ab illa spe nostra, & Deo seruire statui, & hoc ex hac hora in hoc loco aggredior. Te si piget imitari, noli aduersari. Respondit ille, adhærere se socio tantæ mercedis, tantæq; militiæ. Et ambo iam tui ædificabant turrim sumptu idoneo, relinquendi omnia & sequendi te. Tum Potitianus, & qui cum eo per alias horti partes deambulabant, quærentes eos, deuenerunt in eundem locum, & inuenientes admonuerunt vt redirent, quoniam declinasset dies. At illi narrato placito & proposito suo, quoque modo talis voluntas orta in eis esset atq; firmata, petierunt, ne sibi molesti essent, si adiungi recusarent. Isti autem nihilo mutati à pristinis, fleuerunt se tamen, vt dicebat, atq; illis piè congratulati sunt, & commendauerunt se orationibus eorum, trahentes cor in terram, abierunt in palatium, illi autem affigentes cor cælo, manserunt in casa. Et ambo habebant sponsas. Quæ posteaquam hoc audierunt, dicauerunt etiam ipsæ virginitatem tibi.

Hæc & multo plura ibi de seipso D. Augustinus, subnectitq; deinde ca. 7. & 8. quomodo absoluta hac Potitiani narratione, prioris vitæ vanitates abrumpere gestiens, iam & ipse turgidus parturitione nouæ vitæ ad Alipium suum exclamauerit: Quid patimur? quid est hoc quod audisti? Surgunt indocti & rapiunt cælum, &

nos cum doctrinis nostris sine corde: ecce vbi volutamur in carne & sanguine? An quia præcesserunt, pudet sequi, & non pudet nec saltem sequi? &c. Ecce quantum vnius hominis Potitiani, non Episcopi, non sacerdotis, non anachoretæ, sed ciuis, sed aulici, imò & militis in palatio militantis, pia & salubris sermocinatio: non in Ecclesia aut loco religioso, sed ad mensam lusoriam sanctissimo exemplo prolata, quantũ, inquam, boni operata est: quàm vberem produxit fructum, qualem & quantum nobis lucrifecit Augustinum? O quantum sanctissimi profectus quantum felicissimæ ædificationis, quãtum solidæ & castæ oblectationis persentiscerent mentes fidelium, quantum veræ Euangelicæ sanctitatis accederet populo Christiano, si votis obtineri posset, vt si non semper neq; passim apud omnes, saltem quàm frequentissimè de huiusmodi rebus sermones instituerentur, quæ & mentes sermocinantium honesta voluptate demulcerent, & pia vtilitate ad virtutes accenderent. Huius laudatissimæ & fructuosissimæ virtutis studiosissima cultrix fuisse videtur Serenissima Domina Princeps Parmensis, quæ obijt Anno millesimo quingentissimo septuagesimo septimo, mense Iulio, post cuius obitum in eius conclaui inter alia, quæ tenebat sacratissima, inuentum est quoddam scriptum, ipsius manu exaratum, quo sibi ipsi insignem sanctæ vitæ normam præscripserat, quod inter alia multa Christiana Principe dignissima, sic habet: In mensa memor temperantiæ, studio mortificandi, alicuius rei mihi abstinentiam

in

indicam, ad quam maximè senſero gulæ appe-tentiam prouocari: Curabo inſuper, vt induſtriè & ſuauiter impediantur ſermones atque colloquia de obtrectationibus, amoribus, rebuſque pernicioſis.

Huc pertinet, quod refert Ariſtæas in hiſtoria ſua de LXX. Interpretibus, Iudæis præceptum fuiſſe, vt ante cibum precarentur, & in menſa nihil fabularentur, quod Dei memoriam oblitteraret. Quamobrem etiam per Moyſen præcepit Deus populo Iſraelitico, vt in fimbrijs veſtium ſuarum ſigna quædam euidentia haberent, quæ aſſiduam Dei memoriam illis ob oculos repræſentarent: inſuper & in portis ac ianuis diuina præcepta mandabantur affigi, vt de his iugiter cogitarent & ſermocinarentur. Cùm autem multò excellentius apparuerit gratia & humanitas Saluatoris noſtri Dei erga populum Chriſtianum, erudiens nos vt abnegantes impietatem & ſæcularia deſideria, ſobriè, iuſtè, & piè viuamus in hoc ſæculo, *Tit. 2.* æquiſſimum vtique eſt, vt omnis noſtra ratio, vt eleganter ait D. Paulinus, *Epiſt. 2. ad Amandum*, in præceptis & laudibus Altiſſimi occupetur, illi omne quod loquimur, omne quod viuimus, cum perpetua gratiarum actione dependatur, cuius opere & munere loquimur, & viuimus.

Videant igitur, quomodo de Repub. Chriſtiana mereantur, quomodo diuinæ laudis incremẽtum, ſuamq; & aliorum ſempiternam felicitatem promoueant, qui libros ineptiſſimis facetiis ſpurciſſimis fabulis, ſcurrilibus iocis & ſalibus refertas, imprudẽter ſimul & impudẽter

euulgant, tot se peccatis inuoluentes, quot offẽdiculis castas aliorum mentes grauant & contaminant. Narratio enim fatui quasi sarcina in via, inquit Sapiens (*Eccles.21.*) &, Corrumpunt mores bonos colloquia praua, inquit Apostolus, (*1.Cor.15.*) Omnis sermo malus, ait idem alibi, (*Eph.4 & 5.*) de ore vestro non procedat, sed si qui bonus ad ędificationem fidei, vt det gratiam audientibus, & nolite contristare spiritum sanctum Dei. Fornicatio, & omnis immunditia, aut auaritia, nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos, aut turpitudo, aut stultiloquium, sed magis gratiarum actio. Colligit ex hoc loco Magnus Basilius, omne verbum, quamuis bonum nisi tamen ad ædificationem sit, non ob id carere periculo, quod quis locutus sit bonum, sed ex eo, quod non ad ædificationem fuerit, contristare Spiritum sanctum.

Cùm ergò tam exactam à Christianis hominibus philosophiam, morumq; & verborum circumspectionem & maturitatẽ requirat Apostolus, vt non solùm ab obscœnis sermonibus abstineant, verùm etiam ab ijs colloquijs, quæ faceta & vrbana vocantur, quid dicendum de nostræ deploratissimæ ætatis hominibus, quorum multis, proh dolor, congruit illud Psalmistæ: (*Psal.5. & 13. Rom.3.*) Sepulchrum patens est guttur eorum, linguis suis dolosè agebant, venenum aspidũ sub labijs eorum? Pestilentissimus fœtor est, qui exhalat è sepulchris, sed longe pestilentior sermo istiusmodi hominum, qui sicut spurcis & virulentis linguis proximos quosque inficiunt, ita ipsi intus toti madent scelerum,

& im-

& impietatis ſpurcitie, quos Apoſtolus ad Romanos (*cap. 1.*) deſcribens, vocat ſuſurrones, detractores, Deo odibiles, contumelioſos, ſuperbos, elatos, inuentores malorum, inſipientes, incompoſitos, non intelligentes, quoniam qui talia agunt, digni ſunt morte, non ſolùm qui ea faciunt, ſed etiam qui conſentiunt facientibus. Atque hic eſt ille peſtilens fœtor, quo iſti homines in ſepulchro cordis ſui madentes, laxatis linguæ habenis, veluti patefacto ſepulchro, alios inficiunt & contaminant.

Quales prodierint picturæ, quam contumelioſa facetiæ, quàm ſcurriles ioci, & pluſquàm paſquillicæ licentiæ, ſchediaſmata hos noſtro ſæculo non ſolum in Magiſtratum & ordinem Eccleſiaſticum, verùm etiam in quoslibet cuiuslibet dignitatis, ſtatus, & profeſſionis homines, toto orbi notiſſimum eſt. Talibus non poteſt non euenire, & iam nunc magna ex parte permultis euenit, illud, quod eiuſmodi ſepulchris patentibus minatur regius Vates, dum mox ſubiungit: Iudica illos Deus. Decidant à cogitationibus ſuis: ſecundum multitudinem impietatum eorum expelle eos, quoniam irritauerunt te Domine.

Sicuti verò Deo, qui ſummum bonum eſt, qui eſt corona & gaudium electorum ſuorum, nihil melius excogitari poteſt, ita profectò nihil iucundius, nihil fructuoſius, nihil amabilius ſermonibus colloquijsque diuinis.

Guſtârat hanc dulcedinē Rex & Propheta Dauid, *Pſal.* 118. cùm pertæſus futilium inutiliumque narrationum, diceret; Narrauerunt mihi

Iniqui fabulationes, ſed non vt lex tua. Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua, ſuper mel ori meo. & alibi: *Pſal.34.* Animam ea exſultabit in Domino & delectabitur ſuper ſalutari tuo, cuius vel ſola memoria delectabatur, cùm diceret, Memor fui Dei, & delectatus ſum.

Et quemadmodum ſumma & conſummatiſſima hominis beatitudo conſiſtit in viſione & fruitione Dei, ita etiam dum in hac vita peregrinantur à Domino, tantum de hac beatitudine participare videmur, quantum de ea ſeriò meditamur, loquimur, & tractamus. Ad hanc quam jucundiſſimam beatiſſimamque philoſophiam nos aſſurgere voluit Apoſtolus, dum ait. *Phil.3.* Noſtra autem conuerſatio eſt in cælis. & rurſum: *Col.3.* Si conſurrexiſtis cum Chriſto, quæ ſurſum ſunt quærite, vbi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens: quæ ſurſum ſunt ſapite, non quæ ſuper terram. Sanè ſicuti illi, qui elongant ſe à rerum ſacrarum & frugiferarum tractatioue, ſenſim longò fiunt à Sancto, vt argutè loquitur D. Aug. *in Pſal.55.* ita cum diſcipuli illi duo, *Luc.24* in Caſtellum euntes, loquerentur de Chriſto, mox ſacris eorum ſermonibus ſeſe adiunxit ipſe Chriſtus, qui cùm ſit ſapientia Patris, habitat in conſilio, & eruditis intereſt cogitationibus. Sanctæ ſermocinationi libenter ſeſe admiſcet ipſe fons & origo omnis ſapientiæ & ſanctitatis. Peruerſæ verò cogitationes ſeparant à Deo, & Spiritus ſanctus aufert ſe à cogitationibus, quæ ſunt ſine intellectu.

Quando igitur, vt ad ſermonis huius noſtri principium reuertar, inter honeſtas vitæ humanæ oblectationes non minima videtur illa, quæ

ex frugiferis collationibus, eruditisque sermonibus hauritur, operæ pretium me facturum existimauit, si ea, quę in veterum Patrum monumētis insignia quæq; occurrerent, diligenter excerpta, in classes suas redigerem, vt sublato difficilioris inquisitionis labore, semper esset in promtu vbertas & copia selectissimarum historiarū, quæ cum voluptate simul & fructu, in congressibus & colloquijs vsurpari posset. Quibus ita selectis atque in classes digestis, coniunximus cōplura nostri sæculi eiusdem argumenti memorabilia, partim ex varijs Orthodoxis eruditorum hominum scriptis desumpta, partim fide dignissimorum sermonibus ad nos perlata. Quæ quidem omnia ita digessimus, vt pleraque ex illis ad Orthodoxam fidem, religionem, amorem, cultum Dei, ac diuinorum reuerentiam animis hominum instillandam: alia verò ad dilectionę erga proximum excitandam, magno adiumento esse possint. Priori membro omnes penè harū Collationum libri subseruiunt: posteriori, liber sextus, qui totus versatur in virtute liberalitatis, hospitalitatis, & beneficentiæ in proximos: quos cum præcepto Christi diligere iubeamur, vtique diligendi sunt non verbò, neque lingua, sed opere & veritate. In his virtutibus vniuersa lex pendet & prophetæ, ad quas animis hominum instillandas, iam inde ab exordio nascentis Ecclesiæ omnium Orthodòxorum Ecclesiæ Doctorum & Scriptorum labores & studia, ora & manus, linguæ & calami in hunc vsque diem desudant. Quando autem ad veræ religionis conseruationem, fraternæque chari-

ſatis ædificationem, ac docendo ac diſputando ã multis tam multum ſudatum, & apud multos tã parum profectum, vt multos multorum laborum ſudorumque propemodum pœnitere poſſit; altera via nobis ingrediendum exiſtimauimus, nempe vt non iam tritam illam ſemitam dogmatum, ſed operum; non verborum, ſed factorum: non ſublimium ſermonum, ſed mirabilium operationum ingreſſi, conſequamur iam à diuina bonitate, non vocem contentioſæ diſputationis, ſed mirificæ vocem virtutis, & cum Apoſt. ſermo noſter non ſubſiſtat in perſuaſorijs & elaboratis humanæ ſapientiæ verbis, ſed in oſtentione ſpiritus & virtutis. Neque enim inter varias ac præcellentes dotes, quibus Chriſtus Dominus ſponſam ſuam Eccleſiam cohoneſtare dignatus eſt, minima eſt gratia virtutum, mirabiliumque operationum. Et qui tantoperè dilexit Eccleſiam, vt ſeipſum totum illi impenderet, quidni etiam cum ſeipſo omnia illi donauerit? Et quidem, vt inquit Apoſtolus, poſuit Deus in Eccleſia ſua primùm Apoſtolos, ſecundò Prophetas, tertiò Doctores, deinde virtutes, exinde gratias curationum, opitulationes, &c. Dimicatum hactenus eſt omni genere armaturæ, pugnatum ſcriptis: Apoſtolicis, Prophetarum vaticinijs, Doctorũ Eccleſiæ grauiſſimis teſtimonijs, ſed nec omiſſum planè quartum armorum genus, nimirum potentia miraculorum. Vniuerſam quidẽ aciem infringere conati ſunt hæretici, peruertendo Scripturas, corrumpendo Prophetas, violando Doctores: ſed qui legem poſuit aquis, ne tranſeant fines ſuos, idem & quartũ hoc armorum genus ſic proprium Eccleſiæ ſuæ dica-

pit, vt hactenus ne claudum quidem equum sanauerit vllus hæreticus. Olim subornatum cæcum, qui videntibus oculis, tota mente caligabat, Cirola Arianorum Episcopus se curaturum gloriabatur, (*Grego. Turon. lib. 2. histor. Fran. cap. 3.*) sed frustra: neque enim ille ex cæco vidētem, sed ex vidente cæcum reddidit, quem postea dolum & crimen suum agnoscentem, Eugenius Catholicus Episcopus incolumē restituit. Lutherus excitare voluit submersum in Albi VVilhelmum Nesenum, sed frustra (*VVilh. Lindanus dial. 3. c. 1. Dubitanij.*) Voluit eijcere dæmonem, sed frustra. Caluinus Bruleum quendam Ostunensem, mortuum se simulantem, cùm viueret, callidè voluit videri vitæ restituere, vt gloriari posset de virtute miraculorum: sed frustra. Detecta est enim illius peruersitas, & impegit in illud Tertul. Hæretici, inquit, in peruersum Apostolus æmulantur. Illi enim ex mortuis viuos, isti ex viuis mortuos faciūt. *Tertul. de præscr. hær.* Cùm igitur omnia Ecclesiæ catholicæ armamenta, & peruertendo, & peruersè vsurpando, semper ad se rapere conati sint hæretici, in quarto hoc genere armorum semper turpissimè defecerunt, sicuti nos septimo Collationum libro plenissimè demonstrauimus. Ostende mihi, inquit Diuus Iacobus Apostolus *cap. 2.* fidem tuam sine operibus, & ego tibi ostendam ex operibus fidem meam. Ostentant illi, & iactant nouam & prodigiosam fidem, sine vllis veræ fidei prodigijs: ex illustribus diuinæ potentiæ miraculis munitam ostendimus ipsis fidei nostræ solam solidamque virtutem & veritatem. Quorum miraculorum vir-

tus & maiestas tanti ponderis fuit apud D. Augustinum vt vnā censuerit ex præcipuis, quæ ipsum in Ecclesiæ Catholicæ gremino iustissimè retinebāt. Quæ cùm ita sint, nec in sermone solo sit regnum Dei, sed in virtute: (1. *Cor.* 4.) idcirco dum has Collationes meditaremur, ea potissimū ex authenticis historiographis, Patrum monumentis, nostrique sæculi mirabilibus decerpenda duximus, ex quibus diuinæ potentiæ in tuenda Ecclesia sua, ac populo suo erudiendo virtus & sapientia illustrius reluceret. In octauo verò libro iucundas quasdā & terribiles tam prioris ætatis, quam nostræ, visiones recensemus, quibus auditis, homines non omninò deploratæ peruersitatis, ad diuinarum rerum amorem & reuerentiam quinquæ prioribus libris inducti, & sexto ad proximorum dilectionem, opumque terrenarū contemptum instituti, ac demum septimo ad malorum (inter quę pessima est hæresis) horrorem excitati, totam mentis suæ lucem cunctasq; vitæ rationes eò iugiter dirigant, vt sempiterna malorum supplicia euadentes, beatissimā immortalitatem cum felicissimis cęlestium agminum turmis summo & ineffabili suo bono consequantur. In nostros autem priuatus vsus hæc Collectanea primum destinabamus: cetærùm, quia videbam viris quibusdam doctissimis, sic ea probari, vt affirmarent (quando nil eius generis alius nemo hactenus ediderit) cum voluptate & fructu multorum posse publicari, eaq; Ill. Cels. T. in primis abs me deberi, tantorum virorum iudicio procliuius assensi, quòd iam dudū desideraverim aliquam idoneam occasioné, qua

& meæ

& meæ propensissimæ voluntatis obsequia ergà patriæ meæ Embricæ Principem ac Dominum clementissimum euidentiùs contestaret, simulq; meos conciues, imo T. Ill. Cel. subditos vniuersos excitarem ad gratias agendas bonitati & clemētiæ diuiuæ, quòd hoc turbulentissimo sæculo, Deus Opt. Max. te talem ac tantum Principē, tam Orthodoxis augustis vereq; heroicis sanctæ laudatissimæq; memoriæ Maioribus nobilissimè procreatum, nobis pro immensa suā misericordia largiri dignatus sit. Quo tam diuino & inæstimabili Dei beneficio effectum est, vt cùm tot olim florentissima regna, tot Principatus & prouincias quondam nobilissimas, nunc abominandis hæresibus planè peruersas, & ab vnitate Catholicæ Ecclesiæ (in qua sola salus) infeliciter auulsas, bellis & seditionibus exhaustas, tartareoque hosti in prædam datas dolenter conspiciamus, nostra Cliuia cum reliquis vniuersis T. Ill. C. ditionibus, Tua, Serenis. Princeps, laudatissimorumque Parentum & maiorū pietate & prudentia inter circumstrepentes bellorum hæresumq; tumultus, inuicta & immobilis hucusque persistat & perseueret. Nō defuerunt quidē, neq; desunt homines mēte corrupti, reprobi circa fidem, moliētes altare cōtra altare suasque volētes erigere cōfusissimas synagogas in quibus nec caput, nec pedes, nulla solidi viriq; corporis compages aut proportio, nulla legitimę Ecclesiæ facies aut forma, &, vt facetè dicit Tert. sicut faciunt vespæ fauos, ita Ecclesias suas colligunt Marcionitæ & cæteri hæretici quæ si vel permittendo, vel conniuēdo sinantur coalescere, mox tota vesania & rabie sua eò contendunt, vt

excussa ex animis hominũ omni religione ac timore Dei, spreto tã ciuili quam Ecclesiastico magistratu, eiecto Clero euersis Ecclesijs, dissipato & pessundato omni ordine & politia, ea rerũ facies & perturbatio exoriatur, quã, proh dolor, in finitimas quasdã prouincias inuexerũt. Vbi perculcata omni vetere disciplina, eiectoq; rege ipsi pro sua libidine dominantur in plebe, & grassãtur in populares & Ecclesiasticas facultates, peiorque est omniũ rerũ confusio, quã apud Israelẽ, quãdo nõ erat illis neq; Rex, neq; Propheta, sed quisq; quod sibi bonũ videbatur faciebat. Verũ huiusmodi plusquã Cyclopicis factiosissimorum hominũ conatibus, diuina fauẽte gratia. Tui Illustriss. C. Parentis, & Tua Clemẽtissime princeps, vestriq; prudentissimi Concilij prouida moderatione & sancta constantia, hactenus ita restitum est, vt Catholicę Ecclesię auita maiestas inconcusso vertice etiamnum emineat, in sempiternã Vestræ huius sanctæ constantiæ laudem & gloriam immortalẽ. Et quoniã diuino in primis munere nobis per Tuã Illust. Cels. hoc tã rarum & inæstimabile bonum cõtingit, adeò vt regina Saba, sicuti olim ad regẽ Salomonem, (2. *Para*. 9.) ita non minus hoc tẽpore ad Tuam Ill. Cels. lætabũda pronuntiare possit: Quia diligit Deus Israel, idcirco posuit te Regem supra eũ: ea propter nostra omniumq; subditorum Tuorum erga Deum Opt. Max. gratitudo, atq; erga Tuã illust. Cel. Tuumq; Illust. D. Parẽtem, totumq; vestrum laudatissimũ Cõcilium, pietas & obsequiũ vicissim exposcit, vt indefessi assiduas diuinæ bonitati gratiarum actiones referamus, eandemque ar-

ardentissimis precibus incessanter flagitemus, vt sub vestro Clementissimo principatu nos omnes porrò in sancta & auita religione, stabiliq́ue pace & tranquillitate feliciter tueri & conseruare pergat. Hæc est ratio, hic scopus nostræ huius nuncupationis. Hunc affectum, hanc voluptatem, hoc studium (quod iam in multorum Tuæ Illustriss. Cel. subditorum animis flagrare fecerimus, abundè magnum nostrarum vigilarum laborumq́ue fructum nos consecutos existimabimus. Deus Opt. Tuam Illust. Cels. quàm diutissimè felicem, florentem, & incolumem conseruet. Datum Colon. Agripp. 9. Febr. Anno, &c. LXXXIV.

IN COMMENDATIONEM SACRARUM Collationum Reuerendi & longè doctissimi D. Tilmanni Bredenbachij, S. Theologiæ Doctoris, insignis Coloniensis Ecclesiæ apud Gereonem Canonici, Carmen Encomiasticum Authore Ioanne à Bruhezen, Ecclesiæ Metrop. Traiectens. Decano.

Arma canant alij, partos per sæua triumphos
Prælia, cum domitis oppida capta viris:
Hos iuuet ingenti metaq́ue carente labore
Mystica scripturæ voluere sensa sacræ:
Distineant quosdam nodosa volumina legum,
Et quidquid gemini sanctio iuris habet:
Nec sua percupidis medicinæ industria desit,
Nuper vt exortis sit noua cura malis:
Diuersos varijs studijs diuersa fatigent,
Nomen vt ipsorum secula sera sciant.
Doctrina præstans hos Bredenbachius omnes

Materia

Materiæ superat nobilitate suæ:
In lucem emittens variarum insignia rerum
Exempla, æternis omnia digna notis.
Quæ sparsim ex alijs magno collecta labore,
Sylua vt plena rosis exhibet istud opus.
Quæ res non potuit tractari dignior isto
Tempore; plusúe piæ in se vtilitatis habens.
Dum reprobis asper, lætis pia pectora mulcens,
Ad cælum rectam monstrat vtrisque viam:
Quæque tot inficiunt animas lætaliter, vno
Hæresis hoc perimit dira venena libro.
Nunc auidis igitur lætus complectere palmis,
Et merito tantum lector amore virum.
Quem nec cura vigil, sudor nec terruit vllus,
Quò tam præclarum te penes esset opus.
Ex quo non solùm virtutum exempla, paratum
Viuendi rectè, subsidiumque petes:
Ast etiam nostri aduersum fera toxica sæcli
Desumes animæ pharmaca tuta tuæ.
Antiqui technas colubri procul effuge Lector,
Tempora & authori longa precare. Vale.

In libros sacrarum Collationum celeberrimi Doct. Til. Bredenbachij, fautoris & Domini meritiss. Iordanus Louffius Buranus I.C.

SPlendida corporibus præbebant fercula mensæ:
Ast animo solidas vix dedit vlla dapes:
Donec inexhausto veræ pietatis amore,
Proderet ambrosias hasce Bredenbachius.
Qui, veluti varios per prata virentia flores
Sedula apis libans, dulcia mella facit:
Sic monumenta pijs cum priscis nupera lustrans,
Contulit in classes optima quæque suas.
Quælia præsertim doctis (quibus ista parantur)
Moribus & placidis grata futura putat.

Cernitur

Cernitur hîc summum sua per miracula sacrum,
Nec non diuorum nomina culta piè,
Præmia munificos maneant, quæ schismata pœnæ;
Omnia sanctorum vindice tuta Deo.
Plurima sinceræ præcepta salubria vitæ,
Panditur & priscæ relligionis honos.
Hîc probitas, zelus, sancti sine crimine mores:
Atque refigendis non minus apta malis.
Hîc exempla virûm donantur luce priorum,
Ceu speculum vitæ, sanctáque colloquia.
Sint igitur cordi monitus, documentaque sana,
Turba licet contra deteriora probet.
Dumque alij nugas studio sectantur inani,
Tu cole syderas quæ docuêre vias.
Aspera nam præsens moneat nisi numinis ira,
Olim fata vides quàm tibi dira paras.
Contrahe, quod poteris, conuiuia, parce Lyæo,
Sobria sufficiunt pabula Christicolis:
Impia nec maculet vestram detractio mensam,
Histrio lasciuus, fabula vana procul.
Sed magis horrescas infidæ dogmata sectæ
Blandula, quæ primò, mox truculenta furit.
At penetrent animi melius quò cuncta recessus,
Ne sit opus præsens consuluisse graue.
In quo si fuerint quædam malè grata palato,
Candidus hæc alijs posse placere putes.
Haud etiam damnas variæ conuiuia mensæ,
Paucula quòd stomacho sint minus apta tuo,
Sed tener ex facili tacitus satiaberis esca,
Cætera cum fr[illegible] quoque displiceant.
Haud secus huic placidus sermo, aut narratio grata,
Acrior hic valido disputat ingenio.
Nam variant genio licet hi, si vera fatemur,
Leuia sint mensæ dogmata rauca scholæ.

Sed procul hinc momi nimium rigidique Catones;
Mens mihi sola satis, grata serena, pia.
Octo libros totidem missus, bellaria (mixta
Scilicet historiæ) sunt sequutura: Vale.

Octo subsequentium librorum huius operis Argumenta.

LIB. I.

De varijs illustribus historijs & miraculis; quæ sparsim ab historiographis, aliisque authenticis authoribus referuntur de Ven. Sacramento SS. Eucharistiæ.

LIB. II.

Historicæ narrationes de immaculata Dei Genitrice, eiusque mirificis operationibus.

LIB. III.

Insignes & iucundæ historiæ de mirabilibus quibusdam, quæ circa venerandas Christi Seruatoris, Deiparæ virginis, SS. Apostolorum, aliorumque Sanctorum imagines antiquitus contigisse, probatissimi authores referunt; & nostro sæculo contigerunt.

LIB. IV.

De mirificis operationibus quorundam illustrium Sanctorum.

LIB. V.

De sacrosanctis Ecclesijs, & immunitate, potestate, ac dignitate Ecclesiastica, & quæ circa rerum sacrarum & sacerdotum violatores memorabilia contigerunt.

LIB. VI.

De virtute liberalitatis, hospitalitatis, & beneficentiæ in pauperes, & quomodo Deus etiam in hac vita sæpenumerò maximis præmiis & beneficiis affecerit illos, qui his virtutibus præcelluerunt.

LIB. VII.

De veteribus & neotericis hæreticis, & quæ circa illos miranda contigerunt.

LIB. VIII.

De iucundis & terribilibus quorundam visionibus.

CATA-

CATALOGVS AVTHORVM, *quibus in Collationibus sacris vsi sumus.*

Ado Viennensis Episcopus
Adrianus I. pont. Max.
Albertus Crantzius
Alexander ab Alexandro
Aloisius Cuchius
Aloisius Lipomanus
Ambrosius
Amphilochius Iconij Episc.
Annales Colonienses
Annales Io. Zonaræ.
Annales Nicætæ Choniatis
Athanasius
Augustinus
Bartholomæus Fayus
Beda
Bernardus
Biblia sacra
Cæsarius Heisterbachcensis
Christianus Massæus
Clemens Romanus
Conradus Lycosthenes
Concilium Nicænum II.
Constantinus Cypri Episc.
Constantinus Porphyrogen. Imp.
Constantinus Magnus Imperat.
Constantinus Manasses
Cornelius Cornipolitanus
Cornelius Gemma
Cyrillus Eremita

Cyprianus
Edinerus Anglus
Euagrius
Euodius Episcopus
Eusebius Cæsariensis
Eutropius
Eutychianus
Erasmus Roterodamus
Felicianus Capitonus
Fridericus Imperat.
Fulgosius
Genesis
Georgius Trapezuntius
Georgius Presbyter
Georgius Mag.
Gerardus Candidus
Gregorius Nazianzenus
Gregorius Turonensis
Guilhelmus Aabbas in vita S.Bernardi
Hanardus Gamerius
Helmondus
Hermannus Schedil
Hermias Sozomenus
D.Hieronymus
Hieronymus Emserus
Hieronymus Bolsecus
Historia Tripartita
Historia Belli Liuonici
Hugo Etherianus
Iacobus de Vitriaco
Io.Cassianus
Io.Petrarcha Hierosolymita.
Io.Vasæus Brugensis.
Io.Trithemius

Io. Moscus Euiratus
Io.Damascenus
Io.Molanus
Io.Maria Polutianus
Io.Mairius
Ioannes Garetius
Ioan.Chrysostomus
Io.Nauclerus
Ioannes Zonaras
Io.Bodinus
Ioannes Burgmannus
Io. Busæus.
Ioannes Dantius
Iodocus Clichtouæus
Iulian.Pomerius Hispaniæ Diaconus
Iustinianus Imperator
Laurentius Surius
Leo Imp.
Ludouicus Granatens.
Marsilius Ficinus
Marcus Marulus
Mathias Bredenbachius
Michaël Glycas
Nicephorus Callistus
Nicephorus Gregoras
Nicolaus Baselius
Nicolaus Mareschalcus
Optatus Mileuitanus
Paschasius Corbeiensis
Paulus Diacon.
Paulus Orosius
Petrus Damianus
Prosper Aquitanus
Platina

Petrus Canisius
Petrus Cluniacensis Abbas.
Petrus de Palude
Plinius
Procopius de bello Gothor.
Rodericus Archiepiscopus Toletanus
Rouerius Pontanus
Ruffinus
Rupertus Abbas Tuitiensis
Seuerus Sulpitius
Sigebertus
Sigonius
Simeon Metaphrastes
Socolouius
Theodoritus
Theodorus Gresemundus
Theodoricus Loer Carthusianus
Thomas à Cantiprato
Thomas VValdensis
Thomas Morus
Victor de persecutione VVandalica
VVilhelmus Lindanus.

CAPI.

CAPITVM LIBRORVM COLLATIONVM SACRARVM PARTIS PRIMAE INDEX.

venu-

Libri secundi Capita.

tionem

Libri tertij Capita.

5. De

Libri quarti Capita.

Libri quinti Capita.

45. De

57. De

69. Quo-

Libri sexti Capita.

Libri septimi Capita.

12. De

35. De

ex

Libri octaui Capita.

 eum

32. De

COLLA-

DE VARIIS ILLVSTRIBVS MIRACVLIS, QVAE SPARSIM AB HISTORIOGRAPHIS, ALIISQ; authenticis authoribus referuntur de Venerab. Sacramento SS. Eucharistiæ.

Augustinus de ciuitate Dei ad Marcellinum lib. 22. cap. 8. de prædio ab infestatione malignorum Spirituum liberato per oblationem sacrificij corporis Christi.

CAPVT PRIMVM.

VIR tribunitius Hesperius, qui apud nos est, habet enim in territorio Fussalensi fundum Zubedi appellatum, vbi cùm afflictione animaliũ & seruorum suorum, domũ suã spirituum malignorum vim noxiam perpeti comperisset, rogauit nostros, me absente, presbyteros, vt aliquis eorum illò pergeret, cuius orationibus cederent. Perrexit vnus, obtulit ibi sacrificium corporis Christi, orans quantum potuit, vt cessaret illa vexatio: Deo protinus miserante cessauit. Acceperat autem ab amico suo terram sanctam, de Hierosolymis allatam, vbi sepultus Christus, die tertio resurrexit: eamque suspenderat in cubiculo suo, nequid mali etiam ipse pateretur. At vbi domus eius ab illa infestatione purgata est, quid de illa terra fieret, cogitabat: quàm diutius in cubiculo suo reuerentiæ causa habere nolebat. Fortè accidit, vt ego & collega tunc meus Episcopus Sy-

nicensis Ecclesiæ Maximinus, in proximo essemus: vt veniremus, rogauit: & venimus. Cumq; nobis omnia retulisset, etiam hoc petiuit, vt infoderetur alicubi, atq; ibi orationum locus fieret: vbi etiam Christiani possent, ad celebranda, quæ Dei sunt, congregari. Non restitimus: factum est. Erat ibi iuuenis paralyticus rusticanus, qui hoc audito, petiuit à parentibus suis, vt illum ad eú locum sanctum non cúctanter afferrent, quò cùm fuisset allatus, orauit; atq; inde continuò pedibus suis saluus abscessit.

De puella quadam, quæ per SS. Eucharistiæ sumptionē, et Dominici calicis adpositionē, à dæmonis vexationib. liberata. D. Prosper Aquitanus li. 6. de Sacerdotio, qui vixit an. 450.

CAP. II.

Nostris quoq; temporibus Aspere VI. COS. Carthagini constituto, hoc signum diabolicum monstrosumq;, quod illic accidit, quis illius patriæ ciuis ignorat? Quædā iuuencula Araba natione, ancillæ Dei habitum gestans, cùm in balneo lauās simulachrū quoddam Veneris impudicè respiceret, & seipsam, eique se consimilans, domicilium se diabolo præbuit. Statim ille Leo, qui rugiēs circuit, quem quærebat, inuenit. Meatus igitur gutturis ipsius occupans, nullum cibum, nullumq; potum traijciēs, per septuaginta fermè dies, totidēque noctes, ieiuniū sibi diabolus ex capto possessoque vase exhibuit. Hoc monstrum parentes puellæ per tot dierum spacia auferri posse sperantes, dum inge malum vlterius tolerare nō possent, simul cum filia se ingesserunt sacerdoti, quæ acta erant, fideliter intiman-

timantes. Hoc tantùm puella fatebatur, auem quandam noctis medio apparere, quę sibi in ore nescio quid infunderet. Stupor tunc inerat cunctis videre puellam nullis inditijs diuturni ieiunij fœdatám, nullo pallore, seu tabe vel debilitate confectam, quin potius robustam succo viscerũ, mole membrorũ, cumq; incredibilia viderentur, quę dicebantur, habito consilio in monasterio puellarum, in quo reliquię S. Stephani sitę sunt, sacerdos puellã simul & præposito cõmendauit. Illic prima tantum die apparuisse illam auem asseruit, sibiq; increpasse, quod neque fame, neq; siti compulsa, illum locum appeteret, quò sibi accedere non liceret, per duas sanè hebdomadas nihil cibi vel poculenti sumens, in monasterio mãsit. Accidit autẽ, vt quintus decimus Dominicus illucesceret dies, ascendente nobiscum sacerdote, vt matutinum illic sacrificiũ solito offerrereretur; puellam præpositus ad altare perduxit, eo incessu & habitu, quo solent rubore perfusæ, ex epulis poculisq; mulieres aduenire. Sed vt se illa prostrauit altari, clamore fletus sui, cunctis adstantib. gemitus lachrymasq; induxit, quibus tantũ malum auferendum præsens plebs Dominũ exorabat. Erat enim iam indecens murmur in populo. Peracto itaq; sacrificio, cũ eadẽ inter cæteras, breuẽ particulã corporis Domini tinctam à Sacerdote perciperet, semihora mandẽs traijcere non valuit, nondũ illo fugato, de quo dicit Apostolus, 2. cor. 6. Quæ consonãtia Christi ad Belial? Et iterum, 1. Cor. 10. Non potestis calicem Domini participare & mensæ dæmoniorum. Manu igitur faciem eius sustentante

Sacerdote, ne sanctũ proijceret, á quodam Diacono suggestum, vt calicem salutarem gutturi eius pontifex applicaret, quod vt factum est, statim vt locum illum, quem diabolus obsederat, Saluatoris imperio reliquit, sacramentum quod ore gestabat cum laude Redemptoris transglutisse puella clamauit: Hinc lætitia, hinc voces in gloriam Dei, quod post octoginta & duos dies diabolo expulso, puella de potestate fuerit eruta inimici. Oblatio itaque rursum gratiarum actionis pro ea fit, sacrificijque percipiens certam partem, prisco est reddita vsui, Tunc etiam, dum hæc aguntur, spiritu diuino actus Diaconus eiusdem tituli statuam illam sublatam confregit in puluerem, omnemque insidiantis astutiam superauit diuina maiestas.

De Nicolaa quadã, à teterrimo Dæmone obsessa, qui virtute Sanctissimi Sacramẽti adiuratus, cum magno vlulatu, & confusione eam reliquit. Ex R. D. VVilhelmi Damasi Lindani Episcopi Ruræmundensis responsione ad Io. Cãpani Nestorizantis atq; Caluinizantis libellũ.

CAP III.

ANno 1566. die 8. Febr. Feria 6. Nicolaa Petri Obrij Lanij filia, vxor Ludouici Sartoris, oppido Picardiæ Veuine, ab apparente hominis sepulti, quasi aui sui, specie spiritu, siue plurimis potius dæmonibus correpta fuit, quæ tandem perducta Laudunum ad Reuerendissimum Episcopum Dominum Bursium, neque solitis remedijs Ecclesiasticis, neque exorcismis, neque orationibus, aut signo sanctæ crucis liberari ab vniuersis potuit. Emigraue-

raue

rant enim ad viginti ſex, exorciſmis venerandi Patris Petri Montani, ordinis ſancti Dominici.

Interrogatus igitur à Reuerendiſſimo dæmon, qui ſibi nomen Beelzebub indiderat, cur illam pudicam ac Catholicam obſideret? ingreſſus ſum (inquit dæmon, mendax) hanc meretriculam DEO mandante, propter Populi peccata, vt oſtendam me eſſe diabolum, vt conuertam, ſiue obſtinatiores reddam Hugonottas, & vt omnes faciam vnum. Certè oportet, vt officium meũ faciã, vt omnes faciam vnũ. Cui Epiſcopus: Hoc præſtare, eſt Domini IESV, qui omnes vnum faciat. Cùm nomen dæmonis inter cætera ſacra coniurationis Chriſtianæ myſteria exureretur, ipſe prioribus aliquot diebus, in maledicta ac fœda conuitia accendebatur: ſed poſteà non mouebatur iſthac iniuria. ſicuti nec ſigno S. Crucis, dicens ſe non exiturum. Denique illi Epiſcopus: poſteaquam nec per Euangeliorum lectionem, nec orationes, neque coniurationes, nec per tui nominis exuſtionem, neque per reuerendum ſanctæ Crucis ſignum, neque vlla re alia, quam aut dicimus, aut facimus vis emigrare, oportet vt tibi tuum Dominum oſtendamus, atq; præſentem exhibeamus, cuius potentia confeſtim te hinc expellam. Cui furioſa quadam reſpõdit rabie diabolus: Quemnam? Tuùmne illum album Ioannem? Ton Iean le Blanc? verùm Epiſcopus blaſphemiam reprehendens, mentiris diabole, inquit, eſt tuus Dominus, cui cogeris obedientiam præſtare. Quiſnam te docuit iſto conuitio illum appellare? cui diabolus: Ego quidé me ipſe, inquit, atq;

meos Hugonottas isto nomine illũ docui appellare. Verum enimuerò, tum illi Episcopus, quia eum ita appellas, & tuos ità facis appellare, neque diuinitatẽ eius cognoscens, neq; maiestatẽ reueritus, quanã igitur de caussa tãtopere illum exhorrescens trepidas, cùm illum tibi ostendo? Quandoquidem tu illũ adeò cõtemnis, cúrnam oportet, vt tu ad illius aduẽtum decedas? cur nõ persistis eodem loco? quare tuis trepidans cedis castris? cur te ille fugat? Cui diabolus, Ha, ha, Tu ne dis pas tout, Il y a Hoc. Tu non vniuersa (inquit) dicis, Est illud Hoc, Est illud Hoc? quã vocem sæpè repetebat, summa cum auditorũ admiratione, indicans diuinã illius orationis, Hoc est Corpus meum, consecrationem. Reuerẽdissimus itaq; Episcopus sacrosanctam hostiam manu eleuatam ob oculos. Nicolææ Energumenæ ponebat, quamcunq; in partem illa subitò deflexisset, Maligne spiritus Beelzebub (inquiens) hostis capitalis Dei, adspice hic pretiosum corpus nostri, Saluatoris & Domini Iesu Christi tui magistri, nunc ne verbum quidẽ loqueris amplius: Ego tibi mandò in nomine & virtute pretiosi corporis nostri Saluatoris, & Domini Iesu Christi veri Dei & hominis hic præsentis: En tibi ipsum, vt tu confestim exeas de corpore huius creaturæ Dei, nulli mortalium noxam inferas, atq; vt profundum inferni adeas, tuas luiturus pœnas, & vt ne vnquã redeas. Exi maligne spiritus, exi: Ecce Dominus tuus, exi. Mox diabolus, vt dixerat: Ego exibo, sed redibo, fœminam miserrimè ita distorsit, exagitauit, vexauit, vt ossa fragore quodam edito concuterẽtur, dirisq; spondylorum, lacertorum

torum & tibiarum contorsionibus distorquéretur, horridumque in modum dentibus frenderet, adeò vt humanã omnem figuram exueret, inflata, crassior reddita, & vultu Bufonis colorem exprimente, faucibus hiantibus, ore ad aures dehiscente, lingua ad mentum vsq; protensa, oculos candelarum more inflãmatos exhibens, visúque horribilis & abominabilis sese ad altitudinem sex pedũ validorum viij. aut x. aut xv. hominum eluctabatur, terribiliter mugiens, horridũque vlulans, in aere pendula hærebat, faciẽ auertens à sacrosancta Eucharistia, populũ in Ecclesiæ area, & xystis pensilibus stantem toruè adspectans, vastáque templi testudinem; adeò vt audiretur valida exspiratio, graue suspirium, & quædam veluti horrisoni venti ore illius exorta tempestas. Quem in modum cacodæmone cũ sua xxix. dęmoniorũ turma tãdẽ emigrãte, Nicolaa fuit euestigiò liberata, vbi sacrosãctã degustasset Eucharistiam, quę afflictissimã valetudinẽ restituit, atq; syncopẽ subinde recurrentẽ stupẽdo miraculo iterũ atq; iterum adhibita persanauit.

Hanc de eadẽ Nicolaa historiolã enarrat quoq; D. Cornelius Gẽma Lonã. Regius Medic. Professor l. 2. c. 2. De naturæ diuinæ characterismis, quanquam dissimili et nõnihil diuersa oratione et stylo, cuius rei commemoratione non volui fraudare Lectorem, etsi prior narratio, sua constet certissima fide, et authoritate authentica.

Viderer (inquit D. Gemma) mihi piaculum meriturus, si paterer silentio noctis inuolui splẽdidum miraculi genus (quo quis nomine vocet, non laboro) quod in vrbe Laudunensi Galliæ ad veritatis firmamentum ante tot millium ora atque

 oculos,

oculos, testatum voluit Deus. Aetatis & formæ floridæ mulier, Nicolaa d' Aubrij, iam primùm connubio iuncta, vitæ, & religionis integerrimæ, correpta dæmonio est, secundo Nouembris die, anni nũc labentis à Christo nato 1565. Quàm verò prodigiosa ipsius affectus specie, quantis artibus dæmon quos ludos ediderit, quanta cum admiratione populi, cum Sacramẽti Iesu Christi maiestate & gloria, plenius hi scripserunt, qui præsentes omnia contemplati, regendæ custodiendæque mulieri præfuêre: nam & horum vnus fide dignissimus vir, Canonicus d,Espinoy, mihi ob curationem antiqua necessitudine iunctus, & rem narrauit ordine, cùm licuit coram, idemque paulò pòst absens Gallicis libellis exaratam dono misit, aliorum quoque celeberrimorum hominum testimonijs, præcipuè tamen authoritate, atque sigillo Parisiensis Episcopi confirmatam. Quod pręcipuum est, dicam breuiter: Ostendit se prius fœminæ hic genius malus in forma defuncti siue cadaueris, auum sese illius esse dictitans, postquam verò per sacerdotem vi verbi sacri exæstuans, dæmonem se professus fuit, iam niger, hirsutus, ac longè supra quàm dudum terribili specie rursum inuisit, subreptamque semel atque iterum, de loco in locum transtulit, demum post multa foris oblata phantasmata, præcipuè cati, aut scarabei, crabronis, ipsummet iuuenculæ corpus obsedit. Hic blandius inter initia notos, ignotos pariter suis quemque nominibus compellare; multis, qui confessione sacra sese non expiassent, fanda infandaque detegere palam, donec exhibita per Sacerdo-

Sacerdotem hostia sacra, velut iniecto freno conticesceret. Nec tamen penitus cessit, Deo sic ad maiorem potentiæ suæ gloriam permittente, quin hostis ille humani generis, quo laboranti fœminæ omnem remedij saluberrimam viam interciperet, eandem sæpè momento temporis, oculorum, aurium, oris officio & facultate priuarat. Sed appositus ille cælestis, siue angelicus panis, mox omni actionum earum vinculo liberauit. Visum operæpretium fuit laborantem theatro publico, & in conspectu plurium collocare, vbi diuersa vice verbis diuinis per antistites sacros exagitatus spiritus nequam, sese secundum à Lucifero dixit, nec solum habitare hoc domicilio, sed omnium numerum esse triginta, quod & expressis signis pro vero habitum fuit, cùm translata paulò post ad Ecclesiam D. Virginis, effusis precibus, repentè dæmones XXVI. vno agmine, atque in nimbi nigrantis speciem defluxêre; quod matris Christi pietate in genus humanum, atque intercessione, datum diuinitus, nemo vel cæcus animaduertat. Verè etenim,

Tu nobis quodcunque bonum est, tu sceptra, Iouemque
Concilias, tu das epulis accumbere diuûm,
Nimborumque facis, tempestatumque potentes.

Non multò pòst tres alij in æde Sanctorum omnium magno strepitu obsessam mulierem reliquerunt, eos fuisse ordinis tertij à Lucifero, ex ipsorum professione constabat. Permansit omnium princeps, quamuis inuitus (vt ipse coactus prodidit) Prædicens insuper, quibus signis quisque discessum suum, plenamque liberationem mulieris in proximo esse cognosceret,

ſceret, neque id prius futurum eſſe, quam Laudunenſis Epiſcopi opera pelleretur: interea non ceſſabant publici ritus, & ſacra ſolennia, quibus quãdo intererat, tanta mox figurarum in habitu fœminæ ſecuta peruerſio, tam horrenda facies viſa eſt, vt omnem ſcribendi vim, omnemque tranſcendat mortalium fidem: iam moles triplo quadruplo auctior, iam nares, oculi recurui, flãmei, horrendum intuentes, oui quantitate extuberant foras, lingua oris hiatu ampliſſimo, nunc ad ſternum pectoris vſq; , nunc ad aures & tempora, in omnem dimẽſionem vibrata torquetur, caput orbiculatim ſpinã verſus, & crura conuulſum rapitur, vt niſi octo aut nouẽ miniſtris coercita teneatur, rurſus abrepta cũctorum oculos & manus euadat. Vnũ aſylum his omnibus in ſalutari nectare corporis Dei viui, cuius præpotẽti radio, ceu ſolis acceſſu, raptim illæ nocturnæ tenebræ vaneſcebãt. Quanquam tum riſu, tum admiratione digniſſimũ, quod interrogatus ſubinde, cur vultum auerteret fœminę, cum ſacra fierent. Quia me (inquit) Ioannis Candidi terret imago, quem tamen ægrè nunc dominũ, atq; magiſtrum agnoſco meũ, ſed cur eum ſic nominas? reſpondit: Sic nominare docui profeſſores Euãgelij nouos, quanquam iſthic ſit tamen Hoc, ita abrupta periodo illud innuens, Hoc eſt corpus meũ, &c. Sed rurſus cùm tute mẽdaciorũ ſis omniũ parens & artifex, quis tibi vel vera dicenti credet? Verum, ait, natura non eloquor, ſed veritatem nũc coactus aliũde, vt mutuò ſumpſi. Momordit hic luſus inſigniter, quibus de veritate Sacramenti contraria inſedit opinio. Conati

sunt alij ad artẽ magicã alij ad naturalẽ affectionis speciem relegare;sed nequicquam. Magnus erat concursus vndiq; spectatorum,complentur vici,fora,templa,porticus, ac pene de causa discrepantibus variè,ad seditionẽ res progressa est. Luctatam semel mulierem cum ipso medico ferunt,quem & pugnis affectum dimisit cũ ignominia, palã post confitente dæmone, quo pacto medicus idem,cum magno discrimine laborantis,octo grana Antimonij clam in os iecisset,quę, quia nõ satis comminuta porrexit,per vomitum reddidisse,alioqui per posticã exitura. Adhibitæ sunt & ligaturæ frictiones,cõcurbitæ, sectiones variæ,vnguenta,emplastra,antidota,tentatæ omnes Machaonis artes,nulla viã fortuna regit,cessere magistri Phyllirides,Chirõ,Amathaonius-que Melampus, vna salus in corpore Saluatoris: nam demum oblato sacramento, dies continuos tres per Episcopum Laudunensem tũ precibus alijsque diuinis officijs, ita cõpressus spiritus nequam, qui se Beelzebub nominârat,quanquam paulo ante supra solitum efferatior, concussam mulierẽ fatigasset,nunc subitò tamen 8.Febr.die veneris, sed prius edito signo, quod prædixerat dudum)victus erupit, terribili tonitru, vlulatu, fumo flammaq; sulphurea,templi fastigium cõplens,vt vel à multis ab vrbe passibus audiretur, ac tum primò (quod nunquam ante pro arbitrio mouerat)sinistro brachio restituto,certum liberationis suæ argumentum mulier dedit, adiunctis manibus, crucis amplexã imaginem, toto corpore in genua reclinato, roralentos oculos ad sydera subrigebat; vultu insuper ipso

iam

iam non mortale, quid amplius relucente, sed cuiusdam diuinitatis radio, ac splendore pulchritudinis aucto supra modum. Lachrymæ præ gaudio, tum parentibus, atque amicis, tum spectatoribus Christo fidelibus exsilierunt. Multis eo spectaculo mentis oculi sunt aperti, multis ad supplicij grauitatem animus factus est obstinatior. Pompæ, & gratiarum actiones habitæ meritò beneficij tanti, quæ victoriam verbi ac veritatis, tam apertam contra Sathanam, eiusque prætexatos, ac hominum specie laruatos artifices celebrarent. Viuit incolumis hæc eo, quo scripsi tempore, valetque pancraticè, cum marito iucundissimè degens, vt iam tertiæ prolis enixa, mater existat anno 1573. diuturnus illi à liberatione spiritus mali residebat in corpore languor, per vices incrudescens, qui tamen à medicamentis acerbior factus, à sacris officijs denuò mitescebat. Vnde res agitata amplius per hæreticos, Condæum principem monuit, eoque delata mulier prædictorũ omnium fidem fecit. Multis præterea malorum machinis vltrò citroque iactata miserè, regis tandem Caroli, qui ipsus Laudunum venit, authoritate componitur, omnique bonorum cumulo restituta est, &c.

S. Bernardus, virum quondam maleficijs dæmonicis vexatum, superposito Capiti eius vasculo SS. Euchar. continente, perfectæ sanitati reddit. VVilhelmus abbas S. Nicodorici Remensis lib. 1. cap. 10. in vita S. Bernardi.

CAP. IIII.

VIrum pauperem, non longè à monasterio habitantem, vxor adultera maleficijs cruciabat,

abat. Sicut enim ei in ira ac furore fuerat comminata, ita egerat, vt per malignas incantationes, vt miser homo consumptis carnibus nec posset mori, nec viuere permitteretur. Sæpius denique & vocis vsum, & sensum omnem corporis amittebat, iterumque redibat non ad vitam, sed ad mortem prolixiorem crudeliter reuocatus. Adducitur tandem homo ad virum Dei, in monasterio demorantem, & ei tragœdia miserabilis explicatur, qui vehementer indignatus, antiqui hostis malitiam tantum sibi in Christianum vsurpasse, vocans duos ex fratribus, ante sanctum altare hominem deportari, ibique superposito eius vasculo Eucharistiam continente, in ipsius Sacramenti virtute à læsione Christiani iubet dæmonem prohiberi. Factum est, vt præcepit, & miserum hominem post tantos cruciatus fides perfecta perfectæ reddidit sanitati.

Albertus Crantzius lib. 1. cap. 9. Ecclesiast. hist. de VVedekiedo Saxoniæ Duce, qui sub sacrificio Missæ vidit speciem elegantis pueruli in Eucharistia: quo miraculo commotus, Christianam religionem amplectitur, Mindensis Episcopatus prima iaciens fundamenta.

CAP. V.

INcessit cupido Principi Saxonum VVedekindo, lustrare regis Caroli Magni castra: quod etsi palam iam reconciliato liceret, libuit tamen ignoto habitu liberius omnia scrutari. Vicina erat Paschalis solemnitas, & rex cum vniuerso milite pro Christiana pietate se tum sacris imminentibus apparabat, commemoratione Dominicę passionis, & expiatione criminum

in purgatione conſcientiæ. VVedekindus mendici habitu per fluuium in nauicula illabitur; & quò minus noſceretur, mendicus cum mendicis ad ſtipem ſedebat. Ingens quippe pauperum regionis multitudo quotidie affectabatur. Rex illis largam ſtipem iuſſit erogari. VVedekindus, vbi ad eum peruentum eſt, dexteram & ipſe protendit. Attendit, qui diſtribuit incuruū in manu digitum, qualem ſciebat habere VVedekindum. Vultum eius diligentius intuetur, agnoſcit arridens, qui largiebatur. Quid ita mendicus inter mendicos ſederet princeps ditiſſimus, percontatur. Ille nihil ad hæc, ſed ad regem ſe iubet introduci. Erat tum ſanctiſſimus Paſchæ dies. Rex hilariter excepit venientem, percontatus quid ſibi vellet indignus principe habitus. Ille ſub hæc: Volui ſereniſſime Rex, hoc habitu incognitus (vt ſperabam) luſtrare ſecreta geſtorum, quæ cognitus non tam fidēter adſpicerē, curioſitas me duxit, vt latibulum quærerē, qui inter tuos nunc in gratiam ſuſceptus, propalam poterā percontari quæ vellem. Quid igitur, inquit Rex, vidiſti, quod te vidiſſe delectat? Ille, vt erat adhuc rerū Chriſtianarum rudis, ſubintulit: vidi, quod mirabar, ante biduū te vultu dimiſſo triſtem, incertus quid contigiſſet, quod tantum regem contriſtaret. Commemoratio fuit Dominicę paſſionis, quæ die Paraſceues regium vultum obſcuraſſet. Rurſum, inquit, vbi hodierna die te primùm ſollicitum, & ad rem attentiſſimum: Poſteà verò menſam adieras templo mediam, ita hilari mihi conſpectus es vultu, vt repentinæ in te mutationis me caperet miraculū. Stupor autem

erat videre, quod de manu purpurati ſacerdotis ſinguli pulchellum puerum in os ſuſciperent, quem quibuſdā ludibundum arridere, vltrò properare: alijs verò abhorrentem auertiſſe vultū, & tamen in ora dimiſſum, nec redeuntē aſpexi. Hoc quid ſit, necdum accipio. Tum Rex: Bene, inquit, profeciſti, plus tibi aliquid, quàm cunctis ſacerdotibus, & omnibus nobis oſtenſum eſt. Inde mutata veſte, manu ſecum abſtractum, docuit grande pietatis myſterium in altaris Sacramento. Qua re cognita, exhilaratum ducem oraſſe, vt proprium illi ſacerdotem permitteret, qui diuinæ rei curam haberet, crebriuſque in conſpectu perageret altaris ſacratum miniſterium. Rex etiam Pōtificē illi daturum, promittit, modò illi habitationē Epiſcopo dignā prouideret. Ducem verò arcem ſuam ad Vviſerā vtriuſq; capacem oſtendiſſe, deditque in eiuſden arcis non exiguum circa locū ædificandę Eccleſiæ. Ferunt proinde nomen Eccleſiæ proueniſſe, quod meum & tuum, quaſi communis duorum poſſeſſio, ſonat in lingua Saxonū vernacula, Min/Din. Erat vir præcipua religione Herimbertus, qui cùm Carolum latere non poſſet, dignus eſt habitus, quem primum præficeret Eccleſiæ Mindenſi Epiſcopum. Adiecit illi miniſteriales non paucos, nec paruos: vt haberet Eccleſia defenſores ſuos. Illi verò, quia ex imo gradu in nobilitatem excreuerant, vt partim Comites, partim Duces fierent, ſpreuiſſe matrem videntur. Ornata autem eſt Eccleſia iam tum ab initio multis Sanctorum Reliquijs, Feliciani, Fulginatis Epiſcopi & martyris, Theodori Epiſcopi, Carpophori,

phori, & Habundi martyrum. Profecit autẽ Ecclesia tam in spiritualibus, quàm temporalibus sub hoc Pontifice: agente nouitio feruore in populo recens conuerso. Instante nihilominus bono Pontifice, qui frugem diuini verbi curauit in populo multiplicari.

De quodam Hebræo, qui sub diuinis mysteriis per S. Basilium celebratis, vidit Episcopum infantem partiri, eiusque miraculi occasione conuersus est. S. Amphilochius Episcopus, & Guitmundus in vita S. Basilij Episc. qui vixit anno 370.

CAP. VI.

DIuinum ministeriũ Basilio agente, Hebræus quidam se, tanquam Christianus, populo commiscuit, officij mysterium & muneris explorare volẽs, vidit per manus Basilij infantem partiri. Et sacram communionem accipientibus omnibus, venit & ipse Hebræus, dataque est ei hostia, vera caro facta, inde accessit ad calicem sanguine repletum, & ipsius particeps factus est, atque de vtrisque seruans reliquias, abiensq; in domum suam, ostendit vxori suæ ad confirmationem dictorum, narrauitque quæ suis oculis viderat, credens ergo verè, quòd horribilia & admirabilia essent Christianorum mysteria. In crastinum venit ad Basilium, postulans sine dilatione accipere, quod in Christo est signaculum. Basilius autem non differens, baptizauit eum cum omni domo sua.

De quodam rustico, corpus Dominicum apud aluearium ex ore efflante, quod ab apibus collectum in pueri speciem commutatum est. Ex vita Petri Cluniacensis abbatis, lib. 1. de miraculis cap. I.

CAP. VII.

ERat in Aruernico territorio rusticus quidam, habens aluearia, in quibus examina apum melleam dulcedinem fauorum conficere solent. Quas iam dictus rusticus aut euolare, aut emori, aut aliquo casu sibi deperire pertimescens, vsus prauo sortilegorum consilio, qui diabolica oratione, etiam de beneficijs Dei maleficia facere consueuerunt, & (quod est dictu intollerabile) ipsis quoque diuinis Sacramentis per artes magicas abutuntur, accessit ad Ecclesiam, & sumpto à sacerdote (vt mos est Christianorum) corpore Dominico, illudque ore retinens, nec deglutire volens, vt iam doctus erat, ad vnum de iam dictis aluearibus accessit, atque foramini, quod in eo erat, ore adaptato, sufflare cœpit? nam dictum sibi fuerat, quod si corpore Domini ore retento apibus in vase constitutis insufflaret, nulla deinceps moreretur, nulla recederet, nulla deperiret, sed omnibus integrè conseruatis, de augmento fructus multo amplius quàm antea gauderet. Fecit igitur, vt dictum est, & ore applicito, flatum ad interiora toto conatu mittebat. Cumque auidus lucri anhelitũ protrahens vehementer sufflaret ipso linguæ & aëris impulsu iactum dominicum corpus iuxta vas illud, ad terram corruit. Cùm ecce omnis illa apum multitudo de intimis egressa, in morem rationabilium creaturarum de terra subleuatum, suis habitaculis cum multa veneratione, homine illo conspiciente, induxit. Quod cernens homo, aut negligens, aut paruipendens quod acciderat, ad alia agenda, ad quæ

domestica cura eum vocabat, gressum conuertit: sed dum iter ageret, repentino, & (vt ipse post narrabat) intollerabili timore turbatus, se nequiter egisse, tandem mente sanior cogitare cœpit. Vnde compunctus, imò vi interna compulsus, mox retro pedem tulit, atq; in vindictam sceleris sui, apes, quarum vitam opere nefario conseruare voluerat, superiecta multa aquæ violentia, enecauit. Quibus exstinctis, dum intima fauorem, quos sibi recondere & conseruare volebat, rimaretur: ecce (mirabile dictu) conspicit corpus Dominicum, quod ex eius ore lapsum fuerat, in formam speciosissimi pueri, veluti cũ recens nascitur, immutatũ, inter fauos & mella iacere. Ad quod miraculum, vt dignum erat, stupefactus intremuit, sed quid inde agere deberet, aliquamdiu hæsitans, hoc apud se inueuit consilium, vt eum, in manibus accipiens, ad Ecclesiam deferret, & quia sibi exanimis videbatur, nullo sciente, solus Deum puerulum tumularet. Quod dum aggressus esset, eumque in manibus sumens, ad Ecclesiam quasi secretò tumulandum portaret, subitò ab indignè ferentis manibus inuisibiliter ereptus, disparuit. Quæ nuper gesta, ipse quidem ita per ordinem presbytero proprio, presbyter autem suo Claromontensi Episcopo, illo verò mihi, ego quoque omnibus istud legentibus scribendo intimare curaui. Nec verò tanti piaculi ex toto in posterum dilata vltio fuit, sed in breui locus ante populosos, vario casu habitatore pereunte, in solitudinem redactus est.

In templo S. Amandi lustraui tabulam galli-

cis litteris,& lingua,vt puta,quòd illud miraculum in S.Eucharistia testatum reliquerit Doctor Thomas Descz,qui videtur hoc scripto reliquisse,vt constat in lib.2.Apum, cap.83.In dicto templo vidi quoque vetustam capsulam argenteam, vbi inclusa est sacra hostia, quæ circumfertur statutis anni diebus, præfatus Doctor Thomas Prædicatorij ordinis fuit,vixitque anno 1200.

Genus hominum calamitosum Iudæi, etsi superioribus temporibus in plerisque locis Germaniæ ac alijs prouincijs diuinissimum Sacramentum varijs tentationibus,molestijs, ac erroribus indignissimè tractârunt, præcipuè in Vratislauia,Patauia,& Ratispona,&c. Nec impunè hoc flagitium inultum fuit,nouissimè anno salutis 1492.die 22.Octobris,in oppido Sternenburg, sub ditione Principum Megapolensium, auxilio Petri Sacerdotis Eleazer,& complurium, Principes illustres, Balthasar & Magnus fratres Iudæos concremari fecerunt.

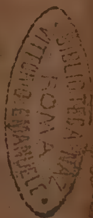
De homine quodam, qui venerabile Sacramentum sumpserat,illudque ore ipsius in specie infantuli effusum. Contigit Coloniæ anno 1331.in Ecclesia Regularium Canonicorum,ad Corporis Christi nominatum: illiusque loci miracula. Habetur in fundatione Capellæ, sitæ in supradicto Monasterio,erecta in gratiam fraternitatis Venerabilis Sacramenti,&c.

CAP. VIII.

NOtum sit omnibus Christi fidelibus hunc spectabilem locum cum deuotione visitaturis,quòd veri dico relatu didicimus, & patres nostri narrauerunt nobis, Deum, qui mirabilis

prædicatur in ſanctis ſuis, mirabiliorem ſe exhibuiſſe circa venerabilis ſui ſanctiſſimi corporis & ſanguinis Sacramentum anno Domini 1331. vbi olim in fouea hac (quæ miro tabulatu concernitur in medio chori huius Eccleſiæ) venerabile Sacramentum de ore cuiuſdam hominis, ægritudinis lecto decumbentis, qui communicauerat, in ſpecie infantuli, dinoſcitur effuſum fuiſſe: & ſuper eandem foueam erectum fuerat oratorium paruum, & magno populorum concurſu deuotiſſimè frequentatũ, ſecundum quod ſcriptura & pictura edocent, cum varijs ſignis & miraculis, videlicet de ſubmerſis reſuſcitatis, de ruptis hominibus, de infantibus periclitatis in partu, de matribus eorum, & alijs multis admirandis, item de terra foueæ, vbi fertur venerabile Sacramentum verſum in ſubſtantiam pueri infantuli, infirmi febricitantes, ſuper eadem terra potantes, frequenter ſanati ſunt, & indies ſanantur. quamobrem ſæpius huc confluunt peregrini eandem terram in exigua quantitate cũ deuotione deportantes, & ſanitate percepta, cũ gratiarum actione hoc in loco venerabile corpus Chriſti deuotiſſimè venerantes, & laudes Deo reddentes. Sed tandem circa annum Domini 1423. creſcẽte deuotione fidelium, & pio præſertim conamine laudabilis viri Arnoldi Schillinck, ciuis Colonienſis, ſuperædificata eſt Eccleſia ſpectabilis, vt in præſentiarum eſt cernere, quæ per Rectores, Presbyteros ſæculares, per ſeptem fermè annos eſt gubernata, poſtea circa annum Domini milleſimum quadringenteſimũ triceſimum, prędictus locus templo ornatus eſt, & pri-

& priuilegijs ſuis per conſenſum deuoti viri D. Henrici Aſell, pro tunc Paſtoris Eccleſiæ parochialis S. Chriſtophori dotatus, deinde Reuerẽdiſſimi Domini Theodorici de Morſa Archiepiſcopi Colonienſis, promotus fuit idem locus ad altiorem ſtatum, atque in monaſterium Canonicorum Regularium, Ordinis S. Auguſtini diuina comitante gratia erectus, quo tempore primus præfectus, vel Prior huius monaſterij, venerabilis vita, ſcientia & moribus, frater Thomas van den VVall, profeſſus in monaſterio fontis beatæ Mariæ Virginis, propè Arnhem ciuitatem Gelricam, hîc ſepultus in choro noſtro, qui laudabiliter Monaſterio præfuit vltra 30. annos, vſque ad annum Domini 1490. cuius etiam temporibus hoc monaſterium notanter in ædificijs, eleemoſynis, & reditibus auctum eſt. quo defuncto eodem anno alius ſucceſſit in locum eius Prior huius Monaſterij, filius ciuitatis Colonienſis, qui conſiderans prædictam foueam quodammodo per obliuionem & incuriam obrui, & quaſi penitus deleri, & illam omni honore digniſſimam memoriam venerabilis corporis Chriſti, vnde & hoc monaſterium nomen accepit minori deuotione coli, & negligi, deuotionis zelo inflammatus, Dei adiutorio, & Chriſti fidelium ſubſidio, eandem foueam renouauit, & titulo decoris ſolemniter erexit, cum luminaribus & indulgentijs, prout in propatulo claret. Idem conſiderans Eccleſiam iſtam, vti nouellam, pauciſſimis aut nullis reliquijs exornatam, ad quas colligendas, ſemper deuotionem ſingularẽ habuit, ſolicitudine ſtudioſa, & inſtantia maxi-

ma & laborioſa, diuerſas notabiles Reliquias de ſocietate ſanctarum vndecim mille Virginum, & ſocietate ſanctorum Gereonis, Maurorum & aliorum martyrum integra capita, nec nõ variorum articulorum particulas ſanctorum, & ſanctarum martyrum, in conuentu, ſeu Monaſterio ſanctæ Ceciliæ virginis, cui tunc temporis præfuit Commiſſarius, ſollicitauit, impetrauit, obtinuit, & multo conanime aurata, argentata luculenter decorauit, quæ pia deuotione tempore peregrinationis, ac feſtiuitatum temporibus à peregrinis & incolis ciuitatis viſitantur: quo etiam tempore cum omni reuerentia ea oſtenduntur populus peregrinis. Idem cogitans & mente pertractans, vt hæc prædicta mirabilia perpetuã rei memoriam haberent, anno Domini 1497. inchoauit ſolemnem fraternitatem venerabilis corporis Chriſti, & ſeptem gaudiorum beatæ Mariæ Virginis, in quorum etiam ſeptem gaudiorum temporalium, & æternalium beatiſſimæ Mariæ ſpectabilem erexit Capellam; Anno Domini 1503. de oblationibus peregrinorum, tempore peregrinationis, ac cum ſubſidio aliorum amicorum atque Chriſti fidelium, fratrum & ſororum eiuſdem fraternitatis, quæ fraternitas in eadem Capella perpetuis temporibus frequẽtatur, continuatur, & firmatur cum reditibus, Miſſis, vigilijs, orationibus, & alijs multis bonis operibus. Vt autem Chriſtifideles deuotius & confidentius ad hanc fraterntatem confluant, & ſe inſcribi faciant, idem impetrauit magno labore & ſtudio, à Reuerendiſſimo Domino Raymundo Cardinali presbytero, qui eodem

dem tempore Coloniæ caussa legationis egit, certas indulgentias, pro omnibus, & singulis in eadem fraternitate venerabilis corporis Christi, atque septem gaudiorum beatæ Virginis inscriptis, quæ patent in solemni Bulla desuper cōfecta ac sigillata, ac cum tempore numerosius patebunt, ex Curia Romana impetranda. Hæc ita se habentibus, hortamur in Domino, & in visceribus B. Mariæ Virginis, omnes Christifideles, hanc domum Christi, & Capellam sanctissimæ matris eius, quam elegerunt inhabitationem sibi, deuotè accedere, & diuinum auxilium, ac beatæ Virginis Mariæ misericordiam & consolationem eius, ardenti desiderio in suis necessitatibus implorare: Non dubium, quin ex audietur, & nullus vacuus recedet sine eius consolationis gratia, prout ipsa promisit, dicens: Transite ad me omnes, qui concupiscitis me, & à generationibus meis implemini. Concedente, & fauente illo, qui fecit eam plenam gratia, qui est Deus benedictus in secula seculorum, Amen.

D. Gregorius Magnus ca. 37. in Euangelia, & lib. 4. Dialog. cap. 57. De quodam, cuius vincula soluebantur in captiuitate, quoties ab eius coniuge oblatæ fuissent hostiæ pro animæ eius absolutione.

CAP. IX.

MVltos, vt arbitror vestrum, fratres charissimi, contigit nosse hoc, quod volo ad memoriam vestram narrando reuocare. Non longè à nostris fertur temporibus factum, quòd quidā ab hostibus captus, longe transductus est. Cumque diu teneretur in vinculis, eū vxor sua, cùm

ex eadem captiuitate non reciperet, exstinctum putauit. Pro quo iam velut mortuo hostias hebdomadibus singulis curabat offerre. Cuius toties vincula soluebantur in captiuitate, quotiens ab eius coniuge oblatæ fuissent hostiæ pro animæ eius absolutione. Non longo post tempore reuersus, admirans valde suæ indicauit vxori, quòd diebus certis, hebdomadibus singulis, eius vincula soluebantur. Quos videlicet dies eius vxor atque horas discutiens, tunc eum recognouit absolutum, cùm pro eo sacrificium meminerat oblatum. Hinc ergo fratres charissimi, hinc certa consideratione colligite, oblata à nobis hostia sacra, quantum in nobis soluere valeat ligaturam cordis, si oblata ab altero potuit in altero soluere vincula corporis.

De Georgio Cappadoce, qui virtute SS. Eucharistiæ tamdiu à vinculis, quibus constringebatur, liberatus, donec ipsum corpus dominicum sumeret, circa annum Domini 600. Habetur in vita S. Theodori Siceorum Archimandritæ, à Gregorio presbytero eius discipulo conscripta.

CAP. X.

GEorgius Cappadox, cùm vinctus ad Phocam Imperatorem traheretur, tanquam imminutæ maiestatis crimini obnoxius, cupiebat sanctum Theodorum inuisere, ac eius se precibus commendare, à quo instructus, ac multis diuinarum scripturarum testimonijs confirmatus petijt vt diuinorum mysteriorum particeps fieret. Tunc S. Theodorus ad custodes, Veneramini, inquit, filij, Domini mysterium, & soluite hunc, dum illud accipit: neque enim est æquum, vt quis-

quisquam vinculis obstrictus Christum suscipiat, qui pro nobis est passus, vt nos ab inferni vinculis liberaret. Cùm autem illi excusarent se, dicerentque id sibi non licere, Georgium enim esse virum nobilem & strenuum, qui, si solutus esset, velletque ingratus esse, & aufugere, nullo modo comprehendi posset. S. Theodorus sumpto diuinæ communionis poculo, vt id illi impartiret, suspirans ad Deum suspexit, & ilicò vincula humi cum strepitu conciderunt. Quamobrem cum milites tumultuarentur, & ad fores claudendas currerent, ne Georgius fugeret: Nihil, inquit S. Theodorus, timeatis; Ego enim gratum & sincerum huius viri animum planè noui. Cùm igitur illi diuina mysteria tribuisset, voluit etiam, vt simul cum custodibus apud se cibum caperet.

Venerab. Beda in historia Anglicana lib. 4. cap. 22. refert exemplum memorabile per omnia simile superiori, cuius etiam meminit D. VVilhelmus Lindanus lib. 4. Panop. Euang. c. 55.

CAP. XI.

REfert Beda, qui ab eximia cùm fide, tum probitate venerabilis cognomen inuenit, fratrem regis Merciorum Edilredi suorum magna cum strage fusum, inter quos & adolescens nobilis Imma cecidisse ferebatur. Huic frater erat germanus Tunna, presbyter atque Abbas, à cuius præstãtia & Tunnacesti oppidum nomen tenet, cui cum de fratris internecione foret nunciatum, ille ad castra properans, cadauer sepeliendum inquirit: quod vbi se inuenisse crederet:

(nam fraternus amor iudicij aciem nonnunquã obnubilat) domum aduehit, honorificè ſepeliẽs, atque pro abſolutione animæ eius ſæpius Miſſas facere curauit. Porrò ille cùm viueret, fraternæ pietatis atque ſupplicationis expers minimè exiſtit. Nam vinculis nullis, (quod vel hoſtes adeò demirabantur, vt litteris ſolatorijs, quas dicũt præſtigiatores, aſſcriberent) aut ſtringi, aut vinci potuit, idq́; maximè ſub horam tertiam, quando ex priſco illo Apoſtolorũ ritu Miſſę peragebãtur. Quo miraculo hoſtes à quib. captiuus tenebatur, obſtupefacti, eum Londonię cuidam Freſoni vẽdiderunt, cui cùm idẽ, quod illis acciderat, eueniret, ei facultatẽ ſe redimendi fecit. Ad fratrẽ igitur cũ redijſſet, expoſito quid incõmodi, quidue cõmodi per illud tempus accidiſſet, deprehẽſum eſt, illis maximè tẽporibus ſoluta illi fuiſſe hoſtium vincula, quibus pro eo fuerãt Miſſarum celebrata ſolemnia. Quo Chriſtianę Miſſę vſu teſtatur Beda, multos, q. hoc à illo ipſa Imma audierũt, qui ipſi retulêre, fide accenſos ad offerendas Domino pro ſuorum ereptione, qui de ſæculo migrarant, victimas ſacræ oblationis. Intellexerunt enim ait eodem c. 22. lib. 4. quòd ſacrificium ſalutare ad redemptionem valeret & animæ & corporis ſempiternam.

Simeõ Metaphraſtes in vita S. Ioannis Eleemoſynarij Archiepiſcopi Alexandrini, habetur apud Surium Tom. I. De quodam, cuius vincula ſolzebantur tempore, quo pro illo offerebatur ſacrificium Miſſæ.

CAP. XII.

CVM lethalis morbus aliquando inuaſiſſet ciuitatem, maximæ curæ erat Ioanni Patriar-

chæ

chæ Alexandrino, accedere ad ægrotorum visitationem, & eorum, qui decedebant, sepulturam. Sæpè autem etiam assidebat ijs, qui emittebant animam, & eorum oculos suis tegebat manibus. Iubebat synaxes quoque celebrare pro ijs, qui dormierant, asserens & affirmans defunctis multũ prodesse, quæ pro eis fiunt, commemorationes & sacra ministeria. Ad fidem autem faciendam eorum, quæ dicebantur, tale quid etiam narrabat, quod factum fuerat non ita multò ante. Dicebat enim, quòd à Persis quidam abductus captiuus, in custodia, quæ appellatur Lethe, asseruabatur vinctus. Lex autem erat apud Persas, vt, qui coniecti erant in eam custodiam, nunquã reuocarentur: & ea ratione consentaneum est, eam fuisse vocatam Lethen, id est, obliuionem. Illinc autem cùm quidam potuissent aufugere, & in Cyprum venire, affirmarunt parentibus adolescentis, eum esse mortuum in custodia. Illi verò tres quotannis synaxes celebrabant, tanquam eo mortuo. Quatuor anni præterierant, cùm filius illinc aufugiens, redit domum. Quem cùm parentes non tanquam, qui fugisset è custodia, sed tanquam qui surrexisset è mortuis, cum magno stupore adspexissent, & fuissent ineffabili voluptate repleti, & alia faciebant & dicebant, quæ anima, quæ talem vidisset, faceret & diceret: & quemadmodum ei tanquam iam mortuo fecerant iusta, quæ fiunt mortuis, & cùm eum docuissent, qui nam essent ij dies, nempè dies sanctorum Theophaniorum, & dies salutaris Paschæ, & dies sanctæ Pentecostes. Hæc cùm ille audiuisset, & in memoriam reuocasset,

Parenti-

parentibus affirmabat, quòd his ipsis diebus relaxabatur à vinculis aduentu cuiusdam, qui gestabat lampadem, & fruebatur omni securitate: diebus autem sequentibus tenebatur vinculis, sicut prius.

D. Gregorius Magnus lib. 4. Dialogorum ca. 57. De Baraca nauta per salutarem hostiam SS. Eucharistiæ à naufragio liberato.

CAP. XIII.

AGathus Panormitanus Episcopus, sicut fideles mihi ac religiosi viri multi testati sunt atque testantur, cùm beatæ memoriæ antecessoris mei tempore iussus esset vt Romam veniret, vim nimiæ tempestatis pertulit, ita vt se ex tanto vndarum periculo euadere posse diffideret. Nauta verò illius Baraca nomine, qui nunc eiusdem Ecclesiæ clericatus officio fungitur, post nauem carabum regebat, ruptoque fune cum eodem carabo, quem regebat, inter vndarum cumulos repente disparuit. Nauis autem, cui Episcopus præerat, tandem post multa pericula ad Vsticam insulam fluctibus quassata peruenit. Cumque die tertio Episcopus nautam, qui ab eo abreptus in carabo fuerat, in nulla maris parte videret apparere, vehementer afflictus mortuum credidit, sed per obsequium charitatis viuo vnum, quod mortuo debebat, impendit: & omnipotenti Deo pro absolutione eius animæ offerre sacrificium victimæ salutaris iubet. Quo oblato, restaurata naue perrexit ad Italiam. Cumque ad Romanum portum venisset, illic nautam reperit, quem mortuum putabat. Tunc inopi-

inopinata exsultatione gauisus est, & eum qualiter tot diebus in illo tanto maris periculo viuere potuisset, inquisiuit. Qui videlicet indicauit, quoties in illius tempestatis fluctibus cum eodem, quem regebat, fuisset carabo versatus, qualiter cum illo vndis pleno natauerat: & quoties eo à superiori parte deorsum verso ipse carinæ eius superlederet adiungens cùm diebus ac noctibus hoc incessanter faceret, iamque eius virtus funditus ex fame simul & labore cecidisset, quo eum ordine diuina misericordia seruauerit, indicauit. Etenim quod etiam nunc vsque testatur dicens: Laborans in fluctibus atque deficiens, subitò mentis pondere sum grauatus, ita vt neque vigilare me crederem, neque depressus somno essem: & ecce in eodem medio mari me posito, quidam apparuit, qui mihi panem ad refectionem detulit: Quem mox vt comedi, vires recepi, nec longè post nauis transiens affuit, quæ me ab illo vndarum periculo suscepit, atq; ad terram deduxit. Quod scilicet Episcopus audiens, reperit, quo pro eo presbyter in Vstica insula Deo omnipotenti hostiam sacræ oblationis immolauit.

D. Gregorius Magnus hom. 37. in Euangel. de Cassio Narniensi Episcopo quotidianas Deo hostias offerente.

CAP. XIV.

MVlti vestrûm, fratres charissimi, Cassium Narniensis vrbis Episcopum nouerunt: cui mos erat, quotidianas Deo hostias offerre, ita vt penè

vt penè nullus dies vitæ eius abſcederet, quo non omnipotenti Deo hoſtiam placationis immolaret. Cui cum ſacrificio valde etiam cõcordabat vita. Nam cuncta quæ habebat in eleemoſynis tribuens, cùm ad horam offerendi ſacrificij veniſſet, velut totus in lachrymis defluens, ſemetipſum cũ magna cordis contritione mactabat. Cuius & vitam & exitum à quodam venerabilis vitæ Diacono, qui fuerat ab eo nutritus, reuerente cognoui. Aiebat.n. quòd quadam nocte eius presbytero per viſum Dominus adſtitit, dicens: Vade, & dic Epiſcopo: Age quod agis, operare quod operaris, non ceſſet pes tuus, non manus tua, natali Apoſtolorũ venies ad me; & retribuam tibi mercedem tuam. Surrexit preſbyter: ſed quia è vicino Apoſtolorum natalitius dies imminebat, tam propinqui exitus diẽ Epiſcopo nunciare pertimuit. Alia nocte Dominus redijt, eiuſq; in obedientiam vehementer increpauit, atque eadem iuſſionis ſuæ verba retexuit. Tunc presbyter ſurrexit vt pergeret, ſed rurſus infirmitas cordis impedimento facta eſt indicandæ reuelationis, & ad admonitionem quoq; iteratæ iuſſionis obduruit pergere, & quæ viderat, manifeſtare neglexit. Sed quia magnam manſuetudinem contemptæ gratiæ, maior ſequi ſolet ira vindictæ, viſione tertia Dominus apparens, iam verbis addidit verbera: & tam diſtricta cæde mactatus eſt, vt in eo duritiam cordis emollirent vulnera corporis. Surrexit ergo eruditus ex verbere, perrexit ad Epiſcopum, eumq; iam ex more iuxta beati Iuuenalis martyris ſepulchrum ad offerendum ſacrificium

conſi-

consistentem reperit, secretum à circumstantibus petijt, seq; eius pedibus strauit. Cumq; eum vbertim flentem Episcopus vix ad se leuare potuisset, lachrymarū caussas cognoscere studuit. Ille verò relaturus ordinem visionis, prius vestimento ex humeris deuoluto, detexit plagas corporis, vt ita dicam, testes veritatis & culpæ, monstrauit quanta animaduersione districtionis membra illius accepta verbera liuore inflicto sulcauerant. Quæ mox vt Episcopus vidit, exhorruit; & quis sibi talia facere præsumsisset, cum magnæ obstupefactionis vocibus inquisiuit. At ille respondit, hæc pro se ipso fuisse perpessum. Excreuit cum terrore admiratio: sed nullas iā presbyter inquisitioni eius moras adijciens, secretum reuelationis aperuit, eiq; iussionis dominicę ea quę audierat verba narrauit, dicens: Age quod agis, operare quod operaris: non cesset manus tua, non cesset pes tuus; natali Apostolorum venies ad me, & retribuā tibi mercedē tuā. Quibus auditis, Episcopus se in orationē cum magna cordis cōtritione prostrauit, & qui oblaturus sacrificium ad horam tertiam venerat, hoc pro extensæ orationis magnitudine, ad horam nonam vsque protelauit. Atq; ex illo iam die magis magisq; aucta sunt ei lucra pietatis. Factusq; est tam fortis in opere, quam certus ex munere; quippe qui eum, cui ipse debitor fuerat, ex ea promissione iam cœperat habere debitorem. Huic autē consuetudo fuerat, annis singulis natalitio Apostolorum die Romam venire. Iamque ex hac reuelatiōe suspectus venire iuxta morem noluit. Eodem ergo tempore solici-

solicitus fuit, secundo quoque anno vel tertiò in mortis suæ exspectatione suspensus, quarto quintoq; & sexto similiter. Qui desperare iam de veritate reuelationis poterat, si verbis fidem verbera non fecissent. Cùm ecce anno septimò vsque ad exspectati natalis sacras vigilias incolumis peruenit, sed leuis hunc in vigilijs dolor attigit, atque ipso die natalitio filijs suis se exspectantibus missarum solennia implere se posse recusauit. illi verò, qui de eius erant pariter egressione suspecti, simul ad eum omnes venerunt, sese vnanimiter adstringentes, vt die eodem nequaquam acquiescerent missarum solemnia celebrari, nisi pro eis apud dominum idem antistes suus intercessor accederet. Tunc ille compulsus, in episcopij oratorio missas fecit, & manu sua corpus dominicum pacemque omnibus tribuit. Qui cuncto ministerio oblati sacrificij peracto ad lectulum redijt, ibique iacens, dum sacerdotes suos ac ministros circumstetisse cerneret, quasi vale vltimum dicens, de seruando eos vinculo charitatis admonebat, & quanta debuissent concordia inter se vniri, prædicabat. Cùm subitò inter ipsa sanctæ exhortationis verba, voce terribili clamauit, dicens: Hora est. Moxq; assistentibus ipse suis manibus linteum dedit, quod ex more morientium, sibi contra faciem tenderetur. Quo tenso, spiritum emisit: sicque sancta illa anima ad gaudia æterna perueniens, à carnis corruptione soluta est. Quem fratres charissimi, quem vir iste in morte sua imitatus est, nisi eum quem in vita sua fuerat contemplatus? Dicens enim:

Horà

Hora est, de corpore exijt: quia & IESVS peractis omnibus, cùm dixisset: Consummatum est, inclinato capite tradidit spiritum. Quod ergo Dominus ex potestate, hoc egit famulus ex vocatione. Ecce quotidianæ hostiæ illa cum eleemosynis & lachrymis missa legatio; quantam cum rege veniente gratiæ pacem fecit. Sic de S. Laurentio, Iustiniano Patriarcha Veneto legimus, (*in vita eius cap. 9. Ianuarij die octauo*) quod ex quo die factus est sacerdos, quotidie Missam celebrauerit, nisi valetudine impediretur. Dicebat enim, qui cùm posset Domino suo frui, non frueretur, facile se declarare, domini sui curam non habere. Idem fecisse legimus S. Odilonem, teste Petro Damiano in vita eius.

D. Cyprianus in sermone de lapsis. De quibusdam indignè Eucharistiam sumentibus, & pœnis miraculosè illis inflictis.

CAP. XV.

PRæsente ac teste meipso, accipite quid euenerit. Parentes fortè fugientes, dum trepidi minus consulunt, sub nutricis alimento paruulam filiam reliquerunt, relictam nutrix detulit ad magistratus. Illic ei apud idolum, quo populus confluebat, quod carnem necdum posset edere per ætatem, panem mero mixtum, quod tamen & ipsum de immolatione pereuntium supererat, tradiderunt. Recepit filiam post modum mater: sed facinus puella commissum tam loqui & indicare non potuit, quam nec intelligere prius potuit, nec arcere. Ignoratione igitur obreptum est, vt sacrificantibus nobis eam secum mater inferret. Sed enim puella mixta cum sanctis, pre-

cis nostræ & orationis impatiens, nunc ploratu conruti, nunc mentis æstu fluctuabunda iactari, velut tortore cogente: quibus poterat indicijs conscientiam facti in simplicibus adhuc annis rudis anima fatebatur. Vbi verò solemnibus adimpletis, calicem diaconus offerre præsentibus cœpit, & accipientibus cæteris locus eius aduenit, faciem suam paruula instinctu diuinæ maiestatis auertere: Os labijs obturantibus premere, calicem recusare. Perstitit tamen diaconus, & reluctanti licet de Sacramento calicis infudit. Tunc sequitur singultus & vomitus. In corpore atque ore violato Eucharistia permanere non potuit. Sanctificatus in Domini sanguinem potus de pollutis visceribus erupit: tanta est potestas Domini, tanta maiestas. Secreta tenebrarum sub eius luce detecta sunt, sacerdotem Dei nec occulta crimina fefellerunt. Hoc circa infantem, quæ ad loquendum alienum circa se crimen necdum habuit ætatem. At verò ea, quæ ætate prouecta, & in annis adultioribus cõstituta, sacrificantibus latenter obrepsit, non cibum, sed gladium sibi sumens, & velut quædam venena lethalia intra fauces & pectus admittens, angi & anima exæstuante concludi postmodum cœpit. Et pressuram non iam persecutionis, sed delicti sua passa, palpitans & tremens concidit. Impunitum diu non fuit, nec occultum dissimulatæ conscientiæ crimen, quæ fefellerat hominem, Deum sensit vltorem. Et cum quædam arcam suam, in qua Domini sanctum fuit, manibus indignis tentasset aperire, igne inde surgente deterrita est, ne auderet attingere. Et cum alijs, qui & ipse maculatus, sacrifi-

cio

tio à ſacerdote celebrato partem cum cæteris auſus eſt latenter accipere, ſanctum Dei edere, & contrectare non potuit, cinerem ferre ſe apertis manibus inuenit, documento vnius oſtenſum eſt, Dominum recedere, cùm negatur: nec immerentibus ad ſalutem prodeſſe quod ſumitur, quãdo gratia ſalutaris in cinerem ſanctitate fugiente mutetur. Quàm multi quotidie immundis ſpiritibus adimplentur? quàm multi vſque ad inſaniam mentis excordes dementiæ furore quatiuntur? Nec neceſſe eſt ire per exitus ſingulorum, cùm per orbis multiformes ruinas tam delictorum pœna ſit varia, quàm delinquentium multitudo numeroſa. Vnuſquiſque conſideret, nõ quid alius paſſus ſit, ſed quid pati & ipſe mereatur. Nec euaſiſſe ſe credat, ſi eũ interim pœna diſtulerit, cùm timere plus debeat, quem ſibi Dei iudicis cenſura ſeruauit: nec ſibi, quò minus agant pœnitentiam, blandiantur, qui etſi nefandis ſacrificijs manus non contaminauerunt, libellis tamen conſcientiam polluerunt.

Ex vita S. Malachiæ per D. Bernardum conſcripta, de Clerico quodam, qui nolens agnoſcere veritatem Corporis Christi in S. Euchariſtia, vindicta tandem diuina, iuxta imprecationem S. Malachiæ correptus, agnouit errorem, Eccleſiæque reconciliatus Catholicæ moritur.

CAPVT XVI.

FVit quidam clericus in Leſmor, probabilis, vt fertur, vitæ, ſed fidei non ita. Is ſciolus in oculis ſuis, præſumpſit dicere, in Euchariſtia eſſe tantummodò Sacramentum, & non rem Sacramenti, id eſt, ſolam ſanctificationem, & non corporis

eodem loco iactat se super solum anhelus & fessus. Fortè incidens in id loci vagabundus insanus, offendit hominem: quidnam ibi agat, percontatur. Respondet, graui se infirmitate teneri, & neque procedere, neque redire valentem. Et ille, Infirmitas ista haud alia, inquit, quàm ipsa mors est. Hoc autem non dixit à semetipso: sed pulchrè Dominus per insanum corripuit eum, qui sanis acquiescere noluit consilijs sensatorum. Et addit, Reuertere domum: ego te iuuabo. Denique ipso duce, reuertitur in ciuitatem: redit ad cor, & ad misericordiam Domini. Eadem hora accitur Episcopus, agnoscitur veritas: abijcitur error, confessus reatum, absoluitur, petit viaticum, datur reconciliatio, & vno penè momento perfidia ore abdicatur, & morte diluitur. Ita mirantibus cunctis, sub omni celeritate completus est sermo Malachiæ & scripturæ pariter dicentis. Quia vexatio dat intellectum auditui.

Ex libro 2. cap. 41. vitæ D. Gregorij Magni à Ioanne Diacono anno Domini 872. conscriptæ, quæ habetur in Laurentio Surio 12. Martij. de Eucharistia ob matronæ cuiusdam incredulitatem, in carnem mutata, rursusq; per orationes S. Gregorij in panem conuersa.

CAP. XVII.

MAtrona quædam B. Gregorio, per stationes publicas Missarum solemnia celebranti, solitas oblationes obtulerat. Cui post mysteria traditurus, cùm diceret: Corpus Domini nostri Iesu Christi conseruet animam tuam: lasciua subrisit. Ille continuò dexteram ab eius ore

conuertens, partem illam Dominici corporis ſuper altare depoſuit. Expletis verò Miſſarum ſolemnijs, Matronam coram populo inquiſiuit, quamobrem Corpus Dominicum ſumptura ridere præſumpſerit. At illa diu muſſitans, tandem prorupit; Quia panem, inquiens, quem proprijs manibus me feciſſe cognoueram, tu corpus Dominicum perhibebas. Tunc Gregorius præ incredulitate mulieris cum tota plebe ſe in oratione proſtrauit. Et poſt paululum ſurgens, particulã panis, quam ſuper altare poſuerat, carnem factã reperit. Quam coram cunctis incredulæ Matronę demonſtrans, ad credulitatis gratiam tam illam reuocare potuit, quàm totum populum confirmare curauit. Rurſus itaque in orationem cum eiſdem proſtratus, carnis fruſtum in panis primordia reformauit.

De quodam Sacerdote, qui dubitans ſub conſecratione, de conuerſione ſubſtantiæ, ex hoſtia ſanctiſſima, quam manibus tenebat, viuus ſanguis manare cœpit. Ex Platina in vita Vrbani IIII. PP.

CAP. XVIII.

VRbanus Papa IIII. cùm eſſet Hieroſolymitanus Patriarcha, Viterbij, vbi tunc curia Romana erat, à Cardinalibus numero nouem inter ſe diſcordantibus, extra eorum Collegium IV. Kalend. Septemb. An. Domini M. CC. LXI. Romanus Pontifex renunciatus, ſedit annos tres, menſem vnum, & dies quatuor. Hic veterẽ & nobiliſſimam Tuſciæ vrbem accedens, loci adſpectu, & ſecuritate delectatus (eſt enim in

ſummo

ummo saxopo sita, & ad expugnandum difficilima) diu in ea cum Romana curia permansit. Nam Manfredi Siciliæ Regis Romanæ Ecclesiæ hostis potentia, & vi sancta sedes tunc præcipuè vexabatur. A ciuibus Vrbeuetanis honorificentissimè susceptus, Monaldenses & Philippenses primarios vrbis ciues, bello ciuili inter se laborantes, in concordiam redegit, & dum vixit, eam conseruauit. Vrbem sibi & Romanæ Ecclesiæ fidelissimam, varijs ædificijs, tum publicis, tum priuatis: multis item priuilegijs exornauit Rempublicam. In ea postremò vrbe, anno Domini M. CC. LXIV. sacratissimi corporis Christi solemnitas, quinta feria post octauam Pentecostes ab eodem Pontifice perpetuis tēporibus, cum solemni supplicatione, quæ etiam nunc celebratur, instituta est, cùm eius solemnitatis officium S. Thomas Aquinas, qui eo tempore publicè Theologiam in ea ciuitate profitebatur, composuisset. Id verò factum fuit propter miraculum, quod hoc tempore Vulsinijs in diœcesi & ditione Vrbeuetana in Ecclesia S. Christinæ accidit. Nam dum sacrificus quispiam sacra Missarum solemnia celebraret, Sacramento iam confecto, de panis & vini transsubstantiatione, & Christi corpore dubitauit. Vnde statim (dictu & auditu mirum) ex sanctissima, quam in manibus tenebat, hostia, viuus sanguis manare cœpit, & totam mappam, quam Corporale vocant, tinxit. Quo miraculo attonitus Pontifex Vrbanus IV. Corporale primùm ad se ab Episcopo loci cū processiōe, vrbem veterē trāsferri voluit, & illud solemnitate instituta in Ecclesia

Vrbeuetana recondidit. Quæ omnia ex eiusdem Pontificis Bulla, quæ adhuc exstat, intelliguntur, quanquam non me lateat, quosdam esse, qui nescio quid, de quadam muliere sancta reclusa, nomine Eua, fabulentur. Quorum sententiam nihil moror; cùm, quod supra dixi, vulgarissimum sit. In cuius postea rei memoriam, ciues Vrbeuetani, tunc nobiles, ditissimi & potentes, nobilissimum templum Deo, & beatæ Virgini Mariæ à fundamentis construere cœperunt, tanta mole, apparatu, & impensarum magnitudine celebre, vt nullum in toto terrarum orbe, tunc ei potuerit comparari. Cæterum, hoc non, nisi XXV. anno post, Christi verò M. CC. XC. factum fuit, Nicolao IIII. Pontifice Maximo, qui eodem anno XIIJ. die Nouembris, primum lapidem in maximi & nobilissimi templi fundamentis, Cardinalibus cum omni curia Romana, multis peregrinis, Prælatis, Episcopo ciuitatis, Clero, Magistratibus, nobilibus & vniuerso populo Vrbeuetano adstantibus, post celebres supplicationes habitas, solemniter posuit, maximasque singulis annis, ipso die Ecclesiam illam visitantibus indulgentias largitus est, ab alijs postea Pontificibus confirmatas & auctas. In quo celeberrimo templo postea sanctum Corporale collocatum est, altari & tabernaculo ad id conseruandum elegantissimè fabrefactis, quod singulis annis in die corporis Christi in celebri supplicatione deuotissimè circumfertur, finitimis omnibus populis eò illa die ad id videndum confluentibus.

Ex vita B. Anselmi Archiepiscopi Cantuariansis per Edinerum Anglum eius conuictorem conscripta. Habetur in Tomis Laurentij Surij Mense Aprili de quodam infirmo, qui audito sacrificio Missæ, per D. Anselmum peracto, à diuturno languore sanatus est.

CAP. XIX.

VNVS ex principibus terræ illius, diuturna languoris molestia vexatus fuerat. Hic agnito Anselmum in Ecclesia B. Stephani Missam ex more celebraturum, festinauit illò, arbitrans sibi ad recuperandam sanitatem vtile fore, si Missa tanti viri ac benedictione meruisset potiri. Fateor, vidimus hominem suorum manibus innixum, Ecclesiam introeuntem, mortuo quam viuenti similiorem. Sedit, & finita Missa, egressus est. Nobis verò nec quis, vel vnde, aut cur aduenerit, scientibus atque curantibus, idem vir, euolutis paucis diebus, ad patrem venit: flexis genibus, ei pro adepta sanitate gratias agens. Ad quod cùm ille obstupesceret, indicauit ei ordinem gestæ rei, confirmans quod ab ea hora, qua se Missæ illius præsentauit, omni doloris vexatione depulsâ, sanitati restitutus sit. At ille nihil ad se hoc pertinere, sed ipsius fidei ac meritis beati Martyris, ad quē diuertit, asscribendum asserens, quæ saluti animę illius competerent, eum instruxit, & familiarem sibi effectum, correctiori vitæ, vt post multorum testimonio comperimus, reddidit.

Ex vita S. Godefridi Episcopi Ambianensis, quæ habetur in Tomo Laurentij Surij 8. Nouembris. De quodam, qui prohibente Episcopo ausus fuit S. Eucharistiam percipere, ac de diuina eius vltione. Exstat lib. 3. capit. 12. vita S. Godefridi.

CAP. XX.

ADuentante Quadragesimæ sacrosancto ieiunio, plebs frequens aduenit in ædem B. Firmini Episcopi & martyris eo die, quo cineres ex patrum pia traditione, quæ hactenus obseruatur, fidelium capitibus imponũtur. Adfuit etiam beatus Godefridus, more suo, nudis pedibus & cilicio indutus: inter cætera sanctæ exhortationis verba, omnibus interdixit esum carnium, donec Dominicæ resurrectionis solemnitas adesset. Sed id multi surda aure accepêre. Nam proximo die Dominico carnibus abstinere noluerũt, dicentes Episcopum de suo corde fingere dura, proferre inaudita; se assueta nec velle, nec posse relinquere: par esse, non solùm vti cibis, sed etiã abuti, & suauibus ætatem ducere oblectamentis. Nõ id latuit Episcopum, sed tempus exspectauit, quo posset opportunè mulctam irrogare. Ipso igitur Cœnæ Dominicæ die populo ad memorati Martyris basilicam ob impetrandam peccatorum veniam confluente, eò venit sacerdotalibus vestimentis indutus: habet suo more concionem, inter alia commemorat Adami inobedientiam, quod dum ab esu pomi sibi temperari non vult, vniuersum genus humanum damnationi obnoxium reddiderit, & in multas coniecerit calamitates. Tunc pergit exprobrare illis, quòd nihil eius exemplo absterriti, noluerint obtemperare ipsi [illegible] Christo per ipsum prohibenti, ne carn[illegible] An ignoratis, inquit, in Euangelio [illegible] tum de me, meiq; similibus: *Q[illegible]* dit, me audit: & qui vos sper-[illegible] Annunciaui ego, vobis Christi

voluntatem & iustitiam: vos me finxisse friuola dicere non formidastis. Ergo vestra hac rebellione incidistis in pœnas contemptorum, & cum Adamo rei estis inobedientiæ. Certè meritas hodie luetis pœnas. Hæc Episcopo dicente, certatim omnes se humi prosternunt, pugnis pectora verberant, palam fatentur culpam suam, cum multis lachrymis petunt à Deo veniam, eamque per Episcopum impetrare admodum submissè contendunt. Ille verò ait ad eos: Dignos pœnitentiæ fructus facite, & Christum propitium vobis reddere conemini. Interim tam impuræ transgressionis hæc mulcta esto, vt à sacrosancta Eucharistia vsque ad secundam Paschatis feriam abstineatis: vt quod improba admisit temeritas, pia quandoque possit confessio abolere. Abeunt igitur cũ multo rubore & mœrore, atque inter se quiritantur, quòd pro momentanea delectatione tam solemni die communione priuentur, Porrò Episcopus pastorali seueritate vtens, presbyteris omnibus præcepit, ne quem ex ijs, qui carnes comedissent, ad Eucharistiam sumendam admitterent. Volebat enim hac ratione eorum insolentiam reprimere & coercere, ne similia quandoque attentarent. Sed ecce ipso Dominicæ resurrectionis sacro die fidelibus ad percipiendam Eucharistiam accedentibus, quidam ex mundi huius sapientibus, vel potius insipientibus, cum se reũ sciret eius, quam diximus transgressionis, nec tamen abstinere vellet à sacra communione, muliebrem habitum induit, seque fœmineam adeò mentitur, vt non aliud quam fœmina

videretur

videretur, Vult hominum oculos fallere, sed omnia videntis Dei oculos fallere non potest. vt post alijs insultare queat, quod Episcopo obtemperantes, in tanta hominum frequentia se passi sint tanquam Ethnicos arceri à communione: accedit ad altare, non dijudicans corpus Domini, nec metuens Apostoli sententiam, (1. *Corinth.* 11.) eum qui indignè illud manducet, iudicium sibi manducare. Per id tempus in Ecclesia, in qua isthoc accidit, quęque in Beati Remigij honorem constructa est, vir reuerentissimus Fulco sacerdotio fungebatur. Is hominem non agnoscens, admittit eum ad altare, porrigit ei Eucharistiam: sed ille diuina eum persequente vindicta, corruit: acerrimis viscerum doloribus cruciatur, spumasque cruentas ab ore eijciens, quod indignus sumpserat, cum multo sanguine, cunctis cernentibus, euomit. Accurrunt omnes, dolent vicem eius (necdum enim aliud, quam fœminam credebant.) Fulco Sacerdos propè exanimis aduolat, sciscitatur vnde venerit, quæ sit, qua caussa tam horrendam patiatur calamitatem. Non enim frustra id esse. Ille tandem collectis nõnihil viribus, fœmineo abiecto habitu declarat quis sit. Nec enim dolor sinebat eum diutius dissimulare. Tum vero ait ad eum venerabilis presbyter Fulco: Qua tu mente aut fronte ausus es tam inauditum designare facinus, vt sexu ementito, contra egregij Pręsulis Godefridi pręceptum, tremendis te ingerere Sacramentis non dubitares? Non tu æternos gehennæ cruciatus, & flammas inextinguibiles formidare debuisti? His atque alijs à sacerdote dictis, ille miser summo pudore

re affectus: Heu me infelicem, ait, qui diu instar equi & muli per illicita difiluens, quidquid animo collibitum esset, impudenter admisi. Vnde tandem id consecutum est, quod Salomon ait: (*prouerb.18.*) Impius, cùm in profundum venerit peccatorum, contemnit. Itaque erecta ceruice, spreta antistitis salutari prohibitione, huc accessi: sed tandem vexatione dante intellectum auditui, re ipsa iam comperi, facienda esse, quæ iubet Episcopus. Christus enim per eum locutus est. Hæc vt audiuit populus circumstans, valde horruit infandum scelus, laudauit Christi iudicia, abdita in lucem proferentis, Godefridum Episcopum mirò extulit, exactius deinde iussa eius se facturum affirmauit. Hæc quidem dicta sint in terrorem eorum, qui spiritualium patrum iussa contemnere non verentur.

Ex vita S. Gudunali Archiepiscopi & Confessoris ante annos 500. conscripta, quæ habetur apud Laurentium Surium Tomo 3. 6. Iulij, quomodo S. Guduualus assidue sacrifficium Missæ obtulerit, & sacrificanti Angeli apparuerint.

CAP. XXI.

SOlebat S. Guduualus Missas assiduè celebrare. Quanta autem puritate se tanto minister præpararet, diuinitus reuelatum est. Ieiunijs, vigilijs, precibus præmissis, cùm sacro altari virginitatis bysso & charitatis purpura adstaret indutus, atque ad cælestia suspensus, cæli aperti sunt, & visio mirabilis ei exhibita est. Descendentes

ad eum sancti Angeli, adstant consolationis gratia sacrificanti, tremendis intersunt mysterijs, vnà cum illo laudes depromunt Deo cum ingenti reuerentia. Ille ceu splendida lucis columna stat sancta sanctorum tractans, agnum Dei immolãs: iunguntur cælestia terrenis, terrena cœlestibus, mortalibus immortales: pro tanta gratia, diuinitus mortalibus collata, immortales gratulantur.

Niceph. Callistus Ecclesiast. histor. lib. 17. cap. 25. de puero Iudæo, qui cum reliquias Eucharistiæ percepisset, mirificè in igneo & candenti furno saluus conseruatus est.

CAP. XXII.

ANthimo Episcopali throno in vrbe Imperiali deiecto, & Mena pro ipso ab Agathone Papa electo atque consecrato, miraculum quoddam Constantinopoli, dignum quod memoretur, accidit. Consuetudo à multo tempore imperanti vrbi fuit, vt cum plusculum de partibus immaculati diuiniquе corporis Domini: & Dei & seruatoris nostri Iesu Christi reliquum esset, sacerdotes pueros incorruptos, ex eis, qui ad præceptores in ludum litterarium eunt, accerserent, qui ieiuni reliquias eas ederent. Quod quidem mihi quoque sæpenumerò, quum puer admodum essem, & maximè à prima ætate in sacris ædibus versari studio haberem, contigit. Tale quiddam sub Mena quoque Patriarcha euenit. Cum pueris ad id delectis, puer quoque viri religione Iudæi, vitro conficiendo vitam tolerantis, aggregatus est. Puer is, vbi diutius vltra solitam horam moratus,

ratus, domum venit, & caussam tardioris reditus parentibus diligentius eam inquirentibus, quòd scilicet cum alijs pueris in æde sacra diuinas partes edisset, renuntiauit. Pater re noua audita, furore percitus, fornacem, vbi vitrum conformabat, succendit, & puerum arreptum, in eum prunis flamma suffocata candentem coniecit, ob factum tale iratus: quamuis filius sciens nihil admisisset. Porrò mater vbi puerum diutius non comparentem quæsiuisset, & non inuenisset, vrbem omnem circumijt, per quàm acerbè plorans, atque lugens, & die tertio ad officinam mariti consistens, ingenti planctu seipsam lanians, prolixiusque ingemiscens, filium vocauit. Atque ille materna voce agnita, responsum è furno reddidit. Tum mater ostio furni fracto, cum miraculo maximo, in medijs prunis puerum stantem vidit, ita prorsus incolumen, vt ne capillum quidem flamma læserit. Et vbi caussam incolumitatis quæsiuit, mulierem quandam illustrem, purpurea amictam stola, frequentius ad eum venisse, aquam sibi infudisse, & flammam ea appropinquantem extinxisse. Cibum etiam cùm essurijsset præbuisse dixit. Hæc postquam Iustinianus cognouit, puerum cum matre diuino regenerationis lauacro adhibuit, Deoque dicauit. Patrem autem, qui Christianorum sacra suscipere non sustinuit, veluti parricidam, in ficum arborem, perinde atque in crucem egit.

Optatus Mileuitanus Episcopus libro 2. contra Donatistas, de S. Eucharistia à Donatistarum Episcopis canibus proiecta, & quomodo canes diuina vltione in rabiem acti, eosdem

eosdem dominos suos laniauerunt: & de ampulla Chrismatis è fenestra proiecta, quæ, ne frangeretur, angelica manu suscepta est.

CAP. XXIII.

INter alia nefanda Donatistarum flagitia, de subuersis altaribus, de stupratis castimonialibus, Eucharistiæ contumelia, &c. narrat D. Optatus Episcopus Mileuitanus lib. 2. de schismate Donatistarum, Vrbanum Formensem, & Felicem Idicrensem Donatistarum Episcopos sacrum Chrisma impiè violasse in Mauritania: Et quod vobis, inquit, leue videtur, facinus immane commissum est, vt omnia sacrosancta supra memorati vestri Episcopi violarent. Iusserunt Eucharistiam canibus fundi, non sine signo diuini iudicij. Nam ijdem canes accensi rabie, ipsos dominos suos quasi latrones sancti corporis reos, dente vindice, tanquam ignotos & inimicos laniauerunt. Ampullam quoque chrismatis per fenestrã vt frangerent, iactauerunt, & cùm causam adiuuerat abiectio, non defuit manus angelica, quæ ampullam spiritali subuectione deduceret, proiecta casum sentire non potuit: Deo muniente illæsa inter saxa consedit.

Rupertus Tuitiensis Abbas, in libro de incendio oppidi Tuitiensis ca. 3. de sacro Corporali (cui in tremendis mysterijs imponitur corpus Dominicum) flammis obiecto, in quod ignis vim suam exercere non potuit.

CAP. XXIV.

DVm adhuc primas concessas sibi prædæ partes festiuus ignis voraret, vlterius linguam prætendens cunctos luce maligna terreret, quidam

dam de fratribus raptum è sacrario ferens Corporale Dominicum longo hastili supernè illigatum flammis obuius stetit, sperans quod tam sacræ supellectili cessurus foret ignis, omnisq; potestas inimici: Cumq; tali modo non cederet ignis, ille persistens fide non ficta & temeritate non improbanda, ipsum hastile cum corporali medijs flammis fortiter intrusit, aliquamdiu agitans quasi sæuientem confoderet ignem, donec vsque ad ipsum prorupit flamma rebellis, eumque penè afflauit. Tunc demum absistens, & hastile, quod tenebat partim ambustũ, Corporale autem illæsum, mirum dictu, & incontaminatum ignibus abstrahens, quantocius absoluit, & conuolutum flammis, quo potuit altius iniecit, optans & sperans, quod ex immissione eius Domino volente opprimeretur, & deficeret quasi strangulatus ignis. At ille videlicet magnus & a Deo permissus ignis miro modo Corporale integrum occulta & incognita vi de medio sui reiecit, & longius repulit in eam villæ partem, quæ sibi concessa non fuerat, & vbi, sicut manifestum est, non nociturus erat. Quem delectet tantum vidisse vel videre miraculum? Denique Corporale iam dictum sic integrum & illæsum relatum est, vt tamen signum habeat non indecorum, videlicet lineam subrufam, cùm sit ipsum, vt prius erat, totum candidum. Hoc nimirum melius placet, quàm si nulla penitus incendij nota inesset, quia clarius ex hoc memoriale est, & inter omnem eiusmodi sacram supellectilem agnosci debet.

D Rupertus

conuertens, partem illam Dominici corporis super altare deposuit. Expletis verò Missarum solemnijs, Matronam coram populo inquisiuit, quamobrem Corpus Dominicum sumptura ridere præsumpserit. At illa diu mussitans, tandem prorupit; Quia panem, inquiens, quem proprijs manibus me fecisse cognoueram, tu corpus Dominicum perhibebas. Tunc Gregorius præ incredulitate mulieris cum tota plebe se in oratione prostrauit. Et post paululum surgens, particulã panis, quam super altare posuerat, carnem factã reperit. Quam coram cunctis incredulæ Matronę demonstrans, ad credulitatis gratiam tam illam reuocare potuit, quàm totum populum confirmare curauit. Rursus itaque in orationem cum eisdem prostratus, carnis frustum in panis primordia reformauit.

De quodam Sacerdote, qui dubitans sub consecratione, de conuersione substantiæ, ex hostia sanctißima, quam manibus tenebat, viuus sanguis manare cœpit. Ex Platina in vita Vrbani IIII. PP.

CAP. XVIII.

VRbanus Papa IIII. cùm esset Hierosolymitanus Patriarcha, Viterbij, vbi tunc curia Romana erat, à Cardinalibus numero nouem inter se discordantibus, extra eorum Collegium IV. Kalend. Septemb. An. Domini M. CC. LXI. Romanus Pontifex renunciatus, sedit annos tres, mensem vnum, & dies quatuor. Hic veterẽ & nobilissimam Tusciæ vrbem accedens, loci adspectu, & securitate delectatus (est enim in summo

ummo ſaxopo ſita, & ad expugnandum difficilima) diu in ea cum Romana curia permanſit. Nam Manfredi Siciliæ Regis Romanæ Eccleſiæ hoſtis potentia, & vi ſancta ſedes tunc præcipuè vexabatur. A ciuibus Vrbeuetanis honorificentiſſimè ſuſceptus, Monaldenſes & Philippenſes primarios vrbis ciues, bello ciuili inter ſe laborantes, in concordiam redegit, & dum vixit, eam conſeruauit. Vrbem ſibi & Romanæ Eccleſiæ fideliſſimam, varijs ædificijs, tum publicis, tum priuatis: multis item priuilegijs exornauit Rempublicam. In ea poſtremò vrbe, anno Domini M.CC.LXIV. ſacratiſſimi corporis Chriſti ſolemnitas, quinta feria poſt octauam Pentecoſtes ab eodem Pontifice perpetuis tēporibus, cum ſolemni ſupplicatione, quæ etiam nunc celebratur, inſtituta eſt, cùm eius ſolemnitatis officium S. Thomas Aquinas, qui eo tempore publicè Theologiam in ea ciuitate profitebatur, compoſuiſſet. Id verò factum fuit propter miraculum, quod hoc tempore Vulſinijs in diœceſi & ditione Vrbeuetana in Eccleſia S. Chriſtinæ accidit. Nam dum ſacrificus quiſpiam ſacra Miſſarum ſolemnia celebraret, Sacramento iam confecto, de panis & vini tranſſubſtantiatione, & Chriſti corpore dubitauit. Vnde ſtatim (dictu & auditu mirum) ex ſanctiſſima, quam in manibus tenebat, hoſtia, viuus ſanguis manare cœpit, & totam mappam, quam Corporale vocant, tinxit. Quo miraculo attonitus Pontifex Vrbanus IV. Corporale primùm ad ſe ab Epiſcopo loci cū proceſſiōe, vrbem veterē trāsferri voluit, & illud ſolemnitate inſtituta in Eccleſia

Vrbeuetana recondidit. Quæ omnia ex eiusdem Pontificis Bulla, quæ adhuc exstat, intelliguntur, quanquam non me lateat, quosdam esse, qui nescio quid, de quadam muliere sancta reclusa, nomine Eua, fabulentur. Quorum sententiam nihil moror; cùm, quod supra dixi, vulgarissimum sit. In cuius postea rei memoriam, ciues Vrbeuetani, tunc nobiles, ditissimi & potentes, nobilissimum templum Deo, & beatæ Virgini Mariæ à fundamentis construere cœperunt, tanta mole, apparatu, & impensarum magnitudine celebre, vt nullum in toto terrarum orbe, tunc ei potuerit comparari. Cæterum, hoc non, nisi XXV. anno post, Christi verò M. CC. XC. factum fuit, Nicolao IIII. Pontifice Maximo, qui eodem anno Xiij. die Nouembris, primum lapidem in maximi & nobilissimi templi fundamentis, Cardinalibus cum omni curia Romana, multis peregrinis, Prælatis, Episcopo ciuitatis, Clero, Magistratibus, nobilibus & vniuerso populo Vrbeuetano adstantibus, post celebres supplicationes habitas, solemniter posuit, maximasque singulis annis, ipso die Ecclesiam illam visitantibus indulgentias largitus est, ab alijs postea Pontificibus confirmatas & auctas. In quo celeberrimo templo postea sanctum Corporale collocatum est, altari & tabernaculo ad id conseruandum elegantissimè fabrefactis, quod singulis annis in die corporis Christi in celebri supplicatione deuotissimè circumfertur, finitimis omnibus populis eò illa die ad id videndum confluentibus.

Ex vita B. Anselmi Archiepiscopi Cantuariensis per Edinerum Anglum eius conuictorem conscripta. Habetur in Tomis Laurentij Surij Mense Aprili de quodam infirmo, qui audito sacrificio Missæ, per D. Anselmum peracto, à diuturno languore sanatus est.

CAP. XIX.

VNVS ex principibus terræ illius, diuturna languoris molestia vexatus fuerat. Hic agnito Anselmum in Ecclesia B. Stephani Missam ex more celebraturum, festinauit illò, arbitrans sibi ad recuperandam sanitatem vtile fore, si Missa tanti viri ac benedictione meruisset potiri. Fateor, vidimus hominem suorum manibus innixum, Ecclesiam introeuntem, mortuo quam viuenti similiorem. Sedit, & finita Missa, egressus est. Nobis verò nec quis, vel vnde, aut cur aduenerit, scientibus atque curantibus, idem vir, euolutis paucis diebus, ad patrem venit: flexis genibus, ei pro adepta sanitate gratias agens. Ad quod cùm ille obstupesceret, indicauit ei ordinem gestæ rei, confirmans quod ab ea hora, qua se Missæ illius præsentauit, omni doloris vexatione depulsa, sanitati restitutus sit. At ille nihil ad se hoc pertinere, sed ipsius fidei ac meritis beati Martyris, ad quē diuertit, asscribendum asserens, quæ saluti animę illius competerent, eum instruxit, & familiarem sibi effectum, correctiori vitæ, vt post multorum testimonio comperimus, reddidit.

Ex vita S. Godefridi Episcopi Ambianensis, quæ habetur in Tomo Laurentij Surij 8. Nouembris. De quodam, qui prohibente Episcopo ausus fuit S. Eucharistiam percipere, ac de diuina eius vltione. Exstat lib. 3. capit. 12. vita S. Godefridi.

CAP. XX.

ADuentante Quadragesimæ sacrosancto ieiunio, plebs frequens aduenit in ædem B. Firmini Episcopi & martyris eo die, quo cineres ex patrum pia traditione, quæ hactenus obseruatur, fidelium capitibus imponũtur. Adfuit etiam beatus Godefridus, more suo, nudis pedibus & cilicio indutus: inter cætera sanctæ exhortationis verba, omnibus interdixit esum carnium, donec Dominicæ resurrectionis solemnitas adesset. Sed id multi surda aure accepêre. Nam proximo die Dominico carnibus abstinere noluerũt, dicentes Episcopum de suo corde fingere dura, proferre inaudita; se assueta nec velle, nec posse relinquere: par esse, non solùm vti cibis, sed etiã abuti, & suauibus ætatem ducere oblectamentis. Nõ id latuit Episcopum, sed tempus exspectauit, quo posset opportunè mulctam irrogare. Ipso igitur Cœnæ Dominicæ die populo ad memorati Martyris basilicam ob impetrandam peccatorum veniam confluente, eò venit sacerdotalibus vestimentis indutus: habet suo more concionem, inter alia commemorat Adami inobedientiam, quod dum ab esu pomi sibi temperari non vult, vniuersum genus humanum damnationi obnoxium reddiderit, & in multas coniecerit calamitates. Tunc pergit exprobrare illis, quòd nihil eius exemplo absterriti, noluerint obtemperare ipsi, imò Christo per ipsum prohibenti, ne carnes ederent. An ignoratis, inquit, in Euangelio dixisse Dominum de me, meiq; similibus: Luc. 10. Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit? Annunciaui ego, vobis Christi vo-

voluntatem & iustitiam: vos me finxisse friuola dicere non formidastis. Ergo vestra hac rebellione incidistis in poenas contemptorum, & cum Adamo rei estis inobedientiæ. Certè meritas hodie luetis poenas. Hæc Episcopo dicente, certatim omnes se humi prosternunt, pugnis pectora verberant, palam fatentur culpam suam, cum multis lachrymis petunt à Deo veniam, eamque per Episcopum impetrare admodum submissè contendunt. Ille verò ait ad eos: Dignos poenitentiæ fructus facite, & Christum propitium vobis reddere conemini. Interim tam impuræ transgressionis hæc mulcta esto, vt à sacrosancta Eucharistia vsque ad secundam Paschatis feriam abstineatis: vt quod improba admisit temeritas, pia quandoque possit confessio abolere. Abeunt igitur cũ multo rubore & moerore, atque inter se quiritantur, quòd pro momentanea delectatione tam solemni die communione priuentur. Porrò Episcopus pastorali seueritate vtens, presbyteris omnibus præcepit, ne quem ex ijs, qui carnes comedissent, àd Eucharistiam sumendam admitterent. Volebat enim hac ratione eorum insolentiam reprimere & coercere, ne similia quandoque attentarent. Sed ecce ipso Dominicæ resurrectionis sacro die fidelibus ad percipiendam Eucharistiam accedentibus, quidam ex mundi huius sapientibus, vel potius insipientibus, cum se reũ sciret eius, quam diximus transgressionis, nec tamen abstinere vellet à sacra communione, muliebrem habitum induit, sexumque foemineum adeò mentitur, vt non aliud quam foemina

videretur

videretur, Vult hominum oculos fallere, sed omnia videntis Dei oculos fallere non potest. vt post alijs insultare queat, quod Episcopo obtemperantes, in tanta hominum frequentia se passi sint tanquam Ethnicos arceri à communione: accedit ad altare, non dijudicans corpus Domini, nec metuens Apostoli sententiam, (1. *Corinth.* II.) eum qui indignê illud manducet, iudicium sibi manducare. Per id tempus in Ecclesia, in qua isthoc accidit, quęque in Beati Remigij honorem constructa est, vir reuerentissimus Fulco sacerdotio fungebatur. Is hominem non agnoscens, admittit eum ad altare, porrigit ei Eucharistiam: sed ille diuina eum persequente vindicta, corruit: acerrimis viscerum doloribus cruciatur, spumasque cruentas ab ore eijciens, quod indignus sumpserat, cum multo sanguine, cunctis cernentibus, euomit. Accurrunt omnes, dolent vicem eius (necdum enim aliud, quam fœminam credebant.) Fulco Sacerdos propè exanimis aduolat, sciscitatur vnde venerit, quæ sit, qua caussa tam horrendam patiatur calamitatem. Non enim frustra id esse. Ille tandem collectis nõnihil viribus, fœmineo abiecto habitu declarat quis sit. Nec enim dolor sinebat eum diutius dissimulare. Tum vero ait ad eum venerabilis presbyter Fulco: Qua tu mente aut fronte ausus es tam inauditum designare facinus, vt sexu ementito, contra egregij Pręsulis Godefridi pręceptum, tremendis te ingerere Sacramentis non dubitares? Non tu æternos gehennæ cruciatus, & flammas inextinguibiles formidare debuisti? His atque alijs à sacerdote dictis, ille miser summo pudo-

re

re affectus: Heu me infelicem, ait, qui diu instar equi & muli per illicita difluens, quidquid animo collibitum esset, impudenter admisi. Vnde tandem id consecutum est, quod Salomon ait: (*prouerb.18.*) Impius, cùm in profundum venerit peccatorum, contemnit. Itaque erecta ceruice, spreta antistitis salutari prohibitione, huc accessi: sed tandem vexatione dante intellectum auditui, re ipsa iam comperi, facienda esse, quæ iubet Episcopus. Christus enim per eum locutus est. Hæc vt audiuit populus circumstans, valde horruit infandum scelus, laudauit Christi iudicia, abdita in lucem proferentis, Godefridum Episcopum mirò extulit, exactius deinde iussa eius se facturum affirmauit. Hæc quidem dicta sint in terrorem eorum, qui spiritualium patrum iussa contemnere non verentur.

Ex vita S. Guduuali Archiepiscopi & Confessoris ante an nos 500. conscripta, quæ habetur apud Laurentium Su rium Tomo 3. 6. Iulij, quomodo S. Guduualus assidu sacrifficium Missæ obtulerit, & sacrificanti Angeli a paruerint.

CAP. XXI.

SOlebat S. Guduualus Missas assiduè celebrar Quanta autem puritate se tanto minister præpararet, diuinitus reuelatum est. Ieiunijs, v gilijs, precibus præmissis, cùm sacro altari vi ginitatis bysso & charitatis purpura adstaret i dutus, atque ad cælestia suspensus, cæli ape sunt, & visio mirabilis ei exhibita est. Descendn

ad eum sancti Angeli, adstant consolationis gratia sacrificanti, tremendis intersunt mysterijs, vnà cum illo laudes depromunt Deo cum ingenti reuerentia. Ille ceu splendida lucis columna stat sancta sanctorum tractans, agnum Dei immolãs: iunguntur cœlestia terrenis, terrena cœlestibus, mortalibus immortales: pro tanta gratia, diuinitus mortalibus collata, immortales gratulantur.

Niceph. Callistus Ecclesiast. histor. lib. 17. cap. 25. de puero Iudæo qui cum reliquias Eucharistiæ percepisset, mirifice in igneo & candenti furno saluus conseruatus est.

CAP. XXII.

ANthimo Episcopali throno in vrbe Imperiali deiecto, & Mena pro ipso ab Agathone Papa electo atque consecrato, miraculum quoddam Constantinopoli, dignum quod memoretur, accidit. Consuetudo à multo tempore imperanti vrbi fuit, vt cum plusculum de partibus immaculati diuinique corporis Domini: & Dei & seruatoris nostri Iesu Christi reliquum esset, sacerdotes pueros incorruptos, ex eis, qui ad præceptores in ludum litterarium eunt, accerserent, qui ieiuni reliquias eas ederent. Quod quidem mihi quoque sæpenumerò, quum puer admodum essem, & maximè à prima ætate in sacris ædibus versari studio haberem, contigit. Tale quiddam sub Mena quoque Patriarcha euenit. Cum pueris ad id delectis, puer quoque viri religione Iudæi, vitro conficiendo vitam tolerantis, aggregatus est. Puer is, vbi diutius vltra solitam horam moratus,

ratus, domum venit, & causam tardioris reditus parentibus diligentius eam inquirentibus, quòd scilicet cum alijs pueris in æde sacra diuinas partes edisset, renuntiauit. Pater re noua audita, furore percitus, fornacem, vbi vitrum conformabat, succendit, & puerum arreptum, in eum prunis flamma suffocata candentem coniecit, ob factum tale iratus: quamuis filius sciens nihil admisisset. Porrò mater vbi puerum diutius non comparentem quæsiuisset, & non inuenisset, vrbem omnem circumijt, per quàm acerbè plorans, atque lugens, & die tertio ad officinam mariti consistens, ingenti planctu seipsam lanians, prolixiusque ingemiscens, filium vocauit. Atque ille materna voce agnita, responsum è furno reddidit. Tum mater ostio furni fracto, cum miraculo maximo, in medijs prunis puerum stantem vidit, ita prorsus incolumen, vt ne capillum quidem flamma læserit. Et vbi caussam incolumitatis quæsiuit, mulierem quandam illustrem, purpurea amictam stola, frequentius ad eum venisse, aquam sibi infudisse, & flammam ea appropinquantem extinxisse. Cibum etiam cùm essurijsset prabuisse dixit. Hæc postquam Iustinianus cognouit, puerum cum matre diuino regenerationis lauacro adhibuit, Deoque dicauit. Patrem autem, qui Christianorum sacra suscipere non sustinuit, veluti parricidam, in ficum arborem, perinde atque in crucem egit.

Optatus Mileuitanus Episcopus libro 2. contra Donatistas, de S. Eucharistia à Donatistarum Episcopis canibus proiecta, & quomodo canes diuina vltione in rabiem acti, eosdem

eosdem dominos suos laniauerunt: & de ampulla Chrismatis è fenestra proiecta, quæ, ne frangeretur, angelica manu suscepta est.

CAP. XXIII.

INter alia nefanda Donatistarum flagitia, de subuersis altaribus, de stupratis castimonialibus, Eucharistiæ contumelia, &c. narrat D. Optatus Episcopus Mileuitanus lib. 2. de schismate Donatistarum, Vrbanum Formensem, & Felicem Idicrensem Donatistarum Episcopos sacrum Chrisma impiè violasse in Mauritania: Et quod vobis, inquit, leue videtur, facinus immane commissum est, vt omnia sacrosancta supra memorati vestri Episcopi violarent. Iusserunt Eucharistiam canibus fundi, non sine signo diuini iudicij. Nam ijdem canes accensi rabie, ipsos dominos suos quasi latrones sancti corporis reos, dente vindice, tanquam ignotos & inimicos laniauerunt. Ampullam quoque chrismatis per fenestrã vt frangerent, iactauerunt, & cùm causam adiuuerat abiectio, non defuit manus angelica, quæ ampullam spiritali subuectione deduceret, proiecta casum sentire non potuit: Deo muniente illæsa inter saxa consedit.

Rupertus Tuitiensis Abbas, in libro de incendio oppidi Tuitiensis ca. 3. de sacro Corporali (cui in tremendis mysterijs imponitur corpus Dominicum) flammis obiecto, in quod ignis vim suam exercere non potuit.

CAP. XXIV.

DVm adhuc primas concessas sibi prædæ partes festiuus ignis voraret, vlterius linguam prætendens cunctos luce maligna terreret, quidam

dam de fratribus raptum è sacrario ferens Corporale Dominicum longo hastili supernè illigatum flammis obuius stetit, sperans quod tam sacræ supellectili cessurus foret ignis, omnisq; potestas inimici: Cumq; tali modo non cederet ignis, ille persistens fide non ficta & temeritate non improbanda, ipsum hastile cum corporali medijs flammis fortiter intrusit, aliquamdiu agitans quasi sæuientem confoderet ignem, donec vsque ad ipsum prorupit flamma rebellis, eumque penè afflauit. Tunc demum absistens, & hastile, quod tenebat partim ambustũ, Corporale autem illæsum, mirum dictu, & incontaminatum ignibus abstrahens, quantocius absoluit, & conuolutum flammis, quo potuit altius iniecit, optans & sperans, quod ex immissione eius Domino volente opprimeretur, & deficeret quasi strangulatus ignis. At ille videlicet magnus & a Deo permissus ignis miro modo Corporale integrum occulta & incognita vi de medio sui reiecit, & longius repulit in eam villæ partem, quæ sibi concessa non fuerat, & vbi, sicut manifestum est, non nociturus erat. Quem delectet tantum vidisse vel videre miraculum? Denique Corporale iam dictum sic integrum & illæsum relatum est, vt tamen signum habeat non indecorum, videlicet lineam subrufam, cùm sit ipsum, vt prius erat, totum candidum. Hoc nimirum melius placet, quàm si nulla penitus incendij nota inesset, quia clarius ex hoc memoriale est, & inter omnem eiusmodi sacram supellectilem agnosci debet.

Rupertus Tuitiensis eodem libro cap. 4. de miraculosa Monasterij Tuitiensis ab eodem incendio protectione.

CAP. XXV.

CVm solutis habenis totum, vt iam supra dictum est, castellum intus & exterius possideret incendium, me procul sedente inter intactas ab igne domos, ita tamẽ vt spectare possem illud triste spectaculum, scilicet vndantia cacumina flammarum, stetit in editiore tecto, qui diceret, ardere ipsam sancti Vrbani basilicam, videlicet sitam ante valuas monastarij parochianam Ecclesiam. Actum putaui, & de liberatione ipsius monasterij penè desperaui, nisi quod in memetipso canebat spiritus meus, in ira misericordię memor eris. (Abat. 3.) Deinde post moram non modicam cœpit illud quoq; intra memetipsum canere interior homo: Benedico te Pater Domini mei Iesu Christi, quia per Filium tuum ignis extinctus est a latere meo. Et ita factum erat. Venenerunt quippe continuò, qui dicerent decidisse incendium, saluumque & incolume reliquisse cum claustro monasterium, tantùm autem conlaterales domos siue officinas omnes cum arcis in fauillam & cineres esse, redactas. Quis hæc sperare poterat? quis nisi Deus hoc facere potuisset, cuius auxilium multitudo populi vtriusq; sexus ex vlteriore Rheni littore prospectans, supplicíter & deuotissimè inclamabat? Viderunt enim plerique illorum, & hoc publicè fatentur, quia viderũt virum speciosissimũ super monasterij culmen læuo latere siue cubitu inixum, & sublevatum manu dextera impetum ignis abigentem

tem, qui iam turrim campanariam introrsum corrupuerat.

Rupertus Tuitiensis eodem in libro cap. 4. & 5. quomodo corpus Christi unà cum pixide lignea, in qua asseruabatur, incendio circũquaq; seuiente, intactũ permãserit.

CAP. XXVI.

AVdito hoc bono nuncio reuertebar post noctem tristem die reddito, & ecce Parochinus sacerdos Ecclesiæ supra memoratæ, nomine Stephanus diuulgabat, mihi maximè denarrare properans, dulce & iucundum miraculum, signum valde bonum, magnumque & euidens vigilantis circa nos diuinæ propitiationis inditium. Pixidem ligneam, & in ea corpus Dominicum habuerat secus altare de more repositum, in fenestra siue absida introrsus in muro tegulis ligneis compacta cum ostiolo & sera. Erant autem cum iam dicta pixide, & alia vascula ad sacrum ministerium pertinentia; videlicet alia pixis hostias continens non consecratas, ampulla quoque vinaria, & ipsa stannea, & vasculum thuris, & candelæ, & aliquid lini, quorum meminisse nos exigit caussa tanti miraculi. Denique in illa fortitudine vehementis incendij, cum non solùm ipsa basilica, verùm etiam totum castelli spacium quasi vnus esset caminus, multo maior quam ille Babylonius ignis cuius flamma diffusa est super fornacẽ quadraginta nouem cubitis, cũ fragmenta quoq; trabium ardentium decidẽtia, signa quoq; metallica miro modo ardendo spontè concrepãtia, & concrepando ardentia, de altitudine ardentis cãpanariæ turris excidissent, non solum fracta,

verùm etiam penè liquefacta, & taliter prolapsi omni materia, coangustatum intra muros basilicæ amplius sæuiret incendium, arsit simul & ipsa absida cum omnibus supra dictis, quæ intus erant reposita, nimirum leuiter & citò pro magnitudine incendium sicut stipula, vel quasi exiguum fœni: sola autem pixis illa cum corpore Dominico incolumis & intacta permansit. Mox ergo vbi sacerdos iam dictus accessum habere potuit, dolens, vt fatebatur: quia cùm turbaretur instante incendio, & aliqua exportaret, vel exportari faceret, oblitus fuerat tollere corpus Dominicum, amouit quantotius congeriem lignorum, fauillarumque ardentium & introspiciens, reperit hoc insigne miraculum. Protinus excipiens, & cunctis videntibus qui aderant, illud fidei nostræ Sacramentum demonstrans atque diuulgans, venit ad me gaudens, & suam oblitus negligentiam propter abundantiam lætitiæ, licet non sine tristitiæ nebula, pro damno quod acciderat. Nox enim quædam adhuc toto illo die erat in cordibus nostris, & quasi graui somno pressi, mentis nostræ oculi nondum valebant prospicere ortum solis, id est, claritatem diuinæ præsentiæ fulgentem circa nos, siue in medium nostrum, tribus miraculis, isto prægrandi & cæteris duobus, quæ supra narraui. Sequens erat dies Dominica, & ego circa horam ferè tertiam perrexi, & multis sequentibus vel præsentibus locum intuitus sum, & opus virtutis consideraui admiratione dignum, cum quo & illud accedebat ad gaudium, quod altare considerabamus inuio-

latum,

latum, cùm cohærentes altari lapides magni, qui coram strati iacebant, fracti & in frusta diuisi essent magnis molibus fragmentorum, id est trabium ab incendio fractarum, & ardendo cadentium.

Eusebius Cæsariens. Eccles. hist. lib. 6. cap. 34. de Serapione, qui non potuit mori nisi percepta Eucharistia.

CAP. XXVII.

Dionysius ad Fabium scribens, intexuit quandam historiam, dignam memoria, dicens, Serapionem quendam fuisse apud Alexandriam, vnum ex his qui lapsi sunt, eundemque sæpè deprecatum, vt susciperetur, nec tamen impetrasse. Oppressum deinde hunc ægritudine, ita vt triduo iam sine voce prorsus iaceret: paululum verò quarta die respirantem, vocasse ad se nepotem suum, & dixisse: Quousque, fili, me detinetis: Quæso vos, citò aliquis presbyterum roget, vt possim aliquando dimitti. Et cùm hæc dixisset, rursum sine voce permansit. Abijt cursu puer ad presbyterum noctis tempore: infirmabatur presbyter; venire non potuit: tamen quia præceptum fuerat à me, vt lapsis in exitu nemo reconciliationis solatia denegaret, & maximè his, quos prius id rogasse constaret, parum Eucharistiæ puero, qui ad se venerat, dedit, quod infusum iussit seni præberi. Regrediente adhuc puero, antequam ingrederetur domum, rursum Serapion respiciens: Redisti, inquit, fili? Et, licet presbyter venire non potuit, tu tamen imple, quod tibi præceptum est, vt possim discedere. Cumque esset

completa solemnitas, velut catenis quibusdam, vinculisque diruptis, lætiorem iam spiritum reddit. Ex quo, inquit, constat certissimè, huius boni auxilio nullum debere fraudari.

De puero quodam defuncto, cuius corpus terra contineri non potuit, antequam corpus Dominicum iussu S. Gregorij adhiberetur, anno Domini 530. S. Gregorius lib. 2. Dialogorum cap. 24.

CAP. XXVIII.

QVADAM die dum quidam eius Benedicti puerulus monachus parentes suos, vltra quàm deberet, diligens, atque ad eorum habitaculum tendens, sine benedictione de monasterio exisset, eodem die, mox vt ad eos peruenit, defunctus est, cumque esset sepultus, die altero proiectum foras corpus eius inuentum est, quod rursus sepulturæ tradere curauerunt. Sed sequenti die iterum proiectum exterius, atque inhumatum sicut prius inuenerunt. Tunc concitè ad Benedicti Patris vestigia currentes, cum magno fletu petierunt, vt ei suam gratiam largiri dignaretur. Quibus vir Dei manu sua protinus communionem Dominici corporis dedit, dicens: Ite, atque hoc Dominicum corpus super pectus eius cum magna reuerentia ponite, & sic sepulturæ eum tradite. Quod dum factum fuisset, susceptum corpus eius terra tenuit, nec vltra proiecit. Perpendis Petre, apud IESVM CHRISTVM Dominum cuius meriti iste

vir

vir fuerit, vt eius corpus etiam terra proiecerit, qui Benedicti gratiam non haberet.

Diuus Ambrosius in oratione funebri 1. de Obitu Satyri fratris sui. Satyrius Ambrosij frater Eucharistiam collo appensam habens, in naufragio incolumis seruatur.

CAP. XXIX.

QVID igitur obseruantiam eius erga Dei cultum prædicem? Qui priusquam perfectioribus esset initiatus mysterijs, in naufragio constitutus, cùm ea, qua veheretur, nauis scopuloso illisa vado, & vrgentibus hinc inde fluctibus solueretur, non mortem metuens, sed ne vacuus mysterij exiret è vita, quos initiatos esse cognouerat, ab his diuinum illud fidelium Sacramentum poposcit: non vt curiosos oculos insereret arcanis, sed vt fidei suæ consequeretur auxilium. Etenim ligari fecit in orario, & orarium inuoluit collo, atque ita se deiecit in mare, non requirens de nauis compage resoluta tabulam, cui supernatans iuuaretur, quoniam fidei solius arma quæsierat. Itaque hic se tectum atque munitum satis credens, alia auxilia non desiderauit. Simul fortitudinem eius spectare licet, qui fatiscente remigio non quasi naufragus tabulam sumpserit, sed quasi fortis ex seipso adminiculum suæ virtutis assumpserit. Nec deseruit spes, nec fefellit opinio. Denique primus seruatus ex vndis, & in portum terrenæ

stationis euectus, Præsulem suum, cui se crediderat, recognouit, statimque vbi etiam cæteros seruulos suos vel ipse liberauit, vel liberatos comperit, negligens facultatem, nec amissa desiderãs Dei Ecclesiam requisiuit, vt ageret gratias liberatus, & mysteria æterna cognosceret, pronunciãs, nullum referendæ gratiæ maius esse officium.

Ex vitis sanctorum Patrum, contigit autem circa annum Domini 392. & citatur à Ioanne Garetio in consensu vniuersalis Ecclesiæ, de veritate corporis Christi in Eucharistia, Centenario 4. De Eucharistia in puerulum mutata, itemque in carnem sanguine cruentatam, propter quendam incredulum.

CAP. XXX.

DIxit Arsenius de quodam sene in Sciti. (*Lib. de prouidentia & contemplatione*) qui erat magnus in hac vita, simplex autem in fide, & errabat, quia idiota erat, & dicebat non esse naturaliter corpus CHRISTI panem consecratum, quem sumimus, sed figuram eius. *Guidmundus libro tertio de Eucharistia.* Hoc audientes duo senes illum dicere hunc sermonem, & scientes, quia magna esset vita eius & conuersatio, cogitauerunt, quod innocenter & simpliciter hoc diceret, venerunt ad illum, & dicunt ei: Audiuimus, Abba, sermonem cuiusdam infidelis, qui dicit: Quia panis, quẽ in sacra communione sumimus, non est naturaliter corpus CHRISTI secundum veritatem, sed figura eius. Senex autem respondit eis: Ego sum qui illud dixi. Illi autem rogabant eum, dicentes:

dicentes: Non sic credas Abba, sed sicut Ecclesia Catholica tradit. Nos autem credimus, quia panis ipse corpus Christi est, calix iste sanguis Christi, secundum veritatem, & non secundùm figuram: sed sicut in principio puluerem de terra accipiens plasmauit hominem ad imaginem suam, & nemo potest dicere, quia non erat imago Dei, quamuis de terra & puluere sit: ita & panis, quem dixit; quia corpus meum est, credimus, quia secundum veritatem corpus Christi est. Senex autem ait eis: Nisi re ipsa cognouero, non mihi satisfacit ratio vestra. Illi verò ei dixerunt: Deprecemur Deum hebdomada hac, de mysterio hoc, & credimus, quia Deus reuelabit nobis. Senex autem cum gaudio suscepit sermonem istum: & deprecabatur Deum dicens: Domine, tu nosti, quia non ex malitia incredulus sum rei huius, sed quod per ignorantiam errem. Reuela ergo mihi, Domine IESV Christe, quod verum est. Sed & illi abeuntes in cellas suas, rogabant & ipsi Deum, dicentes: Domine Iesu Christe, reuela seni isti mysterium hoc, vt credat, & non perdat laborem suum. Exaudiuit Dominus vtrosque, & hebdomada completa venerunt dominico die in Ecclesiam, & sederunt ipsi tres soli super sedile scirpeum, quod in modum fascis erat ligatum, medius autem sedebat senex ille. Aperti sunt intellectuales eorum oculi, & quando positi sunt panes in altari, videbatur tribus illis tantummodò tanquam puerulus iacens super altare, & cùm extendisset presbyter manus, vt frangeret panem, descendit angelus de cælo, habens

cultrum in manu & sacrificauit puerulum illum, sanguinem verò eius excipiebat calice. Cùm autem frangeret presbyter in parua frusta panē, etiam Angelus incidebat membra illius pueri in modicas partes. Cùm verò accessisset senex, vt acciperet sanctam communionem, data est ipsi soli caro sanguine cruētata. Quod cùm vidisset, pertimuit, & clamauit dicens : Credo Domine, quia panis, qui in altari ponitur, corpus tuum est : & calix sanguis tuus est. Et statim facta est illa caro in manu eius, panis secundùm mysterium, & ore sumpsit illum agentes gratias Deo. Dixerunt autem ei senes illi, DEVS nouit humanam naturam, quod non potest vesci carnibus humanis, & propterea transformauit corpus suum in panem, & sanguinem in vinum.

D. Ioannes Chrysostomus lib. 6. de Sacerdotio. Quomodo tempore sacrificij Missæ locus altari vicinus Angelorum choris plenus fit, atque huiusmodi Angelorum multitudinem à quodam conspectam esse.

CAP. XXXI.

CVM autem (Sacerdos) Spiritum sanctum inuocauerit, sacrificiumque horrore ac reuerentia plenissimum perfecerit, communi omnium Domino manibus assiduè pertractato, quæro ex te, quoto illum in ordine collocabimus? quā-tam autem ab eo integritatem exigemus? quantam religionem? considera enim quales manus illa administrantes esse oporteat: qualem linguam, quæ verba illa effundat: qua denique re

non

non puriorem ſanctioremque eſſe conueniat animam, quæ tantum illum, tamque dignum ſpiritum receperit. Per id tempus & angeli ſacerdoti aſſident, & cæleſtium Poteſtatum vniuerſus ordo clamores excitat, & locus altari vicinus in illius honorem, qui immolatur, Angelorum choris plenus eſt. Id quod credere abundè licet, vel ex tanto ſacrificio, quod tum peragitur. Ego verò & commemorantem olim quendam virum admirabilem, ac cui reuelationum myſteria multa fuiſſent diuinitus detecta, ſibi narraſſe, ſe tali olim viſione dignum habitum à Deo eſſe, ac per illud quidem tempus derepentè Angelorum multitudinem conſpexiſſe (quatenus adſpectus humanus ferre poterat) fulgentibus veſtibus indutorum, altare ipſum circumdantium: denique ſic capite inclinatorum, vt ſi qui milites præſente rege ſtantes videat.

D. Ioannes Chryſoſt. lib. 6. de Sacerdotio, qui ex hac vita emigraturi plura conſcientia Eucheriſtiam participant, ab angelis deducuntur, propter reuerentiam tanti Sacramenti.

CAP. XXXII.

ALius quidam mihi narrauit, non ille quidem ab alio edoctus, ſed dignus habitus, qui id & vidiſſet ipſe, & audiſſet, quod qui de hac vita emigraturi ſunt, ſi myſteriorum huiuſmodi cum pura ac munda conſcientia fuerint participes, ſpiritum efflaturi ab angelis illorum animas ſatellitum more ſtipantibus, propter aſſumptum illud ſacrum, hinc recta in cælum abducuntur.

Ex Hermio Sozomeno lib.8. Ecclesiasticæ historiæ cap. 5. contigit autem circa annum Domini 412. De muliere, quæ in sumenda Eucharistia virum fallere volens, panem vulgarem loco Eucharistiæ ex composito sumens, eundem in lapidem conuersum persensit.

CAP. XXXIII.

VIR quidam è Macedoniana hæresi vxorem eiusdem opinionis habebat: Hic cùm Ioannem Chrysostomum, quomodo de Deo sentiendum esset, docentem audisset, dogma illius laudabat, & vxorem quoque vt secum sentiret, hortabatur. Cùm verò illa magis nobilium mulierum sermonibus, quàm illius consuetudini obtemperaret, & post frequentes admonitiones vir illius nihil effecisset: Nisi, inquit, in diuinis mihi consors fueris, neque in vitæ communione posthac eris. Mulier hoc audito, & consensum pollicita, rem eam famulæ cuidam communicat, quam sibi fidam esse iudicabat, illiusque opera ad fallendum virum vtitur. Circa tempus autem mysteriorum (sciunt initiati quid sit, quod dico) illa, quod acceperat, continens, quasi oratura procumbit: famula adstans clanculum, illi dat panem, quem secum in manu attulerat. Hic cum dentibus admoueretur, in lapidem congelascit. Mulier perterrefacta metuens, ne quid sibi mali propter eam rem, quæ diuinitus acciderat, contingeret, ad Episcopum cursu contendit, ac seipsam prodens lapidem ostendit adhuc morsi vestigia habentem, sed materiam incognitam, coloremque admirabilem ostendentem, simulque veniam cum lachrymis

mis petens, viro suo consensuram se pollicetur. Quod si hoc cuipiam incredibile videtur, lapis ille testis est, qui etiamnum inter clinodia Ecclesiæ Constantinopolitanæ asseruatur.

Ex vita S. Euthymij Abbatis, authore Cyrillo Eremita, quæ habetur in Tomo Surij 20. Ianuarij. Contigit autem ante annum Domini 503. S. Euthymium sacrificantem lux immensa complectitur, cum adstante sibi Domitiano, & quomodo Euthymius angelos secum sacrificio ministrantes viderit.

CAP. XXXIV.

EX hominibus quidem excessit Theodosius: à Ruban verò ad Lauram redit magnus Euthymius, & aliquando quidem vno sabbatorum, Ille quidem Deo ministrabat, & ei incruentum obtulit sacrificium: Domitianus autem adstabat ad dexteram cum mystico illo ventilabro, cum iam esset peragenda ter sancti glorificatio, Terebonque Saracenus, & Chrysippi frater Gabriëlius, alter quidem propè, alter verò stans intra aram (ò magnam Christe tuam in Euthymium gratiam) vident ignem, velut in quodam diffusum linteo, desuper descendentem, quin etiam ipsum magnum Euthyminm, & cum eo Domitianum intus complexum, sic circa ipsos permansisse ab initio, ter sancti vsque ad completũ ministerium. Terebon autem metu correptus & exterritus ab ara recessit, & non amplius audacter & temere ingressus est adyta: sed in templi constitit vestibulo cum magna in synaxi reuerentia, vt mihi postea narrauit Cyriacus anachoreta, qui hæc audierat à Terebone & Gabri-

brielo qui viderant. Aiunt verò eum quoque aliquando dixiſſe quibuſdam fratribus, qui cum eo ſeorſum verſabantur, quòd ſæpè videi et terribilem angelorum viſionem, vnà ſecum Deo miniſtrantem, & ſacra contrectantem, & quòd in Dominici corporis ſumptione, aliquos quidem ex ijs, qui accedebant, videret ab ipſa illuminari; aliquos autem veluti obſcurari, & morte affici, quicunque ſcilicet erant indigni ea luce & ſplendore.

D. Gregorius Magnus lib. 3. Dialog. cap. 3. Agapetus Pontifex Romanus mutum & claudum peractis Miſſarum ſolemnijs, à terra erigit, eidemque poſt porrectum corpus Dominicum, vſum linguæ reſtituit.

CAP. XXXV.

POST non multum temporis exigente cauſſa Gothorum, vir quoque beatiſſimus Agapetus huius ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Pontifex: cui Deo diſpenſante deſeruio, ad Iuſtinianum Principem acceſſit. Cui adhuc proficiſcenti quadam die in Græciarum iam partibus, curandus oblatus eſt mutus & claudus; qui neque vlla verba edere, neque ex terra vnquam ſurgere valebat. Cumque hunc propinqui eius flentes obtuliſſent, vir Domini ſollicitè requiſiuit, an curationis illius haberent fidem. Cui dum in virtute Dei ex authoritate Petri fixam ſalutis illius ſpem habere ſe dicerent; protinus venerandus vir orationi incubuit, & Miſſarum ſolemnia exorſus, ſacrificium in conſpectu Dei omnipotentis immolauit. Quo peracto ab altari exiens, claudi manum tenuit, atque aſſiſtente, & adſpiciente populo, eum mox à terra in proprijs greſſibus

bus erexit. Cumque ei Dominicum corpus in os mitteret; illa diu muta ad loquendum lingua soluta est. Mirati omnes, flere præ gaudio cœperunt: eorumq; mentes illicò metus & reuerentia inuasit.

De patre S. Gregorij Nazianzeni, qui in die S. Paschæ ab incurabili morbo, SS. Eucharistiæ sumptione liberatus, circa annum Domini 370. vt refert ipse in oratione de funere patris.

CAP. XXXVI.

HVnc igitur virtute tali præditum, ita in Episcopatus munere versatum, atq; eiusmodi gloriam apud omnes adeptum, quid mirum, signis quoque, quibus Deus pietatem confirmat, dignum habitum fuisse? Horum porrò miraculorum, quæ in eo patrata sunt, hoc vnum est. Morbo laborabat, ac malè affecto erat corpore, Quid autem mirandum, si pij quoq; viri calamitatibus vexentur, siue ad exigui limi purgationem, siue ad virtutis explorationem, experimentumq; patientiæ, siue denique ad imbecillorum eruditionem, qui in illis fortiter perferre cōdiscunt, afflictionibusq; minimè frangi ac debilitari? Morbo itaque laborabat, & quidem tum, cùm sanctum & nobile Pascha, diem, inquam, illum dierum regem, mortemque luculentam peccati tenebras discutientem, qua nos cum copioso lumine salutis nostræ festum agitamus, quaque cum luce propter nos extincta mortificati eramus, ijdem ea resurgente simul excitamur. Hoc tempore morbus vrgebat. Is autem, vt breue faciam, talis erat. Febris quædam ardens

& per

breue faciam, talis erat. Febris quædam ardens & peracerba internas corporis partes exurebat, vires collapsæ erant, nihil stomachus appetebat, somnus exceſſerat, quò se verteret, nesciebat, ac deficiente arteriarum pulsu subinde concidebat, iam oris interiora, atque adeò palatum ipsum, & quicquid eo superius pendet, tot tamque continuis tetrisque vlceribus scatebant, vt ne aquæ quidem facilis & periculo vacuus meatus esset. Nec verò aut medicorum artes, aut amicorum ac necessariorum quamlibet assiduæ preces, aut vlla cura, aut medela morbo depellendo par esse poterat, atque hic eo valetudinis statu erat, paruos quosdam ac deploratos spiritus ducens, ac nc præsentes quidem agnoscens, totusque in peregrinationem incumbens, resque iam pridem expetitas ipsique præparatas. Nos verò in æde sacra sacerdotes simul & supplices eramus (desperatis videlicet omnibus alijs reme-dijs, ad magnum medicum, & noctis illius potentiam, tanquam ad extremam opem auxiliumque confugientes) quid dicam? festúmne vt ageremus, an vt lamétaremur? dicine solemnitatem, vt lætis animis celebraremus, an vt illum velut iam è viuorum numero sublatum funeris honoribus ornaremus? Quas tum lachrymas vniuersus populus profudit? Quas voces & clamores? quos hymnos Psalmorum decantationi admiscuit? A sacra domo sacrificium, à mysterio mysteriorum arbitrum & antistitem, à Deo, dignum adstitem requirebat, idque præcinente mea Maria, tympanumque non triumphale, sed supplex pulsante, actum primum frontem præ dolore perfricante, popu-

populiq́ue simul ac Dei fidem cum clamoribus implorante, (Illius, vt dolentis vicem doleret, lachrymisq́ue insuper obnixè contenderet, huius vt precantes exaudiret, (ipsumq́ue adeò miraculorum omnium submonente. Ingenium enim acuit dolor. Qnid igitur noctis illius & iacentis ægroti Deus facit? Mihi ad eorum, quæ sequuntur narrationem progredienti cohorrescere subit, ac vos etiam cohorrescatis velim; nec tamen fidem orationi detrahatis, neque enim fas est, & nobis, & de illo verba facientibus fidem abrogare. Mysterij tempus aderat, & religiosa & veneranda statio, commodoq́ue ordine collocata multitudo; sacris, quæ peragebantur, cum silentio acquiescēs, cum ille ab eo, qui mortuos ad vitam reuocat, & à nocte sacrosancta excitatur. Primùm ægre & paulum se mouet, deinde firmius, mox perexili & obscura voce famulum quendam ex his, qui domi manserant, nominatim accitum, præsto esse, vestem, dextramq́ue porrigere iubet, quo promptè & cum stupore obsequente ipse manu, tanquam scipione nixus, Moisem illum in monte precantem imitatur (*Exo.* 17.) languidisq́; manibus ad orationem compositis, vel cum populo, vel ante populum mysteria celebrat, paucis quidē ac infimis, quibusq́ue poterat verbis, cæterùm mente, vt mihi videtur, integerrima (rem miram) sine sacrario in sacrario, sine altari sacrificus, sacerdos procul à mysterijs remotus, atque hæc illi Spiritus sancti munere contingebant, ipsi quidem cognita, cæterùm à præsentibus haudquaquam animaduersa, postea Deo pro beneficijs erga ho-

mines collatis gratam & Eucharisticam orationem, vt moris est, subiunxit, populoque bene precatus: in lectulum rursus se conijcit, cumque nonnihil cibi admisisset, somnoque se dedisset animo recreatur, &c.

Quemadmodum existimaui, non ab re esse praecedens exemplum miraculi (tanquam affine prioribus) editi in recuperata sanitate Venerandi D. Gregorij Theolog. sacrificantis, ita iudico non absonum, nec prorsus extra curriculum, exemplum de pane benedicto & signato, atque hinc declaratum miraculum erga matrem dicti Gregorij hisce subtexere.

De matre S. Gregor. Nazianzeni quae panibus benedictis & consignatis à filio sacrificante spiritualiter nutrita, sanitati restituta fuit. Idem, vt scripta in oratione de funere patris.

CAP. XXXVII.

IDem miraculum circa matrem aliquanto post contigit, quod etiam ipsum commemorare operæpretium est: hanc quoque morbus inuadit, fortem alioqui fœminam & generosam, atque omni vitæ tempore commoda valetudine vsam. In multis autem doloribus, ne sermonem longius producam, nihil eam perinde discrutiabat atque inedia, qua multos iam dies periculosè afflictabatur, neque huius mali remedium vllum inueniebat. Quonam igitur modo eam Deus aluit? Non manna pluens, vt olim Israël, aut petram frangens, vt sitienti populo fontem aperiret, (*Exod.* 16.17.) aut per coruos pascens, vt illum Heliam, (3. *Reg.* 17.) aut per Prophetam in sublime raptum satians, vt Danielem antea, cùm fame in lacu vexaretur (*Dan.* 14.) Quonam ergo modo? visum est ipsi, me

si, me (quem charissimum habebat, neque enim quemquam nostrum alium nec in somnis quidē præferebat) noctu repentè superuenientem cum canistro, candidissimisque panibus pro meo more benedictis atque signatis eam aluisse, sicque conualuisse, viresque collegisse. Ac nocturnæ visioni veritas respondebat. Ab eo enim tempore ad se rediit, spemque meliorem concepit, quemadmodum dilucido & perspicuo argumento declaratum est. Nam cùm postero die ad eam matutino ingressus, primò solitò hilariorem vidissem, deinde hæc consueta, vt se noctu habuisset, ecquare opus haberet, percunctatus essem: Tu me, respondit illa, sanè incunctanter ac tranquillo vultu, Nate, nutriuisti, ac postea rogas, ecquid valeo? Simulque nutu mihi ancillæ significabant, ne contradicerem, sed promptè responsum hoc acciperem, ne patefacta rei veritate, mœrore frangeretur.

De sorore Greg. Nazianzeni, quæ deuota mente SS. Eucharistiam adorans & contrectans, à membrorum omnium dissolutione ac grauissimis cruciatibus, quibus angebatur, sanata est. Idem vt scripta in oratione in laudem sororis suæ Gorgoniæ.

CAP. XXXVIII.

AD omnes huius miraculi fama permanauit, atque hæc historia cum admirandis aliis Dei operibus, & viribus, in omnium linguis auribusque versatur, &c. Mihi verò nunc offerendæ atque euulgandæ huius rei tempus esse videtur, non solùm ob Dei gloriam, sed ad eorum etiam, qui calamitatibus vexantur, consolationem. Aegro erat (soror Gorgonia) corpore, pessimeq;

 affecto,

affecto,ac morbus insolens erat ac prodigiosus, inflammatio subita totius corporis; & velut ebullitio quædam & feruor sanguinis, ac deinde eiusdem concretio,& torpor pallorque incredibilis,ac mentis membrorumque dissolutio, idque non per longa interualla; sed nonnunquam etiam admodum continuè, nec malum hoc humanum esse iudicabatur. Nec verò tum separatim,tum etiam inter se de morbi ratione consultantium ars & industria depellendo dolori par esse poterat, nec parentum lachrymæ,quæ multum sæpe valuerant, nec publicæ preces & supplicationes,quas,vt pro sua quisque salute,populus vniuersus faciebat. Omnes enim eo animo erant, vt illius salutem, suam esse salutem ducerent,quemadmodum contra, communem illius morbum,communem omnium morbum & calamitatem. Quid igitur magna illa anima, maximisque digna facit, & quam dolori medicinam adhibet?(hic enim iam arcanum situm est) Desperatis aliorum omnium auxilijs,ad mortalium omnium medicum confugit,noctisque intempesta caligine obseruata, cum leuius aliquando morbus vrgeret, ad altare cum fide procumbit, eumque, qui super illud colitur, cum magno clamore obtestans, omnibusque nominibus appellans, atque omnium rerum, quas vnquam mirificè gesserat, commonefaciens (nam vtriusque Testamenti historias callebat)tandem pia ac præclara quadam impudentia effertur, eam, quæ Christi fimbria sanguinis profluuium compresserat, (*Matth.9.*) imitatur, quidque fecerit, audite,caput cum pari clamore vberrimisque lachrymis

chrymis (mulierculæ illius instar, quæ olim CHRISTI pedes irrigârat) altari admouens, nec se ante ab eo discessuram minitans, quàm sanitatem consecuta sit, ac deinde hoc suo pharmaco totum corpus perungens, ac sicubi quippiam Sacramenti pretiosi corporis & sanguinis manus condiderat, id lachrymis admiscens (ô rem admirandam) protinus se liberatam morbo sentit, atque & corpore, & animo, & mente leuis abscedit, hanc spei mercedem consecuta, vt quod sperauerat, obtineret, animæque firmitate corpori firmitatem compareт. Hæc magna quidem sunt, & egregia, sed vera, ac narrationem hanc à me iactantiæ caussa nequaquam institutam fuisse, hinc liquidò constat, quòd eam rem, quamdiu vixit, tectam & silentio compressam, nunc primùm patefeci. Ac ne nunc quidem detexissem, nisi mihi periculi cuiusdam timor incessisset, si tantum miraculum, nec fidelibus, nec infidelibus, nec huius ætatis hominibus, nec posteris impertirem.

De puero quodam, qui oblatione & oratione in sacrificio Missæ à graui morbo curatus. Ex vita S. Launomani Carnoterfis Abbatis & Confessoris: descripta à quodam eius coætaneo, qui vixit anno Domini 620.

CAP. XXXIX.

QVodam die claudus illi (Launomano) oblatus est in ipsis monasterij foribus, idque ab illius ægri parente, qui ad eius genua se demittens, cum lachrymis exclamauit: Homo Dei, miserere mei, & huic puero tuis precibus redde pristinam sanitatem, aut donec is viuat, tuo sumptu hic illi victus

li victus quotidianus ex officio misericordiæ subministretur. Cui ait vir Dei: Vnde mihi hæc virtus, qua tuo filio possim salutem restituere? Creatoris hoc opus est, non creaturæ, interim verò potens est Deus, nec difficile est, illi præstare fidei tuæ hoc ipsum quod petis, sustine parumper, ac vnà cum filio tuo accipe benedictionem, ac deinde recipere te licebit ad locum, vnde huc venisti. Itaque sancto viro Missæ sacrificium offerente, & sub ipso sacrificio pro pueri salute Dominum obsecrante, solemni peracta prece, fragmento panis benedicti (sic enim loquitur historiæ huius author) & patrem refecit, & puerum curauit, simulque ambos dimisit.

In festo translationis S. Liborij quinque homines sub Missæ sacrificio varijs debilitatibus liberati sunt. Ex vita S. Liborij, testante. F. Laurent. Surio.

CAP. XL.

IGitur ingressi Saxoniam, præ nimia sibi obuiante turba, vix gradum mouere poterant, totis tamen nisibus iter accelerantes, tandem die tertio, id est 5. Kalendarum Iuniarum, quo tunc sacra Pentecostes solemnitas agebatur, ad desideratam diu Paderbornensem Ecclesiam peruenerunt. A qua cùm adhuc tribus distarent milibus, iuxta fluuium quendam Hedraha vocatum ob immensam multitudinem, quæ vsque ad memoratum locum sequi non poterat, in medio campo Missarum celebrauêre solemnia, quæ antequam finirentur, in eodem loco quinque pariter homines à varijs debilitatibus liberati, caussam immensæ admirationis & lætitiæ

tan-

tantam DEI virtutem videnti populo præbuêre.

Paschasius Corbeiensis lib. de corpore & sanguine Domini in Eucharistia capite quadragesimo, & sequentibus. Plegilus presbyter inter Missarum solemnia videt Christum in forma pueri in Eucharistia.

CAP. XLI.

NEmo qui sanctorum vitas & exempla legerit, potest ignorare, quod sæpè hæc mystica corporis & sanguinis Sacramenta, aut propter dubios, aut certè propter ardentius amantes CHRISTVM visibili specie in agni forma, aut in carnis & sanguinis colore monstrata sint, quatenus de se Christus clementer adhuc non credentibus fidēm faceret: ita vt dum oblata frangitur vel offertur hostia, videretur agnus in manibus, & cruor in calice, quasi ex immolatione profluere, vt quod latebat in mysterio, patesceret adhuc dubitantibus in miraculo. Fecit enim hoc pietas diuina quibusdam iam credentibus, & tamen adhuc dubitantibus, vt & ipsi quoque fiduciam de veritate perciperent, & de CHRISTI gratia eandem fidem vbiuis participarent. Sed quia duri corde sumus, voluit diuina mansuetudo in quibusdam omnibus satisfacere, vt vlterius de his iam nemo dubitet. Quod autem dixi sæpe quibusq; ardentius Christum amantibus hæc præmonstrata fuisse, vnum è pluribus pandam, Nam quidā presbyter fuit religiosus valdè, Plegilus nomine, frequenter Missarum solemnia celebrans ad corpus sancti Nini Episcopi & confessoris, qui cum digno

moderamine sanctam Christo propitio duceret vitam, cœpit omnipotentem Deum pijs pulsare precibus, vt sibi monstraret naturam corporis Christi atque sanguinis. Itaque non ex infidelitate, vt assolet, sed ex pietate mentis ista petiuit: fuerat enim à puero diuinis legibus imbutus, & propter amorem superni regis olim patriæ fines, & dulcia liquerat arua, vt Christi mysteria exsul sedulò disceret. Idcirco eius amore magis succenssus, quotidie preciosa munera offerens, poscebat sibi præmonstrari, quæ foret species latitans sub forma panis & vini. Non quia de corpore Christi dubius esset, sed quia vel sic Christum cernere vellet, quem nemo mortalium iam super astra leuatum in terris cõspicere potest. Venerat ergo dies, & idem celebrans piè solemnia Missarum more solito procubuit genibus. Te deprecor, inquit, omnipotens, pande mihi exiguo in hoc mysterio naturam corporis Christi, vt mihi liceat eum prospicere corporeo visu, & formam pueri, quem olim sinus matris tulit vagientem, nunc manibus contrectare. Qui dum talia precaretur, Angelus de cœlo veniens affatur: Surge, inquit, properè, & si Christum videre placet, adest præsens corporeo vestitus amictu, quem sacra puerpera gessit. Tum venerabilis presbyter pauidus, ab imo vultum erigens, vidit super aram patris filium puerum, quem Simeon infantem portare suis vlnis promeruerat. Cui angelus inquit, Quia Christum videre placuit, quem prius sub specie panis verbis mysticis sacrare solebas, nunc oculis inspice & manibus attrecta. Tum sacerdos

cælesti

cælesti munere fretus, quod dictu mirum est, vlnis trementibus puerum accepit, & pectus proprium Christi pectori iunxit. Deinde profusus in amplexum dat oscula Deo, & suis labiis pressit pia labia Christi. Quibus ita exactis, præclara filij Dei membra restituit in verticem altaris, & repleuit cælesti pabulo Christi mensam. Tunc rursus homo prostratus, deprecatus est Deum, vt dignaretur ipse iterum verti in pristinam speciem. Qui expleta oratione surgens à terra inuenit corpus Christi in formam remeasse priorem, vti deprecatus fuerat. Et ô mira omnipotentis dispensatio, qui ob vnius desiderium ita se præbere dignatus est visibilem, non in figura agni, vt alijs quibusdam sub hoc mysterio, sed in forma pueri, quatenus vt veritas patesceret in ostenso, & sacerdotis desiderium impleretur ex miraculo, nostraque fides firmaretur ex relatu. Veruntamen non prius idem communinicasse pueri corpus & sanguinem legimus quàm rediret in prioris formæ speciem, ne absurdum videretur, quod præsumpserat, & fides vberius requiratur interius in eodem, quod exterius visu conspexerat.

Ex lib. 2. cap. 3. vitæ Sancti Bernardi per Abbatē Guilhelmum conscriptæ. Mulier dæmoniaca liberatur per Diuum Bernardum, qui sacram patenam, cui corpus Dominicum imposuerat, obsessæ capiti superimponens per terribilem creaturis præsentiam dæmonem migrare compellit.

CAP. XLII.

INter eos, qui vexabantur, mulier grandæua, ciuis Mediolanensis, & honorata quondam

matrona vſque ad Eccleſiam Beat. Ambroſij poſt beatum virum à multis tracta eſt. In cuius pectore pluribus annis diabolus ſederat, & iam ita ſuffocauerat eam, vt viſu, & auditu, & verbo priuata, frendens dentibus, & linguam in modum promuſcidis elephantinæ protendens, monſtrum, non fœmina videretur. Sordida ei facies, vultus terribilis, flatus fœditus, inhabitatoris ſathanæ colluuia teſtabantur. Hanc cum aſpexiſſet vir Dei, nouit inhærentem ei & inuiſcatum Diabolum, nec facilè egreſſurum de domo, quam tanto poſſederat tempore. Conuerſus ad populum (cuius innumera aderat multitudo) orare iubet attentius, & clericis & monachis ſecum iuxta altare aſſiſtentibus, mulierem itidem iubet conſtitui & teneri. Illa verò reluctans, & vi diabolica non naturali virtute recalcitrans, non ſine aliorum iniuria, ipſum Abbatem pede percuſſit. Quem diaboli auſum manſuetè ille contempſit, ad expulſionem non indignatione iræ, ſed pacifica & humili ſupplicatione Deum inuocat adiutorem, & ad immolationem hoſtiæ ſalutaris accedit. Quoties tamen eandem hoſtiam ſacram ſignat, toties ad mulierem quoque conuerſus, eodem ſigno crucis edito ſpiritum nequā athleta fortis impugnat. Nam vt ille malignus, quoties aduerſus eum ſignum crucis intenditur, percuſſum ſe indicans acrius ſæuit, & recalcitrans contra ſtimulum quidnam toleret, prodit inuitus. Expleta autem oratione Dominica, efficacius hoſtem aggreditur vir beatus. Patenæ ſiquidem calicis ſacrum Domini corpus imponens, & mulieris capiti ſuper imponens, talia loque-

quebatur: Adest ille, qui pro nostra salute passus: Nunc, inquit, princeps huius mundi eijcietur foras. Hoc illud corpus, quod de corpore Virginis sumptum est, quod in stipite crucis extensum est, quod in tumulo iacuit, quod de morte surrexit, quod videntibus discipulis ascendit in cælum. In huius ergo maiestatis terribili potestate, tibi spiritus maligne præcipio, vt ab hac ancilla eius egrediens, contingere eam deinceps non præsumas. Cumque eam inuitus deserens, & manere vltra non valens, atrocius afflictaret, tam magnam iram quàm modicum tempus habens, rediens pater sanctus ad altare, fractionem hostiæ salutaris ritè compleuit, diffundendamque in populum pacem ministro dedit, & confestim pax & salus integra reddita est mulieri. Sic ille nequam diuina mysteria quantæ sint efficientiæ & virtutis, non confessione, sed fuga coactus ostendit. Fugato diabolo mulier, quam in tantorum sartagine tormentorum carnifex pestilens tanto tempore frixerat, mentis suæ compos effecta, redditis sensibus & ratione, reuoluta intra fauces lingua Deum confessa gratias egit, & intuita curatorem suum pedibus eius aduoluta est. Ingens per Ecclesiam attollitur clamor, omnis ętas iubilat Deo, personant æramenta, benedicitur ab omnibus DEVS, excedit veneratio modum, & seruum Dei supra hominem (si dici fas est) liquefacta charitate ciuitas veneratur.

Thomas à Cantiprato lib. de apibus cap. 63. qui vixit anno 1467. De S. Eucharistia, quæ à terra suapte virtute sublima-

sublimata per aera ferebatur in altare, ibidemque in specie venustissimi pueri apparuit, ac deinde in faciem Christi spineam habentis coronam, & cruentatam transformata est.

CAP. XLIII.

OPpidum Duacense amplum & magnum est inter Cameracum & Atrebatum nobilissimas ciuitates. Hic in Ecclesia Canonicorum sancti Amati Episcopi, cùm sacerdos in Pascha communicato populo corpus Christi super terram stupidus inuenisset, & genibus flexis eleuare tentasset, mox per se in aëra sublimatum, panniculo, quo consecratos digitos sacerdos detergere solet, inhæsit. Clamans igitur sacerdos, canonicos vocat, accurrunt illi, spectant in panno corpus viuificum in specie faciei venustissimi pueri, & mox conuocato populo ad spectaculum præsentatum, & indifferenter nulli tanta cælitus visio denegatur. Hæc cùm audissem, fama vulgante veni in oppidum, quod prædixi: accessi ad Decanum Ecclesiæ, cui optimè notus eram: petij videre miraculum: annuit ille, præcipit vt fieret, aperta est theca, concurrit populus, moxque vbi pixis reuoluitur, clamant omnes: Ecce iam video, ecce conspicio Saluatorem. Stabam ego attonitus, nihil videns, nisi tãtùm speciem panis albissimi, nihil quidem mihi conscius, quare corpus sacrosanctum in specie pueri cum cæteris non viderem. Nec diu cùm ista mecum voluerem, ecce vidi faciem in mensuram ætatis plenitudinis Christi, spineam habentem coronam in capite, & duas guttas sanguinis de fronte ex vtraque parte nasi descendentes.

Tho-

Thomas VValdensis lib. contra Ioannem VViclephum.

Contigit circa annum 1384. de quodam Sartore, qui nolens reuerentiam exhibere S. Eucharistiæ, ait araneam reuerentia digniorem, moxque de alto culmine tecti ingens & horrida visu aranea ad os blasphemi directo filo peruenit.

CAP. XLIV.

HISTORIAM refero, quam ego præsens vidi oculis carnis meæ, in cathedrali Ecclesia sancti Pauli Londini; vbi venerandus Cantuariensis Antistes, felicis recordationis Thomas Arundelius, filius & frater Comitum, pro loco iudicij (assistentibus sibi Noruicensis Ecclesiæ tunc Præsule Alexandro, & alijs) residens Episcopali Sede, verba quædam, & interrogationes proponebat de fide Eucharistiæ, ad quendam Sartorem, de partibus VVigorniæ, deprehensum in hæresi. Cumque flecti omninò non posset, nec aliud quàm benedictum panem sacratissimam hostiam volebat appellare vel credere, tandem iussus facere reuerentiam hostiæ, respondit blasphemus: Verè, inquit, dignior est aranea reuerentia. At illicò de alto culmine tecti descendens ingens & horrida visu aranea, ad os blasphemi directo filo peruenit. Et dum Sartor loqueretur, vt intraret per polluta labia aranea, solicitè laborabat. Adstitit illustris princeps Thomas Oxoniensis Dux, tunc regni Cancellarius, & vidit prodigium. At prædictus Archiepiscopus statim surgens cum alijs exponit omni illic collecto populo, quid vltrix manus Domini faceret in blasphemum. Nec

mora-

mora, qui pretiosissimæ carni Agni præelegit araneam, peccatricem carnem suam flammis deuorandam amisit: vt esset fauilla peior aranea. Ecce doctrinam fœdam & amaram errantium, qui Sacramentum optimum sic in figuram attenuant, vt idolum faciant.

De quodam Sacerdote indignè celebrante, cui tertiò corpus Dominicum communicare volenti ablatum, sed post pœnitentiam diuturnam iterum celebranti, tres panes simul impletione calicis auctiori, restituti fuerunt. Ex vita Petri Cluniacensis Abbatis lib. 1. cap. 2.

CAP. XLV.

ITem in Teutonicis partibus presbyter quidam, dum religiosam vitam agere videretur, & penè quotidie sacra Missarum solemnia celebraret, dumque sibi minus cautè prouideret, hostis antiqui insidias incurrit, & in turpem, sed occultam peccati foueam, carnis delectationem delapsus est. Sanctimonialem namque quandam dum inprimis gratia visitationis adiret, ad postremum assiduitate colloquij & incauta familiaritate allectus, miserabili casu in illam incurrit. Qui cum post lapsum ad cor redire & quàm citissimè resurgere debuisset, proprijs fecibus delectatus, diu conuerti distulit, & peccatum peccato adiungens, vsum peccandi fecit, sicque longum funem, quo arctius stringeretur, assiduè peccando contexuit. Cumque in luto scelerum volutaretur, non verebatur tamen ad altare Domini irreuerenter accedere, & Sacramenta redemptionis nostræ, Missam frequentius celebrando, temerare. Quod cùm longo tem-

go tempore, abiecto DEI timore agere non formidaret, iram pariter & misericordiam Domini, vt subiecta declarant, erga se mirabiliter persensit: nam cùm & scelus non desereret, & sacra diuina impuris manibus (vt sæpe dictum est) attrectaret, contigit quadam die, dum vsque ad perceptionem sacri corporis Christi, totam de more Missam explicasset, iamq; se ad Sacramenta ipsa sumenda pararet, repente caro Christi cum sanguine, tam immundum vltra non ferens habitaculum, ab ipsius iam penè tenentis manibus euanuit, admirans ille & obstupescens, ab altari citissimè, Missa finita recessit. Cumque indignationem Domini, tam euidentis signi ostentione, circa se commotam cognosceret, volens tamen hoc certius comprobare, secundo Missam aggressus est: Cui vniuersa, vt prius peragenti, cùm ad Sacramenta sumenda ventum esset, simul omnia, vt prius, subtracta sunt. Iam verò, vt dignum erat, in metum & trepidationem non modicam perductus, vt de toties repetito miraculo iam absque vlla hæsitatione certissimus redderetur, tertiò quoque, quod iam bis contigerat, attentare veritus non est. Sed cùm omnibus, vt antè, peractis, iam sollicitior, quæ apposita erant, oculis obseruaret, & manibus contrectaret, osque ad sumendum aptaret, subitò oculis, manibus, & ori, tertiò inuisibiliter sublata disparuerunt. Tandem igitur tam euidenti miraculo tremefactus presbyter, se pessimè egisse, seq; terribilem iram Domini incurrisse absque vlla dubitatione cognoscēs, & qualiter euadere à tanto periculo posset soli-

solicitus cogitare cœpit. Vltimum ergo peccantibus remedium pœnitentiam esse sciens, ad eam toto corde confugit, & proprium Episcopum audiens, ei cuncta quæ fecerat, quæque contigerant, cum multis lachrymis patefecit, impositumque sibi ab eo laborem pœnitenti, toto animi nisu, tam deuotè quàm constanter exercuit. Ieiunijs namque & vigilijs, verberibus etiam & varijs cruciatibus, iumentum lasciuiens, hoc est, corpus suum, secundum Apost. castigans, qui concupiscentias suas sequendo, reprobus factus fuerat, eas in seipso damnando, electorum numero abiungi eleborabat. In qua corporis & cordis contritione, multo tempore emenso, cùm eius mentem de venia præsumere securior iam conscientia suaderet, adijt Episcopum, & quid egerit indicans: vtrum, vt ante consueuerat, ad sacra accedere auderet cõsuluit. Qui nondum plenè Deo reconciliatum metuens, vt adhuc pœnitentiæ insisteret admonuit, quatenus dignis pœnitentiæ fructibus Deo exhibitis purgatior & securior, congruo tempore altaris Sacramenta, non ad iudicium, sed ad salutem perciperc posset æternam. Acquieuit ille salubri admonitioni, & ad propositum pœnitentiæ reuersus, tota carnis & Spiritus virtute, ad fores diuinæ pietatis pulsabat, & spiritu contribulato, lachrymisque indeficientibus, iram Domini in misericordiam conuerti cogebat. Quid multa? Longo rursus temporis spatio in hac pœnitudine transacto, ad Episcopum redijt, eique vt patri secretò cuncta pandens, vt sacramentorum particeps esse merere-

mereretur, suppliciter deprecatus est. Cuius conuersionem iam Deo acceptam, tam ex his, quæ ab eo audierat, quàm ex his, quæ in eo videbat confidens, vt sacerdotale officium aggrederetur, assensit. Quod ille de Domini bonitate, & conscientiæ testimonio confisus, non iam præsumptione, sed deuotione implere curauit. Accedens itaque ad altare, totumque se lachrymis, & contritione cordis immolans Deo, vsque ad perceptionem Sacramentorum vniuersa ritè peragens peruenit. Et ecce nouo, & inaudito nostris duntaxat sæculis miraculo, trium antedictarum Missarum panes, qui indignè sumere volenti sublati fuerant, cælitus allati sunt, eoque iam diuino iudicio ad hæc sumenda digno facto, ante eum super altare positi apparuerunt. Cumque etiam oculos in calicem admouisset, conspexit penè vsque ad summitatem sanguine repletum, & illarum Missarum detrimenta, ad istius prouenisse augmenta. Admiratus igitur, & toto hominis interioris iubilo Deo gratias agēs, suamque pœnitentiam susceptam, ac Domini maiestatem placatam agnoscens, certus factus est de Domini misericordia; & qui vnum apposuerat, quatuor panes, imò vnum Christi corpus & sanguinem, cum multa, vt dignum erat, exsultatione percepit. Hoc quoque præfatus Claromontensis Episcopus mihi retulit in præsentia plurimorum.

Nicolaus Baselius, & Laurentius Surius in additione ad Chronica Ioānis Naucleri. Quomodo sacrilegus quidam Paulus Form, Ciborii cum S. Eucharistia Iudæo cuidam vendidit, qui cùm pugione eā pungeret, tandem sanguinis

F guttá

guttæ ex ea emanârunt, pluraque alia stupenda circa eandem S. Eucharistiam contigerunt.

CAP. XLVI.

ANNO 1510. die Februarij intempestæ noctis hora circiter vigiliam noctis secundam, homo quidam sacrilegus, nomine Paulus Form, patria Pomeranus, Ecclesiam furtiuè intrauit, atque Ciborium, perfringens capsellam, in qua venerabile Sacramentum Eucharistiæ reconditum seruabatur, deauratum cum hostijs & particulis duabus consecratis furatus est. Sequenti autem die furti pretium æstimans, monstratile cum particula vna Iudæo cuidam emendum obtulit. Nam antea particulam alteram indignus furcifer deglutiuerat. Iudæus verò capsulam, siue monstratile considerans, Maius, ait, & multò esset carius, quod his inclusum fuit vasculis, quod si portasses, digno pretio redemissem. At sacrilegus ille excæcatus malitia de sinu alteram extrahens hostiam, Iudæo appretiandam tradidit. Verùm Iudæo appenso vili pretio nouem grossis, quorum duo & triginta florenum Rhenensem faciunt, Domini & Saluatoris nostri corpus sub Sacramentalibus speciebus velatum ab iniquo venditore emit. Vtcunque actum sit, mordet reum scelus commissum, timetque semper sæua & perturbata conscientia, fugit mercator iniquissimus ad VVendos, vbi fama peruolante factum innotuit. Reuersus tandem ad propria, sacrilegus captus, atque in tortura positus crimen confitetur, ac rei gestæ ordinem recitat. Iudæus verò, qui Domini cum corpus emerat, ad nudam superpositum mensam,

mensam, pugione sæpius vibrato transforare tentabat, sed Deo volente inter tot punctiones hostia permansit integra. Quod videns, malitia excæcatus Iudæus, in furiam actus dixit: Si es Christianorum Deus, manifesta te in nomine mille dæmoniorum. Quo dicto, citius in tres scissa partes particula sanguineo per circumferentium immaduit rubore. Territus Iudæus, particulas panno inuolutas mensem vnum apud se retinet, & deinde duobus alijs Brandeburgi & Stendelij morantibus singulas particulas mittit, tertia sibi reseruata, quam rursum mensæ impositam pugione conficit, vnde sanguinis guttulæ dimanârunt. Consternatus ille, & veritus se proditum iri, particulam absumere nititur, sed non valet: dein mittit in aquam, at illa enatat: tertio in ignem proijcit, sed nihil id hostiæ nocet, Ad extremum sub Paschatis solemnitatem azymos coxit panes, particulamque massulæ azymi panis immixtam in furnũ iactauit, moxq; furnus alioqui obscurus resplenduit, & massula illa in Iudæi faciem insiliuit. Nouo ille terrore correptus, massulam illam cum particula alteri cuidam Iudæo transmisit. Iam res erat prolata in publicum, & Marchio Iudæos omnes in ipsius ditione morantes Berlinum acciri, & in vinculis teneri iussit. Habita autem ex illis quæstione, præter alia flagitia, non parum multa, falsi sunt se intra paucos admodũ annos septem Christianorum infantes acubus & punctionibus peremisse. Igitur lata in illos sententia, 40. flãmis traditi sunt. Tres alii Iudæi baptisma perceperũt quidẽ, sed postera die duo capite

matrona vſque ad Eccleſiam Beat. Ambroſij poſt beatum virum à multis tracta eſt. In cuius pectore pluribus annis diabolus ſederat, & iam ita ſuffocauerat eam, vt viſu, & auditu, & verbo priuata, frendens dentibus, & linguam in modum promuſcidis elephantinæ protendens, monſtrum, non fœmina videretur. Sordida ei facies, vultus terribilis, flatus fœditus, inhabitatoris ſathanæ colluuia teſtabantur. Hanc cum aſpexiſſet vir Dei, nouit inhærentem ei & inuiſcatum Diabolum, nec facilè egreſſurum de domo, quam tanto poſſederat tempore. Conuerſus ad populum (cuius innumera aderat multitudo) orare iubet attentius, & clericis & monachis ſecum iuxta altare aſſiſtentibus, mulierem itidem iubet conſtitui & teneri. Illa verò reluctans, & vi diabolica non naturali virtute recalcitrans, non ſine aliorum iniuria, ipſum Abbatem pede percuſſit. Quem diaboli auſum manſuetè ille contempſit, ad expulſionem non indignatione iræ, ſed pacifica & humili ſupplicatione Deum inuocat adiutorem, & ad immolationem hoſtiæ ſalutaris accedit. Quoties tamen eandem hoſtiam ſacram ſignat, toties ad mulierem quoque conuerſus, eodem ſigno crucis edito ſpiritum nequã athleta fortis impugnat. Nam vt ille malignus, quoties aduerſus eum ſignum crucis intenditur, percuſſum ſe indicans acriùs ſæuit, & recalcitrans contra ſtimulum quidnam toleret, prodit inuitus. Expleta autem oratione Dominica, efficacius hoſtem aggreditur vir beatus. Patenæ ſiquidem calicis ſacrum Domini corpus imponens, & mulieris capiti ſuper imponens, talia loque-

loquebatur: Adeſt ille, qui pro noſtra ſalute paſſurus: Nunc, inquit, princeps huius mundi eijcietur foras. Hoc illud corpus, quod de corpore Virginis ſumptum eſt, quod in ſtipite crucis extenſum eſt, quod in tumulo iacuit, quod de morte ſurrexit, quod videntibus diſcipulis aſcendit in cælum. In huius ergo maieſtatis terribili poteſtate, tibi ſpiritus maligne præcipio, vt ab hac ancilla eius egrediens, contingere eam deinceps non præſumas. Cumque eam inuitus deſerens, & manere vltra non valens, atrocius affligeret, tam magnam iram quàm modicum tempus habens, rediens pater ſanctus ad altare, fractionem hoſtiæ ſalutaris ritè compleuit, diffundendamque in populum pacem miniſtro dedit, & confeſtim pax & ſalus integra reddita eſt mulieri. Sic ille nequam diuina myſteria quantæ ſint efficientiæ & virtutis, non confeſſione, ſed fuga coactus oſtendit. Fugato diabolo mulier, quam in tantorum ſartagine tormentorum carnifex peſtilens tanto tempore frixerat, mentis ſuæ compos effecta, redditis ſenſibus & ratione, reuoluta intra fauces lingua Deum confeſſa gratias egit, & intuita curatorem ſuum pedibus eius aduoluta eſt. Ingens per Eccleſiam attollitur clamor, omnis ętas iubilat Deo, perſonant æramenta, benedicitur ab omnibus DEVS, excedit veneratio modum, & ſeruum Dei ſupra hominem (ſi dici fas eſt) liquefacta charitate ciuitas veneratur.

Thomas à Cantiprato lib. de apibus cap. 63. qui vixit anno 1467. De S. Eucharistia, quæ à terra ſuapte virtute

ſublima-

sublimata per aera ferebatur in altare, ibidemque in specie venustissimi pueri apparuit, ac deinde in faciem Christi spineam habentis coronam, & cruentatam transformata est.

CAP. XLIII.

OPpidum Duacense amplum & magnum est inter Cameracum & Atrebatum nobilissimas ciuitates. Hic in Ecclesia Canonicorum sancti Amati Episcopi, cùm sacerdos in Pascha communicato populo corpus Christi super terram stupidus inuenisset, & genibus flexis eleuare tentasset, mox per se in aëra sublimatum, panniculo, quo consecratos digitos sacerdos detergere solet, inhæsit. Clamans igitur sacerdos, canonicos vocat, accurrunt illi, spectant in panno corpus viuificum in specie faciei venustissimi pueri, & mox conuocato populo ad spectaculum præsentatum, & indifferenter nulli tanta cælitus visio denegatur. Hæc cùm audissem, fama vulgante veni in oppidum, quod prædixi: accessi ad Decanum Ecclesiæ, cui optimè notus eram: petij videre miraculum: annuit ille, præcipit vt fieret, aperta est theca, concurrit populus, moxque vbi pixis reuoluitur, clamant omnes: Ecce iam video, ecce conspicio Saluatorem. Stabam ego attonitus, nihil videns, nisi tãtùm speciem panis albissimi, nihil quidem mihi conscius, quare corpus sacrosanctum in specie pueri cum cæteris non viderem. Nec diu cùm ista mecum voluerem, ecce vidi faciem in mensuram ætatis plenitudinis Christi, spineam habentem coronam in capite, & duas guttas sanguinis de fronte ex vtraque parte nasi descendentes.

The-

Thomas VValdensis lib. contra Ioannem VViclephum.
Contigit circa annum 1384. de quodam Sartore, qui nolens reuerentiam exhibere S. Eucharistiæ, ait araneam reuerentia digniorem, moxque de alto culmine tecti ingens & horrida visu aranea ad os blasphemi directo filo peruenit.

CAP. XLIV.

HISTORIAM refero, quam egó præsens vidi oculis carnis meæ, in cathedrali Ecclesia sancti Pauli Londini; vbi venerandus Cantuariensis Antistes, felicis recordationis Thomas Arundelius, filius & frater Comitum, pro locó iudicij (assistentibus sibi Noruicensis Ecclesiæ tunc Præsule Alexandro, & alijs) residens Episcopali Sede, verba quædam, & interrogationes proponebat de fide Eucharistiæ, ad quendam Sartorem, de partibus VVigorniæ, deprehensum in hæresi. Cumque flecti omninò non posset, nec aliud quàm benedictum panem sacratissimam hostiam volebat appellare vel credere, tandem iussus facere reuerentiam hostiæ, respondit blasphemus: Verè, inquit, dignior est aranea reuerentia. At illicò de alto culmine tecti descendens ingens & horrida visu aranea, ad ós blasphemi directo filo peruenit. Et dum Sartor loqueretur, vt intraret per polluta labia aranea, solicitè laborabat. Adstitit illustris princeps Thomas Oxoniensis Dux, tunc regni Cancellarius; & vidit prodigium. At prædictus Archiepiscopus statim surgens cum alijs exponit omni illic collecto populo, quid vltrix manus Domini faceret in blasphemum. Nec mora-

mora, qui pretiosissimæ carni Agni prælegit araneam, peccatricem carnem suam flammis deuorandam amisit: vt esset fauilla peior aranea. Ecce doctrinam fœdam & amaram errantium, qui Sacramentum optimum sic in figuram attenuant, vt idolum faciant.

De quodam Sacerdote indignè celebrante, cui tertiò corpus Dominicum communicare volenti ablatum, sed post pœnitentiam diuturnam iterum celebranti, tres panes simul impletione calicis auctiori, restituti fuerunt. Ex vita Petri Cluniacensis Abbatis lib. 1. cap. 2.

CAP. XLV.

ITem in Teutonicis partibus presbyter quidam, dum religiosam vitam agere videretur, & penè quotidie sacra Missarum solemnia celebraret, dumque sibi minus cautè prouideret, hostis antiqui insidias incurrit, & in turpem, sed occultam peccati foueam, carnis delectationem delapsus est. Sanctimonialem namque quandam dum inprimis gratia visitationis adiret, ad postremum assiduitate colloquij & incauta familiaritate allectus, miserabili casu in illam incurrit. Qui cum post lapsum ad cor redire & quàm citissimè resurgere debuisset, proprijs fecibus delectatus, diu conuerti distulit, & peccatum peccato adiungens, vsum peccandi fecit, sicque longum funem, quo arctius stringeretur, assiduè peccando contexuit. Cumque in luto scelerum volutaretur, non verebatur tamen ad altare Domini irreuerenter accedere, & Sacramenta redemptionis nostræ, Missam frequentius celebrando, temerare. Quod cùm longo tem-

go tempore, abiecto DEI timore agere non formidaret, iram pariter & misericordiam Domini, vt subiecta declarant, erga se mirabiliter persensit: nam cùm & scelus non desereret, & sacra diuina impuris manibus (vt sæpe dictum est) attrectaret, contigit quâdam die, dum vsque ad perceptionem sacri corporis Christi, totam de more Missam explicasset, iamq; se ad Sacramenta ipsa sumenda pararet, repente caro Christi cum sanguine, tam immundum vltra non ferens habitaculum, ab ipsius iam penè tenentis manibus euanuit, admirans ille & obstupescens, ab altari citissimè, Missa finita recessit. Cumque indignationem Domini, tam euidentis signi ostentione, circa se commotam cognosceret, volens tamen hoc certius comprobare, secundo Missam aggressus est. Cui vniuersa, vt prius peragenti, cùm ad Sacramenta sumenda ventum esset, simul omnia, vt prius, subtracta sunt. Iam verò, vt dignum erat, in metum & trepidationem non modicam perductus, vt de toties repetito miraculo iam absque vlla hæsitatione certissimus redderetur, tertiò quoque, quod iam bis contigerat, attentare veritus non est. Sed cùm omnibus, vt antè, peractis, iam sollicitior, quæ apposita erant, oculis obseruaret, & manibus contrectaret, osque ad sumendum aptaret, subitò oculis, manibus, & ori, tertiò inuisibiliter sublata disparuerunt. Tandem igitur tam euidenti miraculo tremefactus presbyter, se pessimè egisse, seq; terribilem iram Domini incurrisse absque vlla dubitatione cognoscẽs, & qualiter euadere à tanto periculo posset soli-

solicitus cogitare cœpit. Vltimum ergo peccantibus remedium pœnitentiam esse sciens, ad eam toto corde confugit, & proprium Episcopum audiens, ei cuncta quæ fecerat, quæque contigerant, cum multis lachrymis patefecit, impositumque sibi ab eo laborem pœnitenti, toto animi nisu, tam deuotè quàm constanter exercuit. Ieiunijs namque & vigilijs, verberibus etiam & varijs cruciatibus, iumentum lasciuiens, hoc est, corpus suum, secundum Apost. castigans, qui concupiscentias suas sequendo, reprobus factus fuerat, eas in seipso damnando, electorum numero abiungi elebórabat. In qua corporis & cordis contritione, multò tempore emenso, cùm eius mentem de venia præsumere securior iam conscientia suaderet, adijt Episcopum, & quid egerit indicans: vtrum, vt ante consueuerat, ad sacra accedere auderet cõsuluit. Qui nondum plenè Deo reconciliatum metuens, vt adhuc pœnitentiæ insisteret admonuit, quatenus dignis pœnitentiæ fructibus Deo exhibitis purgatior & securior, congruo tempore altaris Sacramenta, non ad iudicium, sed ad salutem percipere posset æternam. Acquieuit ille salubri admonitioni, & ad propositum pœnitentiæ reuersus, tota carnis & Spiritus virtute, ad fores diuinæ pietatis pulsabat, & spiritu contribulato, lachrymisque indeficientibus, iram Domini in misericordiam conuerti cogebat. Quid multa? Longo rursus temporis spatio in hac pœnitudine transacto, ad Episcopum redijt, eique vt patri secretò cuncta pandens, vt sacramentorum particeps esse merere-

mereretur, suppliciter deprecatus est. Cuius conuersionem iam Deo acceptam, tam ex his, quæ ab eo audierat, quàm ex his, quæ in eo videbat confidens, vt sacerdotale officium aggrederetur, assensit. Quod ille de Domini bonitate, & conscientiæ testimonio confisus, non iam præsumptione, sed deuotione implere curauit. Accedens itaque ad altare, totumque se lachrymis, & contritione cordis immolans Deo, vsque ad perceptionem Sacramentorum vniuersa ritè peragens peruenit. Et ecce nouo, & inaudito nostris duntaxat sæculis miraculo, trium antedictarum Missarum panes, qui indignè sumere volenti sublati fuerant, cælitus allati sunt, eoque iam diuino iudicio ad hæc sumenda digno facto, ante eum super altare positi apparuerunt. Cumque etiam oculos in calicem admouisset, conspexit penè vsque ad summitatem sanguine repletum, & illarum Missarum detrimenta, ad istius prouenisse augmenta. Admiratus igitur, & toto hominis interioris iubilo Deo gratias agẽs, suamque pœnitentiam susceptam, ac Domini maiestatem placatam agnoscens, certus factus est de Domini misericordia; & qui vnum apposuerat, quatuor panes, imò vnum Christi corpus & sanguinem, cum multa, vt dignum erat, exsultatione percepit. Hoc quoque præfatus Claromontensis Episcopus mihi retulit in præsentia plurimorum.

Nicolaus Baselius, & Laurentius Surius in additione ad Chronica Ioãnis Naucleri. Quomodo sacrilegus quidam Paulus Form, Ciboriũ cum S Eucharistia Iudæo cuidam vendidit, qui cùm pugione eã pungeret, tandem sanguinis

guttæ ex ea emanârunt, pluraque alia stupenda circa eandem S. Eucharistiam contigerunt.

CAP. XLVI.

ANNO 1510. die Februarij intempestæ noctis hora circiter vigiliam noctis secundam, homo quidam sacrilegus, nomine Paulus Form, patria Pomeranus, Ecclesiam furtiuè intrauit, atque Ciborium, perfringens capsellam, in qua venerabile Sacramentum Eucharistiæ reconditum seruabatur, deauratum cum hostijs & particulis duabus consecratis furatus est. Sequenti autem die furti pretium æstimans, monstratile cum particula vna Iudæo cuidam emendum obtulit. Nam antea particulam alteram indignus furcifer deglutiuerat. Iudæus verò capsulam, siue monstratile considerans, Maius, ait, & multò esset carius, quod his inclusum fuit vasculis, quod si portasses, digno pretio redemissem. At sacrilegus ille excæcatus malitia de sinu alteram extrahens hostiam, Iudæo appretiandam tradidit. Verùm Iudæo appenso vili pretio nouem grossis, quorum duo & triginta florenum Rhenensem faciunt, Domini & Saluatoris nostri corpus sub Sacramentalibus speciebus velatum ab iniquo venditore emit. Vtcunque actum sit, mordet reum scelus commissum, timetque semper sæua & perturbata conscientia, fugit mercator iniquissimus ad VVendos, vbi fama peruolante factum innotuit. Reuersus tandem ad propria, sacrilegus captus, atque in tortura positus crimen confitetur, ac rei gestæ ordinem recitat. Iudæus verò, qui Domini cum corpus emerat, ad nudam superpositum mensam,

mensam, pugione sæpius vibrato transforare tentabat, sed Deo volente inter tot punctiones hostia permansit integra. Quod videns malitia excæcatus Iudæus, in furiam actus dixit: Si es Christianorum Deus, manifesta te in nomine mille dæmoniorum. Quo dicto, citius in tres scissa partes particula sanguineo per circumferentiam immaduit rubore. Territus Iudæus, particulas panno inuolutas mensem vnum apud se retinet, & deinde duobus alijs Brandeburgi & Stendelij morantibus singulas particulas mittit, tertia sibi reseruata, quam rursum mensæ impositam pugione conficit, vnde sanguinis guttulæ dimanârunt. Consternatus ille, & veritus se proditum iri, particulam absumere nititur, sed non valet: dein mittit in aquam, at illa enatat: tertio in ignem proijcit, sed nihil id hostiæ nocet, Ad extremum sub Paschatis solemnitatem azymos coxit panes, particulamque massulæ azymi panis immixtam in furnū iaciauit, moxq; furnus alioqui obscurus resplenduit, & massula illa in Iudæi faciem insiliuit. Nouo ille terrore correptus, massulam illam cum particula alteri cuidam Iudæo transmisit. Iam res erat prolata in publicum, & Marchio Iudæos omnes in ipsius ditione morantes Berlinum acciri, & in vinculis teneri iussit. Habita autem ex illis quæstione, præter alia flagitia, non parum multa, falsi sunt se intra paucos admodū annos septem Christianorum infantes acubus & pūctionibus peremisse. Igitur lata in illos sententia, 40. flāmis traditi sunt. Tres alii Iudæi baptismā perceperūt quidē, sed postera die duo capite

plexi sunt: tertius, pluribus pro eo rogantibus, vita donatus, D. Francisci institutum Berlini complexus est. Porrò, ter execrandus ille sacræ hostiæ proditor Paulus Form, candentibus discerptus ferris, in cinerem tandem voracibus flammis redactus est. Denique Iudæi omnes è tota Marchionis ditione ita proscripti sunt & extrusi, vt sub pœna capitis omni eis reditu interdictum sit.

Iacobus de Vitriaco Episcopus Aconensis, & Cardinalis lib. 2. cap. 4. vitæ S. Mariæ de Oegnies. Quomodo S. Maria de Oegnies in sacramentis Baptismi, S. Eucharistiæ, & extremæ Vnctionis multa admiranda viderit.

CAP. XLVII.

CVM esset aliquando in Pago Nitrensi, prope Niuellam, & ipsa præsente puer quidam ad ostium Ecclesiæ catechizaretur, vidit impurum dæmonem à paruulo illo cum magna ignominia recedentem: eundemque è sacro fonte leuans apertis oculis vidit Spiritum sanctum in animam eius descendentem, angelorumque beatorum circa illum iam renatum frequentiam. Sæpius autem Sacerdote sacram hostiam eleuante, inter manus eius vidit elegantissimi pueri speciem, & cælestium spirituum exercitum cum multo lumine descendentem. Cùm autem post confectionem sacramenta sacerdos perciperet, videbat in spiritu Dominum in anima illius permanere, eamque mirabili splendore illustrare: vel si indignè sumeret, Dominum cum magna indignatione recedere. Porrò autem etiam tunc, quando in templo non erat, sed in cellula, oper-

tis ex more oculis velamine candido orabat, Christo ad prolationem sacrorum verborum in altare descendente, illa mirabiliter mutata, sentiebat aduentum eius. Denique, quando Vnctionis extremæ sacramentum ipsa præsente ægroti percipiebant, illa Christũ cum sanctorũ multitudine adesse sentiebat, ægrotumque illum misericorditer corroborantem, dæmones expellentem, animam purgantem, seque, dum membra eius vngerentur, quasi in lumine per totum corpus eius diffundentem.

Ex lib. 2. cap. 6. vitæ S. Bernardi, De Aquitaniæ duce, qui schismatis author, à D. Bernardo rogatus & monitus, nec acquiescens, tandem à D. Bernardo peracta sacrificij consecratione, in præsentia S. Eucharistiæ acrioribus verbis & comminationibus compellatus, epilepsia diuinitus corripitur, & mox acquiescens, sibi restituitur.

CAPVT XLVIII.

AQuitaniæ Dux, schismatis erat defensor & author, adeò vt quicunque susceptioni Petri Leonis non subscribebant, persecutionibus expositi, alij damnis, alij proscriptionibus mulctarentur, alij è sedibus proprijs pulsi, exulare compellerentur. Huius Ducis assensu quidam Gerardus Burdegalensem occupat Archiepiscopatum, & simul Engolismensem detinet Ecclesiam. Mittit igitur Innocentius Papa Abbatem Clareuallensem, & Iossenum Episcopum Suessionensem, vt tam ipsum Gerardum, quàm prædictum Ducem conuenirent. At ille iam eodem Principe persuaso impudenter in Ecclesiam Catholi-

tholicam, à qua se præcidebat, conuicia iaculari, pollicitam prius Innocentio subterfugere obedientiam: Anacletum suum electum dignius, & quicunque non obedirent, erroneos & acephalos prædicare. Vnde factum est, vt animati & armati in insaniam clerici, publicè ex ea die persecutionem Catholicis intentarent. Prius tamen, quàm sic eorum propalata fuisset, & obfirmata perfidia, obtulerat Abbas sanctus in eorum Ecclesia sacrificium DEO. Post cuius discessum Decanus eiusdem Ecclesiæ altare, in quo diuina mysteria celebrârat, impiè quidem, sed non impunè confregit. Siquidem post breue tempus percussus à DEO, cùm animam exhalaret, domum, in qua moriebatur, plenam vidit dæmonibus, & se dæmonio iugulari clamitans, cultellum à circumstantibus postulabat, quem immergeret gutturi, vt extracto dæmone viueret. Sed diabolus, cui datus erat, eum inter hæc verba exstinxit, & pestilentem animam in infernum demersit. Archipresbyter quoque, qui Petri inuasoris Pictauensis Ecclesiæ synodum denuntiabat, coram ipsis, quos ad conuentum perfidiæ inuitabat, à diabolo correptus est. Sed & in alios multos, qui in schismate feruentiores exstiterant, manus diuina manifestum exercuerat vltionem. Propter hæc & alia huiusmodi, ante homines confundi cœperat Gerhardus, & timens opponi sibi, quæ negari non poterant, conuentus publicos euadebat. Significatum est interim comiti per viros illustres, qui ad eum securius audebant accedere, quod Abbas

bas Clareuallensis & Episcopus Carnotensis, alijque Episcopi & religiosi viri colloquium eius expeterent, quorum erat studium vt secum de pace Ecclesiæ, & de malo remouendo tractarent. Persuasumque est illi, ne tantorum virorum deuitaret colloquium, quia poterat fieri, vt communicato cum eis consilio, & facile esset, quod modò putabatur difficile, & quod videbatur impossibile, repentino prouentu possibile redderetur. Itaque apud Partinacum hinc & deinde conueniunt, & in primis de diuisione Ecclesiæ, & de scissuræ obstinatione, quæ infra Alpes in sola Aquitania quasi nebulæ corruptela consederat, multis modis & rationibus à seruis DEI comiti intimatum est, quod Ecclesia vna est, & quidquid extra eam est, quasi extra arcam iuditio DEI necesse est interire & dilui. Adducta quoque exempla Dathan & Abyron, (*Numeror. 16*) quos reatu schismatis terra viuos absorbuit nec tanto malo vindictam Dei aliquando defuisse monstratum. His auditis Comes ex parte sano vsus consilio, respondit se in obedientiam Innocentij Papæ posse dare consensum, sed in restitutionem Episcoporum, quos de sedibus suis expulerat, nulla ratione induci, quoniam implacabiliter eum offenderant. & iniurauerat se eorum pacem nullo tempore suscepturum. Diu per internuntios protractus est sermo, & dum vicissim verbis se mutuo occupant, vir DEI efficaciora arma corripiens, ad altare sanctum oblaturus & supplicaturus accedit. Intrauerant Ecclesiam, quibus licebat diuinis inter-

esse mysterijs, comes sustinebat pro foribus. Peractis igitur consecrationibus, & pace data & defusa in populum, homo Dei iam non se agens vt hominem, corpus Domini super patenam ponit, & secum tollit, atque ignea facie, & flammeis oculis non supplicans, sed minax foras egreditur, & verbis terribilibus aggreditur ducem: Rogauimus te inquit, & spreuisti nos. Supplicauit tibi in altero, quem iam tecum habuimus, conuentu seruorum Dei, ante te adunata multitudo contempsisti. Ecce, ad te processit filius virginis, qui est caput & Dominus Ecclesiæ, quem tu persequeris. Adest iudex tuus, in cuius nomine omne genu curuatur, cælestium, terrestrium & infernorum. Adest iudex tuus, in cuius manus illa tua anima deueniet. Nunquid & ipsum spernes? Nunquid & ipsum sicut seruos eius contemnes? Lachrymabantur vniuersi qui aderant, & orationibus intenti præstolabantur exitũ rei, & omniũ suspensa exspectatio, nescio quid diuinum cælitus fieri exspectabat. Videns Comes Abbatem in spiritu vehementi procedentem, & sacratissimum Domini corpus ferentem in manibus, expauit, & diriguit, membrisque tremebundis metu & dissolutis, quasi amens solo prouoluitur. Eleuatus à militibus rursum in faciem ruit, nec quippiam alicui loquens, aut intendens in aliquem, saliuis per barbam defluentibus, cum profundis efflans gemitibus epilepticus videbatur. Tum vir Dei ad eum propitius accedit, & pede pulsans accliuem surgere iubet, & stare supra pedes, & Dei audire sententiam; Præsens est, inquit, Pictauê-

sis Epi-

ſis Epiſcopus, quem ab Eccleſia ſua expuliſti, vade & reconciliare ei, & in oſculo ſancto, pacis cum eo iungito fœdera, & ipſe ad ſedem ſuam eum reducito: & ſatisfaciens Deo, redde pro contumelia gloriam, & in vniuerſo principatu tuo diuiſos & diſcordes, ad caritatis reuoca vnitatem. Subdere Innocentio Papæ, & ſicut ei vniuerſa obedit Eccleſia, tu quoque electo à Deo, tanto pare Pontifici. Audiens hæc Comes, authoritate Spiritus ſancti & ſanctorum ſacramentorum præſentia victus, nec audebat reſpondere, nec poterat: ſed ſtatim occurrit, & in pacis oſculo recepit Epiſcopum, & eadem, qua eum adiuuerat manu, cum totius exſultatione ciuitatis ad propriam ſedem reduxit. Sed & deinceps Abbas cum comite iam familiarius & ſuauius loquens, paternè eũ monuit, ne ad tam impios & tam temerarios auſus vltra exſurgeret, ne Dei patientiam in tantis irritaret flagitijs, ne pacem factam in aliquo violaret.

De Iudæis, qui in oppido Derkendorff, apud Danubium ſito anno 1337. Venerab. Sacramentum in fornacem ignis poſuêre, & incude poſtea malleis percuſſère, integrum tamen ac illæſum permanſit. Ex eiuſdem Chronicis Traiectenſibus, vt ſupra.

CAP. XLIX.

CAlamitoſa gens Hebræorum in oppido Bonariæ, nomine, Derkendorff, ſito in littore Danubij, maieſtatem Ieſu Chriſti in diuiniſſimo Sacramento mirum in modum contempſit, & religionem noſtram illuſit, id poſt varias punctiones in fornace ignis poſuerunt, illæſum ta-

men ab igni mansit, in incude quoque malleis percusserunt. Qua re (diuino nutu) cognita, præfectus oppidi Hartmannus de Degenberg, cum ciuibus oppidi, Iudæorum domus inuaserunt, non sexui, non ætati parcentes, veritate cognita, debitis pœnis afflixerunt, & neci dederunt. Sacramentum obseruatum in Ecclesia Sepulchri Domini, miraculis varijs in eo oppido honoratur.

De Venerab. Sacramêto à Iudæis in Poloniæ oppido Sachazeto pugionibus confosso, sanguinem profundente. Ex Roueri Pontani rerum memorabilium lib. 5. & commentario Laurentij Surij in orbe gestarum.

CAP. L.

ACCIDIT hoc ipso anno (1556) in Poloniæ regno res memorabilis, mulier quædam vilis, Dorothea Lazezka nomine, professione Christiana, in oppidulo quodam, cui nomen Sachazeto, Episcopatus Posnaniæ, dissito ab arce Lonitz spacio trium milliarium Polonicorum, cuidam Iudæo nomine Bisheim, vel Benedicto, aliquot annis seruierat, hanc Iudæus ille sæpius interpellauit, vt sacrosanctum Christi corpus more Christianorum cum cæteris acceptum ipsi perferret; in eius flagitij præmium promittit mulieri tres daleros, & crocotam rubro colore tinctam, ac sericis fimbrijs obductam, & ornatam se daturum: fœmina scelerata conditionem accipit, ac in ipso peruigilio Paschæ anni currentis abit in pagum quendam Cotzo dictum, Episcopo subiectum, vbi cum cæteris communicantibus mensam dominicam impœ-

nitens

nitens, & ſine confeſſione acceſſit, ac inſtar Iudæ percipit Euchariſtiam, ac Paulo poſt extractam ſudariolo inuoluit, ac feria 3. Paſchæ Sachazetum reuerſa, Iudæo hero ſuo illam tradidit: quo facto, tres alij Iudæi, huic oppidulo vicini, puta Michalecus, Sachaus, & Ioſephus, ad memoratum Iudæum veniunt, ac ſacroſanctam Euchariſtiam in ſuam ſynagogam deferunt, atque eam pugionibus & cultris confodiunt, & ecce confeſtim ex illa hoſtia multus emanat cruor, quem perfidi Iudæi in vitreum calicem colligunt. Non diu latere potuit tam atrox facinus, ante omnes mulier illa ſceleſta Sachazeti comprehenditur, inde Iudæus eius herus, qui confitentur omnem rem geſtam. Per id tempus Poloniæ Rex Sigiſmundus erat vilnæ, quæ eſt Lituaniæ metropolis, ac eius certior factus, mandat eius oppiduli Præfecto Secundario, vt rem eam diligenter inueſtiget, ac ſi eam ita, vt denuntiatum erat, ſe habere comperiret, in omnes eius flagitij conſcios extremo ſupplicio animaduertat. Itaque Dorothea & Iudæus, habita quæſtione, die Veneris poſt Chriſti aſcenſionem publicè flammis exuſti ſunt. Primarius ac generalis illic Præfectus D. Andreas Palatinus Rauenſis, iuriſdictioni prædictæ vrbis obnoxius, reliquos Iudæos, Ioſephum, & Sachaum (nam Michalecus fuga iam erat elapſus) inſuper & Iacobum Benedicti Iudæi exuſti filium (qui ex impia illa Dorothea prolem, ſed ſine ſacramento Baptiſmi defunctam, & paterno inhumatam ſepulchro ſuſtulerat) a ſecundario præfecto certis rationibus adducto, Placentiam Poloniæ dimiſ-

missos (vbi primarius ille præfectus moram trahebat) intensa actione criminosa, ad extremum edicto Regio, impietatis primùm conuictos, mortis reos decernit, & productus in Plozio Calendis Iunij, ignibus consumit. Nec verò quenquam lateat, quòd cùm dicta Dorothea abditam prædicto modo gereret viuificam hostiam, & Gotzlauia in villam Iatzcam, iter domum versus confectura, venisset, à canibus Georgij cuiusdam Lazezki patrisfamilias interrepta sit, qui tanto fremitu vestes illius inuolabant ac lacerabant, vt penè ad terram prosterneretur, diuino fortè permissu, nec abiuisset illæsa, nisi succurrissent famuli domus. Sanè ipse Rex Poloniæ fertur hoc miraculo non mediocriter in Catholicæ Ecclesiæ retinenda communione confirmatus esse.

Ioannes Nauclerus in Chronicis generat. 50. Memorabile exemplum de triginta Iudæis in diuiniss. Eucharistiam seuientibus, circa annum 1492. grauiter punitis.

CAP. LI.

GEnus hominum calamitosissimum Iudæi, nouissimè anno salutis 1492. die 22. mensis Octob. in oppido Sternnebach, sub dominio Principum Magnopolensium, auxilio Petri Sacerdotis, Eleazar Iudæus & complices sui, Sacramentum Eucharistiæ diuinissimum per hostias maiorem & minorem obtinentes, has perforarunt, & cruor ilicò prosilijt., quo linteum præcinctum ruborem accepit. Quo miraculo territi, ad Petrum id deferunt. Principes autem illustres Balthasar & Magnus fratres, re comperta,

porta, cùm vestigia vulnerum, quæ remanserant, cernerent, Iudæos cremari fecerunt XXX. numero. Petrus verò prædictus sacerdos se illis vendidisse confessus est, & quomodo post puncturas Iudæi Sacramentum cruentatum & panno inuolutum sibi restituerint, & quod suffoderit in terram, vbi, eo indicante, inuentum est cruore conspersum. Sacerdos degradatus, & incineratus fertur. In eodem loco hodie multa fiunt miracula.

Ex scripto, Anno 1591. Viennæ Austriæ germanicè typis expresso, & in latinum conuerso, aliud non dißimile, imò horribilius exemplum, de Iudæis aliquot multis, qui ob sacras hostias cultro ab ipsis punctas, eodem anno Presburgi in Vngaria fulmine tacti, vnà cum domo, tribus tantùm effugientibus, sunt exusti, sacris hostiis ab igne non attactis.

CAP. LII.

ANNO recuperatæ salutis M.D.XCI. ipsis kalendis Septembris, Pragæ in Bohemia, Iudæus quidam Leo nomine, multarum linguarum, & in primis Hebraicæ, Græcæ, & Latinæ peritissimus, ad fidem Christianam conuersus, ac Christum crucifixum verum Messiam humani generis redemptorem atque seruatorem confessus sacrum baptismum suscepit. Qui quidem iam professione Christianus Pragæ in Minorum, vt vocant, monasterio, in D. Petri Rodani se familiaritatem ingessit, cuius muneris erat, ægrotantibus Christianis extremum & salutare corporis Christi porrigere viaticum. Quare diligenter attendens, quo loco sacræ conderentur hostiæ, tres

tres ex ijſdem chartæ inuolutas furtim abripuit, atque Presburgum in Hungariam profectus, non ſine proditionis ſuſpitione, ad Iudæum quendam diuertit. Inter illos igitur quæſtione aliquando de Meſſiæ incarnatione, ac Venerabilis ſacramenti myſterio orta, hoſpes ex Leone recenter baptizato quærit, nunc aliquando ſacram Euchariſtiam inter Chriſtianos connumeratus ſumpſerit? Qui quidem non modò ſe aliquoties eam ſumpſiſſe, ſed etiam apud ſe reſeruatas tres hoſtias à Chriſtianis conſecratas habere expoſuit: ex quibus hoſpiti ſuo duas non inuitus relinquens ipſe Nickesburgum profectus eſt. Iudæis quibus hoſpes rei ordinem aperuit, viſum, vt pluribus Iudæorum conuocatis, num aliqua Chriſtianorum Sacramentis & myſterijs fraus ac dolus ineſſet, palam probaretur. Poſt multas conſultationes inter conuocatos habitas, tandem, horret animus dicere, quidam ex ijs in haſce blaſphemas voces erumpens: Si Chriſtianorum Deus es, id ſigno aliquo oſtende, vtramque hoſtiam menſæ impoſitam cultro appoſito transfixit, ex qua quidem punctura ſanguis adeò copioſus per menſam effluxit, vt omnes in ſummam admirationem raperentur, & attoniti ſtarent. Ob tam abominandum & horribile facinus Deus grauiſſimè offenſus, domum, in qua flagitium commiſſum, fulmine de cælo tetigit, ipſamque vnà cum hoſpite, ipſius vxore, duobus liberis omnibusque cæteris Iudæis, tribus tantùm effugientibus, vindice igne ita exuſſit; vt tamen neque menſa neque hoſtiæ vlla incendij indicia darent. Præfectus vrbis, extra

ciuita-

ciuitatis Pomeria arcem præsidio tenens, tanto conspecto incendio, famulos ad idem restinguendum mittens, à ciuibus per eosdem rescuit incendij originem ignorari, nisi quod in exustis ædibus Iudæos aliquot, ciuibus ignorantibus in quem finem congregatos, omnes, exceptis tribus, consumptos constaret.

Qui periculo exemptos summa diligentia conquirens, ex comprehensis diu nihil exprimere potuit: sed quia eosdem quæstionibus premere non desinebat, vnus ex ijs, rem, vt gesta erat, sine fuco aperuit. Hac narratione Præfectus omninò territus, hosce tres Iudæos pariter in carcerem conijci iubet, ac cum suis, quibus supplicij generibus tam sceleratos homines afficiat, deliberat. Tandem placuit, vt prima die viuis magna ex parte cutis detraheretur, sequenti verò pedes in feruida pice coquerentur, ac tertia demum die palis perforati ad regias vias alijs in exemplum exponerentur: quod & eo modo ac ordine factum est.

Faxit Deus, vt huiusmodi exemplis Christianę professiones homines hoc tam exulcerato sæculo moueantur, vt & pura conscientia hunc animę cibum capiant, & vita & moribus cum maxima animi gratitudine, summo honore afficiant: ne, si eundem contemptum habeamus, inde grauius damnemur, vnde non minimum salutis nostræ momentum dependere videtur.

R. D. Ioannes Dausius Ecclesiæ Ressensis Decanus, vir doctrina & pietate insignis, superioribus diebus ad nos perscripsit historiam in primis memorabilem, quam non inconcinnè hoc loco inseri posse in gratiam L. Lectoris, existimauimus.

Epistola

Epistola D. Ioannis Dantij, Decani Ressensis ad Bredenbachium.

SAlue in Christo præstantissime D. Doctor, amice integerrime. Salue quantū velis. Quoties R.T. recordor: recordor aūt ferè quotidie, maximè cùm in oculos manusq; incurrūt lucubrationes seu parentis optimi, seu vestræ, mirificè gaudio. Ago semel immēsas gratias D. Doctori, quod hactenus nihil, quod sciam, prælo commiserit, cuius non exemplar aliquod communicauerit suo Dantio. Lætus nunc & auidus exspecto miraculosas illas & æterna memoria dignas, ex optimis quibusq; scriptoribus collectas historias, quibus Deus omnipotens sua sacrosancta mysteria, charissimam matrem, &c. honorare, suisque electis commendare dignatus est. Contuli aliquoties de materiæ præstantia & dignitate cum pio sacerdote D. Iacobo phirenio, qui non ita pridem ostensis litteris nostris Bredenbachij significauit, illum peculiarem locum reseruasse τοῖς παραλυπωμένοις. Itaque facere non potui, quin R.V. insigne miraculum, & per Geldriam, Cliuiam, Hollandiam, finitimosque populos notissimum, quodq; ex patritijs Nouiomagensibus apud Calcariam exsulantibus infallibiliter cognouimus, de quo non minus dubitandum quàm de subitanea morte Ananiæ & Sapphiræ apud Lucam, communicarem. Quod si tempestiuè satis ad vos perferri contingat, & T.R. dignum iudicet, cui locus saltem extremus in opere concedatur, poterit illud T.R. quo ad phrasin attinet, nonnihil mutare, & re eadem permanente suo stylo vestire. Nos enim histo-

riam ab ipso D. Antonio vernaculo sermone scriptam ad verbum propemodum in latinum conuertimus, idque ex tempore. His paucis T. R. Christo φιλανθρώπῳ æternum commendatam cupimus. Alias copiosius. Salutant te officiosè fratres vnà cum sorore. Vale prædilecte D. Bredenbachi. Subitò Resse, 17. die Iulij, anno Domini M. D. LXXXIII.

Præst. R. T.

ad quæuis obsequia paratiss.
Ioannes Dantius E.R.D.

Memorabilis historia de quodam hæretico in SS. Eucharistiam blasphemo, eiusque horrendo interitu.

CAP. LIII.

ANNO Dominicæ Incarnationis 1561. antequā Geusicus furor effrenatius erumperet, non minus horrendum quàm memorabile signum circa venerabilem Eucharistiam edidit DEVS Opt. Max. Nouiomagi ad VVahalim fluuium, quę ciuitas in ducatu Geldriæ & antiquitate, & populi frequentia, & mercimonijs priuilegijsque celeberrima est. Accidit ibi feria secunda paschæ (quæ dum incidit in septimum diem Aprilis) circiter horam diei nonam, vt sermone in Ecclesiā Parochiali simul & collegiata, quæ protomartyri Stephano sacra est, absoluto, alter parochorum nomine Antonius Vorstius, vnà cum æditu seu custode templi Ioanne Haeps, accerseretur ad ægrotantem mulierculam, quæ solemni die Dominicæ resurrectionis, ob corporis imbecillitatem, in templo non communicârat. Decumbebat autem mulier in platea Regularium, sic dicta, quod via illa per fundum Cannonicorum Regularium,

in ea vrbe commorantium, iam olim sit munita. Porrò in altiore vici parte propè Vallum oppidi, taberna erat meritoria, in qua parum honestè tunc temporis diuersabantur viri duo iuuenes: vni Nouiomagum patria erat, alteri Traiectum superius ad Mosam. Vtroque ibidem tum ouum Paschale, quod vocant, solito more elixum manibus ostentante, certamen initur inter eos, idque periculo hauriendi poculi cereuisiarij, vter suum prius ouum glutire queat. Interim aduentat pastor prędictus, cum Venerabili Sacramento ouiculam suam infirmam in vicina commorantem refecturus. Audita per plateam nola, quæ præferebatur Eucharistiæ, alter ille, qui Traiectensis erat, in contemptum tremendi mysterij, audacter dixit ad sodalem suum: Ego ouum istud, quod manu teneo, citius diglutiuero, quàm ęgrotans muliercula Deastrum illum (teutonicè **dat Godtgen**) dixit, & protinus hians, ouum in os immisit, volens traijcere illud per gulam. Sed ecce præsentissimam Dei vindictam, qua præpeditus nullo modo ouum transmittere potuit. Hærente autem illo in faucibus, cùm miser homo se statim suffocatum iri, nec spem vitæ reliquam videret, oculis horribiliter contortis conspicit candelam sebaceam ex clauo pendentem. Arripit celerrimè sebaceum, & absque mora inijcit ori, cupiens conansque candela tali protrudere ouum, sed frustra. Nihil enim aliud effecit, quàm quod sebo candelæ in gutture apud ouum relicto, ellychnium seu fila nuda retraxerit. Hac spe frustratus, humi procumbit instar bouis mactati, memoria, loquendique facultate om-

omninò priuatus. Et supinus iacens, fuliginosum & velut Aethiopicum induit vultum,& gutture diuina vltione confracto,tristissimam efflat animam, Parocho memorato cum sacrosancto illo pane cæli adstante.Is enim,simulatque infirmam communionis participem fecisset, ex illa domo rediens, audit miserabiles voces ex taberna vicina resonantes: horrore percussus introcurrit cum venerabili Sacramento, rogat quid illic sit negotij, audit ex ore præsentium rei gestæ seriem,hominem diuinitus percussum videt humi palpitantem, & cum morte certantem, & paulò post exspirantis guttur fractum, ouo nunc instar tuberis intercutanei in altero colli latere, & non in faucibus residente.Hæc ego ad verbum scribo ex ore ipsius Parochi, Domini Antonij Vorstensis, qui apud Nouiomagenses curam gessit animarum annis 26.& amplius magna cum laude, vsque ad extremos furores Geussiorum, Parochus pariter & Canonicus ibidem: in præsens autem ob verbi diuini gratiam & bonitatem suam Catholico Resensium gregi gratissimus pastor. Miraculum istud nulla vnquam obliuione obliterandum, non sermone tantùm omnium ferè Belgij habitatorum, verùm etiam publico carmine celebratur,quod ab omnipotente misericordia Dei profectum creditur,ad constabiliendam Catholicæ fidei veritatem, quo tempore grauissima imminebat persecutio.

Ioannes Nauclerus in Chronico, generatione trigesimasexta Ecclesia ex terræmotu corruens,omnes opprimit,excepto sacerdote celebrante, & duobus ministrantibus.

CAP. LVI.

CIRCA annum Domini 1074. in Sicilia ciuitas Syracusana tanto terræmotu concussa est, vt Ecclesia ibidem infra Missarum solemnia hominibus plena corrueret, & omnes vtriusque sexus homines opprimeret, præter sacerdotem celebrantem & duos illius ministros.

Excerptum è tabula ænea, quæ ad perpetuam rei memoriam in templo pagi Seueld, non procul ab Oeniponte in finibus comitatus Tirolis erecta conspicitur. De Osuualdo Mulser, qui in sacra communione nolens communi laicorum hostia contentus esse, sed maiorem, qua sacerdotes celebrantes vtuntur, requirens, miraculosè repressus est.

CAP. LV.

ANNO à natiuitate Domini 1384. quidam dictus Osuualdus Mulser, ex nobili ortus prosapia in Seueld, & ibidem in castro vulgariter Scholsperg, nuncupato residens, tempore Paschali, quo Christifideles ex præcepto Ecclesiæ ad communionem Eucharistiæ accedere solent, maiori Hostia, & non vt cæteri laici communicare nitebatur. Ex timore itaque huic sacerdos perniciosè assentiri volebat. Sed dum venerabile Sacramentum supra linguam antedicti Osuualdi poneretur, ecce miraculosè ante altare terra se aperit, ac se ipsum Osuualdum prorsus deglutire vellet, & in illam vsque ad genua cecidit, ille verò manibus latus altaris apprehendit: sed altare istic toti instar ceræ mollescere cœpit, manibusque cessit. Osuualdus præsentem Dei vindictam præsentiens,

ſentiens, mox pœnitentia ducitur, veniam à Deo precatur. Cumque hoſtiam deglutire non poſſet, Deo id non permittente, ſacerdos eam in ſacrarium reponit, quæ etiamnum hodie iſtic ſanguineo colore diuinitus tincta, & ex linguæ ſaliua nonnihil contracta conſpicitur. Vbi etiam iam inde ad noſtra vſque tempora plurima fiunt miracula. Ego T. Bredenbachius ex vrbe in Germaniam reuerſurus, monitus a R. D. Martino Eiſengreïnio, vt ad locum iſtum diuerterem, altare ipſum, & in eo manus Oſuualdi veſtigia vidi & contrectaui, ac iuxta illud terræ hiatum, quo abſorberi cœperat, modò ferreis cancellis obtectum: denique ipſam Hoſtiam, & caſtrum in quo vixit, conſpexi. Porrò Oſuualdus iſte ſic diuinitus correptus, in moleſtam incidit ægritudinem, pœnitentiamque agens, & confeſſus, aliquanto ſuperuixit tempore, demum mortuus in Domino.

Errorem verò huius Oſuualdi iam olim ante multa ſecula confutauit Euſebius Emiſſenus: (*Hom. 5. de Paſcha.*) Euchariſtiæ ſacræ perceptio, inquit non in quantitate, ſed in virtute conſiſtit. Quod corpus ſacerdote diſpenſante, tantum eſt in exiguo, quantum eſſe conſtat in toto, quod cùm Eccleſia fidelium ſumit, ſicut plenum in vniuerſis, ita integrum eſſe probatur ſingulis, &c.

Cæſarius Heiſterbacheenſis (qui vixit anno 1202.) lib. 9. Dialogor. ca. 65. citatur à Ioanne Garetio lib. de Euchariſtia centenario 13. De hoſtia, tertiò ab altari diuinitus proiecta, eò quòd cimice eſſet contaminata, ideóque tremendis myſterijs inepta.

CAP. LVI.

CIRCA hoc biennium.inquit,iuxta Coloniam in villa, quæ Belle vocatur, gestum est,quod dico.Die quadam,cùm sacerdos Missam celebraret, & dicto Euangelio hostiam patenæ superpositam super Corporale collocasset, illa mox resiliuit: Putans hoc sacerdos casu accidisse, neque hostiam bene locatam, denuò eandem superposuit: quæ remotius eo intuente resiliuit quàm prius. Cumque tertiò id tentâsset, quasi turbine impulsa, proiecta est de altari. Quo viso territus est valde, & præcepit scholari, vt eadem hostia reseruata, aliam supponeret: quàm & consecrauit. Dicta verò Missa, tollens secum hostiam prædictam, Coloniam properauit,hostiam ostédit,quid de ea actũ sit,recitauit. Cunctis caussam mirantibus, vnus clericorum hostiam contra lucem leuans,maculam in ea contemplatus est:quã cùm in conspectu multorum fregisset,cimex, qui vulgò pediculus parietinus dicitur, apparuit in ea decoctus. Et glorificauerunt Dominum omnes qui aderant. Haud dubium, quin à sanctis Angelis reiecta est, qui non sunt passi, vt panis tam fœtido vermiculo corruptus,per ministerium sacerdotis transiret in corpus Domini sui.

Gregorius Turonensis lib 1.ca.86.de gloria martyrum. De S.Eucharistia,quæ cùm à Diacono ad Ecclesiam portaretur,elapsa ex sacra turricula, & per aêra ferebatur, vsque ad altare,nec portari, nec tangi sustinuit ab eo propter vitæ eius incontinentiam.

CAP. LVII.

DIes passionis erat Polycarpi Martyris magni,& in Ricomagensi vico ciuitatis Aruernæ

eius solemnia celebrabantur. Lecta igitur passione cum reliquis lectionibus, quas canon sacerdotalis inuexit, tempus ad sacrificium offerendum aduenit, acceptaque turre diaconus, in qua mysterium Dominici corporis habebatur, ferre cœpit ad ostium, ingressusque templum, vt eam altari superponeret, elapsu de manu eius, ferebatur in aëra, & sic ad ipsam aram accedens, nunquam eam manus diaconi potuit assequi: quod non alia credimus actum de caussa, nisi quia pollutus erat in conscientia: sæpius enim ab eodem adulteria ferebantur admissa. Vni tantùm presbytero, & tribus mulieribus, ex quibus vna mater mea erat, hæc videre licitum fuit, cæteri non viderunt. Aderam fateor & ego tunc temporis huic festiuitati, sed hæc videre non merui.

De quodam adolescente, peccatum luxuriæ in confessione negante, & pro confirmatione corpus Dominicum petēs, deglutire illud non potuit, donec reuocato presbytero, reconciliatus esset. Ex vita eiusdem lib.1.cap.3.

CAP. LVIII.

SEd & illud, quod apud eundem locum, de re simili contigit, silendum non est. Erat ibi iuuenis mundanæ vanitati deditus, & vt in illa ætate homines solent, voluptati fræna relaxans, cui cùm diu deseruiret, contigit eum super quadam maritata muliere infamiæ nota aduri, cumque per aliquantum temporis hac suspitione apud vicinos quosque teneretur, accidit, vt incurreret in tantam ægritudinem, quæ de vita

eius homines cogeret desperare. Qui cùm lecto decumberet, & iam iamque morti proximus fieret, inuitatus est ad eum, more Ecclesiastico, presbyter, vt eius confessionem suspiceret, & ei morienti viaticum salutis humanæ præberet. Cùm verò venisset, hortari eum cœpit & commonere instanter, vt peccata sua confiteri non erubesceret, crimenque illud, vnde specialiter infamatus fuerat, salubri confessione manifestaret. Acquieuit ille, & confiteri scelera sua studiosè aggressus est, quod dum explesset, & rursus super præfacto crimine à presbytero interrogaretur, mentitus est, dicens se inde nullatenus reum esse. Cùmque presbyter diutina hominis infamia, suspitione actus, ab inquisitione non desisteret, ait ille: Sic (inquit) hoc Domini corpus, quod attulisti ad salutem, susipicere merear, sicut huius rei, quæ obijcitur, aliquando culpam non incurri, Hac presbyter responsione credulus redditus, Dominicam ei communionẽ iam securus tradidit. Qua ore suscepta, glutiendi virtus ægro protinus ablata est: nam cùm paulò ante, quibuslibet, etiam duris cibis, facilis esset ad ima descensus, hoc paruissimum corporis Christi fragmen, non dicam stomachum, sed nec etiam guttur vel paululum attingere potuit, Hoc sentiens ille, niti, quantum potuit, cœpit, vt illud glutire valeret. Quod dum multoties conaretur, & frustrari semper suos conatus cerneret, coactus ipsa glutiendi impotentia, iuxta lectum, quo decumbebat, illud exspuendo proiecit. Cuius rei euentu valdè territus, presbyterum, qui discesserat, ad se reuocari rogauit. Redijt er-

dijt ergo presbyter, & infirmũ reuisens, cur se reuocasset, quæsiuit. At ille spiritu Dei agente conpunctus, confessus est se male egisse, se Deo mẽtitum fuisse, verumq́; quod ante negauerat, esse. Quem cum multo gemitu pœnitentẽ, & satisfacientem, is qui aduenerat presbyter intuens, cõpassus confitenti & mœrore confecto, eũ, vt moris est, absoluit, atque rursus Dominico corpore refecit. Quo suscepto, cum tanta illud libertate, glutiuit, vt verè tunc appareret, non casu, sed virtute diuina, ne ante hoc suscipere posset, prohibitum fuisse. Post hanc igitur reatus confessionem, & corporis Christi perceptionem, paululum superuiniens, in pace quieuit. Hoc non à duobus tantùm, vel tribus testibus didici, sed à Priore iam dicti loci, honesto & fide digno viro & fratribus eiusdem monasterij, ac multis alijs, quorum quidam se hoc vidisse, alij à presbytero se audiuisse testati sunt.

De quibusdam in Colbeke, villa Halberstadiensi, sub Missarum solemnijs Dominicæ Natiuitatis tripudiantibus, ad sacerdotis imprecationem illud ipsum per annum integrum continuabant. Albertus Krãtzius in sua Saxonia, lib. 4. cap. 33.

CAP. LIX.

MEmoranda plurima vidit hæc ætas (imperante nimirum Henrico II. Anno salutis humanæ 1003. & subsequentibus annis.) Chorizantes in Colbeka villa Halberstadensi insolenter sacra nocte Dominicæ Natiuitatis, in cœmiterio S. Magni, iuuenes & viri cum fœminis, inconcinnis clamoribus ebrij duxêre choreas.

Rogati à sacerdote sacra facturo, ne diuinum officium interrumperent, nihil fecêre minus. Ille ad impatientiam versus, correptusque zelo & indignatione diuinæ iniuriæ & contemptus in religionem: Quando, inquit, mecum diuina religio contemnitur, sit vobis circuitus ille annalis. Exinde vltio diuina contumaces insequitur. Sine cessatione, sine vlla quiete, per dies & noctes, absque cibo gyrabantur. Miserum spectaculum, dum rotarentur gyrantes, stupuêre qui viderant. Aliquot sancti viri interposita prece, orabant pro illis; nihilominus gyrabant. Sororem suam quidam extracturus de circulo gyrantum, brachium fertur euulsisse, illa perseuerabat gyrans, Impressêre alta terræ vestigia, quod necesse fuit. Anno demum euoluto quieuêre. Maior pars spiritum efflauit. Pauci qui superfuêre, recreati, insigni se pœnitentia macerârunt.

Huic congruit, quòd mandatum est libris Chronicis, typis excusis, vti liquet ex subsequenti narratione.

Miraculum simile ex Chronicis seu Annalibus, typis euulgatis, & Vincentio in Speculo.

Contigit temporibus Henrici secundi Imperatoris miraculum prius inauditum, cùm in villa quadam Saxoniæ, in Magdeburgensi Diœcesi, vbi erat Ecclesia S. Magni, quidam Sacerdos Missam celebraret in vigilia Natiuitatis Domini, octodecim viri simul cum quindecim mulieribus in cœmiterio Ecclesiæ, vbi celebrabat, choreas ducendo, alta voce cantabant, sacerdotemque ipsum celebrantem impediebant; mandat illis sacerdos, vt tacerent, aut inde recederent, qui sa-

cerdotis verba deridentes, desistere noluerunt, is amaricatus, imprecando inquit. Placeat Deo, & S. Magno, vt ita cantantes permaneatis vsque ad annum chorizantes. Et ita factum est, vt toto illo anno sine intermissione aliqua chorizando cantarent. Mirabile dictu, toto illo tempore, nec ros, nec pluuia super illos cecidit, sed nec lassitudo, nec fames illos affecit, nec vestimenta, nec calceamenta eorum toto illo tempore attrita sunt.

Anno autẽ reuoluto Herebertus Archiepiscopus, in cuius diœcesi hoc mirabile contigit, ad locum veniens, à nodo, quo Sacerdos illos ligauerat, absoluit, atque ante altare dictæ Ecclesiæ reconciliauit, filia presbyteri cum duobus alijs cõtinuò exanimata est, cæteri continuis tribus noctibus dormierunt, aliqui post obierunt. Cæteri verò pœnã suã membrorũ tremore prodiderũt. Hoc scriptũ reliquit Vbertus, qui fuit vnus ex ijs.

De Senatore Geneuensi, cum supremi altaris lapidem ad patibuli locum transtulisset, vt damnati in illo plecterentur, primus in eodem decollatus est.

CAP. LX.

EXcusus est Antvverpiæ anno 1568. ab Emanuele Tornesio dialogus Passeuantij & Pasquini idiomate Belgico, de vita & moribus Caluini, Vireti, Bezæ, & aliorum, approbatus à Commissarijs Regiæ Maiestatis, in quo cùm multa de artibus & stratagematis istorum hominum retulisset author, (qui grauibus de causis, in prologo commemoratis, nomen suum dissimulandum duxit,) tandem sub libelli finem, quædam recenset digna memoratu. Ait enim quendam

dam ex Optimatibus Geneuæ consilio & authoritate sua obtinuisse, vt in basilica primaria, D. Petro Apostolo consecrata, summi altaris lapis (quem Innocentius III. & alij canonum authores mensam altaris vocant) loco moueretur, & in locum supplicij transferretur, vt damnati in eodem decollarentur, idque in contumeliam, & contemptum tremendorum mysteriorum. Contigisse verò deinde, vt idem ille, quantumuis primarius Senator Geneuensis, primus in eodem lapide capitali censura plecteretur, instar Aman, (*Esther.* 7.) qui suspensus est in patibulo, quod Mardochęo parauerat.

De puella duodecim annorum, quæ post sumptionem SS. Eucharistiæ toto triennio à cibo abstinuit, & Frisia grauiter fluctibus marinis anno 1273. submersa ob irreuerentiam SS. Eucharistiæ præstitam. Cornelius Cornipolitanus in sua Chronographia.

CAP. LXI.

TEstatur idem Cornelius in sua Chronographia puellam duodecim annorum accepta Eucharistia, sex mensibus in pane & aqua ieiunasse, & deinde triennio ab omni cibo & potu abstinuisse.

Idem recenset anno salutis humanæ M. CC. LXXIII. Frisiam ferè totam submersam fuisse fluctibus marinis, ac isthic perijsse plus quàm centum millia hominum, idque propter conuitia & irreuerentiam factam sacramento Eucharistiæ. Hæc duo exempla refert ex dicto Cornelio Michael Buchingerus Colmariensis, in suo Tyrocinio de sacro altaris mysterio.

Traiecti

Traiecti ad Mosam 200. homines in ponte choreas ducentes, nec venerab. Sacramento per Sacerdotē ad ægrotantem delato, reuerentiam exhibentes, ponte fracto omnes absorpti periēre, anno 1277. Ex Chronicis Traiectensibus Hermanni Scedil.

CAP. LXII.

CVM in Traiecto homines vtriusque sexus super pontem choreis & vanitatibus operam darent, contigit sacerdotem cum diuinissimo Sacramento Eucharistiæ ad ægrotantem deferendæ pertransire, illi immemores diuinæ rei cultum vllum ac reuerentiam exhibere, ponte fracto, in aqua Mosæ ad 200. homines aquis absorpti sunt, ac perierunt.

Gregorius Turonensis lib. 1. capite 87. de gloria Martyrum. De vltione diuina in sacerdotem diuina mysteria temerè tractantem.

CAP. LXIII.

EPachius présbyter dum temerè, quæ indignus erat agere, præsumpsisset, diuino iudicio, solo proiectus occubuit, Hic enim dum Dominici natalis vigilias celebrare Ecclesiam expetisset, per singula horarum momenta egrediebatur è templo Dei, ac in domo sua pocula lasciua spumantibus pateris hauriebat, ita vt affirmarent, multi eum post galli cantum in ipsa nocte vidisse bibentem. Sed cùm esset ex genere senatorio, & nullus in vico illo Ricomagensi, iuxta sæculi dignitatem, haberetur nobilior, celebrare solemnia Missarum expetitur. Nec dubitat miser vino madefactus, appetere, quod ieiunus quisque non sine metu potest terrente conscientia explicaret. Verùm vbi explicitis verbis

verbis sacris, confracta Dominici corporis sacramento, & ipse sumpsit, & alijs distribuit ad edendum: mox equini hinnitus ad modum vocem emittens, ad terram ruit, ac spumas cum ipsa mysterij sacri particula, quam dentibus comminuere non valuit, ab ore proijciens, inter manus suorum ab Ecclesia deportatur. Nec caruit vltra hac epilepsiæ infirmitate, sed per singulos lunares cursus incrementis decrementisque hæc semper pertulit, quia ab haustu nimio vini minimè infelix abstinuit.

Ex libello Germanico Coloniæ anno 1574. excuso. De quibusdam laicis Missæ sacrificium in ciuitate Goudana per ludibrium celebrantibus, eorumque diuina vltione.

CAP. LXIV.

Verissimis ac fide dignissimis testibus narratum, ac literis mandatum legimus, anno Domini 1574. in autumno in ciuitate Hollandiæ Gouda contigisse, vt Catholicus quidam ciuis grauiter decumberet, irriserunt eum quidam Caluinisticæ sectæ, dictitantes per ludibrium, leuius & facilius eum defungi posse, si Missam prius audiuisset. Nec mora quidam ex illis Hermannus Aldareich profert habitum sacrum, quo Ecclesia Catholica in tremendis mysterijs vti consueuit, eodemque induitur. Paratur mensa, expediuntur cætera, quæ in sacris mysterijs vsurpari consueuerunt adest subornatus diaconus & subdiaconus. Canitur introitus, & quædam aliæ preces, vsurpantur omnes penè per ludibrium cæremoniæ Ecclesiasticæ. Vbi peruentum est ad canticum Agnus DEI, ecce festinus accurrit minister sacrificantis, exponit,

ponit, vxorem eius coarctari doloribus partus. Ille ſacrificium ſine cauda & ſale offerens, non ſuſtinuit in eo perſiſtere donec abſolueret, ſed protenus excuſſo habitu, Miſſaque miſſa facta, (vti aliquando ad D. Ioan. Voſſ. Altenanum Melanchtonem dixiſſe ex ipſo D. Altenano intellexi.) ſeſe feſtinus domum proripuit. Inter eundum nuntiatur ei, vxorem duos gemellos enixam. Fauſtum hoc nuntium mox vt domum ingreſſus eſt, conuertitur in luctum: vterque enim filiolus exſtinctus eſt. Vxoris deinde cubiculum ingreſſus, eam cum morte conflictari, & paulò poſt defungi videt. Ipſe quoque poſtridiè peſte corripitur, cum omnibus qui vel miniſterio, vel cantu, imò etiam ſola præſentia ſacrificio vel tacitè, vel expreſsè ſuffragati erant, omneſque eadem lue moriuntur. Catholicus verò ex infirmitate decumbens, conualuit. Nolite errare, inquit Apoſtolus, Deus non irridetur.

Conſtantinus Manaſſes in Annalibus, & Michael Glycas parte 4. Annalium. De Michaelo Imperat. diuina myſteria per ludibrium repræſentante, eiuſque funeſto interitu.

CAP. LXV.

MIchaëlus III. Imperat. cognomine temulentus, quem ſcriptores Annalium ob mores perditos ac diſſolutiſſimos, alterum Phaetontem, Neronem, & Sardanapalum vocant, cùm in omne flagitiorum genus ſeſe venundaret, ad hunc tandem velut ſcelerum omnium apicem & coronidem progreſſus eſt, vt poſt quotidianos

in om-

CAP. LVI.

CIRCA hoc biennium.inquit,iuxta Coloniam in villa, quæ Belle vocatur, gestum est,quod dico. Die quadam,cùm sacerdos Missam celebraret, & dicto Euangelio hostiam patenæ superpositam super Corporale collocasset, illa mox resiliuit: Putans hoc sacerdos casu accidisse, neque hostiam bene locatam, denuò eandem superposuit: quæ remotius eo intuente resiliuit quàm prius. Cumque tertiò id tentâsset, quasi turbine impulsa, proiecta est de altari. Quo viso territus est valde, & præcepit scholari, vt eadem hostia reseruata, aliam supponeret: quàm & consecrauit. Dicta verò Missa, tollens secum hostiam prædictam, Coloniam properauit, hostiam ostẽdit,quid de ea actũ sit,recitauit. Cunctis caussam mirantibus, vnus clericorum hostiam contra lucem leuans,maculam in ea contemplatus est:quã cùm in conspectu multorum fregisset, cimex, qui vulgò pediculus parietinus dicitur, apparuit in ea decoctus. Et glorificauerunt Dominum omnes qui aderant. Haud dubium, quin à sanctis Angelis reiecta est, qui non sunt passi, vt panis tam fœtido vermiculo corruptus, per ministerium sacerdotis transiret in corpus Domini sui.

Gregorius Turonensis lib 1.ca.86.de gloria martyrum. De S. Eucharistia, quæ cùm à Diacono ad Ecclesiam portaretur, elapsa ex sacra turricula, & per aëra ferebatur, vsque ad altare, nec portari, nec tangi sustinuit ab eo propter vitæ eius incontinentiam.

CAP. LVII.

DIes passionis erat Polycarpi Martyris magni, & in Ricomagensi vico ciuitatis Aruernæ

eius

eius solemnia celebrabantur. Lecta igitur passione cum reliquis lectionibus, quas canon sacerdotalis inuexit, tempus ad sacrificium offerendum aduenit, acceptaque turre diaconus, in qua mysterium Dominici corporis habebatur, ferre cœpit ad ostium, ingressusque templum, vt eam altari superponeret, elapsu de manu eius, ferebatur in aëra, & sic ad ipsam aram accedens, nunquam eam manus diaconi potuit assequi: quod non alia credimus actum de caussa, nisi quia pollutus erat in conscientia: sæpius enim ab eodem adulteria ferebantur admissa. Vni tantùm presbytero, & tribus mulieribus, ex quibus vna mater mea erat, hæc videre licitum fuit, cæteri non viderunt. Aderam fateor & ego tunc temporis huic festiuitati, sed hæc videre non merui.

De quodam adolescente, peccatum luxuriæ in confeßione negante, & pro confirmatione corpus Dominicum petēs, deglutire illud non potuit, donec reuocato presbytero, reconciliatus esset. Ex vita eiusdem lib.1.cap.3.

CAP. LVIII.

SEd & illud, quod apud eundem locum, de re simili contigit, silendum non est. Erat ibi iuuenis mundanæ vanitati deditus, & vt in illa ætate homines solent, voluptati fræna relaxans, cui cùm diu deseruiret, contigit eum super quadam maritata muliere infamiæ nota aduri, cumque per aliquantum temporis hac suspitione apud vicinos quosque teneretur, accidit, vt incurreret in tantam ægritudinem, quæ de vita

eius homines cogeret desperare. Qui cùm lecto decumberet, & iam iamque morti proximus fieret, inuitatus est ad eum, more Ecclesiastico, presbyter, vt eius confessionem suspiceret, & ei morienti viaticum salutis humanæ præberet. Cùm verò venisset, hortari eum cœpit & commonere instanter, vt peccata sua confiteri non erubesceret, crimenque illud, vnde specialiter infamatus fuerat, salubri confessione manifestaret. Acquieuit ille, & confiteri scelera sua studiosè aggressus est, quod dum explesset, & rursus super præfacto crimine à presbytero interrogaretur, mentitus est, dicens se inde nullatenus reum esse. Cùmque presbyter diutina hominis infamia, suspitione actus, ab inquisitione non desisteret, ait ille: Sic (inquit) hoc Domini corpus, quod attulisti ad salutem, suspicere merear, sicut huius rei, quæ obijcitur, aliquando culpam non incurri, Hac presbyter responsione credulus redditus, Dominicam ei communionẽ iam securus tradidit. Qua ore suscepta, glutiendi virtus ægro protinus ablata est: nam cùm paulò ante, quibuslibet, etiam duris cibis, facilis esset ad ima descensus, hoc paruissimum corporis Christi fragmen, non dicam stomachum, sed nec etiam guttur vel paululum attingere potuit, Hoc sentiens ille, niti, quantum potuit, cœpit, vt illud glutire valeret. Quod dum multoties conaretur, & frustrari semper suos conatus cerneret, coactus ipsa glutiendi impotentia, iuxta lectum, quo decumbebat, illud exspuendo proiecit. Cuius rei euentu valde territus, presbyterum, qui discesserat, ad se reuocari rogauit. Redijt er-

dijt ergo presbyter,& infirmũ reuisens,cur se reuocasset, quæsiuit. At ille spiritu Dei agente compunctus,confessus est se male egisse,se Deo mẽtitum fuisse, verumq́;, quod ante negauerat,esse. Quem cùm multo gemitu pœnitentẽ, & satisfacientem,is qui aduenerat presbyter intuens, cópassus confitenti & mœrore confecto,eũ,vt moris est,absoluit, atque rursus Dominico corpore refecit. Quo suscepto, cum tanta illud libertate, glutiuit, vt verè tunc appareret, non casu, sed virtute diuina, ne ante hoc suscipere posset,prohibitum fuisse. Post hanc igitur reatus confessionem, & corporis Christi perceptionem, paululum superuiniens, in pace quieuit. Hoc non à duobus tantùm, vel tribus testibus didici, sed à Priore iam dicti loci, honesto & fide digno viro & fratribus eiusdem monasterij, ac multis alijs, quorum quidam se hoc vidisse, alij à presbytero se audiuisse testati sunt.

De quibusdam in Colbeke, villa Halberstadiensi, sub Missarum solemnijs Dominicæ Natiuitatis tripudiantibus, ad sacerdotis imprecationem illud ipsum per annum integrum continuabant. Albertus Krãtzius in sua Saxonia, lib.4.cap.33.

CAP. LIX.

MEmoranda plurima vidit hæc ætas (imperante nimirum Henrico II. Anno salutis humanæ 1003. & subsequentibus annis.) Chorizantes in Colbeka villa Halberstadensi insolenter sacra nocte Dominicæ Natiuitatis, in cœmiterio S. Magni, iuuenes & viri cum fœminis, inconcinnis clamoribus ebrij duxêre choreas.

Rogati à ſacerdote ſacra facturo, ne diuinum officium interrumperent, nihil fecêre minus. Ille ad impatientiam verſus, correptusque zelo & indignatione diuinæ iniuriæ & contemptus in religionem: Quando, inquit, mecum diuina religio contemnitur, ſit vobis circuitus ille annalis. Exinde vltio diuina contumaces inſequitur. Sine ceſſatione, ſine vlla quiete, per dies & noctes, abſque cibo gyrabantur. Miſerum ſpectaculum, dum rotarentur gyrantes, ſtupuêre qui viderant. Aliquot ſancti viri interpoſita prece, orabant pro illis; nihilominus gyrabant. Sororem ſuam quidam extracturus de circulo gyrantum, brachium fertur euulſiſſe, illa perſeuerabat gyrans, Impreſsêre alta terræ veſtigia, quod neceſſe fuit. Anno demum euoluto quieuêre. Maior pars ſpiritum efflauit. Pauci qui ſuperfuêre, recreati, inſigni ſe pœnitentia macerârunt.

Huic congruit, quòd mandatum eſt libris Chronicis, typis excuſis, vti liquet ex ſubſequenti narratione.

Miraculum ſimile ex Chronicis ſeu Annalibus, typis euulgatis, & Vincentio in Speculo.

Contigit temporibus Henrici ſecundi Imperatoris miraculum prius inauditum, cùm in villa quadam Saxoniæ, in Magdeburgenſi Diœceſi, vbi erat Eccleſia S. Magni, quidam Sacerdos Miſſam celebraret in vigilia Natiuitatis Domini, octodecim viri ſimul cum quindecim mulieribus in cœmiterio Eccleſiæ, vbi celebrabat, choreas ducendo, alta voce cantabant, ſacerdotemque ipſum celebrantem impediebant; mandat illis ſacerdos, vt tacerent, aut inde recederent, qui ſacerdotis

cerdotis verba deridentes, desistere noluerunt, is amaricatus, imprecando inquit. Placeat Deo, & S. Magno, vt ita cantantes permaneatis vsque ad annum chorizantes. Et ita factum est, vt toto illo anno sine intermissione aliqua chorizando cantarent. Mirabile dictu, toto illo tempore, nec ros, nec pluuia super illos cecidit, sed nec lassitudo, nec fames illos affecit, nec vestimenta, nec calceamenta eorum toto illo tempore attrita sunt.

Anno autẽ reuoluto Herebertus Archiepiscopus, in cuius dioecesi hoc mirabile contigit, ad locum veniens, à nodo, quo Sacerdos illos ligauerat, absoluit, atque ante altare dictæ Ecclesiæ reconciliauit, filia presbyteri cum duobus alijs cõtinuò exanimata est, cæteri continuis tribus noctibus dormierunt, aliqui post obierunt. Cæteri verò pœnã suã membrorũ tremore prodiderũt. Hoc scriptũ reliquit Vbertus, qui fuit vnus ex ijs.

De Senatore Geneuensi, cum supremi altaris lapidem ad patibuli locum transtulisset, vt damnati in illo plecterentur, primus in eodem decollatus est.

CAP. LX.

EXcusus est Antvverpiæ anno 1568. ab Emanuele Tornesio dialogus Passeuantij & Pasquini idiomate Belgico, de vita & moribus Caluini, Vireti, Bezæ, & aliorum, approbatus à Commissarijs Regiæ Maiestatis, in quo cùm multa de artibus & stratagematis istorum hominum retulisset author, (qui grauibus de causis, in prologo commemoratis, nomen suum dissimulandum duxit,) tandem sub libelli finem, quædam recenset digna memoratu. Ait enim quendam

dam ex Optimatibus Geneuæ consilio & authoritate sua obtinuisse, vt in basilica primaria, D. Petro Apostolo consecrata, summi altaris lapis (quem Innocentius III. & alij canonum authores mensam altaris vocant) loco moueretur, & in locum supplicij transferretur, vt damnati in eodem decollarentur, idque in contumeliam, & contemptum tremendorum mysteriorum. Contigisse verò deinde, vt idem ille, quantumuis primarius Senator Geneuensis, primus in eodem lapide capitali censura plecteretur, instar Aman, (*Esther.* 7.) qui suspensus est in patibulo, quod Mardochæo parauerat.

De puella duodecim annorum, quæ post sumptionem SS. Eucharistiæ toto triennio à cibo abstinuit, & Frisia grauiter fluctibus marinis anno 1273. submersa ob irreuerentiam SS. Eucharistiæ præstitam. Cornelius Cornipolitanus in sua Chronographia.

CAP. LXI.

TEstatur idem Cornelius in sua Chronographia puellam duodecim annorum accepta Eucharistia, sex mensibus in pane & aqua ieiunasse, & deinde triennio ab omni cibo & potu abstinuisse.

Idem recenset anno salutis humanæ M. CC. LXXIII. Frisiam ferè totam submersam fuisse fluctibus marinis, ac isthic perijsse plus quàm centum millia hominum, idque propter conuitia & irreuerentiam factam sacramento Eucharistiæ. Hæc duo exempla refert ex dicto Cornelio Michael Buchingerus Colmariensis, in suo Tyrocinio de sacro altaris mysterio.

Traiecti ad Mosam 200. homines in ponte choreas ducentes, nec venerab. Sacramento per Sacerdotē ad ægrotantem delato, reuerentiam exhibentes, ponte fracto omnes absorpti periêre, anno 1277. Ex Chronicis Traiectensibus Hermanni Scedil.

CAP. LXII.

CVM in Traiecto homines vtriusque sexus super pontem choreis & vanitatibus operam darent, contigit sacerdotem cum diuinissimo Sacramento Eucharistiæ ad ægrotantem deferendæ pertransire, illi immemores diuinæ rei cultum vllum ac reuerentiam exhibere, ponte fracto, in aqua Mosæ ad 200. homines aquis absorpti sunt, ac perierunt.

Gregorius Turonensis lib.1. capite 87. de gloria Martyrum. De vltione diuina in sacerdotem diuina mysteria temerè tractantem.

CAP. LXIII.

EPachius presbyter dum temerè, quæ indignus erat agere, præsumpsisset, diuino iudicio, solo proiectus occubuit, Hic enim dum Dominici natalis vigilias celebrare Ecclesiam expetisset, per singula horarum momenta egrediebatur è templo Dei, ac in domo sua pocula lasciua spumantibus pateris hauriebat, ita vt affirmarent, multi eum post galli cantum in ipsa nocte vidisse bibentem. Sed cùm esset ex genere senatorio, & nullus in vico illo Ricomagensi, iuxta sæculi dignitatem, haberetur nobilior, celebrare solemnia Missarum expetitur. Nec dubitat miser vino madefactus, appetere, quod ieiunus quisque non sine metu potest terrente conscientia explicaret. Verùm vbi explicitis verbis

ponit, vxorem eius coarctari doloribus partus. Ille sacrificium sine cauda & sale offerens, non sustinuit in eo persistere donec absolueret, sed protenus excusso habitu, Missaque missa facta, (vti aliquando ad D. Ioan. Voss. Altenanum Melanchtonem dixisse ex ipso D. Altenano intellexi.) sese festinus domum proripuit. Inter eundum nuntiatur ei, vxorem duos gemellos enixam. Faustum hoc nuntium mox vt domum ingressus est, conuertitur in luctum: vterque enim filiolus exstinctus est. Vxoris deinde cubiculum ingressus, eam cum morte conflictari, & paulò post defungi videt. Ipse quoque postridiè peste corripitur, cum omnibus qui vel ministerio, vel cantu, imò etiam sola præsentia sacrificio vel tacitè, vel expresse suffragati erant, omnesque eadem lue moriuntur. Catholicus verò ex infirmitate decumbens, conualuit. Nolite errare, inquit Apostolus, Deus non irridetur.

Constantinus Manasses in Annalibus, & Michael Glycas parte 4. Annalium. De Michaelo Imperat. diuina mysteria per ludibrium repræsentante, eiusque funesto interitu.

CAP. LXV.

MIchaëlus III. Imperat. cognomine temulentus, quem scriptores Annalium ob mores perditos ac dissolutissimos, alterum Phaetontem, Neronem, & Sardanapalum vocant, cùm in omne flagitiorum genus sese venundaret, ad hunc tandem velut scelerum omnium apicem & coronidem progressus est, vt post quotidianos in om-

in omni turpitudine profectus, etiam aduersus sacrosancta mysteria, Seraphis ipsis venerabilia, vir nequissimus debaccharetur. Quippe acrem synapi succum in craterem fundens, sacrum illud formidabile repræsentabat, ludens (vt dici, solet) in ijs, quæ ludum iocumque non admittunt, & ridens in minimè ridiculis. Ita viuentem Michaëlum mater videns, & Imperatorem Romanum factum esse ludicrum, totis visceribus & animo cõmouebatur, eumq; verbis castigabat, corrigebat, exhortabatur. Sed (quod prouerbio dicitur) cum mortuo colloquebatur, & admonitiones apud surdum cantillabat, ac tandem mater à filio regia expellitur. Basilius verò postea ad imperium prouectus, qũum Michaëlum ceu vinosum ac temulentum damnasset, gladio viscera eius ad D. Mamantes ædem, vt Glycas commemorat, traiecit. Talem impius ille tremendorum mysteriorum prophanator sortitus est exitum, matris persecutor, Dei contemptor, Imperij dissipator à talibus viperis venenum suum mutuantur aspides nostrorum Sacramentariorum, sicque ferè accidit, vt qui sunt sacrilegio pares, morum turpitudine sint similes.

Imperat. Iustinianus in authent. Vt in priuatis domibus sacra mysteria non fiant sine licentia Antistitis, Collat. 5. titul. 15.

CAPVT LXVI.

QVando sanctius & reuerentius de tremendis hisce mysterijs sensit laudatissimus Imperator Iustinianus, qui in authenticis suis constitutionibus sic ait: Et priscis sancitum est legibus,

gibus, nulli penitus esse licentiam domi quæ sacratissima sunt agere: sed publicè sinere procedere incredulitatem, & Dei culturam, secundum sanctionem de his sacratis actibus traditam. Et nos etiam hanc in præsenti ponimus legem, quam cum omni cautela teneri volumus. Omnibus enim interdicimus magnæ huius ciuitatis habitatoribus, magis autem etiam totius nostræ ditionis, in domibus suis habere quasdam quasi orationum domos, & in his sacra celebrare mysteria: & hinc fieri quædam Catholicæ & Apostolicæ traditioni extranea. Sed siquidem domos ita simpliciter aliqui habere putant oportere in sacris suis, orationis videlicet solius gratia, & nullo celebrando penitus horũ, quę sacri sunt mysterij; hoc eis permittimus. Inuidia enim nulla est, si volunt circa hæc habere habitacula quædam, & in eis tanquam in sacris orare, alijs autem omnibus abstinere: nisi tamen in ijs voluerint aliquos inuitare clericos: Hic quidem sanctissimæ maioris Ecclesiæ, & sub ea sanctissimarum domuum, voluntate ac probatione sanctissimi Archiepiscopi ad hoc deputatos; in Prouincia verò Deo amabilium Episcoporum. Hæc & plura his ibi Iustinianus Imperat. Porrò an, & quatenus licitum sit in domo priuata habere capellam siue sacellum, videatur Innocent. in ca. Ad hæc, de electio. Bald. in margarita verbo, Capella. versicul. final. Concil. Tridentin. session. 22. decreto 1. de reformat.

Iustinianus Imp. in authent. collatio. 9. tit. 14. de Ecclesiast. titulis. §. Si quis in sua domo. Qui in domo. vel subur

bano prædio Ecclesiasticum mysterium celebrauerit, sine clericis, dominium amittit, & Ecclesiæ applicatur.

CAP. LXVII.

SI quis in sua domo, aut in suburbano Ecclesiasticum ministerium ministrare præsumpserit, aut alijs celebrare concesserit, sine clericis sanctissimo locorum Episcopo subiacentibus, iubemus hanc domum, aut suburbanum, aut prædium, vbi tale aliquid delinquitur, locis illius sanctissimæ Ecclesiæ vindicari, per Deo amabilem Episcopum, & œconomum eius, & ciuilem iudicem locorum. Si verò nesciente locorum domino, eius curatores, aut conductores, aut emphyteutæ contrarium aliquid exerceri permiserint; dominum quidem loci nullum præiudicium aut dispendium sustinere: eos autem qui hoc fecerint, aut fieri permiserint, ex prouincia, vbi hoc commissum est, expelli, rebus eorum loci illius sanctissimæ Ecclesiæ vindicandis.

Ioannes Moscus Euiratus cap. 196. Prati spiritualis, de insigni miraculo, quod pueris Apamiensibus contigit, qui ruri verba consecrationis ioco protulerunt.

CAP. LXVIII.

NARRAVIT nobis Gregorius Aphricanæ prouinciæ Præfectus, fidelis vir, & Monachorum & pauperum amator, bonisque omnibus semper congaudens. In Prouincia, inquit, mea (erat autem Apamiensis secundæ Syrorum Prouinciæ, ex oppido, quod dicitur Thorax) ager est ab vrbe quasi quadraginta milliaribus distās, qui Gonagus dicitur. In hoc, siue in eius finibus pueri pascebant pecora. Et, vt solet pueris con-

contingere, puerili consuetudine voluerant ludere. Cùmque luderent, dixerunt adinuicem: Venite; celebremus Missam, & offeramus sacrificium; & communicemus, sicuti semper in sancta Ecclesia presbyter facit. Quod cùm placuisset omnibus, constituunt ex eis vnum in ordine presbyteri, duosque alios pueros in ministrorum officio, veniuntque ad saxum quoddam (erat enim in planitie) ac supra saxum in morem altaris apponunt panem; & vas testeum cum vino; assistuntque, vnus quidem coram altari, qui fungebatur officio presbyteri, medius; duo verò alij hinc, atque hinc veluti ministri. Et ille quidem sanctæ oblationis verba dicebat: illi verò fasciolis, quæ ferebantur, pro flabellis vtentes, auram faciebant. Qui verò presbyteri fungebatur officio, ideò sanctæ oblationis verba sciebat, quia consuetudo fuit in Ecclesia, vt pueri in Missis ante sacrarium assisterent, primique cum clericis communicarent sanctis Christi Dei nostri venerandisque mysterijs. Quoniam verò quibusdam in locis alta voce consueuerunt presbyteri sancti sacrificij orationes pronunciare, pueri, vt propius adstantes, sæpius eas audiendo didicerant. Cùm igitur omnia secundùm Ecclesiasticam consuetudinem fecissent, priusquam panes frangerent ac communicarent, ignis cælitus delapsus, quæ proposita erant, consumpsit omnia; saxumque totum combussit, ita vt nihil omninò neque saxi, neque eorum, quæ fuerant superposita, relinqueretur. Hoc repentè factum cùm pueri vidissent, in terram omnes quæ timore corruerunt, ac diutius semiuiui perman-

ſerunt, neque erumpere vocem, neque de terra ſurgere valentes.

Cùm verò non redirent domum hora, qua conſueuerant reuerti, ſed pauidi in pauimento iacerent, exierunt parentes eorum, vt viderent, cuius rei gratia conſueto legitimo tempore non reuertiſſent. Egreſſi autem, pueros omnes humi iacentes inuenerunt, neque agnoſcentes aliquos neque loqui ſe alloquentibus valentes. Parentes itaque ſemiuiuos eos adſpicientes, vnuſquiſque filium ſuum aſſumentes, domum retulerunt, videntesq́ue pueros in huiuſmodi exceſſu diutius durantes, mirabantur nimium, cauſſam ſtuporis eorum omninò ignorantes, nec diſcernere valentes, ſæpiuſq́ue illos per totum diem interrogantes, reſponſum nullum accipere ab eis potuerunt, & quæ illis acciderant, ſcire omninò nequiuerunt, donec dies illa & nox tota præterijt. Tunc enim & pueri paulatim in ſeipſos reuerſi, cuncta illis retulerunt, quæ geſta fuerant, & quæ illis contigerant. Aſſumentes verò parentes ſuos, & omnes loci ipſius habitatores, egreſſi ſunt, & locum eis oſtenderunt, in quo mirabiliter iſta contigerant, veſtigia quædam elapſi ignis indicantes. Audientes verò, quæ facta fuerant, & ipſis indicijs rerum admoniti, in ciuitatem concurrerunt, cunctaque Epiſcopo ciuitatis nuntiauerunt. Qui percullus magnitudine & nouitate miraculi, cum omni clero feſtinus accurrit. Vidensq́ue pueros, & rurſus ab eis, quæ euenerant audiens, & cœleſtis ignis veſtigia intuens, pueros quidem omnes continuò in monaſterium immiſit, locum verò monaſterium fecit latiſſi-

mum, supra locum autem ignis Ecclesiam construxit,& sanctum erexit altare. Dicebat autem ipse Dominus Gregorius fidelissimus vir, vnum se istorum puerorum adspexisse, eiusque monasterij, vbi miraculum acciderat, monachum ipsum cognouisse. Et istud quidem magnum reuera, ac diuinum, stupendúq; miraculum Gregorius venerabilis nobis ætate nostra contigisse enarrauit.

De gregum pastoribus verba consecrationes in panes propositos temerè pronuntiantibus, ab igne cælesti consumptis. Ex Iudoci Clichtouei lib. 3. Elucidatorij Ecclesiastici.

CAP. LXIX.

FErunt, cùm olim alta voce proferreretur Canon, omnes ferè per assiduum vsum illum memoria tenuisse, atque in vicis & compitis publicè decantare solitos esse, vnde cùm quidam pastores, quodam ausu temerario, pane super lapidem posito in agro, verba consecrationis hostiæ protulissent, conuersus quidem ille panis fertur fuisse in carnem ad illorum verborum prolationem, ipse autem igne cælitus in eo demisso diuino iudicio sunt absumpti, vt per hanc punitionis seueritatem cæteris essent exemplo, ne vnquam tale quippiam attentarent, neque diuinis abuterentur mysterijs ad iocum vel ludibrium,&c. Quod ipsum quoque attestatur Michaël Buchingerus Colmariens. in suo Tyrocinio de sacræ altaris mysterio.

De rustico quodam in diuersorio per ludibrium acceptum panem consecrante, & ob id subitanea morte exstincto, Ex Epistola Erasmi ad Episc. Leodiensem scripta Basileæ anno 1528.

CAPVT LXX.

IN pago quodam, inquit Erasmus, cui nomen Vetus vicus, rusticus quidam in diuersorio, dum Eucharistiam irridet, subitò exanimatus est, rem sic actam testes docuêre. Aedituus quidam rusticus perferebat scriniolum plenum panibus consecrandis, quas hostias vocant, huic comes erat alter rusticus, qui quodam fuerat aedituus, vbi ventum est ad vicum modò dictum, libuit ibi bibere in diuersorio, petit comes ille ab aedituo hostiam dono, illo cunctante accepit, & incepit per ludibrium consecrare, Cauponaria videns increpat, ille, Nihil, inquit, tua refert; abi, apporta vinum. Vbi redit mulier, videt hominem collapsum, rogat quid habeat, respondent ibi potantes in alia mensa. Forsitan habet illum syncopis: mulier adfert acetum, admouent; sed frustrà, erat plenè mortuus. Hæc non est fabula.

Ioannes Moscus 79. cap. Prati spiritualis. De quibusdam partiunculis sacræ Eucharistiæ, quæ omnes miraculosè culmos & spicas germinauerunt, quo miraculo multi adiectæ sunt Catholicæ Ecclesiæ.

CAP. LXXI.

CVM venissemus Seleuciam, conuenimus Abbatem Theodorum Episcopum eiusdem ciuitatis. Ille autem narrauit nobis, dicens: Sub sanctæ memoriæ Dionysio huius ciuitatis Episcopo prædecessore meo, tale quiddam contigit. Vir quidam erat in hac ciuitate negotiator valdè religiosus & diues, sed hæreticus. Erat enim de Seueri sectatoribus. Habebat autem seruum fidelem quendam, sanctæ & Apostolicæ

Ecclesiæ communicantem. Hic secundùm prouinciæ consuetudinem, die sancto cœnæ Dominicæ sumptam communionem inuoluit in linteo mundissimo, & in armario reposuit. Contigit autem, vt post sanctum Pascha vir ille fidelis mitteretur Constantinopolim, negotij cuiusdam gratia, dimissa per obliuionem sancta communione in armario. Dedit autem eius clauem domino suo. Quadam verò die aperiens armarium dominus, inuenit linteolum, inuolutasque in eo sanctas particulas communionis. Cõtristatus est autem in hoc, & hæsitabat, quidnam de illis faceret. Nam ex ipsis cõmunicare nolebat, eò quòd essent sanctæ Catholicæ Ecclesiæ, ipse verò Seuerianæ hæresis. Et tunc quidem dimisit eas in armario, vt erant, cogitans quia rediturus esset seruus, & sumpturus eas. Cùm autem venisset cœna Domini, neque seruus ille fidelis redijsset, voluit eas dominus ipsius comburere, ne rursus & in secundum annum seruarentur, Apertoq; armario, vidit omnes sanctas particulas culmos & spicas germinasse. Vnde ingenti timore ac tremore comprehensus in nouo, admirandoq; spectaculo, sumens sanctas particulas & cum omni domo sua clamans Kyrie eleison, cucurrit ad sanctam Ecclesiam, ad sacrosanctum & venerabilem Dionysium Episcopum. Hoc autem magnum, & terribile, & omnem rationem, omnemque mentem, & omnem cogitationem excedens miraculum, non vnus, aut duo, aut tres, vel pauci aliqui viderunt, sed omnis ecclesia, ciuesque & rustici, indigenæ & hospites, quique continentè ambulant, & qui mare nauigãt,

tradere mecum constitui, cum miraculorum, quę id temporis contigêre, insigni commemoratióe, quò magis sciam eam nacturam fidem eiusmodi, quæ in dubium à quoquam vocari aut ei obsisti nequeat. Quod ipsum nunc vestri nominis auspicio & nuncupatione chalcotypicis litteris euulgabitur. Profectò non parum ad hanc operam nauandam me ipsum commouit, tum locus religiosus, & crebra miracula, tum sedula hominum vndiquaque turmatim confluentiam ea de re percontatio. Tantum est, hucusque desideratur enarrator. Sed enim rem omnem, vti ea acta est, referam. Impientissimi Iudęi, qui nó tantum perniciem nobis struunt, sed & vniuersam internecionem nostræ Christianæ religionis machinantur, diras nobis imprecando, Eucharisticum panem paruo ære, à deplorando quodam sacerdote nomine Petro, cognomento Dano, vitæ liberioris, & existimationis apud viros graues parum probatæ, eoque literarum honestiorum penè ignaro. Solet autem hæc res eiusmodi ordinis & loci viris, cùm vitam præposteram, vt aiunt, agant, præbere occasionem magis opportunam præcipitio ad flagitia, idq; caussa inertis & segnis illorum otij. Nam cùm perditiss. ille nullum facinus egregium meditaretur, ac per asotiam immodicam, bonis propè absumptis, huc lapsus esset, quod Eleazaro, montis prædicti accolæ, sed professione Iudæo, rem funebrem isthic publicè Iudæorum more, exercenti, ollam paruam æream pignori (ad explendam ventris ingluuiem & gastrimargiam) tradere cogeretur pro acceptis solidis, vt vo-

cant, Lubecanis, non amplius quatuor, qui conficiunt aurei Rhenani sextantem. Cumq; is non esset locuples pignori redimento tam exiguo, authorem, proh dolor, mundi, scelestissimis hostibus (qui odio eum genuino temerè insectantur) prodidit. Angebat enim vrebatque hominem eum infelicem olla illa, cuius vsu quotidiano egebat, eiusque recuperandæ desiderio torquebatur immodico ac penè desperato. Auxêre hanc difficultatem nummariam rixæ & iurgia domestica (malum ferè eiusmodi generis sacerdotibus perpetuum) quæ quotidie oriebantur ab ipsius concubina (cuius ea olla erat) interdum, vt ferè fit, asperè & duriusculè, cum ob alia (honor sit auribus) tum ob fœnoris in horas gliscentis incrementum. Ea verò concubina ebrietati erat addicta, ac famæ parum integræ, quæ non multis tunc ante lapsis diebus ob conuitia non ferenda, domo ab eo eiecta & profligata erat, etsi inuita. Interea is miser ab ea explicari voluit quidem, sed carere tamen ea non potuit. Et quamuis mille modis animus illius infelicis, tanquam consilij & inops, & anceps, modò huc, modò illuc distraheretur, nihilo tamen magis res ipsius meliores reddebantur, adeo quod non nequiuerit sese vlla via, modoque extricare ab ijs molestijs. Tantopere eum exstimulabat turpis egestas, atqui Eleazarus (vt sunt Iudæi omnes ingenio vafro) ex gestu & habitu illius calamitatem perspiciens, animo suo agitabat, optabatque, vti sibi potestas fieret cum eo familiarius congrediendi, versans secum rem maximam, modò ea contigeret. In spem autem

uenerat facile futurum, quod homo ille cogitabundus, & malis tantis quaqua versus pressus, Eucharistiam verbis sacris diuinis, more Christianorum consecratam, aut recepto pignore sibi traderet, aut si hoc parum succederet, sanctuarium in illum conferre statueret. Minimè dubitans, quin vel hac via is Eucharisticum panem sibi venderet. Ita enim planè illi deliberatum erat omnem dare operam, quo Eucharistiã nancisceretur, nec quoquo modo ea se orbari velle, vtpote qua nuptias filiæ tum instantes conuiuis redderet festiuiores, velut thesauro quòdam raro iam inde à multis annis gentis ipsius contubernalibus exhibendo. Nec eum fefelit spes, oblata enim peropportunè occasione, presbyterum eum perbenignè compellare, blandis & subdolis verbis solari hominem præsentis tum calamitatis subleuandæ nomine, interrogare eum de ære alieno, quantum illius solutum, quantumquè in reliquis esset, dicere se complorare eius fortunam, quam vel ex oris gestu squalido agnosceret polliceri se eius inopiæ subuenturum, modò talem se præberet, qui rem tacendam silentio inuolueret. Vtcunque ea eueniret, nec cessare, donec illicò quadam suadela eum promoueret ad illud negotium aggrediendum. Quod quidem ipsum nec contemnendum, detrectandumue, sacerdos ille existimauit, quippe qui non difficulter coniectabat, ecquid Iudæus suis verborum anfractibus vellet. Quin & huiusmodi quid longè ante dæmonis cuiuspiam mali impulsu cupidissimè optauerat. Proinde nihil cunctatus,

pote-

poteſtatem ei fecit quæcunque in animo haberet, cum fiducia referendi, affirmans iureiurando ea ſeſe ſuppreſſurum ſilentio. Animaduerterat Iudæus cùm aliquando ſacris intereſſet, data ad hoc opera alium eſſe apud pópulum, alium ſacerdotum ritum vſumque in ſacrificio, cùm hi immolarent panibus azymis paulò maiuſculis. Quamobrem de vtroque certior fieri cupiens, ſacerdoti ſuaſit, quòd ſi ollam (cuius cauſſa tot conuitijs indies magis magiſque impeteretur) nexu liberam ſibi vellet recuperatum iri, Euchariſtiam ſibi tum cleri more, tum populi ritu, formula vtraque conſueta imbutam traderet. Quæ ſi ex fide faceret, promittit illi aurei dimidium, ſupra ollæ reſtitutionem. Homo impurus paruulo ære irretitus, nihil eius detrectans, vel porrò quid plus ſtipulatus, peierat ſanctè, ſe hæc cuncta perfecturum. Paucis itaque interiectis diebus, anno natalis Domini 92. ſupra milleſimum, quadrageteſimum peracturus ſacra, iſthic in Baſilica D. Virginis Deiparæ, 6. Idus Iulij, qui eſt Iulij menſis decimus dies, inſignis à ſeptem diuis fratribus, puta Ianuario, Felice, Philippo, Syluano, Alexandro, Vitale, Martiace, ſanctæ Felicitatis filijs, (qui eo die fidei noſtræ ſanguine ſuo, imperante Antonino, nomina dedêre) cùm clanculum ex Pixidicula (cuiuſmodi plerumq; in ſacrario ædium ſacrarum reponuntur) azymos panes tres deprompſiſſet, quos Eccleſiaſtici hoſtias vocant (non temerè ita dictas à victoriæ ratione, & voce ex antiquitate traducta) iuxta ſuam hoſtiam, quæ ex loco ſuperiori populo circumſtanti exhiberi ſolet,
colloca-

collocauit duas alias vtroque ritu concinnatas, ac sub bysso occultè conditas, paribus verbis seria opera sua ratas sacrasque effecit. Officio autem ritè peracto laciniam panni serici protritam, ab ara trium diuinorum Magorum dependentem, furtim cum celeritate abscidit, reuersusque ad aram, vbi consecrauerat hostias, sub candido repositas, recondidit, ac laciniæ dictæ inuoluit, ac postridie eius diei se conferens ad Iudæum, cùm trepidabundus circum circa omnia oculis collustrâsset, neminemque adesse sensisset, tradidit ei rerum omnium opificem, cui mundana iuxta & vltra mundana parent, contemptissimè protractum. Deinde ollam traditam lætus domum retulit. Quisnam est, quæso, qui mirari satis queat Saluatoris nostri tam insignem benignitatem? qui semel Patris optimi cælestis iussu, pro nobis passus, ac quidem præter nefandos cruciatus probrosissimo mortis genere vltroneus (vti est omnium arcanorum cognitor certissimus) non dedignatus est se à sacerdote nefarij facinoris committendi conscio, verbis in suprema Cœna prolatis, cum charactere numinis sacro, de regnis vltramundanis in mysteriorum adyta deuocari, ac permittens se longè minore pretio, quàm cùm in forma mortali, orbem terrarum inerraret, nostræ omnium salutis caussa rursum venundari, horrendisque imprecationibus lacerari, stimulis accerbissimis lancinari, & conuiuio nuptiali gentis inimicissimæ, spurcissimo ludibrio affici. O sacerdotum dignitatem amplissimam, eorumque ordinem venerandum, cuius si potesta-
tem

tem reputamus, illi nec Cæsaris maiestas, nec Regum aut Principum serenitas, nec terrenorum quispiam, vt cælites præteream, vnquam assimulari potest. Ac quidem omnium mortalium essent longè sanctissimi: si non alium fastus, alium luxus, quin & maximam eorum partem immodica rerum Deo dicatarum cupiditas incesseret, cùm Reipub. Christianæ insigni iactura, & clade violenta mortalium, non secus quam si eorum nulla est reddenda ratio. Verùm hæc missa faciamus. Eleazarus autem applaudere manibus, prę lætitia, dolos suos malos secum demirari, placere sibi, ob hostem, quem tam exiguo pretio nactus esset, gloriari, magnificè sese efferre apud vxorem, omnemque ei rem referre, ei soli illum concredere. Quæ verò manibus impurissimis mundi Dominum contrectans, vasi cuidam (in quo plumaria tomenta, cucitris & accubitis apta, & in loco obscuro reposita supra hybernaculum asseruabantur) nimis quàm irreuerenter, muliebri quoque addito conuitio, illatebrauit, ac veluti carceri ad tempus vsque nuptiarum filiæ inclusit. Vbi verò conuiuium nuptiale instructum esset, Eleazarus primoribus suis contribulibus, qui tum aderant aperuit fortunæ suæ casum, quam de hoste suo adeptus erat iubens eos bono esse animo, habere nunc quem tanto desiderio exspectassent. Qui ex fausto nuntio lætitia delibuti, ac penè ecstasi correpti, non modò non factum improbârunt, sed eius calliditatem laudibus in cælum extulerunt, maxima cum gratulatione inuicem alter alterum prosequendo. Nec aliud quàm copiam sibi hostem

specta-

ſpectandi fieri, omnes orare maior enim eos cepit cupiditas voluptatis ſuæ in eum explendæ, quàm vniuerſæ pompæ nuptialis feſtum. Nihilo tamen ſecus egregia illa ſponſa nuptialibus ſacris, & Hymenæo ex gentili priſco instituto, cum apparatu initiata eſt. Appoſita deinde cœna centenaria concinnata ex lucro fœneratitio à noſtris vndecunque corraſo, comeſtum eſt, non ſine Saluatoris noſtri, quem vinctum tenebant, noſtræque religionis inſigni ignominia, vt eſt mos, auitus eorum, omnibus ſuis ſympoſijs nobis malè imprecari, ac poſtulare, vt res Christiana in diſcrimen veniat, ſuis tamen liberis ſuperſtitibus Eleazarus ſubinde inter epulandum à primoribus interpellatus eſt, quod finem epulandi faceret, maturo enim opus eſſe, alia dicentes ſupereſſe, quæ magis ex re eſſent, ſeſe reputare loco magni negotij, ſi grauiter ea expedirentur. Atque eo modo rem vehementer accelerantes, neque eſitare, nec potitare poterant, tantus ardor eos ceperat in authorem mundi ſæuiendi. Remota itaque menſa ac vix dum bene repoſitis analectis, crepuſculo diei Veneris, pridie nimirum feſti D. Iacobo ſacri, cam totæ ædes colluceſcerent, fœminis, pueris patrimis iuxta & matrimis choreæ licentioſiores indultæ, ne naſceretur aliqua ſuſpicio alijs, qui ad rem peragendam idonei viſi erãt, cõuocatis ad συνέδριον, vna & concors omnibus mens erat non tam probroſè mundi opifici illudere, quam eius diuinitatem explorare, quem vtpote Deum & hominẽ parua peripheria comprehendi poſſe (etſi ſciebant de ea re periculum ſæpenumerò a ſuis factũ) ex

ex ſupremis Teſtamenti ipſius probè nouerant. Nec mora: Anteſignanus ille Eleazarus, Si omnibus, inquit, arrident, quæ peragenda ſunt, iureiurando opus eſt, ne poſt factum pœnitudo ſuccedat. Tum verò lymphatici illi vno ore omnes tanquam decertaturi hoſtes, ac militariter Chirotonia, ſeu digitis leuatis, in dicentis verba iurârunt. Quo facto aſſentiti ſunt ſuum ac gentis ipſorum hoſtem, qui omnem ſibi ſalutem in mundo hoc inferiori abſtuliſſet, aciculis, ob periferiæ, qua concludebatur, exiguitaté, aut ſubulis mucronatis confodiendum, alioqui fore, ſi fortè maior præberetur, non illis nec enſes, nec ſariſſas defuturas. Cognitum enim haberent, ipſum ſe πολύτροπον poſſe efficere, necnō maiores ſuos ſæpe ludificatum, vellent non vno pœnarum genere in eum animaduertere, is ſentiret eſſe viros nec à gente ſua degeneres. Ac quæ is vnus perpeſſus eſſet ſupplicia Hieroſolymæ probroſiſſima, ab Anna, Caypha, cæteriſque Pontificibus, præſide Pontio Pilato, turba ſuorum maxima aſſiſtente, eadem nunc, nec minore exſpectaret, quando iam temporis lociq; opportunitas ita ſeſe præberet. Ac ne turba hominum (quæ magis quandoque negotijs impedimento eſſe ſolet) illud negotium interturbaret, cæteris miſſis, quinque ſunt ex omnibus delecti ad facinus ſceleratiſſimum perpetrandum. Inter quos primæ authoritatis Eleazarus peculiari Iudæorum ſacramento reliquos ad conſpirationem in idem factum perpulit, omnia ſtrenuè nauaturos, nec ab inſtituto tam ſancto vel precibus hoſtis, ſi quæ fortè exaudirentur, vel

minis,

minis, ad vllam aut humanitatis, aut animi delectionis rationem perducendos. Hinc Eucharistiam sacrosanctam vtraque forma, vti ab infelici sacerdote acceperunt, ijsdem lacinijs, quibus ea erat tradita, impudentissimè, vultu pariter & voce minaci, in mensam (accensis quoque ad id sceleris committendum cereis) coniecerunt. Ac mox Eleazarus, manipulus carnificum, irarum ante alios plenus, cultro loco subulæ per amentiam manu hostili arrepto, authorem mundi patientissimum, exquisita auiditate præcordia eius sanctissima appetens, vno ictu cuspidis crudelissimæ, sine vlla commiseratione transfixit, cuius diuinitatem iuxta & humanitatem confestim (horribile dictu) testatus est rutilus sanguis, qui per pannum triplicem ex hostia vtraque sacra, ad mensæ assulam supernam vsque manauit. Quo ostento viso, hostes illi forticuli, mente attoniti, præter expectationem subitò fusi, retrò omnes in terga fœdè cessère Tanta erat contempti numinis vis, ac potentia. Hoc maximo terrore de mensa disturbati, idque numine, ignari reddebantur vbinam essent, quidué agerent. Adeò enim eos metus præsentis numinis inuaserat; vt prope essent exanimes, donec ad se rèdiens Eleazarus, author tanti facinoris, ægrè sese recipiens, manu reliquos sustolleret, ac animum eis, ne desperarent, excitaret. Substitêre nihilominus aliquandiu defixi, paulatimque mutuò spectantes mussitarunt inter se, debilitatis videlicet eorum animis, nemo in numen quicquam deinceps committere audebat, tametsi ab authore sceleris preci-

bus prouocarentur. Tum Eleazarus siue pro sua religione cæteris constantior, siue ne sceleris patrati solus apud mundi opificem reus insimularetur, animi eorum abiectionem increpare, dicere se non arbitrari eos eiusmodi esse, qui fidem sanctè datam fallere vellent, ac se reuocare super omnia in memoriam, Sacramentum per prisca numina factum. Si verò peierarent, scirent se extorres futuros ab horto delitiarum, & omni ea felicitate, quam princeps gentis Habraamus repromisit omnibus suæ fidei & opinionis constantibus. Quibus deliramentis ijs persuasit, adeò quòd tres eorum, animo resumpto, pari dementia, stimulis singuli singulis immanissimis, hostiam vtramque perfoderent, quæ itidẽ cruentum sanguinem emisit, suum cuiusque vulnus separatim testantem. Supererat quintus, minimus inter omnes natu iuuenis, qui manibus pedibusque reluctatur, siue id commiseratione, siue numinis religione & maiestate factum, incompertum habeo; tantus tamen eum terror occupat, vt desistendum sibi, nec quicquam vlterius aduersus numen tentandum duxerit. Verum enimuerò à conscijs carnificibus, sanguinaria cæde nondum satis pollutis, animi pusilli, ac iurisiurandi commonefactus, parumper restitit. Atque cùm alij porrò fidei nostræ Christianæ placita acerrimè refellerent, dicerentque, iusto se odio in hostem sæuire, qui cogeretur eiusmodi eorum factum perpeti, non autem (vt ille putaret) vltroneũ hoc perferre, hisce addendo, illa cruenta inflicta vulnuscula non esse extremæ scẽda, cũ multò maiora illi inter suæ gẽtis ho-

mines

mines agendi, olim impunè maiores illorum inflixissent. Vix tandem, etsi serò, dictum gloriosũ latrunculum (qui iactauerat se melius quàm alij gesturum) iam timidulum, & nutantem pedibus præ timore lapsitantem, ad stimulũ, coegerunt, quem mox rutilus sanguis consecutus est, suo cuiusq; ictu seorsum exstante, ac vulnere rubeo & conspicuo. Cumq; iam arbitrati essent se abundè satis expleuisse suam voluptatem, ecce mundi huius opifex plagis tam diris deformis, in peripheria maiuscula numinis, suopte cubito supra mensam altius se effert, & circumcirca miserandus volitans, adspectu solo omnes vsque adeò perterrefecit, vt prorsus veluti exanimes supini in terram fulmine ac tonitru ictis simillimi, prostrati fuerint, arbitrati Phœbum ac phæbem, elementaque omnia pessum itura; diémque mundi supremum aduenisse. Cœcutientibus interim ijs lurium, pauore paululum remoto, visus est eis mundi conditor inuisibilis de gyro, quem circumuolutando fecit, minitanti similis, qui paulatim ventilare desinens, sese volatu præpeti demisit, locumque mansæ cæpit principem. Aegrè post surgentibus istis carnificibus, & certatim elabentibus, nec quidem aliud quã tam præsẽs periculum euadere optãtibus: ad hęc iurãtibus per prisca sua numina, se nihil eiusmodi (veluti re infacta) vnquã accepturos. Eleazarus verò præ alijs maiori pauore perculsus, & tradior velut vltimus locum relicturus, seu ita Dei voluntate compulsus, siue formidine subitaniæ vindictæ supplex factus, seu deniq; hostis fortẽ indignã miseratus, respexit, ac paululum animũ erigens, spectaculũ

commiſeratione dignum laciniarum conuolutione protexit, & raptim ita ſecum ferens, vbi ad vxorem, quæ anxiè exitum rei exſpectabat, venit, ac ille ſciſcitante, ecquid eſſet ſolito triſtior, qui pudore & metu profuſus, omnem ei rem, vt geſta erat, trepidè commemorat, ac conſciæ facti, ſpectaculum, heu tam lachrymabile, cuſtodiendum commiſit, nihil negotij inquiens nobis poſt hac cum Deo Chriſtianorum. Nec porrò feſtiuæ fuêre nuptiæ, ſed Eleazaro cum primis ſolicito, paucos poſt dies Eleazarus peregrè profecturus, iuſſit vxori, quatenus id commodè abſque ſuſpicione fieri poſſet, presbytero ipſius Deum reſtitueret, nec ita multo interiecto tempore proditor infeliciſſimus, toto animo triſtis (vtpote quem ſollicitudo perdia ac pernox premebat, quem & timor, factique pœnitentia conficiebat) apricaturus in area cuiuſdam arcis vetuſtiſſimæ & dirutæ, cuius tamen reliquiæ, etſi exiguæ & ruinoſæ non procul à pomerio exſtabant, quæ armis domum Stargariam illuſtrem referebant, cum huc, illuc, vt quandoque quid actum eſſet, cognoſceret, cogitabundus obambulabat, & vxor Iudæi ſceleratiſſimi eum fortè conſpiceret, poſthabitis rebus omnibus, mundi pretium, in periſcelide muliebri irreuerenter, vt erat lacinijs inuolutum ad ſepem, aream cingentem, ferens ei ad ſe vocato, vbi veſtibus ſpectaculum deprompſiſſet: En, ait, Deum tuum, tua intereſt cuſtodire, ita iuſſit maritus, domo diſcedens. Nulli vnquam nobis ſalus ab iſto Deo, talibus dictis mundi opificem, trans ſepem, ipſo dieq Martis, qui D. Bartholo-

holomæo ſacer eſt, porrexit, cum lacinijs multo cruore fœdatis, in lychnuchi, ſeu laternæ capite implicatum. Eo recepto, & priuſquam de loco pedem moueret, reſignato, cùm vidiſſet ſpectaculum ita formidabile, manibus Iudæorum ſceleſtiſſimis ſaucium, ſacroque adhuc cruore reſperſum, parum abfuit, quin in medio areæ amens concidiſſet. Attamen ad ſe rediens, euestigiò vehementer illachrymari cœpit, obteſtatus Saluatorem humani generis, ſi non eiuſmodi commiſſa eſſent, vt ſunt, etiſi vniuerſus terrarum orbis ipſi promitteretur, omnibus Iudæis in eam rem vadibus ſponſoribúſue conſtitutis, non talia vnquam auſûrum. Proinde ob ſcelus admiſſum ſuppliciter Deum Optimum Maximum veniam orans, ac diuinos diuinasque omnes precatus, ſimul ac deteſtans, & exſecrans Iudæos, quos veluti impios carnifices religioſè promittit ſeſe abominaturum. Poſtquam dementiam ſuam vteunque bene, prout tempus ferebat, cum fuſis lachrymis & multo vlulatu queſtibusque teſtatus eſſet, vitæ ad minimum prorogandæ cauſſa, conſtituit nulla ratione Iudæis reddendum eſſe ſpectaculum illud cruentiſſimum; ſed domum ferendum. In ſpem venerat id poſtridie eius diei, quo ſacrificaturus eſſe, impunè ſeſe ſumpturum, ob memorabilem ſibi ſuapte ſponte irrogatam pœnam, ſcire ſe ab exemplis minimè dubijs, Deum omnium conditorem eſſe miſericordem & clementem, qui petentibus nihil denegaret, & qui facilè pœnitudine ducto, condonaret omnia perpetram commiſſa, ſi permiſiſſet ſe verbis ſacris de

 throno

throno vltra mundano vocari, à sceleratis Iudæis crudeliter lancinari, & ludibrio nuptijs impurissimis haberi: ferret eò facilius se sumi à pœnitente, si itaque sumptus esset, nihil iam reliquum esse in quo desperaret. Cæterùm non ita visum Domino Deo: nam non licuit misero exire ab area, neque ore illo polluto, vti decreuerat, absumere. Quod ipsum quanquam sæpiusculè tentasset, nullo tamen modo poterat, etsi votis & precibus diuinis omnibus piè inuocatis. Quia & terrori à numine terror additus, hominem infelicissimum prorsus reddidit amentem, cùm is desperatione quadam subitò in terram lapsus sit. Verùm ille præsentis periculi memor, euestigiò sese erigens, poplitibus humi incumbens, foueam extemporaneam fecit, & inibi spectaculum illud lachrymabile, ita vt erat in Lychnuchi capite cum vilibus lacinijs conuolutum, terræ condidit, ruderaque & terram vndique conuerrens supergessit. Locum signauit ramo quem de proximo frutice manu concerpserat, quo, si necessum esset, agnosceret: dehinc abijt numine vlterius non prohibente. Non dici potest, quantæ mox hominem exagitare cœperint angustiæ, aderant Synteresi eius testes, vt ita liceat dicere amplius mille. Terrebant insomnia, sollicitabat sine intermissione facinus quod cõmiserat sceleratissimum, nõ vno quidem piaculo expiandum. Verebatur facinorosus ille miserrimus, scelus illud pessimum authori mundi non inultum transiturum, de quo si homines conticessent, non tacitura tamen animantia. Et quanquam frequenter conaretur enixè refodere,

dere, defuit tamen eius facultas, idque diuina, vt coniectare licet, voluntate. Vota licet persolueret, ac nouis se obligaret, nihilo tamen melius res eius processère. Vbi verò nulla animo securitas, tranquillitasque daretur, nonnullis sui loci, & ordinis viris inquietem suam lachrymis oppletus enarrauit, rogauitque impensè mœstitiam suam miserarentur, respicerent exsuccum corporis habitum, quem ex inedia & mœrore contraheret. Quæ quidem non ambiguè ex subitaria hominis mutatione deprehendebantur. Caussam ijs tanti mali sciscitantibus, respondit, se à spiritu quodam per somnium sæpe iam indę aliquot noctibus excitatum, ac fere vigilem, se vidisse sacerdotem duobus Leuitis honorificè comitatum, sibi seriò acclamantibus & quærentibus, audirétne? audiret nostri redemptoris corpus sacratissimum esse in area arcis tumulatum, iubere iret, significaret id Præposito, vt aiunt, Suerinæo; deinde territorij illius principibus, vt velit illud ex terra refossum erui, & in æde, ibi Diuæ Virgini sacram ferri. Nec eum fefellit opinio: etsi magno ipsius malo. Collegium enim templi Suerinæi, triste illud intelligens nuntium statim ei sacerdotem alium, vitæ integerrimæ, ac minimè suspectum, per iuges quasdam noctes socium iũxit, quo cognosceret, si quæ huiusmodi a spiritu nuntiarentur. Qui circumspectè omnia noctis momenta obseruans, vbi nec spiritum se vidisse, nec signa vlla animaduertisse renuntiaret, & hominem infelicem talia haud dubiè confingere affirmaret, maior trepidatio reũ

inuasit. Attamen omnes pro sua humanitate illum veluti iniqua suspicantem, acriter increpitant, iubentque eum porrò silere, dicentes, de rebus diuinis, cautius & cunctantius loquendum in eo præsertim genere. Atqui nec humanitas vlla, nec sedula admonitio hominem deploratum (quem intemperiæ non inanes, propè spe sua deturbatum, in horas infestabant) potuêre ab instituto reuocare, cùm vellet re vera probare non vana ea esse quæ retulerat, ostendens interim brachia sua quassis & luxatis simillima (plumbo tamen in vsum præsentem picturata) lamentabatur crebris singultibus, dictitans se à spiritu, quòd iussa non aperuisset, acriter obiurgatum. Spectare iussit, qualia spiritus ille sibi indicia non sine acerbo dolore impressisset, maiora quoque inflicturus, ni propediem obtemperaret, cùm præceperit seuerè, quod tacitus ea non prætermitteret, sed intrepidè ante sibi suggesta in lucem proferret. Alioqui duriusculè se vapulaturum. Omnes qui planctum hominis infelicissimi audiuêre, quamquam prima facie commentum planè existimarent, tum ob hominis vitæ anteactæ vanitatem (cui scilicet tam propitius non esset, quod huiusmodi vni illi vellet reuelatum iri, quando superessent & alij præclaræ vitæ viri:) tum ob verba, quibus imprudenter alioqui vacillans variaret. Subdubitabant nihilominus ob eius in re tam ardua pertinaciam, qui nec precibus, nec minis vllis ab incepto deterreri posset, ac parum interim constabat, veráne, an falsa diceret. Quod si Deo tamen visum esset, vellent cupidè

pidè finem experiri. Primæ inter eos classis Præpositus Suerinæus, optimos quosque ordinis Ecclesiastici vicinos edicto accersit. Adhæc orat, quod certè non grauatè à Principibus quoque exorauit) vt ex purpuratis iudices aliquot, non quidem ij pedanei, sed honorarij ac prouinciales, rerum gnari adessent, quò factum diligentissimè inuestigaretur. Diem itaque misero reo dicit. Illi die præstituto cum infelici homine in aream progredientes, locum quæritant. Vbi verò nihil huiusmodi primo congressu inueniunt, reo ductori rutam porrigunt, mandant, si qua condita alicubi sciret, ea omni amoto timore refoderet. Inquireret nunc, quæ per insomnium ipsi tam crebrò se exhibuissent. Conscius ille omnium, simulans se ignarum lachrymabilis spectaculi ab se tumulati, longa inde interiecta intercapedine terram fodit, oculis tamen limis eò semper spectârat, vbi erat ab ipso conditum. Qui aderant viri callidi & acuti, tacitè omnia collustrantes, continuò ex miseri illius gestu mali quippiam latere suspicati, culpam argumento haud incerto in ductorem reijcientes, inter se musitare cœpêre, dum ex permissu cæterorum vnus ex eis, exsecto è vagina pugiunculo, terram fodiens, mox durum quid, & stimulo repugnans, in eo loco, in quem reus sæpe coniecerat oculos, offendit. Qui fodiendo & eruderando porrò incumbens, apicem lychnuchi contriti videre cœpit, altiusque deinde alij omnia purgantes, sacram Eucharistiam, crebris ictibus tantoperè deformem, sine vllo negotio effodere, non sine horrore, & religio-

I 5 ne

ne intuiti. Primates verò sacráne an prophana res esset, ignari, temerè tamen id colligentes infelici reo, in ædem B. Virginis non procul inde sitam, eam ferendam commendârunt, officij eum gratià omnes comitati, ac sine magna solemnitate isthic in cista ferrea pro tempore reponebant. Patrator sceleris, vultu pallidus, pedibus præ timore vacillans, nec satis cùm interrogaretur, constanter respondens, ex indicijs occurrentibus mandatum est, ipsum ibi diligenter seruandum, donec res ad principem deferatur. Eorum iussu itaque custodiæ publicæ traditus, omissus, molliterque à suo Episcopo, cui parum is curæ erat, curatus, parum abfuit, quin impunè euasisset, nihil intereà fassus, quin & vera proferre fortè prohibitus. De qua omni re inclyti principes, quibus ea calamitas altius reposita erat, certiores facti. Ac iussus est ex vinculis, in optimatum eius ditionis præsentia, caussam dicere, ac quæstioni subijci, qui omnia ordine vti à se, ac Iudæis perfidissimis acta erant, sine vlla longiori cunctatione enarrauit. Breui post tempore ab Episcopo diœceseos, illi assidente antistite Camineo & Raceburgiano, res ipsa in magno virorum prudentum, ac primæ authoritatis litterarum diuinarum professorum consessu, seuero iudicio examinata est. Et quanquam omnia, vt flagitiosus ille confessus erat, vera reperta sunt subortа est tamen altercatio, verba vltro citroque habita, alijs alia caussantibus; stabat aliquamdiu sententia, Eucharistiam ore consumendam. Quod ipsum se ausurum vnus ex præsentibus

bus cenſoribus, ſeu conſcientia, & religione cæteris melior, ſeu diſcipiinis & authoritate grauior. Non quidem ego facilè crediderim ipſum talia præſumpſiſſe per inuidiam vel inſolentiam, quæ vitia longè abeſſe ab huiuſmodi viris debent, quippe collocatis in præſidio militiæ Chriſtianæ. Ac quidem feciſſet, modò eius inſtitutum fuiſſet ſuffragijs aliorum comprobatum. Quin ſi res proceſſiſſet, actum erat de concurſu tam crebro ac ſalutari, id ſi bonum vel malum fuiſſet, quiſque pro ſuo arbitrio, in tanta præſertim ingeniorum varietate iudicet. Ego verò contenderim factum fuiſſe impium & nefarium, ne dicam ſtolidum. Fiunt huiuſmodi, numine ea permittente, ratione plerunque occulta quo exſtent, ac miraculis reddatur fides illuſtrior. Certè huiuſmodi arbitrij temeritatem damnauerim in tale quid auſo, cui ſupplicia maiora fortè impenderent. Præualuit itaq; apud Deum optimum Maximum pietas & ſententia melior, qua exiſtimatum iſt pium vulgus non eſſe pietate ſua fraudandum, inter omnes tamen conuenit, vt maneret, & Baſilicæ ſolemniter inferretur, Refractarij cùm mutaſſent (palinodia facta) ſuam ſententiam, ac cum cæteris cœmiterium Baſilicæ ſpectaculo eo inſigniter illuſtrauêre. Vis hominum ingens, quæ in rem præſentem feriata iſthic aderat, redemptorem ſuum, nunc incurua, nunc humi fuſa adorauit, precataque eſt. Vbi in ædem ſacram cum hymnis & tintinabilis ventum eſt, primò in Ciborium (ita noſtrates Euchariſtiæ ſacræ adiculã appellitant) collocobatur, dum deinde reſumptũ intra

intra pyramidem in propylæo Basilicæ ex opere topiario fabrefactam honorificentissimè reconditum sit, ibi etiamnum manet, vnde quotidie bis peregrinis spectandum præbetur, puta ante meridiano ac pomeridiano tempore. Diœceseos pontifex multitudini præsenti singulis concessit dies quadraginta veniales seu remissorias. Alij quoque Antistites ex more singulos quadragenarios condemnatiuos culpæ. Omnes dæmum qui vel precibus, vel munere religioni dediti, sacro spectaculo affuerunt, magnam veniarum appendicem haud dubiè consecuti sunt, adfuturique adsequentur. Iudæi verò præter miserum sacerdotem, tota ditione domesticatim acquisiti, capti, & carceri mancipati, tortura, ob aperta indicia affecti. Cùm inquisitio in eos à fidiculis, seu cruciatu xj. Kale. Nouemb. puta ipso die S. Seuero sacro, institueretur, omnes huius flagitij ingentis rei, viritim facinus suapte sponte confessi, cùm ipsi diluere crimen non possent, sacerdotis illius facinorosi factum aliquandiu institerant, nescio qua ratione ducti, excusare, nec vllo modo eum prodere, pœnam insontibus deprecari. Ex iis carnificibus, qui mundi authorem tanto cruciatu confoderint, quinque numero, virilis generis sunt comperti, Eleazarus caput maximi sceleris, pœnas metuens, dum segnius res agitur, fuga sibi consulit. Conscij facti, viginti virilis ætatis ex vniuerso numero comprehensi: præter hos, lamiæ duæ, matres sponsi sponsæque. Princeps inclytus, Magnus, singularis prudentiæ, qui sub idem tempus, quo hæc aguntur, rerum potie-

potiebatur, nuntij illius tristissimi certior redditus, vices Redemptoris vehementer indoluit; & quanquam maximis negotijs, vt ferè semper, esset implicitus, nihil tamen eius absque seipsó, vti principem iustissimum decet, in re præsertim tam ardua, tentandum vlterius censuit. Nec cunctandum amplius dixit, voluit omnia, veranè an falsa essent, præsens cognoscere, esse testis omnium oculatus, nedum auritus. Authores ergo rabidi sceleris, ab eo interrogati, animo adhuc pertinace coram referebant, ore se & manibus suis sanguinarijs in Redemptorem nostrum immanissimè debacchatos, asseuerantque sanguinem inter lancinandum rutilum exsiliisse, quem suis oculis multo cum terrore spectassent, superque hæc omnia authorem mundi suopte numine elatum, repentè minitabundum circumuolitasse, terrore se eo correptos, qualem tota ante hac vita nunquam fuissent experti, aufugisse, nec potuisse deinceps animaduertere in eum. Quod enim vulgo aiunt, carnifices eos authorem etiam mundi in clibanum igni succensum iniecisse, medijs flammis intactum euasisse, in amnem mox eum subter aquas mersisse, & illum flumine secundo aliquandiu fluitasse, ripa tandem fluuiali incolumem exstitisse, ea à fide laborant, quæ ego quidem magis pro vanis repudiauerim, quàm pro veris affirmare ausim, quum nulla exstent, nisi vulgi creduli, inditia. Ita certè natura comparatum est, vt rumori recenti aliquid semper nouus author aliquid addat. Quæ si facta essent, non esset relatum audax, ea à me literis vulgari, cùm lon-

bus prouocarentur. Tum Eleazarus siue pro sua religione cæteris constantior, siue ne sceleris patrati solus apud mundi opificem reus insimularetur, animi eorum abiectionem increpare, dicere se non arbitrari eos eiusmodi esse, qui fidem sanctè datam fallere vellent, ac se reuocare super omnia in memoriam, Sacramentum per prisca numina factum. Si verò peierarent, scirent se extorres futuros ab horto delitiarum, & omni ea felicitate, quam princeps gentis Habraamus repromisit omnibus suæ fidei & opinionis constantibus. Quibus deliramentis ijs persuasit, adeò quòd tres eorum, animo resumpto, pari dementia, stimulis singuli singulis immanissimis, hostiam vtramque perfoderent, quæ itidē cruentum sanguinem emisit, suum cuiusque vulnus separatim testantem. Supererat quintus, minimus inter omnes natu iuuenis, qui manibus pedibusque reluctatur, siue id commiseratione, siue numinis religione & maiestate factum, incompertum habeo; tantus tamen eum terror occupat, vt desistendum sibi, nec quicquam vlterius aduersus numen tentandum duxerit. Verum enimuerò à conscijs carnificibus, sanguinaria cæde nondum satis pollutis, animi pusilli, ac iurisiurandi commonefactus, parumper restitit. Atque cùm alij porrò fidei nostræ Christianæ placita acerrimè refellerent, dicerentque, iusto se odio in hostem sæuire, qui cogeretur eiusmodi eorum factum perpeti, non autem (vt ille putaret) vltroneū hoc perferre, hisce addendo, illa cruenta inflicta vulnuscula non esse extimescēda, cū multò maiora illi inter suæ gētis homines

mines agendi, olim impunè maiores illorum inflixissent. Vix tandem, etsi serò, dictum gloriosũ latrunculum (qui iactauerat se melius quàm alij gesturum) iam timidulum & nutantem pedibus præ timore lapsitantem; ad stimulũ, coegerunt, quem mox rutilus sanguis consecutus est, suo cuiusq; ictu seorsum exstante, ac vulnere rubeo & conspicuo. Cumq; iam arbitrati essent se abundè satis expleuisse suam voluptatem, ecce mundi huius opifex plagis tam diris deformis, in peripheria maiuscula numinis, suopte cubito supra mensam altius se effert, & circumcirca miserandus volitans, adspectu solo omnes vsque adeò perterrefecit, vt prorsus veluti exanimes supini in terram fulmine ac tonitru ictis simillimi, prostrati fuerint, arbitrati Phœbum ac phæbem, elementaque omnia pessum itura, diémque mundi supremum aduenisse. Cœcutientibus interim ijs furium, pauore paululum remoto, visus est eis mundi conditor inuisibilis de gyro, quem circumuolutando fecit, minitanti similis, qui paulatim ventilare desinens, sese volatu præpeti demisit; locumque mansæ cæpit principem. Aegrè post surgentibus istis carnificibus, & certatim elabentibus, nec quidem aliud quã tam præsẽs periculum euadere optãtibus: ad hęc iurãtibus per prisca sua numina, se nihil eiusmodi (veluti re infacta) vnquã accepturos. Eleazarus verò præ alijs maiori pauore percullus, & tardior velut vltimus locum relicturus, seu ita Dei voluntate compulsus, siue formidine subitaniæ vindictæ supplex factus, seu deniq; hostis fortẽ indignã miseratus, respexit, ac paululum animũ erigens, spectaculũ

holomæo facer eſt, porrexit, cum lacinijs multo cruore fœdatis, in lychnuchi, ſeu laternæ capite implicatum. Eo recepto, & priuſquam de loco pedem moueret, reſignato, cùm vidiſſet ſpectaculum ita formidabile, manibus Iudæorum ſceleſtiſſimis ſaucium, ſacroque adhuc cruore reſperſum, parum abfuit, quin in medio areæ amens concidiſſet. Attamen ad ſe rediens, eueſtigiò vehementer illachrymari cœpit, obteſtatus Saluatorem humani generis, ſi non eiuſmodi commiſſa eſſent, vt ſunt, etſi vniuerſus terrarum orbis ipſi promitteretur, omnibus Iudæis in eam rem vadibus ſponſoribùſue conſtitutis, non talia vnquam auſûrum. Proinde ob ſcelus admiſſum ſuppliciter Deum Optimum Maximum veniam orans, ac diuinos diuinasque omnes precatus, ſimul ac deteſtans, & exſecrans Iudæos, quos veluti impios carnifices religioſè promittit ſeſe abominaturum. Poſtquam dementiam ſuam vtcunque bene, prout tempus ferebat, cum fuſis lachrymis & multo vlulatu queſtibusque teſtatus eſſet, vitæ ad minimum prorogandæ cauſſa, conſtituit nulla ratione Iudæis reddendum eſſe ſpectaculum illud cruentiſſimum; ſed domum ferendum. In ſpem venerat id poſtridie eius diei, quo ſacrificaturus eſſe, impunè ſeſe ſumpturum, ob memorabilem ſibi ſuapte ſponte irrogatam pœnam, ſcire ſe ab exemplis minimè dubijs, Deum omnium conditorem eſſe miſericordem & clementem, qui petentibus nihil denegaret, & qui facilè pœnitudine ducto, condonaret omnia perperam commiſſa, ſi permiſiſſet ſe verbis ſacris de

throno vltra mundano vocari, à sceleratis Iudæis crudeliter lancinari, & ludibrio nuptijs impurissimis haberi: ferret eò facilius se sumi à pœnitente, si itaque sumptus esset, nihil iam reliquum esse in quo desperaret. Cæterùm non ita visum Domino Deo: nam non licuit misero exire ab area, neque ore illo polluto, vti decreuerat, absumere. Quod ipsum quanquam sæpiusculè tentasset, nullo tamen modo poterat, etsi votis & precibus diuinis omnibus piè inuocatis. Quin & terrori à numine terror additus, hominem infelicissimum prorsus reddidit amentem, cùm is desperatione quadam subitò in terram lapsus sit. Verùm ille præsentis periculi memor, euestigiò sese erigens, poplitibus humi incumbens, foueam extemporaneam fecit, & inibi spectaculum illud lachrymabile, ita vt erat in Lychnuchi capite cum vilibus lacinijs conuolutum, terræ condidit, ruderaque & terram vndique conuerrens supergessit. Locum signauit ramo quem de proximo frutice manu concerpserat, quo, si necessum esset, agnosceret: dehinc abijt numine vlterius non prohibente. Non dici potest, quantæ mox hominem exagitare cœperint angustiæ, aderant Synteresi eius testes, vt ita liceat dicere amplius mille. Terrebant insomnia, sollicitabat sine intermissione facinus quod cõmiserat sceleratissimum, nõ vno quidem piaculo expiandum. Verebatur facinorosus ille miserrimus, scelus illud pessimum authori mundi non inultum transiturum, de quo si homines conticescerent, non tacitura tamen animantia. Et quanquam frequenter conaretur enixè refodere,

dere, defuit tamen eius facultas, idque diuina,
vt coniectare licet, voluntate. Vota licet
persolueret, ac nouis se obligaret, nihilo tamen
melius res eius processère. Vbi verò nulla ani-
mo securitas, tranquillitasque daretur, non-
nullis sui loci, & ordinis viris inquietem su-
am lachrymis oppletus enarrauit, rogauitque
impensè mœstitiam suam miserarentur, re-
spicerent exsuccum corporis habitum, quem
ex inedia & mœrore contraheret. Quæ qui-
dem non ambiguè ex subitaria hominis muta-
tione deprehendebantur. Caussam ijs tanti ma-
li sciscitantibus, respondit, se à spiritu quo-
dam per somnium sæpe iam inde aliquot no-
ctibus excitatum, ac ferè vigilem, se vidisse
sacerdotem duobus Leuitis honorificè comi-
tatum, sibi seriò acclamantibus & quærenti-
bus, audirétne? audiret nostri redemptoris cor-
pus sacratissimum esse in area arcis tumulatum,
iubere iret, significaret id Præposito, vt aiunt,
Suerinæo; deinde territorij illius principibus,
vt velit illud ex terra refossum erui, & in æde, ibi
Diuæ Virgini sacram ferri. Nec eum fefellit o-
pinio; etsi magno ipsius malo. Collegium enim
templi Suerinæi, triste illud intelligens nuntium
statim ei sacerdotem alium, vitæ integerrimæ,
ac minimè suspectum, per iuges quasdam noctes
socium iũxit, quo cognosceret, si quæ huiusmodi
a spiritu nuntiarentur. Qui circumspectè omnia
noctis momenta obseruans, vbi nec spiritum
se vidisse, nec signa vlla animaduertisse re-
nuntiaret, & hominem infelicem talia haud du-
biè confingere affirmaret, maior trepidatio reũ

inuasit. Attamen omnes pro sua humanitate illum veluti iniqua suspicantem, acriter increpitant, iubentque eum porrò silere, dicentes, de rebus diuinis, cautius & cunctantius loquendum in eo præsertim genere. Atqui nec humanitas vlla, nec sedula admonitio hominem deploratum (quem intemperiæ non inanes, propè spe sua deturbatum, in horas infestabant) potuêre ab instituto reuocare, cùm vellet re vera probare non vana ea esse quæ retulerat, ostendens interim brachia sua quassis & luxatis simillima (plumbo tamen in vsum præsentem picturata) lamentabatur crebris singultibus, dictitans se à spiritu, quòd iussa non aperuisset, acriter obiurgatum. Spectare iussit, qualia spiritus ille sibi indicia non sine acerbo dolore impressisset, maiora quoque inflicturus, ni propediem obtemperaret, cùm præceperit seuerè, quod tacitus ea non prætermitteret, sed intrepidè ante sibi suggesta in lucem proferret. Alioqui duriusculè se vapulaturum. Omnes qui planctum hominis infelicissimi audiuêre, quamquam prima facie commentum planè existimarent, tum ob hominis vitæ anteactæ vanitatem (cui scilicet tam propitius non esset, quod huiusmodi vni illi vellet reuelatum iri, quando superessent & alij præclaræ vitæ viri:) tum ob verba, quibus imprudenter alioqui vacillans variaret. Subdubitabant nihilominus ob eius in re tam ardua pertinaciam, qui nec precibus, nec minis vllis ab incepto deterreri posset, ac parum interim constabat, veráne, an falsa diceret. Quod si Deo tamen visum esset, vellent cu-
pidè

pidè finem experiri. Primæ inter eos classis Præpositus Suerinæus, optimos quosque ordinis Ecclesiastici vicinos edicto accersit. Adhæc orat, quod certè non grauatè à Principibus quoque exorauit) vt ex purpuratis iudices aliquot, non quidem ij pedanei, sed honorarij ac prouinciales, rerum gnari adessent, quò factum diligentissimè inuestigaretur. Diem itaque misero reo dicit. Illi die præstituto cum infelici homine in aream progredientes, locum quæritant. Vbi verò nihil huiusmodi primo congressu inueniunt, reo ductori rutam porrigunt, mandant, si qua condita alicubi sciret, ea omni amoto timore refoderet. Inquireret nunc, quæ per insomnium ipsi tam crebrò se exhibuissent. Conscius ille omnium, simulans se ignarum lachrymabilis spectaculi ab se tumulati, longa inde interiecta intercapedine terram fodit, oculis tamen limis eò semper spectârat, vbi erat ab ipso conditum. Qui aderant viri callidi & acuti, tacitè omnia collustrantes, continuò ex miseri illius gestu mali quippiam lateræ suspicati, culpam argumento haud incerto in ductorem reijcientes, inter se musitare cœpêre, dum ex permissu cæterorum vnus ex eis, exsecto è vagina pugiunculo, terram fodiens, mox durum quid, & stimulo repugnans, in eo loco, in quem reus sæpe coniecerat oculos, offendit. Qui fodiendo & eruderando porrò incumbens, apicem lychnuchi contriti videre cœpit, altiusque deinde alij omnia purgantes, sacram Eucharistiam, crebris ictibus tantoperè deformem, sine vllo negotio effodere, non sine horrore, & religio-

ne intuiti. Primates verò sacráne an prophana res esset, ignari, temerè tamen id colligentes infelici reo, in ædem B. Virginis non procul inde sitam, eam ferendam commendârunt, officij eum gratia omnes comitati, ac sine magna solemnitate isthic in cista ferrea pro tempore reponebant. Patrator sceleris, vultu pallidus, pedibus præ timore vacillans, nec satis cùm interrogaretur, constanter respondens, ex indicijs occurrentibus mandatum est, ipsum ibi diligenter seruandum, donec res ad principem deferatur. Eorum iussu itaque custodiæ publicæ traditus, omissus, molliterque à suo Episcopo, cui parum is curæ erat, curatus, parum abfuit, quin impunè euasisset, nihil intereà fassus, quin & vera proferre fortè prohibitus. De qua omni re inclyti principes, quibus ea calamitas altius reposita erat, certiores facti. Ac iussus est ex vinculis, in optimatum eius ditionis præsentia, caussam dicere, ac quæstioni subijci, qui omnia ordine vti à se, ac Iudæis perfidissimis acta erant, sine vlla longiori cunctatione enarrauit. Breui post tempore ab Episcopo dioeceseos, illi assidente antistite Camineo & Raceburgiano, res ipsa in magno virorum prudentum, ac primæ authoritatis litterarum diuinarum professorum consessu, seuero iudicio examinata est. Et quanquam omnia, vt flagitiosus ille confessus erat, vera reperta sunt suborta est tamen altercatio, verba vltro citroque habita, alijs alia caussantibus; stabat aliquamdiu sententia, Eucharistiam ore consumendam. Quod ipsum se ausurum vnus ex præsentibus

bus censoribus, seu conscientia, & religione cæteris melior, seu disciplinis & authoritate grauior. Non quidem ego facilè crediderim ipsum talia præsumpsisse per inuidiam vel insolentiam, quæ vitia longè abesse ab huiusmodi viris debent, quippe collocatis in præsidio militiæ Christianæ. Ac quidem fecisset, modò eius institutum fuisset suffragijs aliorum comprobatum. Quin si res processisset, actum erat de concursu tam crebro ac salutari, id si bonum vel malum fuisset, quisque pro suo arbitrio, in tanta præsertim ingeniorum varietate iudicet. Ego verò contenderim factum fuisse impium & nefarium, ne dicam stolidum. Fiunt huiusmodi, numine ea permittente, ratione plerunque occulta quo exstent, ac miraculis reddatur fides illustrior. Certè huiusmodi arbitrij temeritatem damnauerim in tale quid auso, cui supplicia maiora fortè impenderent. Præualuit itaq; apud Deum optimum Maximum pietas & sententia melior, qua existimatum est pium vulgus non esse pietate sua fraudandum, inter omnes tamen conuenit, vt maneret, & Basilicæ solemniter inferretur. Refractarij cùm mutassent (palinodia facta) suam sententiam, ac cum cæteris cœmiterium Basilicæ spectaculo eo insigniter illustrauêre. Vis hominum ingens, quæ in rem præsentem feriata isthic aderat, redemptorem suum, nunc incurua, nunc humi fusa adorauit, precataque est. Vbi in ædem sacram cum hymnis & tintinabilis ventum est, primò in Ciborium (ita nostrates Eucharistiæ sacræ adiculã appellitant) collocobatur, dum deinde resumptũ

potiebatur, nuntij illius triſtiſſimi certior redditus, vices Redemptoris vehementer indoluit; & quanquam maximis negotijs, vt ferè ſemper, eſſet implicitus, nihil tamen eius abſque ſeipſo, vti principem iuſtiſſimum decet, in re præſertim tam ardua, tentandum vlterius cenſuit. Nec cunctandum amplius dixit, voluit omnia, verane an falſa eſſent, præſens cognoſcere, eſſe teſtis omnium oculatus, nedum auritus. Authores ergo rabidi ſceleris, ab eo interrogati, animo adhuc pertinace coram referebant, ore ſe & manibus ſuis ſanguinarijs in Redemptorem noſtrum immaniſſimè debacchatos, aſſeueraruntque ſanguinem inter lancinandum rutilum exſiliiſſe, quem ſuis oculis multo cum terrore ſpectaſſent, ſuperque hæc omnia authorem mundi ſuopte numine elatum, repentè minitabundum circumuolitaſſe, terrore ſe eo correptos, qualem tota ante hac vita nunquam fuiſſent experti, aufugiſſe, nec potuiſſe deinceps animaduertere in eum. Quod enim vulgo aiunt, carnifices eos authorem etiam mundi in clibanum igni ſuccenſum inieciſſe, medijs flammis intactum euaſiſſe, in amnem mox eum ſubter aquas merſiſſe, & illum flumine ſecundo aliquandiu fluitaſſe, ripa tandem fluuiali incolumem exſtitiſſe, ea à fide laborant, quæ ego quidem magis pro vanis repudiauerim, quàm pro veris affirmare auſim, quum nulla exſtent, niſi vulgi creduli, inditia. Ita certè natura comparatum eſt, vt rumori recenti aliquid ſemper nouus author aliquid addat. Quæ ſi facta eſſent, non eſſet relatum audax, ea à me literis vulgari, cùm longè

ge incredibiliora possit ille, qui omnia potest. Itaque, vt ad rem redeamus, ad vnum eorum, cui, ni fallor, Aroni nomen, magis inter cæteros confidentem, qui ista tam constanter conmemorauit, inclitus Princeps Magnus conuersus, Tu, cùm talia tibi videris contigisse, asseueras sponteque fateris, quibus adstipulor, inquit: Non credis religioni nostræ sacrosanctissimæ, & fidei nostræ candidatulus factus, vnde sacra salutariter perlotus, parem nobiscum felicitatem vltra mundanam præstolaris? Quæ vbi appositè & eruditè Princeps dixisset, nec auscultanti adaurescerct, ille lingua immodicus: Credo, inquit, magnanime Princeps in Deum, qui omnia potest, quique omnia creauit, eum quem gentis nostrę pater Habraamus, & deinceps Isaacus eius gnatus, cæterique maiores nostri, qui à religione nostra nunquam desciuére, colendum præceperunt, illum credo me hominem voluisse fieri, professione Iudæum. Qui si me Christianum voluisset, non hic me meæ sectæ sacrosanctæ adsciuisset, an non, si placitum illi fuisset, principem ego talem agere? Genetricem, non meam, sed generis tam illustris referrem: nec plura effatus, dentibus frendens fidem nostram pariter & fidei authorem contemptim valere iussit. O seruile pecus Iudæi, genus mortalium impurissimum, agnominibus mille dignissimum. Nec enim pro merito satis, quòd omnis vos ætas Sabbatorios appellat, recutitos Verpas, Cestiferos, vt alia omittantur, dictauerit, mortalium omnium stultissimi, qui fato nimium quam creduli, in vnam adeò sectam

multa

multa impietate correptam iurastis, & adeò estis ei pertinaciter addicti, vt arbitramini persuaderi vobis, non posse ab eo impietatis errore, fidei vos nostræ veri singularisque Dei sacrosanctissimæ omniumque certissimæ, morte nostri redemptoris & martyrum eius sanguine confirmatæ, etiam feliciter posse destinari. Quasi verò non sit ea, quam diuini vates, quos ineptè interpretamini, sæculis antiquissimis prædixerint futuram, abrogata lege vestra, an non agnoscitis cæci? Christum Deum, quem nos religiosè colimus, esse ex eo numero, quem pater & principes vestræ gentis Habrahamus, vir religiosus, & propemodum diuinus, Deoque verò ac singulari gratissimus, cùm tres aliquando sedens in ostio tentorij in conualle Mambre cerneret, vnum adorauit. Ille ipse est, qui maiores vestros à tenero sibi mundo, gentem peculiarem ex omnibus mortalibus delegit, tam clementer fouit, bonis innumeris & maximis donauit ille vestros maiores à seruitute Pharaonis durissima, ex Aegypto, duce inclyto Mose, liberauit, & per mare rubrum, fluctibus in diuersa abeuntibus, stantibus hinc inde veluti muro vndis, angelo ipso medio, & columna nobis inter hostes, & vestros sicco vado traduxit, hostē persequentem numerosissimum, equitum millia quinquaginta, peditum ducenta millia, vt Iosephus gentis vestræ vernaculus prodidit, miserè in vndis redeuntibus submersit, adeò vt ne vnus quidem cladi referendæ superesset, fontem in quem primū inciderant, gustus amarissimi passus est solo virgæ quam dux Moyses tulerat tactu

fieri dulcem ac potabilem, durat Marathoni fonti nomen, aquas è petra Sinai dedit. Et quum ſtatiua inter Helim & Sinaum haberent, locique natura commeatus in vaſta ea ſolitudine deeſſet, & iam omnis ſpes vitæ abiecta, conturnicũ vim maximam ſubito turbine in tentoria miſit; quæ veluti volatu longiſſimo feſſæ, ſeſe eſurientibus vltrò capiendas præbuêre, ſub lucem poſtridie; ita vt Moſes prædixerat, rore cælitus repentino miſſo, omnem circa planitiem compleuit, qui in memoriam Syrius dictus: ita eum, vt cæteros taceamus, Celſus Cornelius appellat, Eccleſiaſtici Hebraica imitantes, ex ambientium diſquiſitione mannam vocant, qua ſubacta panes pinſebant, tortules eſculentos, quos quum vt cibarium nimis frequens auerſarentur, & carnes poſcerent, coturnicibus iterum menſe integro (ſexcenta tunc peditum millia erant) pauit, tanta auicularum earum copia, vt qui parum, decem coros ceperit, licuiſſet maioribus veſtris, ſi non murmuris pleni, ac antiquo pietatis cultu ſe detorſiſſent, & numen hoc ſanctiſſimum læſiſſent, in terram Palæſthinam fatalem lacte & melle manantem, diebus peruenire quadraginta, à qua in eremo eos deſerta temerè palantes annis quadraginta amplius diſtinuit numen iratum, & quum virorum millia ſexcenta, qui ferre arma poterant, præter inermem, cæteram multitudinem immenſam, ex Aegypto commigraſſent, nulli tamen de toto illo examine Syrio, in eam præterquam Calebo & Ioſue venire licuit, ac ne ipſe quidem Moyſi ductori, & Prophetæ ſummo, qui tamen eam de monte

edito

edito ſpectauit, tandem enim in Abari monte inter Eleazarum, & Ioſuen medioximus nimbo coopertus, repentè diſparuit: numine hoc inoffenſo maiores veſtri bello aduerſus hoſtes potentiſſimos, ſuperiores ſemper fuêre: Quorum bona maxima perſtringere non putamus, à præſcripto operis noſtri tanquam alienum, vt oſtendam mortalium vos omnium ingratiſſimos, & errores veſtros pandam piaculares, nónne Abrahamus, quum ob negatum Sodomorum tributum, Aſſyrij impetu facto, Lothem ipſius ex fratre nepotem bello abduxiſſent; trecentos tantùm decem octo amplius, ex familia vniuerſa ſubitò lectis, hoſtem copijs maximis fiſum, ad alterum Iordanis fontem ſine negotio magno fudit, caſtra hoſtiliter cepit, præda optima onuſtus rediјt, cui in valle regia, qua Solymas itur, vrbis tunc eius rex, ſeu Semus Noë filius, ſiue Cananaas, Noë ex Chamo nepos, cognomento certè Melchiſedech, hoc eſt, vt Hebraica interpretemur, Rex meus iuſtus, altiſſimi Sacerdotes, occurſans cum pane & vino gratulabūdus excepit? Nónne Moyſes gentis veſtræ dux pientiſſimus, ab Habrahamo ſeptimus, in Nabatheorum tractu, haud procul Sinao monte, ac Petra vrbe, quam Gobothoen Ioſephus nuncupat, aduerſus hoſtem infeſtiſſimum depugnans, quum maiores veſtri omnem propè ſalutem deſperaſſent, & ipſe Ioſue pro ſe, Nauæ filio, exercitus duce conſtituto, ſpectator grandæuus de monte, manus cum virga in cælum ſuſtuliſſet, Aarone dexteram, Hare, Mariæ ſororis marito ſiniſtram adſeruan-

inuasit. Attamen omnes pro sua humanitate illum veluti iniqua suspicantem, acriter increpitant, iubentque eum porrò silere, dicentes, de rebus diuinis, cautiùs & cunctantius loquendum in eo præsertim genere. Atqui nec humanitas vlla, nec sedula admonitio hominem deploratum (quem intemperiæ non inanes, propè spe sua deturbatum, in horas infestabant) potuêre ab instituto reuocare, cùm vellet re vera probare non vana ea esse quæ retulerat, ostendens interim brachia sua quassis & luxatis simillima (plumbo tamen in vsum præsentem picturata) lamentabatur crebris singultibus, dictitans se à spiritu, quòd iussa non aperuisset, acriter obiurgatum. Spectare iussit, qualia spiritus ille sibi indicia non sine acerbo dolore impressisset, maiora quoque inflicturus, ni propediem obtemperaret, cùm præceperit seuerè, quod tacitus ea non prætermitteret, sed intrepidè ante sibi suggesta in lucem proferret. Alioqui duriusculè se vapulaturum. Omnes qui planctum hominis infelicissimi audiuêre, quamquam prima facie commentum planè existimarent, tum ob hominis vitæ anteactæ vanitatem (cui scilicet tam propitius non esset, quod huiusmodi vni illi vellet reuelatum iri, quando superessent & alij præclaræ vitæ viri:) tum ob verba, quibus imprudenter alioqui vacillans variaret. Subdubitabant nihilominus ob eius in re tam ardua pertinaciam, qui nec precibus, nec minis vllis ab incepto deterreri posset, ac parum interim constabat, veráne, an falsa diceret. Quod si Deo tamen visum esset, vellent cupidè

pidè finem experiri. Primæ inter eos classis Præpositus Suerinæus, optimos quosque ordinis Ecclesiastici vicinos edicto accersit. Adhæc orat, quod certè non grauatè à Principibus quoque exorauit) vt ex purpuratis iudices aliquot, non quidem ij pedanei, sed honorarij ac prouinciales, rerum gnari adessent, quò factum diligentissimè inuestigaretur. Diem itaque misero reo dicit. Illi die præstituto cum infelici homine in aream progredientes, locum quæritant. Vbi verò nihil huiusmodi primo congressu inueniunt, reo ductori rutam porrigunt, mandant, si qua condita alicubi sciret, ea omni amoto timore refoderet. Inquireret nunc, quæ per insomnium ipsi tam crebrò se exhibuissent. Conscius ille omnium, simulans se ignarum lachrymabilis spectaculi ab se tumulati, longa inde interiecta intercapedine terram fodit, oculis tamen limis eò semper spectârat, vbi erat ab ipso conditum. Qui aderant viri callidi & acuti, tacitè omnia collustrantes, continuò ex miseri illius gestu mali quippiam laterę suspicati, culpam argumento haud incerto in ductorem reijcientes, inter se musitare cœpêre, dum ex permissu cæterorum vnus ex eis, exsecto è vagina pugiunculo, terram fodiens, mox durum quid, & stimulo repugnans, in eo loco, in quem reus sæpe coniecerat oculos, offendit. Qui fodiendo & eruderando porrò incumbens, apicem lychnuchi contriti videre cœpit, altiusque deinde alij omnia purgantes, sacram Eucharistiam, crebris ictibus tantoperè deformem, sine vllo negotio effodere, non sine horrore, & religio-

ne intuiti. Primates verò ſacráne an prophana res eſſet, ignari, temerè tamen id colligentes infelici reo, in ædem B. Virginis non procul inde ſitam, eam ferendam commendârunt, officij eum gratia omnes comitati, ac ſine magna ſolemnitate iſthic in ciſta ferrea pro tempore reponebant. Patrator ſceleris, vultu pallidus, pedibus præ timore vacillans, nec ſatis cùm interrogaretur, conſtanter reſpondens, ex indicijs occurrentibus mandatum eſt, ipſum ibi diligenter ſeruandum, donec res ad principem deferatur. Eorum iuſſu itaque cuſtodiæ publicæ traditus, omiſſus, molliterque à ſuo Epiſcopo, cui parum is curæ erat, curatus, parum abfuit, quin impuné euaſiſſet, nihil intereà faſſus, quin & vera proferre fortè prohibitus. De qua omni re inclyti principes, quibus ea calamitas altius repoſita erat, certiores facti. Ac iuſſus eſt ex vinculis, in optimatum eius ditionis præſentia, cauſſam dicere, ac quæſtioni ſubijci, qui omnia ordine vti à ſe, ac Iudæis perfidiſſimis acta erant, ſine vlla longiori cunctatione enarrauit. Breui poſt tempore ab Epiſcopo diœceſeos, illi aſſidente antiſtite Camineo & Raceburgiano, res ipſa in magno virorum prudentum, ac primæ authoritatis litterarum diuinarum profeſſorum conſeſſu, ſeuero iudicio examinata eſt. Et quanquam omnia, vt flagitioſus ille confeſſus erat, vera reperta ſunt ſuborta eſt tamen altercatio, verba vltro citroque habita, alijs alia cauſſantibus; ſtabat aliquamdiu ſententia, Euchariſtiam ore conſumendam. Quod ipſum ſe auſurum vnus ex præſentibus

bus censoribus, seu conscientia, & religione cæteris melior, seu disciplinis & authoritate grauior. Non quidem ego facilè crediderim ipsum talia præsumpsisse per inuidiam vel insolentiam, quæ vitia longè abesse ab huiusmodi viris debent, quippe collocatis in præsidio militiæ Christianæ. Ac quidem fecisset, modò eius institutum fuisset suffragijs aliorum comprobatum. Quin si res processisset, actum erat de concursu tam crebro ac salutari, id si bonum vel malum fuisset, quisque pro suo arbitrio, in tanta præsertim ingeniorum varietate iudicet. Ego verò contenderim factum fuisse impium & nefarium, ne dicam stolidum. Fiunt huiusmodi, numine ea permittente, ratione plerunque occulta quo exstent, ac miraculis reddatur fides illustrior. Certè huiusmodi arbitrij temeritatem damnauerim in tale quid auso, cui supplicia maiora fortè impenderent. Præualuit itaq; apud Deum optimum Maximum pietas & sententia melior, qua existimatum ist pium vulgus non esse pietate sua fraudandum, inter omnes tamen conuenit, vt maneret, & Basilicæ solemniter inferretur, Refractarij cùm mutassent (palinodia facta) suam sententiam, ac cum cæteris cœmiterium Basilicæ spectaculo eo insigniter illustrauêre. Vis hominum ingens, quæ in rem præsentem feriata isthic aderat, redemptorem suum, nunc incurua, nunc humi fusa adorauit, precataque est. Vbi in ædem sacram cum hymnis & tintinabilis ventum est, primò in Ciborium (ita nostrates Eucharistiæ sacræ adiculã appellitant) collocabatur, dum deinde resumptũ
intra

potiebatur, nuntij illius tristissimi certior redditus, vices Redemptoris vehementer indoluit; & quanquam maximis negotijs, vt ferè semper, esset implicitus, nihil tamen eius absque seipso, vti principem iustissimum decet, in re præsertim tam ardua, tentandum vlterius censuit. Nec cunctandum amplius dixit, voluit omnia, veranè an falsá essent, præsens cognoscere, esse testis omnium oculatus, nedum auritus. Authores ergo rabidi sceleris, ab eo interrogati, animo adhuc pertinace coram referebant, ore se & manibus suis sanguinarijs in Redemptorem nostrum immanissimè debacchatos, asseuerauntque sanguinem inter lancinandum rutilum exsiliisse, quem suis oculis multo cum terrore spectassent, superque hæc omnia authorem mundi suopte numine elatum, repentè minitabundum circumuolitasse, terrore se eo correptos, qualem tota ante hac vita nunquam fuissent experti, aufugisse, nec potuisse deinceps animaduertere in eum. Quod enim vulgo aiunt, carnifices eos authorem etiam mundi in clibanum igni succensum iniecisse, medijs flammis intactum euasisse, in amnem mox eum subter aquas mersisse, & illum flumine secundo aliquandiu fluitasse, ripa tandem fluuiali incolumem exstitisse, ea à fide laborant, quæ ego quidem magis pro vanis repudiauerim, quàm pro veris affirmare ausim, quum nulla exstent, nisi vulgi creduli, inditia. Ita certè natura comparatum est; vt rumori recenti aliquid semper nouus author aliquid addat. Quæ si facta essent, non esset relatum audax, ea à me literis vulgari, cùm lon-

gè

ge incredibiliora possit ille, qui omnia potest. Itaque, vt ad rem redeamus, ad vnum eorum, cui, ni fallor, Aroni nomen, magis inter cæteros confidentem, qui ista tam constanter commemorauit, inclitus Princeps Magnus conuersus, Tu, cùm talia tibi videris contigisse, asseueras sponteque fateris, quibus adstipulor, inquit: Non credis religioni nostræ sacrosanctissimæ, & fidei nostræ candidatulus factus, vnde sacra salutariter perlotus, parem nobiscum felicitatem vltra mundanam præstolaris? Quæ vbi apposite & erudite Princeps dixisset, nec auscultanti adauresceret, ille lingua immodicus: Credo, inquit, magnanime Princeps in Deum, qui omnia potest, quique omnia creauit, eum quem gentis nostrę pater Habraamus, & deinceps Isaacus eius gnatus, cæterique maiores nostri, qui à religione nostra nunquam desciuére, colendum præceperunt, illum credo me hominem voluisse fieri, professione Iudæum. Qui si me Christianum voluisset, non hic me meæ sectæ sacrosanctæ adsciuisset, an non, si placitum illi fuisset, principem ego talem agere? Genetricem, non meam, sed generis tam illustris referrem: nec plura effatus, dentibus frendens fidem nostram pariter & fidei authorem contemptim valere iussit. O seruile pecus Iudæi, genus mortalium impurissimum, agnominibus mille dignissimum. Nec enim pro merito satis, quòd omnis vos ætas Sabbatorios appellat, recutitos Verpas, Cestiferos, vt alia omittantur, dictauerit, mortalium omnium stultissimi, qui fato nimium quam creduli, in vnam adeò sectam

multa impietate correptam iurastis, & adeò estis ei pertinaciter addicti, vt arbitramini persuaderi vobis, non posse ab eo impietatis errore, fidei vos nostræ veri singularisque Dei sacrosanctissimæ omniumque certissimæ, morte nostri redemptoris & martyrum eius sanguine confirmatæ, etiam feliciter posse destinari. Quasi verò non sit ea, quam diuini vates, quos ineptè interpretamini, sæculis antiquissimis prædixerint futuram, abrogata lege vestra, an non agnoscitis cæci? Christum Deum, quem nos religiosè colimus, esse ex eo numero, quem pater & princeps vestræ gentis Habrahamus, vir religiosus, & propemodum diuinus, Deoque verò ac singulari gratissimus, cùm tres aliquando sedens in ostio tentorij in conualle Mambre cerneret, vnum adorauit. Ille ipse est, qui maiores vestros à tenero sibi mundo, gentem peculiarem ex omnibus mortalibus delegit, tam clementer fouit, bonis innumeris & maximis donauit ille vestros maiores à seruitute Pharaonis durissima, ex Aegypto, duce inclyto Mose, liberauit, & per mare rubrum, fluctibus in diuersa abeuntibus, stantibus hinc inde veluti muro vndis, angelo ipso medio, & columna nobis inter hostes, & vestros sicco vado traduxit, hostē persequentem numerosissimum, equitum millia quinquaginta, peditum ducenta millia, vt Iosephus gentis vestræ vernaculus prodidit, miserè in vndis redeuntibus submersit, adeò vt nē vnus quidem cladi referendæ superesset, fontem in quem primū inciderant, gustus amarissimi passus est solo virgæ quam dux Moyses tulerat tactu

fieri

edito spectauit, tandem enim in Abari monte inter Eleazarum, & Iosuen medioximus nimbo coopertus, repentè disparuit: numine hoc inoffenso maiores vestri bello aduersus hostes potentissimos, superiores semper fuêre: Quorum bona maxima perstringere non putamus, à præscripto operis nostri tanquam alienum, vt ostendam mortalium vos omnium ingratissimos, & errores vestros pandam piaculares, nónne Abrahamus, quum ob negatum Sodomorum tributum, Assyrij impetu facto, Lothem ipsius ex fratre nepotem bello abduxissent; trecentos tantùm decem octo amplius, ex familia vniuersa subitò lectis, hostem copijs maximis fisum, ad alterum Iordanis fontem sine negotio magno fudit, castra hostiliter cepit, præda optima onustus redijt, cui in valle regia, qua Solymas itur, vrbis tunc eius rex, seu Semus Noë filius, siue Cananaas, Noë ex Chamo nepos, cognomento certè Melchisedech, hoc est, vt Hebraica interpretemur, Rex meus iustus, altissimi Sacerdotes, occursans cum pane & vino gratulabũdus excepit? Nónne Moyses gentis vestræ dux pientissimus, ab Habrahamo septimus, in Nabatheorum tractu, haud procul Sinao monte, ac Petra vrbe, quam Gobothoen Iosephus nuncupat, aduersus hostem infestissimum depugnans, quum maiores vestri omnem propè salutem desperassent, & ipse Iosue pro se, Nauæ filio, exercitus duce constituto, spectator grandæuus de monte, manus cum virga in cælum sustulisset, Aarone dexteram, Hare, Mariæ sororis marito sinistram adseruan-

K te, de

te, dextera verò eius acclinante, sui repulsi retrò abiêre, ea in cælum erecta, hostes in fugam fœdam conuersi sunt, multis internecione occisis, cùm nemo tamen ex vestris desideraretur, quid memorem Amorrhæos, & Regem eorum Seonem, quem secundum Arnum fluuium tempestate ea idem Iosue vicit, castris exuit, & eam omnis opulentiæ plenam præter omnium opinionem cepit? Quid Moabitas, & Regem eorum Ogem, quem staturæ portentosæ Moyses à suis interemptum spectauit, quum vrbes gentis eius validæ quadraginta, vt alij, sexaginta captæ in deditionem venirent, Balachum Sephoris filium Madianorum regem, vt imbellem referre pudet, qui Balaanum Beoris filium, accolam Euphratis, quum sibi diffideret, ad deuouendas hostium copias frustra popoſcit, quasi verò votis & precibus, ac non ense de belli iure decernendum esset. Iosuen referamus, qui Phineæ ductu, Arachum Madianitarum Regem cum regulis quatuor, qui in eius erant fide, prælio occumbentem, pugna felicissima vicit, eo enim bello puerorum ac puellarum millia duo & triginta, sexcenta septuaginta quinque millia ouium in prædam abegit, boum millia duo & septuaginta, asinorum sexaginta. Nonne Adanitas, qui ab Adane vrbe, Hain alij eam nominant, dicti, ob victoriam de Iudæis recentem nimis sibi fidentes, exercitu subitario insultantes, idem Iosue, placato ante numine vicit, & incensa eorũ vrbe, & funditus deleta millia mortalium duodecim cæcedit, regis capti, ac prius proximè vrbem stipiti affixi, corpus remotum saxorum tumu-

tumulo obruit? Nónne idem Adonyſedechum, Solymarum regem cum Gabaonitis, & regibus cónfœderatis quinque, prælio apud vrbem Macedam commiſſo feliciter vicit, millibus armatorum triginta, curruum millibus duobus captis, quo prælio, fauente numine tantiſper ſol immotus ſteterat, quoad bello dux inclytus defungeretur? Reges quinque, Chas ex Hebrone, Pharas ex Hieromotho, Taberus ex Eglone, Itiphius & Lachius fuſi, & diſpalati, cùm fuga ſibi conſuluiſſent, & in ſpecum ſe altiſſimam demiſiſſent, ab eo reuulſi in crucem ignominioſiſſimè ſublati ſunt, ceruicibus eorum ſuperbiſſimis, ſuorum ante pedibus calcatis? Macedam vrbem, cum Rege, & Lebnam cepit? Lachin corona cinxit, Hiram Gazeritarum Regem vicit, & interemit, Dabirem vrbem cum Rege occupauit, Eglonem deleuit, & Hebronem Aſerothum vicit cum Rege, quem cruci quoque morte ignominioſiſſima extulit, omnem à Cadeoram ad Gazam hoſtiliter in deditionem cepit, Cananæa vniuerſa ad Galgalam vſque capta, &, vt ſemel dicam, vnus ille dux, triginta ac vnum reges ſuperauit, ex quo Iordanem admota fœderis arca, ſicco vado traiecit, inter quos, vt alij omittantur, non ignobiles, Iabinus, & Iodabus, Aſoritarum ille, hic Madianitarum Regulus erat, quos ad Meronis aquas, cum ſuis ſtratos, multa ſtrage in Sydonem vſque victor perſecutus eſt? Nec prætereundus Iudas, gentis veſtræ fortiſſimus, nónne is, cum ſola contribulium manu expeditione ſubitaria, Cezechinorum Regem Bezechum, bello adgreſſus vicit, viuum in

ſuam poteſtatem redegit, decem millia ſuorum cecidit? quo duce victorioſiſſimo Solymas Iudæus victor cepit arce tantum excepta, quam ad Dauidis vſque ætatem Iebuſæi inuictam tenuêre, vrbes inſuper inclytas cepit Ebronem, Abirum, Hormam, & in tractu maritimo, Aſcalonem, Azotum, Accarum, quam tamen & Gazam capi potuiſſe Ioſephus negat? Quid Delboram mulierem fatidicam, inter Romnam, & Betholem, ſub palma, reſponſa dare ſolitam, Sopidothi Iudicis vxorem, quæ lecto Barocho Neptalimio duce, cum decem tantum millibus Iabinum, Aſaroti Regen, generis Palæſthini, cum trecentis peditum millibus, decem equitum, ſub Syſara duce, bello petere auſum, tributa imperantem, ad Thaborum montem adgreſſus, hoc numine adiuuante, ſine negotio vllo magno hoſtem copioſiſſimum ex tanta mortalium colluuione, fuga turpiſſima diſiecit, Syſata fuga elapſo, ab Ahele, Aberis familiæ Cyneæ vxore cuius ſe domum receperat, lactis hauſtu primum mulcto, ſomno dein altius preſſo, malleo per iacentis tempora tranſfixo, Iabino inſuper breui poſt tempore à Baracho medio prælio intercmpto? Quid Gedeonẽ Ioaſi filium, Effraitã, adoleſcentem pientiſſimũ, vellere, nunc roſcido area ſicco, nunc intacta area madido, ſomnio præterea hoſtis certiorem à numine factum ac animatum, qui cum decem tantum millibus centum viginti hoſtium millia, vt eſt author Ioſephus, vna nocte trans Iordanem interemit, Zebino & Zarmo regibus captis, cum auri & argenti præda maxima. Hoc numine pro-

ne propitio, Samſon, ex Manue Danitano genitus, Iudæos, qui annos quadraginta tributum hoſtibus penderant, liberauit. Leonem haud procul vrbe Tamma brachijs interritus ſtrangulauit. Aſini maxilla hoſtibus Tamnæis dedendus à ſuis, numero millium trium de ſpecu Etha retractus, reuinctis poſt terga manibus, ob vulpes, quas trecentas ſegetibus maturis, igni caudis alligato immiſerat, hoſtium mille, abruptis repentè vinculis ſubita vi interemit: portas Gazeas nocte abſtulit, & humero impoſitas, in montis iugo, qui Hebroni imminet, veluti Tropheum in altum ſtatuit, nec Dalilæ fraude, à qua cæſarie dehoneſtatus, à Palæſthinis excæcatus, prohiberi potuit, quin fruticante capillo, hoc opitulante numine, de hoſtibus die ſolemni epulantibus vltionem ſumeret, ſummotis è triclinio columnis, tribus cum eo millibus exſtinctis. Hoc numine Dauid, Ieſſis filius, tyrunculus adhuc, Goliath, Palæſthinorum fortiſſimum, quum fratribus in caſtra, quæ Rex Saulus inter Sochonem & Azechum habebat, cibum ferret, & Gygantem fortiſſimum Iudęorum prouocantem audiret, certamen cæteris detrectantibus ipſe ſine armis, prohibente etiam Saulo adgreſſus, ſola funda caput excerebrauit, & in terram præter omnium opinionem proſtrauit, tanta victoriæ felicitate, vt Saulus omen hoc ſequutus, millia hoſtium triginta eo prælio interemerit, ad Aſcalonis mœnia eos perſequutus, hoſtis ſtaturæ portentiſſimę interemptus, omnibus admirationi fuit, longitudine pedum, vt Ioſephus prodidit, ſeptenum, quadrante minus,

vt libri ſacri, cubitorum ſenum, & palmi vnius, quæ denos habuit, quadrante minus, pedes, cuius lorica quina ſiclorum millia, ferrum haſtæ præfixum ſiclos appendebat ſexcentos, huic numini ſacroſanctiſſimo talem retuliſtis gratiam, vt quicunque ſpectator adſit, niſi ſaxeo ſit corde, non poſſit ingemiſcere, ſi non velit illachrymari. Sed eò, vnde digreſſi ſumus, redeamus. Princeps inclytus Magnus, omnes quicunque ex captiuorum numero inſontes reperti, tutò cum rebus omnibus, vxoribus, & liberis, ſponſæ etiam ob innocentiam vita condonata, dimiſit, prouincia excedere iuſſit, aqua illis & igni perpetuò interdixit, criminis atrociſſimi reos, ac complices, generis vtriuſque, quum à fide ſua deficere ad noſtram recuſarent, & vitam quidem præſtitam voluiſſent, opinionis tamen eſſe antiquæ deſertores nollent, in pyram lignorum editam coniectos igni viuos concremari iuſſit, in quo veluti ſupplicio ſummo, vltimoque meritas perfidiæ ſuæ pœnas dedêre, & res ſceleſtiſſima cæde eorum expiata eſt, die veneris ante D. Simonis feſtum. Mirum quàm pro Religione ſua animo conſtanti, nec renitentes, nec mulicbriter complorantes, inter maiorum hymnos, vitam cum morte commutarint. Nulla certè venia aut miſeratione digni, qui in mundi authorem tam nefanda auſi erant, quibus paria, ætate etiam priſca numen iratum ſæpè reddidit, quo offenſo res eorum ſemper retrò fluxêre, &, vt ab antiquiſſimis ordiar, millia eorum multa, qui Moſen ducem adſpernati, in Aegypto cæteris demigrantibus, manſitauêre,

uêre, idololatriam sequuti, ab Artaxerxe eo, qui cognomento Ochus, Orosio teste, Persarum rege pulsi intra montes Caspios, claustris repentè post terga subortis altitudinis tantæ, vt sit negatus exitus, alimoniæ penuria serpentibus adhuc & animantibus immundis esurienter vesci cogũtur. Chore, Isaure filius, qui in Mosen criminabatur, cui se Dathas, & Abyrus impiè in Aaronẽ murmurantes, iunxêre, ægrè ferentes sibi prælatum, quum assidua obtrectatione 250. cum eo de dignitate ad populum decertarent, omnes cum tota domo viuos horrendo terræ hiatu numen iratum absorbuit, & Aaronis dignitatem virga arida tutata, ramos cum amygdalæ fructu vna nocte tulit. Samaria Simeonitarum Princeps, Tambrim Ecclesiastici vocant, (quod lege diuina contempta, spreta hortatione Choranium, mulierem generis Madiani, Cozbim Ecclesiastici vocant, duxisset) Phineæ, immisso in medijs complexibus ense stricto obtruncatus est, puella transfixa, scelus peste deterrima millium quatuordecim, vt alij, millium viginti quinque ritè expiatum. Achanus, siue Acharus, Charmi filius, ob regiam chlamydem auro contextam, prędæ detractum, Ecclesiastici pallium coccineum fuisse contendunt, in medio bellico tumultu ademptum cum argenti siclis trecentis, & auri lamina, cùm cęteri commilitones data fide & religione, prędam in apertum retulissent, prodito scelere, dira exsecratione extra castra productus, lapidibus cum liberis, & tota domo prorutus est. Semper relictis legibus, quum otio longo, & rerum affluentia

 à vero

à vero cultu alienarentur, pœnas dedêre, deos Sydonios adorantes, à Rege Ammonitarum, auxiliarijs Palæsthinis, Israëliticæ omnes, qui trans Iordanem incoluêre, breui victi, nec ante liberati, donec reuocato prisco cultu, sub Iephthe Galaadita liberarentur, qui bellum facturus, si victor rediret, quicquid primum occurreret, se vouerat immolaturum, natam charissimam primò occurrentem, stultè immolauit. Nónne Helius minor, templi sacerdos, quòd in filios, Ofinium & Phineen, indulgentior esset, ita vt ne matronarum quidem sacra adeuntium, vita tua foret, ad Aphecum, bello à Palæsthinis petitus, tria suorum millia amisit, reliquis fuga fœda lapsis; Nónne numine hoc aduerso, restaurato bello, delato ex Sydone arca in castra millia iterum triginta suorum desiderauit, & filios, arcamque inter spolia hostilia, quo nuntio accepto, solio excussus vita excessit, vxor Phinees, filium eo die enixa in partu perijt? Nónne Saulus offenso numine ad Gelboen montem, à Palæsthinis victus, Ionatha, Aminadabo, Melchio, filijs & omnibus copijs exstinctis, ipse ab Amalechita occisus est, cuius fata mons adhuc testatur, sine rore, sine pluuia, retorridus? Nónne Dauid sceleris sæpe pœnas dedit? Absalonem filiũ, statura insigni pulcherrimũ, comantibus capillis, galea nudatũ, quum ramo tenaci, ore sublimis penderet, à milite gregario iaculo transfixum amisit, millibus viginti occisis, cęteris captis, & dispalatis, quum arrogãter populum recensuisset, & millia vndecies centum numerasset, peste infelici paucissimis diei vnius

horis

horis septuaginta hominum millia desiderauit? Nónne sub Heliachimo Rege Nabuchodonosor, fœdere nuper rupto, omnem iuuentutis florem à Solymis abduxit, Regem cepit, & immissis militibus interemit, corpus extra muros insepultum abiecit, mortalium millia triginta Babylonem abduxit? Nónne sub Nabuchodonosore inferiore, sinente numine, Sedechias captus, & Babylonem perductus, luminibus est priuatus, exsilio ibi perpetuo damnatus, pueri Regij forma elegantiores, facti eunuchi, id quod centesimo ante anno prædixerat, inter quos Sydrachusus, Misachus, Abdenago, ita enim sua lingua Rex appellauit eos, qui Ananias, Misael, Azarias, lingua gentili, qui quum statuam Beli ex auro cubitorum sexagenum adorare nollent, cum cæteris idololatris, ad tupæ & symphoniæ concentum vocati, vincti regis iussu in fornacem præcipitati, hymnum in medio camino illæsi cecinêre Deo Saluatori? Quid Danielem? Ezechielem? Mardochæum, & sororem eius Hesterem? quam tamen captam repudiata regina Vasthi vxorem adsciuit Persarum Rex potentissimus Artaxarxes, cognomento Memnon, quem Assuerum Hebræi appellitant Quibus omnibus grauiora, quæ sub Tito passi, qui Solymas caput gentis obsidione cinxit, tanta fame, vt matres proprios liberos edere compulsæ sint, & tali clade, vna porta centum quindecim millia cadauerum elata, vrbem cepit, & solo æquauit, mortalium millibus sexcentis interfectis, siue, vt Iosephus, decies centum millibus, centum millibus captis, & pecudum more diuisis,

agminatimque toto orbe asportatis, post quæ tempora nullæ certæ sedes, nullæ cæremoniæ statæ, sed ridiculæ, ratione non minus inepta, quàm impudenti confictæ leges, relicto Pentateucho nomotthetæ Moysis, nouæ sub Doctoribus, ne dicam traditoribus glossematarijs: Talmutho enim perfidissimo tantum tribuunt, vt & Deum mundi opificem, & multa cælitum millia descendere de cælo quotidie, & in eo simul lectitare arbitrentur. Cabala, quæ secundùm Talmuthum maximè colunt, quasi à Deo Opt. Maximo in Moysen, à Mose viuo in Iosuen successorem sint relata, ab eo subinde per manus in posteros Hierophantas præcipuè tradita, quis est paulò saltem eruditior, qui non intelligat esse conficta? Talmuthastrum quemquam, vt ineptijs talibus doctissimum, ita & sanctissimum habent, filias formosissimas huic vni certatim despondent, hunc vnum auita nobilitas, & diuitiæ vsurariæ manent. Sabbatha, Neomænias, in quibus gentium more, Dianam silentem & obseruant, & colunt, omen ab eo nouum impientissimè captantes, Azimos, Thesmophoria, Tubas, expiatoria, Scenopegia, & adhæc Encęnia, & quæ Hesteris ætate additæ, fortes, quam ineptè, quàm ridiculè agunt? non religione vlla, aut sanctimonia, sed per Asortiam & luxum. Quicunque per eos azymos complusculos potis est esitare, calices plures depellere; qui aphrodisia sæpiusculè celebrare, saltationibus & choreis magis insanire: hunc sanctissimum existimant, in his deliramentis homines ignari, ne dicam stulti, Redemptorem exspectant, quasi inter

ter tales veluti ſpurcitias, Meſiah naſci, quem in foribus inter tonitrua & fulgura fruſtra exſpectant. Non naſcetur iterum, quem ſemel ex virgine natum, tam innocenter, tam crudeliter interemerunt: quorum mos, Regi regum Ieſu quotidie imprecari, exſecrari diuo, illudere virgini, Theotoco ſanctiſſimæ, & tintinabulo eius ſalutatorio myſterijs noſtris omnibus, & myſtis, quos derauſulos vocant, cælitibus denique omnibus, quos nos patronos adoramus, rogare ſolemniter, vt Imperium Romanum intereat. Si è noſtris quemquam dolis ceperint, obſequi ſe putant priſcis ſuis numinibus: quot infantum generis noſtri, non dico paria, ſed millia, inſontiſſimos vita expoliârunt, manibus ac pedibus reluctantes, & præter naturam ſupplicantes oſculo, brachijs carnifices impuriſſimos amplexantes, tam innocenter ſine vlla commiſeratione mactârunt, vt eſſet languori eorum conſultum? An non pudet (lucri cupidi) vos aliquando vitæ vmbratilis quam per ſocordiam ſordido & viliſſimo fœnerandi officio mancipati agitis? & ineptè tamen ſupercilium tollitis, quaſi ſoli tam ſancti, ſoli ita vitæ vltramundanæ prædeſtinati, vt ono ſit fas, rabieſuli leges pandere, neminem amicum habere, niſi fœneris gratia, quem vos aditantem, diabolico tamen interim nomine clanculum excipitis: pudet pigetque dicere, quam ineptè delira multitudo de Anaſtaſi credat, quam quaſi priores nobis futuri, in tumulis ſeſſitantes præſtolantur, quàm ineptè rerum anteactarum rationem reddant, flagitia, veſtibus leuatis, proximis elemẽtis, amni & aêri mã-

dantes,

dantes, gallis candidulis, ac gallinis deuouentes, quos mox obesos deuorant. Quod si vera sunt, quæ homines dementes ineptissimè credunt, eant eorum, quos ignis vltor absumpsit, manes, & exspectent, an Abrahamus eos & Helias in hortum deliciarum, angelis in foribus adstantibus excipiant, in quo vitam voluptuariam se acturos post mortem homines impurissimi, inter adolescentulas putant, obsonium facturos de tauro, qui à Cataclysmi tempore, de Noë arca sit reseruatus, in diem mundi extremum, tantæ voracitatis, vt quotidie montes quadringentos depascatur, magnitudinis immanissimæ, cuius cornua tantùm distent, vt non possit triduo hirundo sedulò interuolare. Exspectent Bardi illi cetum, Leuiatham ipsi nuncupânt, super quem requiescere tellurem somniant, qui si branchias moueat, terræ motus faciat. Eant mancipati illi abdomini, eant, inquam, & bibant de amnibus horti quatuor, vina, mella, lac & oleum, à quo tantum abest, vt adynata illa credam, vt fabulis anilibus, & deliramentis inanibus simillima existimem, sibilisque maioribus explodenda. Sed ne genti scelestissimæ bellum indixisse videar, quanquam nullum bellum iustius, quàm quod aduersus fidei hostes desumitur, & sint ipsi non tantùm hostes fidei nostræ, sed signiferi etiam hostium, receptui canam, ac quæ deinceps in patratorem criminis sacerdotem acta dicere pergam. Maiori supplicio, in exemplum cæteris, infelicissimus homo affectus, Rostochij pœnas dedit. Ver iam appetebat, quum, intra æquinoctij tempora, in loco eo

ditio-

ditionis iſtius celeberrimo, emporio literarum bonarum egregio, Principe inclyto Magno, & Balthaſare Germano, atque patritijs multis, ac turba feriata plurima præſentibus, ſub Pontificibus ſeptem exauthoratus eſt Sacerdotio; raſo capite & breuibus indutus, in laici habitum traductus, à nomenclatore raptus, carnifici primùm dilaniandus traditus eſt, à foro per vrbem curru in carnificinam vectus, pyræ viſibilis impoſitus, patientiæ ille eximiæ, inter cruciatus diros, pyragris ferreis, ijſdemque ignitis excarnificatus, tortorem ſupplicia maiora ſemper impensè rogauit, non modò non increpitans, aut pœnas deprecans, ſed quàm maximas potuit, gratias pro ſupplicio habens, interceſſurum ſe pollicitus pro eo precibus apud Deum Optimum Maximum, ſi, vt ſperaret, ſibi id liceret: Proditorem ſe faſſus ſui Conditoris, nullam corpori ſalutem, tantùm animi rogauit, diuam Virginem in medio igni, ſemiuſtulatis iam cruribus, hymno quo ſalutari à nobis ſolet, quoad ſpirare potuit, cantitans implorauit, & pientiſſimè tandem exſpirauit; cuius ſine dubio manes feliciter quieſcunt, qui ſcelus tantum, ſi non à Iudæis perfidiſſimis irretitus fuiſſet, nunquam patrâſſet. Princeps inclytus Magnus, numini ſacro ſanctiſſimo, arcis locum (in quo à Iudæis perfidiſſimis confoſſum, inter cruciatus maximos, mirabile dictu, circumuolitauit, in quo tumulatum, nec refodi à facinoroſo, niſi ſolenniter potuit) dicauit, nec in vſibus ſuis amplius habendum duxit, diuo dein Auguſtino dedicans
ædem

ædem fieri præcepit insignem, in qua Eremitæ multi vita, & moribus integri inuigilant, normę præscriptæ veri obseruatores. Eandem hanc Henricus & Albertus Principes illustres, patre non inferiores, ad æquilibrium ex Marotis opere musæo, & vermiculato conditam epistyliis, & tabulis arte picturatis, Xylostratis quoque variè inornârunt, cætera dignissimi, qui tali sint genitore prognati, pietatis, religionis, & pacis cultores insignes, quorum studium cantatissimum in purganda latrunculis Prouincia, id quod facinora eorum clarissima, paucis ante diebus gesta declarant. Locus totus à tempore eo frequentissimus, non à Germania tantùm prima ac secunda, sed Europa tota petitur, miracula maxima ac plurima præstat, quæ longiora sunt, quàm vt à me libello hoc comprehendi possint, dignissima, quæ separatim libro vno referrētur. Quò fit, vt transcursim interea tantùm capita rerum persequar, omissa nuncupatione, quum nemo ferè sit, qui eundem fateri se velit sanum, qui valetudinarius fuerit, fidem non meam, sed eorum, qui numen loci experti sunt præsentaneum adstringens, quorum testimonia sunt litteris mandata, sub testibus, qui locum accolunt, plurimis ac dignissimis, sciunt illi quod cæcinati, & casu facti, visui restituti sunt tanto numero, vt referendo fidem haud dubiè rei abrogaret, claudi & loripedes, luxi & fracti, posito in testimonium scipione sani abire, muti fari cœpêre, surdi audire, multi qui morbo comitiale, siue Herculeo, laborarent, soluti: innumeri, qui Elephantiasi, Lychenis, & Mentagra furuncu-

runculo, Pthyriasi, sanati, cancrena, carcinomatis, vomica liberati, febricitantes, cardiaci, enterocælæ, fanatici, letardici, phrenetici, spatici, valetudini bonæ restituti: aquis summersi, equis aut alto lapsi, ense ac cultris saucij, ad vitam reuocati, hostium manus alij inuocato numine euasêre, alij ædes deflagari cœptas restinxêre, alij carcerem refregêre, & vinculis se expediuêre, testantibus passim in pariete suspensis compedibus, inter donaria partim aurea & argentea, partim cerea: naufragia alij euasêre, latrones alij rebus saluis effugere: partus difficiles numine inuocato faciles impetrauêre, abortiuos & emortuos vitæ reddidêre, & vt innumera alia præteream, dæmones alij pepulêre, cuius loci sanctitatem dæmon etiam ipse, qui religiosum quendam, pace omnium dixerim, inuaserat, ibi sponte, magna adstante corona in ipso templo fassus est, numen summum ob hæsitantes ea voluisse, se religiosum corripuisse, vt intelligerét obtrectatores, & blacterones cæteri, nasuti, si oblatrare non cessent, se quoque in illos iturum: talia enim esse, quæ haud dubiè Iudæos impientissimos olim, ac turbam malè crudelem ad veræ pietatis cultum reuocarent, voluisse locum esse illum celeberrimum, & à multis adeundum, se ideo eum illustrasse. Nam quamuis mundus quidem totus Dei sit sedes, ibique numen in se vigeat, loca tamen quædam sortiri solent, vt ibi splendor eius ac maiestas potissimè sentiatur, & gratia eius in se manens, sine mixtione, sine diuisione illa illuminet, sicuti sol idem manens, nec in partes diuisus, nec à fonte suo supe-

ſuperatus, alia magis ac magis illuſtrat, de qua re nos in libris his tredecim, quos edidimus de rebus omnibus ab origine mundi illuſtribus, & propediem emittemus, affatim ſcripſimus, Platonem, Plotinum, Iamblicum, Syneſium, Pſellum, alioſque ſecuti, Catholicam tamen fidem ſemper excipimus, tanquam Achillem Homerus. Infra ſubiecta erant typis hæc verba; Expreſſum Roſtochij in ædibus Thurijs ad Kalendas Aprilis, anno M.D.XXII.

SEQVVNTVR QVAEDAM MIRACVLA CIRCA VENErabilem Eucharistiam, quæ Bruxellis, nobili apud Brabantinos oppido adſeruatur, facta, ex libello R.P. Theodorici Loër, Carthuſiani Colonienſis, è Notariorum publicis Inſtrumentis conſcripto, & anno 1532. in lucem edito, excerpta.

CAP. LXXIII.

ANNO Domini M.CCCLXIX. circa feſtum ſancti Bauonis, perfidi Iudæi, qui tunc Bruxellæ morabantur, quadam nocte capellam ſanctæ Catharinæ, ſitam infra metas parochiæ ſancti Ioannis de Molenbecka propè Bruxellam Cameracẽſ. diœceſis, ſecretè intrârunt, & armarium, quo ſacratiſſimum Sacramentum firmatum extiterat, ſubtiliter aperuerunt, & circiter ſedecim hoſtias conſecratas, inter quas ſola vna maioris formæ extiterat, furtiuè ceperunt, & ſecum aſportauerunt, & eaſdem vſque ad diem

diem Parasceues; quo Saluator noster in cruce mortem subijt temporalem, huiusmodi hostias sacratas in suæ passionis blasphemiam & contumeliam suis cultellis & ferraturis diuersis, contemptuosè ac ignominiosè crudeliter transfixerunt. Vnde signa miraculosa tanquam guttæ sanguinis apparuerunt, & videntur exiuisse, prout modernis temporibus cunctis intuentibus lucidius potest apparere. Quibus per Iudæos sic perpetratis, ipsi videntes huiusmodi signa miraculosa, nimio timore atque tremore prostrati, proni corruentes in terram, quandam matronam nomine Catharinam, quæ iam diu renuntiauerat Iudaicæ perfidiæ, satis tamen notam Iudæis, & sæpius conuersantem cum eisdem, demandârunt, sibi præmissa referentes, vt huiusmodi hostias sacratas perfixas ad certum locum secretè asportaret attentius pretio appretiantes, supplicantes ne res gesta ad cognitionem Christianorum deueniret. Quæ tandem huiusmodi pretio deuicta, onus huiusmodi hostiarum sacrarum asportandarum in se suscepit. Et acceptis hostijs reuersa ad cor, & conscientiam propriam, ne tam enorme delictum in ipsam redundaret quoquo modo, accessit venerabilem virum Dominum Petrum de Heda, pro tunc curatum Ecclesiæ Beatæ Mariæ de Capella Bruxellensi. Cui seriem huius facti declarauit, sibique huiusmodi hostias voluit deliberare. Qui pondus rei discretè considerans, nolens ex propria industria operari, & negotio tam insigni ex sola sua prudentia præbere assensum, accessit ad Dominum Michaëlem de Bakerem,

viceplebanum Ecclesiæ Beati Gudilæ Bruxellensis, & Dominum Iohannem de Voluvve, rectorem alterius portionis Capellæ sancti Nicolai Bruxellensis, quos huiusmodi factum penitus latebat, secum duxit: & præmissis per præfatum Dominum Petrum seriosè recitatis, ipsi tres in simul concluserunt, adduci penes eos dictam Catharinam; qua adducta, & apud eos secretè veniente, necnon præmissa omnia confitente, huiusmodi sacratis hostijs à prædicta Catharina, per prædictum Dominum Petrum receptis, easdem hostias idem Dominus Petrus, præscriptis duobus sibi adiunctis & associatis, ad præscriptam Ecclesiam de capella reuerenter, secretè tamen deportârunt, & sub tuta custodia reposuerunt. Et notitiam præmissorum, venerando viro domino Iohanni de Isscha, Scholastico & Canonico pro tunc Eclcesiæ sanctæ Gudilæ Bruxellensis, & postea Archidiacono & Canonico in Ecclesia Cameracensi significârunt. Qui Dominus Scholasticus, dictam Catharinam demandauit: quæ de præmissis examinata per eundem, præmissa omnia vt supra sponte fuit confessa. Quam in ecclesia sanctæ Gudilæ prædicta, pro veritate rei latius indaganda detinuit Prisoniæ mancipatam: præmissa omnia referens vlterius Dominis de Capitulo prædictæ Ecclesiæ sanctæ Gudilæ, sine mora. Qui Domini de Capitulo in simul accesserunt ad Ecclesiam de Capella supradictam, vbi huiusmodi hostiæ sacratæ exstiterant, nitentes huiusmodi sacratas hostias ad eorum ecclesiam sanctæ Gudilæ prædictam, in augmentationem & venerationem potiorem eius-

eiusdem, deferre. Quæ quidem hostiæ, sub debita custodia repositæ exstiterant in armariolo chori ecclesiæ de Capella: sed prædicti Domini de capitulo præ impetuositate & clamore parochianorum dictas hostias ex illo armariolo extrahere vel recipere non audebant. Sic Dominus Petrus Curatus loci, qui, ne indignationem partium incurreret, clauem dicti armarioli, supra magnum altare proiecit, & initio tractatu inter partes, de præmissis fuit terminatum: quòd Domini de capitulo maiorem partem huiusmodi sacrarum hostiarum cum hostia dictæ maioris formæ ad S. Gudilam secum reuerenter deferrẽt. Reliquæ verò in Ecclesia Beatæ Mariæ de Capella Bruxellensis reponerentur. His peractis & fama volante de præmissis, deuenit factum ad notitiam illustrium principum, Domini Vvenceslai de Bohœmia, & dominæ Ioannæ Ducum Brabantiæ, & dominorũ de Svvenuorsten, & de Vbithã, & aliorum Baronum, & nobilium de ipsorum consilio, ac plurium aliorum, vbi demandatis Dominis de capitulo prædictis, & huiusmodi perfidis Iudæis per dictam Catharinam super furto & sacrilegio præscriptis vehementer accusatis, dicta Catharina, quæ sub cautione de restituendo eam in dicta Ecclesia beatæ Gudilæ, vbi Prisoniæ detinebatur, mancipata, ibidem adducta fuerat: vbi in præsentia præfatorum principum, baronum & nobilium diligenter examinata, præmissa omnia & singula, prout superius sunt scripta, in præsentia etiam dictorum Iudæorum clarius & perfectius affirmauit, eodem Iudæos exinde constanter & incessanter accusando.

Quibus siquidem Iudæis captis & super præmissis examinatis, & enormiter quæstionatis, præmissa omnia, prout superius conscribuntur, penitus sunt confessi, & demum igni, & vltimo traditi supplicio, sententia æqua mediante, in vigilia Ascensionis Domini, M. CCC. LXX.

MIRACVLA.

IN hospitio, cui nomen est Aureo cyatho, non procul dissito à culinaria platea, apud Bruxellas è regione macelli; stupendum & venerandum accidit miraculum circa puellum eiusdem in Aureo cyatho hospitis filiolum: qui, vt constans est rumor, pridie natalis D. Bartholomæi Apostoli, die XXIV. mensis Augusti, anno 1526. in vas aqua plenum præceps prolapsus primùm, deinde submersus, ac per inuocationem cùm vicinorum, tum parentum eiusdem filij erga DEVM, iuxta venerabile Sacramentum in prædicto D. Gudilæ templo miraculis coruscans, vitæ restitutus est. Principio igitur in præsentia domini & magistri Martini Sacellani, in ædibus Gualteri prius nominati, comparuit M. Oliuerius Bruxellis agens in hospitio, cognomento Aureo cyatho, in platea culinaria è regione macelli, ibidem cauponem agens, prognatus è Scotia, annos circiter sex & triginta natus, pater filioli submersi. Is igitur ibidem M. Martinum Sacellanum inuisens, ab Magistroque Ioanne petijt, & vehementer quidem petijt certior fieri, vt sincera fide manifestaret, reique veritatem subindicaret, quonam

nam pacto filius eius exstinctus atque comploratus, rursus reuixisset, vitæque restitutus esset. Atque is M. Ioannes retulit, infantulum annos natum fermè duos, & menses quatuor, aut circiter, nomine Ioannem, domi eius habitantem, nouissimo Mercurij die, pridie natalis Bartholomæi, XXIV. die mensis Augusti, intra primam & secundam horas à prandio aliquandiu præ foribus, vt fit, domus suæ consedisse, vxore sua nomine Gertrude Moelmans, paruo admodum interuallo circa eum hærente, ibidemque & vario inter eos vltro citroque de eorum quæstu, habitó sermone: atque deinde simul atque ibi aliquantulum consedisset, intro sese recepisse in atrium: vbi super mensam ostendit vitra duo potatoria, ibidem relicta ab hospitibus à prandio digressis; quæ vitra manibus apprehensa, cum in culinam, vbi vasa duo aqua plena stabant, intulisset, non procul ab ancilla reposuit, vt probè eluta, repurgataque reponerentur. Itaque cùm alterum in aqualiculum, siue potius vas aquarum immergeret, deprehendit quid supernè innatare, suspicata id siue anserem, siue aliud quiddam esse quem apprehensum, simulatque sensisset suum esse filiolum, ilicò extractum, intra vlnas mordicus arripuit, semel atque iterum inclamitans: Heus, inquit, Gertrudila, noster in hoc vase submersus est puerulus. Quē pressius intuita nihil prorsus in eo vitalis spiraminis offendit oculi ita erant aperti, vt nihil aut ferè nihil quam lacteolus eorum circulus videretur. Corpusculum autem omninò liuidum, mor-

tuorum colori simillimum, planè diriguebatur. Qui filius ab vno, atque eo ignoto vicinorum illi omninò metu exanimato, interceptus est. Mulier verò ob immodicum pudorem, sese abdidit in penarium, relicto inter brachia vicinorum puero, quorum non parum multi coram aderant. Inter quos erant aliquot, qui & illum, & illius vxorculam cohortati sunt, vti filiolum venerabili apud Bruxellas sacramento, nouis & insolitis in templo D. Gudilæ sacro coruscanti miraculis, munusculis adiectis, consecratum, deditumque offerrent. Cùm igitur dimidiata fermè hora, citra vllum vitæ spiraculum in vicinis, igni admotus esset infantulus, vterque parens vnà cum vicinis omnibus adorant Dominum Deum, pariter & Eucharistiam, vt clemẽtem benignitatem, & benignam clementiam suam erga filium ostẽderet, voto suscipiens sese tantundem ceræ oblaturum, quantum puer propenderet, atque põderaret: continuò vbi id voti suscepisset, nõnulla vitalis spiraculi indicia edidit infantulus: Primùm altero oculorum conniuendo: Deinde circa vtranque labiorum oram, sputum sensim proluendo, eijciendoque: postremò magis atque magis confirmatis viribus esse cœpit, vt eodem adhuc vespere, ad horam fermè sextam, à matre pariter & ancilla in templum D. Gudilæ sacrum cum cerea candela sit oblatus. Idemque M. Ioan. à Sacellano interrogatus, nihil aliud aut sciuit, aut potuit respondere.

2. Tertio quoque die mensis eiusdem Octobris, anno M. D. XXIX. memorabile accidit miraculum, miraculo dignissimum, circa mulierem Eli-

zabeth

zabeth à Gheruen, legitimam Henrici à Gheuere vxorem, habitantem in Sylua Comitis, siue Buscoducis, præclaro Brabantiæ oppido: quæ sex circiter annos fuerat claudicans, præter exspectatum altero duntaxat crure luxato, imò infracto: sex circiter annos claudicans, lecto affixa, perpetuum decubuerat, quam porrò claudicationem contraxerat è puerperio, neque illi quouis modo erat integrum, aut possibile ambulare citra scipionis, siue fulcimenti adminiculum, baculoque innixa, licet ægrè, tamen aliquousque proreptabat: perinde atque res iuxta mecū multis est perspecta, multique ita eam habere iuramento constanter affirmârunt. Quæ vnà cum marito Bruxellas vsque perducta, fatalem, imò lethalem illum fugiens morbum, quam vocant Anglicanam pestem, siue sudorem, quo Buscumducis vndiq; conflagrabat, æstuabatq;, quæ nō ita procul à Cancellario Bruxellensi excepta hospitio erat, quemadmodum familiaribus Cancellarij notissimū est, quonam pacto claudicaret, neç nisi innixa scipioni ambularet. Interea verò postquā sub id tempus apud D. Gudilam publica supplicatio publicitùs omnibus indicta est, in qua ex peruetusta patriæ consuetudine, venerabile Eucharistiæ Sacramentum, miraculis nobilitatum, conferebatur, ad impetrandam à Domino gratiam, vt ab Anglicano sudore Bruxellæ quoq; præseruarentur. Incessit igitur huic Elizabeth magnum desiderium, maior deuotio, maxima verò fiducia, vt huic interesset supplicationi: tametsi ei id difficile admodū atq; laboriosū esset. Post quā igitur sequuta esset venerabile Sacramētum,

ædem fieri præcepit insignem, in qua Eremitæ multi vita, & moribus integri inuigilant, normę præscriptæ veri obseruatores. Eandem hanc Henricus & Albertus Principes illustres, patre non inferiores, ad æquilibrium ex Marotis opere musæo, & vermiculato conditam epistyliis, & tabulis arte picturatis, Xylostratis quoque variè inornârunt, cætera dignissimi, qui tali sint genitore prognati, pietatis, religionis, & pacis cultores insignes, quorum studium cantatissimum in purganda latrunculis Prouincia, id quod facinora eorum clarissima, paucis ante diebus gesta declârant. Locus totus à tempore eo frequentissimus, non à Germania tantùm prima ac secunda, sed Europa tota petitur, miracula maxima ac plurima præstat, quæ longiora sunt, quàm vt à me libello hoc comprehendi possint, dignissima, quæ separatim libro vno referrētur. Quò fit, vt transcursim interea tantùm capita rerum persequar, omissa nuncupatione, quum nemo ferè sit, qui eundem fateri se velit sanum, qui valetudinarius fuerit, fidem non meam, sed eorum, qui numen loci experti sunt præsentaneum adstringens, quorum testimonia sunt litteris mandata, sub testibus, qui locum accolunt, plurimis ac dignissimis, sciunt illi quod cæcinati, & casu facti, visui restituti sunt tanto numero, vt referendo fidem haud dubiè rei abrogaret, claudi & loripedes, luxi & fracti, posito in testimonium scipione sani abire, muti fari cœpêre, surdi audire, multi qui morbo comitiale, siue Herculeo, laborarent, soluti: innumeri, qui Elephantiasi, Lychenis, & Mentagra furuncu-

runculo, Pthyriasi, sanati, cancrena, carcinomatis, vomica liberati, febricitantes, cardiaci, enterocælæ, fanatici, letardici, phrenetici, spatici, valetudini bonæ restituti: aquis summersi, equis aut alto lapsi, ense ac cultris saucij, ad vitam reuocati, hostium manus alij inuocato numine euasêre, alij ædes deflagari cœptas restinxêre, alij carcerem refregêre, & vinculis se expediuêre, testantibus passim in pariete suspensis compedibus, inter donaria partim aurea & argentea, partim cerea: naufragia alij euasêre, latrones alij rebus saluis effugere: partus difficiles numine inuocato faciles impetrauêre, abortiuos & emortuos vitæ reddidêre, & vt innumera alia præteream, dæmones alij pepulêre, cuius loci sanctitatem dæmon etiam ipse, qui religiosum quendam, pace omnium dixerim, inuaserat, ibi sponte, magna adstante corona in ipso templo fassus est, numen summum ob hæsitantes ea voluisse, se religiosum corripuisse, vt intelligerét obtrectatores, & blacterones cæteri, nasuti, si oblatrare non cessent, se quoque in illos iturum: talia enim esse, quæ haud dubiè Iudæos impientissimos olim, ac turbam malè crudelem ad veræ pietatis cultum reuocarent, voluisse locum esse illum celeberrimum, & à multis adeundum, se ideo eum illustrasse. Nam quamuis mundus quidem totus Dei sit sedes, ibique numen in se vigeat, loca tamen quædam sortiri solent, vt ibi splendor eius ac maiestas potissimè sentiatur, & gratia eius in se manens, sine mixtione, sine diuisione illa illuminet, sicuti sol idem manens, nec in partes diuisus, nec à fonte suo supe-

ſuperatus, alia magis ac magis illuſtrat, de qua re nos in libris his tredecim, quos edidimus de rebus omnibus ab origine mundi illuſtribus, & propediem emittemus, affatim ſcripſimus, Platonem, Plotinum, Iamblicum, Syneſium, Pſellum, alioſque ſecuti, Catholicam tamen fidem ſemper excipimus, tanquam Achillem Homerus. Infra ſubiecta erant typis hæc verba; Expreſſum Roſtochij in ædibus Thurijs ad Kalendas Aprilis, anno M.D.XXII.

SEQVVNTVR QVAEDAM MIRACVLA CIRCA VENErabilem Eucharistiam, quæ Bruxellis, nobili apud Brabantinos oppido adſeruatur, facta, ex libello R.P. Theodorici Loër, Carthuſiani Colonienſis, è Notariorum publicis Inſtrumentis conſcripto, & anno 1532. in lucem edito, excerpta.

CAP. LXXIII.

ANNO Domini M.CCC LXIX. circa feſtum ſancti Bauonis, perfidi Iudæi, qui tunc Bruxellæ morabantur, quadam nocte capellam ſanctæ Catharinæ, ſitam infra metas parochiæ ſancti Ioannis de Molenbecka propè Bruxellam Cameracēſ. diœceſis, ſecretè intrârunt, & armarium, quo ſacratiſſimum Sacramentum firmatum exſtiterat, ſubtiliter aperuerunt, & circiter ſedecim hoſtias conſecratas, inter quas ſola vna maioris formæ exſtiterat, furtiuè ceperunt, & ſecum aſportauerunt, & eaſdem vſque ad diem

diem Parasceues; quo Saluator noster in cruce mortem subijt temporalem, huiusmodi hostiás sacratas in suæ passionis blasphemiam & contumeliam suis cultellis & ferraturis diuersis, contemptuosè ac ignominiosè crudeliter transfixerunt. Vnde signa miraculosa tanquam guttæ sanguinis apparuerunt, & videntur exiuisse, prout modernis temporibus cunctis intuentibus lucidius potest apparere. Quibus per Iudæos sic perpetratis; ipsi videntes huiusmodi signa miraculosa, nimio timore atque tremore prostrati, proni corruentes in terram; quandam matronam nomine Catharinam, quæ iam diu renuntiauerat Iudaicæ perfidiæ, satis tamen notam Iudæis, & sæpius conuersantem cum eisdem, demandârunt; sibi præmissa referentes, vt huiusmodi hostias sacratas perfixas ad certum locum secretè asportaret attentius pretio appretiantes, supplicantes ne res gesta ad cognitionem Christianorum deueniret. Quæ tandem huiusmodi pretio deuicta, onus huiusmodi hostiarum sacrarum asportandarum in se suscepit. Et acceptis hostijs reuersa ad cor, & conscientiam propriam, ne tam enorme delictum in ipsam redundaret quoquo modo, accessit venerabilem virum Dominum Petrum de Heda, pro tunc curatum Ecclesiæ Beatæ Mariæ de Capella Bruxellensi. Cui seriem huius facti declarauit, sibique huiusmodi hostias voluit deliberare. Qui pondus rei discretè considerans; nolens ex propria industria operari, & negotio tam insigni ex sola sua prudentia præbere assensum, accessit ad Dominum Michaëlem de Bakerem,

viceplebanum Ecclesiæ Beati Gudilæ Bruxellensis, & Dominum Iohannem de Voluvve, rectorem alterius portionis Capellæ sancti Nicolai Bruxellensis, quos huiusmodi factum penitus latebat, secum duxit: & præmissis per præfatum Dominum Petrum seriosè recitatis, ipsi tres insimul concluserunt, adduci penes eos dictam Catharinam; qua adducta, & apud eos secretè veniente, necnon præmissa omnia confitente, huiusmodi sacratis hostijs à prædicta Catharina, per prædictum Dominum Petrum receptis, easdem hostias idem Dominus Petrus, præscriptis duobus sibi adiunctis & associatis, ad præscriptam Ecclesiam de capella reuerenter, secretè tamen deportârunt, & sub tuta custodia reposuerunt. Et notitiam præmissorum, venerando viro domino Iohanni de Isscha, Scholastico & Canonico pro tunc Eclcesiæ sanctæ Gudilæ Bruxellensis, & postea Archidiacono & Canonico in Ecclesia Cameracensi significârunt. Qui Dominus Scholasticus, dictam Catharinam demandauit: quæ de præmissis examinata per eundem, præmissa omnia vt supra sponte fuit confessa. Quam in ecclesia sanctæ Gudilæ prædicta, pro veritate rei latius indaganda detinuit Prisoniæ mancipatam: præmissa omnia referens vlterius Dominis de Capitulo prædictæ Ecclesiæ sanctæ Gudilæ, sine mora. Qui Domini de Capitulo insimul accesserunt ad Ecclesiam de Capella supradictam, vbi huiusmodi hostiæ sacratæ extiterant, nitentes huiusmodi sacratas hostias ad eorum ecclesiam sanctæ Gudilæ prædictam, in augmentationem & venerationem potiorem eius-

eiusdem, deferre. Quæ quidem hostiæ, sub debita custodia repositæ exstiterant in armariolo chori ecclesiæ de Capella: sed prædicti Domini de capitulo præ impetuositate & clamore parochianorum dictas hostias ex illo armariolo extrahere vel recipere non audebant. Sic Dominus Petrus Curatus loci, qui, ne indignationem partium incurreret, clauem dicti armarioli, supra magnum altare proiecit, & initio tractatu inter partes, de præmissis fuit terminatum: quòd Domini de capitulo maiorem partem huiusmodi sacrarum hostiarum cum hostia dictæ maioris formæ ad S. Gudilam secum reuerenter deferrẽt. Reliquæ verò in Ecclesia Beatæ Mariæ de Capella Bruxellensis reponerentur. His peractis & fama volante de præmissis, deuenit factum ad notitiam illustrium principum, Domini Vvenceslai de Bohœmia, & dominæ Ioannæ Ducum Brabantiæ, & dominorũ de Svvenuorsten, & de Vbithẽ, & aliorum Baronum, & nobilium de ipsorum consilio, ac plurium aliorum, vbi demandatis Dominis de capitulo prædictis, & huiusmodi perfidis Iudæis per dictam Catharinam super furto & sacrilegio præscriptis vehementer accusatis, dicta Catharina, quæ sub cautione de restituendo eam in dicta Ecclesia beatæ Gudilæ, vbi Prisoniæ detinebatur, mancipata, ibidem adducta fuerat: vbi in præsentia præfatorum principum, baronum & nobilium diligenter examinata, præmissa omnia & singula, prout superius sunt scriptæ, in præsentia etiam dictorum Iudæorum clarius & perfectius affirmauit, eodem Iudæos exinde constanter & incessanter accusando:

Quibus siquidem Iudæis captis & super præmissis examinatis, & enormiter quæstionatis, præmissa omnia, prout superius conscribuntur, penitus sunt confessi, & demum igni, & vltimo traditi supplicio, sententia æqua mediante, in vigilia Ascensionis Domini, M. CCC. LXX.

MIRACVLA.

IN hospitio, cui nomen est Aureo cyatho, non procul dissito à culinaria platea, apud Bruxellas è regione macelli; stupendum & venerandum accidit miraculum circa puellum eiusdem in Aureo cyatho hospitis filiolum: qui, vt constans est rumor, pridie natalis D. Bartholomæi Apostoli, die XXIV. mensis Augusti, anno 1526. in vas aqua plenum præceps prolapsus primùm, deinde submersus, ac per inuocationem cùm vicinorum, tum parentum eiusdem filij erga DEVM, iuxta venerabile Sacramentum in prædicto D. Gudilæ templo miraculis coruscans, vitæ restitutus est. Principio igitur in præsentia domini & magistri Martini Sacellani, in ædibus Gualteri prius nominati, comparuit M. Oliuerius Bruxellis agens in hospitio, cognomento Aureo cyatho, in platea culinaria è regione macelli, ibidem cauponem agens, prognatus è Scotia, annos circiter sex & triginta natus, pater knaioli submersi. Is igitur ibidem M. Martinum Sacellanum inuisens, ab Magistroque Ioanne petijt, & vehementer quidem petijt certior fieri, vt sincera fide manifestaret, reique veritatem subindicaret, quonam

nam pacto filius eius exſtinctus atque comploratus, rurſus reuixiſſet, vitæque reſtitutus eſſet. Atque is M. Ioannes retulit, infantulum annos natum fermè duos, & menſes quatuor, aut circiter, nomine Ioannem, domi eius habitantem, nouiſſimo Mercurij die, pridie natalis Bartholomæi, XXIV. die menſis Auguſti, intra primam & ſecundam horas à prandio aliquandiu præ foribus, vt fit, domus ſuæ conſediſſe, vxore ſua nomine Gertrude Moelmanr, paruo admodum interuallo circa eum hærente, ibidemque & vario inter eos vltro citroque de eorum quæſtu, habitó ſermone: atque deinde ſimul atque ibi aliquantulum conſediſſet, intro ſeſe recepiſſe in atrium: vbi ſuper menſam oſtendit vitra duo potatoria, ibidem relicta ab hoſpitibus à prandio digreſſis; quæ vitra manibus apprehenſa, cum in culinam, vbi vaſa duo aqua plena ſtabant, intuliſſet, non procul ab ancilla repoſuit, vt probè eluta, repurgataque reponerentur. Itaque cùm alterum in aqualiculum, ſiue potius vas aquarum immergeret, deprehendit quid ſupernè innatare, ſuſpicata id ſiue anſerem, ſiue aliud quiddam eſſe quem apprehenſum, ſimulatque ſenſiſſet ſuum eſſe filiolum, ilicò extractum, intra vlnas mordicus arripuit, ſemel atque iterum inclamitans: Heus, inquit, Gertrudila, noſter in hoc vaſe ſubmerſus eſt puerulus. Quē preſſius intuita nihil prorſus in eo vitalis ſpiraminis offendit oculi ita erant aperti, vt nihil aut ferè nihil quam lacteolus eorum circulus videretur. Corpuſculum autem omninò liuidum, mortuo-

zabeth à Gheruen, legitimam Henrici à Gheuere vxorem, habitantem in Sylua Comitis, siue Buscoducis, præclaro Brabantiæ oppido: quæ sex circiter annos fuerat claudicans, præter exspectatum altero duntaxat crure luxato, imò infracto: sex circiter annos claudicans, lecto affixa, perpetuum decubuerat, quam porrò claudicationem contraxerat è puerperio, neque illi quouis modo erat integrum, aut possibile ambulare citra scipionis, siue fulcimenti adminiculum, baculoque innixa, licet ægrè, tamen aliquousque proreptabat: perinde atque res iuxta mecũ multis est perspecta, multique ita eam habere iuramento constanter affirmârunt. Quæ vnà cum marito Bruxellas vsque perducta, fatalem, imò lethalem illum fugiens morbum, quam vocant Anglicanam pestem, siue sudorem, quo Buscumducis vndiq; conflagrabat, æstuabatq;, quæ nõ ita procul à Cancellario Bruxellensi excepta hospitio erat, quemadmodum familiaribus Cancellarij notissimũ est, quonam pacto claudicaret, neç nisi innixa scipioni ambularet. Interea verò postquã sub id tempus apud D. Gudilam publica supplicatio publicitùs omnibus indicta est, in qua ex peruetusta patriæ consuetudine, venerabile Eucharistiæ Sacramentum, miraculis nobilitatum, conferebatur, ad impetrandam à Domino gratiam, vt ab Anglicano sudore Bruxellæ quoq; præseruarentur. Incessit igitur huic Elizabeth magnum desiderium, maior deuotio, maxima verò fiducia, vt huic interesset supplicationi: tametsi ei id difficile admodũ atq; laboriosũ esset. Post quã igitur sequuta esset venerabile Sacramẽtum,

3. Anno M. D. XXIII. die quinto mensis Octobris, in summo, vt vocant, choro D. Gudilæ sacro, solemne admodum sacrum in honorem venarabilis Sacramenti peractum est. Inter cuius haud vulgarem celebrationem, Eucharistia miraculis coruscans, in summo stabat altari. Re verò diuina facta, sacrificioque Eucharistico tandem transacto, in consuetum reposita est χειμήλιον siue loculamentum, aut (vt vulgò dicitur) armarium. Quibus rebus exactis, peruenit eò muliercula quædã nomine Ioanna Trabs, Bruxellis agens, in platea Laniorum, à multis sanè hominibus ibidem præsentibus probè cognita, claudicans, duobus innixa scipionibus, tũ sua, tum alterius mulieris ope, quæ illi fuerat adiumento, vti per confertissimam hominum coronam, coram venerabili Sacramento sisteretur, tandemque in genu procidens, flentibus oculis, quàm potuit humilimè Deo omnipotenti verè in Eucharistia præsenti, semel atque iterum supplicauit, vt eam consolaretur, quando singularem quandam erga Eucharistiam venerationem, fidem fiduciamque habebat. Iam verò posteaquam bene prolixa eius fieret oratio, nimiumque extraheretur, sciscitatus est ab ea D. Henricus à Zuene, vulgò dictus Cardinalis, Canonicus minorum, vt vocant, prouentuum, eiusdem templi, qui sub id temporis ante venerabile Sacramentum ad excipienda oblata desidebat, populoque hinc inde certatim confluenti, vt mystogagus Eucharistiam ostendebat: quonam tandem pacto cum ea ageretur, & qua item esset valetudine: Nondum, inquit, in totum ex

animi ſententia noſtra nobis ceſſit precatio, verùm ſpero futurum, vt Dominus noſter me reſpiciat atque conſoletur, atque interim aliquamdiu, vt cœperat, perſeuerabat orando. Tandem rurſus interrogata ab eodem domino ecquid valeret, & quonam pacto ſe haberet, reſpondit: Ecce, domine mi, tu tibi hos habeto ſcipiones, ego Deo gratias ago, deinceps nihil mihi opus iſtis fulcimentis & ſuſtentaculis, ſine quibus quò libet ambulem, licebit: quos ſcipiones à muliere priſtinæ ſanitati reſtituta, exhibitos idem D. Hẽricus maiorem in modum obſtupefactus excipit, idque frequenti hominum conuentu ibi præſente, remque omnem geſtam coram vidente. Deinde Ioanna ſanitate donata, domum conceſſit, quotidiè cò comparans, non ſine præcipua deuotione munuſculum aliquod grati animi index altaris ſacramento ſuppeditabat. Benedictus Deus, qui facit mirabilia ſolus.

4. Die ſexto menſis Octobris, affuit coram venerabili Sacramento, miraculis inſigni, idque ſtatim continenter à Miſſa cantata, repoſitaque in loculamentum Euchariſtia, Gudila Hermanni Bruxellis agens, è regione pauonis, duobus incumbens baculis ſiue ſcipionibus, ſine quibus, quemadmodum vulgo notiſſimum erat, nuſquã ſeſe poterat promouere, multoque ita tempore claudicans: quæ facta deuotione precationibuſque habitis coram venerabili Sacramento, incolumis reſurrexit, traditiſque domino Henrico prædicto ſcipionibus, addebat D. venerabile Sacramentum me conſolatum, priſtinæ reſtituit incolumitati, ac poſt ſacra haud cunctanter ſana domum properauit. 5. Eo-

5. Eodem quoque die sexto, secunda fermè hora à prandio, venit & paupercula mulier Gallica, multis admodum diebus apud Bruxellas in xenodochio, siue hospitali diuersata, duobus claudicans scipionibus, sine quorum adminiculo nusquam poterat ambulare. Itaque facta deuotione coram venerabili Sacramento obambulantem templum D. Gudilæ, sic eam repentè morbus familiaris, hoc est claudicatio, perreptãtem destituit, perinde atq; nunquam antea claudicasset: id quod non parum multi coram vidêre. Benedictus DEVS, qui facit mirabilia solus.

6. Septimo die mensis Octobris, à prandio comparuit coram venerabili Sacramento Ioannes Fraenhoueus, ephœbus, custos sacelli apud D. Iodocum extra muros Bruxellensium: qui abhinc aliquot annis dextrum pedem infregerat, vnde nonnulla exciderunt ossicula, qui à die curationis, semper coactus est scipionibus innixus, idque inflexis poplitibus, perreptare, nec quoquam vel ad latum digitum ijsdem pedibus poterat ingredi; qui posteaquam venerabile Sacramentum propè quotidie inuisisset, additis precationibus, eodem quo diximus die, cooperante Dei gratia sanatus est, relictis ibidem scipionibus, id quod nemini cognitum est, quandoquidem is apud Bruxellas vndecunque probè notus est, iam nunc sine vllis fulcimentis sursum deorsum obambulans. Laus Deo sempiterna.

7. Anno Domini XXIX. eodem quoque die, Barbara fabri cuiusdam vxor à dæmone, vt constans

erat

erat rumor, obsessa, planeque mentis inops, cum marito suo Balduino Gambiro, alijsque item vicinis ad vnum omnibus, in pago, cui nomen est VVorst, prope Bruxellas, vix dum suscepto voto coram venerabili Sacramento, non minus fideliter quàm reuerenter exsoluto, cùm à vicinis, tum sanguineis, mox liberatur, deperditamque recipit memoriam. Septimo autem die, magna cum deuotione interfuit supplicationi, in honorem venerabilis Sacramenti institutæ ob gratias ab omnibus agendas, quòd Dominus Deus tam insigne designâsset miraculum. In qua nimirum supplicatione Eucharistia bis circumlata per aulam C.M. (in qua domina Margareta, patriæ gubernatrix, hospitabatur) per multum itineris sursum deorsum circumferebatur; constanter affirmante Balduino, simul & eius consanguineis, Barbaram fuisse dæmoniacam, aut certè si nihil aliud, sensibus orbatam, idque perpetuo dimidiato anno, peruectamque in locis aliquot vulgò dictis Ronst, & Cobvvegen, vbi dæmoniaci ferè liberantur, inde re infecta domum reuecta, adit venerabile Sacramentum, atque indidem, vt prius recensuimus, abijt liberata.

8. Nono supra decimum die mensis Octobris, anno XXIX. Mechlinia peregrè venit Bruxellas, coram venerabili Sacramento in templo D. Gudilæ Ioanna ab Oest, quam vocant Greuers, vidua Guilhelmi Simonis ab Oest, habitans Mechliniæ, ad portam, quæ vergit Louanium versus, annos nata fermè quinquaginta q inque, venales extrudens merces sub intersignio,

gnio, vulgo dicto die Beiert; in eodem oppido, quæ facta oblatione coram venerabili Sacramento; indicauit coram D. & M. Martino Cols Baccalaureo sacræ Theologiæ, Canonico, sacellano, æditruoque templi D. Gudilæ, & D. Ioanne Bolert, presbytero clerico eiusdem Ecclesiæ, vno & viginti annis, aut circiter, multis cruciatibus è brachio laborasse, ita contractis neruis, vt brachium supernè pariter & infernè in humeros vsque porrectum æquè exiguum atque imminutum esset effectū, perpetuóq; rigeret, & ita molestum foret, vt nullo pacto aut ipsa sibi posset auxiliari; aut certè manum capiti admoliri: ita vt perpetuò cruciatui esset obnoxia, & ipsa & vna filiarum quadragesimum fermè attingens annum, narrarunt, se accepisse ab aduocato senatus Mechliniensis, allatis ad eum certis à Bruxellensibus literis, venerabile Sacramentum miraculis apud Bruxellas coruscans clarum, ibidemque requiescens ad D. Gudilam, suam ostendisse potentiam erga varios varie claudicantes, sanitatique restitutus. Quibus acceptis nuntijs decimoseptimo die mensis Octobris, anno præscripto, filia dixit matri: Mater, quæso te, bona esto fiducia, ac suscipe votum venerabilis Sacramenti venerandum. Confido futurum, vt inde reperias solatium aliquod. Quæ Ioanna ab Oest audiens, pia fiducia & fida pietate, se conuertit ad venerabile Sacramentum, in animo secum constituens, vt ipsa simul cum oblationibus id inuiseret. Sequente verò manè die XVIII. mensis Octobris, anno XXIX. cùm è lecto surgeret, ob

læsum

Quibus siquidem Iudæis captis & super præmissis examinatis, & enormiter quæstionatis, præmissa omnia, prout superius conscribuntur, penitus sunt confessi, & demum igni, & vltimo traditi supplicio, sententia æqua mediante, in vigilia Ascensionis Domini, M. CCC. LXX.

MIRACVLA.

IN hospitio, cui nomen est Aureo cyatho, non procul dissito à culinaria platea, apud Bruxellas è regione macelli; stupendum & venerandum accidit miraculum circa puellum eiusdem in Aureo cyatho hospitis filiolum: qui, vt constans est rumor, pridie natalis D. Bartholomæi Apostoli, die XXIV. mensis Augusti, anno 1526. in vas aqua plenum præceps prolapsus primùm, deinde submersus, ac per inuocationem cùm vicinorum, tum parentum eiusdem filij erga DEVM, iuxta venerabile Sacramentum in prædicto D. Gudilæ templo miraculis coruscans, vitæ restitutus est. Principio igitur in præsentia domini & magistri Martini Sacellani, in ædibus Gualteri prius nominati, comparuit M. Oliuerius Bruxellis agens in hospitio, cognomento Aureo cyatho, in platea culinaria è regione macelli, ibidem cauponem agens, prognatus è Scotia, annos circiter sex & triginta natus, pater filioli submersi. Is igitur ibidem M. Martinum Sacellanum inuisens, ab Magistroque Ioanne petijt, & vehementer quidem petijt certior fieri, vt sincera fide manifestaret, reique veritatem subindicaret, quonam

nam pacto filius eius exstinctus atque comploratus, rursus reuixisset, vitæque restitutus esset. Atque is M. Ioannes retulit, infantulum annos natum fermè duos, & menses quatuor, aut circiter, nomine Ioannem, domi eius habitantem, nouissimo Mercurij die, pridie natalis Bartholomæi, XXIV. die mensis Augusti, intra primam & secundam horas à prandio aliquandiu præ foribus, vt fit, domus suæ consedisse, vxore sua nomine Gertrude Moelmans, paruo admodum interuallo circa eum hærente, ibidemque & vario inter eos vltro citroque de eorum quæstu, habitó sermone: atque deinde simul atque ibi aliquantulum consedisset, intro sese recepisse in atrium: vbi super mensam ostendit vitra duo potatoria, ibidem relicta ab hospitibus à prandio digressis; quæ vitra manibus apprehensa, cum in culinam, vbi vasa duo aqua plena stabant, intulisset, non procul ab ancilla reposuit, vt probè eluta, repurgataque reponerentur. Itaque cùm alterum in aqualiculum, siue potius vas aquarum immergeret, deprehendit quid supernè innatare, suspicata id siue anserem, siue aliud quiddam esse quem apprehensum, simulatque sensisset suum esse filiolum, ilicò extractum, intra vlnas mordicus arripuit, semel atque iterum inclamitans: Heus, inquit, Gertrudila, noster in hoc vase submersus est puerulus. Quē pressius intuita nihil prorsus in eo vitalis spiraminis offendit oculi ita erant aperti, vt nihil aut ferè nihil quam lacteolus eorum circulus videretur. Corpusculum autem omninò liuidum, mor-

zabeth à Gheruen, legitimam Henrici à Gheuere vxorem, habitantem in Sylua Comitis, siue Buscoducis, præclaro Brabantiæ oppido: quæ sex circiter annos fuerat claudicans, præter exspectatum altero duntaxat crure luxato, imò infracto: sex circiter annos claudicans, lecto affixa, perpetuum decubuerat, quam porrò claudicationem contraxerat è puerperio, neque illi quouis modo erat integrum, aut possibile ambulare citra scipionis, siue fulcimenti adminiculum, baculoque innixa, licet ægrè, tamen aliquousque proreptabat: perinde atque res iuxta mecũ multis est perspecta, multique ita eam habere iuramento constanter affirmârunt. Quæ vnà cum marito Bruxellas vsque perducta, fatalem, imò lethalem illum fugiens morbum, quam vocant Anglicanam pestem, siue sudorem, quo Buscumducis vndiq; conflagrabat, æstuabatq;, quæ nõ ita procul à Cancellario Bruxellensi excepta hospitio erat, quemadmodum familiaribus Cancellarij notissimũ est, quonam pacto claudicaret, neq; nisi innixa scipioni ambularet. Interea verò postquã sub id tempus apud D. Gudilam publica supplicatio publicitùs omnibus indicta est, in qua ex peruetusta patriæ consuetudine, venerabile Eucharistiæ Sacramentum, miraculis nobilitatum, conferebatur, ad impetrandam à Domino gratiam, vt ab Anglicano sudore Bruxellæ quoq; præseruarentur. Incessit igitur huic Elizabeth magnum desiderium, maior deuotio, maxima verò fiducia, vt huic interesset supplicationi: tametsi ei id difficile admodũ atq; laboriosũ esset. Post quã igitur sequuta esset venerabile Sacramẽtum,
 perre-

perreptauit tandem & in templum, coram venerabili Sacramento à supplicatione, in medio Ecclesiæ in altari reposito. Coram quo, magno desiderio, deuotione, fiduciaque, in genua procumbens, ex animo Dominum comprecata est. Inter precandum sensit suas à Deo precationes exauditas esse. Eratque illi in loculis nummus offertorius, vt appellant: exsurgens igitur alacris, & lætabunda, scipiones suos exhibuit D. Sebastiano Michaëli apud D. Gudilam sacellano ibidem hærenti, ad recipiendas oblatiunculas. Heus tu, inquit, domine mi, hos tibi accipe scipiones: Ego, Deo gratia, planè conualui. Hierophanta ille siue sacerdos arbitratus est mulierculam motæ mentis esse, prorsusque insanire, sciscitatus ab ea: Mulier, inquit, dic quęso quid tandem noui tibi accidit? Domine, respondit abhinc perpetuum sexennium non licuit absque scipionibus ambulare: at iam nunc, vt ipse coram vides, probè incedo, ambuloque: benedictus sit Dominus Deus: maioremque in modum obstupefactus est. Incolumi factæ, rectaque domum properanti, inter ambulandum obuiam factus est maritus, videns eam sine baculo properantem, lachrymis obortis vehementer admodum lætitia gestijt, perinde continuò venerabili Sacramento, in eodem templo reposito, in gratiarum actionem, ceream offerens candelam, quantas maximas potuit agebat gratias, & dies insuper duos eadem mulier illa Bruxellis hærens, sursum deorsum obambulabat, perinde atque si nunquam claudicasset. Benedictus Deus, qui facit mirabilia solus.

3. An-

3. Anno M. D. XXIII. die quinto mensis Octobris, in summo, vt vocant, choro D. Gudilæ sacro, solemne admodum sacrum in honorem venarabilis Sacramenti peractum est. Inter cuius haud vulgarem celebrationem, Eucharistia miraculis coruscans, in summo stabat altari. Re verò diuina facta, sacrificioque Eucharistico tandem transacto, in consuetum reposita est *κειμήλιον* siue loculamentum, aut (vt vulgò dicitur) armarium. Quibus rebus exactis, peruenit eò muliercula quædā nomine Ioanna Trabs, Bruxellis agens, in platea Laniorum, à multis sanè hominibus ibidem præsentibus probè cognita, claudicans, duobus innixa scipionibus, tū sua, tum alterius mulieris ope, quæ illi fuerat adiumento, vti per confertissimam hominum coronam, coram venerabili Sacramento sisteretur, tandemque in genu procidens, flentibus oculis, quàm potuit humilimè Deo omnipotenti verè in Eucharistia præsenti, semel atque iterum supplicauit, vt eam consolaretur, quando singularem quandam erga Eucharistiam venerationem, fidem fiduciamque habebat. Iam verò posteaquam bene prolixa eius fieret oratio, nimiumque extraheretur, sciscitatus est ab ea D. Henricus à Zuene, vulgò dictus Cardinalis, Canonicus minorum, vt vocant, prouentuum, eiusdem templi, qui sub id temporis ante venerabile Sacramentum ad excipienda oblata desidebat, populoque hinc inde certatim confluenti, vt mystogagus Eucharistiam ostendebat: quonam tandem pacto cum ea ageretur, & qua item esset valetudine: Nondum, inquit, in totum ex

ſuperatus, alia magis ac magis illuſtrat, de qua re nos in libris his tredecim, quos edidimus de rebus omnibus ab origine mundi illuſtribus, & propediem emittemus, affatim ſcripſimus, Platonem, Plotinum, Iamblicum, Syneſium, Pſellum, alioſque ſecuti, Catholicam tamen fidem ſemper excipimus, tanquam Achillem Homerus. Infra ſubiecta erant typis hæc verba; Expreſſum Roſtochij in ædibus Thurijs ad Kalendas Aprilis, anno M.D.XXII.

SEQVVNTVR QVAEDAM MIRACVLA CIRCA VENErabilem Euchariſtiam, quæ Bruxellis, nobili apud Brabantinos oppido adſeruatur, facta, ex libello R.P. Theodorici Loër, Carthuſiani Colonienſis, è Notariorum publicis Inſtrumentis conſcripto, & anno 1532. in lucem edito, excerpta.

CAP. LXXIII.

ANNO Domini M.CCCLXIX. circa feſtum ſancti Bauonis, perfidi Iudæi, qui tunc Bruxellæ morabantur, quadam nocte capellam ſanctæ Catharinæ, ſitam infra metas parochiæ ſancti Ioannis de Molenbecka propè Bruxellam Cameracẽſ. diœceſis, ſecretè intrârunt, & armarium, quo ſacratiſſimum Sacramentum firmatum extiterat, ſubtiliter aperuerunt, & circiter ſedecim hoſtias conſecratas, inter quas ſola vna maioris formæ extiterat, furtiuè ceperunt, & ſecum aſportauerunt, & eaſdem vſque ad diem

diem Parasceues; quo Saluator noster in cruce mortem subijt temporalem, huiusmodi hostias sacratas in suæ passionis blasphemiam & contumeliam suis cultellis & ferraturis diuersis, contemptuosè ac ignominiosè crudeliter transfixerunt. Vnde signa miraculosa tanquam guttæ sanguinis apparuerunt, & videntur exiuisse, prout modernis temporibus cunctis intuentibus lucidius potest apparere. Quibus per Iudæos sic perpetratis, ipsi videntes huiusmodi signa miraculosa, nimio timore atque tremore prostrati, proni corruentes in terram, quandam matronam nomine Catharinam, quæ iam diu renuntiauerat Iudaicæ perfidiæ, satis tamen notam Iudæis, & sæpius conuersantem cum eisdem, demandârunt, sibi præmissa referentes, vt huiusmodi hostias sacratas perfixas ad certum locum secretè asportaret attentius pretio appretiantes, supplicantes ne res gesta ad cognitionem Christianorum deueniret. Quæ tandem huiusmodi pretio deuicta, onus huiusmodi hostiarum sacrarum asportandarum in se suscepit. Et acceptis hostijs reuersa ad cor, & conscientiam propriam, ne tam enorme delictum in ipsam redundaret quoquo modo, accessit venerabilem virum Dominum Petrum de Heda, pro tunc curatum Ecclesiæ Beatæ Mariæ de Capella Bruxellensi. Cui seriem huius facti declarauit, sibique huiusmodi hostias voluit deliberare. Qui pondus rei discretè considerans, nolens ex propria industria operari, & negotio tam insigni ex sola sua prudentia præbere assensum, accessit ad Dominum Michaëlem de Bakerem,

viceplebanum Ecclesiæ Beati Gudilæ Bruxellensis, & Dominum Iohannem de Voluvve, rectorem alterius portionis Capellæ sancti Nicolai Bruxellensis, quos huiusmodi factum penitus latebat, secum duxit: & præmissis per præfatum Dominum Petrum seriosè recitatis, ipsi tres insimul concluserunt, adduci penes eos dictam Catharinam; qua adducta, & apud eos secretè veniente, necnon præmissa omnia confitente, huiusmodi sacratis hostijs à prædicta Catharina, per prædictum Dominum Petrum receptis, easdem hostias idem Dominus Petrus, præscriptis duobus sibi adiunctis & associatis, ad præscriptam Ecclesiam de capella reuerenter, secretè tamen deportârunt, & sub tuta custodia reposuerunt. Et notitiam præmissorum, venerando viro domino Iohanni de Isscha, Scholastico & Canonico pro tunc Eclcesiæ sanctæ Gudilæ Bruxellensis, & postea Archidiacono & Canonico in Ecclesia Cameracensi significârunt. Qui Dominus Scholasticus, dictam Catharinam demandauit: quæ de præmissis examinata per eundem, præmissa omnia vt supra sponte fuit confessa. Quam in ecclesia sanctæ Gudilæ prædicta, pro veritate rei latius indaganda detinuit Prisoniæ mancipatam: præmissa omnia referens viterius Dominis de Capitulo prædictæ Ecclesiæ sanctæ Gudilæ, sine mora. Qui Domini de Capitulo in simul accesserunt ad Ecclesiam de Capella supradictam, vbi huiusmodi hostiæ sacratæ extiterant, nitentes huiusmodi sacratas hostias ad eorum ecclesiam sanctæ Gudilæ prædictam, in augmentationem & venerationem potiorem eius-

eiusdem, deferre. Quæ quidem hostiæ, sub debita custodia repositæ exstiterant in armariolo chori ecclesiæ de Capella: sed prædicti Domini de capitulo præ impetuositate & clamore parochianorum dictas hostias ex illo armariolo extrahere vel recipere non audebant. Sic Dominus Petrus Curatus loci, qui, ne indignationem partium incurreret, clauem dicti armarioli, supra magnum altare proiecit, & initio tractatu inter partes, de præmissis fuit terminatum: quòd Domini de capitulo maiorem partem huiusmodi sacrarum hostiarum cum hostia dictæ maioris formæ ad S. Gudilam secum reuerenter deferrēt. Reliquæ verò in Ecclesia Beatæ Mariæ de Capella Bruxellensis reponerentur. His peractis & fama volante de præmissis, deuenit factum ad notitiam illustrium principum, Domini Vvenceslai de Bohœmia, & dominæ Ioannæ Ducum Brabantiæ, & dominorũ de Svvenuorsten, & de Vbithā, & aliorum Baronum, & nobilium de ipsorum consilio, ac plurium aliorum, vbi demandatis Dominis de capitulo prædictis, & huiusmodi perfidis Iudæis per dictam Catharinam super furto & sacrilegio præscriptis vehementer accusatis, dicta Catharina, quæ sub cautione de restituendo eam in dicta Ecclesia beatæ Gudilæ, vbi Prisoniæ detinebatur, mancipata, ibidem adducta fuerat: vbi in præsentia præfatorum principum, baronum & nobilium diligenter examinata, præmissa omnia & singula, prout superius sunt scripta, in præsentia etiam dictorum Iudæorum clarius & perfectius affirmauit, eodem Iudæos exinde constanter & incessanter accusando:

Quibus ſiquidem Iudæis captis & ſuper præmiſſis examinatis, & enormiter quæſtionatis, præmiſſa omnia, prout ſuperius conſcribuntur, penitus ſunt confeſſi, & demum igni, & vltimo traditi ſupplicio, ſententia æqua mediante, in vigilia Aſcenſionis Domini, M. C C C. L X X.

MIRACVLA.

IN hoſpitio, cui nomen eſt Aureo cyatho, non procul diſſito à culinaria platea, apud Bruxellas è regione macelli; ſtupendum & venerandum accidit miraculum circa puellum eiuſdem in Aureo cyatho hoſpitis filiolum: qui, vt conſtans eſt rumor, pridie natalis D. Bartholomæi Apoſtoli, die X X I V. menſis Auguſti, anno 1526. in vas aqua plenum præceps prolapſus primùm, deinde ſubmerſus, ac per inuocationem cùm vicinorum, tum parentum eiuſdem filij erga D E V M; iuxta venerabile Sacramentum in prædicto D. Gudilæ templo miraculis coruſcans, vitæ reſtitutus eſt. Principio igitur in præſentia domini & magiſtri Martini Sacellani, in ædibus Gualteri prius nominati, comparuit M. Oliuerius Bruxellis agens in hoſpitio, cognomento Aureo cyatho, in platea culinaria è regione macelli, ibidem cauponem agens, prognatus è Scotia, annos circiter ſex & triginta natus, pater filioli ſubmerſi. Is igitur ibidem M. Martinum Sacellanum inuiſens, ab Magiſtroque Ioanne petijt, & vehementer quidem petijt certior fieri, vt ſincera fide manifeſtaret, reique veritatem ſubindicaret, quonam

nam pacto filius eius exſtinctus atque comploratus, rurſus reuixiſſet, vitæque reſtitutus eſſet. Atque is M. Ioannes retulit, infantulum annos natum fermè duos, & menſes quatuor, aut circiter, nomine Ioannem, domi eius habitantem, nouiſſimo Mercurij die, pridie natalis Bartholomæi, XXIV. die menſis Auguſti, intra primam & ſecundam horas à prandio aliquandiu præ foribus, vt fit, domus ſuæ conſediſſe, vxore ſua nomine Gertrude Moelmanr, paruo admodum interuallo circa eum hærente, ibidemque & vario inter eos vltro citroque de eorum quæſtu, habitó ſermone; atque deinde ſimul atque ibi aliquantulum conſediſſet, intro ſeſe recepiſſe in atrium: vbi ſuper menſam oſtendit vitra duo potatoria, ibidem relicta ab hoſpitibus à prandio digreſſis; quæ vitra manibus apprehenſa, cum in culinam, vbi vaſa duo aqua plena ſtabant, intuliſſet, non procul ab ancilla repoſuit, vt probè eluta, repurgataque reponerentur. Itaque cùm alterum in aqualiculum, ſiue potius vas aquarum immergeret, deprehendit quid ſupernè innatare, ſuſpicata id ſiue anſerem, ſiue aliud quiddam eſſe quem apprehenſum, ſimulatque ſenſiſſet ſuum eſſe filiolum, ilicò extractum, intra vlnas mordicus arripuit, ſemel atque iterum inclamitans: Heus, inquit, Gertrudila, noſter in hoc vaſe ſubmerſus eſt puerulus. Quē preſſius intuita nihil prorſus in eo vitalis ſpiraminis offendit oculi ita erant aperti, vt nihil aut ferè nihil quam lacteolus eorum circulus videretur. Corpuſculum autem omninò liuidum, mor-

zabeth à Gheruen, legitimam Henrici à Gheuere vxorem, habitantem in Sylua Comitis, siue Buscoducis, præclaro Brabantiæ oppido: quæ sex circiter annos fuerat claudicans, præter exspectatum altero duntaxat crure luxato, imò infracto: sex circiter annos claudicans, lecto affixa, perpetuum decubuerat, quam porrò claudicationem contraxerat è puerperio, neque illi quouis modo erat integrum, aut possibile ambulare citra scipionis, siue fulcimenti adminiculum, baculoque innixa, licet ægrè, tamen aliquousque proreptabat: perinde atque res iuxta mecũ multis est perspecta, multique ita eam habere iuramento constanter affirmârunt. Quæ vnà cum marito Bruxellas vsque perducta, fatalem, imò lethalem illum fugiens morbum, quam vocant Anglicanam pestem, siue sudorem, quo Buscumducis vndiq; conflagrabat, æstuabatq;, quæ nõ ita procul à Cancellario Bruxellensi excepta hospitio erat, quemadmodum familiaribus Cancellarij notissimũ est, quonam pacto claudicaret, neç nisi innixa scipioni ambularet. Interea verò postquã sub id tempus apud D. Gudilam publica supplicatio publicitùs omnibus indicta est, in qua ex peruetusta patriæ consuetudine, venerabile Eucharistiæ Sacramentum, miraculis nobilitatum, conferebatur, ad impetrandam à Domino gratiam, vt ab Anglicano sudore Bruxellæ quoq; præseruarentur. Incessit igitur huic Elizabeth magnum desiderium, maior deuotio, maxima verò fiducia, vt huic interesset supplicationi: tametsi ei id difficile admodũ atq; laboriosũ esset. Postquã igitur sequuta esset venerabile Sacramẽtum,

3. Anno M. D. XXIII. die quinto mensis Octobris, in summo, vt vocant, choro D. Gudilæ sacro, solemne admodum sacrum in honorem venerabilis Sacramenti peractum est. Inter cuius haud vulgarem celebrationem, Eucharistia miraculis coruscans, in summo stabat altari. Re verò diuina facta, sacrificioque Eucharistico tandem transacto, in consuetum reposita est χειμήλιον siue loculamentum, aut (vt vulgò dicitur) armarium. Quibus rebus exactis, peruenit eò muliercula quædã nomine Ioanna Trabs, Bruxellis agens, in platea Laniorum, à multis sanè hominibus ibidem præsentibus probè cognita, claudicans, duobus innixa scipionibus, tũ sua, tum alterius mulieris ope, quæ illi fuerat adiumento, vti per confertissimam hominum coronam, coram venerabili Sacramento sisteretur, tandemque in genu procidens, flentibus oculis, quàm potuit humilimè Deo omnipotenti verè in Eucharistia præsenti, semel atque iterum supplicauit, vt eam consolaretur, quando singularem quandam erga Eucharistiam venerationem, fidem fiduciamque habebat. Iam verò posteaquam bene prolixa eius fieret oratio, nimiumque extraheretur, sciscitatus est ab ea D. Henricus à Zuene, vulgò dictus Cardinalis, Canonicus minorum, vt vocant, prouentuum, eiusdem templi, qui sub id temporis ante venerabile Sacramentum ad excipienda oblata desidebat, populoque hinc inde certatim confluenti, vt mystogagus Eucharistiam ostendebat: quonam tandem pacto cum ea ageretur, & qua item esset valetudine: Nondum, inquit, in totum ex

animi ſententia noſtra nobis ceſſit precatio., verùm ſpero futurum, vt Dominus noſter me reſpiciat atque conſoletur,atque interim aliquamdiu,vt cœperat, perſeuerabat orando. Tandem rurſus interrogata ab eodem domino ecquid valeret,& quonam pacto ſe haberet,reſpondit: Ecce, domine mi, tu tibi hos habeto ſcipiones, ego Deo gratias ago, deinceps nihil mihi opus iſtis fulcimentis & ſuſtentaculis, ſine quibus quò libet ambulem, licebit: quos ſcipiones à muliere priſtinæ ſanitati reſtituta,exhibitos idem D.Hẽricus maiorem in modum obſtupefactus excipit, idq́ue frequenti hominum conuentu ibi præſente,remq́ue omnem geſtam coram vidente. Deinde Ioanna ſanitate donata, domum conceſſit, quotidiè eò comparans,non ſine præcipua deuotione munuſculum aliquod grati animi index altaris ſacramento ſuppeditabat.Benedictus Deus, qui facit mirabilia ſolus.

4. Die ſexto menſis Octobris, affuit coram venerabili Sacramento, miraculis inſigni, idq́ue ſtatim continenter à Miſſa cantata, repoſitaque in loculamentum Euchariſtia, Gudila Hermanni Bruxellis agens,è regione pauonis,duobus incumbens baculis ſiue ſcipionibus, ſine quibus, quemadmodum vulgo notiſſimum erat, nuſquã ſeſe poterat promouere, multoq́ue ita tempore claudicans: quæ facta deuotione precationibuſq́ue habitis coram venerabili Sacramento, incolumis reſurrexit,traditiſq́ue domino Henrico prædicto ſcipionibus, addebat D.venerabile Sacramentum me conſolatum,priſtinæ reſtituit incolumitati, ac poſt ſacra haud cunctanter ſana domum properauit.

5.Eo-

5. Eodem quoque die sexto, secunda fermè hora à prandio, venit & paupercula mulier Gallica, multis admodum diebus apud Bruxellas in xenodochio, siue hospitali diuersata, duobus claudicans scipionibus, sine quorum adminiculo nusquam poterat ambulare. Itaque facta deuotione coram venerabili Sacramento obambulantem templum D. Gudilæ, sic eam repentè morbus familiaris, hoc est claudicatio, perreptãtem destituit, perinde atq; nunquam antea claudicasset: id quod non parum multi coram vidêre. Benedictus DEVS, qui facit mirabilia solus.

6. Septimo die mensis Octobris, à prandio comparuit coram venerabili Sacramento Ioannes Fraenhoueus, ephœbus, custos sacelli apud D. Iodocum extra muros Bruxellensium: qui abhinc aliquot annis dextrum pedem infregerat, vnde nonnulla exciderunt ossicula, qui à die curationis, semper coactus est scipionibus innixus, idque inflexis poplitibus, perreptare, nec quoquam vel ad latum digitum ijsdem pedibus poterat ingredi; qui posteaquam venerabile Sacramentum propè quotidie inuisisset, additis precationibus, eodem quo diximus die, cooperante Dei gratia sanatus est, relictis ibidem scipionibus, id quod nemini cognitum est, quandoquidem is apud Bruxellas vndecunque probè notus est, iam nunc sine vllis fulcimentis sursum deorsum obambulans. Laus Deo sempiterna.

7. Anno Domini XXIX. eodem quoque die, Barbara fabri cuiusdam vxor à dæmone, vt constans

erat

gnio, vulgo dicto die Beiert; in eodem oppido, quæ facta oblatione coram venerabili Sacramento; indicauit coram D. & M. Martino Cols Baccalaureo sacræ Theologiæ, Canonico, sacellano, æditoque templi D. Gudilæ, & D. Ioanne Bolert; presbytero clerico eiusdem Ecclesiæ, vno & viginti annis, aut circiter, multis cruciatibus è brachio laborasse; ita contractis neruis, vt brachium supernè pariter & infernè in humeros vsque porrectum æquè exiguum atque imminutum esset effectu, perpetuóq; rigeret, & ita molestum foret, vt nullo pacto aut ipsa sibi posset auxiliari; aut certè manum capiti admoliri: ita vt perpetuò cruciatui esset obnoxia; & ipsa & vna filiarum quadragesimum fermè attingens annum, narrarunt, se accepisse ab aduocato senatus Mechliniensis, allatis ad eum certis à Bruxellensibus literis, venerabile Sacramentum miraculis apud Bruxellas coruscans clarum, ibidemque requiescens ad D. Gudilam, suam ostendisse potentiam erga varios varie claudicantes, sanitatique restitutus. Quibus acceptis nuntijs decimoseptimo die mensis Octobris, anno præscripto, filia dixit matri: Mater; quæso te, bona esto fiducia, ac suscipe votum venerabilis Sacramenti venerandum. Confido futurum, vt inde reperias solatium aliquod. Quæ Ioanna ab Oest audiens, pia fiducia & fida pietate, se conuertit ad venerabile Sacramentum, in animo secum constituens, vt ipsa simul cum oblationibus id inuiseret. Sequente verò manè die XVIII. mensis Octobris, anno XXIX. cùm è lecto surgeret, ob

læsum

læsum brachium sensit incolumitati restitutum, citra vllum in eum dolorem patiendo, eodemq; adiuuans in id omne quod collibitum esset, absque contradictione neruorum aliorumque item vitiorum, non aliter ac si nunquam eodem brachio vllum perpessa esset impedimentum. Quod quidem brachium & idem ostendit domino, senatui Mechliniensium, quemadmodum ait, rem omnem subindicauit.

6. Eodem anno, eodemque mense Octobri, venit coram venerabili Sacramento Arnoldus cognomento Elingen, faber lignarius, Bruxellis habitans ad xenodochium, annos agens circiter lx: suis exhibitis Eucharistiæ oblationibus, retulit præsente domino, & M. Martino Canonico, sacellano eiusdem templi, se amplius annos quatuor è renibus laborasse, misereque ruptum fuisse, ac diu multumque, & multis, & diuersis vsum esse chirurgicis, atque eis experientibus, pro virili laborantibus, vti eum liberarent ab eo languore; id quod tamen minimè potuerunt efficere, caussantes eum nimis exacta esse ætate atq; ita nihil omnino spei reliquum fecêre Arnoldo. Destitutus ergo ab omnibus, quos anxiè solicitauit, magistris, affixus lecto, magnam habens fiduciam, pollicitus se missurum venerabili Sacramento ceream candelam, vna cum nummo aureo eidem suffixo. Postridie verò Arnoldus, diuino permissu, ab omni planè aduersa valetudine sic leuatus est, vt ipse iam nunc nihil minus quam lineis rupturam sentiens suam abduxerit obliuionem, sanus immunisque abs quouis languore.

Die.

16. Die 23. mensis Nouembris, anno Domini 1529. peregrè inuisunt venerabile Sacramentum herois Ioanna à Duffele, annos natu circiter vnum aut viginti duos, nondum nupta, virguncula etiamnum filia Herois Iacobi à Duffele, Licentiati, Vicepræsidis præfecturæ Louaniensis apud Brabantos, vnà cum nouerca, alijsque item duabus comitata dominabus, ijsque cognatis. Quæ nimirum Ioanna à Duffele miserè circum præcordia diuexabatur, ex equo manca atque claudicans in brachio, in manibus denique & in pedibus, cum pes alter altero contractior breuiorque foret, amplius trimestri spatio, ita vt in suris crurumtenus nerui contracti rigescerent, perinde ac prægrandes fuissent fides. Quem porrò morbum ex diutina contraxit ægritudine, qua iam pridem laborauerat, ac id temporis etiamnum laborabat. Ingressæ Bruxellas, in ædibusque Iasparis Longæ villæ Herois hospitio exceptæ, Ioannam à Duffele sedili gestatorio insidentem, à duobus viris curarunt perferendam in templum D. Gudilę sacrũ: Quandoquidem vno scipione non admodum bene sine aliena ope posset perreptare. Aduectam igitur ad venerabile Sacramentũ pręsentibus quas dixi comitibus, ægrè quidem, sed tamen in gradum è regione Sacramenti collocârunt. Quæ ibidem, quũ ad interuallum trium precationum dominicarum desedisset, contemplando iuxta ac orando Eucharistiam extra sese posita, suique impotens facta, nullum sensus indicium ederet, ita spatio decem, aut duodecim precationum dominicarum humi procubuit. Deinde sibi restituta, citra vllius auxilium in pedes consurrexit,

haud

haud aliter recta incedens, ac si nunquam laboraſſet infirmitate aduerſæ valetudinis: accidenſque in genua coram venerabili Sacramento, proximè loculamentum, ſiue, vt vocant; armarium Euchariſtiæ amarè flebat; agendo Deo gratias, alloquendóque dominum Ioannem Boolaert; ſacerdotem cuſtodemque eiuſdem Sacramenti ibidem hærendi ad excipiendas oblatiunculas, in hanc formam hæc ſequentia verba: Domine, non ſum digna accipere eam; quam erga me Dominus noſter oſtendit gratiam. Equidem ego in totum (laus ſuperis) reualui. Et aderant circiter centum homines, quorum plerique omnes præ lætitia lachrymabantur. Ioanna autem herois ipſa ſuis pedibus recta in id quod ſupra diximus hoſpitium, vndique ſanata à claudicatione; cæteriſque alijs languoribus; properauit. Quæ natali D. Catharinæ eodem reuerſa in gratiarum actionem, ſacroſanctam percepit Euchariſtiam: & vna cum patre, reliquiſque cognatis, Miſſæ in honorem venerabilis Sacramenti eodem die, ibidem maximo apparatu, pro peruetuſto more cantatæ, interfuêre.

11. Die iiij. menſis Decembris, anno XXIX. venit Bruxellas coram venerabili Sacramento, miraculis illuſtri, Margareta Steynmaerts, legitima vxor Henrici VVittem ſcoparij Mechliniæ in parochia D. Remboldi, poſt monaſterium Diuæ Claræ habitans, multis præſentibus affirmans. ſeſe XXI. ſeptimanis nuperrimè exactis, peculiari quodam gutturis laboraſſe dolore: ita, vt vix, aut ne vix quidem poterat quicquam eſculenti-

lenti glutire, addens & chirurgicos Mechlinienſium de eius vita planè deſperare, ob id quòd haberet in collo apoſtema, eamque natura propenſiſſimam eſſe, vt hoc morbo exſtingueretur. Quod reſciſcens Margareta plena fiducia, magnaque cum deuotione ſeſe concredidit Euchariſtiæ, pollicens ſuo tempore inuiſuram, quo ei maximè foret integrum. Quo voto ſuſcepto, paululum quieſcebat, innités collo. Euigilanti verò mox è gula excidit maſſa putredine craſſa conſpurcata, inſtar fuſili, ac poſt deinde omninò reualuit ab eo, quem diu in gutture perpeſſa eſt angore.

12 Eodem quoque anno, XXI. die menſis Decembris, acceſſit Bruxellis in chorum venerabilis Sacramenti miraculis nobilitati, per id temporis in altari publicè repoſiti, vt ab omnibus adſpiceretur, Anna Brabantica Guilhelmi Iaſparis Brabanti, nauicularijque filia, annos fermè nata quindecim, Mechliniæ apud Bogherdem, cum Eliſabeth à Cuelis, quæ duobus ſupremis annis cæca fuit, vt & ipſa, & eius hoſpita Eliſabeth affirmabat, quòd nihil in totum videret, ita vt quoquò verſus duceretur, atque reduceretur, ſicubi eſſet quòd ageret: addens alterum oculorum orbem, ſiue pupillam, omninò ſuo ſummotum loco fuiſſe, diuque malis adhæſiſſe: conſtanter ad vnū omnibus medicis harum rerum non inexpertis, nolit velit, hoc eam oculo orbandam eſſe affirmantibus. Sub hæc retulit Elizabeth venerabilis Sacramenti eiuſdem nomine votum ſuſcepiſſe, cuius rei gratia, ab eadem hoſpita manè perducta, ingreſſa eſt chorum, vbi venerabile Sacra-

mentum in altare repositum esset: mox à precationibus ibidem dictis visum recepisse, etiam atque etiam venerabile sacramentum reuerendissimè contemplando. Discessit itaque ab altari, citra vllius ductum, quocunque illi collibitum esset, præsentibus ibidem multis tum fœminis, tum viris, hanc rem coram videntibus.

13. Sub Pascha anno xxix. die iij. mensis Aprilis, comparuit coram domino, & M. Martino, sacellano prænominato, D. Henrico à Zuenen Canonico, &c. & Henrico ab Hæren virgifero, siue pedigero domus capitularis apud D. Gudilam, Amalberga Moons, vxor Ioannis à Grimberchen, cistificis siue articularij, Bruxellis habitans, proximè Nouiborræ, apud locum vulgò dictum Putterie, & retulit sese perpetuò anno vno admodum valetudinariam, misereque affectam fuisse, vndecunque aqua intercute onustam, ita vt toto propemodum eo anno nihil omninò citra alienum auxilium poterat ambulare, citra sustentaculorum siue scipionum adminicula, idque medium vsque Martij eiusdem anni XXIX. nouissimè transacti. Præterea narrauit eadem Amalberga, diuersis vicibus sese solicitatam, imò molestatam fuisse duobus ambulare scipionibus. In hac igitur constituta hydropisi, quò sanitati restitueretur, diuersis chirurgicis, tum mulieribus, tum viris sese concredidit, & dedit ad carnificandam: in quos bona substantiæ parte transumpta, nihilo tamen inde recreatior effecta est; vnde vehementer indoluit. Relictis igitur omnibus chirurgicis pari-

pariter & medicis, qui vno ore omnes, aut ferè omnes constanter affirmabant, eam breui morituram, nihilque superesse remedij. Quum hoc igitur præ grandi corpore, vastaque voragine ventris instar vasis crassi, sic relictam ob immensam corporis molem, vix aut ne vix quidem, tres viri lecto affixam poterant in latus prouoluere, aliaque naturæ necessaria & requisita suppeditare, tantisper dum fiducia in Deum concepta, sese totam venerabili Sacramento dedidisset, ac post deinde, sub natalem D. Catharinæ curauit se perferendam in sedili, quod vix tantæ molis capax inueniebatur. Eadem itaque nocte, qua pridie eius diei templo illata fuisset, quicquid erat tuber, siue tumorum, in eius corpore pessimo affecto, semel exsiccatum est, & deinceps ab omni prorsus hydropisi liberata est, nihil quicquam aut infernè aut supernè aquæ emitendo, citra omneque omnium medicorum præsidium, vna atque adeò vna in Deum fiducia: ita vt tertio die mensis Aprilis, duobus innixa scipionibus, è domo sua, non sine magno negotio cruciatuque reptando peruenerit in templum D. Gudilæ, integra hora inter eundum absumpta. Facta autem coram venerabili Sacramento precatione, quum nihil adhuc sensisset consolationis super infirmitate valetudinis, domino Gerardo Spikermans veteri suo confessori, & hypocapellano, eiusdem templi confessa, adijt venerabile Sacramentum. Incessit ei quædam singularis erga diuinam misericordiam fiducia, se illinc non abituram sine consolatione diuina: id quod iam dudum ita eius animus

ille præſagijt, & vt præſagijt, marito indicauit: Eundem ad locum proreptans, non ſine magno labore cruciatuque, genibus incumbens orauit, à prædictoque domino, Diuo Henrico à Zuene, petijt aqua benedicta adſpergi, humi decumbens planè expalluit, omnibus viribus deſtituta: petijt à marito nonnihil ſpecierum, vt harum calore aliquantulum confirmaretur, atque recrearetur. Quo pacto, ſenſit, & repentè quidem ſenſit potentiam Dei, ſeque poſſe citra ſcipiones ambulare. Itaque gratia diuina, ſine auxilio ſcipionum, domum adijt, quarta horæ parte in itinere hærendo ob debilitatem prioris languoris, cuius cauſſa ſubinde cogebatur interquieſcere, atque eadem Amelberga tertia à prandio hora, eodem die, præfatam domum capitularem reuiſit, probeque ſine vllis ſcipionibus incedens, laudans, & gratias agens Deo, pro peculiari ſua erga eam beneficentia. Quæ res multis perſpecta eſt.

14. XIX. die menſis Aprilis, anno M. D. XXX. à Paſchate, comparuit coram domino Henrico à Zuene, Gerardo Spikerman, & Ioanne Bolert presbyteris Bruxellis agentibus, apud D. Gudilam Petrus à Niſpen, & Catharina Smols coniugata, habitans à tergo, & citra ſacellum D. Iob, propè Carloo: & declarauit ſe duobus ambulaſſe ſcipionibus ad tres fermè ſeptimanas, planè claudicans in dextro pede infernè à poplite vſque. Præterea quod dextrum pedem corio obſtrictum coacta ſit vmbilico alligare: quandoquidem aliter nequibat ambulare. Itaque magnam habuit fiduciam ad venerabile ſacramentum

Bru-

Bruxellis mirificissimis coruscans miraculis. Quæ ibidem ad diem præfatam sese à voto suscepto liberauit. Ingressa coram venerabili sacramento precationibus factis, oblataque cerea vnciali, non ita diu postea prædicto D. Henrico respondit: Domine mi, iam planè conualui, nihilque cunctata sine vllo veteris morbi indicio domum concessit, multis ibidem præsentibus omnis generis coram videntibus.

15. Die vj. mensis Iunij, Anno xxx. Ioannes Cleuensis, habitans in oppido Edingensi, secundo eiusdem mensis die, eodem quoque anno, duodecima propemodum hora sub prandium, retulit inter prandium oppositas illi fuisse iurulentas carnes, easque porcinas, viridibus herbis excoctas ac calefactas, apparanti diducentique rictū os inter herbas delitescens, transuersum gulæ adhæsit. Quod nimirum os ad transuersum circiter pollicem penitissimis in faucibus adhærescebat. Quæ res hominem miserè excruciabat malè metuentem, ne inde derepentè exstingueretur. Multi eò conuocati atque compatientes, diuersi diuersa illi dederunt consilia, vt os è penitissimis faucibus minimo negotio eximeretur. Quandoquidem ita vehementer angeretur, quòd si quo alio fuisset loco, succisum oportuit. Postea quam nihil consilij esset reliquum, tandem adductus est illi confessor auricularius. Nondum confessione facta tota, sua in Deum fiducia erecta venerabile Sacramentum miraculis nobilitatum apud Bruxellas inuocauit: nihil prorsus addubitans, quin planè per Eucharistiam ex æquo consolabor atque sanabor. Ita hor-

tum inambulans vnà cum vxore; fiduciam omnem in Deum reiecit: ac post deinde auulsum à vite palmitem siue ramusculum gulæ inseruit. Verùm cùm profundius adhæreret os, quàm vt ipse posset ramusculo attingere; itaque per inuocationem venerabilis Sacramenti, in quo nihil diffidebat, magna vi impetuque contra naturam, faucibus exsilijt, idque ad tres aut quatuor circiter pedes, perinde atque idem affirmat Iohannes.

16. XVI. die Iunij, anno XXX. qui incidit in diem venerabilis Sacramenti iuxta institutionem sanctæ matris ecclesiæ, adijt Bruxellas mulier, cui nomen erat Veronica Bricket, vxor Iohannis à Linde, mercatoris holosericarum vestium, habitans Maburgij in Hannonia: quæ nocte sub natalem Diui Antonij, nouissimè peractum, grauiter admodum cœpit laborare è sinistro crure, vt neque edere, neque bibere liberet: & è cruciatu, quo miserè diuexabatur, impendio plus eiulabat, quàm à partu duodecim filiorum quos fuerat enixa, perinde atque ea asserebat: & nihil apud chirurgicos leuamenti poterat nancisci. Itaque diebus XV. fuit, vt non posset ambulare, ac postea tantisper duobus creptabat scipionibus, dum ac honesta Heroide siue domicella resciisset, venerabile apud Bruxellas sacramentum circa diuersos multis insignibus atque diuersis coruscare miraculis, ad deuotionem commota, rectà eò properabat proficisci. Et sanè profecta fuisset, nisi impedimento fuisset illi, quod non erat ausa marito indicare, quando sursum deorsum per diuersa lo-

ſa loca curantem ſe vectari, nuſquam tamen ſequutum eſt ſolatium. Tandem vnà cum marito duobusque eius filijs carruca venit Bruxellas in templum D. Gudilæ ſacrum, coram M. Martino Cools ſacellano, & c. XIV. die Iunij, anno quo ſupra. Atque id, quod hactenus recenſuimus, eidem indicauit M. Martino, addens; ſe rectè valere, ſanitatique reſtitutam, citra ſcipiones ſe poſſe ambulare: quemadmodum coram vniuerſo mundo notum erat, idque ſuo affirmabat iuramento. Adiecit præterea ſe plenam fiduciam habentem in Euchariſtiam die venerabilis ſacramenti confeſſam fuiſſe, ſimul & Euchariſtiam percepiſſe: ac poſt deinde non ſine magno cruciatu in publica ſupplicatione venerabile Sacramentum comitatam eſſe, & à prandio reuerſam in totum reualuiſſe, partim à claudicatione, partim à cæteris alijs, quibus tenebatur languoribus, ac nullum poſtea ſenſiſſe dolorem. Id quod multi affirmantem ita rem reuera habere in templo D. Gudilæ coram audierunt.

17. Nouiſſima Iunij die anno XXX. comparuit Bruxellis in choro venerabilis Sacramenti Barbara Stoilerts vidua Guilhelmi Dauidis Ioannis è rebus vltrò citroque tractatorio verſatilique curriculo vectantis, Antvverpiæ habitans in Brabantia, apud monaſterium ſancti Michaëlis, in platea Prædicatoria. Et ibidem ſiſtebat & offerebat Heylkam filiam ſuam annos natam fere vij, & declarauit in præſentia D. Gerardi ſubſacellani, D. Henrici à Zuene parui canonici, Ioannis Bolert, & Sebaſtiani Michaëlis ſacerdotum,

& ſacellanorum reſidentium in templo D. Gudilæ, Heylkam filiam ſuam duobus aut tribus annis cæcam fuiſſe vtroque oculorum atque ita manſiſſe ad feſtum D. Martini anno M. D. XXIX. nouiſſimè peracto, nihil omninò videntem. Tametſi quotquot eſſent Antuuerpiæ chirurgici non poterant ei eſſe adiumento. Proinde omni deſtituta ſpe nuperrimè, hoc eſt natali D. Martini, magna deuotione inuocauit venerabile ſacramentum miraculis celebre apud Bruxellas, promittens id inuiſere, ſuaſque offerre oblationes: vt aliquantulum præſidij ſuæ impetraret filiæ, affirmans poſteaquam vouiſſet, continenter filiam viſum recepiſſe, bene perſpicueque ſine vllis viſuum impedimentis videre. Et tametſi oculi filiæ multum tumerent, & infernè deformes eſſent maxillis affixi, grandiores nuce iuglande. Atque ita fuit à prima, qua cæca nata fuit hora. Nunc autem rectè valet, & nihil habet lippitudinis aut glaucomatis, bene exacteque videns.

18. iij. die menſis Iulij, anno xxx. comparuit coram M. Martinus Cools ſacellano, & D. Henrico à Zuene paruo Canonico, & D. Gerardo clauiculario ſubſacellano, ad vnum omnibus reſidentibus apud Bruxellas in templo D. Gudilæ Elizabeth Suitten, vxor Simonis ab Haue, qui perinde atque illa retulit, affirmauitque iuramento, ſeſe correptam fuiſſe morbo ſancti Ioannis, ſancti Cornelij, ſancti Huberti, aliorumque item, quemadmodum ſuper ea re teſtimonium habebat à D. Antonio cognomento Ionker parocho ſuo D. Georgij apud Antuuerpiam.

Quibus

Quibus nimirum languoribus annis abhinc xi. laborauit. Atque intra decennium illud continuò à cacodæmone diuersis modis & vicibus diuexata fuit, vt seipsam suspenderet, ac laqueo gulam frangeret. Cùm aliquoties esset Gandaui apud Flandros, reperit lora duo, alterum rubrum, alterum nigrum, exposita in lectó, vbi illi talis incessit diuexatio: non satis compertum habens, quonam pacto ea perducta sit, diuersis vicibus satis propè valens, inter sedendum, edendum & bibendum ita risu quatiebatur, vt vix ægreque sese posset cohibere, ex impotentique risu facies eius non secus ac si fuisset carbo denigrata est, vndique plerique non iniuria terrebantur. Elizabeth illa tandem resciuit ab vno cognomento Barbara Lippa Antvverpiæ habitante, filiam eius Dynnam ita vehementer ægrotasse, vt ne oculos quidem apertos posset tenere, illamque inuocasse venerabile Sacramentum miraculis insigne apud Bruxellas in æde D. Gudilæ, & in eo confidentem inde visum recepisse. Hæc audiens Elisabeth, quò citius ab ijs, quas diximus, liberaretur diuexationibus, vouit se inuisuram venerabile Sacramentum & postquam in ieiunio nouissimo, omni quo potuit silentio inuisisset, ab illo tempore in hanc vsque horam liberata fuit circa festum D. Ioannis nuperrimè præteritum. Denuò venit, vt idem venerabile Sacramentum inuiseret cum facibus aliquot duorum ponderum, ab illoque die prædicto D. Iohannis morbo nunquam postea laborauit, & ita conualuit, vt natali D. Ioannis & ederet, & biberet id, quod annis abhinc

ijs, ſanitate destituta non potuit efficere. Quod Simon eius maritus verum eſſe conſtanter affirmat.

19. Vigeſimotertio die menſis Iulij, anno 30. Comparuit coram M. Martino Cools, Petrus Beer, & Elizabeth Selerex, habitantes in Moerſch apud Baſrco, indicantes Ioannem Beer filium eorum legitimum, menſium fermè ſeptem minutilis puſtulis deformatum in lucem prodijſſe primùm. Deinde perquàm tenuem pelliculam ſuper oculos obductam fuiſſe; quod nihil aut ferè nihil, præter alborem in eodem conſpiceretur: cœptumque eſt, colliria, aliaque id genus medicamenta adhiberi. Cæterùm, Petrus apud Moerſch præfectus ſiue Balinus, intellecto pueri Iohannis languore, Petro Beer compatri ſuo reſpondit atque conſuluit, vt puerum offerret venerabili Sacramento apud Bruxellas: id quod factum eſt, recepitque ſeſe illud inuiſurum. Quo peracto, pueri oculus paulatim conualuit: eſtq; iam nunc planè integer, perſpicuè eodem videns oculo, quemadmodum in omnibus in confeſſo eſt.

20. Vigeſimoquinto die menſis Iulij, anno M. D. xxx. ingreſſus eſt chorum venerabilis Sacramenti apud Bruxellas miraculis præclari, Catharina Tvves vidua Guilhelmi Siſſeyn ſcœnofactorię artis, Louanij agentis in Brabantia ad ſacellũ ſanctæ crucis, oriunda ab Oudenneerden, annos circiter 35. & retulit mox à natali Chriſtiano, ſe correptam fuiſſe languore. Vnde cùm multa diuerſaque orta eſſent apoſtemata, tum præcipuè vnum ſupernè in cruce inſtar humani capitis:

capitis: ob quem languorem delata est in nobile apud Louanium Xenodochium siue hospitale, vbi & omnia Christiano homini perquàm necessaria percepit Sacramenta, ex qua nimirum infirmitate facta est clauda. Vbi verò eam destituisset languor, noluit voluit, coacta est duobus incumbens scipionibus è Xenodochio quàm citissimè aliò perreptare, citra quos minimè poterat ingredi: affirmans posteaquam accepisset venerabile Sacramentum apud Bruxellas, multa & præclara designasse miracula, totam dedentem se venerabili Sacramento, promisisse illud inuisere, allato secum ceræ pondere: quo nonnihil consolaretur, à claudicationeque liberaretur. Quo voto suscepto, quicquid erat apostematum, paulatim diminuta sunt, & suapte sponte exsiccata sunt: præter vnum super genu nouacula incisum. Relicto igitur hospitali, in festo Palmarum duobus incumbebat scipionibus, quibus cum semper cogebatur incedere vsque ad visitationem Deiparæ virginis Mariæ nuper peractā, ac post altero duntaxat vsa est scipione. Atque ita decimoquarto Iulij, scipione munita, sine quo nequibat ambulare, Louanio discedens, peregrè venit ad locum vulgo dictum Harcem, circum patibula rotasque maleficiorum, dimidiato circiter milliari propè Bruxellas, ab eo loco sine vllo scipione cœpit ambulare: quem secum allatum reposuit coram venerabili Sacramento miraculis celebri, rectè sine vllo dolore incedens, oblationibus exhibitis in totum conualuit: affirmans ita, quemadmodum narratum est, rem omnem accidisse.

Tertio

21. Tertio die mensis Septemb. Anno xxx. comparuit coram D. Gerardo Spickerman hypoparocho, D. Henrico a Zuene Canonico paruo, & D. Iohanne Bolert presbytero, Bruxellis residentibus apud D. Gudilam, Henricus VVickers librarius siue libesex, vt vocant, Antwerpiæ habitans in platea cognomento Peterpotsstraet, in parochia D. virginis, annorum fermè sexaginta, & declarauit se dominico die à natali D. Magdalenæ nuperrimè transactæ, grauiter cœpisse ægrotare ob languorem è dextro oculo profectum: quo solo duntaxat (quandoquidem multis ante diebus sinister oculus saggitta arcus pedalis exterebratus est) videbat. Cùm sub id temporis nihil omninò videret, post biduum aut triduum totus excæcatus: super qua re vehementer lachrymans, animum propemodum despondebat: quod vt animaduertit vxor, eum consolata est, cohortans vt sese dederet atque consecraret venerabili apud Bruxellas Sacramento, nihil addubitans quin simul curaretur. Id quod fecit, pollicitus candelam ceream vnius ponderis exhibere. Quo voto suscepto, eadem statim hora visus illi restitutus est: ita vt postridie domi nullo comite videret quorsum ambularet. Postero verò die in plateam progressus agnouit quotquot aut essent, aut starent, aut ambularent: ac sensim magis magisque conualescebat. Itaque tertio præscripti mensis die absque vllo dexteri oculi vitio perspicue videbat.

22. Vigesimoseptimo die mensis Octobris anno xxx. comparauit coram dominis M. Martino Cano-

Canonico & ſacellano D. Gudilæ apud Bruxellas, D. Henrico à *Zuene*, D. Gerardo Spykermans hypoparocho & D. & M. Hieronymo à Sena ſacellano presbytero; ibidem in eodem reſidentibus templo, in præſentia multorum item aliorum laicorum, in ædibus pręfati M. Martini, honeſta admodum virgo Margareta Paſſchiers Bagina (vt vocant) Louanienſis, annos nata circiter xxx. cum eaque & altera quædam eiuſdem inſtituti fœmina Margareta à Berthem ibidem Bagina: retulit Margaretha Paſſchiers à Pentecoſte abhinc ſexennium, cum fortaſſe admodum eſſet ſitibunda, in viridario, vbi lintea madefaceret, ſeſe è putri quapiam foſſa bibiſſe (vnde mox venter eius cœpit intumeſcere pariter & incraſſeſcere, proinde ventum in ſuſpicionem eam bibiſſe nonnihil veneni. Itaque à Pentecoſte præturgidum hunc vaſtaque voragine ventrem geſtârat; interim magnum & intolerabilem perpeſſa eſt dolorem ſimul & angorem, vt ægrè eam quatuor aut quinque mulieres poſſent cohibere. Conſultis interim multis diuerſiſque medicis, nec quicquam, quod facere ad leuamentum percipiendum, prætermiſit, fideliter implens quicquid ei conſuleretur: & tamen tantorum impenſis operum nihil omnibus actum eſt. Itaque tandem Margareta à Berthem compatiens illi, cohortata eſt eam, vt ſeſe dederet offerretque venerabili Sacramento miraculis famigerato apud Bruxellas in templo D. Gudilæ: Quæſo te, inquiens, vnicè mihi chara mea Margareta, es ne hoc animo, vt te velis ſiſtere venerabili ſacramento, idque inuocare,

re, ac vbi erit opportunum inuisere? ecquid super hac re sentis? nullàne ergo vlli tibi incessit vnquã deuotio? Cui illa: Ah etiam sæpè in animo destinaui, sed non fui ausa indicare. Cuperem equidem, & vehementer quidem cuperem, si quid aliud, certè hoc in primis, me posse illud inuisere. Tum illa: Bene habet, curru conscenso, Bruxellas vsque peruehemur. Atqui respondit Margareta: Nihil minus, mallem equidem pedes ire, quàm curru vehi: id quod Deo acceptius fore confido, quod si ita tibi visum fuerit. Respondit illa: Etiam si triduum in itinere esset hærendum, te comitabor. Reliquæ quotquot aderant Baginæ, responderunt rem risu dignissimam fore, posteaquam tam malè affecta esset, sese itineri accingere. Nihilominus Margareta bene confidebat. Ambabus igitur illis Louanio digressis, vbi paululum extra portam progressa esset, dixit Margareta Passchiers: Sentio me vtcunque valere, spero fore vt gratia diuina pergam: quantum ego possum sentire, non minus venter meus diminuitur, quam dolor sese remittit. Tum illa: Quid audio? ita faxit omnipotens Deus. Paululum aliquid vlterius progressa Margareta Passchiers, sensit ventrem plusquam turgidissimum planè subsidisse, id quod ita esse, contactu deprehenderunt. Atque ita pergentes subinde contactu explorabant, num ita, vt certè Dei gratia mansit, permaneret: & tertia à prandio hora eiusdem diei, nempè xxv. mensis Octobris, posteaquam manè Louanio digressæ essent, Bruxellas peruenerunt, oblatis venerabili Sacramento muneribus, deuotioneque peracta, à tumore

more ventris cruciatuque liberata est. Quemadmodum non parum multis hæc res est cognita.

24. Die IX. mensis Februarij, anno XXX. sub Pascha comparuit coram M.Martino Cools, & cæt.domi suæ Maria à Beringem, vxor Michaëlis, cognomento Brustalle, ciuis & inquilini Bruxellensis, habitans in parochia D.Iohannis apud Mollenbecke, ac retulit id, quod sequitur: Nempe illum triduum domi residentem aduersa valetudine cœpisse laborare, ac secundo deinde die planè cœcum fuisse factum, ita vt nec oculos posset aperire: ac deinde proximis quinque diebus vehementer intumuerunt oculi ob innatum in eis dolorem tam ingentem, vt aliquam multo tempore impotens mentis esset, & quinto ex eo die, venit illi in mentem, vt Deum in sacramento miraculis famigerato inuocaret; id quod fecit, ac mox nonnihil leuamenti sensit. Primùm è læuo oculo, & aliquantulum ex dextro vidit. Sequenti verò die probè vtrinque videns ab omni; quo tenebatur, liberatus est cruciatu.

25. Anno Domini 31. die primo mensis Maij, comparuit coram Domino & M. Martino sacellano in templo D.Gudilæ, in præsentia multorum aliorum Ioannes Scrobbe, annos natus fermè 30. oriundus Antvverpiæ, educatus Alosti apud Flandros, iam nunc habitans VVinobergis in Flandria ibidem inquilinus, præfectus sodalitij pictórum, habitans in platea cognomento Bastarstraete, in parochia D.Petri, & declarauit quonam pacto obhinc annum se correptum fuisse

fuiſſe morbo quodam caduco, quem vocant D. Cornelij, atque interim ex vtraque manu laboraſſe, planeque ſui impotentem fuiſſe, vt neque edere, neque bibere vtraque manu illi foret integrum: deinde amplius menſes treis omninò mutum, prætereà ſpatio menſium nouem cæcũ fuiſſe, vt nihil in vniuerſo terrarum orbe videret; & eius vxor Catharina, Simonis filia Bruxellis nata, ibidem præſens, retulit Iudocum eius maritum ita miſerum exiſtentem, plena ſpe conſummataque fiducia venerabili Sacramento miraculis nobili in templo Diuæ Gudilæ apud Bruxellas ſeſe dedidiſſe, ibidem donaria exhibiturum pariter & precationes, vbi primùm illi integrum eſſet. Super hæc Iudocus & eius vxor addiderunt feria 3. palmarum VVinobergis digreſſos eſſe, interea ſe ſibi reſtitutum, mentiſque compotem factum fuiſſe: primùm vt perſpicuè videret, deinde nunquam poſtea membrorum impotentia laboraſſe, vt ita ipſe ſibi probè ſuppeditet omne id, quod aut edat, aut bibat.

25. XXV. die Menſis Frebruar. anno xxx. comparuit Elizabeth Leonardi, vxor Aegidij in curia victoris Baghinarij, vt vocant, apud Bruxellas: & declarauit ſe claudicaſſe à ſupremo ſuo partu, qui incidit in menſem Septembrem proximum, eumque morbum perduraſſe in xxiiij. Februar. diem, ita vt ſine adminiculo ſcipionum non poſſet quoquam ambulare. Quæ ad viceſimum quartum Februar. diem coram venerabili ſacramẽto Bruxellas vſq; peruenit, appropinquãti autẽ templi veſtibulo, viſa ſunt illi immutata

eſſe

esse membra sua omnia. Atque ita accedens altare, in quo venerabile sacramentum repositum erat, deprehendit se euasisse cruciatum omnem, quo iam dudum claudicans miserè tentabatur, vt neque interdiu, neque noctu posset quiescere. Atque illinc digressa, comitata est supplicationem eo die celebratam: relictis scipionibus, citra dolorem è templo domum concessit, testantibus id compluribus extra eam testibus.

16. Anno M.D.XXX. vicesimo primo die Martij, adfuit ad D. Gudilam apud Bruxellas coram D. Henrico à Zuene, paruo eius loci Canonico, D. Ioanne Bolert, D. Sebastiano Michaële presbytero, ibidem residentibus, ac præterea aliquot alijs; Ioannes Hugæ, annos natus lvj. degens in parochia D. Petri apud Anderlacum extra Bruxellas, mercenarium agens: & ingenuè fassus est, & se & filium suum Petrum, annum fermè natum duodevigesimum, vnà secum occupatos fuisse in agro stercorando: ac dum filius eius Petrus hæreret in scrobe, vt inde lætamina euerteret, laborante spata puteus vndique conclusus, Petrum terra obrutum, amplius pedes tres supernè, infernè verò quinque contexit. Pater ergo Ioannes Petri, cæterique ibidem præsentes, vehementer pudefiebant, & ex animo dolebant, opinantes eum obrutum esse, mortuumque. Ioannes igitur confidens diuinæ misericordiæ, venerabile sacramentum miraculis conspicuum inuocauit, dedens consecransque eidem filium suum Petrum, & cœpit vnà cum sodalibus effodere, tametsi nescirent vbi primùm adorirentur effossiones, quò tandem oppressum eruerent. Factum

est igitur diuino numine, vt illinc primùm cœperint effodere, vbi is hærebat: quandoquidem huiuſcemodi putei ex æquo ampli ſunt ac profundi inter effodiendum ad tres fermè pedes in profundo ſpata humeros Petri contigerunt, illinc extracti faciem detexerunt, quam inſtar mortui offenderunt, quandoquidem iam planè niger atque deformis eſſet, tandem longo interuallo effoſſum, ceu mortuum, demum pertulerunt, quãdo nullum ſenſus indiciũ præſeferebat, in ſcamnum igni admotum repoſuerunt: vbi per inuocationem patris, aliorumque ibidem præſentium ad venerabile ſacramentum paulatim ſui compos factus eſt, ad mediam fermè noctem planè conualuit: ac deinde in ſingulos dies magis magiſque conualeſcebat, ita vt idem Petrus biduo quàm id accidiſſet, acceſſit venerabile ſacramentum oblatis muneribus, precationibusque factis, Deo omnipotenti gratias egit ob ſingularem erga ſe gratiam. Quæ res, quemadmodum recenſuimus, accidit, Ioanne, Petro ſuo filio, amicis, viciniſque ſuo affirmantibus, iuramento, nõn parum multis ibidẽ rem omnem coram vidẽtibus.

27. Anno xxxj. xij. die menſis Maij, comparuit Bruxellis, in ſummo choro, in templo D. Gudilæ coram venerabili ſacramento ibidem miraculis inſigni, Petrus cognomento Voerman, lapicida, habitans in parochia Abette apud Dielinghen: & retulit, quonam modo profeſto diei Dominici Palmarum nuperrimè exacti fuerit in ædibus monetarij C. M. apud Bruxellas, non procul diſſitis à loco, cui cognomentum eſt Hetegatte: & retulit ibidem eum grauiter cœpiſſe ægrotare

tare, è pede siniſtro, ab eoque tempore tantum abfuiſſe vt eo pede poſſet ambulare, vt ne valeret extendere, neque ſeipſum iuuare, neque iacere, citra vxoris adminiculum. Itaque vt tandem nono præfati menſis die coactus ſit duobus vti ſcipionibus, & abſque illis ob vehementem admodum cruciatum nequibat incedere, quo tentabatur, miſereque diuexabatur: atque interim illi venit in mentem, vt venerabile Sacramentum miraculis clarum inuiſeret, ibidemque & offerret & precaretur. Atque ita ab vxore digreſſus, Bruxellas vſque peruenit: inter eundem tribus horis hæſit, cúm circiter milliare vnum diſtet à Bruxellis. Ingreſſus templum, facta coram venerabili ſacramento deuotione, pedem cereum emptum obtulit. Viſum eſt illi, aliquando recreatiorem factum pedem fuiſſe, ac mox ab audito ſacro, in honorem Deiparę virginis Mariæ celebrato, reuerſus ad venerabile Sacramentum à precationibus exſurgens, ab omni illo ingenti cruciatu ſemel liberatus eſt, quem perpeſſus fuerat in pede à proximo Palmarum feſto, ac ita venit coram loculamento, ſiue (vt appellant) armario, venerabilis Sacramenti citra ſcipiones, haud ſecus á claudicatione, quam reliquo cruciatu leuatus. Adductus coram D. Henrico à Zuene, hærenti ibidem ad oblatiunculas recipiendas, & coram M. Martino Cools, & cæt. qui iuſſit eum poſtridie redire, num perſeueraret incolumis eſſe. Quo facto, ſanus recteque valens permanſit: quod multi præſentes quemadmodum factum eſt, & audierunt, & viderunt.

18. Anno XXXI. 17. die mensis Maij, Ioannes Houen, annos natùs fermè quinquaginta quinque, Bruxellensis, ex æquo pauper ac numerosa sobole comitatus; operam suam nauans cæmentarijs, vnà cum Ioanne à Merica, & Ioanne cognomento Bruyn, cæmentario magistro suo, laborabat in puteo, quo veteri indidem vase extracto, nouum reconderet: qui octo ante diebus ipse vetus illinc vas eduxerat: qui nimirum puteus ad holitoriam paludem situs erat, à tergo hospitij, cui cognomen est Ceruo, in area vndique conclusa. Atque dum interim is (quem diximus) Ioannes in fundo illius putei: omnibus quibus opus esset instrumentis, hinc inde circumiacentibus, hærens, vt infernè lapidibus, terra, rudereque semotis locus appararet, quò vas nouum non magno admodum negotio infernè possit reponi, hæc nunc sedulò conantem; totus ille puteus subsidens oppressit: illic stans circumque supraque terra obrutus lapidibusque; amplius pedes duodecim aut tredecim profundus, sic vndique conclusus est puteus, vt supernè instar inundantis ripæ appareret in eaque seu solida terra vastigia tutò ponerentur: id autem accidit sub prandium intra nonam & decimam. Relicto igitur ibidem partim à magistro, partim ab eius operis vt planè mortuo, nulli quicquam spei fuit reliquum, vt vlla humana ope possit illi succurri à tempore præfato vsque ad diem sabbathi secunda aut tertia hora à prandio, & interim Ioannes ille (vt palam testatus est) bono synceroque cordi omnipotenti Deo confessus, plana fide inuocato venerabili Sacramento

mento confidebat omninò fore, vt eum consolaretur. Interea temporis cùm ibi hæreret, apprehenso manibus, quo se in puteum demiserat antè, fune, adolescentes aliquot iuxta ac viri oppresso compatientes, inuicem sese cohortabantur: Quin nos Christi amore hunc hinc inde effodimus, vt in cœmiterio possit sepeliri? Quo vbi communi consensu quinque aut sex numero peruentum est, cœperunt effodere certatim: post multas igitur & profundas effossiones, tandem peruenerunt ad Ioannem ab Houen, quem & viuum, & stantem, & restem manibus amplexantem effoderunt: id quod frequens hominum conuentus coram vidit, qui hodie & ambulat, & stat, rectè valens subinde reuisens venerabile Sacramentũ laudat,& gratias agit Deo omnipotenti ob ostensam erga illum gratiam. Nusquam nisi paulum admodum læsus est, idque in altero duntaxat pede à lapide quodam, à qua etiam læsione leuatus est, quemadmodum multis vbique locis apud Bruxellas ea res percrebuit ob vehementem editi miraculi admirationem.

19. Anno Domini XXXI. die viij. mensis Iunij. comparuit Bruxellis in summo choro templi S. Gudilæ, corã venerabili Sacramẽto miraculis coruscante Catharina Oliuerij, vxor Theodorici cognomento Straetmans, habitans Louanij in parochia S. Petri, circa eum, qui dicitur Gaspeldoern locum, in Brabantia, in curia Ioannis Aegidij, cognomento V v intverm verer, habitans Bruxellis ad locum vulgo dictum Clusé in magno foro, adducens secum Margaretam filiam suam, annos

 natam

natam fermè vndecim aut duodecim,& declarauit coram domino Henrico à Zuenen,ac coram domino Francisco Staffert presbytero,ibidē coram venerabili sacramento existente, multis ibi præsentibus,quonā pacto filia sua Margareta tribus fermè mensibus nuper exactis clauda fuerit, idq; in dextro pede,vt nullo pacto aut posset ambulare,aut etiam extendere,quem & leuatum & gestatum oportuit, ita vt eadem puella in hunc vsque diem duobus incūbens scipionibus debeat ambulare, quando haud secus ingredi poterat.Quamobrem mater filiæ votum suscepit venerabili sacramento, vt illud vbi primū integrū foret, peregrè inuiseret.Itaq; cum eadem filia ad frumētariam Reip.domum Bruxellas vsque curru peruecta primū,post deinde vtroque scipione ægrè quidem,sed tamen venit coram venerabili sacramento.Mater itaq; magna cum deuotione, fidèq; anxiè Deo supplicauit vt consolaretur, ac vbi filia Margareta aliquandiu ibidem desedisset,sine vllius adminiculo, suopte robore in pedes surrexit tandem , coram vbi repositum est venerabile Sacramentum, loculamento relictis scipionibus, quibus antea vix ægreque carebat: id quod multis ibidem præsentibus,& probè notum est,& videntibus,& audientibus.

30. Quintodecimo die mensis Iulij,anno XXXI. comparauit Bruxellis in templo D. Gudilæ coram venerabili Sacramento, coram Domino & magistro Martino Cools sacellano, Romboldus à Boeler, pictor, portarius Louaniensis, annos natus sexaginta septem, habitans in platea cognomento Dorpstraet, è regione sancti Spiritus:

ritus: & retulit quonã pacto anno M.D.XXIX. in festo Simonis & Iudæ, Bruxella digressus Louanium, versus locum cognomento Voscapelle, inter eundum maiorem in modum viribus destituebatur, vt quemadmodum ei visum est, subinde magis magisque deficeret, Coactus est, igitur aliquamdiu interquiescere, quandoquidem videbatur, quod cogeretur in terram prolabi. Eodem itaque die magno labore, cruciatuque Louanium ingressus, ad plateam lapideam non procul à Syluestri ansere in terram corruit, ac si vi præcipitatus esset aliquandiu sui impotẽs humi iacebat. In quem fortè incidit armarius, siue galearum artifex, cuius beneficio subleuatus, è platea domum concessit: & abhinc biduum, ad summum triduum, cùm esset in officina, vbi illi erat infunibulum igne exstructo collucens, pronus in eum corruit, acceptis in capite vulneribus tribus, oblæso item oculo sinistro, ita vt intra triduum aut quatriduum nihil omninò videret, Deinde septies adhuc, idque diuersis vicibus corruit, vnde male metuens sibi, ne is morbus familiaris ei factus perpetuò adhæresceret, infortunium aliquod, imò exitium allaturus. Manè igitur ante lectum genibus terræ affixis, inter precandũ venit illi in mentẽ, vt fiduciam suam omnem in venerabili sacramento reijceret sperando, confidendoq; vt inde consolaretur, quemadmodum & multi alij suam quisque consolationem receperunt, quàm posset humilimè Domino Deo supplicans, vt inde (si modò suæ cõduceret saluti) liberaretur, & ab eo tempore nunquam postea præceps in ter-

ram prolapsus est, aut infirmitate aduersæ valetudinis laborauit.

13. xxiv. die Iulij. anno 31. accessit D. Gudilam apud Bruxellas Cornelius ab Assendonck, Bergẽsis apud Brabantinos, adferens secum puerum cereum, simul cum candela cerea, nomine cuiusdam heroidis ab Ettene, in puerperio etiamnum decumbentis, ob filium masculum recens quidem natum, sed nullum vitę indicium præseferentem, quem plerique omnes mortuum esse natum arbitrabantur. Quo viso, mater vnà cum obstetrice, cæterisque item mulierculis ibidem obstetricantibus, confugiens ad venerabile sacramentum Bruxellis in templo D. Gudilæ miraculis celebre, anxiè illi obsecrauit, recipiens, sese muneri transmissuram puerum cereum, cereamque candelam. Quo voto suscepto, puer ilicò manifestarium vitalis spiraculi specimen indiciumque præsetulit, & iam nunc, vt cuique in propatulo est videre, rectè sibi constat, recteque valet.

Et quia ego Martinus Cools, Canonicus & Plebanus D. Gudilæ Bruxellensis diœcesis, apostolica authoritate notarius publicus, quorundam præmissorum miraculorum (quæ me pręsente in hac schedula attestata sunt contigisse) relationibus, attestationibusque interfui, easque (vt præmittitur) fieri sciui, vidi, & audiui, & super præassertis accepi testimonia proborum vtriusque sexus omni exceptione maiorum. Ideo hunc codicem 24. foliorum (incluso primo vacuo) subscripsi & subsignaui, eundemque sigillo plebaniæ Diuæ Gudilæ sæpè dictæ communiui, in fidem,

dem, robur, ac testimonium omnium & singulorum præmissorum, quæ me præsente asseruntur relata. Rogatus ad hæc à Christi fidelibus Dei opera mirabilia annuntiantibus in augmentum diuini cultus, & requisitus. Quibusdam autem alijs, quæ præsentibus alijs personis fide dignis relata sunt, vt assertum est, & attestata, non interfui per varias occupationes plebaniæ, aliaque occurrentia negotia. Veruntamen quantum in me situm est, & per cognitionem, quam habeo de personis infra scriptis, probo, laudo, & confirmo attestationes infra scriptorum virorum, tãquam omni exceptione maiorum, hac mea manu propria, signo manuali solito, & sigilli ante dicti impressione.

Martinus Cools Notarius subscripsit.

Et ego Gerardus Spykerman de Horst, presbyter publicus apostolica authoritate notarius, & supra nominatæ Ecclesię D. Gudilę Supplebanus, quia quædam præinserta miracula nomen meum habentia coram me vt Supplebano per fidem eorum quibus contigerunt, & eisdem interfuerunt, exposita, sic vt præmittitur: attestari, & narrari vidi, & audiui. Ideo eadem nominis, & signi mearum solitarum subscriptionum communiui.

Gerardus de Horst Notarius, & Supplebanus.

Et ego Henricus de Zuene, alias Cardinael, presbyter, sacris Apostolica, & Imperiali authoritatibus Notarius publicus, Ecclesiæque B. Gudilæ virginis oppidi Bruxellensis, minoris præbendæ Canonicus, ibidem residens. Quia in certis miraculis in hac papyri scriptura contentis,

tis, nec non informationi perdiligenti per Dominos, Plebanum & vicegerentem prætactæ Ecclesiæ desuper factæ, quibus nomen meum adscriptum est, personaliter interfui, eaque fieri vidi, sciui, & audiui, iccirco signum meum manuale solitum, & consuetum præsentibus apposui in testimonium veritatis.

Henricus de Zuene.

AD LECTOREM.

Extat liber miraculorum venerabilis Sacramenti SS. Eucharistiæ; quæ à perfidis quibusdam Iudæis anno Dominicæ Incarnation. 1369. circa Kalendas Octobris furtim è templo sublata, atque deinde ipso sacræ Parasceues die cultris & pugionibus immanissimè confossa est. Quam SS. Eucharistiam cruentis vulnusculis etiamnum sauciam ipsi nostris oculis conspeximus: miracula verò, quæ iam inde aliquot ab annis contigerunt, & partim edito libro comprehensa sunt, huc asscribere visum non fuit, sicuti neque alia complura, quæ passim in Historijs occurrebant, ne liber in immensum excresceret. Est præterea libellus Germanicè excusus, de miraculis, quæ Amstelrodami ad venerabile Sacramentum plurima contigerunt, ad quem Lectorem remittimus.

HISTO-

HISTORICAE NARRATIONES DE IMMACVLATA DEI GENITRICE, eiusque mirificis operationibus.

Georgius Trapezuntius (qui sub Frederico III. Cæsare scriptor celebris exstitit) citatus à D. Petro Canisio lib. 5. c. 19. operis sui de B. Maria virgine, & refertur à Laurentio Surio 29. Maij. Historia memorabilis de martyrio Andreæ de Chio, qui in summis doloribus constitutus, implorata Dei Genitricis ope, mirificè confortatus est, & pristinæ integritati restitutus.

CAPVT PRIMVM.

VANDO iam triennio è Creta Constantinopolim nauigassem, scribit Trapezuntius, vniuersam illam vrbem cum Galata simul in admiratione atque gaudio reperi non paruo, propter singulare ac inauditum multis temporibus Andreæ de Chio, pro Iesu Christi passione martyrium. Fuit enim paulò ante mirabili constantia per gratiam Dei gestum. Nam ego quidem mensi Nouembri applicui, anno ab incarnatione Domini 1365. Andreas verò martyr Christi præcipuus 29. die mensis Maij, eiusdem anni, coronam Martyrij misericordiam Christi consequutus, in cœlos ascendit ad eum, pro quo multos cruciatus sustinuit. Verùm quod mirabilius ritè conside-

consideráti videbitur, illud est, quòd nisi Andreę martyrum diuinitus destinatum diuina gratiâ Christianis opem tulisset, & animos eorum firmasset, magna in eos clades & ærumna ingens ab inimico generis hnmani, procellæ in morem fuisset effusa. Quidam enim, quem honoris caussa non nomino, ex Trapezuntana ortus vrbe, Peripateticorum Philosophiæ professor, siue sua sponte, vt multi aiunt, siue impulsus, nescio, nec, si sciam, dicere ausim. Crucem Domini negauit, & Mahumeto adhæsit.

Quare Turcarum rex elatus, virum quendam, cuius nomen me fugit, ipsumque Trapezuntium militiæ peritissimum in carcerem coniecit: dignum ratus, vt Philosophum conciuem suum volens nolénsue imitaretur: cupiebat enim eius opera vti in re militari. Cumque Christiano non confideret, ad Mahumetum introducere cupiebat. At ille animo martyr: Philosophus, dicebat, in delitijs educatus, maiore spe ipsarum. Christi crucem negauit: ego autem, qui pro Imperatore meo mortali tot tantósque labores, cum Scythis bella gerens tuli, vulneraque excepi (dixit, & aperto pectore, cicatrices ostendebat) pro imperatore cælesti mortem timebo? absit à me tanta insania. Quæ mens præterea esset mea, vel potius, quæ stultitia, veritatem doloris fugiendi caussâ prodere, ac æterna cælestiaque regna repudiare, Mahumetoque adhærere, vt bellorum labores subeam, pericula magna pro Imperatore mortali suscipiam, gladios in Christianos Christianus ipse natus, distringam? & denique in mortem reuere, quam fugiendam censuit Philosophus,

losophus, vt in æternam ac veram mortem defe-
rar præceps? Hæc ille.

Verùm dum hæc Constantinopoli fierent, Andreas febribus grauiter laborabat, cælibemque se perpetuo fore reginæ misericordiæ Virgini vouit, si euaderet. Sedatis ilicò febribus paulò post quasi ex morte surrexit, & albis se vestimentis induit, vt scilicet nunquam obliuisci posset munditiem corporis, quam creatoris obtulit Matri. Constantinopolim deinde petijt, non vt mercator, aut vagus quidam magnarum vrbium visendarum cupiditate: summa enim in iuuene septem & viginti annorum grauitas atque constantia illucebat: rarò quis inane verbum ab eius ore excidisse audiuit: à ioco enim penitus erat alienus. Cur igitur iuit? A gratia Dei, vt ego arbitror, ad martyrium vocabatur, vt & ipse in cælis Christo cum alijs Martyribus assisteret, & omnibus prodesset, qui Philosophi siue leuitate, siue terrore fuerant conturbati. Statim cum in vrbe applicuit, accusatus fuit, quòd cum Christianis conuersaretur, Ecclesiasque viseret: quasi Christianus summa cum religione ac deuotione homo, qui crucem Alexandriæ negauit, conculcauit, sputis fœdauit, ac demùm in stercora proiecit. Hæc mercatores Aegyptij, qui tunc in vrbe aderant, ad iudicem detulerunt, seque ipsos vidisse eum negantem, confitentemque quòd Mahumeto adhæret, audiuisse attestabantur.

Trahitur in iudicium Andreas iniquum, accusationeque recitata, nunquam se à Chio, vbi natus educatusque fuit, nisi tunc recessisse affirmabat,

nullam ſe pronuntiare ſententiam velle in re tanta dixit, ſi regem conſuluerit. Ita enim moris eſt in cauſis ambiguis atque arduis.

Regem igitur, in carcere coniecto Chriſti milite, conſultum adijt: cui omnia cùm retuliſſet, interrogatus de ætate ipſius, habituque omni corporis iuuenis, inquit ipſe, animo inuictus, atque magna ſtatura, grandibus oſſibus atque neruis conuallatus. Rex tales homines in militia habere cupiens: Vade, inquit, & primùm illi, ſi noſter voluerit eſſe, offerimus in militia noſtra centurionatum: deinde, prout in virtute ipſum valere conſpexerimus, ad maiora prouehemus. Quod ſi beneficijs non commouebitur, minis atque terrore ipſum concutias: & ſi neutra præualere poteris via, capite plectas.

Altero igitur die, producto ipſo, primùm regis pollicitationes exponuntur mirabili cum amplificatione: quòd caput ſtatim eris, Andrea, centum militum, & à priuatorum tractus conditione, cum principibus connumeraberis; quòd facilè virtus & diligentia tua te extollet ad maiora. Verùm cum martyr Chriſti, nihil reſpondendo, contemnere oblata videretur, qui circumfuſi erant veritatis hoſtes, alij argentum atque aurum, alij veſtes atque ſupellectilem variam pollicebantur: cùmque in ſilentio acrius perſeueraret, Quid inquiunt, ne verbis quidem tuis nos dignos putas? Digni quidem, inquit, vos eſtis multò maioribus, quàm ego dicere aut excogitare queã, ſed res, quas offertis, nulla reſponſione ſunt dignæ. Quid enim caducam hanc

vitam

tyrij coronam, vt arbitror, desiderans. Carnifices autem Andrea reducto, multis pretiosa membra flagellis lorisque fœdè dilacerata, vngunt vnguentis, cibum quoque atque potum ad fulciendam in corpore animam de medicorum consilio, quorum multi ac peritissimi aderant, obtulerunt, ac aquam, in qua non paruum defæcati auri pondus bullierat, conducunt ad bibendum. Id faciebant quo longior vita eius aliquid ad negationem crucis afferret, simul & ostenderent, quanti vitam facerent eius: forte etiam, quoniam cum Christianis enutriti sunt, & nonnulli eorum Christiani fuerint. Nec ignorabant, quomodo martyres Christi olim in die cruciabantur, & in nocte conualescebant. Quare timentes, ne id diuinitus eueniret, medicamentis suis occultare veritatem studebant.

Vigesima prima eiusdem mensis die rursus producitur, denudatusque ferreis vnguibus tergora, quæ pridie eius diei fuerant flagellata, dilacerantur, nec quicquam aliud fecit, dixitque miles Christi, quanquam prius contremuit in principio, manusque ad se adduxit, digitos in pugnos contraxit, pedes in ijsdem vestigijs tenuit, magnaque voce clamauit: Virgo Maria, iuua me. Sic Trapezuntius etiam eadem, quę pridie vociferebatur: è turri iterum, iterumque repetebat. Adueniente nocte, vnguentis illinitur similiter & medicamentis atque aquis, in quibus magna virtus auri fuerat infusa, sustentatur, quasi charam crucis hostes salutem eius haberent, magnam in ijs rebus inesse virtutem prædicantes, Spiritus sancti gratiam in medicorum

O peritis-

peritiam cibique ac potus cõmoditatem deriuantes. Illucescente namque die, sanus omninò martyr Christi apparuit, quæ res medicamentis fieri non potest: quæ cùm naturaliter agant longiore indigent tempore, frequentationeq; conueniente, ne digesta in dubium aliquid conferant: quod tamen minimè facere possunt, si denuò corpus ac sæpius exagitetur, siue etiam atrocius crucietur. Quæ virtus opẽ adferre potest, prçter diuinam? Profectò nulla.

Vigesima secunda eiusdem mensis die producitur similiter post meridiem, ac manus & pedes sic torquentur, vt ne digitorum quidem articuli, nec cubitus, nec genua in locis suis remanerent, sed locis suis omnia salirẽt: qui dolor maximus omnium est. Cætera similiter gesta dictaque non ab ipso solum, quæ tamen nihil aliud, nisi, virgo Maria, iuua me, in principio dolorum, idque semel clamabat verùm etiam à Trapezuntio illo, qui martyrium sic expetebat, vt multis, etiam Mahumetistis, audientibus sæpius repeteret, quæ dicta superius sunt, Medicorum quoq; diligentia similiter, imò etiam maior fuisse dicitur.

Vigesima tertia die incolumis sanusque non medicorum arte, sed illius primi martyris, & Domini omniũ IESV Christi productus Andreas, nouo genere cruciatus vexatur: humeros carnibus per gladios denudant, studentes sẽper, ne celerior mors ipsum inuaderet. Sperabãt enim, si nõ acerbitate ac magnitudine dolorum, attamẽ diuturnitate se victuros, sed deuicti tandẽ iacuerunt. Declinãte die reduci-

tur, sicuti superioribus diebus, dictis factisque medicamentis quoque non aliter quàm prius adhibitis. Die vigesima quarta eiusdem mensis, eodem modo fiunt omnia eodemque in loco, quo in die clunes carnibus nouaculis spoliantur, non subitò, sed cum mora, vt doloris acerbitas magis sentiretur. Cætera omnia similiter acta, vt in superioribus diebus, dictaque eodem modo etiam à Trapezuntio martyre animo atque voluntate, qui illis diebus, quibus Andreas patiebatur, similiter è turri clamitabat. Die vigesimaquinta, partes pedum, quæ inter genua clunesque sunt, carnibus similiter denudantur: cætera eodem modo dicta gestàque fuerũt. Vigesima sexta die, suræ, id est, carnosæ partes pedum, quæ sunt inter genua & poplites, similiter carnibus denudantur. Cæteraque facta, dicta, procurata similiter fuerunt. Vigesima septima die, totum corpus à capite ad pedes verberibus cæditur, vt doloribus renouatis, tandem moueretur. Maxilla quoq; vna vno ictu denudata carne fuit, quam Christiani rapientes seruârunt, fuitque in monasterio B. Francisci inusitato fragrans odore atque mirabili.

Vigesima nona eiusdem mensis die, anno primo Pontificatus Papæ Pauli secundi, vltimò producitur Andreas de Chio, Martyr Christi præcipuus, in locum solitum, ad Orientalem vrbis partẽ, propè mare, sanus, viuax, vultu læto, decora facie. Mahumetistæ his rebus moti, medicamẽtorũ virtute sic factũ asserebãt, & ingratidinẽ illius accusantes: Non vides, clamabant, Andrea, Tuæ vitæ cura nobis habita est: nostro studio,

imò Regis ipsius, incolumis es, & virtute medicamentorum, & Mahumeti gratia, qui te vult deliramenta Christianorum de cruce ac passione Iesu despicere. Quæ beneficia quoniam ingratus non sentis, morte morieris. Non est mors sic mori, ait, sed vita. Quare nolite putare, me verbis vestris terreri posse: nec medicamenta profuerunt, quippe quæ vel in minimis vulneribus vix post multos dies aliquid afferre possunt. Me autem crux Domini nostri Iesu Christi, & virgo Maria ad hunc diem conseruauit atque reseruauit. His dictis, securi caput supposuit, & ad cælestia regna euolauit.

Tunc mortis eius ministri, vt iudex iusserat, caput & truncum corporis trahere velociter ad mare conantur. Exclamant Christiani, qui lachrymis effusis circumstabant, quorum magna erat multitudo, sepeliendum esse mortuum, non in mare proijciendum. Illis resistentibus, regiam aiunt maiestatem esse consulendam, sepeliri ne velit ipsum iam mortuum, an in mare proiici. Hoc audito, ipse iudex ad Regem procurrit (nec enim licet iudicibus, quando Regem esse consulendum audiunt, quidquam facere vlterius, nisi Regi prius referant.) Sed Christianorum quoque primates, quàm velociter poterant, Regem adeunt: qui cum percepisset, quibus cruciatibus, & quàm diu vexatus fuit Andreas, efferbuisse ira dicitur, & verbis ita atrocibus in iudicem vsus fuisse, vt exanimis ne mutiret quidem iudex iniquus. Sed ea ira, & illæ ingentes minæ simul cum verbis euanuerunt. Christianis deinde iubet, vt Andream honorificè

ficè, ficut decet virum fortem, fepeliant. Qui appofito capite corpori fuo, ad Galatam deportarunt, Aderat autem vniuerfus vtrarumque vrbium, Galatæ atque Conftantionopolis populus, viri fimul ac mulieres, pueri atque puellæ, liberi & ferui, nec Chriftianorum folùm, verùm etiam Mahumetiftarum multi admiratione commoti non pauciores, quàm decies decem milia: qui omnes, alij lachrymantes, alij laudes eius prædicantes, & alij conftantiam ac robor animi, alij prudentiam ac grauitatem, alij contemptum humanarum rerum multi fidem in Iefum Chriftum, in crucem & paffionem eius, & in immaculatam Virginem deuotionem narrantes. Tandem in Galatæ partem extremam verfus ortum mari cōtiguam deuenerunt, vbi eft Ecclefia virgini Mariæ, fi rectè memini, dicata: ibi depofitus iacet.

His ita geftis, magna Rex exarfit cupiditate Trapazuntij viri illius, de quo fupra diximus, liberandi: fed quia honeftè id facere, nifi rogatus non poffe iudicabat, per quafdam, vt dicebatur, mulieres effecit, vt vxor illius pro marito fupplicaret fuo. Sic mors Andreæ atque martyrium illum quidem palàm, fed multos quoque alios à periculo liberauit, multos in fide Orthodoxà confirmauit, eos, qui ante illius martyrium quauis ratione Mahumeto adhæferunt, pudore confudit, mœfticia affecit, ac inani denique pœnitentia & vexauit, & vexat. His omnibus ego vehementer commotus ardebam defiderio videndi corpus eius: fed niue, frigore, glacieque detentus, hyemis marifque tempeftate, illic fui vix menfe Februarij, eam mihi oranti [illegible]

intercessione Martyris Deus concessit: vidique ipsum iacentem in sepulchro nimium profundo, situ horrido, ea tamen integritate membrorum omnium, eo totius corporis colore, & dignitate formæ, tali vultus splendore & habitu, vt non animam expirasse, sed dormire mihi sub ymbra leuiter videretur, ac qui iacebat loco ita humido, vt omnibus iam indumentis, quibus erat inuolutum corpus, putrefactis, nudum totũ conspiceretur, præterquam quod genitales partes fragmento lini obtegebantur, exarsi cupiditate descendendi, tangendi, osculandi pedes, manus faciem præcipui Martyris, nec tantum loci humiditas, descendẽdique difficultas, quantum verba presbyteri custodis, & spes posse id aliâs commodius facere, detinuerunt.

Sequentem Historiam Ioannes Patriarcha Hierosolymitanus Græcè scripsit, eamque tanquam fide dignam, primùm interpretatus est Iohannes Oecolampadius, insignis Ecclesiæ Catholicæ hostis. Citatur à Petro Canisio lib. 5. cap. 19. Operis sui de B. Virgine. De Ioanne Damasceno insigni cultore sacratissimæ Virginis, cui cùm propter iniquam proditionis suspicionem dextera esset abscissa, eandem D. Virgo implorata, eidem restituit.

CAP. II.

LEO Isaurius Iconoclastarum patronus imperabat, & ad tuendam sectam Pseudosynhodum celebrare iusserat: ingentes motus excitans, vt sacras imagines ferro & igne deleret, prorsusque aboleret in Ecclesia. His rugientis Leonis furoribus si quis alius, certè Damascenus sese fortiter opposuit, & in patria degens, tres

libros

libros pro sacrarum imaginum defensione conscriptos edidit, eoq; opere animos Iconomachorum vehementer offendit. Qui cùm dolerent, suas artes & fraudes tanti viri industriâ detegi atque labefactari, falsò illum apud Saracenum in Arabia Principem proditionis accusarunt, quod ad rumpenda principum fœdera litteras manu sua cõsignatas subdolè misisset, ac pacem publicam perturbare aggrederetur. Hinc Princeps Barbarus accusatorum querelis nimium credẽs, Damascenum quãlibet innocentem de proditione suspectum habet, eumq; in iudicio damnat, pœna illi in amputatione manus dexteræ constituta. Quæ res à Saraceno Principe perpetrata, sed absentium Iconomachorum dolo nequissimo procurata, feliciorem, quàm illi sperabant, exitum habuit, & Maria quidem duce Catholicis lætam victoriam impetrauit. Damascenus igitur post vulnus acceptũ, manum enim dextrã illi amputârant, suum Lararium ingreditur, ante virginis Deiparæ imaginem sese prosternit, lachrymas fundit, suam calamitatem deplorat, multisq; precibus sese Virgini matri cõmendat, ac supplex his verbis clementissimam implorat: Domina & sanctissima mater, quæ Deum meum peperisti amputata est dextera mea, ob sanctas & diuinas imagines. Tu, qua de caussa Leo sæuiat, non ignoras: proinde quantocyus succurre. Dextera enim altissimi, quæ de te incarnata est, per tuas intercessiones multas fecit virtutes. Sanet, oro, & hanc meam dexteram tuis precibus: vt tuas, eius, qui ex te incarnatus est, laudes, sicut dederis, numeris rythmicis &

melodijs perſcribat, & orthodoxi cultus ſit cooperatrix, ô Deipara. Hæc orans Iohannes, & lachrymans in ſomnum vertitur, videtque ſanctam Dei genitricis imaginem, miſericordibus & læ- tis oculis ad ſe reſpicientem, & ita dicentem audit: Ecce, ſana facta eſt manus tua; caue poſthac ne ſegnis fueris, ſed calamum eam fac ſcribæ velociter ſcribentis. *Pſal. 44.* quemadmodum nunc pollicitus es. Vt autem reſtitutus euigilauit, & & manum curioſè contemplans, curatam vidit, tum exſultare cœpit ſpiritu in Deo ſalutari ſuo, & Matre eius, quia fecit ſecum magnalia, qui potens eſt.

Quæ poſtrema Ioannis Patriarchæ Hieroſolymitani eſt oratio, & ad veram certamque narrationem de manu Damaſceni detruncata, & per virginem mirabiliter reſtituta pertinet, quã & poſtea iuſſus ille coram Saracenis ac Ethnicis Damaſci protulit, cunctiſque ſpectandam exhibuit palam. Auget fidem miraculi ea lineola, quã manus Damaſceno reſtituta ſeruauit, nimirum ad certius indicium præcedentis deſectionis.

Simeon Metaphraſtes ex Eutichiano Patriarcha Conſtantinop. qui ſe in Theophili (de quo hiſtoria ſequens) ædibus natum, eiuſque familiarem, imò & ipſius hiſtoriæ oculatum fuiſſe teſtem perhibet. Agnoſcit eandem hiſtoriam Petrus Damianus ſcriptor grauiſſimus ſermo. 1. de Natiuitat. B. Virginis. Attingunt & Centuriatores Magdeburgenſes, referente Petro Caniſio lib. 5. cap. 20. de beata Virgine. Quomodo Theophilus Oeconomus abnegata fide ſe dæmonio adſtrinxerit, & per B. Virginis inuocationem ac pœnitentiam, ſyngrapham à dæmone recuperauit.

Cùm

CAP. III.

CVM Cæsar Iustinianus rerum potiretur, Theophilus quidam in oppido Ciliciæ Adana Oeconomus, siue, vt alij vertunt, Archidiaconus Ecclesiæ fuit, multis quidem ille gratus, & Episcopali munere, quod tamen constanter detrectauit, dignus existimatus. Qui ab æmulis immeritò accusatus, & de officio Oeconomiæ deiectus, in eam animi impotentiam, adeoque impietatem deuenit, vt hortatori magno Iudæo morem gerens, Christum Dei filium, ac matrem eius Mariam data syngrapha turpissimè abnegaret, seque totum imperio sathanæ, qui se videndum obtulerat, traderet atque manciparet. Quid hîc faceret miser tam nefarij criminis iam sibi conscius? Totus animo perturbatus, vt nusquam ferè posset consistere, quum irato Deo se dæmonis esse mancipium cogitaret, mutato consilio, tandem ad sanctissimam Dei matrem sibi confugiendum duxit, ac templum ei sacrum petijt, in quo suas preces ac supplicationes cum multa ieiunatione coniunctas, noctes ac dies indefessè consumpsit, magnumque veræ pœnitentiæ specimen edere cœpit. Quòd si Theophilum ipsum Mariæ supplicantem libet audire, his quidem verbis, vt legimus illam compellauit: Domina mea benedicta, & defensio generis humani, portus & protectio eorum, qui ad te confugiunt: scio, ô Domina mea Deiparens, quòd te valdè offenderim, & ex te natum Deum nostrum nec sum dignus consequi misericordiam. Ac rursus: Quomodo audebo Domina mea benedicta, ego, qui sum indignus & miser, aperire labra:

cum os habeam sordidum, & luto inquinatum? Nec multò post: Cùm hac intensa, & quæ ex tota sit anima confessione, rogo, sanctissima Domina, offer me Christo, qui natus ex te sancta & mundo desiderata Deiparente, & ne abomineris me infelicem, ne despicias preces meas peccatoris, qui fuit correptus à maligno inimico. Pergit interim anxius homo preces tristissimas fundere faciem suam verberare, solo adhærere, templum Virginis, in quo isthæc fiebant, rigare lachrymis, in ieiunio perseuerare, tũ in præpositã imaginem, quæ se illic offerebat, venerandę virginis æstuans intueri: Te, inquit, habeo, post Deum protectionem & defensionem, Domina mea benedicta; ad tuum intuens auxilium & gubernationem, non faciam irrita ea, quæ tibi sum pollicitus. Scio enim, scio, ô benedicta, post Deum non esse aliam hominum defensionem, nisi te solam, ô Deiparens. Quis enim, ô Domina mea, sperauit in te, & pudore est affectus? Aut quis hominum fideliter omnipotentem tuam rogauit opem, & fuit vnquam derelictus? Reuerà nullus vnquam. Quid multis? Theophilus quadraginta dies in hoc Mariæ templo perdurans, nullumque orandi & plorandi lamentandique finem faciens (tantus in illo feruor erat pœnitentiæ) demum opitulante sacra Virgine suam scriptam & consignatam diabolo syngrapham, qua Christianismum abiurauerat (mirabile dictu) recepit, in Dei gratiam rediјt, peccatum est vltrò confessus, & post pœnitentiæ fructus dignos editos, etiam Ecclesiæ per Episcopum publicè reconciliatus, eò demùm peruenit,

vt

vt ob vitam sanctè actam, sanctorum catalogo sit asscriptus, ac solemnis eius memoria quarto Februarij quotannis in Ecclesia celebretur. Tantum valuit Mariæ apud Deum petita & obtenta intercessio.

Petrus Canisius lib. 5. cap. vigesimo, Operis de beata Virgine, citans Paulum diaconum, & Concilium Nicænū secundum, & centuriatores Magdeburgens. De Maria Aegyptiaca, quæ per beatam Mariam adiuta, & ad meliorem vitam conuersa, pœnitentiæ speculum impudicis omnibus præbuit.

CAP. IV.

MAria Aegyptiaca, multis annis, velut Veneris victima, impudicitiæ frena laxârat, suumque corpus vagæ multorum libidini fœdissimè prostituerat, priusquam ad templum Hierosolymitanum, quod ob Dominicæ crucis reuerentiam sacrum erat ac celebre, religionis ergò proficisceretur. Quum verò cerneret, se ab huius templi ingressu, non semel, nec obscurè, ac omninò diuinitus prohiberi, prioris vitæ turpitudinem agnoscere & deplorare cœpit, seque ad Deiparæ imaginem, quæ ad templum ingressuris occurrebat, non sine pudore conuertit, atque ita cum lachrymis dixit: Domina virgo, quæ Deum verum genuisti, corpus habens & animam mundam & immaculatam, adiuua me solitariam, & nullum habentem adiutorium. In Synhodo Nicæna sic eadem esse precata legitur: Quandoquidem, vt audiui, propter hoc Deus, quē tu genuisti, homo factus est, vt peccatores ad pœnitentiam vocaret:

auxiliare mihi soli, & non habenti, qui mihi suppetias ferat. Vt reliquam orationis partem prætermittam. Adiecit deinde promissionem, se post hac omnibus mundi illecebris carnisque delitijs renuntiaturam, ac totius vitæ cursum in melius commutaturam esse, modò templum hoc ingredi, ac offenso Deo reconciliari posset. Quæ postquam sine impedimento in templum ingressa, opemque Virginis sibi præsentem experta est, iterum atque iterum Mariæ sese commendauit, vt ad votum explendum propitia porrò & custos sibi adesse vellet. Inde verò digressa, ad veteris vitæ sordes nunquam redijt, sed mundi & carnis blandimentis ac voluptatibus ex animo repudiatis, in vastam eremum contendit, vbi vitæ prioris labes contractas, magna vitæ seueritate suscepta, & dignis pœnitentiæ fructibus editis diluit, frequenter solita Virginem inuocare. Tibi quidem, inquit, ô bonarum rerum amatrix Domina, quæ tantam mihi præter meritum humanitatem exhibuisti, preces meas nec reiecisti, gloria. Tu verò me, quò placuerit, ducito: esto mihi salutis magistra, mihi viam, quæ ad pœnitentiam ducit, indica: Domina Deipara, ne me derelinquas. Ac sub huius quidem Patrocinio cùm vitæ cursum solitaria tenuit, & ad annos vsque quadraginta septem absoluit, omnium ferè tentationum & diabolicarum infestationum acerrimis vexata spinis, vt impudicis & viris & fœminis, si ad emendatiorem viuendi disciplinam adspirent, pœnitentiæ speculum & exemplar illustre præbeat, digna etiam, quæ cum Magdalena Euange-

uangelica peccatrice, ab omni Ecclesia quotannis festo proprio decoretur.

Sigebertus in Chronicis, & citat Petrus Canisius Theologus in Opere de B. Virgine, lib. 5. cap. 20. De muliere Laudunensi per B. Mariam in medijs flammis illæsa conseruata.

CAP. V.

Vixit circa annum Domini 1094. non procul ab vrbe Laudunensi quædam mulier, quæ arcanum homicidij crimen à se commissum in exomologesi detexerat Sacerdoti, ac deinde post acceptam mortis sententiam, vt flammis ardentibus traderetur, ad supplicij locum ducebatur. Et quoniam per Deiparæ templum iter habuit, vbi toti populo peccatum suum confessa est, Virgini matri magna etiam fiducia supplicauit, seque totam eius patrocinio commendauit. Hinc digressa, & iam in ignem semel atque iterum coniecta, tantum Dei & Virginis beneficium sensit, nihil vt ab igne, quamuis copioso & vehementi, caperet detrimenti; imò non modò carnem, sed vestem etiam ab omni flammarum iniuria seruauit semper illæsam. Cum hinc admiratio ingens animos populi occuparet, ad dictũ Mariæ templum cursitatum est, vt vnà cum bona muliere, Deo & Virgini gratiæ agerentur, tantumque miraculum ad virginis inuocationem gestum, communi omnium lætitia celebraretur.

D. Petrus Canisius ibidem, citans huius historiæ testes Iulianum Pomerium Hispaniæ Ecclesiæ diaconum, Rodericum Archiepiscopum Toletanũ, & Ioannem Vasæum

seum Brugensem, de Hildephonso, cui apparens Deipara vestem, qua in re diuina vteretur, donauit.

CAP. VI.

Hildephonsus, quem & alij Idelphonsum, & Alphonsum appellant, vir non modò vitæ sanctimonia excellens, sed etiam doctrinæ præstantia percelebris, quique suo sæculo hæreticos ex Hispania profligauit. Fuit is post beatum Eugenium Archiepiscopus Toletanus ante nongentos annos, & in Maria quidem colenda, publiceque prædicanda perquàm studiosus; quemadmodum pia eius monumenta testantur. Quare, cùm aliquando manè multis comitantibus ad altare progrederetur (mirum dictu) sacrosanctam Virginem sibi apparentem habuit, & in Episcopali cathedra sedentem vidit, sibique blandè loquentem audiuit, sed & vestem sacram, velut diuinæ gratiæ & fauoris singularis pignus & obsidem, quâ in facienda re diuina vteretur, sibi ab illa donatam accepit. Res per totam nota Hispaniam.

Petrus Canisius ibidem ex Ioanne Trithemio de Monasterio Hirsaugiensi, de Ruperto Abbate Tuitiensi, qui à B. Maria precibus impetrauit docile ingenium, & diuinorum intelligentiam.

CAP. VII.

Rupertus Abbas Tuitiensis Germanus, qui cùm primùm ingenio se tardum, & ad sacra discenda parum idoneum cerneret, opem sacræ Virginis singulari studio implorauit, vt hanc naturæ difficultatem superare, ac felices in sacris litteris progressus facere posset. Cui Virgo

mater nocte apparẽs, promittit & præstat, quod ille tantoperè cupiebat, tam excellenti deinde gratia scientiaque illustratus, vt inter Germanos Theologos eminuerit, ac similem ætas illa non tulerit; qui & viuus & mortuus multis claruit miraculis, sicut Trithemius apertè testatur. Nec ingratus ille fuisse videtur Virgini, quam in suis monumentis libenter extollit; præsertim si commentarios eius in Cantica, & opus de diuinis officijs consulamus.

Petrus Canisius ibidem, citans Marsilium Ficinum lib. 3. de relig. Christiana cap. 10. De duobus hominibus Anconæ per Deiparam mirabiliter, & integrè restitutis.

CAP. VIII.

AVdiui equidem, inquit Marsilius, nonnulla nostris sæculis, atque etiam in vrbe nostra Florentina mirabilia contigisse, sed quædam occultiora. Illud certè multis hominum millibus, qui & viderunt, & adhuc viuunt, manifestissimum, quod Anconæ anno Domini 1470. factum, à multis fide dignis accepimus. Puella quædam propter pessimam quandam neruorum contractionem à primis incunabulis gradiendo naribus pro cruribus vtebatur. Præterea Bidellus Florentinus propter faucium pectorisque contusionem multos annos loqui nihil potuit. Ambo cùm D. Mariæ eodem in loco suppliciter se commendassent, sani prorsus euaserunt. Omni populo multis annis noti erant infirmi, & postea iam quatuor continuè omni populo sani.

Nicephorus Callist. lib. 14. c. 36. histor. Eccles. & Petrus Canisius loco citato, De Nestorij hæretici & Mariomastigis pœna, ac dira vltione.

CAP.

CAP. IX.

NEstorius cùm hostile bellum aduersus Deiparam instituisset, adeò non impunè tulit tantam audaciam & procacitatem, vt fuerit à toto concilio Ephesino anathemati perpetuo traditus, ab Imperatore quoque Theodosio in exsilium actus, Episcopatu suo Constantinopolitano planè spoliatus; ac demùm coactus in exsilio vitam absoluere calamitosam. Sed & blasphemā eius linguam miri carnifices corrosere vermes; & si non corpus, nefandum nouæ impietatis organum, à terra dehiscente absorptum, certè anima eius ad inferos vsque detrusa, meritas blasphemiæ poenas luit. Nicephorus autem scribit, Nestorium Theodosij Imperatoris iussionibus, in extremis Thebarum oris, locum ex loco mutantem, versatum esse. Vbi, inquit, terra rupta coopertus atque oppressus, vitam hanc pro eo atque blasphemiæ eius conueniebat, amisit: Arius alter vltimo vitæ suæ actu habitus, &c. Nicephorus libr. 14. cap. 36. histor. Ecclesiast.

Ioannes Moscus Eucratus in Prato spirituali, cap. 46. De Abbate Cyriaco, qui à virgine Deipara reprehensus est, quod Nestorij libris, licèt ignoranter, domi suæ seruaret.

CAP. X.

ABbas Cyriacus, qui & Lauræ Calomonis presbyter eximius fuit, de seipso testatus est, quòd aliquando mulierem honesta facie præditam, & purpurâ indutam per somnium viderit, dominam nempè nostram Dei sanctam geni-

genitricem, duobus viris illam comitantibus, qui & ipsi venerabiles & præclari esse adspectus apparerent, vtpotè Ioannes Baptista, & alter eiusdem nominis Euangelista. Abbas igitur de cellula egressus, orare Deiparam cœpit, vt ad se ingredi dignaretur; ac sæpè hoc ab illa summoperè flagitauit, illa tamen semper abnuente, atque hoc demum respondente: Habes intra cellam tuam inimicum meum, & me illuc ingredi cupis? His dictis abcessit illa, & Abbatem valdè sollicitum anxiumque reliquit, vt qui nesciret, de quo inimico sermo hic haberetur. veritus etiam, ne quid occulti fortasse criminis ipse Deiparam commisisset, cùm nullum alium in eadem cella commorantem haberet. Vnde in graui mœrore ac luctu versatus est, quem vt ratione aliqua vel leniret, vel depelleret, codicem legendum sumpsit in manus, eumque à S. Isychio presbytero Hierosolymitano mutuò acceperat. Cùm euoluisset codicem, duos impij Nestorij libros in fine vidit adiectos, ac statim discussa velut nube lucem veritatis adspexit, nihil vt dubitaret amplius, superiorem sermonem de inimico Deiparæ apud se latitantem ad hunc ipsum authorem Nestorium pertinere. Abit igitur statim cum libro, eumque bona fide restituit, ne talem Mariæ inimicum apud se diutius esse pateretur: Accipe, inquit, frater, librum tuum, ex quo plus ego detrimenti, quàm vtilitatis percepi. Cùm verò rem omnem exposuisset, herus codicis zelo sancto succensus, duos illos Nestorij libros ex ipso præscidit volumine, ac flammis vltricibus tradidit; di-

dit, dicens: Non manebit in cella mea, Dominæ nostræ sanctæ Dei genitricis semperque virginis Mariæ inimicus. Atque vtinam eodem zelo flagrarent omnes, qui hoc æuo in authores & libros similis farinæ incidunt, simulque curarent, vt istiusmodi scripta omnia, quæ ad Christi sanctorumque ignominiam & bonorum offensionem faciunt, omninò exploderent ac abolerent.

Ioannes Zonaras Tom. 3. Annalium in Constantino Copron. & Eutropius lib. 22. rerum Romanarum, in vita Copronymi, De Constantino Copronymo Cæsare ob illatam Mariæ iniuriam horrendè castigato.

CAP. XI.

IMperator Constantinus Copronymus adeò in Mariam petulans atque inuitiosus erat, vt illius honori publicè detraheret, eamque tam imbecillem faceret, quæ nulli mortalium posset opitulari. Quid autem illius morte funestius? quid acerbius & violentius? Cùm iam Deo & hominibus esset inuisus, sub mortem carbunculi pedes eius inuaserant, & ardentissimis febribus vrebatur, quarum nullum à medicis remedium poterat excogitari, & elephantiæ morbus accedebat, & extremam animi desperationem deuenerat, vt hinc miserabiliter vociferaretur; se viuentem etiam propter Mariam Deiparam igni inexstinguibili traditum, in eumque coniectum esse. Tot morbi coëuntes, tam diri cruciatus, velut Mariæ ministri, blasphemum Cæsarem perdiderunt.

Nicephorus Callistus lib. 18. c. 33. histor. Eccles. de vindicata diuinitus quorundam in virginem matrem blasphemia.

CAP. XII

CVm Cæsar Mauritius imperaret, Græci quidam siue gentiles, vt fit, in caupona suauiter compotabant, & lepidi, scilicet, esse non poterant, nisi inter compotandum conuitijs in Mariam iactis impurè certarent. En verò tibi æquum in Mariana caussa vindicem Deum, qui præcipuos huius nefariæ concertationis authores, vt ne vnus quidem saluus euaserit, potenter arripuit, prostrauit, oppressit, deleuit, rectaque ad inferos misit perpetuò excruciandos. Hospes autem & Dominus ædium, in quibus blasphemi conuenerant, ab diuina punitione vix mansit immunis, præsertim quòd is conniuentia potius, quàm vt cæteri, ex destinata malitia deliquisset. Cui non multo post nocte dormienti Dei mater adstare visa est, illique in memoriam reuocauit, quòd blasphemos illos conuiuas in suis ædibus indignè tolerasset. Tum ille miser supplex illi esse, veniamque delicti petere: & ne tam citò morte mulctaretur: sed vt tempus ipsi pœnitentiæ relinqueretur orare. Virgo daturam se hoc ei, neque in præsentia ipsum ita morte pœnas luiturum promittere: vimine autem, quod manu gestare videbatur, genua eius circumcirca velut exarans circumscribere. Id vbi factum, sacra virgo quidem non apparuit amplius, sed ille somno discusso membra ea, quæ vimine notata fuerant, à reliquo corpore disrupta statim inuenit, & recente inde sanguinem sensit profluere. Igitur in publicū productus miser, fœdo & miserando habitu corporis non minus quàm oris

sui testimonio veritatem publicè confirmauit; hocque iustum Dei iudicium omnibus promulgauit.

Ioannes Moscus Euiratus in Prato spirituali cap. 47. & D. Petrus Canisius lib. 5. c. 20. operis Mariani, De Gaiano Mimo, qui ob suas in B. Mariam blasphemias semel atque iterum monitus est, ac tandem grauiter punitus.

CAP. XIII.

CVm hoc miraculo planè congruit, quod Moscus Euiratus in suo Prato, Heliopoli, quæ Phœnicis est ciuitas, refert accidisse. In hac, inquit, Mimus quidam erat, Gaianus nomine, qui in theatro sanctam Dei genitricem blasphemans, populo spectaculum blasphemiæ præbebat. Apparuit autem illi sancta Dei genitrix, dicens: Quid tibi mali feci, quia coram tanta multitudine mihi detrahis, & blasphemas me? Ille verò surgens, non solùm non se correxit, verùm etiam plus blasphemabat. Rursus ergo apparuit illi sancta Dei genitrix, corripiens eum, ac dicés: Noli quæso, noli ita lædere animam tuam. Ille verò rursum deteriùs illam blasphemabat. Vnde ipsa tertiò eidem apparens, eadem repetebat. Cùm autem se ille non corrigeret, sed plus quoque blasphemijs adijceret, meridie dormienti sibi apparuit, nihilque dicens, digito solò signauit eius manus & pedes. Euigilans autem, inuenit se truncatum manibus & pedibus. Atque ita infelix, vt truncus inutilis iacens, confitebatur omnibus cuius rei gratia, & quomodo hoc passus esset, vbique propter blasphemias clementer cruciatus fuisset. His affine est, quod Vincen-

tius Beluacensis adfert,(*Par.2.Spec.histor.lib.8.cap.24.*) quendam apud Lassentiam vrbem, cùm in taberna luderet tesserâ,ludumque sibi inauspicatò videret cedere, benedicto ventri gloriosæ virginis Matris maledixisse, & mox illum eodē loco subita & horrenda morte luisse pœnas, à quibus ad æternum supplicium haud dubiè raperetur. Nunc & Euagrium quoque,& suffragātem ei Nicephorum audiamus.

Petrus Canisius libro quinto cap. vigesimo, Operis de B. virgine Maria, citans Euagrium, & Nicephorum. De præfecto Tiberij Cæsaris à B.Maria correpto,quòd blasphemo fauerit, & de pœna Anatolij in Christum & Mariam blasphemi.

CAP. XIV.

TIberius Cæsar,qui proximè ante Mauritium regnauit,Imperialis Palatij Præfectum habuit,virum in cæteris excellentem,sed Anatolio in Christum & Matrem eius contumelioso malè fauentem, vt caussam eius defendere videretur.Fassus autem est hic Præfectus, vir minimè vanus, sibi Deiparam apparuisse, & secum grauiter expostulasse, his ferè verbis: Quousque tandem Anatolium propugnas, qui tam impudenter supraque modum in me & filium meum illudit? Hic enim Anatolius, vt paulò fusius historiam explicemus, quum Antiochiæ versaretur,nefandis deorum sacrificijs deditus, & maximis quibusque flagitijs coopertus, neque minus in diuina mysteria blasphemus fuit, quem idcircò Cæsar in vincula conijci, & ad se Constantinopolim adduci iusserat. Fortè tunc acci-

dit, vt imago sacræ virginis ex funiculo penderet in carcere, quo conclusus erat idem Anatolius: in hanc igitur ille tot scelerum sibi conscius oculos conijcere, & coram ea suppliciter orare, veniamque petere, & externo quidem corporis habitu animi pœnitentiam simulare: sed vt ea hypocrisi & ficto animo superos fallere minimè posset. Cæterùm à Præfecto carceris alijsque multis, qui in custodia tunc aderant, est animaduersum, Deiparam in imagine dicta expressam, velut iratæ mulieris similem, auertisse vultum, ac nullum Anatolij precibus tribuisse locum; quasi blasphemum & exsecrabilem hominem prorsus auersaretur. Sed & eadem imago pijs in vrbe alijs eodem tempore per visum oblata est, multis in eo tandem conspirantibus, vt Anatolij tum in Mariam, tum in Christum ipsum valdè contumeliosi horrenda impietas publicè vindicaretur. Proinde visum est omnibus, hunc facinorosum ac impium è medio tollere, qui bestijs expositus, ab ijsque deuoratus fuit: lupis etiam inaudita crudelitate in mortuum grassantibus, quoniam rapaces bestiæ cadauer impij detrahere, rapere atque discerpere voluerunt.

Gregorius Magnus li.4.ca.17. Dialogorum. De Musa puella, quæ post apparitionem B. virginis nouum hominem induit, & paulò post sanctè moriens, videt Deiparam virginibus speciosis stipatam, cui se vocanti, mox è corpore emigrans illa coniungitur.

CAP. XV.

Grego-

GREGORIVS Magnus historiam de Musa puella memorabilem narrat. Huic quadam nocte sacra virgo & DEI genitrix Maria per visionem apparuit, eique multas puellas coæuas in vestibus albis ostendit. Musa illarum adspectu & splendore delectata, libenter eis sese aggregasset, sed cùm præ pudore non auderet, amanter à Deipara interrogatur, velletne vnà cum alijs in hoc viuere gynæceo, & sibi quoque deseruire. Cùm illa se velle respondisset, hoc vnum in mandatis accepit, vt maiorem vitæ ac morum indueret grauitatem, seque à risu, iocis, omnique leuitate puellari abstineret: ita demum fore, vt die trigesimo puellis alijs, quas præsentes adspiceret, consociaretur, atque in suum ministerium cooptaretur. His monitis paruit Musa, & deinceps supra ætatem ac consuetudinem grauiter sese gessit, vt subitò mutasse mores, &, sicut aiunt, nuces reliquisse videretur. Parentes etsi hanc adeò repentinam filiæ mutationem primùm admirarentur, tamen cùm factæ apparitionis arcanum intellexissent, puellæ instituto non repugnârunt, fidemque certiorem narrationi compræbuerunt, quod sequens mors filiæ trigesimo die ex hac vita migrantis visionem non vanam esse monstraret. Morienti verò Deipara rursus apparet, speciosis illis puellis, vt antè stipata, quæ Musam vt ad se veniat, vocare dignatur. Mox puella quantumuis moribunda oculis reuerenter depressis, & aperta voce clamando respondet: Ecce Domina, venio: ecce, Domina, venio. In qua etiam voce, vt Gregoria-

nis verbis vtar, spiritum tradidit, & ex virgineo corpore, habitatura cum sanctis virginibus, exiuit.

Gregorius Turonensis libro de gloria plurimorum martyrum cap. 10. De impio Iudæo suum filium in fornacem ardentem coniiciente, ob odium fidei Christianæ, quem B. Virgo in medijs flammis illæsum conseruauit

CAP. XVI.

IVdæi cuiusdam vitriarij filius, cùm apud Christianos pueros ad studia literarum exerceretur, quadam die dum Missarum festa in Basilica beatæ Mariæ celebrarentur, ad participationem gloriosi corporis & sanguinis Domini cum alijs infantibus infans Iudæus accessit. Quo sancto assumpto, gaudens ad domum patris reuertitur: illoque operante inter amplexus & oscula, quæ acceperat, cum gaudio refert. At ille Christo Domino ac eius legibus inimicus, ait: Si cùm eis infantibus communicasti, oblitus paternæ pietatis, ad vlciscendam Mosaicæ legis iniuriam, parricida in te durus existam. Et apprehensum puerum, in os fornacis ardentis proiecit, multaque ligna, quò vehementius exureretur, iniecit. Hoc cùm audisset mater, quod scilicet filium communem pater deliberasset exurere, cucurrit ad liberandum eum. Sed cùm vidisset incendia ab ore fornacis patulo huc atquè illuc flamma dominante respergi, ornatum capitis ad terram proiecit, diffusaque cæsarie se miseram clamitans, ciuitatem vocibus implet. At cùm Christiani quod actum fuerat, didicissent, concurrunt omnes ad tam iniquum specta-

ſpectaculum, retractiſque ignibus ab ore fornacis, inueniunt puerum quaſi ſuper plumas molliſſimas decumbentem. Quo extracto, admirantur omnes illæſum: clamoribus locus ille repletur, & ſic Dominum omnis populus benedicit. Conclamant etiam, vt authorem huius ſceleris in ipſas proijcerent flammas. Proiectum autem, ita totum ignis abſorbuit, vt vix de oſſibus paruum quodammodo relinqueretur indicium. Interrogantes autem infantulum Chriſtiani, quale ei inter ignes fuiſſet vmbraculum, ait,: Mulier, quæ in Baſilica illa, vbi panem de menſa accepi, in cathedra reſidens, paruulum in ſinu geſtat infantum, hæc me, pallio ſuo, ne ignis voraret, operuit. Vnde indubitatum eſt, B. ei Mariam apparuiſſe. Eandem hiſtoriam confirmat Glycas, & Menam Patriarcham adfuiſſe dicit, qui totam rem expoſuerit Iuſtino eius nominis ſecundo Imperatori. Quis verò neget Deiparam hic non ſolùm adfuiſſe, vt puer in medio flammarum incolumis conſeruaretur, hocque miraculo complures Iudæi, vt & factum eſt, ad veram fidem conuerterentur.

Petrus Caniſius Theologus lib. 5. cap. 22. de Beata Virgine Maria. Quomodo Deipara virgo Iohanni Patritio Romano & Liberio Pontifici apparuerit, & miraculo per niuem oſtenſo, locum nouo templo ſtruendo demonſtrarit.

CAP. XVII.

IOanni Patritio, vereque nobili Ciui Romano, cui glorioſa virgo per quietem oblata eſt, ſimulque monuit, qua ratione ſuas ille

CAP. IX.

NEstorius cùm hostile bellum aduersus Deiparam instituisset, adeò non impunè tulit tantam audaciam & procacitatem, vt fuerit à toto concilio Ephesino anathemati perpetuo traditus, ab Imperatore quoquè Theodosio in exsilium actus, Episcopatu suo Constantinopolitano planè spoliatus; ac demùm coactus in exsilio vitam absoluere calamitosam. Sed & blasphemā eius linguam miri carnifices corrosere vermes; & si non corpus, nefandum nouæ impietatis organum, à terra dehiscente absorptum; certè anima eius ad inferos vsque detrusa, meritas blasphemiæ poenas luit. Nicephorus autem scribit, Nestorium Theodosij Imperatoris iussionibus, in extremis Thebarum oris, locum ex loco mutantem, versatum esse. Vbi, inquit, terra rupta coopertus atque oppressus, vitam hanc pro eo atque blasphemiæ eius conueniebat, amisit. Arius alter vltimo vitæ suæ actu habitus, &c. Nicephorus libr. 14. cap. 36. histor. Ecclesiast.

Ioannes Moscus Euiratus in Prato spirituali, cap. 46. De Abbate Cyriaco, qui à virgine Deipara reprehensus est, quod Nestorij libris, licèt ignoranter, domi suæ seruaret.

CAP. X.

ABbas Cyriacus, qui & Lauræ Calomonis presbyter eximius fuit, de seipso testatus est, quòd aliquando mulierem honesta facie præditam, & purpurâ indutam per somnium viderit, dominam nempè nostram Dei sanctam geni-

genitricem, duobus viris illam comitantibus, qui & ipsi venerabiles & præclari esse adspectus apparerent, vtpotè Ioannes Baptista, & alter eiusdem nominis Euangelista. Abbas igitur de cellula egressus, orare Deiparam cœpit, vt ad se ingredi dignaretur; ac sæpè hoc ab illa summoperè flagitauit, illa tamen semper abnuente, atque hoc demum respondente: Habes intra cellam tuam inimicum meum, & me illuc ingredi cupis? His dictis abcessit illa, & Abbatem valdè sollicitum anxiumque reliquit, vt qui nesciret, de quo inimico sermo hic haberetur. veritus etiam, ne quid occulti fortasse criminis ipse Deiparam commisisset, cùm nullum alium in eadem cella commorantem haberet. Vnde in graui mœrore ac luctu versatus est, quem vt ratione aliqua vel leniret, vel depelleret, codicem legendum sumpsit in manus, eumque à S. Isychio presbytero Hierosolymitano mutuò acceperat. Cùm euoluisset codicem, duos impij Nestorij libros in fine vidit adiectos, ac statim discussa velut nube lucem veritatis adspexit, nihil vt dubitaret amplius, superiorem sermonem de inimico Deiparæ apud se latitantem ad hunc ipsum authorem Nestorium pertinere. Abit igitur statim cum libro, eumque bona fide restituit, ne talem Mariæ inimicum apud se diutius esse pateretur: Accipe, inquit, frater, librum tuum, ex quo plus ego detrimenti, quàm vtilitatis percepi. Cùm verò rem omnem exposuisset, herus codicis zelo sancto succensus, duos illos Nestorij libros ex ipso præscidit volumine, ac flammis vltricibus tradidit; di-

dit, dicens: Non manebit in cella mea, Dominæ nostræ sanctæ Dei genitricis semperque virginis Mariæ inimicus. Atque vtinam eodem zelo flagrarent omnes, qui hoc æuo in authores & libros similis farinæ incidunt, simulque curarent, vt istiusmodi scripta omnia, quæ ad Christi sanctorumque ignominiam & bonorum offensionem faciunt, omninò exploderent ac abolerent.

Ioannes Zonaras Tom. 3. Annalium in Constantino Copron. & Eutropius lib. 22. rerum Romanarum, in vita Copronymi, De Constantino Copronymo Cæsare ob illatam Mariæ iniuriam horrendè castigato.

CAP. XI.

IMperator Constantinus Copronymus adeò in Mariam petulans atque inuitiosus erat, vt illius honori publicè detraheret, eamque tam imbecillem faceret, quæ nulli mortalium posset opitulari. Quid autem illius morte funestius? quid acerbius & violentius? Cùm iam Deo & hominibus esset inuisus, sub mortem carbunculi pedes eius inuaserant, & ardentissimis febribus vrebatur, quarum nullum à medicis remedium poterat excogitari, & elephantiæ morbus accedebat, & extremam animi desperationem deuenerat, vt hinc miserabiliter vociferaretur; se viuentem etiam propter Mariam Deiparam igni inexstinguibili traditum, in eumque coniectum esse. Tot morbi coëuntes, tam diri cruciatus, velut Mariæ ministri, blasphemum Cæsarem perdiderunt.

Nicephorus Callistus lib. 18. c. 33. histor. Eccles. de vindicata diuinitus quorundam in virginem matrem blasphemia.

CAP.

CAP. XII

CVm Cæsar Mauritius imperaret, Græci quidam siue gentiles, vt fit, in caupona suauiter compotabant, & lepidi, scilicet, esse non poterant, nisi inter compotandum conuitijs in Mariam iactis impurè certarent. En verò tibi æquum in Mariana caussa vindicem Deum, qui præcipuos huius nefariæ concertationis authores, vt ne vnus quidem saluus euaserit, potenter arripuit, prostrauit, oppressit, deleuit, rectaque ad inferos misit perpetuò excruciandos. Hospes autem & Dominus ædium, in quibus blasphemi conuenerant, ab diuina punitione vix mansit immunis, præsertim quòd is conniuentia potius, quàm vt cæteri, ex destinata malitia deliquisset. Cui non multo post nocte dormienti Dei mater adstare visa est, illique in memoriam reuocauit, quòd blasphemos illos conuiuas in suis ædibus indignè tolerasset. Tum ille miser supplex illi esse, veniamque delicti petere: & ne tam citò morte mulctaretur: sed vt tempus ipsi pœnitentiæ relinqueretur orare. Virgo daturam se hoc ei, neque in præsentia ipsum ita morte pœnas luiturum promittere: vimine autem, quod manu gestare videbatur, genua eius circumcirca velut exarans circumscribere. Id vbi factum, sacra virgo quidem non apparuit amplius, sed ille somno discusso membra ea, quæ vimine notata fuerant, à reliquo corpore disrupta statim inuenit, & recente inde sanguinem sensit profluere. Igitur in publicũ productus miser, fœdo & miserando habitu corporis non minus quàm oris

ſui teſtimonio veritatem publicè confirmauit, hocque iuſtum Dei iudicium omnibus promulgauit.

Ioannes Moſcus Euiratus in Prato ſpirituali cap. 47. & D. Petrus Caniſius lib. 5. c. 20. operis Mariani, De Gaiano Mimo, qui ob ſuas in B. Mariam blaſphemias ſemel atque iterum monitus eſt, ac tandem grauiter punitus.

CAP. XIII.

CVm hoc miraculo planè congruit, quod Moſcus Euiratus in ſuo Prato, Heliopoli, quæ Phœnicis eſt ciuitas, refert accidiſſe. In hac, inquit, Mimus quidam erat, Gaianus nomine, qui in theatro ſanctam Dei genitricem blaſphemans, populo ſpectaculum blaſphemiæ præbebat. Apparuit autem illi ſancta Dei genitrix, dicens: Quid tibi mali feci, quia coram tanta multitudine mihi detrahis, & blaſphemas me? Ille verò ſurgens, non ſolùm non ſe correxit, verùm etiam plus blaſphemabat. Rurſus ergo apparuit illi ſanctaDei genitrix, corripiens eum, ac dicẽs: Noli quæſo, noli ita lædere animam tuam. Ille verò rurſum deteriùs illam blaſphemabat. Vnde ipſa tertiò eidem apparens, eadem repetebat. Cùm autem ſe ille non corrigeret, ſed plus quoque blaſphemijs adijceret, meridie dormienti ſibi apparuit, nihilque dicens, digito ſolò ſignauit eius manus & pedes. Euigilans autem, inuenit ſe truncatum manibus & pedibus. Atque ita infelix, vt truncus inutilis iacens, confitebatur omnibus cuius rei gratia, & quomodo hoc paſſus eſſet, vbique propter blaſphemias clementer cruciatus fuiſſet. His affine eſt, quod Vincentius

tius Beluacensis adfert,(*Par.2.Spec.histor.lib.8.cap.24.*) quendam apud Lassentiam vrbem, cùm in taberna luderet tesserâ,ludumque sibi in auspicatò videret cedere, benedicto ventri gloriosæ virginis Matris maledixisse, & mox illum eodẽ loco subita & horrenda morte luisse pœnas, à quibus ad æternum supplicium haud dubiè raperetur. Nunc & Euagrium quoque,& suffragãtem ei Nicephorum audiamus.

Petrus Canisius libro quinto cap. vigesimo, Operis de B. virgine Maria, citans Euagrium, & Nicephorum. De præfecto Tiberij Cæsaris à B.Maria correpto,quòd blasphemo fauerit, & de pœna Anatolij in Christum & Mariam blasphemi.

CAP. XIV.

TIberius Cæsar,qui proximè ante Mauritium regnauit,Imperialis Palatij Præfectum habuit,virum in cæteris excellentem,sed Anatolio in Christum & Matrem eius contumelioso malè fauentem, vt caussam eius defendere videretur.Fassus autem est hic Præfectus, vir minimè vanus, sibi Deiparam apparuisse, & secum grauiter expostulasse, his ferè verbis: Quousque tandem Anatolium propugnas, qui tam impudenter supraque modum in me & filium meum illudit? Hic enim Anatolius, vt paulò fusius historiam explicemus, quum Antiochiæ versaretur,nefandis deorum sacrificijs deditus, & maximis quibusque flagitijs coopertus, neque minus in diuina mysteria blasphemus fuit, quem idcircò Cæsar in vincula conijci, & ad se Constantinopolim adduci iusserat. Fortè tunc acci-

dit, vt imago sacræ virginis ex funiculo penderet in carcere, quo conclusus erat idem Anatolius: in hanc igitur ille tot scelerum sibi conscius oculos conijcere, & coram ea suppliciter orare, veniamque petere, & externo quidem corporis habitu animi pœnitentiam simulare: sed vt ea hypocrisi & ficto animo superos fallere minimè posset. Cæterùm à Præfecto carceris alijsque multis, qui in custodia tunc aderant, est animaduersum, Deiparam in imagine dicta expressam, velut iratæ mulieris similem, auertisse vultum, ac nullum Anatolij precibus tribuisse locum; quasi blasphemum & exsecrabilem hominem prorsus auersaretur. Sed & eadem imago pijs in vrbe alijs eodem tempore per visum oblata est, multis in eo tandem conspirantibus, vt Anatolij tum in Mariam, tum in Christum ipsum valdè contumeliosi horrenda impietas publicè vindicaretur. Proinde visum est omnibus, hunc facinorosum ac impium è medio tollere, qui bestijs expositus, ab ijsque deuoratus fuit: lupis etiam inaudita crudelitate in mortuum grassantibus, quoniam rapaces bestiæ cadauer impij detrahere, rapere atque discerpere voluerunt.

Gregorius Magnus li.4.ca.17. Dialogorum. De Musa puella, quæ post apparitionem B. virginis nouum hominem induit, & paulò post sanctè moriens, videt Deiparam virginibus speciosis stipatam, cui se vocanti, mox è corpore emigrans illa coniungitur.

CAP. XV.

Grego-

GREGORIVS Magnus historiam de Musa puella memorabilem narrat. Huic quadam nocte sacra virgo & DEI genitrix Maria per visionem apparuit, eique multas puellas coæquas in vestibus albis ostendit. Musa illarum adspectu & splendore delectata, libenter eis sese aggregasset, sed cùm præ pudore non auderet, amanter à Deipara interrogatur, vellétne vnà cum alijs in hoc viuere gynæceo, & sibi quoque deseruire. Cùm illa se velle respondisset, hoc vnum in mandatis accepit, vt maiorem vitæ ac morum indueret grauitatem, seque à risu, iocis, omnique leuitate puellari abstineret: ita demum fore, vt die trigesimo puellis alijs, quas præsentes adspiceret, consociaretur, atque in suum ministerium cooptaretur. His monitis paruit Musa, & deinceps supra ætatem ac consuetudinem grauiter sese gessit, vt subitò mutasse mores, &, sicut aiunt, nuces reliquisse videretur. Parentes etsi hanc adeò repentinam filiæ mutationem primùm admirarentur, tamen cùm factæ apparitionis arcanum intellexissent, puellæ instituto non repugnârunt, fidemque certiorem narrationi compræbuerunt, quod sequens mors filiæ trigesimo die ex hac vita migrantis visionem non vanam esse monstraret. Morienti verò Deipara rursus apparet, speciosis illis puellis, vt antè stipata, quæ Musam vt ad se veniat, vocare dignatur. Mox puella quantumuis moribunda oculis reuerenter depressis, & aperta voce clamando respondet: Ecce Domina, venio: ecce, Domina, venio. In qua etiam voce, vt Gregoria-

ſpectaculum, retractisque ignibus ab ore fornacis, inueniunt puerum quaſi ſuper plumas molliſſimas decumbentem. Quo extracto, admirantur omnes illæſum: clamoribus locus ille repletur, & ſic Dominum omnis populus benedicit. Conclamant etiam, vt authorem huius ſceleris in ipſas proijcerent flammas. Proiectum autem, ita totum ignis abſorbuit, vt vix de oſſibus paruum quodammodo relinqueretur indicium. Interrogantes autem infantulum Chriſtiani, quale ei inter ignes fuiſſet vmbraculum, ait: Mulier, quæ in Baſilica illa, vbi panem de menſa accepi, in cathedra reſidens, paruulum in ſinu geſtat infantum, hæc me, pallio ſuo, ne ignis voraret, operuit. Vnde indubitatum eſt, B. ei Mariam apparuiſſe. Eandem hiſtoriam confirmat Glycas, & Menam Patriarcham adfuiſſe dicit, qui totam rem expoſuerit Iuſtino eius nominis ſecundo Imperatori. Quis verò neget Deiparam hic non ſolùm adfuiſſe, vt puer in medio flammarum incolumis conſeruaretur, hocque miraculo complures Iudæi, vt & factum eſt, ad veram fidem conuerterentur.

Petrus Caniſius Theologus lib. 5. cap. 22. de Beata Virgine Maria. Quomodo Deipara virgo Iohanni Patritio Romano & Liberio Pontifici apparuerit, & miraculo per niuem oſtenſo, locum nouo templo ſtruendo demonſtrarit.

CAP. XVII.

IOanni Patritio, vereque nobili Ciui Romano, cui glorioſa virgo per quietem oblata eſt, ſimulque monuit, qua ratione ſuas ille

opes optimè collocaret, ſicut ille iampridẽ ſcire deſiderabat. Atque vt certior conſtaret, fides apparitioni, eadem Virgo Liberio Pontif. Maxim. nocte adſtitit, & ſimilia monita repetiuit, magno miraculo ſtatim ſubſequente. Etenim in maximis illis caloribus, qui ardente canicula vrbem infeſtare ſolent, nix copioſa & prorſus intempeſtiua decidit, partemque collis Eſquelini contexit, ſimulque locum ad ſtructuram noui templi commodum demonſtrauit. Atque hoc felix illius Eccleſiæ principium fuit, quæ cæteris omnibus ſub Marię nomine Romæ conditis pręſtat, & ſanctæ Mariæ maioris titulo in hunc vſque diem decoratur. Nec opus eſt hanc apparitionem ab Antonino, alijſque confirmatam oſtendere, quam vniuerſaria feſti celebratio, à niue nomen accipiens, totque retinens ſæculis, luculenter comprobat.

Nicephorus Gregoras lib. 9. hiſt. Roman. & Petrus Caniſius lib. citato, cap. 22. De Imperatoribus Conſtantinopolitanis Andronico iuniore & ſeniore, quomodo ſenior Andronicus clamore hoſtium perculſus, coram imagine Deiparæ virginis Prouolutus, mox præſentem virginis opem perſenſerit.

CAP. XVIII.

QVVM iunior Andronicus, vt erat mirè ambitioſus, nocte per inſidias Conſtantinopolim occupaſſet, in magnos angores auum ipſum, qui ſenior Andronicus dicebatur, venerandum certè ſenem, hac regni affectatione, & inſperata vrbis occupatione coniecit. Qui anus cùm aduentantium hoſtium tumultum &

clamo-

clamorem præter exſpectationem omnem nocte ſenſiſſet, de lecto proſilijt perturbatiſſimus, præſertim, quòd nec duces, nec milites ad defenſionem parati adeſſent, ac ipſe humana quidem ope ſe prorſus deſtitutum cerneret. Habebat autem in Palatio ſecum eam, quam dixi, Deiparæ imaginem, ad quam in tanto diſcrimine ſibi confugiendum putauit, vt optatam & neceſſariam opem per Mariæ patrocinium diuinitus impetraret. Itaque coram hac ipſa imagine tunc humi proſtratus, magnaque fiducia vſus, ardenter cum lachrymis obteſtari pergit, ne Virgo Mater periclitantem ſe deſerat, néue ſicariorum enſibus miſerum obijci ſinat. Nec vana fuit obteſtatio, ſed ſubitam opem Virgo attulit, vt omni metu & periculo ſenior Andronicus liberaretur, ſuumq; nepotem cõtra ſpem valdè humanum ſtatim experiretur. Is licet noua victoria elatus eſſet, tamen cùm primùm in palatium ingrederetur, religione commotus, quoniam venerabilem Dei genitricis imaginem adeſſe cognouit, hanc imprimis veneraturus acceſſit. De hoc eodem Andronico ſeniore idem Nicephorus Gregoras refert libro 9. quod cũ imminente ſibi propter frigidi potus & teſtaceorũ vſum morte, propter intempeſtam noctem neminẽ reperiret, qui ſibi diuina myſteria impertiretur, omnibus circa palatium portis clauſis: ſurrexit, & gratias egit Deo, & pro ſalute animi ſui, cum multis lachrymis & genu flexionibus deprecatus eſt. Deinde ſacram Dei genetricis immaginem, quam in ſinu geſtabat, loco diuinorum myſteriorum in hos inſeruit, cumq; in lecto cõſediſſet, priuſquam diluxiſſet, eſt defunctus.

Petrus Canisius ibidem ex Sigonio & alijs historicis. De imagine Beatæ Virginis per Lucam Euangelistam depicta, eademque iussu Gregorij Magni Romæ in supplicatione circumgestata, miraculosaque liberatione subsecuta.

CAP. XIX.

GRegorius, cùm sæuissima pestis Romæ sæuiret, ac multæ simul aliæ calamitates accederent, religiosam in die resurrectionis supplicationem instituit, & virginis Dei genitricis imaginem in publicum efferri curauit, piamque circumgestationem Deus præsenti miraculo comprobauit. Etenim quacunque ferretur imago, pestilentis cæli grauitas depulsa, & optata salubritas in vrbe consecuta est. Vbi gratulantibus omnibus Deo, ecce tibi angelus, qui sanctã Virginem his vocibus è cęlo alloqueretur: Regina cęli lętare, alleluya. Quia quem meruisti portare, alleluya. Resurrexit, sicut dixit, alleluya. Quam orationem simulatque Gregorius coram audiuit, diuino spiritu statim excitatus, eam in hunc modum expleuit: Ora pro nobis Deum, alleluya. Quod canticum deinde solemne mansit in Ecclesia, & Paschalis lætitiæ vel argumentum, vel confirmatio quotannis esse consueuit. Eandem historiam à veteribus acceptam, Sigonius quoque confirmat *l. 1. de regno Italiæ.*

Constantinus Cypri Episcopus in Concilio Niceno 2. actione 4. De quodam Cyprio, qui imaginem Deiparæ violans, meritas luit suæ impietatis pœnas.

CAP. XX.

FVIT vir Cyprius in vrbe Constantia armentarius, qui orandi caussa in Virginis Deiparæ

paræ ſacellum conceſſit, atque cùm inter orandum ſuſpiceret, imaginem Virginis, ex coloribus in parietibus expreſſam, animaduertit, ac indignabundus dixit: Quorſum hæc? Statimque ſtimulo, quo boues agebat, ſublato, eidem imagini virginis dextrum oculum eruit. Egreſſus porrò, dum fortè pecus ad maturandum iter pungit, ecce ſtimulus confringitur, & ea pars, cui ferrum erat infixum, in dextrum hominis oculum rectà inuolat, ac miſerum oculo priuat. Narrat hoc Conſtantinus ſanctiſſimus Cypri Epiſcopus coram toto conſeſſu Patrum, verbiſque diſertis adiungit: Hunc ego Conſtantinus virũ vidi, & vnoculum etiamnum ex hac cauſſa eſſe cognoſco.

Ioannes Moſcus Euiratus in Prato ſpirituali, cap. 180. Citatur à Petro Caniſio loco ſuperius adducto, de Ioanne Anachoreta, qui ſe virgini Deiparæ apud imaginem eius commendans, poſt reditum cãdelam ſemper ardentem inuenit.

CAP. XXI.

IOannes Anachoreta vir magni nominis, & præcipuæ ſanctitatis, qui ſenex in ſpelunca quadam vixit circa villam, quæ dicitur Sochus, viginti propemodum milliaribus diſtans ab Hieroſololymis. Habebat idem in ſua ſpelunca Deiparæ ac Dominæ noſtræ ſemperque virginis Mariæ imaginem, eaque matrem Chriſti filij geſtatricem exprimebat. Qui ſenex, ſi quando religionis cauſſa vellet aliò proficiſci, & loca veneranda petere, quod illi erat perquàm viſitatum, de more candelam coram eadem imagine incendebat, & precatione facta Deo ſeſe, iterque

iterque ſuum commendabat, ſimulque in ipſam Deiparæ imaginem intuens, vis verbis vtebatur: Sancta Domina noſtra Dei genitrix; quia longum iter facere ſtatui, ac multis diebus abeſſe cogor, tu candelæ huius habe curam, eamque, ne exſtinguatur, iuxta meum deſiderium ſerua. Te quidem comite & adiuuante hoc ingredior iter. Hæc vbi dixiſſet imagini, in viam ſe dedit, & itinere confecto domum poſtea redijt, ita, vt aliquando vnum, ſæpè duos etiam, vel tres, imò quinque & ſex menſes abeſſet. Semper autem in reditu candelam inuenit integram & ardentem, ſicut illam ante iter ſuum accenſam reliquerat, nec vnquam vidit exſtingui. Id quod citra certum & euidens miraculum fieri neutiquam poterat, Deo haud dubiè per Deiparam hoc prodigium operante, ac piam ſanctis ſenis fiduciam corroborante.

Idem cap. 45. Prati ſpiritualis. De imagine virginis Deiparæ, quam ne monachus veneraretur, dæmon diſſuadere ſtudet, promittens deinceps ab eo impugnando deſtiturum.

CAP. XXII.

MOnachus quidam ſolitarius, & inſignis Chriſti pugil, iamque grandæuus in monte Oliuarum habitabat, & ab impuro ſpiritu fornicationis acriter impugnabatur. Qui cum vehementer infeſtaretur, eiulare demum cœpit, ac dicere infeſtanti dæmoni: Quouſque tandem miſſum me non facies? Recede iam à me, qui mecum quaſi conſenuiſti. Dæmon verò ille ſe viſibilem exhibens, hoc modo reſpondit; Iura mihi,

hi, te nemini mea verba, quæ dicam, renuntiaturum, ac deinceps te oppugnare desinam. Iurauit senex de seruanda fide silentij, ac dixit: Per illum, qui in altissimis habitat, ea, quæ dixeris mihi, nemini reuelabo. Tum ille, Noli, inquit, hanc imaginem adorare, & ego à te impugnando desistam. Habebat enim senex eo in loco imaginem, quæ Dominæ nostræ sanctæ Dei genitricis Mariæ Christum Iesum Dominum nostrum circumgestantis figuram exprimeret, quam & solitus erat venerari. Hoc audito, senex deliberandi tempus postulauit, remque omnem die sequẽti exposuit Abbati Theodoro Aeliotæ in Laura Pharan tunc habitanti. Is monacho respondit: Verè illusus es, domine Abba, & peccasti iurando dæmoni; sed quod arcanum aperueris, rectè abs te factum est. Cæterùm in quodlibet huius vrbis lupanar ingredi te præstat, quàm vt Deum ac Dominum nostrum Iesum Christum vnà cum matre sua desinas adorare. Atque in hãc sententiam plura exposuit, eiusque monachi discedentis animum in hoc adorandi instituto bene confirmatum reliquit. Redijt igitur ad monachum dæmon, & cum illo expostulans dixit: Quid hoc rei est senex nequissime? itáne seruas mihi fidem etiam iuramento firmatam de arcano reticendo? equidem hoc tibi affirmo fore, vt in die iudicij Deum iratum sentias, & huius periurij pœnam exsoluas. Respondit monachus: Me quidem iurasse scio, sed nihilominus Dominum & Creatorem adorare pergam: tibi verò nõ obsequar, quidquid etiam promiserim. Hanc Historiam qui velint improbè carpant & calumnien-

nientur: nos eam certè à grauissimis Patribus septimæ Synodi iam pridem approbatam habemus.

Ioannes Zonaras libro 3. Annal. & post eum Petrus Canisius libro 5. capite 22. Operis de B. Virgine. Dæmon per duos profugos Iudæos hortatur Leonem Isaurum Imper. vt imagines Christi ac B. Mariæ vbique ex templis eliminet.

CAP. XXIII.

PEstilentior adhuc, longeque versutior dæmô ille fuit, qui duos Iudæos ex Arabia profugos & impostores ad Leonem Isaurum Cæsarem salutandum extrusit, ac per hosce suos legatos, vt Cæsar Nazareni, eiusque genitricis ἐκτυπώματα, id est, imagines & effigies, de templis vbiq; tolleret ac deleret, omninò persuasit. Tantû enim horum Iudæorum oratio, loquête nimirum per eos dæmone, valuit, vt ex eorum consilio vsus & veneratio sacrarum imaginum eundem Leonem hostem habuerit acerrimum, qui multis deinde annis, vt fœdissimam, ita & crudelissimam exercuit Theomachiam: quoniam sacratas imagines omnes de templis sustulit, ac earundem prohibuit venerationem, tabe tandem dysenteriaque consumptus, magna etiam Reipublicæ perturbatione statim consequente. Nec minus tristes exitus habuêre successores, qui Leonis huius impietatem æmulati sunt, Copronymus, Leo quartus & quintus, Michaêl Traulius, Theophilus, ac huius filij, quos in Mariæ sanctorumque imagines dirè grassantes, diuina percussit vltio, vt omnes miserandum interitum sortirentur.

Petrus

Petrus Canisius eodem lib. cap. 24. Constantinopolitani, qui à Saracenis obsessi, Deiparæ imaginem in publicam processionem adducentes, S. Virginis patrocinio liberantur.

CAP. XXIIII.

COnstat, Imperatores Byzantinos in exstruendis, ornandis ac venerandis Mariæ templis, nullis pepercisse sumptibus, curamque diligentem adhibuisse. Vnde cum Byzantini suam vrbem à Saracenis aliquando grauiter obsessam cernerent, & hostes magnopere formidarent, non sine ieiunio & oratione, Virginisque matris patrocinio felicem belli successum & exitum sibi ausi sunt polliceri. Itum est igitur ad sacram ædem, quæ propè S. Sophiam exstabat: illinc Deiparæ imago, quam Lucas depinxerat, reuerenter accepta, & in publicam supplicationem siue processionem adducta, sed & hebdomadatim per totam vrbem feria tertia religiosè admodum circumgestata est. Ita demum optata de Saracenis hostibus victoria, qui miserè perierunt, sicut Vincentius refert, lætè successit, haud dubiè Maria hisce suis ciuibus, totique vrbi patrocinante. Simili exemplum refert Nicetas Choniates lib. 5. Annalium de Emmanuele Comneno Imperat. Constantinopolitano, qui cum ingenti prælio contra Hungaros feliciter dimicasset, Deoque gratias agens, triumpharet, Imperatorem ipsum, inquit Nicetas, quadrigæ argenteæ auratæ cum æquis niue candidioribus præcedebant, quibus imposita erat imago inuictæ adiutricis & insuperabilis commilitionis matris Dei. Neque verò axis magnum sonuit, quia non

vehebat ac rem Deam Mineruam, quæ falsò virgo dicitur; sed veram Virginem, quæ Verbum inexplicabili ratione per verbum peperit. Eum currum Imperatoris propinqui & amici, Senatus, viri Magistratibus & dignitatibus insignes ponè sequebantur. Deinde ipse Imperator prodijt, equo feroci insidens, vir inclytus & maximus, ornamentis illustribus insignis, comitante Contostephano triumphi anthore, qui ob victoriam & rem bene gestam celebrabatur. Magnum templum ingressus, Deoque coram omni populo laudato in palatium pergit, &c. Sic & Iustinianus Imp. cùm Africam nonaginta quinque annis VVandalorum iugo durissimè pressam, breui tempore in libertatem vendicasset, atque hoc nomine Deo præpotenti gratias ageret, subiungit: Hoc etiam te precantes exoramus sanctæ & gloriosæ semper Virginis & Dei genitricis Mariæ precibus, vt quicquid minus est, Reipub. nostrę per nos indignos seruos suos restituat in suo nomine Deus, & dignos nos faciat seruitium eius adimplere, &c.

Amphilochius in vita D. Basilij Magni, & Petrus Canisius loco citato. De Basilio Magno, qui populo in templo virginis precante, vidit S. Mercurium à B. Maria missum ad Iulianum Cæsarem occidendum.

CAP. XXV.

IVlianus Apostata, sæuissimus Ecclesiæ hostis, ad bellum Persicum profecturus, non solùm Basilio, sed etiam eius populo, cùm primùm rediret ab hostibus, extrema fuerat interminatus. Quare vir sanctus, vt suos non parum pauidos aduersus tyrannum immanissimum tueretur, ieiunium

ieiunium populo triduanum indixit, omnesque in templo Deiparæ virginis, quod in monte Didymi situm erat, precandi gratia congregauit. Erat autem in eadem Ecclesia S. Mercurij martyris corpus reconditum, qui per quietem Basilio sese obtulit, planeque affirmauit, se fecisse, quod à Deipara iussus esset, nimirum vt de Iuliano sumeret pœnas, illique communi hosti vitam tolleret. Basilius non potuit de hac apparitione non mirari, dictique martyris monumentum in Ecclesia notum adijt, & quæ propè pendebant arma eiusdem tunc abesse sensit, sed paulò post lanceam cæsi Iuliani sanguine rubentem illic restitui, alij quoque deprehenderunt. Habuit ergo fidem Basilius factæ apparitioni, & terrefactum adhuc populum bene sperare iussit, simulque illos de morte tyranni Iuliani certiores reddidit, vt cuncti gratias clementissimo Deo agerent, qui summo discrimine ipsos & Ecclesiam tam benignè liberasset. Nec multò post euentus docuit Basilium vera dixisse, & historiam Libanius Iuliani quæstor Cæsaream veniens confirmauit, qui in Persico & postremo illo Iuliani bello coram interfuerat. Narrauit enim, ignotum quendam militem cum armis in excubijs apparuisse, qui lanceam validè vibrans, terribili impetu confoderit Iulianum, quique mox abscedens nusquam comparuerit: cùm ille blasphemus interim dirè vociferans exspiraret. Tantam demùm vim habuit communis illa precatio, quæ authore Basilio instituta, & inuocatæ Virginis patrocinio corroborata fuit, nimirum vt grauissima Ecclesiæ pestis Iulia-

nus è medio tolleretur, & pius populus ab irati tyranni sæuitia illæsus persisteret. Eandem narrationem post Amphilochium repetunt Fulbertus, Antoninus, *In serm. de Deipara, Part. 4. Summe, tit. 15. In chronograph. gen. 2.* Nauclerus, aliíque complures, multa id genus exempla de Mariæ templis, & factis ad illa peregrinationibus, acceptisque beneficijs, coniunctisque miraculis præclarè scripserunt.

Ex historia belli Liuonici, De quadam matrona Lutherana, quæ sacro assumptæ virginis Matris die volens balneum sibi parari, miraculosa ædium suarum conflagratione diuinitus punita est, lignis ad balneum congestis, penitus incombustis.

CAP. XXVI.

ANNO 1556. ipso assumptę Virginis Matris Mariæ die, Terpati sacerdotes ex recepto Ecclesiæ more diem illum solemnem habebant, & magno, vt solet, cum apparatu, & crebro campanarum pulsu diuinum cultum peragebant. Eam celebritatem & reuerentiam, virgini Matri ad summi numinis honorem exhibitam, cùm matrona quædam impendio inuideret, mandat pedissequæ, vti balneum adparet, caminum instruat, se cum marito lauari decreuisse. Illa solemnis festi dominam submonere, vtque alium in diem transferat, rogare. Matrona repentè excandescens: Quid, inquit, de Maria narras? fuit illa mulier similis mihi, nec vllius potentiæ aut gratiæ prærogatiuam habet: tu iussa mea exsequere. Famuia, nec dominam grauius exacerbaret, imperata perficit, Vbi ad caminum ventum

tum est, arida ligna, quæ alioqui haud difficulter flammam excipiunt, nulla ope, nullis nutrimentis accendi potuerunt. Illa vbi se vndique vertit, laboris frustranei pertæsa, tectum omne ardere conspicit, nec vlla vi flammam exstinguere valet. Ignis primùm ipsum balneum vastat, mox duas contiguas ædes ingenti ciuium omnium terrore populatur. Confluit extemplò vniuersum vulgus, & vix tādem latius serpere incendium prohibent. Postero die lignorum fasciculus, camino ingestus, omninò incombustus comperitur.

Thomas Morus lib. 1. Dialog. cap. 16. & refert Laurentius Surius in Chronicis. De puella quadam nobili cum alijs quibusdam à Dæmone obsessis apud imaginem B. Virginis Ipisuntchij liberatis.

CAP. XXVII.

AIT Thomas Morus loco citato, se pleraque suæ ætatis commemorare posse miracula, quæ ad imagines, quas solent homines pij etiam peregre inuisere, edita sint, tam ab omni suspicione aliena, tamque amplis fulta testimonijs, vt qui ea velit reuocare in dubium, is non multum ab insania abesse videri queat. Interim vnum recitat admodum illustre, quod ante paucos annos in cuiusdam viri nobilis Rogeri VVentunorthi aliquot proles declaratum sit diuinitus, præcipuè autem in vnam ex filiabus eius, annorum non amplius duodecim, quam malus dæmon inuaserat & multis modis diuexârat. Erat illa iam mentis inops, deliranśque procaciter & petulanter in Deum ipsum incurrebat, exsecrabaturque res quasque precibus sacratas, & quod

quod mirum est, facilè etiam nullo indicante à non consecratis illas internoſcebat. Fiebant hęc procul dubio illo efficiente, qui puellam occupabat. Interim verò tum ſua voluntate, tum diuina admonitione permota eſt, vt ad S. Mariæ Ipſiuuntchij (eſt hoc Angliæ oppidum) accederet. In illo autem itinere, quæ id temporis alibi dicerentur & fierent, citra mendacium edicere potuit, multaque rapta in ecſtaſin rara & ſublimia promebat, licet ipſa eorum rudis eſſet & imperita, vt etiam, viri doctiſſimi non mediocriter admirarentur talia ab illa dici poſſe. Vbi porrò ad locum ventum eſt, erat ibi imago beatiſſimæ virginis Mariæ. Coram ea dum illa puella ſiſtitur, adderant perplures ſplendidi ac nobiles viri, & ecce ab illo tetro ſpiritu horrendum in modum dilaniatur, facies & oculi terribilem in ſpeciem transformantur, os contorquetur & diſtenditur, oculi in maxillas prominent, vt ſine horrore nemo eam poſſet intueri. Aderant & aliæ perſonæ, in quas, permittente Deo, improbus Satan mirabiliter ſæuiebat. Atqui mox omnes illæ vna cum puella perfectæ ſunt redditæ ſanitati. Huic tanto ſpectaculo aderant parentes puellæ, homines & ordinis ampliſſimi, nempe equeſtris, & rebus locupletes: aderant & alij permulti magnæ dignitatis, prudentiæ, & experientiæ. Aberat verò omnis fingendi vel ratio vel ſuſpicio, tum quod puella eſſet tenera ætate, tum quòd rei ipſius immanitas & horrenda ſpecies omnem excluderet ſimulationem. Cernens autem puella ſe liberatam, licet pater obluctaretur, mundo huic ilicò nuntium remiſit, & in

Cœnobio

Cœnobio bene instituto sanctarũ virginũ religionem professa monasticam, & piè & sanctè vixit.

VVilhelmus Lindanus li.2.c.2. de fugiendis idolis pag. 146. à puerperis D. virginem rectè inuocari, quomodo puerpera quædam B. Virginis venerationem non sustinens, diuinitus punita sit.

CAP. XXVIII.

QVando ad solatium puerperarum piè conueniunt matronæ Christianę, solent de more laudatissimo coram imagine D. virginis inuiolatæ matris Mariæ Christum gestantis honoris simul & inuocationis gratia candelam in fidei suæ, lucisque animorum symbolum accendere, vt suis precibus Deum puerperæ faciant propitium, ne aut abortiant, aut infeliciter pariant. Contigit annis superioribus, quandam mihi notissimam (quæ & matris suæ nomine iam pridem non audiebat bene in caussa religionis) puerperio laborare, conuocantur cognatæ, affines, & vicinæ, vt de more Hollandico fieri solet. Vrgentibus puerperij doloribus, candela imagini B. Mariæ, vt solet, à quadam cognatarum accenditur. Puerpera sui veneni, quo à teneris infecta laborabat, non oblita, in illam cœpit excandescere, quæ candelam D. Mariæ accenderant, exclamans subinde tollendam esse, neque se ferre posse honorem illum imagini fieri, qui Deo debebatur. Vbi exclamare misera non desinit, irruũt dolores sensim acerbiores, puerumque tandem enixa est ita miserum, vt frustulatim in lucem fuerit editus (quemadmodum mihi oculata testis narrauit) incredibilibus impiæ matris cruciatibus, & intolerandis tor-

iterque ſuum commendabat, ſimulque in ipſam Deiparæ imaginem intuens, vis verbis vtebatur: Sancta Domina noſtra Dei genitrix; quia longum iter facere ſtatui, ac multis diebus abeſſe cogor, tu candelæ huius habe curam, eamque, ne exſtinguatur, iuxta meum deſiderium ſerua. Te quidem comite & adiuuante hoc ingredior iter. Hæc vbi dixiſſet imagini, in viam ſe dedit, & itinere confecto domum poſtea rediјt, ita, vt aliquando vnum, ſæpè duos etiam, vel tres, imò quinque & ſex menſes abeſſet. Semper autem in reditu candelam inuenit integram & ardentem, ſicut illam ante iter ſuum accenſam reliquerat, nec vnquam vidit exſtingui. Id quod citra certum & euidens miraculum fieri neutiquam poterat, Deo haud dubiè per Deiparam hoc prodigium operante, ac piam ſanctis ſenis fiduciam corroborante.

Idem cap. 45. Prati ſpiritualis. De imagine virginis Deiparæ, quam ne monachus veneraretur, dæmon diſſuadere ſtudet, promittens deinceps ab eo impugnando deſtiturum.

CAP. XXII.

MOnachus quidam ſolitarius, & inſignis Chriſti pugil, iamque grandæuus in monte Oliuarum habitabat, & ab impuro ſpiritu fornicationis acriter impugnabatur. Qui cum vehementer infeſtaretur, eiulare demum cœpit, ac dicere infeſtanti dæmoni: Quouſque tandem miſſum me non facies? Recede iam à me; qui mecum quaſi conſenuiſti. Dæmon verò ille ſe viſibilem exhibens, hoc modo reſpondit; Iura mihi,

hi, te nemini mea verba, quæ dicam, renuntiaturum, ac deinceps te oppugnare desinam. Iurauit senex de seruanda fide silentij, ac dixit: Per illum, qui in altissimis habitat, ea, quæ dixeris mihi, nemini reuelabo. Tum ille, Noli, inquit, hanc imaginem adorare, & ego à te impugnando desistam. Habebat enim senex eo in loco imaginem, quæ Dominæ nostræ sanctæ Dei genitricis Mariæ Christum Iesum Dominum nostrum circumgestantis figuram exprimeret, quam & solitus erat venerari. Hoc audito, senex deliberandi tempus postulauit, remque omnem die sequēti exposuit Abbati Theodoro Aeliotæ in Laura Pharan tunc habitanti. Is monacho respondit: Verè illusus es, domine Abba, & peccasti iurando dæmoni; sed quod arcanum aperueris, rectè abs te factum est. Cæterùm in quodlibet huius vrbis lupânar ingredi te præstat, quàm vt Deum ac Dominum nostrum Iesum Christum vnà cum matre sua desinas adorare. Atque in hâc sententiam plura exposuit, eiusque monachi discedentis animum in hoc adorandi instituto bene confirmatum reliquit. Redijt igitur ad monachum dæmon, & cum illo expostulans dixit: Quid hoc rei est senex nequissime? itáne seruas mihi fidem etiam iuramento firmatam de arcano reticendo? equidem hoc tibi affirmo fore, vt in die iudicij Deum iratum sentias, & huius periurij pœnam exsoluas. Respondit monachus: Me quidem iurasse scio, sed nihilominus Dominum & Creatorem adorare pergam: tibi verò nō obsequar, quidquid etiam promiserim. Hanc Historiam qui velint improbè carpant & calumnien-

nientur: nos eam certè à grauissimis Patribus Septimæ Synodi iam pridem approbatam habemus.

Ioannes Zonaras libro 3. Annal. & post eum Petrus Canisius libro 5. capite 22. Operis de B. Virgine. Dæmon per duos profugos Iudæos hortatur Leonem Isaurum Imper. vt imagines Christi ac B. Mariæ vbique ex templis eliminet.

CAP. XXIII.

PEstilentior adhuc, longeque versutior dæmō ille fuit, qui duos Iudæos ex Arabia profugos & impostores ad Leonem Isaurum Cæsarem salutandum extrusit, ac per hosce suos legatos, vt Cæsar Nazareni, eiusque genitricis ἐκτυπώματα, id est, imagines & effigies, de templis vbiq; tolleret ac deleret, omninò persuasit. Tantū enim horum Iudæorum oratio, loquēte nimirum per eos dæmone, valuit, vt ex eorum consilio vsus & veneratio sacrarum imaginum eundem Leonem hostem habuerit acerrimum, qui multis deinde annis, vt fœdissimam, ita & crudelissimam exercuit Theomachiam: quoniam sacratas imagines omnes de templis sustulit, ac earundem prohibuit venerationem, tabe tandem dysenteriaque consumptus, magna etiam Reipublicæ perturbatione statim consequente. Nec minus tristes exitus habuēre successores, qui Leonis huius impietatem æmulati sunt, Copronymus, Leo quartus & quintus, Michaêl Traulius, Theophilus, ac huius filij, quos in Mariæ sanctorumque imagines dirè grassantes, diuina percussit vltio, vt omnes miserandum interitum sortirentur.

Petrus

Petrus Canisius eodem lib. cap. 24. Constantinopolitani, qui à Saracenis obsessi, Deiparæ imaginem in publicam processionem adducentes, S. Virginis patrocinio liberantur.

CAP. XXIIII.

Constat, Imperatores Byzantinos in exstruendis, ornandis ac venerandis Mariæ templis, nullis pepercisse sumptibus, curamque diligentem adhibuisse. Vnde cum Byzantini suam vrbem à Saracenis aliquando grauiter obsessam cernerent, & hostes magnopere formidarent, non sine ieiunio & oratione, Virginisque matris patrocinio felicem belli successum & exitum sibi ausi sunt polliceri. Itum est igitur ad sacram ædem, quæ propè S. Sophiam exstabat: illinc Deiparæ imago, quam Lucas depinxerat, reuerenter accepta, & in publicam supplicationem siue processionem adducta, sed & hebdomadatim per totam vrbem feria tertia religiosè admodum circumgestata est. Ita demum optata de Saracenis hostibus victoria, qui miserè perierunt, sicut Vincentius refert, lætè successit, haud dubiè Maria hisce suis ciuibus, totique vrbi patrocinante. Simili exemplum refert Nicetas Choniates lib. 5. Annalium de Emmanuele Conneno Imperat. Constantinopolitano, qui cum ingenti prælio contra Hungaros feliciter dimicasset, Deoque gratias agens, triumpharet, Imperatorem ipsum, inquit Nicetas, quadrigæ argenteæ auratæ cum æquis niue candidioribus præcedebant, quibus imposita erat imago inuictæ adiutricis & insuperabilis commilitionis matris Dei. Neque verò axis magnum sonuit, quia non

vehebat ac rem Deam Mineruam, quæ falsò virgo dicitur; sed veram Virginem, quæ Verbum inexplicabili ratione per verbum peperit. Eum currum Imperatoris propinqui & amici, Senatus, viri Magistratibus & dignitatibus insignes ponè sequebantur. Deinde ipse Imperator prodijt, equo feroci insidens, vir inclytus & maximus, ornamentis illustribus insignis, comitante Contostephano triumphi authore, qui ob victoriam & rem bene gestam celebrabatur. Magnum templum ingressus, Deoque coram omni populo laudato in palatium pergit, &c. Sic & Iustinianus Imp. cùm Africam nonaginta quinque annis VVandalorum iugo durissimè pressam, breui tempore in libertatem vendicasset, atque hoc nomine Deo præpotenti gratias ageret, subiungit: Hoc etiam te precantes exoramus sanctæ & gloriosæ semper Virginis & Dei genitricis Mariæ precibus, vt quicquid minus est, Reipub. nostrę per nos indignos seruos suos restituat in suo nomine Deus, & dignos nos faciat seruitium eius adimplere, &c.

Amphilochius in vita D. Basilij Magni, & Petrus Canisius loco citato. De Basilio Magno, qui populo in templo virginis precante, vidit S. Mercurium à B. Maria missum ad Iulianum Cæsarem occidendum.

CAP. XXV.

IVlianus Apostata, sæuissimus Ecclesiæ hostis, ad bellum Persicum profecturus, non solùm Basilio, sed etiam eius populo, cùm primùm rediret ab hostibus, extrema fuerat interminatus. Quare vir sanctus, vt suos non parum pauidos aduersus tyrannum immanissimum tueretur,

ieiunium

ieiunium populo triduanum indixit, omnesque in templo Deiparæ virginis, quod in monte Didymi situm erat, precandi gratia congregauit. Erat autem in eadem Ecclesia S. Mercurij martyris corpus reconditum, qui per quietem Basilio sese obtulit, planeque affirmauit, se fecisse, quod à Deipara iussus esset, nimirum vt de Iuliano sumeret pœnas, illique communi hosti vitam tolleret. Basilius non potuit de hac apparitione non mirari, dictique martyris monumentum in Ecclesia notum adijt, & quæ propè pendebant arma eiusdem tunc abesse sensit, sed paulò post lanceam cæsi Iuliani sanguine rubentem illic restitui, alij quoque deprehenderunt. Habuit ergo fidem Basilius factæ apparitioni, & terrefactum adhuc populum bene sperare iussit, simulque illos de morte tyranni Iuliani certiores reddidit, vt cuncti gratias clementissimo Deo agerent, qui summo discrimine ipsos & Ecclesiam tam benignè liberasset. Nec multò post euentus docuit Basilium vera dixisse, & historiam Libanius Iuliani quæstor Cæsaream veniens confirmauit, qui in Persico & postremo illo Iuliani bello coram interfuerat. Narrauit enim, ignotum quendam militem cum armis in excubijs apparuisse, qui lanceam validè vibrans, terribili impetu confoderit Iulianum, quique mox abscedens nusquam comparuerit: cùm ille blasphemus interim dirè vociferans exspiraret. Tantam demùm vim habuit communis illa precatio, quæ authore Basilio instituta, & inuocatæ Virginis patrocinio corroborata fuit, nimirum vt grauissima Ecclesiæ pestis Iulia-

nus è medio tolleretur, & pius populus ab irati tyranni sæuitia illæsus persisteret. Eandem narrationem post Amphilochium repetunt Fulbertus, Antoninus, *In serm. de Deipara, Part. 4. Summæ, tit. 15. In chronograph. gen. 2.* Nauclerus, alijque complures, multa id genus exempla de Mariæ templis, & factis ad illa peregrinationibus, acceptisque beneficijs, coniunctisque miraculis præclarè scripserunt.

Ex historia belli Liuonici, De quadam matrona Lutherana, quæ sacro assumptæ virginis Matris die volens balneum sibi parari, miraculosa ædium suarum conflagratione diuinitus punita est, lignis ad balneum congestis, penitus incombustis.

CAP. XXVI.

ANNO 1556. ipso assumptę Virginis Matris Mariæ die, Terpati sacerdotes ex recepto Ecclesiæ more diem illum solemnem habebant, & magno, vt solet, cum apparatu, & crebro campanarum pulsu diuinum cultum peragebant. Eam celebritatem & reuerentiam, virgini Matri ad summi numinis honorem exhibitam, cùm matrona quædam impendio inuideret, mandat pedissequæ, vti balneum adparet, caminum instruat, se cum marito lauari decreuisse. Illa solemnis festi dominam submonere, vtque alium in diem transferat, rogare. Matrona repentè excandescens: Quid, inquit, de Maria narras? fuit illa mulier similis mihi, nec vllius potentiæ aut gratiæ prærogatiuam habet: tu iussa mea exsequere. Famuia, nec dominam grauius exacerbaret, imperata perficit, Vbi ad caminum ven-

tum

tum est, arida ligna, quæ alioqui haud difficulter flammam excipiunt, nulla ope, nullis nutrimentis accendi potuerunt. Illa vbi se vndique vertit, laboris frustranei pertæsa, tectum omne ardere conspicit, nec vlla vi flammam exstinguere valet. Ignis primùm ipsum balneum vastat, mox duas contiguas ædes ingenti ciuium omnium terrore populatur. Confluit extemplò vniuersum vulgus, & vix tādem latius serpere incendium prohibent. Postero die lignorum fasciculus, camino ingestus, omninò incombustus comperitur.

Thomas Morus lib.1. Dialog. cap.16. & refert Laurentius Surius in Chronicis. De puella quadam nobili cum alijs quibusdam à Dæmone obsessis apud imaginem B. Virginis Ipisuntchij liberatis.

CAP. XXVII.

AIT Thomas Morus loco citato, se pleraque suæ ætatis commemorare posse miracula, quæ ad imagines, quas solent homines pij etiam peregre inuisere, edita sint, tam ab omni suspicione aliena, tamque amplis fulta testimonijs, vt qui ea velit reuocare in dubium, is non multum ab insania abesse videri queat. Interim vnum recitat admodum illustre, quod ante paucos annos in cuiusdam viri nobilis Rogeri VVentunorthi aliquot proles declaratum sit diuinitus, præcipuè autem in vnam ex filiabus eius, annorum non amplius duodecim, quam malus dæmon inuaserat & multis modis diuexárat. Erat illa iam mentis inops, deliransque procaciter & petulanter in Deum ipsum incurrebat, exsecrabaturque res quasque precibus sacratas, & quod

Cœnobio bene instituto sanctarũ virginũ religionem professa monasticam, & piè & sanctè vixit.

VVilhelmus Lindanus li.2.c.2. de fugiendis idolis pag. 146. à puerperis D. virginem rectè inuocari, quomodo puerpera quædam B. Virginis venerationem non sustinens, diuinitus punita sit.

CAP. XXVIII.

QVando ad solatium puerperarum piè conueniunt matronæ Christianę, solent de more laudatissimo coram imagine D. virginis inuiolatæ matris Mariæ Christum gestantis honoris simul & inuocationis gratia candelam in fidei suæ, lucisque animorum symbolum accendere, vt suis precibus Deum puerperæ faciant propitium, ne aut abortiant, aut infeliciter pariant. Contigit annis superioribus, quandam mihi notissimam (quæ & matris suæ nomine iam pridem non audiebat bene in caussa religionis) puerperio laborare, conuocantur cognatæ, affines, & vicinæ, vt de more Hollandico fieri solet. Vrgentibus puerperij doloribus, candela imagini B. Mariæ, vt solet, à quadam cognatarum accenditur. Puerpera sui veneni, quo à teneris infecta laborabat, non oblita, in illam cœpit excandescere, quæ candelam D. Mariæ accenderant, exclamans subinde tollendam esse, neque se ferre posse honorem illum imagini fieri, qui Deo debebatur. Vbi exclamare misera non desinit, irruũt dolores sensim acerbiores, puerumque tandem enixa est ita miserum, vt frustulatim in lucem fuerit editus (quemadmodum mihi oculata testis narrauit) incredibilibus impiæ matris cruciatibus, & intolerandis tor-

ſtram de pia Sanctorum inuocatione doctrinam ſolidè iuxta ac liquidò confirmat: ita inſanam iſtorum ſacrilegorum Iconoclaſtarum & hagiomachorum euertit Theomachiam. Quod aduerſarij cum probè haberent perſpectum, collecta his ſuper geſtis informatione, productaque teſtium, quam vocant iuriſperiti, turba, rem longè veriſſimam, & in vulgus notiſſimam ſuo percallido fruſtra conabantur obruere mẽdacio. Illos enim teſtes audire non dignabantur, qui de paradoxi huius puerperij monſtro comperta, viſaque dicere potuiſſent, vti ex ore Notarij N. fide digniſſimus nobis narrauit, alijs plurimis audientibus. Lepidum verò illud, nec minus falſum, quod in iſtos veritatis hoſtes dictitabat Notarius: Cùm enim varios conuocarent, vereque exquirerent teſtes, ad rei tam memorabilis fidem ſemel obruendam: Vos illis videmini perſimiles, inquit, qui de fure ab oſtiarijs percunctantur, quem per poſticum ſciunt elapſum.

Exemplum memorabile de quodam molitore, qui poſtea vnã toto triennio, per peralyſia omnium membrorum ſuorum officio deſtitueretur, tandem à beata Dei genetrice viſitatus, & paulò poſt curatus eſt.

CAP. XXX.

VEnerandus doctrina & pietate vir Dominus N. ob inſignem animi candorem & pietatem omnibus charus, mihi expoſuit, ſe ante annos circiter triginta nouiſſe quendam molitorem in pago Lubeke propè Teneremundam in Belgio, qui cúm honeſtè inter ſuos viueret, eàque morum facilitate polleret, vt omnes eius

desiderio tenerentur, tandem in grauissimam paralysin incidit, qua toto triennio ita detinebatur, vt omnium membrorum officio destitueretur. Itaque cùm celebriora festa, & præcipuè D. Virginis solemnia ex more celebrarentur in Ecclesia, diuini sui languoris pertæsus, crebrũ sacratissimæ Dei genitricis opem implorabat, eidemque cum gemitu & suspirijs conquerebatur, quòd suæ sacræ festiuitati iam interesse non posset. Quod cùm sæpius deuotè factitaret, tandem noctu D. Virgo cubiculum eius ingressa est, habens in comitatu complures virgines sacras, iam in cœlestibus triumphantes, quæ omnes admirabili fulgore & incredibili venustate, & cubiculum totum illustrabant, ipsumque infirmum ineffabili gaudio recreabant. Inter quas singulari splendore & pulchritudine immensa præminebat sacratissima virgo Maria. Quanquam & reliquas virgines omnes (mente ex præsenti lumine diuinitus illustrata) earundemque nomina & statum luculenter discernebat. Moxque morator vxorem sibi accubantem compellat, vt è somno excitata, tam iucundæ visionis & admirabilis splendoris particeps fieret. Illa verò grauiori somno diuinitus detinebatur. Porrò B. Virgo infirmum alloquens, ait: audiuisse se gemitus & suspiria ipsius, & nunc tandem eum voti sui cõpotem fore, cùm primũ se in Ecclesiam ad altare B. Virginis deferri curaret. Multa deinde ipsa B. Virgo eidem infirmo prædixit de impendentibus toti Belgio plagis ac grauissimis tempestatibus, prohibens ne quicquam de illis arcanis cuiquam hominum

reuela-

reuelaret. Posse tamen, ac debere eum omnes ad meliorem vitam ac pœnitentiam hortari, si fortè plagæ imminentes vel auerterentur, vel Dei misericordia mitigarentur. Molitor eà visione recreatus, paulò post rogat se deferri ad Ecclesiam. Ad quam delatus, ait gestantibus, vt dimittatur. Dimissus, mox quindecim gradus, per quos ad crepidinem altaris sacratissimæ Virginis accessus erat, solus ascendit, & iam inde ab eadem hora integram incolumitatem, omniumque membrorum suorum officia recepit. Ille verò deinceps religiosissimam & sanctissimam vitam ducere incepit, assiduè in templo versans, orationi & rebus diuinis vsque adeò intentus, vt ex oculis totoque vultu omnibus patesceret, eum assiduè cælestia ac diuina meditari, fatebaturque se alacri animo geniculatim repraturum Romam vsque, vt vel modico tempusculo, eadem tam amabili ac iucunda luce, tamque desiderabili tot sacratissimarum virginum adspectu denuò potiri posset. Porrò, venerandus vir Dominus N. qui hæc ex ore ipsius molitoris audiuit, cùm aliquoties in concione suis auditoribus hanc tam amabilem historiam exponeret, vidit multos auditorum præ gaudio ac desiderio rerum cælestium in lachrymas solui.

Simeon Metaphrastes in oratione de ortu, educatione, ac decessu sanctissimæ Deiparæ virginis, Iudæus quidam irruens in sanctum grabatum, quo corpus exanime sacratissimæ Virginis deportabatur, diuinitus abscissione manuum punitur, idemque post actam pœnitentiam sanatur.

CAP.

CAP. XXXI.

CVM diuina arca sacratissimi corporis intemeratæ Virginis, ex Sion Apostolicis vecta manibus ac humeris ad sacrum Gethsemanæ prædium exportaretur, accidit huic pulchræ & diuinæ rei graue quiddam, quod & odiosum, nō tamen silentio, sed memoriæ mandandum: & ad gloriam quidem & laudem piorum, dedecus autem impiorum, qui infidelitatis malum semper sectantur. Cùm hoc sacrum & impollutum corpus in Gethsemane efferretur, vbi sepulchro tradi Deiparam ipsa præceperat, Iudæis, qui semper fuerunt repleti inuidia, ne hoc quidem succurrit tacere, sed ad eius, quod fiebat, splendorem claudere oculos, & ad eius innatum motum animi erumpere. Qui erat ergo alijs insanior & impudentior, is cùm venerandum portaretur grabatum, in id irruit plenus inconsiderato impetu & furore. Eius autem scopus erat, hunc sacrum lectum in terram allidere, & tali afficere iniuria, vt qui esset vir insigni audacia. Non neglexit autem diuina iustitia, sed manus, quæ grabatum apprehenderant, ex vlnis protinus fuerunt abscissæ. Verùm, quæ in partu gaudio totū orbem terrarum expleuerat, non erat vlli omninò in morte futura caussa molestiæ. Cùmque qui passus fuerat, esset quidem improbus, non tamen omninò eius improbitas videretur insanabilis, ex his quæ erat passus, iustam eorum, quæ malè senserat, petijt pœnitentiam. Et quoniam carebat manibus, nec eas poterat ad preces extendere, emittit lachrymas ex oculis, & sic petit curationem. Disciplinam autem vide simul

& me-

& medicationem. Statim ij quidem, qui lectum ferebant, constiterunt: accedit verò is, qui passus fuerat sectionem: &, quæ amputatæ fuerant, partibus vlnis applicatis (hoc autem iusserat Petrus) statim consecuta est manuum curatio.

Ioannes Zonaras Tomo 3. Annalium. De Ioanne Zimisca Imperat. cui D. virgo victoriam contra Rossos per S. martyrem Theodorum obtinuit, & de gratitudine Zimiscæ erga S. Theodorum & B. virginem.

CAP. XXXII.

IMperatore Iohanne Zimisca contra Rossos præliante, cùm diu victoria anceps esset, Romani diuinitus adiuti esse perhibentur. Nam & procellam Scytharum facies verberasse, & quendam in equo à multis visum, qui Romanos defenderet, & Barbarorum phalanges conturbaret. Eo porrò die memoria Theodori ducis insignis martyris celebrabatur. Theodorum porrò ducem Romanis contra Barbaros auxilio fuisse, ex eo cognitum est: Mulercula quædam Bizantia, religiosa & modesta, pridie illius pugnæ in somnis sanctam Deiparam procedere cum magno comitatu videre visa est, ac dicere: Domine Theodore, meus & tuus Ioannes grauia certamina sustinet: properè igitur illi opem ferto. Id somnium illa quibusdam aperuit, qui die notato compererunt, id pridie postremę pugnæ contigisse. Imperator verò, vt martyri pro nauata opera gratiam referret, elegantissimum ei templum Euchaniæ, siue Euchitæ stru-

xit, vetere diruto, in quo corpus eius multis certaminibus defunctum, repositum erat, & vrbem, veteri nomine abolito, Theodoropolim appellauit. Bello Rossico ad hunc modum confecto, Imperator Byzantium reuersus, ab omnibus ordinibus splendidè excipitur. Nam & Patriarcha cum omnibus sacerdotibus ei obuiam est progressus, & Senatus, & populus, coronas offerentes, & currum cum quatuor albis equis, rogarūtque, vt eo conscenso triumpharet. At ille coronas accepit, & equo singulari candido triumphauit, & vestibus Bulgaricorum regum currui impositis, supraque eas imagine Deiparæ collocata, currum antecessit: Postmodum quoque Christi seruatoris templum in Chalce magnificum exstruxit.

Petrus venerabilis Abbas Cluniacens. lib 2. cap. 9. miraculorum. De mirabili visione fratris cuiusdam Carthusiani, quem à dæmonibus grauiter angustiatum virgo Mater ab eorum impetu vindicauit, & quædam eum monumenta obseruare monuit.

CAP. XXXIII.

MVlta quidem in sacro ordine Carthusiensi miracula contigisse, à pluribus accepi. Sed quia ipsi humilitatis virtute, qua semper serui Dei miranda opera sua, quanto possunt nisu, occultant: vix aliquid ex his prodere alicui voluerunt: rara, immò rarissima, quibus omnimoda fides accommodanda esset, ad me miracula peruenerunt. Quæ tamen absque dubio certa comperi,

peri, tacere nec volo, nec propoſui. Fuit ex eorum numero, non quidem monachorum, ſed Conuerſorum, Conuerſus quidam, humilis genere, iuuenis ætate, ſed moribus generoſus, & vitæ ſanctitate prouectus. Hic toto ſtudio, obedientiæ, humilitati, mortificationi, omnem quâ poterat operam adhibens: mundum ſibi ſeque mundo non ſolùm crucifixerat, ſed etiam ſepelierat. Amori diuino, & ſpecialiter memoriæ matris Domini, ita totum ſe vouerat, vt a bonis viris ipſum, vitamque eius cognoſcentibus, nihil ſcire iudicaretur, niſi Chriſtum Ieſum, & hunc crucifixum, ſacramque ipſius crucifixi Matrem, ac perpetuam virginem humanæ ſalutis ſingularem, poſt Dominum amatricem Mariam. His ſtudijs, à conuerſionis ſuæ principio cœptis, magis ac magis inſiſtens, & in hac noſtra iuxta Pſalmum lachrymarum valle, de virtute in virtutem proficiendo: aſſcenſiones in corde ſuo diſponens, antiqui & communis hoſtis inuidiam contra ſe velut nouam ac ſpecialem concitauit: nec iam occultè, ſed palam, quantum perditus ille perditionis humanæ ſit auidus, ex ſeipſo monſtrauit. Iacebat quadam nocte in cellula, ſibi, vt illorum mos eſt, ad laboris ſolamen & orationis ſecretum deſignata. Et ecce in multo iam proceſſu noctis, ipſi adhuc vigilanti, & celeſtia meditanti, dæmonum turba in ſpecie porcorum agreſtium apparuit. Furebant vbique per totam cellam, & diſcurſu inſano, rictu horrendo, dentibus longiſſimis, ac veluti in necem eius exacuatis, pauefactum ac tre-
mentem

mentem hominem circumstabant. Sudebat ille (vt mihi relatum est) præ timore, & quasi iam iamque à bestijs discerpendus, nihil nisi mortem vltimam præstolabatur. Talia eo patiente, adauctus est metus, & quendam enormis magnitudinis hominem, vt ex cordis sui iudicio sibi videbatur, dæmonum principem cellam illam, in qua ista fiebant, conspicit intrantem. Qui primo ingressu suo conuersus ad porcos: Quid, ait, segnes facitis? Cur iam hunc non rapuistis? cur non discerpsistis? Quod dicis, iuquiunt porci, magno conatu facere nisi sumus, sed cuncta tentantes, nil facere potuimus. Ego inquit ille, iam faciam, quod vos desides facere non potuistis. Quo dicto vncum ferreum longis ac recuruis vngulis terribilem, minaci manu prætendens, atque ad virum Dei rapiendum, immò ad discerpendum adaptans, eum nimio terrore penè mente excedere coëgit. Sed Deus, cui bonus vir ille sæpè supplicando dicebat: Ne nos inducas in tentationem, sed libera nos à malo, tentationem tam duram non est passus vltra procedere, sed multa misericordia, qua semper suis prouidet, eduxit eum à tentatione, & liberauit à malo. Mox enim vt nequam ille manum, vt dictum est, ad eum rapiendum, & vncum, vt videbatur, ferreum, ad eum discerpendum extendit, statim omnipotentis filij Dei mater, mater verè, vt dicimus, misericordiæ, in qua ille sicut dictum est, totam spem suam post Deum posuerat, visibiliter adfuit, ac virga leui manu pro-

tensa

tensa, Quomodò, inquit, huc detestandi venire ausi fuistis? Non est hic vester, nec iam contra eũ in aliquo præualere poteritis dixit, ac dicto velocius, totum illud infandum collegium, vt fumus euanuit. Perstitit illa post dæmonum fugam, cum homine adhuc tremente, eumq́ue his verbis consolata est: Placet, inquit, quod facis, tuiq́ue animi deuotionem, DEO mihiq́ue gratam esse noueris. Fac ergo quod facis, & de his ad meliora perseueranter proficere stude. Et vt tibi aliquid singulare in mandatis tradam, stude vilibus escis, complectere abiectas vestes, operi manuum deuotus insiste. His animatum hominem Virgo relinquens, cælos repetijt.

nus è medio tolleretur, & pius populus ab irati tyranni sæuitia illæsus persisteret. Eandem narrationem post Amphilochium repetunt Fulbertus, Antoninus, *In serm. de Deipara, Part. 4. Summe, tit. 15. In chronograph. gen. 2.* Nauclerus, alijque complures, multa id genus exempla de Mariæ templis, & factis ad illa peregrinationibus, acceptisque beneficijs, coniunctisque miraculis præclarè scripserunt.

Ex historia belli Liuonici, De quadam matrona Lutherana, quæ sacro assumptæ virginis Matris die volens balnem sibi parari, miraculosa ædium suarum conflagratione diuinitus punita est, lignis ad balneum congestis, penitus incombustis.

CAP. XXVI.

ANNO 1556. ipso assumptę Virginis Matris Mariæ die, Terpati sacerdotes ex recepto Ecclesiæ more diem illum solemnem habebant, & magno, vt solet, cum apparatu, & crebro campanarum pulsu diuinum cultum peragebant. Eam celebritatem & reuerentiam, virgini Matri ad summi numinis honorem exhibitam, cùm matrona quædam impendio inuideret, mandat pedissequæ, vti balneum adparet, caminum instruat, se cum marito lauari decreuisse. Illa solemnis festi dominam submonere, vtque alium in diem transferat, rogare. Matrona repentè excandescens: Quid, inquit, de Maria narras? fuit illa mulier similis mihi, nec vllius potentiæ aut gratiæ prærogatiuam habet: tu iussa mea exsequere. Famula, nec dominam grauius exacerbaret, imperata perficit, Vbi ad caminum ven-

tum

tum eſt, arida ligna, quæ alioqui haud difficulter flammam excipiunt, nulla ope, nullis nutrimentis accendi potuerunt. Illa vbi ſe vndique vertit, laboris fruſtranei pertæſa, tectum omne ardere conſpicit, nec vlla vi flammam exſtinguere valet. Ignis primùm ipſum balneum vaſtat, mox duas contiguas ædes ingenti ciuium omnium terrore populatur. Confluit extemplò vniuerſum vulgus, & vix tādem latius ſerpere incendium prohibent. Poſtero die lignorum faſciculus, camino ingeſtus, omninò incombuſtus comperitur.

Thomas Morus lib. 1. Dialog. cap. 16. & refert Laurentius Surius in Chronicis. De puella quadam nobili cum alijs quibuſdam à Dæmone obſeſſis apud imaginem B. Virginis Ipiſuntchij liberatis.

CAP. XXVII.

AIT Thomas Morus loco citato, ſe pleraque ſuæ ætatis commemorare poſſe miracula, quæ ad imagines, quas ſolent homines pij etiam peregre inuiſere, edita ſint, tam ab omni ſuſpicione aliena, tamque amplis fulta teſtimonijs, vt qui ea velit reuocare in dubium, is non multum ab inſania abeſſe videri queat. Interim vnum recitat admodum illuſtre, quod ante paucos annos in cuiuſdam viri nobilis Rogeri VVentunorthi aliquot proles declaratum ſit diuinitus, præcipuè autem in vnam ex filiabus eius, annorum non amplius duodecim, quam malus dæmon inuaſerat & multis modis diuexárat. Erat illa iam mentis inops, deliranſque procaciter & petulanter in Deum ipſum incurrebat, exſecrabaturque res quaſque precibus ſacratas, & quod

Cœnobio bene instituto sanctarũ virginũ religionem professa monasticam, & piè & sanctè vixit.

VVilhelmus Lindanus li.2.c.2. de fugiendis idolis pag. 146. à puerperis D. virginem rectè inuocari, quemodo puerpera quædam B. Virginis venerationem non sustinens, diuinitus punita sit.

CAP. XXVIII.

QVando ad solatium puerperarum piè conueniunt matronæ Christianę, solent de more laudatissimo coram imagine D. virginis inuiolatæ matris Mariæ Christum gestantis honoris simul & inuocationis gratia candelam in fidei suæ, lucisque animorum symbolum accendere, vt suis precibus Deum puerperæ faciant propitium, ne aut abortiant, aut infeliciter pariant. Contigit annis superioribus, quandam mihi notissimam (quæ & matris suæ nomine iam pridem non audiebat bene in caussa religionis) puerperio laborare, conuocantur cognatæ, affines, & vicinæ, vt de more Hollandico fieri solet. Vrgentibus puerperij doloribus, candela imagini B. Mariæ, vt solet, à quadam cognatarum accenditur. Puerpera sui veneni, quo à teneris infecta laborabat, non oblita, in illam cœpit excandescere, quæ candelam D. Mariæ accenderant, exclamans subinde tollendam esse, neque se ferre posse honorem illum imagini fieri, qui Deo debebatur. Vbi exclamare misera non desinit, irruũt dolores sensim acerbiores, puerumque tandem enixa est ita miserum, vt frustulatim in lucem fuerit editus (quemadmodum mihi oculata testis narrauit) incredibilibus impiæ matris cruciatibus, & intolerandis tor-

ſtram de pia Sanctorum inuocatione doctrinam ſolidè iuxta ac liquidò confirmat: ita inſanam iſtorum ſacrilegorum Iconoclaſtarum & hagiomachorum euertit Theomachiam. Quod aduerſarij cum probè haberent perſpectum, collecta his ſuper geſtis informatione, productaque teſtium, quam vocant iuriſperiti, turba, rem longè veriſſimam, & in vulgus notiſſimam ſuo percallido fruſtra conabantur obruere mēdacio. Illos enim teſtes audire non dignabantur, qui de paradoxi huius puerperij monſtro comperta, viſaque dicere potuiſſent, vti ex ore Notarij N. fide digniſſimus nobis narrauit, alijs plurimis audi entibus. Lepidum verò illud, nec minus falſum, quod in iſtos veritatis hoſtes dictitabat Notarius: Cùm enim varios conuocarent, vereque exquirerent teſtes, ad rei tam memorabilis fidem ſemel obruendam: Vos illis videmini perſimiles, inquit, qui de fure ab oſtiarijs percunctantur, quem per poſticum ſciunt elapſum.

Exemplum memorabile de quodam molitore, qui poſtea vnā toto triennio, per peralyſia omnium membrorum ſuorum officio deſtitueretur, tandem à beata Dei genetrice viſitatus, & paulò poſt curatus eſt.

CAP. XXX.

VEnerandus doctrina & pietate vir Dominus N. ob inſignem animi candorem & pietatem omnibus charus, mihi expoſuit, ſe ante annos circiter triginta nouiſſe quendam molitorem in pago Lubeke propè Teneremundam in Belgio, qui cúm honeſtè inter ſuos viueret, eaque morum facilitate polleret, vt omnes eius

desiderio tenerentur, tandem in grauissimam paralysin incidit, qua toto triennio ita detinebatur, vt omnium membrorum officio destitueretur. Itaque cùm celebriora festa, & præcipuè D. Virginis solemnia ex more celebrarentur in Ecclesia, diuini sui languoris pertæsus, crebrũ sacratissimæ Dei genitricis opem implorabat, eidemque cum gemitu & suspirijs conquerebatur, quòd suæ sacræ festiuitati iam interesse non posset. Quod cùm sæpius deuotè factitaret, tandem noctu D. Virgo cubiculum eius ingressa est, habens in comitatu complures virgines sacras, iam in cælestibus triumphantes, quæ omnes admirabili fulgore & incredibili venustate, & cubiculum totum illustrabant, ipsumque infirmum ineffabili gaudio recreabanr. Inter quas singulari splendore & pulchritudine immensa præminebat sacratissima virgo Maria. Quanquam & reliquas virgines omnes (mente ex præsenti lumine diuinitus illustrata) earundemque nomina & statum luculenter discernebat. Moxque mobitur vxorem sibi accubantem compellat, vt è somno excitata, tam iucundæ visionis & admirabilis splendoris particeps fieret. Illa verò grauiori somno diuinitus detinebatur. Porrò B. Virgo infirmum alloquens, ait: audiuisse se gemitus & suspiria ipsius, & nunc tandem eum voti sui cõpotem fore, cùm primũ se in Ecclesiam ad altare B. Virginis deferri curaret. Multa deinde ipsa B. Virgo eidem infirmo prædixit de impendentibus toti Belgio plagis ac grauissimis tempestatibus, prohibens ne quicquam de illis arcanis cuiquam hominum

reuela-

reuelaret. Posse tamen, ac debere eum omnes ad meliorem vitam ac pœnitentiam hortari, si fortè plagæ imminentes vel auerterentur, vel Dei misericordia mitigarentur. Molitor eâ visione recreatus, paulò post rogat se deferri ad Ecclesiam. Ad quam delatus, ait gestantibus, vt dimittatur. Dimissus, mox quindecim gradus, per quos ad crepidinem altaris sacratissimæ Virginis accessus erat, solus ascendit, & iam inde ab eadem hora integram incolumitatem, omniumque membrorum suorum officia recepit. Ille verò deinceps religiosissimam & santissimam vitam ducere incepit, assiduè in templo versans, orationi & rebus diuinis vsque adeò intentus, vt ex oculis totoque vultu omnibus patesceret, eum assiduè cælestia ac diuina meditari, fatebaturque se alacri animo geniculatim repturum Romam vsque, vt vel modico tempusculo, eadem tam amabili ac iucunda luce, tamque desiderabili tot sacratissimarum virginum adspectu denuò potiri posset. Porrò, venerandus vir Dominus N. qui hæc ex ore ipsius molitoris audiuit, cùm aliquoties in concione suis auditoribus hanc tam amabilem historiam exponeret, vidit multos auditorum præ gaudio ac desiderio rerum cælestium in lachrymas solui.

Simeon Metaphrastes in oratione de ortu, educatione, ac decessu sanctissimæ Deiparæ virginis, Iudæus quidam irruens in sanctum grabatum, quo corpus exanime sacratissimæ Virginis deportabatur, diuinitus abscissione manuum punitur, idemque post actam pœnitentiam sanatur.

CAP.

CAP. XXXI.

CVM diuina arca ſacratiſſimi corporis intemeratæ Virginis, ex Sion Apoſtolicis vecta manibus ac humeris ad ſacrum Gethſemanæ prædium exportaretur, accidit huic pulchræ & diuinæ rei graue quiddam, quod & odioſum, nō tamen ſilentio, ſed memoriæ mandandum: & ad gloriam quidem & laudem piorum, dedecus autem impiorum, qui infidelitatis malum ſemper ſectantur. Cùm hoc ſacrum & impollutum corpus in Gethſemane efferretur, vbi ſepulchro tradi Deiparam ipſa præceperat, Iudæis, qui ſemper fuerunt repleti inuidia, ne hoc quidem ſuccurrit tacere, ſed ad eius, quod fiebat, ſplendorem claudere oculos, & ad eius innatum motum animi erumpere. Qui erat ergo alijs inſanior & impudentior, is cùm venerandum portaretur grabatum, in id irruit plenus inconſiderato impetu & furore. Eius autem ſcopus erat, hunc ſacrum lectum in terram allidere, & tali afficere iniuria, vt qui eſſet vir inſigni audacia. Non neglexit autem diuina iuſtitia, ſed manus, quæ grabatum apprehenderant, ex vlnis protinus fuerunt abſciſſæ. Verùm, quæ in partu gaudio totū orbem terrarum expleuerat, non erat vlli omninò in morte futura cauſſa moleſtiæ. Cumque qui paſſus fuerat, eſſet quidem improbus, non tamen omninò eius improbitas videretur inſanabilis, ex his quæ erat paſſus, iuſtam eorum, quæ malè ſenſerat, petijt pœnitentiam. Et quoniam carebat manibus, nec eas poterat ad preces extendere, emittit lachrymas ex oculis, & ſic petit curationem. Diſciplinam autem vide ſimul & me-

& medicationem. Statim ij quidem, qui lectum ferebant, constiterunt: accedit verò is, qui passus fuerat sectionem: &, quæ amputatæ fuerant, partibus vlnis applicatis (hoc autem iusserat Petrus) statim consecuta est manuum curatio.

Ioannes Zonaras Tomo 3. Annalium. De Ioanne Zimisca Imperat. cui D. virgo victoriam contra Rossos per S. martyrem Theodorum obtinuit, & de gratitudine Zimiscæ erga S. Theodorum & B. virginem.

CAP. XXXII.

IMperatore Iohanne Zimisca contra Rossos præliante, cùm diu victoria anceps esset, Romani diuinitus adiuti esse perhibentur. Nam & procellam Scytharum facies verberasse, & quendam in equo à multis visum, qui Romanos defenderet, & Barbarorum phalanges conturbaret. Eo porrò die memoria Theodori ducis insignis martyris celebrabatur. Theodorum porrò ducem Romanis contra Barbaros auxilio fuisse, ex eo cognitum est: Muliercula quædam Bizantia, religiosa & modesta, pridie illius pugnæ in somnis sanctam Deiparam procedere cum magno comitatu videre visa est, ac dicere: Domine Theodore, meus & tuus Ioannes grauia certamina sustinet: properè igitur illi opem ferto. Id somnium illa quibusdam aperuit, qui die notato compererunt, id pridie postremę pugnæ contigisse. Imperator verò, vt martyri pro nauata opera gratiam referret, elegantissimum ei templum Euchaniæ, siue Euchitæ stru-

xit, vetere diruto, in quo corpus eius multis certaminibus defunctum, repositum erat, & vrbem, veteri nomine abolito, Theodoropolim appellauit. Bello Rossico ad hunc modum confecto, Imperator Byzantium reuersus, ab omnibus ordinibus splendidè excipitur. Nam & Patriarcha cum omnibus sacerdotibus ei obuiam est progressus, & Senatus, & populus, coronas offerentes, & currum cum quatuor albis equis, rogarűtque, vt eo conscenso triumpharet. At ille coronas accepit, & equo singulari candido triumphauit, & vestibus Bulgaricorum regum currui impositis, supraque eas imagine Deiparæ collocata, currum antecessit: Postmodum quoque Christi seruatoris templum in Chalce magnificum exstruxit.

Petrus venerabilis Abbas Cluniacens. lib. 2. cap. 9. miraculorum. De mirabili visione fratris cuiusdam Carthusiani, quem à dæmonibus grauiter angustiatum virgo Mater ab eorum impetu vindicauit, & quædam eum monumenta obseruare monuit.

CAP. XXXIII.

MVlta quidem in sacro ordine Carthusiensi miracula contigisse, à pluribus accepi. Sed quia ipsi humilitatis virtute, qua semper serui Dei miranda opera sua, quanto possunt nisu, occultant: vix aliquid ex his prodere alicui voluerunt: rara, immò rarissima, quibus omnimoda fides accommodanda esset, ad me miracula peruenerunt. Quæ tamen absque dubio certa comperi,

peri, tacere nec volo, nec proposui. Fuit ex eorum numero, non quidem monachorum, sed Conuersorum, Conuersus quidam, humilis genere, iuuenis ætate, sed moribus generosus, & vitæ sanctitate prouectus. Hic toto studio, obedientiæ, humilitati, mortificationi, omnem quã poterat operam adhibens: mundum sibi seque mundo non solùm crucifixerat, sed etiam sepelierat. Amori diuino, & specialiter memoriæ matris Domini, ita totum se vouerat, vt à bonis viris ipsum, vitámque eius cognoscentibus, nihil scire iudicaretur, nisi Christum Iesum, & hunc crucifixum, sacramque ipsius crucifixi Matrem, ac perpetuam virginem humanæ salutis singularem, post Dominum amatricem Mariam. His studijs, à conuersionis suæ principio cœptis, magis ac magis insistens, & in hac nostra iuxta Psalmum lachrymarum valle, de virtute in virtutem proficiendo: ascensiones in corde suo disponens, antiqui & communis hostis inuidiam contra se velut nouam ac specialem concitauit: nec iam occultè, sed palam, quantum perditus ille perditionis humanæ sit auidus, ex seipso monstrauit. Iacebat quadam nocte in cellula, sibi, vt illorum mos est, ad laboris solamen & orationis secretum designata. Et ecce in multo iam processu noctis, ipsi adhuc vigilanti, & celestia meditanti, dæmonum turba in specie porcorum agrestium apparuit. Furebant vbique per totam cellam, & discursu insano, rictu horrendo, dentibus longissimis, ac veluti in necem eius exacuatis, pauefactum ac tre-

tensa, Quomodo, inquit, huc detestandi venire ausi fuistis? Non est hic vester, nec iam contra eũ in aliquo præualere poteritis dixit, ac dicto velocius, totum illud infandum collegium, vt fumus euanuit. Perstitit illa post dæmonum fugam, cum homine adhuc tremente, eumque his verbis consolata est: Placet, inquit, quod facis, tuique animi deuotionem, DEO mihique gratam esse noueris. Fac ergo quod facis, & de his ad meliora perseueranter proficere stude. Et vt tibi aliquid singulare in mandatis tradam, stude vilibus escis, complectere abiectas vestes, operi manuum deuotus insiste. His animatum hominem Virgo relinquens, cælos repetijt.

COLLATIONVM SACRARVM LIBER TERTIVS.

INSIGNES ET IVCVNDAE HISTORIAE DE MIRABILIBVS

quibusdam, quæ circa venerandas Christi Seruatoris, Deiparæ Virginis, SS. Apostolorum, aliorumque Sanctorum imagines, antiquitus contigisse probatissimi authores referunt, & partim nostro sęculo contigerunt.

Constantini, cognomento Porphyrogeniti, in Christo Romanor. Imperatoris Narratio, collecta ex historijs, De manufacta Christi Dei nostri Imagine, missa ad Abgarum, & ex Edessa translata in beatissimam vrbium Reginam Constantinopolim.

De authoritate huius historię.

HVIC *narrationi, vt hoc loco in Simeone Metaphraste annotauit reuerendissimus Veronæ Episcopus Aloysius Lipomanus, minimè dubia fides habenda est: tum quòd apud Græcos, vt ex eorum Minæis constat, celebratur festum exportationis ipsius Imaginis ex Edessa ciuitate ad vrbem Constantinopolitanam, tempore Romani Imperatoris: cuius filij fuêre duo præsens, scilicet author Constantinus, & Romanus: qui etiam, dum pater viueret, appellabantur & ipsi Imperatores: tum quòd & Euagrius in Ecclesiastica sua historia, & secunda Nicæna Synodus, ipsam Euagrij historiam, & alios super hoc in V. actione allegando, abundè tractant.*

stat Aloysius. Videat etiam Lector Adriani I. Pontificis Maximi scriptum, quod habetur Tom.3. Conciliorum postremæ editionis, cap.18. Denique Laurent. Surium in vitis sanctorum 26. Augusti.

CAP. PRIMVM.

NON solùm comprehendi non poterat Patri coæternum Dei verbum: sed eius quoque plurima, vel omnia potius eius opera teguntur eadem caligine incomprehensibilitatis: neque ea solùm, quæ constituit, hoc vniuersum architectans: sed ea etiam, quæ in assumpta per œconomiam massa nostri corporis nobiscum versatus, fecit per primam illam & vnicam potentiam suæ diuinitatis. Vnde oportet omninò eum, qui seipsum non ignorat, & quæ sunt supra ipsum, se nescire cognoscit, non gloriari in immensum, neque stolidè ingredi per inane, nec contendere se omnia scire, neque ignorare, quæ ipse non comprehendat. De hac igitur expressa forma eius, qui fuit Deus & homo, quæ impressa fuit sine pictura admirabili eius qui fecit voluntate, incontexta veste, quæ eam suscepit, & tunc quidem missa fuit ad Abagarum ad eius curationem: nunc autem Edessa ad hanc vrbium reginam, certo omninò Dei consilio & prouidentia ad eius salutem & custodiam est translata, vt ex ijs, quæ sunt pulchra & honesta, nihil ei deesset, cùm debeat omnes vincere in omnibus: existimo oportere eũ, qui est pius & iustus auditor & spectator, singulorum quidem historiam singulatim vt sciat, postulare, & antiqua

narrationis velle certam & non dubiam accipere ſententiam: Cauſſam autem, quomodo ex gutta humida abſque coloribus & arte picturæ, impreſſa fuit forma vultus in panno ex lino contexto, & cur quod eſt contextum ex materia, in quam tam facilè cadit interitus, interitum tempore non accepit, & quæcunque alia is, qui res aggreditur naturaliter, ſolet diligenter perſcrutari, relinquere Dei ſapientiæ, ad quam non poteſt accedi: vt qui ſciat, quòd ſi quis accurate omnia contenderit apprehendere, exturbatus in perfectam ignorationem, & præcipitatus in profundum incomprehenſibilitatis, veniet in periculum, ne in ijs, quæ ſunt præcipua patiatur iacturam, pauca nolens cõcedere. Quodquot ergo in fide recti, & ardentiori zelo huc conueniſtis, agite, adeſte, & narrabo vobis ea, quæ qua oportuit perſcrutatus examinatione, & non ſine labore verſatus in inquirenda veritate, tam ex ijs, qui hiſtorias cõſcripsêre, quàm ex ijs, qui illinc ad nos venêre, quæ tanquam in arcanis dicebant apud eos conſeruari, memoria exactè potui cognoſcere.

Cap. 2. Cùm Dominus, & Deus, & Saluator noſter Ieſus Chriſtus ad genus noſtrum erigendum apud nos verſaretur, erat, vt dicit Propheta (*Pſalm* 71.) multitudo pacis in terra, & fuerat diſſipatus multorũ principatus & adminiſtratio, cùm tanquam ab vna zona, Romano imperio cinctus eſſet vniuerſus orbis terræ, & ſubiectus eſſet vni gubernatori. Ideo erat omnium cum omnibus ſecura congreſſio: neque ſibi videban-

debantur homines terram habitare diuisam, sed vt quæ ab vno Domino possideretur, & esset tota vnius opificis: & collum primo illi seruo inclinantes, pacem inter se agitabant. Quãobrem qui tunc erat Edesse Toparcha Abagarus, erat Aegypti præsidi notus & amicus, & alterius ad alterum veniebant vtrinque ministri. Quocirca illo quoque tempore, quo Dominus noster & Deus paternam implens volũtatem, salutarem doctrinam proponebat hominibus, & per insignia miracula, ad fidem in eum habendam conuertebat homines: accidit vt quidam ex ministris Abagari, nomine Ananias, in Aegyptum vadens per Palæstinam, in Christum incideret, & eum procul contemplaretur, verbis ab errore attrahentẽ multitudinem, & quæ omnem superabant opinionem facientem miracula. Postquam ergo iter suum confecisset in Aegyptum, & ijs, quæ mandata fuerant, tractatis rediret, cum recordaretur dominum suum diuturno articulari morbo tyrannicè vexari, & nigra lepra consumi, & duplicem calamitatem, & multiplicem potius morbum sentire, quod & articulorum affligeretur doloribus, & lepræ malis cruciaretur, (aderat autem pudor quoque deformitatis, propter quam ab hominibus non erat adspectabilis. & neque solummodò erat ferè semper in lecto, sed amicos etiam, qui veniebant ad eum adspiciendum, præ pudore cælabat) propterea hæc laborauit scire diligentius, vt posset certò renuntiare domino suo, quò ille quoque fortè per eum sanitatem consequeretur. Inuenit ergo rursus Dominum

minum in eisdem locis mortuos excitantem, cæcis visum donantem, claudos ad ingrediendum integros afficientem, sanosque & firmos reddétem omnes, qui aliqua laborabant infirmitate.

Cap.3. Postquam ergo persuasum habuit, & apertè cognouit hæc fieri à Domino, ea Abagaro reuersus significauit: & pluribus ea, quæ viderat & audierat, edocuit. Quamobrem vt qui rem in transitu comparasset maiorem, quàm quæ ei commissa fuerat, & vt qui bona afferret nuntia, benignissimè fuit exceptus & habitus fuit vnus ex maximè beneuolis. Et quoniam qui alicuius rei desiderio tenetur, tanquam rapinam existimat, si quod promissum fuerit, differatur, re, quæ narratur, & spe ipsa hominem excitante, vehementique studio incitatur ad venandum id, quod significatum fuerat: idcirco Abagarus est excitatus, vt litteris eum accerseret, qui talia dicebatur posse curare. Et protinus scripsit ad Dominum eam, quæ vbique circumfertur, epistolam: Abagarus Toparcha Edessæ, Iesu Saluatori, qui bonus exortus est medicus in ciuitate Hierosolymorum, salutem. Auditione accepi de te, & de tuis curationibus, vt quæ à te fiant sine medicamentis & herbis: &, vt fertur, cæcos facis videre, claudos ambulare, leprosos mundas, immundos spiritus & dæmones expellis, & eos curas, qui diuturno fuêre morbo vexati, & mortuos excitas. Cùm autem hæc omnia de te audiuissem, duorum alterum mihi venit in mentem, vt cogitarem, vel te esse Deum, & cum è cælo descenderis,

deris, hæc facere: vel te esse filium Dei. Proptereà ergo ad te scribens rogaui, ne graueris ad me venire, & morbum, quo laboro, curare. Etenim audio Iudæos aduersus te murmurare, & velle tibi malefacere. Est autem mihi ciuitas minima, & honesta, quæ vtrisque nobis sufficiet, vt in pace in ea habitemus. Quoniam ergo Ananias, & suæ in Dominum beneuolentiæ aperta præbuerat indicia, & viam rectè sciebat, & pingendi artem callebat, per eum ad Iesum talem misit Epistolam, mandans ei, vt si litteris Christo persuadere non posset, vt ad ipsum veniret, eius quidem certè formæ similitudinem accurratè descriptam ad eum deferret, vt in vmbra saltem disceret, non solum per auditum, sed etiam per visum, qualis sit hic magnorum opifex miraculorum.

Cap.4. Cùm autem, qui missus fuerat, peruenisset in Iudæam, inuenit Christum sub die differentē cum populo qui confluxerat & prodigiosè facientē insignia miracula. Cùm verò propter multitudinem eorum, qui propter diuersa, quibus opus habebant, venerant, non posset Ananias Iesu appropinquare, in quandā petram, quæ parū eminebat è terra, non procul à loco, in quo Iesus versabatur, ascendit, & assedit. Et cum ei fuit manifestus Iesus, quē populus abscondebat, cæterosque supereminuit, statim in illum quidem oculos, in chartam autem manuum defigebat, & eius qui cernebatur, describebat similitudinem. Hæc autem cognouit Iesus spiritu, & cū Thomā accersiuisset: Vade, inquit, in illum locum, & hominem, qui sedet supra petram, & meam formā

deſcribit, adduc ad me, afferentem etiam, quam habet ad me epiſtolam, vt id impleam, quod præcepit is, qui miſit. Vadens ergó Thomas, & cognoſcens Ananiam ex eo, quod audierat, quod eum eſſet inuenturus facientem, duxit ad Ieſum. Priuſquam autem ab eo acciperet epiſtolam, dixit ei Chriſtus cauſſam cur ad ſe veniſſet, & quid contineret epiſtola. Deinde cùm eam accepiſſet & perlegiſſet, alteram epiſtolam reſcripſit ad Abagarum his verbis: Beatus es, ô Abagare, qui in me credidiſti, cùm me non videris. De me enim ſcriptum eſt, quòd qui me viderunt, in me non credunt: & qui non viderunt, ipſi credent, & viuent. Quòd autem ad me ſcripſiſti, vt ad te veniam, oportet me hìc omnia implere, & propter quæ huc ſum miſſus. Et poſtquam impleuero, aſſumi ad eum, qui miſit me, patrem. Poſtquam autem fuero aſſumptus, mittam ad te vnum ex meis diſcipulis, qui tuum morbum curabit, & vitam æternam, & pacem tibi præbebit: & tuæ ciuitati cauebit, vt nullus eam poſſit ſuperare inimicus.

Cap. 5. Cùm Ananiæ Chriſtus eam tradidiſſet epiſtolam, quoniam videbat eum ſollicitum, vt alterum domini ſui exſequeretur mandatum, nempe vt ad eum deferret illius formæ ſimilitudinẽ, cùm aqua faciẽ abluiſſet, deinde humorem, qui ex ea deſcendebat, in dato ei mantili abſterſiſſet, diuinè prouidit, & ſupra rationẽ, vt eius figura in eo imprimeretur, & cũ eã tradidiſſet Ananiæ iuſſit reddi Abagaro, & eius ſolaretur deſiderium & morbum reprimeret. Poſtquam ergo cum his reuertens Ananias, peruenit ad ciuitatẽ Hieropo-

ropolitanorum,quæ Saracenorum quidem voce dicitur Membich, Syrorum autem Mabuc,cumque extra eam ciuitatem diuertiſſet adoleſcens, in cumulo tegularum recenter factarum,qui illic iacebat, ſacrum illum pannum occultauit, Circa mediam verò noctem viſus eſt ignis plurimus illum locum in orbem circundare, adeò vt intra ciuitatem viderentur omnia circumcirca ardere,& de ſe eam timentes, exirent, vt inquirerent de eo,quod videbatur,incendio. Illic autem inuentum comprehenderunt adoleſcentem,vt qui hoc admiſiſſet facinus, & de re eum ſunt ſciſcitati, & quiſnam eſſet, & quò iret,& vnde veniret,ſunt percontati.

Cap. 6. Cùm verò dubius animi eſſet adoleſcens propter alienam criminationem, tunc declarauit vndenam eſſet, & vnde veniret,& quid adferret, & ſignificauit ſe depoſuiſſe in tegulis id,quod afferebat, vnde etiam viſa eſt flamma accendi. Statim autem volentes illi ſcire veritatem eorum, quæ dicebantur, cùm locum eſſent perſcrutati, inuenerunt non ſolùm id, quod ab adoleſcente Anania erat repoſitum, ſed etiam in vna, quæ propè erat, tegula, diuinam aliam expreſſam effigiem, admirabiliter & ſupra quã poſſet conſequi intelligentia, cùm quæ deſcripta non fuerat forma, in teſta ex contexta tela conſcripta fuiſſet. Quod cùm vidiſſent, pleni ſtupore, & admiratione,propterea quod ardens ignis nuſquam eſſet inuentus, ſed ex claritate, quæ erat in forma, flamma viſa eſſet emitti,tegulam quidem, quæ in ſe diuinam expreſſam

 habe-

habebat effigiem, apud se detinuerunt, tanquam aliquem sacrum & pretiosum thesaurum: vt qui ex eo, quod viderant, coniecissent diuinam, quæ in ea erat, operationem: primum autem exemplar, & eius ministrum veteri retinere, miserũt ad Abagarum. Et nunc conseruatur, & in honore habetur apud eius oppidi habitatores, forma quæ est in tegula, non descriptæ formæ non descripta, & non manufactæ non manufacta. Ananias autem cùm confecisset iter sibi propositũ, aperuit domino ea, quæ interim facta sunt, ei etiam redditis salutaribus, quæ afferebat, symbolis.

Cap.7. Et hoc quidem est, quod dicitur à pluribus, quod neque remotum est à probabilitate, neque bonis eget testibus. Cęterum, hoc quoque exponam, ne quis suspicetur me, dum ego id ignorem, tenuisse alterum. Neque omninò est mirum in tanto tempore sæpè errare historiam. Nam in eo, quod est in hac re præcipuum, omnes consentiunt, & confitentur ex facie Dominica admirabiliter in linteo fuisse formam expressam: in nonnulla autem rei circumstantia, seu in tempore differunt, quod quidem nihil lædit veritatem, seu prius factum sit, seu posterius. Sic autem habet alterum quoque, quod dicitur. Cùm, inquiunt, esset Christus iturus ad salutarem passionem, quando humanam ostendens imbecillitatem, visus est animo anxius & orans, quo tempore eius quoque sudorem tanquam guttas sanguinis distillasse significat Euangelium (*Luc.22.*) tunc dicunt eum, cùm accepisset à quodam ex discipulis hoc, quod nunc vide-

videtur, frustum lintei, stillantes imbres in eo absterſiſſe, & statim fuiſſe expreſſam hanc, quæ videtur, diuinæ illius formæ effigiem. Quod cũ apud Thomam depoſuiſſet, postquam aſſcendit in cælos, per Thaddæum iuſſit mitti ad Abagarum, implens id quod erat ei litteris pollicitus. Postquam ergo aſſumptus eſſet in cælos Dominus noſter Ieſus Christus, dãs Thomas Thaddæo non manu deſcriptam Domini noſtri faciei effigiem, miſit ad Abagarum.

Cap.8. Cùm ergo Thaddæus perueniſſet Edeſſam, manſit primùm apud quendam, qui illic erat, Iudæum, cui nomen erat Tobias. Et ante ſermones ex factis volens Christi diſcipulis ſeipſum notum reddere Abagaro, eos qui erant ægroti illius ciuitatis, curauit ſola Christi inuocatione. Quamobrem cùm foma citò peruaſiſſet (quod quidem ſolet inuenire in ijs, quæ ſunt eiuſmodi: Res enim quæ ſunt admirabiles & præter opinionem, multos habent qui eas renuntient) peruenit etiam ad Abagarum, per quẽdam ex eius proceribus, qui vocabatur Abdu, illic ſcilicet Christi Apoſtolum. Cùm itaque ſtatim apud ſe cogitaſſet ex ea ſpe, quæ in ipſo habitabat, hunc illum eſſe, quem Ieſus ſuis litteris pollicitus eſt ad ſe eum miſſurum: & cùm de Thaddæo ipſo didiciſſet perfectius, iuſſit vt ad ſe adduceretur. Veniens ergo Tobias, ſignificauit hæc Apoſtolo. Ille verò cùm dixiſſet ſe in virtute ad eum eſſe miſſum, deinceps venit ad Abagarum. Cùm autem ante conſpectum eius eſſet appariturus, in ſua fronte tanquam in columna, appcla ea Domini Ieſu, quam diximus ſimilitu-

similitudine, sic ingressus est ad Abagarum. Is verò cùm ipsum procul vidisset venientem, risus est videre lucem maiorem, quam vt eam ferre posset adspectus, radiosque emittentem, quæ ex eius vultu exiliebat. Prodibat autem ab effigie, quæ erat ei imposita. Quamobrem insigni luminis splendore obstupefactus, & veluti eorum, quæ sibi acciderant, oblitus, & diuturnæ membrorum paralysis, è lecto exilijt, & resoluta membra coëgit ei currere obuiam. Eique idem accidit, sed alio modo, quod ijs, qui in monte Thabor resplendétem formam Domini viderant. Cùm ergo ab Apostolo eam accepisset effigiem, & capiti, labris, & oculis eam imposuisset, & nec alias quidem partes corporis eo contactu priuasset, illicò cognouit omnia membra mirandum in modum roborari, vt quæ mutationem in melius susciperent, lepramque expurgatam & fugientem, etiamsi in fronte eius aliquæ adhuc paruæ restarent reliquiæ. Cùm autem verbum veritatis ab Apostolo didicisset apertius, & de Christi, quæ opinionem superant, miraculis, diuinisque passionibus, & sapultura, & resurrectione à mortuis, & assumptione in cœlos, perfectè audisset, & confessus fuisset Christum verum esse Deum, cùm rogauit de forma in linteo impressa, quandoquidem proprius adstans, cognouit eam non consistere per colores materiales, & stupebat eam, quæ in ipsa erat, virtutem, quæ fecit, vt admirabiliter è lecto surgeret, & connumeraretur inter sanos. Adhæc Thaddæus declarauit tempus angoris animi, & eam, quæ ex sudore sine colore facta

est

est, transformationem, & vt ad ipsum veniret, iussum Domini, & alia quæcunque præcedens narrauit historia.

Cap. 9. Postquam ergo & ex his, & ex impositione manuum Thaddæi in nomine Iesu Christi ea, quæ dolorem afferebant, recesserunt, & quæ erant dissoluta, quodam modo constringebantur, & deformitas dispergebatur, & omnia redibant ad sanitatem: Abagarus in maximam omni ex parte adductus admirationem: Reuera, inquit, verus es & germanus Iesu filij Dei discipulus, qui curabat sine medicamentis & herbis: Et ego tanta in eum sum deuinctus charitate & fide, vt nisi ego vererer summam Romanorum potentiam, qui non permittunt ijs, qui sunt subiecti eorum imperio, contra se inuicem arma capere, fortiter aduersus Iudæos, qui crucifixerunt Dominum, arma mouissem, & eos subegissem. Nunc autem quoniam didici eius passionem fuisse volútariam, & persuasum habeo, quod nisi voluisset, ingrati in eum nullam habuissent potestatem, nihil quæro amplius. Rogo autem vt diuinum quoque consequar baptismum, & cum tota domo Domino Christo reddat familiaris. Cùm itaque multa prius effecisset miracula Domini Apostolus, & omnes curasset à morbis suis, inter quos is erat etiam, qui primus de eo famam retulit ad barbarum, quem liberauit à podagra, adduxit Abagarum ad diuinam piscinam: & cùm in eo ea fecisset, quæ sunt de more, baptizauit eum, & vxorem, & filios, & omnes qui erant in eius domo. Et egressus est ex diuina hac aqua expiation

ctionis totus mundus & sanus, repentè deletis ijs quoque paruis lepræ reliquijs, quæ erant in eius fronte. Hinc factum est, vt omnibus modis colens & adorans hanc formæ Domini effigiem, hoc quoque alijs adiecerit Toparcha.

*Cap.*10. A veteribus Edessæ habitatoribus imago cuiusdam dei, insignis ex dijs gentilium, posita erat ante portam publicam ciuitatis, quam necesse erat adorare omnem, qui volebat ingredi ciuitatem, & quasdam preces reddere constitutas, & sic intrare vrbis vias & vicos. Hanc ergo cùm tunc diruisset Abagarus, & omninò deleuisset, in eo loco, vbi ea erat posita; hanc non manu factam Domini nostri Iesu Christi imaginem cùm in tabula conglutinasset, & hoc, quod nunc videtur, auro ornasset, posuit, hæc verba in auro inscribens: Christè DEVS, qui in te sperat, à spe non excidit. Et statuit, vt quicunque per illã portam erat transiturus, pro illa veteri inutili columna, eum, quem par erat, cultum & honorem, qui debetur, & adorationem tribueret longè admirabili, & miraculorum effectrici Christi imagini, & sic ingrederetur ciuitatem Edessæ. Itaque conseruatum est hoc huius viri pietatis expressum monimentum, & de Deo dedicatum donarium, donec in hoc vitæ incolatu mansit Abagarus, & eius filius, qui regni simul & pietatis paternæ fuit successor. Ceterùm eorum filius & nepos, fuit quidem successor paterni & auiti imperij: non fuit autem hæres etiam pietatis: sed pietatem calcibus, vt ita dicam, insultauit, & ad dæmones, & ad idola transfugit.

fugit. Quamobrem dæmones quoque veluti remunerans, voluit, quoniam eius auus idolicam illam deleuit imaginem, eandem afferre condemnationem Domini imagini. Sed quod captabat, minimè est assecutus vir fraudulentus. Nam cum hoc præsciuisset loci Episcopus ea, qua ipsi licuit, vsus est prouidentia. Et quoniã locus, in quo sita erat Imago, seruabat figuram hemisphærij, speciem cylindri referentis, accensa ante imaginem lucerna, & imposita tegula, cùm calce & coctis lateribus obstruxisset loci ambitum, redegit murum in planã superficiem. Cùm igitur non videretur diuina forma, destitit ille impius à conatu. Ideò autem, vt arbitror, statutum est à sacerdote, vt ante imaginem poneretur tegula, ne aliqua putrefactio, quæ fit ex situ ædificij & ex humore calcis, inesset in linteo imaginis receptaculo, & ex diuturnitate temporis aliquid damni acciperet.

Cap. 11. Fluxit itaque interim multum temporis, & ex hominum effluxit memoria sacræ huius imaginis in columna errectio, ac eiusdem absconsio. Postquam autem suo tempore Chosroës rex Persarum, Asiæ ciuitates deripiens, venit etiam Edessam, & ante eam castrametatus, omnẽ mouit machinam, & omne comparuit instrumẽtum aptum ad oppugnandam ciuitatem, (fabricatus est namque omnia, quæ pertinent ad emittenda tela, conquassandos muros, & confringendas portas) in tantum periculum adducti Edesseni, ipsi quoq; excogitabant, quæ poterant, ad sui defensionem. Miserunt autem legatos quoq; ad

ad petendum auxilium à ducibus Romani exercitus. Ilion verò, qui tunc præerat Romanis copijs, & per se vexabatur ab hostibus, non poterat Edessenis mittere auxilium. Litteris autem addebat animum, epistolam Domini reuocans in memoriam, & veram, quæ est in ipsa prolata, sententiam, per quam dicitur, & creditur fore, vt conseruetur non direpta ciuitas. Persæ autem cùm aperta inuasione occultas quoque moliebantur insidias, & cùm procul cœpissent fodere, cogitabant per cuniculos ingredi ciuitatem. Cùm verò perinde ac quidam vrinatores sub terra essent intra muros, ex tali caussa contigit, vt manifestæ fierent insidiæ ijs, qui erant intra vrbem. In illa enim vrbis parte habitabat faber æris intra muros, cuius vasa ænea in domo sublimia sonitum emiserunt, Persis sub terra pulsantibus, & puluerem effodientibus. Cùm ergò planè essent inopes consilij, & essent ad extremam redacti desperationem Edesseni ciues, ad Deum confugiunt, & cum dolore cordis & lachrymis ipsum exquirunt. Noctu autem apparet Episcopo (erat verò is Eulalius) mulier quædam honesta & moderata, præstantior, quàm vt homo esset, ei consulens, vt Christi non manufactam acciperet imaginem, & cum ea faceret supplicationem: foreque dixit, vt Dominus omninò sua ostendat miracula. Episcopus autem dicebat se omninò ignorare, an sit apud ipsos, an apud alios ea imago. Tunc dicit ei, qui in muliebri apparebat habitu: supra portam ciuitatis, in hoc loco, hoc modo absconsa fuit hæc imago.

Cap.

Cap. 12. Manè ergo Episcopus euidenti visione fretus, ad locum veniens cum precibus, & perscrutans, inuenit hanc diuinam integram & incorruptam imaginem & lucernam, quæ tot annis non fuerat exstincta: & in tegula, ante lucernam imposita ad eius custodiam, aliā expressam similitudinem similitudinis, quæ in hodiernum diem conseruatur Edessæ. Cùm ergo sumpsisset in manus hanc diuinam Christi, qui DEVS & homo, effigiem, meliori spe cōcepta, venit ad eum locum, in quo Persæ fodientes, ex æris sonitu deprehensi fuerant, & cùm cœpissent ciues fodere intrinsecus, vbi sibi inuicem appropinquauerunt, ex illa lucerna oleum instillantes in ignem, qui fuerat eis paratus aduersus inimicos, & immisissent contra Persas, qui erant in cuniculo, omnes perdiderunt. Et cùm hinc liberati essent ab insidijs, eadem vsi sunt experientia aduersus machinas, quæ erant extra muros, & eas repentè combusserunt, & multos consumpserunt ex ijs, qui erant in eis hostibus. (*Vide Niceph. Callist. lib. 17. cap. 19. histor. Ecclesiast.*)

Iam autem effecti fidentiores, lapides quoque è muris emiserunt, à quibus ducem quendam exercitus hostium contigit interimi, & alios multos cum eo. Nec id solùm, sed etiam ea, quæ extrinsecus à Persis accensa fuit, pyra aduersus eos, qui erant intus, quam olearum & multarum aliarum, quas immiserant, arborum alebat infinita materia, effecit diuinæ imaginis auxilium ferentis virtus, vt contra ipsos esset qui accenderant. Postquam enim ex alto Eu-

ialius eam è muro suis explicasset manibus, & obiret ciuitatem, repentè cùm peruenit ad hunc locum, ventus vehemens excitatus, aduersus eos, qui hunc rogum accendebant, flammam conuertit: quæ eos persecuta fuit & exussit, sicut olim Chaldæos. *Daniel. 3.*

Cap. 13. Non sunt hæc miracula nullis approbata testibus, aut oratione composita ad aures oblectandas, aut à nobis conficta deceptio: sed tres simul Patriarchæ, Iob Alexandrinus, Christophorus Antiochenus, & Basilius Hierosolymitanus hæc scripserunt, & hæc ita se habere significârunt Theophilo Imperatori, qui sacras imagines iniuria affecerat: quando multis ostendentes, quàm sint sacræ & venerandæ imagines, de hoc quoque tractârunt. Licet autem ei, qui velit, ipsam prolixam legere epistolam, & id discere. (*Videat lector 2. Nicænæ Synodi actionem 5.*) Sed Euagrij quoque Ecclesiasticam si quis diligenter legerit historiam; sciet omninò, quænam de hac sacra imagine narret in quarto libro. Scribit enim, quòd cùm alijs de caussis Chosroe, tum ob eam potissimum rationem exercitum duxerit, vt apertè ostenderet esse falsum, quod à Christianis de Edessa iactabatur ciuitate, eam non posse expugnari ac diripi. Qui cùm magnam lignorum struem, & penè infinitam, breui multa manu militum coëgisset, & ea circumcirca fixisset aduersus muros ciuitatis: deinde terram in medium eorum iniecisset, & alium murũ ei ex aduerso ædificasset, fuit altior muris Edessæ. Et sic ex superioribus locis, & supra modũ dexteris, erat mox tela

emissu-

emissurus aduersus eos, qui pericula adibant pro ciuitatis defensione. Quod quidem cùm viderent Edesseni, apertè veluti montem excitari aduersus mœnia, per quem tanquam ex plano, credebant hostes esse ingressuros ciuitatem, etsi planè essent perplexi, & nescirent quid agerent, machinantes tamen ipsi quoque, quæ poterant, aggrediebantur ducere fossam ante murum illum recenter factum, vt si possent attingere vallos, qui erant ante aggerem, terram in fossam attraherent, & sic magnus ille murus, tanquam somnio effictus, citò pessũdaretur & diffflueret. Postquam autem absoluta quidem esset fossa, ignem verò ligna immittentes, à scopo aberrarent, nec posset ignis, propterea quòd terra esset constipata; & ligna adhuc viridia, aliquid apprehendere, cùm hanc sacram Imaginẽ in illam recenter ductam fossam tulissent, & ex ea aquam sanctificassent, eaque rogum & ligna adspersissent, effecerunt, vt ignis esset efficax: & fidei eorum, qui hæc fecerunt, opem ferente diuina virtute, facta est aqua igni tanquam oleum, & accendit flammam, & consumpsit quidquid apprehendit. Tunc ergo rex Persarum desperans fore vt vrbs caperetur, cùm didicisset vndenam haberent auxilium, processit ad ineundam cum eis conuentionem: & percusso fœdere pacis, reuersus est in suam regionem.

Cap.14. Erat autem ipse quoque haud ita longo post tempore beneficium assecutus ab hac sacra imagine, quæ hostes eius beneficio affecerat, & suos de medio sustulerat. Eius enim filia,

volẽs dæmonis petitionem,& confirmare quod erat pollicitus: siue eius,qui veniebat, extimescens potentiam propter malos & scelestos suos mores,misit qui iuberent,vt hæc imago reuerteretur in suam ciuitatẽ,è qua exierat,adiectis à se missis donis ad eos,qui eam miserant. Erant ergo apud Edessenos hæ prætiosæ opes,thesaurus, qui non potest exinaniri,imago illa primaria,& non depicta,quæ semper ab eis honorabatur, & eos vicissim custodiebat.

Cap. 15. Postquam autem ad hanc vrbium reginam vndique confluxerunt, quæ sunt optima & pulcherrima, eratque Dei voluntas, hanc quoque sacram imaginem hîc recondi cum alijs thesauris: Romanus, qui erat Romanorum Dominus imperij,studium adhibet, vt per ipsum ciuitatum regina hanc consequatur. Diuersis verò temporibus mittens Edessam,petebat vt ea cum Epistola, quam Dominus sua manu scripserat, ad eum mitteretur:& promittebat se contra eis daturum in permutatione Saracenos numero ducentos, & argenti signati duodecim millia. Edesseni autem dicebãt sibi non conducere, suæ ciuitatis custodem & conseruatricem argento & hominibus mortalibus permutare. Cùm autem ille sæpè petendo instaret, illi verò sæpè preces reijcerent,tandem sexies millesimo quadringentesimo quinquagesimo secundo anno ab origine mundi misit Ameras Edessenus, rogans vt scripta cautione per aureum signaculum, quod haberet firmitatem, fide iuberet Imperator, non esse Romanorum exercitus hostiliter inuasuros quatuor ciuitates: dico autem Rho-

cam, quam vox barbara vocant Edessam, (*Charran*,) Charam, Sarotze, & Samosata: neque ex eorum agris prædas esse acturos, aut eos, qui in illis habitant, redacturos in captiuitatem: tradendos autem esse sibi ducentos Saracenos ex contribulibus cum ea, quæ prius fuit promissa, quantitate pecuniæ. Quod si faceret, sciret se ad eum missurum illam, quæ quærebatur, Imaginē & Christi Epistolam. Imperator verò, eius boni desiderio concedens omnia, quæ fuerant proposita, cùm dedisset ea, quæ petebantur, misit Abramium Deo charum Samosati Episcopum, qui illo tempore hîc agebat, ad diuinam illam suscipiendam Imaginem, & Christi Dei nostri Epistolam. Aduertens autem & qui misit, & qui erat minister, ne in ea tradenda callidè deciperetur, & pro non descripta & vera, traderetur ea, quę tunc fuit descripta propter Persicum casum, has ambas cum alia, quæ celebratur in Ecclesia Nestorianorum, quæ ipsa quoque, vt est verisimile, sumpta fuerat ex prima, quæsitas accepit ad fidem faciendam. Quæ rursus sunt redditæ, retenta sola principali & vera. Sed hoc quidem posteà.

Cap. 16. Tunc autem excitabatur magnus tumultus à fidelibus, qui erant Edessæ, vt qui non sinerent à se auferri, quæ erant pretiosissima, & propugnacula eius, qui ipsos tulerat, ciuitatis: donec præfectus Saracenorum, alijs quidem persuasis, alijs verò coactis, alijs verò etiam minis mortis territis, effecit, vt ea traderetur. Cùm autem tonitrua & fulgura cum pluuia vehementissima, diuina prouidentia subitò erupissent, dum Edes-

sa

sa esset exitura imago, & Christi Epistola, rursus mouebantur ij, qui ea prius retinebant, & affirmabant Deum ijs, quæ fiebant, significare, diuina voluntate non fieri rerum sanctissimarum ex eo loco translationem. Sed cùm Præfectus Saracenorum, penes quem erat vniuersa potestas, statueret standum esse conuentis, & implendum esse promissum, egreditur è ciuitate effigies pretiosissima, & epistola à Deo scripta, & huc afferebatur. Et viam quidem conficientes ij, qui ea ferebant, peruenerant ad Euphratem: & rursus tumultus excitatur, nullo priorum minor, Edessenis dicentibus, quòd nisi diuinitus ostensum fuerit signum aliquod, nullo modo dmimittent id, quo continetur eorum securitas. Datur ergo eis signum, cùm essent infideles, & tentarent. Nauis enim, cum qua erat eis propositum transmittere Euphratem, cùm adhuc esset in portu in Mesopotamiæ, vbi eam solùm ingressi sunt Episcopi, diuinam Imaginem afferentes & epistolam, cùm seditiosi tempestate adhuc retinerentur, repentè sine remigibus, sine eo, qui gubernaret aut traheret, appulit in terram, quæ erat ex aduerso, gubernata sola diuina voluntate. Quod quidem omnes, qui conuenerant, stupore impleuit & admiratione, & persuasit, vt non inuiti cõcederent emissionem. Hinc perueniunt Samosata ministri eorum, quæ ferebantur. Erant autem Samosatorum & Edessæ Pontifex, & eius primus presbyter, & alij quidam religiosi Christiani, cũ quibus vna erat etiam minister Ameræ, quæ Romã reuertebatur. Hîc cũ aliquot dies essent morati, multis illic factis miraculis, rursus

iter sunt ingressi. Et rursus in via innumerabilis fiebant miracula à sacra Imagine & Christi Epistola. Cæci enim ex improuiso adspiciebant: & claudi, reddebantur sani, & membris integri: saltabant, qui longo tempore lecto decubuerāt: & sani fiebant, quibus erant manus aridæ; & (vt semel dicam) fugabatur omnis morbus & infirmitas: &, qui sani erant, Deum glorificabant, & laudabant eius admirabilia.

Cap. 17. Cùm autem multum iam viæ confecissent, veniunt etiam ad sanctissimę Deiparæ monasterium, quod vocatur Eusebij monasterium: quod quidem est in loco, qui dicitur Optimatū. In templo verò huius monasterij, quo par fuit honore, reponitur capsa, quæ miraculorum effectricem tegebat imaginem: & multi, qui accesserunt pura & syncera affectione, curati sunt à suis morbis. Quò etiam venit quidam vexatus à dæmone: quo tanquam instrumento vtens malus spiritus, & multa per ipsum eloquens, quæ pertinebant ad laudem Imaginis & Epistolæ, (Nam olim quoque, *Mar. 1. Luc. 4.* Nouimus quis sis sanctus Israhel, dicebant: qui erant earundem cum illo partium) tandem hæc quoq; quasi vaticinatus: Accipe, dicens, ô Constsntinopolis gloriam & lætitiam, & tu Constantine Porphyrogenitę tuum imperium. His dictis, fuit homo curatus, & statim liberatus à vexatione dæmonis. Horum autem verborū fuerunt multi testes. Nam cùm Imperator misisset obuiam ei, quod desiderabat, magistratus & primos totius senatus: & multi ex satellitibus simul cum eis exiuissent, accidit, vt magistri & patritij cum

infe-

inferioribus ordinibus ea audirent, & de ipsis ferrent testimonium. Et quoniam quæ dicta fuerant, citò euenerunt, iure est dubitandum, vndenam præscientia accesserit ad dæmonem. Nõ enim creduntur eam ex se habere, cùm à diuina gloria exciderint, & pro luce dicti fuerint tenebræ. Sed clarum est, quòd quodammodo diuina virtus visa est Balaamo. (*Num. 23. & 24.*) ministro eius, quæ tunc fuit, prædictionis, & aliàs alijs sæpe ea re indignis, sapienti quodam & solerti consilio: ita nunc quoque virtus, quæ erat in diuina effigie, visa est à dæmone. Et ideò per eum præsignificauit, quæ mox erant euentura. Sed cùm hoc quidem sic euenisset, eius meminisse interim non fuit fortasse alienum. Pergemus autem ad ea, quæ sequuntur, narranda.

Cap. 18. Decimoquinto mensis Augusti Imperatoribus de more festum celebrantibus semper virginis & Dei matris Mariæ in venerabili templo, quod est in Blachernis, circa crepusculum illuc peruenerunt ministri harum rerum pretiosarum. Et reposita est in superiore oratorio diuini huius templi arca, quæ intus habebat Imaginem & Epistolam. Quo venientes Imperatores, eam extra reuerenter adorauerunt. Deinde cùm honorificè magno comitatu, & multis lampadibus in regiam eam portassent triremẽ, cum ea venerunt ad regiam: & in templo, quòd illic est, & denominatur Pharos, propterea fortasse, quòd sicut vestis splendida id sit egregiè ornatum, eam reposuerunt, die sequẽti, qui erat mensis sextus decimus, piè & reuerenter salutantes eam rursus, & adorantes. Illinc sacerdo-

res, & iuuenes Imperatores (senex enim domi manserat propter corporis infirmitatem) cum Psalmis, & hymnis,& copioso lumine,per descensum ad mare, ea in triremi regia rursus imposita prope vrbem remigantes, vt quodammodo vrbem conseruaret per ipsum in mari ingressum,appulerunt extra murum ciuitatis, qui est ad occidentem. Quo in loco ęgressi è naue,pedibus ingredientes Imperatores, & totus senatus, & sacrorum Antistes cum tota Ecclesiæ congregatione,eo quo par fuit comitatu prosecuti,tanquam aliam arcam,vel potius super eam,vas deducebant, quod illa sanctissima & pretiosa custodiebat. Et cùm,quæ erant extra muros transmisissent vsque ad portam auream, deinde ingressi ciuitatem cum psalmodijs,& hymnis sublimibus, & canticis spiritualibus,& infinito lumine lampadum publicam celebrantes deductionem,iter faciebant per mediam ciuitatem,sanctificationis & roboris per hoc esse participem ciuitatem credentes, illæsamque & inexpugnabilem esse in æternum conseruandam.

cap. 19. Otiosa autem turba concurrente ad spectaculum, homo quidam paralyticus & imbecillus, & qui iam longo tempore suis innitebatur famulis, surrexit, vt videret diuinam Imaginem transeuntem, qui simulatque eam adspexit,pręter opinionem sanus effectus,cùm cognouisset esse confirmatas & corroboratas bases suorum pedum, accurrit ambulans ipsis pedibus, & exosculatus est capsam Imaginis, & Deum magnificauit, narrans quod in se factum fuerat miraculum. Quem cùm vidissent omnes,

qui

qui simul aderant, & verba eius audiuissent, emiserunt gloriam Deo vniuersorum, qui semper facit admirabilia. Tam multę autem lachrymæ præ gaudio sunt profusæ, & tam multæ ad Deum preces & gratiarum actiones factæ sunt ab vniuersa ciuitate, diuina Imagine & veneranda Epistola transeunte per mediam ciuitatem, vt verbis explicari nequeant, vtpote quod quæ vidit oculus, non possit consequi oratio. Res enim, quæ sunt excellentes, pulchrius est videre, quàm audire: solentque talia relinquere à tergo orationem. Cùm ergo ad forum, quod est ante Augustinum, venissent duces huius celebritatis, & à via recta parum declinâssent ad sinistram, veniunt ad clarissimum templum sanctæ Sophiæ; & intra adytorum propitiatorum reponunt pretiosam Imaginem & Epistolam. Cũ autem hîc adorasset tota Ecclesiæ congregatio, &, vt par est, honorasset, illinc rursus egressi sunt cum sancto onere, qui peragebant processionem: & cùm venissent in regiam, in atrio, quod cognominatur Triclion, super Thronum Imperatorium, in quo consueuerunt respondere de rebus magnis tunc diuinam collocant Imaginem, cathedram omninò sanctificari Imperatoriã & simul iustitiam & benignitatem eis planè largiri, qui in ea sedebant, non immeritò credentes. Intensa autem de more facta oratione, post eam impletam hinc sublata fuit diuina Imago, & in prædicto Phari templo, in dextera parte, quæ vergit ad orientem, & reposita ad gloriam fidelium, & custodiam conseruata fuit

Impera-

Imperatorem, & ad tutelam totius ciuitatis & status Christianorum.

Sed ô diuina similitudo eius, quæ mutari non potest, patris similitudinis. O character characteris paternæ substantiæ. O venerandum & omni honore dignum signaculum primariæ pulchritudinis Christi Dei nostri. (Tecum enim loquor tanquam cum re animata) conserua & custodi semper eum, qui piè & moderatè nobis imperat, & tui aduentus memoriam luculētè celebrat. Quem cum tua benignitate ad auitam & paternam sedem extulisti, conserua eius germē ad generis successionem, & sceptrorum perpetuitatem; Statum pacificum præbe Reipublicę. Concede, vt hæc regina ciuitatum maneat inexpugnabilis: & vt nos placentes archetypo tuo Christo Deo nostro admittatur in eius regnum cæleste, eum glorificantes & celebrantes: quoniam eum decet gloria & adoratio, in sæcula sęculorum, Amen.]

Eusebius Cæsariens. lib. 7. cap. 14. Ecclesiast. hist. Nicephorus li. 6. cap. 15. Ecclesiast. historiæ, Gregorius Turonensis li. 1. de gloria Martyrum cap. 21. De imagine Christi Seruatoris, quam mulier hæmorrhoissa à Christo Domino curata erexit, eiusque miraculis, item de imaginibus Apost. Petri & Pauli.

CAP. II.

MVlierem, quam sanguinis profluuio laborantem, à Saluatore curata, Euangelia tradiderunt, Cæsareæ Philippi ciuem constat fuisse, domusque eius in ea etiam nunc ostenditur. Pro foribus verò domus ipsius, basis quædam

in

in loco editiore collocata, monſtratur: in qua mulieris ipſius velut genibus prouolutæ, palmas ſuppliciter tendentis, imago ærea videtur expreſſa. Adſtat verò alia ærea nihilominus fuſa ſtatua, habitu viri ſtola comptè circumdati, & dexteram mulieri porrigentis. Huius ad pedem ſtatuæ, in baſi, herba quædam noua ſpecie naſcitur. Quæ cùm exorta fuerit, excreſcere vſque ad ſtolæ illius æreæ indumenti fimbriam ſolet. Quam cùm ſummo vertice creſcens herba contigerit, vires inde ad depellendos omnes morbos languoreſque conquirit, ita vt quęcunque illa fuerit infirmitas corporis, hauſtu exiguo madefacti ſalutaris graminis depellatur: nihil omninò virium gerens, ſi antequam æreæ fimbriæ ſummitatem creſcendo contigerit, decerpatur. Hanc ſtatuam ad ſimilitudinem vultus IESV formatam tradebant: quæ permanſit etiam ad noſtra vſque tempora, ſicut ipſi oculis noſtris inſpeximus. Et nihil mirum, ſi hi, qui ex gentilibus crediderant, pro beneficijs, quæ à Saluatore fuerant conſecuti, huiuſmodi velut munus videbantur offerre, cùm videamus etiam nunc & Apoſtolorum Petri vel Pauli, & ipſius Saluatoris imagines deſignari, tabuliſque depingi. Sed & antiquas ipſorum imagines à quibuſdam conſecratas nos vidimus; quod mihi videtur ex gentili conſuetudine indifferenter obſeruatum, quòd ità ſoleant honorare, quos honore dignos duxerint. Inſignia enim veterum reſeruari ad poſteriorum memoriam, illorum honoris, horum verò amoris indicium eſt.

Conſtan-

nec vnius quidem promerui salutem. Adhæc aduenerunt sacerdotes Capitolij, dicentes mihi debere fieri fontem in Capitolio, & compleri hunc innocentum sanguine calente, & in eo loco me posse mundari. Et secundum eorum dicta aggregatis pluribus innocentibus infantibus, dum vellent sacrilegi paganorum sacerdotes eos mactare, & ex eorum sanguine fontẽ repleri; cernens serenitas nostra lachrymas matrum eorum; ilicò exhorrui facinus, misertusq; eis proprios illis restitui præcepimus filios suos, datisque vehiculis & donis concessis, gaudentes ad propria relaxauimus. Eadem igitur transacta die, nocturno nobis facto silentio, dum somni tempus aduenisset, adsunt Apostoli, sanctus Petrus & Paulus, dicentes mihi: Quoniam flagitijs posuisti terminum, & effusionem sanguinis innocentis horruisti, missi sumus à Christo Domino Deo nostro, dare tibi sanitatis recuperandæ consilium. Audi ergo monita nostra, & fac quodcunque indicamus tibi. Syluester Episcopus ciuitatis ad montẽ Soracten persecutiones tuas fugiens in cauernis petrarum cum suis clericis latebras fouet, hunc cùm ad te adduxeris, ipse tibi piscinam pietatis ostendet, in qua dum te tertiò merserit, omnis te valetudo ista deseret lepræ: quod cùm factum fuerit, hanc vicissitudinem tuo Saluatori compensa. Te autem ipsum in hac parte purifica, vt relicta omni superstitione idolorum, Deum viuum, verum, qui solus est & verus, adores & excolas; & ad eius voluntatem attingas. Exurgens igitur à somno protinus iuxta id, quod à sanctis Apo-
sto-

trina mersione vnda salutis purificauit. Leuatoque me de venerabili fonte, indutus vestibus candidis, septiformis Spiritus sancti consignationem adhibuit, beati Chrismatis vnctione, & vexillum sanctæ crucis in mea fronte liniuit, dicens: Signat te Deus sigillo fidei suæ, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti in consignationem fidei. Cunctusque clerus respondit, Amen. Et adiecit Præsul: Pax tibi, Prima itaque die post perceptum sacri baptismatis mysterium, & post curationem corporis mei à lepræ squalore, agnoui non esse alium Deum, nisi Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, quem beatissimus Syluester prædicat, trinitatem in vnitate, vnitatem in trinitate. Nam omnes dij gentium, quos vsque hactenus colui, dæmonia, opera hominum manufacta comprobantur. Etenim quantam potestatem idem Saluator noster suo Apostolo beato Petro contulit in cęlo ac terra, lucidissimè nobis idem venerabilis pater edixit, dum fidelem eum in sua interrogatione inueniens, ait: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Aduertite potentes, & aure cordis intendite, quid bonus magister & Dominus suo discipulo adiunxit, inquiens: Et tibi dabo claues regni cælorum: &, Quodcunque ligaueris super terram, erit ligatū & in cælis: & quodcunque solueris super terrā, erit solutum & in cælis. Et dum hæc prædicante beato Syluestro agnoscerem, ex beneficijs ipsius beati Petri integræ me sanitati comperi redditum.

D. Ioannes Damascenus orat. 1. de venerat. sanctarum imaginum, Leo Imperator in oratione Encomiastica in Ioannem Chrys. & Simeon Metaphrastes in vita eiusdem S. Chrys. De imagine S. Pauli Apostoli, quam frequenter intuebatur Chrysostomus, & de sancto Paulo Apostolo in specie eiusdem imaginis cum D. Chrysostomo colloquente.

CAP. IV.

BEATVS Ioannes peculiari quodam amore complectebatur sapientissimi Pauli epistolas. Erat autem illi in imagine effigies, ipsum Apostolum Paulum velut spirantem exprimens. Vbi pusillum quid temporis interquieuisset pro subleuanda infirmitate corporis (siquidem supra naturæ conditionem peruigilabat) & quum nonnihil ex Pauli epistolis percurrisset , in Apostoli effigiem fixius oculorum aciem intendebat, & quasi is in viuis superesset, ita in ipsum pressius contuitum defigebat. Hæc ibi Damascenus. Reliqua Leonis Imperator. verbis referemus. Cùm diuinas eiusdem Apostoli epistolas Ioannes Episcopus interpres & expositor percurreret, erat, vt est verisimile , dubia & suspensa cogitatione dicens: Quis scit an Deo grata sit mea interpretatio ? Hæc cogitans, rogabat vti de ea re à Deo fieret certior. Quòd etiam citò hoc modo factum est. Quidam ex ijs, qui Imperatori erant familiarissimi, offendit Imperatorem: qui mortem minatur, & mittitur, qui apud diuinum Pontificem Ioannem intercederet, vt noctu ad eum veniret propter metum Imperatoris, & sua ei exponeret, quibus assentiēs sanctus, per Proclum iubet vt veniat. Nox aderat, & si-

mul etiam adorat is, qui erat supplex Vt eum admoueat, dat operam Proclus. Deinde primùm aspicit per quoddam foramen, & videt Pontificem, vt consueuerat, in sede sedentem & scribentem. Ea autem erat interpretatio diuinarum epistolarum. Tunc autem, tunc illo terribili dignus habetur spectaculo. Videt enim Proclus diuinum Apostolum Paulum inclinatum post sedem ad caput Pontificis, & eos admouentẽ auri eius dexteræ, & cùm eo colloquentem. Proclum incessit stupor & admiratio, quanam ingressus esset qui cernebatur. Ignorabat enim quis esset, & rogat hominem, vt parum exspectet, rursus paulò post adspicit & semel, & bis, & erat idem spectaculum. Reprehenditur Proclus ab illo optimate, qui dixit non oportebat te, cùm videres mortem, quæ mihi exspectatur, alium ad sanctum adducere. Ille autem ei affirmat, se de eo nihil cogitasse. His adhuc dubitantibus, præco ad matutina cantica excitat ligni pulsibus. Homo itaque reuertitur, in secundam noctem spem reijciens. Accessit secunda nox, & tertia, & erat rursus simile spectaculum. His obstupefactus, vix tandem sensit Proclus nemine vidente à Deo missum esse eum qui loquebatur. Dicitque illi optimati: ô optime, Deo resistente studijs omnibus labor est inutilis. Roga ergo DEVM, vt tibi opem ferat. Dies aderat, & cùm supplicis recordatus esset Pontifex, rogauit an accessisset. De eo ergo ei significat Proclus, qui hæc etiam dixit: Cùm tu præteritis noctibus seorsum esses cum alio, statui non temerè accedere.

Cùm ſanctus autem rogaſſet, quiſnam is eſſet, incipiens Proclus, verbis quidem totum perſequitur miraculum, digito autem per imaginem euidentiſſimè probans, eum fuiſſe Apoſtolum, totam narrat ſeriem miraculi. Quibus cùm adhibuiſſet mentem hic vir diuinus, apertè intellexit ſpectaculum: & factus certior ſe ſuam accepiſſe petitionem, Deo egit gratias. Deinde ſic rurſus accerſit ſupplicem, & eum conuenit, & pro eo intercedit apud Imperatorem, & priori reſtituit magiſtratui, impletque promptius & alacrius, quæ reſtabant ex diuinis epiſtolis.

Hermias Sozom. lib. 2. Eccleſ. hiſtor. cap. 3. & 4. Conſtantinus Magnus cum militiæ vexillum ſigno ſanctæ crucis inſignijſſet, nemo vnquam huius ſigni miniſter vel ex vulnere mortuus, vel captiuitatis cladem perpeſſus eſt.

CAP. V.

CONſtantinus Imperator circa meridiem declinante iam Sole, vidit crucis ſignum ex lumine factum, ſcripturam conſertam ei & dicentem, In hoc vince. Idipſum & milites, qui tunc cum ipſo erant, viderunt. Dumque cogitaret Imperator quid eſſet, nox ſuperuenit, & dormienti Chriſtus apparuit cum ſigno, quod vidit in cælo, iuſſitque vt fieret eius ſigni figuratio, quæ foret auxilium in præliorum congreſſionibus. Mox facta die ſacerdotes Chriſti conuocans, de dogmate conſulebat. A quibus cùm in religionis Chriſtianæ myſterijs inſtitutus eſſet, iuſſit viros eruditos ex auro & lapidibus pretioſis in

vexil-

vexillum crucis transformare signum, quod Labarum vocabatur. Hoc enim signum bellicum inter alia pretiosius erat, cò quòd Imperatorem præcederet, & adorari à militibus moris esset. Vnde præcipuè Constantinum reor nobilissimū decus imperij Romani, insignum mutasse crucis, vt frequenti visione atque cura desuescerent à priori more subiecti, & eum solum arbitrarentur Deum, quem coleret Imperator, vel quo duce atque auxiliatore vteretur aduersus hostes. Semper enim hoc signum proponebatur ante ordines vniuersos, quod maximè laborantibus aciebus in prælijs adesse percipiebat. Constituit itaque certos signiferos, qui in eo laborarent: quorum opus erat, vt vicibus humeris id veherent, & omnes acies ita lustrarent. Fertur enim quidam, eo quod aliquando ferens hoc signum repentè hostibus inuadentibus expauisset, dedisse illud alteri deuehendum: cumque se de prælio subtraxisset, & iacula declinasset, subitò percussus interijt: ille verò, qui sacrum suscepit trophæum, multis se iaculantibus, permansit illæsus. Mirabiliter enim diuina regente virtute, sagittæ hostium figebantur in signo, à signifero autem inter pericula protinus euolabant. Dicitur autem neque alium vnquam huius signi ministrum, vt solet, in bello vulnere mortuum, aut cladem captiuitatis perpessum.

Libellus Athanasij Episcopi Alexandrini, de passione imaginis Domini nostri Iesu Christi in Beryto vrbe Syriæ crucifixæ, quid in 7. Synodo Oecumenica actione 4. vnde nos eum descripsimus, citatur, & Athanasio tri-

bitur, quòd plurimum facit ad libelli authoritatem. Habetur inter opera Athanasij, & in Thomis Laurēt. Surij, 9. Nouembris.

CAP. VI.

Leuate oculos intellectûs vestri, nouum hoc spectaculum comtemplamini, inspicite in Dei immensum hoc miraculum, date illi gloriā, illius inexplicabilem erga homines amorem, illiusque dispensationis magnitudinem considerate, lachrymas cum lætitia fundite. Apud Deū nihil nouum. Deus enim existens, cuncta potest. Quod autem in diebus nostris & nostri caussa factum est, corda omnia quæcunque audient, in stuporem ducet. Stupuit cælum propter talia ausa Abyssus conturbata nimis est, Sol, Luna, & reliqua sydera obtenebrata sunt ob tale facinus. Rursus autem lætata sunt ob id, quod circa se Deus dispensauit. Cunctæ cælorum virtutes audite, & stupescite in eo, quod factum est in diebus nostris. Intelligentes intelligite: inclinate aures vestras, vt ex corde audiatis.

cap. I. Berytus ciuitas est in finibus Tyri & Sidônis sita, vectigalis autem Antiochiensibus. In hac ciuitate cùm Iudæorum natio frequens esset, contigit vt propè synagogam, quam illic amplam habent, quidam è Christianorum numero domicilium à quodam conductum habitaret. Hic ex aduerso lectuli, imaginē Iesu Christi Domini nostri fixerat, erat hæc sanè veneranda, quòd integram Christi Domini proportionem exprimeret. Contigit autem non ita diu post

post id temporis, Christiano mansionē aliquantò ampliorem quærere: neque id omnino fortuitò factum est, sed ex diuina dispensatione, quę omnes cupit in agnitionem veritatis venire, & saluos fieri, exhibens miracula his qui illum colunt: & piè in illum credunt, verùm in redargutionem diffidentium, confirmationem autem & stabilimentum credentibus. Quærebat itaq;, vt dicere cœperam, Christianus ædes maiores: quas cùm in alio ciuitatis loco inuenisset, è domo, quam propè synagogam habuit, in alteram migrauit. Cùmque res suas omnes in eam transtulisset, imaginem tamen illam Domini illic forte reliquit, obliuione quidem illud, sed tamē diuina dispensatione. Iudæus autem commoditate loci captus, ædiculam illam conduxit, nondum animaduertens eiuscemodi imaginē illic affixam: suaque istuc transferens, aliquandiu illic habitauit.

Quodam autem die cùm hic gentilium suorum quosdam in prandium inuitasset, contigit, vt quidam conuiuarum, sublatis oculis, imaginem Christi Domini nostri inspiceret: moxque conuersus ad conuiuatorem, Tu, inquit, Iudęus cùm sis, qua fronte tandem audes huiuscemodi imaginem domi tuæ habere? Non dicam, hic quot plaustra conuitiorum & maledicta in Dominum Saluatorem effuderit. Conuiuator autem seipsum purgare studens, affirmabat etiam sanctè se huiusmodi imaginem hactenus non vidisse: atq; ita qui inuitatus erat, tacuit. Postquam autem fuisset egressus, ad principes sacerdotum hominem detulit, quòd imaginem

Salua-

Saluatoris in ædibus conseruaret, Nazaræumq; non eiecisset. Illi verò audita re, interrogauerũt num id posset approbare. Clamante illo, se posse confirmare quæ diceret, omnes congregati & furore perciti, illo quidem die nihil egerunt: sed manè facto, congregati summi sacerdotes & seniores, cum ingenti hominum eiusdem nationis turba, assumpto simul delatore Iudæo, ad ædes illas, in quibus imago Domini nostri habebatur, ire pergunt.

Cap.2. Cùm autem ad eum locum venissent seniores & principes sacerdotum cum ipso simul delatore, irruunt in domum, & confestim imaginem Saluatoris Domini nostri contemplati, furore pleni, Iudæum quidem extra Synagogam eijciunt, imaginem verò detrahunt, dicentes: Quemadmodum patres nostri illuserũt ei, (*Matt.26.*) ita & nos faciamus. Tũc omnes cœperũt exspuere, in faciem sanctæ imaginis Christi colaphisque hinc illinc faciem cædentes, dicebant: Quæcunque designârunt patres nostri in illum, ea & nos quoque faciamus in illius imaginem. Deinde inquiunt: Audiuimus, quòd illuserunt ei patres nostri; faciamus idem hoc & nos quoque. Mox talia conuicia euomuerunt in Iesu Christi imaginem, quæ nemo sanæ mentis excogitare posset, Addunt deinde: Audiuimus patres nostros pedes manusque illius clauis fixisse: quid obest, quo minus & nos idem tentemus? Confestim autem imaginis Domini pedes manusque clauis ferreis perforauerunt.

Deinde insano ore clamãt: Audiuimus quòd

& aceto

& aceto & felle imbuta spongia illum potauerunt: (*Marc* 15. faciamus & nos similiter: acceptaque spongia aceto plena, ad os imaginis applicuerunt. Rursum aiunt: Notũ nobis est, quòd & calamo caput illius patres nostri percusserunt. Fiat idipsum etiam à nobis pariter. Sumpto igitur calamo, caput Domini cædere cœperunt. Tandem aiunt: Clarum nobis est, quòd lancea latus illius pupugerunt. Nihil à nobis omittatur, addamus & hoc ipsum. Itaque lanceam cuidam porrigentes, iusserunt, vt latus imaginis Dominicæ transfigeret. Ex eo autem cõfestim sanguinis & aquæ riuuli emanare cœperunt. Christe, gloria tibi. Incompræhensibilis Domine, gloria tibi. Quis tibi similis Domine; Quis alius præter te Deus, faciens horrenda signa & terribilia, & obstupescenda in cælo & in terra? O admirabilis mediator Dei & hominum, & Homousion, mundi redemptor ac Saluator, totius bonitatis & pietatis fons & origo. O quantus es Domine Iesu in humilitate, qui cùm esses Deus morticinum nostræ carnis suscipiendo, homo fieri dignatus es pro salute generis humani, quem impij & crudeles paulò minus ab Angelis minoratum cernentes, horribili morte plectere non erubuerunt. O quàm magnus es noster Saluator in patientia, qui in tempore tuæ traditionis, tuo traditori ad te venienti, osculum præbere non renuisti, & seruo Malcho Apostoli gladio abscissam auriculam redintegrasti, (*Luc.* 22.) quando ad passionis victimam velut ouis mansuetus deducebaris. (*Esaie* 25.) O quantus es in misericordia

quòd signa & inaudita multa fecerit in mundo, quæ nemo alius agere potuit, accipiamus hunc sanguinem & aquam hanc, & deferamus ad nostram synagogam, & congregemus vniuersos, qui se male habent, & ex hoc perungamus eos: &, si vera sunt, quæ de Christo dicuntur, continuo sanabuntur: sin aliàs, ostentui habeantur à nobis cuncta, quæ à suis sequacibus asseruntur de eo. Hæc dicentes, hydriam deferunt ad synagogam, æstimantes se Christo IESV Domino nostro æterni Regis filio maximam inferre posse iniuriam. Congregauerunt igitur quoscunque repererunt languidos, & in conspectu Hebræorum introducti sunt in synagogam: inter quos quidam prouectæ ætatis erat homo, quem à natiuitate sua grauissima possederat corporis molestia, quæ Græca locutione παράλυσις Latinè verò dissolutio membrorum dicitur. Hic dum primùm ab eis fuisset perunctus, repentè de suo grabato quasi ceruus exsiliens, ad laudem filij Dei incolumis redditus, ad propria remeauit. Deinde adducentes cæcos nonnullos, loca illorum luminum perungere studuerunt. Qui ipsi statim in Christi Iesu nomine discussa cæcitate, post multos annos lumen amissum recipere meruerunt. Aegrotantes autem plurimi ad hoc spectaculum sunt adducti, manibus post terga reuinctis. Cùmque & illi fuissent peruncti, miracili virtute Dei vndique perfusi, sensu redintegrato pristino, ad propria dum reuertuntur sanctissimi, laudes Dei omnipotentis filij Iesu Christo Domino Saluatori nostro persoluuntur ab omni populo.

Tumul-

Tumultus autem exortus est magnus per totam tandem vrbem, concurrentibus omnibus propter innumerabilia, quæ fiebant, miracula. Et quicunque varijs languoribus infirmos possessos habebant apud se, illuc eos deducentes perungebant, & statim sanitatem quam desiderabant, consequebantur. Omnes autem ad quoscunque peruenire potuit opinio, afferentes infirmos, quos habere poterant in domibus, paralyticos, cæcos, claudos, surdos, mutos, & leprosos siue aridos, deducebant eos ad synagogam Iudæorum, vbi hæc signa fiebant diuinitus. Sed quamuis maxima esset hæc eadem synagoga, nequaquam tamen recipere poterat superuenientium multitudinem infinitæ enim erant populorum cateruæ, quæ illuc vndique confluebant propter innumerabilia miracula & prodigia, quæ pro nimia sua prolixitate, ne fastidium generent, transgrediendo prætermittuntur. Omnes autem principes secerdotum & seniores, & omnis turba Iudæorum, paruulorum ac maiorum, & mulierum, videntes quæ facta fuerant, crediderunt in Dominum nostrũ Iesum Christum, & dicebant: Gloria tibi sit æterne Deus & omnipotens pater, qui nobis indignis, quamuis serò, reuelâsti vnicum Filium tuum, & Dominum nostrum Iesum Christum, quem, vt Esaiæ vaticinium cecinit, virgo concepit, & virgo peperit, ac post partum virgo permansit. Gloria tibi sit Christe fili Dei, qui tanta mirabilia nobis miseris demonstrasti. Tibi credimus, tu nobis esto propitius, & nos suscipere dignare, quia ex toto corde, & tota anima ac-

ma atque virtute ad te confugimus. Hæc, & his similia clamantes dicebant, lachrymas autem amaras emittebant & singultus.

Cap.4. Postquam autem curati sunt cuncti, qui ægritudine detinebantur, occurrit omnis multitudo Iudæorum ad domum sanctæ Ecclesiæ, quæ in eadem vrbe erat, vbi & Metropolitanum inuenerunt. Cuius prouoluti vestigijs, se peccasse, se grauiter deliquisse, magnis vocibus fatebantur. Qui cùm ab ijs perquireret omnem rei gestæ veritatem, sanctam iconam Domini Saluatoris eidem demonstrantes, annuntiauerunt cuncta, quæ in ea exercuerant: & qualiter ab ictu lanceæ, sanguis & aqua emanauit ex latere ipsius, necnō & de mirabilibus ab ea ostensis, illi retulerunt per ordinem. Ille verò interrogabat, qualiter icona ipsa ab ijs fuisset reperta, &, si ab aliquo eam excepissent. At illi retulerunt ei, quod quidam Christicola per obliuionem in cellula synagogæ proxima dimisisset eandem iconam, dum se ad alium locum transferret hospitandi gratia. Qui statim iubetur inquiri, & repertus, in præsentia Domini Metropolitani statui. Cumque ab eo studiosissimè fuisset interrogatus, quomodo icona apud se deuenisset, vel à quo tam mirabiliter posita esset, respondit, dicens, quod Nicodemus, qui ad Iesum nocte venerat, (*Ioan.3.*) proprijs manibus eam composuisset, & moriens Gamalieli tradidisset. Gamaliel autem doctoris gentium Pauli διδάσκαλος (*Act.22.*) cum diem sibi cerneret adesse extremū, Iacobo eam reliquit, & Iacobus Simeoni & Zachæo, & sic per successores temporum in Hiero-

solyma perdurauit, vsquequò subuersio illius vrbis patrata est quadragesimo & tertio anno post ascensionem Domini & Saluatoris ad cælos. Sed biennium ante, quàm Titus & Vespasianus eandem subuerterent vrbem, admoniti sunt à Spiritu sancto fideles atque discipuli Christi, vt relicta vrbe ad regnum se transferrent Agrippæ regis: quia ipse tunc Agrippa Romanis fœderatus erat. Qui egressi ab vrbe, omnia quæ ad cultum nostræ religionis vel fidei pertinere videbantur, secum auferentes, in has regiones transtulerant se. Quo tempore etiam icona cum cæteris rebus Ecclesiasticis deportata, vsque hodie in Syria permansit, quam ego ipse à parentibus ex hac luce migrantibus mihi traditam, iure hæreditario vsque nunc possedi. Hæc certa & manifesta ratio est de icona sancta Domini Saluatoris, qualiter de Iudæa in Syriæ partes deuenit.

Auditis his sermonibus, reuerendissimus Metropolitanus valde hilaris redditus, conuersus ad populum Israeliticum, dicebat: Conuertere Israël ad Dominum Patrem vniuersorum viuentium, & adora nobiscum eius Filium, per quem sunt omnia creata, & Spiritum sanctum, qui est viuificator omnium viuentium, & illuminator nostrarum animarum, festina debitum absoluere votum. Omnis autem turba stirpis Iudaicæ clara voce cœpit cantare & dicere: Vnus Deus Pater, & ipse ingenitus: Vnus Filius, & ipse vnigenitus Christus, quem patres nostri crucifixerunt, & nos ipsum agnouimus verum Dominum: Vnus Spiritus sanctus, & ab vtroque

pro

procedens, per quē veraciter nos credimus esse saluandos. Hæc dicentes, prostrati genibus ipsius veniam postulabant de suis consequi sceleribus per baptismi remedium. Quos suscipiens beatus Antistes, cum suis clericis, per dies plurimos de disciplina erudiuit Christiana. Ad vltimum verò catechumenos factos, & triduano peracto ieiunio, ex aqua & Spiritu sancto regenerauit eos.

Cap.5. Postquam verò baptismum consecuti sunt, rogabant enixius sanctum virum, vt synagogam suam Ecclesiam consecraret in honore sancti Saluatoris mundi. Quorum petitionem minimè adspernatus, synagogam illorum, quæ maior esse videbatur, in nomine vnigeniti filij Dei redēptoris mundi consecrauit. Ex tunc itaque per diuersas orbis terræ nationes & prouincias mos inoleuit, vt basilicas plurimas vel oratoria Pontifices Christianæ legis, in honore sancti Saluatoris mundi condere & dedicare non desinant. Nam antea antiquiores nostri vel maiores hoc peragere minimè præsumpserunt. Sed ad narrationis nostræ ordinem reflectamus articulum. Rogauerunt autem Metropolitani præfatum virum, vt cæteras synagogas eorum in honore quorundam martyrum consecrando reconciliaret. Itaque & huic petitioni libenter animum accommodauit, & quæ illi suggesserunt, Dei iuuamine fretus, cuncta expleuit deuotus. Factum est gaudium magnum in ciuitate illa, non solùm de sanitate corporum, quæ emanauerat maxima: sed & de tantis animabus, quæ ab interitu satanę ad vitam æternam fuerunt reuocatæ.

Cap.6. Venerabilis verò & summus Antistes

die

die noctuque varijs fluctabat cogitationibus de hydria, quæ Dominicum intra se retinebat cruorem, valdè hæsitans, quid de eo opportunum fuisset peragere. Tandem autem salubri reperto consilio, omnium Ecclesiarum, quæ per orbem terræ longè lateque consistebant, inæstimabile atque profuturum prouidit consolationis remedium. Denique ampullas præcepit fieri vitreas, in quibus portiones misit singulas de sanguine & aqua, quæ de imagine Domini Saluatoris nostri decurrerunt, quas etiam per Asiam, Africam, Europam per suos nuntios dirigens, cuncta quæ apud vrbem iam dictam suo tempore contigerant, suis scriptis vel eloquijs manifestissimè vniuersis sanctæ Ecclesiæ filijs viriliter declarauit. Hoc insuper ab his efflagitans, vt per annos singulos in mense Nouembri, qui apud Hebræos est nonus, apud nos verò mensis vndecimus, vno die ipsius mensis, id est, quinto Idus Nouembris, non minori reuerentia, quàm Natalis Domini vel Paschalis, ista dies præcipua obseruatione colatur.

Cap. 6. Hæc est vera & vehementer credula ratio de cruore lateris Domini nostri Saluatoris, qui profluxit de sancta imagine ipsius, quæ crucifixa est in Syria, in Beryto ciuitate. Hic est etiam sanguis ille Dominicus, qui apud plerosque repertus esse dicitur. Nec esse aliter æstimandum à verè Catholicis, præter id, quod scribitur à nobis, quasi ex carne & sanguine Christi aliquid possit in mundo inueniri; nisi illud, quod in ara altaris per manus sacerdotum quotidie spiritualiter efficitur. Hæc ergo sciens aman-

mantissimi patres & fratres, acceleraui declarare vobis ad ædificationem animarum vestrarũ, ad incrementum vestræ fidei, vt & in hoc scire valeatis, quanta sit virtus & pietas Domini Saluatoris nostri Iesu Christi. Idcircò in fide fortes estote, & congaudete super magna & obstupenda eius miracula, quæ in nostra generationẽ à Deo sunt patrata. Et date illi gloriam cum lætitia gaudentes, & cum nimia compunctione eius maiestati immensas gratias agite, cò quòd fidei suæ & scientiæ dignos vos fecit esse. Ipsi Christo Iesu Saluatori, cum Patre sanctoque Spiritu gloria sit honorque, laus etiam perennis, qui sempiternum atque indiuisum absque initio & fine obtinet imperium.

In VII. Synhodo, quæ est altera Nicæna, sequuntur hæc.

Constantinus sanctissimus Episcopus Constantiæ, quæ est in Cypro, dixit: Ecce is, qui ab immortalitate appellationem sortitus est; totam hanc sacram congregationem ad compunctionem & lachrymas compulit. Non enim venerandas esse tantummodò imagines sanctorum docuit, sed & maximas quasdam medicandi rationes ab his proficisci. Tharasius sanctissimus Patriarcha dixit: Sed quispiam dixerit; quamobrem miracula à nostris imaginibus non eduntur? Cui sanè ita cum Apostolo sit responsum: (1. Cor. 14.) Miracula non credentibus data sunt, sed illis, qui in incredulitate versantur. Hi igitur, qui imaginẽ ita tractabant, infideles erant; quà de caussa signum illis datum est à Deo per

imaginem, vt ea ratione ad fidem nostram Christianam traherentur. Generatio enim improba & adultera signum quærit, & signum non dabitur illi. (*Matth.12.*)

Gregorius Turonensis lib. 1. cap. 22. de gloria martyrum, miraculum de imagine Christi telo traiecta.

CAP. VII.

ISto nunc tempore, per credulitatem integram tanto Christus amore diligitur, vt cuius legem in tabulis cordis credentes populi retinent, eius etiam imaginem ad commemorationem virtutis in tabulis visibilibus pictam, per Ecclesias ac domos adfigant: sed & in hoc inimicus semper humani generis æmulus exstat. Nam Iudæus quidam cùm huiusmodi imaginem in tabula pictam, ac parieti affixam in Ecclesia sæpè vidisset, ait: Ecce seductorem illum, qui nos genusque nostrum humiliauit. Et sic nocte veniens, telo ipsam imaginem verberat, elisamque de pariete, opertam veste, ad domum portans, flammis parat exurere. Sed res mira apparuit, quæ, quòd virtute Dei fuerit, non potest ambigi. Nam de vulnere, vbi imago transfossa fuerat, sanguis effluxit. Quod ipse iniquus spiculator, oppletus furore non sensit. Cùm autem per obscuræ noctis tenebras, domum suam fuisset ingressus, lumine adhibito cernit se totum sanguine cruentatum: timensq; ne scelus suum patefieret, abiectam à se tabulam, abdidit in obscuris, nec ausus est vltra contingere, quod iniquè præsumpsit auferre. Venientes autem Christiani diluculo ad domumDei, iconicam non inueniunt, stupentesque

que ac requirentes, quod fuerat factum, cruoris vestigia deprehendunt. Quod sequentes, ad domum Iudæi accedunt. Denique sciscitati de tabula, nihil certi cognoscunt. Requirentes autem eam sollicitè, in angulo cellulæ Iudæi reperiunt: qua Ecclesiæ reddita, furem lapidibus obruerunt.

Euodius Vzalensis Episcopus (qui claruit tempore D. Augustini) in lib. de miraculis S. Stephani, & citat Ioann. Molanus lib. de picturis. cap. 8. De imagine D. Stephani Protomartyris diuinitus allata, & quid per illam picturam Deus insinuare voluerit hominibus.

CAP. VIII.

CVm immensæ magnitudinis draco in die nundinarum Vzali è nubibus propendêret; relicta omni terrena negotiatione erat magnus multitudinis concursus ad gremium Ecclesiæ matris. Ad ipsam amici Dei sacratam memoriam in facie prostrata iacebat diuersa ætas, dispar quoque sexus, donec Stephani prece fusa, clementia Dei draconem illum subtraheret. Sequenti die negotiator nunquam cognitus: aut verius angelus: Sennullo Vzalensis Ecclesiæ subdiacono attulit velum, varijs coloribus pictum, in quo inerat pictura hæc. In dextra veli parte, ipse sanctus Stephanus videbatur adstare, & gloriosam crucem proprijs repositam humeris baiulare: qua crucis cuspide portam ciuitatis videbatur pulsare, ex qua profugiens draco teterrimus, cernebatur exire, amico Dei velut aduentante. Verùm ille serpens noxius, nec in fuga ipsa tutissimus, sub triumphali pede martyris

Christi contritus adspiciebatur & pressus. Talis itaque pictura veli à subdiacono suspensa est ante memoriam tanti patroni: & omnis ætas, omnisque sexus intueri cœpit, & mirari tanquam grande spectaculum, quo scilicet authore, quóue liberatore, draco ille exstinctus est, hostisque deuictus. Nam reuera Dei fuit ad homines quędam allocutio, in velo tacitè dicens: O miseri mortales, quale hesterna die draconis euaseritis incendium, vel cuius pro vobis aduocati fuerit acceptum suffragium, isto sequenti die istius veli significatione intelligite atque gaudete: Ecce draconem de vestra ciuitate cernitis fugatum & expulsum: ecce conterentem caput eius primum martyrem meum: ecce crucis trophæum, per quod vicistis inimicum.

De Cœmiterio S. Priscillæ virginis Romæ anno 1578. in Iulio inuento, de Antiquißimis in eodem picturis, & altari, & bis mille sepulturis. Excusum habetur ad calcẽ libelli, Piorum & deuotorum exercitiorum Colon. apud Ludouic. Alector. Anno 1579.

CAP. IX.

SVperioribus diebus extra portam Salariam, secundo ab vrbe lapide, in vinea cuiusdam Hispani, inter effodiendum subnigram arenam (quam Puteolanam vocant) in vsum ædificia exstruendi, euenit vt profundus effodiendo, magna omnium admiratione, via quædam subterrania inueniretur atque aperiretur, compertisque ibidem Christianæ religionis signis, eò personæ religiosæ, Cardinales, Prælati, & cuiuscunque conditionis viri concurrere cœpêre om-

ræ omnes, tam vetuſtatis ſtudioſi, quàm alij, vno ore dicentes, illud eſſe cœmiterium B. Priſcillæ virginis, iam inde ab incurſionibus Gothorum occultum, in quo ante receptam publicè Chriſtianam fidem, ſanctiſſima fœmina, (vtpote illius agri ac loci domina) & alij pij viri ſanctorum corpora, præcipuè martyrum, & aliorum Chriſtifidelium defunctorum condebant, atque etiam Chriſtiani illi Ethnicis magis ſuſpecti & exoſi latitabant: Ibi præcipua via eſt ſatis lata & alta, in cuius parietibus vtrinque ſunt exciſæ ſepulturæ, vna quidem ſupra aliam, tanquam thecæ ſeu arculæ quædam, ante quarum orificium erant lapides cum inſcriptionibus Latinis & Græcis. Sed plerique huiuſmodi lapides aut ſunt ſublati aut exciſi, aut cõfracti, ſicut etiam oſſa ſunt ſublata. Sed nihilominus adhuc aliqua exſtant, hactenus autẽ ſunt inuentæ bis mille & eo amplius ſepulturæ. Ex iſta præcipua via, tot aliæ viæ depreſſiores & arctiores, tot cuniculi deducuntur, vt ſubterranea quædam mortuorum ciuitas videatur, inſtar tamen Labyrinthi viarum ambagibus implicita, cuius circuitus ad vnum miliarium exiſtimatur, adeò vt non temerè quis ſe committat perquiſitioni loci, abſque multis funiculorum globulis ac tædis, atque igniario, ſi fortè tæde exſtinguerentur. Ibi in abdito quodar recesſu capella cum paruulo altari reper[illegible]ur. Ibidemque crucifixi imago picta ſ[illegible] vno latecum imagine duorum ſancto[illegible]æ, quæ exiſtire, ab altero verò vni[illegible] pluribus autem dicti matur B. Priſcil[illegible]

 cœmi-

cœmiterij locis eſt videre pictum paſtorem, ouem in humeris geſtantem, ſæpius pariter D. Ignatium inter duos leones, Abrahæ ſacrificium, & mulierem ſpongiam in manibus habentem, hanc credunt eſſe S. Praxedis imaginem. Eius corpus & pariter S. Potentianæ eius ſororis ibidem conditum fuiſſe ſacræ teſtantur hiſtoriæ. Extant quoque ſigna aliarum imaginum, quæ prę nimia antiquitate cognoſci non poſſunt. Eſtque locus tanta venuſtate, religione, & ſanctitate verendus, vt omnibus ingredientibus & bene perpendentibus terror quidem incutiatur, & lachrymæ excutiantur. Inde eſt cõijcere perſecutiones & ærumnas, ſimul & pietatem ſanctorum illorum virorum primitiuæ Eccleſiæ ibi, ad confirmationem noſtræ indubitatæ & certiſſimæ religionis Catholicæ ritumque Catholicorum, eſt videre religionem, curã & diligentiam illorum Dei amicorum circa humationem corporum. Ibi manifeſtiſſimè ipſis oculis cernitur, quod Ethnicorum & idololatrarum temporibus pij illi & ſancti Dei amici, cùm publicè in huius ſæculi luce non poſſent, in antris ſaltem & cauernis terræ pias imagines pingebant, ac venerabantur. Nunc autem inter Chriſtianos ipſos, ô nimiam cæcitatem huius temporis, non deſunt, qui ipſas è ſacris templis abradere & deturbare temerario auſu præſumant. Sed quod attinet ad cœmiterium, iam portis clau[illegible] nec cuiuis ingreſſus datur. Suntque iuſſi illius vi[illegible] [illegible]omini & alij ſub certis pœnis, quòd tam [illegible] Reuerendiſſimo vrbi v[illegible] oſſa inde ablata, [illegible]are debeat.

Interea autem deliberatur, an exstruendum sit ibidem aliquod templum.

Ioannes Zonaras Tom.3. Annal. De Leone Armenio Imperat. quibus imposturis inductus sit, vt oppugnaret venerandas imagines.

CAP. X.

VNde in eum furorem inciderit Leo Imperator, vt sacras imagines oppugnaret, exponam. Ei monacho, à quo imperium ipsi prędictum fuerat, gratiam relaturus, per quendam ex intimis suis dona misit. Is non in ipsum incidit, quippè iam mortuum, sed cùm alium inuenisset ibi habitantem, eum, vt quem non nosset, accessit. Ille verò (erat enim oppugnator imaginum, eiusque sectæ vehementissimus propugnator) neque munera accepit, & eo, quo afferebantur, dimissos: se à simulachrorum adoratore nihil accipere dixit, Leoni, & regni, & vitæ iacturam breui comminatus, nisi adoratione simulachrorum (sic enim venerandas imagines appellabat) abstinere. Hæc renuntiata solicitum fecerunt Leonem: rem igitur cum quodam ex familiaribus Theodoto Melisseno communicat, qui oppugnatoribus imaginum studebat. Is eum dolo aggressus, monet, vt negotium cum quodā monacho, quem eiusdem secum opinionis esse norat, communicet, & quòd ille suasisset, exsequeretur. Virum enim eum plenum esse gratia spiritus, acres futuras & præuidere & prædicere. Assensio Imperatore, monachum cōuenit, Imperatorem habitu priuati hominis ad eū venturum esse indicat, & quâ gratia sit venturus, quęq;

cum eo differenda ſint, inſtruit. Imperator noctu ad monachum abit, mutata veſte, ne agnoſceretur, Theodoto comitante. At monachus, vt ab illo ſpiritu commentum edoctus, Leonem pro Imperatore ſalutat: &, Ne (inquit) maieſtatem tuam celaris, neque imponere velis noſtræ vtilitati, ſed ſcito te de religione perperam ſentire, & planè ſimulacrorum cultorem eſſe, & te, & omnes qui tibi parent. Quod ſi ex Eccleſijs ſimulacra ſuſtuleris, & vita & imperium tibi diuturnum & fortunatum eſt futurum. Sin minus, ſcito te breui vtrumque amiſſurum, prætereaq; ſupplicia æterna ſubiturum. His Leo auditis, miratus monachum, ob prædictionem, vtique ignarus impoſturæ Theodoti, verbis illius captus eſt, & contra ſacroſanctas imagines vehementiſſimè ſæuijt, & eas omnes edicto tolli iuſſit: cumque ſanctiſſimum Patriarchā Nicephorum quoque in ſuam ſententiam pertracturus eſſet, ille verò, acriter aduerſaretur, & edictum illud & ſcriptis & oratione impietatis arguere, virum iuſtum relegat, qui quidem improbos Leonis mores præſenſiſſe fertur, qui orthodoxis offendiculo futurus eſſet, Eccleſiæq; tumultus occaſio. Nam cùm eius capiti diadema imponeret, manum ſuam ſpinis compungi putauit. Dum autem Præconneſum exſulatum abducitur, Magni Agri magiſter Theophanes confeſſor, tranſitu illius ſpiritu cognito (neque enim videbat ſanctum) cæreis incenſis & ſuffitu, eminus eum excipit, & proſequitur, atque ille viciſſim eum flexis genibus veneratur, cùm neque videret, neque videretur. Quod Patriarchæ co-

chæ co-

chæ comitibus admirantibus, & cui honorem illum præberet, percontantibus, respondit, confessori Theophani Magni Agri magistro: confessionem vaticinatus, necdum enim ea dignatus fuerat.

Venerabilis Beda lib. 3. cap. 2. hist. Ecclesiast. Anglicani, vt de ligno crucis, quod rex Osvvaldus contra Barbaros pugnaturus erexerat, inter innumera sanitatum miracula, quidam adolescens sit brachij languore curatus.

CAP. XI.

OStenditur vsque hodie, & in magna veneratione habetur locus ille, vbi venturus ad hanc pugnam Osvvaldus signum sanctæ crucis erexit: ac flexis genibus Deum deprecatus est, vt in tanta rerum necessitate suis cultoribus cælesti succurreret auxilio. Denique fertur, quia facta citato opere cruce, ac fouea præparata, in qua statui deberet, ipse fide feruens hanc arripuerit, donec aggesto à militibus puluere terræ figeretur. Et hoc facto, elata in altum voce, cuncto exercitui proclamauerit: Flectamus omnes genua, & Deum omnipotentem viuum ac verum in communi deprecemur, vti nos ab hoste superbo ac feroce, sua miseratione defendat. Scit enim ipse, quia iusta pro salute gentis nostrę bella suscepimus. Fecerunt omnes, vt iusserat. Et sic incipiente diluculo in hostem progressi, iuxta meritum suæ fidei victoria potiti sunt, in cuius loco orationis innumerę virtutes sanitatum noscuntur esse patratæ, ad indicium videlicet ac memoriam fidei regis. Nam & vsque hodie multi de ipso ligno

sacrosanctæ crucis assulas excidere solent: quas cùm in aquas miserint, eisque languentes homines ac pecudes potauerint, siue adsperserint, mox sanitati restituuntur. Vocatur locus ille lingua Angelorum Heofonfeld, quod dici potest Latinè, cælestis campus: quod certo vtique præsagio futurorum antiquitus nomen accepit: significans nimirum, quòd cælesti ibidem erigendum trophæum, cælestis inchoanda victoria, cælestia vsque hodie ferent miracula celebranda. Est autem locus ille iuxta murum illum aquilonem, quo Romani quondam ob arcendos Barbarorum impetus totam à mari vsque ad mare præcinxêre Britanniã, vt supra docuimus. In quo videlicet loco consuetudinem multo iam tempore fecerant fratres Hagustaldensis Ecclesiæ (quæ non longè abest) aduenientes omni anno, pridie quàm postea idem rex Osvvaldus occisus est, vigilias pro salute animæ eius facere, plurimaque psalmorum laude celebrata, victimam pro eo manè sacræ oblationis offerre. Qui etiam crescente bona consuetudine, nuper ibidem Ecclesia constructa atque dedicata sacratiorem & cunctis honorabiliorẽ locum omnibus fecerunt. Nec immeritò: quia nullum, vt comperimus, fidei Christianæ signũ, nulla Ecclesia, nullum altare in toto Berniciorum gente erectum est, priusquam hoc sacræ crucis vexillum nouus militiæ eductor, dictante fidei deuotione, contra hostem immanissimum pugnaturus, statueret. Nec ab re est, vnum è pluribus, quæ ad hanc crucem patrata sunt, virtutis miraculum narrare. Quidam è fratribus eius-

eiusdem Hagustaldensis Ecclesiæ, nomine Bothelmus, qui nunc vsque superest, ante paucos annos, dum incautus fortè noctu in glacie incideret, repentè corruens brachium contriuit, ac grauissima fracturæ ipsius cœpit molestia fatigari, ita vt ne ad os quidem adducere ipsum brachium vlla tenus dolore arcente valeret. Qui cũ die quadam manè audiret vnum de fratribus ad locum eiusdem sancta crucis ascendere disposuisse, rogauit vt aliquam sibi partem de illo ligno venerabili rediens afferret: credere se dicens, quia per hoc donante Domino, salutem posset cõsequi. Fecit ille vt rogatus est, & reuersus ad vesperam, sedentibus iam ad mensam fratribus, obtulit ei aliquid de veteri musco, quo superficies ligni erat obsita. Qui cum sedens ad mensam, non haberet ad manum, vbi oblatum sibi munus reponeret, misit hoc in sinum suum. Et dum iret cubitum, oblitus hoc alicubi deponere, permisit suo in sinu permanere. At medio noctis tempore cùm euigilaret, sensit, nescio quid frigidi suo lateri adiacere: admotaq; manu requirere quid esset, ita sanum brachium manũque reperit, ac si nihil vnquam tanti languoris habuisset.

Fulgos. lib. 1. cap. 6. Conrad. Lycosthen. lib. 12. Theatri.

Ligneæ crucis Christi imago sagitta sauciata, sanguinē emisit. Sagittarius pœnitentia ductus, contra Christi hostes bellare cœpit.

CAP. XII.

IMperantibus Ottone & Philippo, in eo bello, quod pro Germanico imperio inter se gesserũt, cum permulti se cum rebus suis in fanũ san-

cti Gouari, haud longè à Treuiris recepissent, quia & natura & arte satis munitus videbatur is locus, eoque oppugnaturus templum Vernherus Bolanus venisset: qui intus obsidebantur, cùm suspectam haberent fenestram, ne ea hostes aditum sibi in templum facerent, posita in eo loco crucifixi Christi imagine, quæ lignea erat, satis cauisse rebantur, ne inde hostes venirent. Sed cũ auaritia pro Deo aurum colat, Sagittarius quidam populationis spe sagittam in eum ipsum locum direxit, vbi in Christi imagine confixa fuit, & tanquam ex viuente corpore è lignea Christi effigie sanguis manauit. Ea re territus Vernherus, cruce sumpta, mare ad bellum contra Christi hostes gerendum traiecit: imago autem sagittaque sanguine conspersæ, in hunc vsque diem asseruantur.

Conradus Lycosthenes lib.14. Theatri, citãs M. Fritschium in Meteoris. Aleatur quidam pecunijs amissis desperabundus imaginem crucis saxo ferit, quæ sanguinem emisit. Aleator ipse diuina vltione horrendè punitus.

CAP. XIII.

BVdæ, Pannoniæ vrbe, duo aleatores ita conuenerant, vt alter in Dei nomine, alter in nomine diaboli luderet. Qui Deum nequitiæ fautorem faciebat, pecunias omnes, ipsas quoque vestes amisit: in tempestate nocte desperabundus domum rediens, per cœmiterium iter facit. Ibi Saluatoris crucifixi imaginem conspicatus, ira & furore plenus, saxum arreptum violenter fronti illisit. Miraculosè igitur saxum in vulnere hæsit, & copiosus sanguis profluxit,

Cœ-

Cœmiterio vicinis habitabat lanius senex podagricus, is per quietem vocem incertam audit: surgeret, & cultro proximum quemuis sibi obuiam factum confoderet. Quam vocem cùm tertiò iteratam, multis cum minis instantem audiuisset, parêre decreuit. Itaque cùm prius ne mouere quidem sese lecto posset, impigrè surgens laniario cultro arrepto, in cœmiterium descendens, aleatorem infelicem furibundum sibi obuiam factum cultro confixit. Hoc patrato facinore, iudicis ædes accedens, aditum, & colloquium postulat. Iudex non credere, sed phantasma dæmonis arbitrari, tandem admissus, somnium & cædem indicat. Cùm iam illuxisset, ad cœmiterium conueniunt, cadauer circumstant. Interim dæmones cum terribili vlulatu in sublime raptum cadauer, ex hominum conspectu abstulerunt. Ea res præter vulnus crucifixo illatum, aleatoris perfidiam arguit, & lanium à periculo liberauit.

Eutropius libr. 21. Rerum Romanarum, de quodam Constantino, imagine Dei genitricis violante eiusque diuina vltione.

CAP. XIV.

CONstantinus quidam strator Artabasdi, videns imaginem Dei genitricis stantem, apprehensum lapidem, aduersus eam proiecit, & contriuit: & cum cecidisset, calcauit. Et vidit in somnis stantem sibi Dominam nostram, & dicentem: Nosti, quam fortem caussam in me operatus fueris, verùm contra caput tuum fecisti. Postea verò dum Saraceni aduersus murum cógres-

gressionem facerent, & ageretur bellum, currens ad murum, vt fortis miles infelix ille, eijcitur à lapidè transmisso ex Mangone, & contritum est caput eius ac facies, dignam impietatis suæ retributionem percipiens.

D. Ioannes Damascenus orat. 3. de venerat. sanctarum imaginum, ex Arcadio Archiepiscopo Cypri. De funesto interitu illorum, qui imaginem S. Simeonis mirifici deturbare conati sunt.

CAP. XV.

CONTIGIT diebus illis virum quendam negotiatorem ciuitatis Antiochiæ periculoso angore animi detineri, id procurante malignó dæmone, diuque ita anxietate vrgeri, vt compressione anheli spiritus penè illum suffocaret. Hic quum sanctum Simeonem adijsset, essetque eius deprecatione consequutus sanitatem, ita vt nullum videretur eatenus passus malum, inque suam domum regressus, pro gratiarum actione erexit sancto illi imaginem in publico & conspicuo omnibus ciuitatis loco, supra fores officinæ suæ. Eam verò quum perspexissent infidelium quidam tanto honore & gloria illustrari, vnà cum luminaribus & descriptione astrorum ipsam ambigentium, impleti zelo homines sui similes, nempe turbulentos & incompositæ vitę, conciuerunt ad seditiosam coitionem, sic vt numerosa multitudo conuenerit, & obstreperas voces ediderit, clamando: Tolle è vita qui hoc fecit: ac deturbetur imago. Dei autem dispensatione contigit, tunc virum non potuisse in sua depre-

deprehendi domo. Prius enim magno tenebantur studio, vt eum malè multarent & occiderent, alijs alia vociferantibus. Istorum nequitia multa & nimis quàm magna in conspectu Dei apparuit, inuidia insuper præter omnem modum, per quam dæmoniaco spiritu obsessi in hac conspirârunt, arbitrati se occasionem inuenisse concitandæ seditionis, & contumelijs insectandi sanctum, quòd is sæpenumerò coarguisset perfidiam & ipsorum errorem, qui gentilium superstitionem sectabantur. Tantum igitur insaniæ pondus quum ferre non possent, vnicuipiam militum prouinciam hanc delegarunt, vt conscensis gradibus deturbaret imaginem. Ille quum ascendisset, manusque expendisset, vt demandatum expleret opus, ex alto in imam delapsus terram, momento est medius perruptus, & in turba non mediocris exortus est tumultus, nihilominus redaccensis animis adiecerunt, vt & alterum eò adigerent. Et ille quidem experrectis manibus, & imaginem detraheret, in terram pariter delapsus, perfractus est. Hoc edito exemplo terrore perculsi omnes cœperunt sibiipsis inprimere S. crucis signaculum. Cumque perfidi illi vehementiore insania furerent, adiecerunt, vt & tertium ad hoc opus adigerent. Et hic, vt manus extendit primùm ad deijciendam imaginem, consimiliter perruptus concidit in terram. Tūc timor magnus inuasit omnes, qui fideles circūsteterant, & attoniti super cæcitate ac temerario ausu perfidorum & impiorum, adorata imagine cum supplici deprecatione illinc abierunt.

D. Ita

D. Ioannes Damasc. Orat. 3. de veneratione SS. imaginum.
De quodam Saraceno, qui cum sagittam eiaculatus esset in imaginem S. Theodori; sanguis ex ea profluxit, ipse verò cum alijs Saracenis infeliciter perijt.

CAP. XVI.

AGellus est à Damasco miliaribus quatuor dissitus, dictus nomine Carsatas. In eo terræ tractu templum est sancto Theodoro sacrum. Quod quidem templum semel ingressi Saraceni, demorati sunt in eo, exercentes genus omne obscœnitatis & immunditiæ per mulieres, pueros & brutas animantes. Vna igitur dierum, quum considerent eorum permulti, simulque fabularentur, ex his vnus iecit sagittam aduersus imaginem Theodori; quæ humerum eius dextrum perculit. Ex eo vulnere mox exsiliuit sanguis, qui & ad imam vsque imaginis partem delapsus est, spectantibus omnibus quod fiebat signum, simul & impactam sagittam humero sancti & defluentem sanguinem. Et ne sic quidē spectatores admirabili hoc signo admoniti ad conscientiam redierunt. Qui sagittam impegerat sancto, nullam egit pœnitentiam. Ne vnus quidem istorum est animo motus, ne è templo secesserunt, neque sibi temperarunt ab eius contaminatione. Veruntamen extremam dederunt commissorum vltricem pœnam. Quum enim familiæ essent eorum qui incolebant templum quatuor & viginti ad vnum omnes amarulenta morte exstincti sunt; eorum verò qui in viculo morabantur, nemo interim dictus suum obijt. Ipsa autem imago appetita missili

fili sagittã etiamnum hodie superest, plagam retinens iactu sagittæ impactam, simul & defluentis sanguinis vestigium. Nec pauci eorum sũt superstites, qui fuerunt spectatores, remque deprehenderũt tunc, quando mirabile signum hoc factum est. Quinetiam ipse ego rei gestæ in imaginem spectator, quum inuisissem, quod videram, scripsi.

Ex vita sancti Alberti de monte Drepano Carmelitæ, authore, ni fallor, Ioanne Maria Politiano, quam habes 7. Augusti in Tomis Laurentij Surij, cap. 24. De quodam, qui cùm taxillarum lusu rem perdidisset, imaginis B. virginis & S. Alberti inuasit, ex quibus sanguis profluxit, author sceleris fulmine ictus.

CAP. XVII.

IN castro Drepanensi quidam taxillarum lusu omnem rem suam perdidit tanto animi dolore, vt pariter à fide ad desperationem deficeret. Et ecce venit ad locum, vbi erant imagines B. Virginis & S. Alberti. Eas intuens, dicit ad imaginem sancti Alberti: Toties inuocaui te, & non me audisti in necessitatibus meis. Quid igitur caussa est, vt te sanctum prædicem, cùm nulla ratione me potueris iuuare: Absit, vt post hac te pro sancto habeam. Tu quoque Maria, quæ Mater gratiæ diceris, pias aures tuas occlusisti ad preces meas. Inde arrepto gladio, vtramque imaginem secat, & confestim ex ambabus distillat sanguis bene multus in terram. Vidit vt quidam puer, sublataque voce clamat in sacrilegum. Ille audito clamore, exite templo, sed repente horrendo exisiẽte tonitru

fulminis ictu totus in pulueres ad fores Ecclesiæ redigitur.

Ex historia violatæ crucis Theodorici Gresemundi. De imaginibus Christi crucifixi & D. virginis, aliorumq; Sanctorum propè Moguntiam, anno 1383. à quodam vulneratis, ex quibus sanguis vbertim profluxit, & de funesto istius Iconomachi interitu.

CAP. XVIII.

ANNO salutis nostræ M.CCC.LXXXIII. fuit in his regionibus homo quidam, cui nomen Schelkropff, de cuius origine & patria neque aliquid adhuc compertum habeo, neque magnoperè attinet timari. Humili certè genere, & ex infima plebe fuisse ortum fama consentit, sed qui natalium obscuritatem veluti alter Horostratus incensor delubri Ephesiæ Dianæ, insigne scelere illustrârit, immortali quadam infamia nominatissimus. Hic igitur cùm alioquin natura præditus esset maligno ingenio, factus est etiam vltro tam licentia quàm consuetudine peccandi deterior. Neq; flagitijs tamen, sed etiam infamia ipsa delectatus, in lustris & tabernis ætatem agebat. Fuit autem appetentissimus ludi: ex quo pleraque vitiorum genera tanquam vermes è putri cadauere vbertim erũpunt. Præcipuè verò impietatis erga Deum inde nascitur, qua duce Schelkropff tantum nefas admisit, quantum vix omnibus retrò sæculis auditum est. Cùm enim aliquãto volens pro consuetudine sua fortunam ludo experiri, quosdam etiam sui similes ad eius rei communionem illexisset (nam ferè nunquam in magna

ciui-

ciuitate complices peccaturo defuêre) itum eſt ab illis in quoddam diuerſorium publicum ſiue tabernam ſuburbij Moguntini, Filtzbach appellati. Nomen verò & ſignum ipſius tabernæ flos erat, dicebaturq; vulgò **zu der Blomen**. Cumque illic aliquandiu taxillis luſiſſent, contigit fortè vt Schelkropff parum proſpera fortuna vſus pecuniam ferè omnem, quam habebat, perderet, multumq; detrimenti (opinione ſua) acciperet, quod cùm per ludi progreſſum nedum non emendaret, verùm etiam immodicè augeret, cœpit tandem (vti ſolebat) grauiter ſtomachari, & poſt conuitia colluſoribus dicta, Deum etiam & Sanctos blaſphemare. Sunt qui referant eum hac ira & impietate ſuccenſum palam fuiſſe minitatum, quamcumq; crucifixi Ieſu imaginem primùm obuiam habuiſſet, ab ea ſe præſentis damni pœnas & vindictam repetiturũ. Quod etſi huius hominis impietati plurimũ congruebat, multumq; credibile eſt, tamen id pro comperto affirmare non auſim: Hoc ſanè cõſtat, eum à ſocijs nihil placatiore animo digreſſum, perueniſſe ad ſacellum quoddam inter ædem diui Albani, & hanc B. Virginis Eccleſiam ſitum, vbi iam olim hæc ſimulachra fuerant repoſita. Plenus erat Schelkropff haud dubiè impietatis, & qui ſcelus abominabile iam dudum animo conceptum, mox effundere concupiſceret, quam primùm ergo ad id ſacelli peruenit, hanc imaginem crucifixi ea, qua vides, atrocitate vulnerauit. Pro modo enim iræ, quæ illius imperum ſceleſtiſſimum adiuuabat, vnico ictu ceruicem crucifixi diſſecuit, itaq;

vt ne vllatenus hæreret quidem. Mox diuæ Virginis, aliorumque sanctorum signis cruci adstantibus cæsim & punctim pleraque vulnera inflixit. Haud ab similis lupo, qui maiore interdum cædis libidine, quàm fame percitus in ouile indefessum grassatur. Hactenus Schelkropff debacchatus est, quæ verò sequuntur ad vindictã diuinam & miraculum ipsum pertinent. Terrificus enim & admirabilis ille cruor, quem hîc tibi videre licet, subitò ex vulneribus à crudelissimo illo sicario passim illatis effluxit, ceu non lignea simlachra, sed viui homines eam iniuriam perpessi forent. Crederes Deum ipsum tanto scelere appetitum quodammodo indoluisse, tam stupendo miraculo veluti manifestâ doloris confessione, mortales ad vindictam faciendam animasse. Schelkropff autem iam expleta impietate sua, siue nutu Dei affixus, siue ipso cruoris miraculo exterritus, inde pedem non mouit, donec à superuenientibus in flagrãti crimine deprehensus, & in vrbem Moguntinam captiuus deductus est, non iam suæ sed diuinæ iræ memor, anxiusque metu pœnarum, quas paulò post dedit, non quidem flagitio suo respondẽtes (non enim tantæ impietati par supplicium excogitari poterat) sed quas homini homines infligere debuerunt: viuus enim in conspectu populi exustus est, non longa ab vrbe eo in loco quem Iudæorum harenam vulgò appellant, quòd Iudæi quondam cadauera sua illic humare solerent. Hac morte impijssimus ille Schelkropff consumptus est. Imagines verò vulneribus & cruore insignes, ab ædicula illa

veteri

veteri ad hoc templum summa veneratione sacerdotum manibus translata fuerunt; vbi in hodiernum vsque diem terrificus ille cruor visitur, & admodum religiosè colitur, multique mortales variè afflicti, susceptis votis Déi Optimi Max. clementiam experti, & salutem adepti sunt. Extat de hac ipsa re prolixum & elegans carmen eiusdem Theodori Gresemundi, quod ne lectori fastidio essemus, omisimus. In fine verò eiusdẽ carminis, inter alia complura epigrammata, insertum est distichon, totius negotij summam, & numerum anni quo contigit complectens, quod hic subijcimus.

A LVdo LVsVs SchelKropff statVarIa fossa.
Perstat, tentatVr, Igne CreMatVs obit.

Sunt quoque qui affirmant, peracto facinore, brachium ipsius Schelkropffij diriguisse, neque in hodiernum vsque diem gramina istic loci, vbi facinus admissum est, succrescere.

De muliere ab ineunte ætate clauda, quæ cum in Ecclesia Embricensi coram imagine Deiparæ virginis prouoluta oraret, membrorum integritatem consecuta est.

CAP. XIX.

MVltò aliam mentem habuit non ante multos annos in ciuitate Embricensi, fœminã quædam Odilia VVyeri vocata, à primá ætate clauda, quæ vel diuino nutu, vel sola animi pietate ducta, cùm ad Ecclesiam sanctæ Aldegundis quo poterat modo progressa esset, coram imagine S. virginis Deiparæ prouoluta, preces suas in sinum pientissimæ matris effodit. Nec multò post exurgens, lætabunda comperit se insperatã debi-

cti Gouari, haud longè à Treuiris recepissent, quia & natura & arte satis munitus videbatur is locus, eoque oppugnaturus templum Vernherus Bolanus venisset: qui intus obsidebantur, cùm suspectam haberent fenestram, ne ea hostes aditum sibi in templum facerent, posita in eo loco crucifixi Christi imagine, quæ lignea erat, satis cauisse rebantur, ne inde hòstes venirent. Sed cũ auaritia pro Deo aurum colat, Sagittarius quidam populationis spe sagittam in eum ipsum locum direxit, vbi in Christi imagine confixa fuit, & tanquam ex viuente corpore è lignea Christi effigie sanguis manauit. Ea re territus Vernherus, cruce sumpta, mare ad bellum contra Christi hostes gerendum traiecit: imago autem sagittaque sanguine conspersæ, in hunc vsque diem asseruantur.

Conradus Lycosthenes lib. 14. Theatri, citãs M. Fritschium in Meteoris. Aleatur quidam pecunijs amissis desperabundus imaginem crucis saxo ferit, quæ sanguinem emisit. Aleator ipse diuina vltione horrendè punitus.

CAP. XIII.

BVdæ, Pannoniæ vrbe, duo aleatores ita conuenerant, vt alter in Dei nomine, alter in nomine diaboli luderet. Qui Deum nequitiæ fautorem faciebat, pecunias omnes, ipsas quoque vestes amisit: in tempestate nocte desperabundus domum rediens, per cœmiterium iter facit. Ibi Saluatoris crucifixi imaginem conspicatus, ira & furore plenus, saxum arreptum violenter fronti illisit. Miraculosè igitur saxum in vulnere hæsit, & copiosus sanguis profluxit.

Coe-

Cœmiterio vicinis habitabat lanius ſenex podagricus, is per quietem vocem incertam audit: ſurgeret, & cultro proximum quemuis ſibi obuiam factum confoderet. Quam vocem cùm tertiò iteratam, multis cum minis inſtantem audiuiſſet, parêre decreuit. Itaque cùm prius ne mouere quidem ſeſe lecto poſſet, impigrè ſurgens laniario cultro arrepto, in cœmiterium deſcendens, aleatorem infelicem furibundum ſibi obuiam factum cultro confixit. Hoc patrato facinore, iudicis ædes accedens, aditum & colloquium poſtulat. Iudex non credere, ſed phantaſma dæmonis arbitrari, tandem admiſſus, ſomnium & cædem indicat. Cùm iam illuxiſſet, ad cœmiterium conueniunt, cadauer circumſtant. Interim dæmones cum terribili vlulatu in ſublime raptum cadauer, ex hominum conſpectu abſtulerunt. Ea res præter vulnus crucifixo illatum, aleatoris perfidiam arguit, & lanium à periculo liberauit.

Eutropius libr. 21. Rerum Romanarum, de quodam Conſtantino, imagine Dei genitricis violante eiuſque diuina vltione.

CAP. XIV.

CONſtantinus quidam ſtrator Artabaſdi, videns imaginem Dei genitricis ſtantem, apprehenſum lapidem, aduerſus eam proiecit, & contriuit: & cum cecidiſſet, calcauit. Et vidit in ſomnis ſtantem ſibi Dominam noſtram, & dicentem: Noſti, quam fortem cauſſam in me operatus fueris, verùm contra caput tuum feciſti. Poſtea verò dum Saraceni aduerſus murum cógreſ-

gressionem facerent, & ageretur bellum, currens ad murum, vt fortis miles infelix ille, eijcitur à lapide transmisso ex Mangone, & contritum est caput eius ac facies, dignam impietatis suæ retributionem percipiens.

D. Ioannes Damascenus orat. 3. de venerat. sanctarum imaginum, ex Arcadio Archiepiscopo Cypri. De funesto interitu illorum, qui imaginem S. Simeonis mirifici deturbare conati sunt.

CAP. XV.

CONTIGIT diebus illis virum quendam negotiatorem ciuitatis Antiochiæ periculoso angore animi detineri, id procurante maligno dæmone, diuque ita anxietate vrgeri, vt compressione anheli spiritus penè illum suffocaret. Hic quum sanctum Simeonem adijsset, essetque eius deprecatione consequutus sanitatem, ita vt nullum videretur eatenus passus malum, inque suam domum regressus, pro gratiarum actione erexit sancto illi imaginem in publico & conspicuo omnibus ciuitatis loco, supra fores officinæ suæ. Eam verò quum perspexissent infidelium quidam tanto honore & gloria illustrari, vnà cum luminaribus & descriptione astrorum ipsam ambigentium, impleti zelo homines sui similes, nempe turbulentos & incompositæ vitę, conciuerunt ad seditiosam coitionem, sic vt numerosa multitudo conuenerit, & obstreperas voces ediderit, clamando: Tolle è vita qui hoc fecit: ac deturbetur imago. Dei autem dispensatione contigit, tunc virum non potuisse in sua depre-

deprehendi domo. Prius enim magno tenebantur studio, vt eum malè multarent & occiderent, alijs alia vociferantibus. Istorum nequitia multa & nimis quàm magna in conspectu Dei apparuit, inuidia insuper præter omnem modum, per quam dæmoniaco spiritu obsessi in hac conspirârunt, arbitrati se occasionem inuenisse concitandæ seditionis, & contumelijs insectandi sanctum, quòd is sæpenumerò coarguisset perfidiam & ipsorum errorem, qui gentilium superstitionem sectabantur. Tantum igitur insaniæ pondus quum ferre non possent, vnicuipiam militum prouinciam hanc delegarunt, vt conscensis gradibus deturbaret imaginem. Ille quum ascendisset, manusque expendisset, vt demandatum expleret opus, ex alto in imam delapsus terram, momento est medius perruptus, & in turba non mediocris exortus est tumultus, nihilominus redaccensis animis adiecerunt, vt & alterum eò adigerent. Et ille quidem experrectis manibus, & imaginem detraheret, in terram pariter delapsus, perfractus est. Hoc edito exemplo terrore perculsi omnes cœperunt sibiipsis inprimere S. crucis signaculum. Cumque perfidi illi vehementiore insania furerent, adiecerunt, vt & tertium ad hoc opus adigerent. Et hic, vt manus extendit primùm ad deijciendam imaginem, consimiliter perruptus concidit in terram. Tūc timor magnus inuasit omnes, qui fideles circūsteterant, & attoniti super cæcitate ac temerario ausu perfidorum & impiorum, adorata imagine cum supplici deprecatione illinc abierunt.

D. Ioannes Damasc. Orat. 3. de veneratione SS. imaginum. De quodam Saraceno, qui cum sagittam eiaculatus esset in imaginem S. Theodori, sanguis ex ea profluxit, ipse verò cum alijs Saracenis infeliciter perijt.

CAP. XVI.

AGellus est à Damasco miliaribus quatuor dissitus, dictus nomine Carsatas. In eo terræ tractu templum est sancto Theodoro sacrum. Quod quidem templum semel ingressi Saraceni, demorati sunt in eo, exercentes genus omne obscœnitatis & immunditiæ per mulieres, pueros & brutas animantes. Vna igitur dierum, quum considerent eorum permulti, simulque fabularentur, ex his vnus iecit sagittam aduersus imaginem Theodori; quæ humerum eius dextrum perculit. Ex eo vulnere mox exsiliuit sanguis, qui & ad imam vsque imaginis partem delapsus est, spectantibus omnibus quod fiebat signum; simul & impactam sagittam humero sancti & defluentem sanguinem. Et ne sic quidē spectatores admirabili hoc signo admoniti ad conscientiam redierunt. Qui sagittam impegerat sancto, nullam egit pœnitentiam. Ne vnus quidem istorum est animo motus, ne è templo secesserunt, neque sibi temperarunt ab eius contaminatione. Veruntamen extremam dederunt commissorum vltricem pœnam. Quum enim familiæ essent eorum qui incolebant templum quatuor & viginti ad vnum omnes amarulenta morte exstincti sunt; eorum verò qui in viculo morabantur, nemo interim dictus suum obijt. Ipsa autem imago appetita missili

filii sagittā etiamnum hodie superest, plagam retinens iactu sagittæ impactam, simul & defluentis sanguinis vestigium. Nec pauci eorum sũt superstites, qui fuerunt spectatores, remque deprehenderũt tunc, quando mirabile signum hoc factum est. Quinetiam ipse ego rei gestæ in imaginem spectator, quum inuisissem, quod videram, scripsi.

Ex vita sancti Alberti de monte Drepano Carmelitæ, authore, ni fallor, Ioanne Maria Politiano, quam habes 7. Augusti in Tomis Laurentij Surij, cap. 24. De quodam, qui cùm taxillarum lusu rem perdidisset, imaginis B. virginis & S. Alberti inuasit, ex quibus sanguis profluxit, author sceleris fulmine ictus.

CAP. XVII.

IN castro Drepanensi quidam taxillarum lusu omnem rem suam perdidit tanto animi dolore, vt pariter à fide ad desperationem deficeret. Et ecce venit ad locum, vbi erant imagines B. Virginis & S. Alberti. Eas intuens, dicit ad imaginem sancti Alberti: Toties inuocaui te, & non me audisti in necessitatibus meis. Quid igitur caussa est, vt te sanctum prædicem, cùm nulla ratione me potueris iuuare: Absit, vt post hac te pro sancto habeam. Tu quoque Maria, quæ Mater gratiæ diceris, pias aures tuas occlusisti ad preces meas. Inde arrepto gladio, vtramque imaginem secat, & confestim ex ambabus distillat sanguis bene multus in terram. Vidit vt quidam puer, sublataque voce clamat in sacrilegum. Ille audito clamore, exite templo, sed repente horrendo exisiẽte tonitru

fulminis ictu totus in pulueres ad fores Ecclesię redigitur.

Ex historia violatæ crucis Theodorici Gresemundi. De imaginibus Christi crucifixi & D. virginis, aliorumq; Sanctorum propè Moguntiam, anno 1383. à quodam vulneratis, ex quibus sanguis vbertim profluxit, & de funesto istius Iconomachi interitu.

CAP. XVIII.

ANNO salutis nostræ M.CCC.LXXXIII. fuit in his regionibus homo quidam, cui nomen Schelkropff, de cuius origine & patria neque aliquid adhuc compertum habeo, neque magnoperè attinet rimari. Humili certè genere, & ex infima plebe fuisse ortum fama consentit, sed qui natalium obscuritatem veluti alter Horostratus incensor delubri Ephesiæ Dianæ, insigne scelere illustrârit; immortali quadam infamià nominatissimus. Hic igitur cùm alioquin natura præditus esset maligno ingenio; factus est etiam vltrò tam licentia quàm consuetudine peccandi deterior. Neq; flagitijs tamen, sed etiam infamia ipsa delectatus, in lustris & tabernis ætatem agebat. Fuit autem appetentissimus ludi: ex quo pleraque vitiorum genera tanquam vermes è putri cadauere vbertim erũpunt. Præcipuè verò impietatis erga Deum inde nascitur, qua duce Schelkropff tantum nefas admisit, quantum vix omnibus retrò sæculis auditum est. Cùm enim aliquãto volens pro consuetudine sua fortunam ludo experiri, quosdam etiam sui similes ad eius rei communionem illexisset (nam ferè nunquam in magna ciui-

ciuitate complices peccaturo defuêre) itum est ab illis in quoddam diuersorium publicum siue tabernam suburbij Moguntini, Filtzbach appellati. Nomen verò & signum ipsius tabernæ flos erat, dicebaturq; vulgò zu der Blomen. Cumque illic aliquandiu taxillis lusissent, contigit fortè vt Schelkropff parum prospera fortuna vsus pecuniam ferè omnem, quam habebat, perderet, múltumq; detrimenti (opinione sua) acciperet, quod cùm per ludi progressum nedum non emendaret, verùm etiam immodicè augeret, cœpit tandem (vti solebat) grauiter stomachari, & post conuitia collusoribus dicta, Deum etiam & Sanctos blasphemare. Sunt qui referant eum hac ira & impietate succensum palam fuisse minitatum, quamcumq; crucifixi Iesu imaginem primùm obuiam habuisset, ab ea se præsentis damni pœnas & vindictam repetiturũ. Quod etsi huius hominis impietati plurimũ congruebat, multumq; credibile est, tamen id pro comperto affirmare non ausim: Hoc sanè cóstat, eum à socijs nihil placatiore animo digressum, peruenisse ad sacellum quoddam inter ædem diui Albani, & hanc B. Virginis Ecclesiam situm, vbi iam olim hæc simulachra fuerant reposita. Plenus erat Schelkropff haud dubiè impietatis, & qui scelus abominabile iam dudum animo conceptum, mox effundere concupisceret, quam primùm ergo ad id sacelli peruenit, hanc imaginem crucifixi ea, qua vides, atrocitate vulnerauit. Pro modo enim iræ, quæ illius imperium scelestissimum adiuuabat, vnico ictu ceruicem crucifixi dissecuit, ita;

veteri ad hoc templum summa veneratione sacerdotum manibus translata fuerunt; vbi in hodiernum vsque diem terrificus ille cruor visitur, & admodum religiosè colitur, multique mortales variè afflicti, susceptis votis Dei Optimi Max. clementiam experti, & salutem adepti sunt. Exstat de hac ipsa re prolixum & elegans carmen eiusdem Theodori Gresemundi, quod ne lectori fastidio essemus, omisimus. In fine verò eiusdẽ carminis, inter alia complura epigrammata, insertum est distichon, totius negotij summam, & numerum anni quo contigit complectens, quod hic subijcimus.

A LVdo LVsVs SchelkropsS statVarIa fossa est.
PerStat, tentatVr, Igne CreMatVs obit.

Sunt quoque qui affirmant, peracto facinore, brachium ipsius Schelkropsij diriguisse, neque in hodiernum vsque diem gramina istic loci, vbi facinus admissum est, succrescere.

De muliere ab ineunte ætate clauda, quæ cum in Ecclesia Embricensi coram imagine Deiparæ virginis prouoluta oraret, membrorum integritatem consecuta est.

CAP. XIX.

MVltò aliam mentem habuit non ante multos annos in ciuitate Embricensi, fœminã quædam Odilia VVyeri vocata, à prima ætate clauda, quæ vel diuino nutu, vel sola animi pietate ducta, cùm ad Ecclesiam sanctæ Aldegundis quo poterat modo progressa esset, coram imagine S. virginis Deiparæ prouoluta, preces suas in sinum pientissimæ matris effodit. Nec multò post exurgens, lætabunda comperit se insperatã

debilium membrorum sanitatem consecutam. Pulsatæ mox ob facti miraculum, & populi lætitiam omnes campanæ. Vidit autem eandem mulierem & claudam & membris integram, ipsumque campanarum pulsum audiuit probatissima quædam matrona Anna nuper in Domino defuncta, mihi propinquo cognationis gradu coniuncta, alijq; insuper testes rem suis sermonibus confirmauerunt. Eadem matrona vidit eandem imaginem vberrimè lachrymantem, adeò vt religioso quodam viro lachrymas abstergente, nouę defluerent, & pectorale madefacerent. Pulsatæ ob facti miraculum omnes eo tempore campanæ. Contigit autem circa annũ Domini 1527. incipiebant id temporis grassari diuersæ hęreses, quarum occasione hodie vniuersum Belgium miserè ac fœdè turbari videmus. Vltima est ducatus Cliuensis ciuitas istic loci Embrica, ditionibus tumultuantibus contermina, quæ videtur tunc precibus Deiparæ virginis obtinuisse, vt sit turbarum & seditionũ limes & pessulus, ne procellæ turbarum in ipsam, vel vltra illam tam furioso impetu inundent, quanto in ipsum Belgium etiamnum desęuire conspiciuntur. Sic legimus olim D. Stephanum visum esse pro ciuitate Metensi, (*Gregor. Turon. lib. 2. cap. 6. histor. Francor.*) Oniam quoque & Hieremiam pro populo Iudęorum intercedere, aliosque complures Sanctos, vti videre est lib. 4. huius operis cap. 22. & sequentibus.

De quodam, qui Augustæ Vindelicorum imaginem D. virginis matris violans, in furias actus interijt.

CAP.

CAP. XX.

ANNO 1536. Senatus Augustæ Vindelicorum instigantibus nouæ doctrinæ præconibus, vniuerso vrbis clero mandauit, vt ante solis occasum vrbe excederent. Eadem igitur die circa horam vndecimam reuerendus & nobilis vir D. Plilippus N. Decanus Ecclesiæ Cathedralis, templum idem, cui præerat, ingreditur, visurus quid rerum in eo molirentur. Cumque altaria omnia illæsa videret, statuas quoque illæsas & inuiolatas vnum in locum congestas, tandem videt quendam D. virginis matris statuam palleo ceruleo coopertam, ac iuxta chorum ad parietem erectam, inuadere & confringere conãtem. Quem cùm increpasset, illeque aliò se proriperet, mox furijs Parthenomachus ille & oestro corripitur, interrogatusque quid sibi accidisset, hoc solùm respondit: Mulier ceruleo pallio vestita me insecuta, manu me pupugit, ac tãdem durante insania mentis impotentia & furore exstinctus est. Hæc nobis retulit primarius quidam Principis Electoris consiliarius, multis honoratis viris præsentibus.

Ex violata D. virginis genitricis imagine lac & sanguis profluxit, Iconomachus fluxum sistere non valens, seipsum submergit.

CAP. XXI.

IN Monasterio Montis S. Ruperti, vbi requiescit corpus S. Hildegardis, propè ciuitatem Bingam infra Moguntiam, contigit anno Domini 1302. quendam militem animo sacrilego in

templum irrepere. Cumque apud altare quoddam imaginem virginis Deiparæ depictam videret, quæ in pectore quinque gemmis crystallinis decorrata erat, prorepsit ad imaginem, & gemmas quatuor scalpendo luxauit & extraxit. Cùm verò ad quintam simili modo luxandam progrederetur, ecce intemeratæ virginis castissimus animus, non sustinens hostilem in sacratissimo pectore contrectationem, excanduit, stupendoque prodigio mox ex quintæ gemmæ arcula, quæ sacratissimis vberibus inerat, lac & sangnis profluxerunt. Sacrilegus miles viso prodigio expalluit, arreptoque puluere, fluxum sistere conatus est, nec potuit, quin lacteus ille sanguineusque liquor magis magisque profluerет, moxque præ mentis inopia in profluentem Nahum procurrit, ac se ipsum miser submergit, in virginem Deiparam impius, in seipsum crudelissimus. Lacteus ille sanguineusque liquor à sanctimonialibus istius loci collectus, vitroque exceptus in sacrarium diligenter repositus est, vbi etiamnum asseruatur, & à multis religiosè visitur.

De Iconomacho quodam, D. virginis imaginem deturbante, & à Deiparæ virginis puero IESV seuerè punito.

CAP. XXII.

CIRCA annum Dominicæ Incarnationis 1577. cùm passim in toto penè Belgio Iconomachi, in templa & imagines irruere cœpissent, contigit in celebri quodam pago Lokeren appellato, quatuor miliaribus à Gandauo dissito, quendam D. virginis Deiparæ statuam inuadere ac demoliri. Cumque magno labore tandem

dem imaginem luxâssent, decidens illa, sui ipsius casu vindictam inflixit Iconomacho. Nam casus iste imaginis, nutu diuino sic accidit, vt puellus ille Christus Dominus: quem Virgo mater vlnis gestabat, quantumcunque antea blandulus, nunc vltrici manu (quam arte sculptoris protensam habebat) rectà in caput, ipsamque maxillam Iconomachi impingeret, eandéque velut armilla quadam acuta perforaret, sicut de Leuiathan apud Iobum legimus, (*Iob*.40.) & Psalm.31. In chamo & fræno maxillas eorum constringe, qui non approximant ad te. Quanquam hic animo præpostero nimis approximauerit. Historia ab oculatis & fide dignis testibus in consessu honoratorum virorum nobis relata est.

De imagine virginis Deiparæ, quæ nulla Iconomachorum vi aut rabie deturbari potuit,

CAP. XXIII.

ANtvverpiæ, celeberrimo totius Belgij oppido, cùm Iconomachi anno 1566. ac deinceps Ecclesias passim vastarent, in Monasterio Franciscanorum eodem furore debacchati sunt, cumque altaria, imagines & statuas vniuersas essent demoliti, progressi sunt ad imaginem B. virginis Deiparæ amictã Sole, & Lunã sub pedibus habentem, ex laqueari Ecclesiæ dependentem. Hanc verò nulla vi nec arte, quantumcunque fatigarentur, luxare, ne dum deturbare potuerunt, inuicta illa & immota, inuitis omnibus istis perdurante, & de furore hostium suorum triumphante. Ipsi nos eandem imaginem eodẽ in loco etiam tum pendentem paulò post con-

ſpeximus. Non haberent homines iſti in Chriſti & Sanctorum eius venerandas imagines poteſtatem vel minimam, niſi data illis eſſet deſuper. Qui legem poſuit aquis, ne tranſeant fines ſuos, idem & eiuſmodi hominum rabiem vel minimo nutu coërcere poteſt, & ſæpenumerò vel miraculosè coërcet, vel exertam in ſe ſuoſque Sanctos rabiem, cùm acceperit tempus, ſeueriſſimè vindicat.

De tribus Deiparæ virginis imaginibus ab incendio circumquaque graſſante diuinitus conſeruatis.

CAP. XXIV.

CIrca annum Domini 1533. oppidum Delphenſe in Comitatu Hollandiæ incendio conflagrauit. Erant autem id temporis in eodem oppido tres imagines Deiparæ virginis præ cæteris omnibus præcipuæ artis, venuſtatis & venerationis. Prima in antiquo templo, altera apud domum ſenatorium, tertia iuxta ædes Prætoris. Graſſante incendio, omnia circumquaque flammis vaſtata, atque in cineres redacta fuerunt: tres verò iſtæ Deiparæ virginis imagines, quæ multis inde ab annis pietatis & religionis ergò iſtis in locis erectæ erant, inuiolatæ & illæſæ penitus permanſerunt. Sic placuit Altiſſimo, ſacratiſſimæ atque integerrimæ matris ſuæ iconas honorare, qui dum in aſſumpta ab ea carne homo inter homines conuerſaretur, non dedignatus eſt teneræ virgini & putatitio patri ſubditus eſſe. (*Luc. 2.*

De puella, quæ voto ante imaginem Deiparæ facto, à diuturna infirmitate conualuit: ipſa verò imago iam ante ex nimia vetuſtate caduca, ac poſtmodum per platearum

quam confragosa raptata ab hæreticis, illæsa permansit.

CAP. XXV.

PRæsentem historiam, & tres præcedentes, retulit nobis quidam doctrina, ætate, & vitæ sanctimonia admodum venerandus, qui Delphis agens, anno Dominicæ incarnationis 1535, habuit istic inter cæteras religiosas virgines quandam suæ confessionis filiam, circiter decẽ annorum. Quæ cùm id temporis aliquãdiu graui premeretur infirmitate, puellæ matertera, etiamnum superstes, templum, quod ibidem vocant Nouum, ingressa, ante quandam imaginem dolorum sacratissimæ virginis in orationem se resoluens, vouit tantum frumenti, quantum infirma iuuencula ponderaret. Quo voto præstito, mox puella pristinæ sanitati restituta est. Imago verò illa tantæ fuit antiquitatis, vt planè esset cariosa, necessumque esset exeso capiti nouum substituere. Quin & brachium longa vetustate luxatum, vno duntaxat clauiculo firmatũ, qualitercunq; adhuc corpori exeso adhærebat. Hanc Deiparæ imaginẽ Iconomachi anno 1566. toto Belgio tumultuantes inuaserunt, iniectisque funibus, è loco sacro trahentes, per vniuersam ciuitatem, per aspera & confragosa loca passim raptauerunt, nec tamen ex tanta concussione vllam accepit læsionem, quæ ex carie & nimia vetustate, iam ante erat planè fragilis & caduca, alteroque brachio prorsus luxato.

Porrò de admirandis id genus miraculis, & varijs beneficijs humano generi per virginem Deiparã varijs in locis collatis, multi præclara scripsère volumina. Apud veterem quoq; Oetin-

gam

gam Bauariæ in ſacello D. virginis Mariæ, quam multi diuerſorum hominum languores & morbi non ſolùm prioribus ſæculis, ſed etiam æuo noſtro, ſacratiſſimæ virginis beneficio diuinitus curati ſint, prolixè deſcribit D. Martinus Eiſengrenius in libro de ſacello B. virginis apud veterem Octingam. Nos ex plurimis probatiſſimis authoribus pauciſſima duntaxat decerpſimus, quæ lectorem non omninò faſtidioſum aut prophanum, & afficere, & ad pientiſſimæ virginis cultum meritò excitare poſſint. Conſulat quoq; pius lector clariſſimum Virum Iuſtum LIPLIVM, qui duos, inter cætera libros ſcripſit, priorem, quo Miracula & laudes Diuæ virginis HALLENSIS: alterum, quo Diuæ SICHEMIENSIS continentur.

Romæ in templo D. Antonij conſpicitur imago hominis ardentis depicta, cum hac inſcriptione.

CAP. XXVI.

MArcus Brixianus miles admota aræ D. Antonij manu, periurius, vltore numinis igne correptus, moritur Idibus Auguſti, anno 1537.

Quomodo, apud Embricem quidam imaginem D. Antonij inuadens, & pedibus conculcans, horribili totius corporis incendio, & morte diuinitus ſit punitus.

CAP. XXVII.

PVblico multorum ſermone, editisque ſcriptis conſtat, atque etiamnum hodie ſuperſtites ſunt viri fide digniſſimi, qui nobis retulerunt, eo ipſo tempore, cùm Gœſij in Belgio tumultuarentur, & Guilhelmus Comes Montenſis, Aurangiæ Principis Guuilhelmi Sororius, Monaſterium Franciſcanorum propè Embricam

cam ab eiusdem Comitis Maioribus, vt fertur, quondam religiosè fundatum, demoliretur, (cuius demolitionis, per menses aliquot successiuè durantis, postremos actus ego ipsemet vidi) quendam hominem nouis dogmatibus dementatum superuenisse, & omnibus iam statuis, imaginibus & altaribus vastatis & exturbatis, inuenisse adhuc residuam ibi statuam D. Antonij. Quam iste protinus proterua manu corripiens, in terram colliserit, pedibusque cōculcauerit, & quibuscunq; poteratque modis exagitauerit. Euenit autem, vt fortè assisteret mulier quæpiam Catholica, quæ hominem compellans, ait: Quid in te peccauit D. Antonius, quod statuam eius tam indignè exagitas? Ille protinus in proteruam hanc vocem prorupit: Quid tu mihi obstrepis de S. Antonio? Si quam ille vim aut virtutem habet, eam declaret. Nec mora, euestigiò iste in sanctum blasphemus, igne sacro, quem vocant D. Antonij, corripitur, totoq; corpore vlulatur, & tandem sacro igne totus, Deo vindicante, excarnificatus, animam exhalat.

D. VVilbel. Lindan. li. ca. 1. fugiendis idolis. In ciuitate Hasselensi Gæsijs templi imagines circa noctem confringere volentibus, omnium lucernarum lumina bis terue miraculosè esse exstincta. Idem commemorat Laurent. Surius in Chronicis.

CAP. XXVIII.

CVm Hermannus Modet, seditiosorum fax apud Hasselense oppidum Hasbaniæ, Leodiensis dioecesis, anno 1566. bis ter in templum venisset, vt SS. imagines cōfringeret, fuit lucernarum lumē bis ter exstinctum: deniq; cùm rogum imma-

immanem excitasset, vt iniectas in eum SS. imagines exureret, fuit ille rogus iniectis venerandis imaginibus haud aliter subitò exstinctus, quàm si copiosissimo fuisset imbre perfusus. Ita quidem Deus Opt. Max. sacras imagines, & tutatus est, & alicubi vltus, quemadmodum fide dignissimi viri nobis narrare, etiam seueriter sub Dei iudicio admoniti, non dubitàrunt, quorum plura exempla Ecclesiastica dabit historia. Hæc tibi D. Lindanus. Mirum verò est, istud hominum genus, toties ac tam varijs modis diuinitus corripi, miraculis terreri, flagellis conteri, vindictis cælestibus puniri, nec tamen erudiri, vt errorum suorum vesaniam & impietatem agnoscere ac resipiscere sustineant. Vtinam vel cum brutis asinis discant ea cauere, in quæ toties infeliciter impegerunt.

D. VVilhelmus Lindanus lib. 2. de fugiendis idolis cap. 1. Item Apologetici ad Germanos Tom. 2. capite 11. De Gœsiis statuam D. Antonij inuadentibus, & diuina eorundem vindicta. CAP. XXIX.

ANno illo Gœssiaco 1566. cùm per Belgium passim iconoclastæ in venerandas sanctorum imagines desæuirent, Busciducis accidit, quosdam D. Antonij imaginem gladijs, ascia, & bipennibus in frusta concidere, vt incendio via publica abolerent. Verum quod accidit? nō sanè impunè tulêre impij: e vestigio nāque illa peste, quā D. Antonij iam olim appellamus Christiani (quòd illi depellendæ sint eius apud Deum pij experti sæpè Patronum) corripiuntur, totoque vtriusq; corpore instar granorum piperis, pestilens ille ignis ebullit: domum sese recipiunt infeli-

felices, quorum plaga ſocij deterriti, rogum deſerunt trepidi. Tam atroci atque voraci conſumebantur miſeri totum per corpus incendio, vt poſtridie impiam efflârint animam, & funeſta reliquerint cadauera variorum colorũ ſtigmatibus, cæruleis, praſinis, atris inſignita. Iſtud tam eſt tota vicinia notum, vt plurimos huius rei nõ ſolum andierimus concorditer hiſtoriam ad viuum depingentes, additis etiam tam ſacriligorum, quam familiarum nominibus: ſed publici etiam viderimus Notarij fide non indigni neque obſcuri teſtimonium.

D. VVilhelmus Lind. l. 2. c. de fugiendis idolis. De tribus militibus Hugonottis, qui ſtatuam D. Antonij inuadentes, horrendo morte perierunt: tertius verò precibus circumſtantium adiutus, cùm totus terribili febre æſtuaret, tandem peracto ſacrificio, & adhibita aqua benedicta, ſibi reſtitutus errorem ſuum agnouit.

CAP. XXX.

ANNO 76. in Gallijs vſu veniſſe ſcribunt, cuius talem hiſtoriam Pariſijs impreſſam vidimus, quæ hîc ruditer eſt transfuſa.

Anno 1576. 11. Iulij, dum Dux Alenſonius frater regis Franciæ eſſet in vrbe Caſtillon, & excubiæ pedeſtrum copiarum in villa, quæ dicitur Soulci, à dicta ciuitate vno plus minus miliari diſtante, agerentur, tres milites malè feriati deprehenderunt præ foribus imaginem B. Antonij in petra erectam, ac poſt multa ſcandala, ludibria & dicteria in eam congeſta, caput quidẽ imaginis galea, manus verò armârunt hallebardia, talia cũ exſecrandis plaſphemijs euomẽtes: Tu, ſi quid vales, ſi qua tibi poteſtas: in præſẽtia-

tiarum nunc eam demonstra contra nos, ac te defende. Quo dicto suis armis imaginem impetunt multis ictibus. Quibus non contenti, vnus eorum bis, aut ter dispiosa bombarda, imaginē illam oppugnare aggreditur, ac eius faciem inter mentum & inferius labrum iaculatus globulo tormentario lacerat sacrilegus. At non impunè. Nam eodem momento ille impius magno eiulatu exclamans, horridumq; eiulans, Totus, inquit, ardeo, totus comburor, statimque prolabitur mortuus in terram. In cuius facie eodem loco, vbi imaginem globo violarat, vice reddita ignis scelerum vindex, qui totum inde os replebat, velut via facta erumpens, perluxit eum deuorans, etiam cùm iam miseram exhalâsset animam. Secundus autem non minus sentiens Dei omnipotentis manum, exclamat quoque, ignis vim se ferre non posse, volensque intestina tormenta per aquam effugere, in torrentem proximum præceps insilijt; nec Dei tamen præsentiam effugit. Nam statim aquis submersus & suffocatus interijt.

Porrò, tertius cernens suorum miserabilem exitum, sui impos ac totus exanimis humi affligitur, ac deportatus in proximam domum, totus feruentissimis febribus æstuabat, adeoq; violentis, vt miserum de se spectaculum omnibus exhiberet. Cuius miseria permoti cognati, amici maximè & commilitones Catholici, ad tēplum velut ad asylum confugêre, Deo Patri (sacerdote perquisito) sacrificium mediatoris solemni cantu coram imagine B. Antonij immolare, ac vnanimiter cateruatim prouentes tam milites,

quàm

quàm dicti loci incolæ, Deum summa animi deuotione pro miseri fratris salute comprecari, postque sacrificium & multas preces afflictum inuisere, præmissisque multis alijs orationibus, aquam ei benedictam sacerdos adspergebat. E-uestigio ille miser sibi redditus, crimen agnoscit, Dei misericordiam inclamat, ac manus tendens in cælum, humilibus ac magnis precibus suum errorem professus accusans, omnium deprecationes supplex ambit, vt pro ipso Deum clementissimum interpellent. Nec defuit diuina misericordia: nam statim pristinæ valetudini ac menti restituitur, eaque etiamnum hodie fruitur. Hæc veraciter sub oculis plus quam trium millium hominum palam gesta docent, quam reuerentiam venerandis Sanctorum imaginibus debeamus: nam etsi numen in illis nullum sit, tamen eorum nobis refricans subinde memoriam, quos repræsentant, ac ad gloriosa Dei in suis sanctis opera collaudanda, eorumque pia patrocinia imploranda, plerosque Christianorum exstimulant. Quin & contumelia illata ipsis in Dei seruos, immò in communem Dominum redundat. Qui hic aliquando etsi silere videatur, non tamen silebit semper. Hactenus ex libello illo anno 77. Parisijs impresso apud VVilhel. Merlin.

COLLATIONVM SACRARVM LIBER QVARTVS.

DE MIRIFICIS OPERATIONIBVS QVORVNDAM ILLVstrium Sanctorum.

Miraculum sanè memorabile, diuinitus declaratum in homine quodam flammis miserè exusto, & tamen in vita admirabiliter conseruato donec Confessione & Eucharistiia munitus esset, meritis sanctissimæ martyris Barbaræ, à Theodorico Pauli Gorcomensi, qui præsens interfuit, conscriptum. Cōtigit miraculum hoc, anno Christi 1448. Habetur in Thoma Surij 4. Decemb.

CAP. PRIMVM.

POST mortem Domini Frederici de Blanckenheim, Traiectensis Ecclesiæ Episcopi, propter electionis dissidium duos accidit pro Episcopatu contendere: quorum alter quamuis canonicè electus, & à subditis receptus, paulò post tamen vi denuò est extrusus atque fugatus. Eam ob rem Martino Papa in rebelles schismaticosque excommunicationis censura animaduertente, accidit, multos cum Ecclesiasticos, tum plebeios Deum timentes, à Traiecto, propterea quòd Apostolica ibi censura contemnebatur, discedere: quippè qui inobedientiæ exsilium præferre mallent. Inter hos lanius quidā, non minus pius quàm diues, ne peccatis cōsentiret alienis, nèue anathe-

anathema contemneret, in Gorcum, quod eſt Hollandiæ oppidum, exſul ſeſe continuit. Nomen viro erat Henrico kock. Hic diuam virginem ac martyrem Barbaram quotidiè conſueuerat venerari. Audierat nanque, quiſquis hanc in honore habuiſſet in vita, abſque confeſſione & Euchariſtiæ Sacramento non mori.

Agebat vitæ ſuæ annum fermè ſeptuageſimum, qui diuinæ incarnationis erat milleſimus quadringenteſimus quadrageſimus octauus, dū ex agro redeunti hæc accidit calamitas. Siquidem in nocte, qua feſtum agitur diui Auguſtini, quando labore rurali fatigatus dormiebat, candela ardens in ſtramina, quorum tum fortè ingens copia aderat, accidit. Vnde domus accenſa, ilicò tota conflagrauit. Euigilarunt prædictus Henricus & Andreas filius eius, & pariter territi vix incendium vel nudi euasêre. Nam Andreas inter fugiendum ab igne circa genitalia læditur: Henrico verò patri induſium, quo caput inuoluerat, duobus in locis ardere cœpit. Verùm corpore liberatus, pro pecuniæ amiſſione maiori ſolicitudine cœpit vrgeri. Quare in domum redire ſtatuit extracturus nummos. Itaque ſigno crucis ſe muniens, vbi in domum flammis relictā cucurrit, hæc antè ſuper corpus eius nudum corruit, quàm ad conclaue, in quo pecunia recondita iacebat, perueniret. Hinc cùm certa iam mors inſtaret, tametſi vrentibus flammis grauiter torqueretur, maiori tamē dolore afficebatur, quod Sacramētis Eccleſiaſticis non eſſet præmunitus. Ea propter, deſperata

corporis salute, pro animæ duntaxat remediis ad diuinam Barbaram, qua tunc potuit deuotione, se contulit. Orans igitur: Sancta, inquit, Barbara, quod per sponsum tuum nunc potes, succurre misero, & in peccatis morienti. Fiat tuis precibus in me, quod olim pro Christo tibi morienti cœlitus est promissum. Memor sit sponsus tuus sanguinis tui rosei atque virginei: memor sit castissimi atque feruentis amoris tui, ne de corpore meo egrediatur anima, nisi confessionis sacramento ante purgata, & saluifico viatico præmunita.

Vix orationem finierat, & ecce virgo adstat decora sanctissima Barbara, eo scilicet schemate, quo in templo picta cernebatur. Hæc pallio suo mox ignium globos restinguens per stramineum tectum candida sua manu illum eduxit, atque tuo in loco statuens, sic illi locuta est: Quia grata mihi sæpenumerò deuotionis obsequia obtulisti, & modò diuinam misericordiam per meum patrocinium implorasti, meo scias interuentu tibi ad auroram vsque vitam prorogatam: quo viuendi spatio, Confessionis Eucharistiæ, atque extremæ Vnctionis sacramenta recipias. His dictis, ad superna rediens Barbara virgo, disparuit. Sæuiebat interea ignis, & vicinas domos absorbere festinabat. Clamant vigiles, & pulsatis campanis ciues excitati, accurrunt. Cæterùm, Henricus ille perdictus, sanctissimæ Barbaræ præsidio flãmis ereptus, ab imo pedum vsque ad verticem capitis fuerat adustus, nec minus intus, quàm extra, in corpore torridus. Vnde assati cadaue-

ris

ris speciem magis, quàm hominis, præferebat. Siquidem veneranda eius ignis edax adeò absumpserat, vt hiantibus in inguine vulneribus, etiam exta nudarentur cremata. Nates & clunes eius flamma vorauit; hypochondria, venter, pectus, ascellę, collum, ac scapulæ non modò adusta, sed inflexibilia quoque, & vt ferrum rigida erant. A vertice deniq; capitis capilli cum carnibus defluentes, & ossa nudantes, in genis hærebant. Quid multa recenseo? Adeò fuit crematus, vt ossibus vix modica adhæreret caro, tanquam Aethiopis nigra. Nam præter oculos, linguam, & cor, quæ per B. Barbaræ subuentionem ex diuina miseratione adhuc suo in vigore vigebant, nihil in eo manebat reliquum.

Hic itaque, quamuis in eo nihil cerneretur præter admirabile horrendumque cunctis simulachrum, per duos longos vicos & plateam dictam die Molenstraet, de incendij loco ad filiæ suæ dilectæ Dietuardæ, quæ viro honorabili Neudoni filio Arnoldi dudum nupserat, domum solus iuit: vbi arentes pedicæ inter eundum à corpore eius dedicentes, combustionis pariter ac miraculi euidens testimonium præbuêre. Hæ tamen altero die collectæ, humando eius corpore sociatæ sunt. Itaque ad filiæ domum postquam aduenit, præmortuum eius corpus lecto impositum est: ipse veró nihil aliud, quàm Sacramenta Ecclesiastica, paulò post moriturus expetijt, omnibus interim manifestans, quanta sit Dei misericordia, beatæ Barbarę precibus ac meritis in se collata. Quippe cuius mortuo atq; cremato corpori, ne sacra

mentorum expers moreretur, vita seruabatur.

Percrebuit intereà per ciuitatem stupẽdi huius miraculi rumor: & licet incendium interim omni ferè momento seipso fieret maius, adeò vt ad templum vsq; D. Agnetis, tunc aliquoties etiam accensum, multas domos absumeret, ad spectaculum tamen hoc mirabile cadaueris, vt ita dixerim, morituri, plures quàm ad restinguendum ignem, confluebant. Idcircò, vt maius fieret miraculum, confortatus à Deo Henricus, perinde ac sanus & incolumis, populo aduenienti prædicabat. Noscebat omnes, & ad terrenorum contemptum cælestiumq; amorẽ, quoscunque poterat, inuitabat. Flentes pro se, propterea arguebat, quòd pro se non vltrà dolendũ sentiebat; quippè cum quo Deus misericordiam fecerat. Hortabatur quoq; eos, qui aderant, vt Deum in cunctis eius operibus laudarent, casta ac feruenti deuotione colerent, & eius matrem virginem Mariam pia veneratione diligerent, sanctissimam quoq; Christi sponsam Barbaram præcipua deuotione honorarent. Hæc enim, inquit, vt cernitis nunc oculis vestris, honorantibus se Sacramenta Confessionis & Eucharistiæ ante mortem impertat. Ad hęc miraculi huius in se facti narrans ordinem atque modum replicat, addens, illucescente aurora quantocyus in testimonium veritatis è sæculo se migraturum.

Ne verò de miraculi adhuc veritate quis dubitaret, aut quod diuinę erat miserationis, naturæ aut fortunæ adscriberet, rogabat honestissimos quosque vtriusque sexus senes, vt accederent, & exploratis visu, tactuque probatis singu-

ſingulis & membris, & locis, diſcerent non virtutis humanæ, quòd viueret, ſed poteſtatis eſſe diuinæ. Accedentibus ad lectum multis, & cum trepidatione tangentibus: Non ſentio, inquit, veſtro ex tactu læſionem. Tangite ſecuri aduſta membra, & hiantia vulnera, corporiſque rimas, quoniam gloriam Dei loquuntur, etiam oculis explorate. Videbitis quidem combuſta ac præmortua omnia, nec ſine admirabili Dei virtute mihi adeſſe vitam. Ad hæc humana curioſitate permoti, cùm multi omnia luſtrâſſent, Dei omnipotentiam, & ſanctæ Barbaræ merita benedixerunt.

His ita peractis, cùm omnium peccatorum ſuorum ab infantia cõfeſſionem feciſſet, & ſumptis Sacramentis, ter adhuc denuò confeſſionem repetiſſet, S. Babaram electam ſuam patronam, diuinumque Laurentium inuocauit, orans, vt hæc aſſatio corporalis, & temporalis, quam ſuſtinuerat incendij pœna, ſibi in omnium celeret expiationem peccatorum. Poſtremò, illuceſcente aurora, confeſſori & adſtantibus dixit: O pater amante confeſſor, cæterique omnes amici, adeſt iam hora, qua moriens à vobis recedam. Quapropter hoc temporis breui ſpatio à me, quæſo, nolite recedere, ſed orationibus me veſtris iuuate. Hæc dicẽs, ad Deum orãdo ſe cõuertit, atq; beatiſſimæ virginis Mariæ, B. Barbaræ, atq; omniũ Dei electorum precibus ſe commendans, ſuorum veniã peccatorum iterum orauit. Poſt hæc ſonora voce: Domine, inquit, IESV Chriſte miſericordiſſime Deus, qui me in ara ſanctæ crucis pretioſiſſimo ſanguine, & acer-

& acerbissima morte redemisti, miserere mei. Ecce in manus tuas commendo spiritum meum. Hæc dicens, emisit spiritum. Ad laudem igitur Dei, & honorem beatæ Virginis ac gloriosæ Barbaræ, crematum eius corpus oculis omnium intra domum contuendum exponitur, & tandē in templo Gorcomensi iuxta suggestum, ciuibus omnibus pro amore viri accurrentibus, vespere sepelitur.

His ego Theodoricus Pauli de Gorcum quia interfui, & prædicti Henrici confessionem quater audiui, Sacramenta administraui, vulnera eius ac membra tractaui, tractandaque alijs obtuli, ipsum præterea tenui inter brachia mea morientem, & ne modico quidem tempore, vt rogatus quoque à filiabus & amicis, ab eodem recessi, non potui tam glorioso miraculo testimonium non præstare, & hæc ad Dei gloriam scribere.

D. Ludouicus de Granata, concione I. de festo S. Mariæ Magdalenæ, citat sequentem historiam ex Syluestro Prierio, in qua simul recitatur, quomodo B. Magdalena Eliam monachum Dominicanum in seruitio B. Magdalenæ tepescentem ad perseuerentiam animauit, suæque vitæ seriem eidem Eliæ commemorauit.

CAP. II.

CVm anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo septimo deuotionis gratia antrum, in quo pœnituit beata Maria Magdalena, & sacras eius reliquias apud S. Maximinum visitantem, ostensum est mihi pluries sacrum & venerabile caput eius grande valde,

& totum

& totum vndique ad os vsque denudatum, excepta ea parte frontis, quam Saluatorem omnium diximus tetigisse. Ibi enim pellis ad instar quasi Aethiopissæ, seu cadaueris antiqui clarè apparet, & in pelle duæ fossæ duorum extremitatum digitorum : quarum altera multò est reliqua euidentior atque profundior : & sub pelle caro ad albedinem declinans. Ostensi sunt & in vitrea ampulla eius capilli, non omnes, sed qui pedes Christi tersêre : nec non & ampulla vitrea, plena terra, habente colorem medium inter rubeum & nigrum, quam in Parasceue B. Magdalena sub cruce collegit : quæ, vt omnes mihi sine hæsitatione affirmabant, singulis annis in die Parasceues, perlecta passione, euidenter & clarè ebullit, ac si ibi videatur sanguis ebullire. Et post pauca refert idem Syluester : quòd cum in archiuis eius loci diligenter ea, quæ ad historiam huius beatæ peccatricis pertinent, inquisisset, se in illis deprehendisse quendam eximiæ sanctitatis monachum Dominicanum, Eliam nomine, qui in specu beatæ Magdalenæ orationi vacare solebat, cùm ad eum locum iam iam moriturus peruenisset, hæc nouissima verba dixisse : Fratres, dies venit & hora mihi diu exspectatæ mortis. Igitur quæ B. Magdalenæ gloriam, & vestræ salutis argumentum enarro, percipite. Cùm beatæ Magdalenæ seruiturus, desertum istud & rupem horridum petiuissem, exacto, hìc mense, solitudinem fastidiés pœnitui, & discessũ tacitus cogitaui. Quadam igitur nocte cogitationibus agonizans, adstitit mihi B. Magdalena, & inter alia

hæc mihi dixit. Tu hinc à meo seruitio discedere cogitasti, sed audi quæ dicam, & demum age quæ libet. Vt nosti, inquit, à Herusalem Massiliam multi, Deo volente, & nauem subuehente, deuenimus. At vbi Massilia, & pars non parua regionis Iesu Christi fidem suscepit: tantum circa nos humanus fauor & inquietudo creuerunt, vt hominum consortia fugere cogitarem. Rapta verò diuinitus, sub huius antri fui ore deposita. Cumque hinc inde per locum mihi à Deo paratum lumina direxissem, draconem, quem mea soror Martha occidit, repentè inter lucem & tenebras adspexi, cuius horrorem sufficienter exprimeret nemo: erat bubalo maior: vidi & omnis generis viperas. Cumque iam me deglutiendam draco in sua ora traxisset, quia lingua non poteram, sic sum profundo & securo corde locuta: Dulcis amor Iesu, tristem ne ac solam in deserto post innumera tua dona me draconis escam effecisti? Tunc subitò Angelus de ore draconis eductam me allocutus est, dicens: Beata, quæ fidem tenes: ac draconem calce percutians, Egredere, inquit, hinc draco, & omnes Viperæ tecum. Deinde verò ad me conuersus, Deus, inquit, quem tantum, ô Magdalena, concupiscis & semper habes, te vult hunc locum lachrymis irrigare profusis, vt futuris sæculis exemplum pœnitentiæ perpetuò fias. Remāsi eo disparēte perterrita, & loca lustrato, hominibus inuium adscensum descensūque, rupe vetante, cognoui. Tunc amoris dulcedine in lachrymas resoluta, me ad terram prostraui adorās ac dicēs: Gratias tibi Christe ago,

quod

quòd me omni mea affectione replêsti; sed oro fontem in rupe hac exhibeas deprecanti. Crepuit statim sub meis oculis immane hoc saxum, & quas cernis. Elia, aquæ è duro silice scaturiêre. Cumq; ante ipsum limpedissimum fonté genu flexo Christo gratias ageré, ecce plus quàm mille spiritus vidi in speluncæ dextera stetisse, verba suauissimi amoris Hebraica lingua decãtantes. Cùm igitur postremò subintulissent, nō expedire animæ tam assiduam orationum frequentiam, dæmones esse intelligens, Iesum territa acclamassem, repentè cum suis militijs angelus Michaël adfuit, dicens: Adsum Magdalena, ne timeas. Denique malignis spiritibus congressus, eos omnes in fugam compulit, ita clamantes; Non eris tamen ideò beata tu, quæ orationibus vacas in antro. Crucem igitur in ore speluncæ Angelus erexit, dicens: Caue ne extimescas in posterum: custos tui est Altissimus. Igitur ante crucem eo disparente cùm iacuissem, timore nimio exsiccatis visceribus, orationi instare attenta non præualens, collectas duas radices in ipso ore speluncæ & lotas comedens, aquam de fonte bibi, postquam humanum aliquid non gustaui. Crucem deinde complexa, ea die ac nocte sequenti orans, orto Sole, oculos ad crucem ipsam leuaui, coloris, vt videbatur, crystallini & radijs fulgentibus coruscam. Cumque in me vehementissimi amoris flammam persensissem, ecce tam læta & iubilans angelorum turba adfuit, vt æterná vitam in hoc antro credidisses, Repentè igitur ab his ad infernalia loca delata, pœnarum genera, &

puni-

punitorum turmas inſpexi. Cumque ad loca purgatorij ventum eſſet, tanta dulcedine me ſpiritus deuoti circumſteterunt, vt mihi viderer eſſe in patria, & cum magna teneritudine dixerunt: Ora pro nobis, ô Magdalena noſtra. Quibus ego: Vtinam, inquio, veſtra voluntas per me impleatur.

Deinde verò ad crucem iterum repoſitæ mihi angelus ait: Quanto tempore tuus ac noſter amor Ieſus in terris te propter vixit, tanto tu quoque in hac ſpelunca moraberis. Steti igitur, eo diſparente, ad crucem orans, & Chriſtum ſalutem meam contemplabar. Omni autem euoluto die, angelorum adfuêre militiæ, & me tam ſublimem in aëra ſuſtulerunt, vt cæleſtes audiuerim reſonare melodias. Quod ab inde citra ſepties ſemper intra diem ac noctem fecerunt. Frigus ac gelu, igne ſuccenſa, iam non curabam. Cùmque meæ veſtes paulatim vetuſtate deciderent, paulatim quoque diuina pietate mei creuêre capilli; in ipſa verò cruce Chriſti myſteria cuncta videbantur. Ibi Annæ & Ioachim hiſtorias: ibi Mariam Ieſum meum mihi parientem: ibi crucifixum tetrum liuorem: ibi pium cruorem: ibi dura vulnera: ibi crucem ac mortē eius dabatur intueri, & eundem regredientem ab inferis, & cæli ſydera penetrantem. Cumque his cibata ferculis nocte dieque flerem, cùm lauandi vultus gratia fontem petiuiſſem, obuium mihi humana forma IESVM me his verbis alloquentem vidi: Te propter, Maria, loca iſta cōſtitui. Circumſtabant cæleſtes militiæ regem ſuum, florum ſerta geſtantes, & oliuarum pal-

marum-

marumque ramos tenentes in manibus. Et ecce resplenduit subitò assumpta humanitas, & seipsum ad instar sui, cùm esset in monte Thabor, Saluator transfigurauit, adeò vt me oculos inflectere tanta maiestas compulerit. Me quidem ad vultum dilectum oculos attollere dulcis amor inflammabat, sed minime valui. Cumque mecum multa contulisset, illapsus est cælo, &, quoad vixi, centies ac decies me in speluca pro sua pietate visitauit. Itaque tibi consulo, teque rogo, vt in hac rupe Christi laudes exsoluas, quò te ad vitæ portum tandem adducam. Sterilem locum sola ac nuda ego audiui: tu verò fratrum habes solatia, & victui vestituiq; abundanter opportuna. Igitur de perseuerantia cogita. His dictis, ab oculis meis, inquit Elias, Magdalena euanuit, & ego in hanc vsque horam omnes homines prædicta celaui. His dictis, post horulam beatus ille pater exspirauit, statimq; ipsæ campanulæ in ipsa rupe suspensæ, nullo hominum mouente, iubilârunt. Omnia hæc ex dicto libello fideliter assumpsi. Mirabitur autem fortassis vir animalis, diuinam pietatem, peccatricem animam tam præclaris donis extulisse: sed si viderit, qui eiusmodi est, prædicantem CHRISTVM, & Mariam subitò diuini sermonis iacula percussam, sui pectoris arcana lachrymis & singultibus reserare; si viderit repentè agitatam doloribus, & amore liquefactam, torques, armillas, dextralia, margaritasque deponere, & effusis comis lugubres assumere vestes; si, inquam, viderit hanc IESV Christi tenuisse vestigia, & hæc lachrymarum flumine lota ex-

siccare

ſiccare capillis & cordialibus oſculis, ac miſerandis vocibus miſericordiam ſuis ſceleribus implorare; ſi à maculis abſolutam, in pace Chriſti pietate remiſſam: ſi prædicantem vbique Chriſtum & Mariam comitantem, haurientem quidem Chriſti doctrinam, ſed ſubſtantiam effundentem. Si hanc viderit, pauperem ac itinere fatigatum Saluatorem mundi excipere domo, fouere vnguentis, dapibus recreare; & diſcipulorum eius turbam ſuis facultatibus ſuſtentare: ſi propinquis, imò & diſcipulis fugientibus inter carnifices intrepidam cruci adſtitiſſe, cruentam ſanguine lacrymis infuſam, aërem eiulatibus adimplentem: ſi contemplari ſepulchrum & vnguenta parare; ſi mulierem fragilem ſexu, noctis tenebras & arma cuſtodum non extimuiſſe; (ô vim amoris immenſam) quin dilectum extinctum quæreret in ſepulchro: ſi poſtremò hanc viderit vacuo ſepulchro colligatam, & nulla iam præter lachrymas habentem ſolatia, videbit pariter diuinam pietatem, hanc ab extremo in extremum non niſi per opportuna media deduxiſſe. Quæ enim crimina poſſent tot gemitibus, tot lacrymis, tanto ardore non eſſe abolita? Si animas ſceleſtiſſimas baptiſmalis vnda, ſanguinis Chriſti operante virtute, pulcherrimas, & in oculis Dei Opt. Max. ſplendentes reſtituit: quid in Maria ſanguis Chriſti è cruce ſtillans effecit? Mirari igitur magis oportet ignauiam hominum atque ſocordiam, qui in Maria Chriſti pietate perſpecta, ſubitò, quamuis atroces, quamuis ſceleſti & flagitioſi, non atteruntur,

vt vbi

vt vbi ſuper abundauit delictum, ſuperabundet & gratia.

D. Auguſtinus li. 22. cap. 8. de ciuitate Dei. De Innocentia fœmina diuinitus à cancro curata.

CAP. III.

IN Carthagine Innocentia religioſiſſima fœmina de primarijs ipſius ciuitatis, in mamilla cancrum habebat; rem, ſicut medici dicunt, nullis medicamentis ſanabilem. Aut ergo præſcidi ſolet, & à corpore ſeparari membrum vbi naſcitur, aut vt aliquando homo diutius viuat; nam inde mortem quantum libet tardius affuturam, ſecundum Hippocratis, vt fertur, ſententiam; omnis eſt omittenda curatio. Hoc illa a perito medico, & ſuæ domui familiariſſimo acceperat; & ad ſolum Deum ſe orando conuerterat. Admonetur in ſomnis appropinquante Paſcha, vt in partu fœminarum obſeruanti ad baptiſterium, quæcunque illi baptizata primitus occurriſſet, eundem locum ſigno Chriſti ſignaret: fecit, & confeſtim ſanitas ſecuta eſt. Medicus ſanè, qui ei dixerat, vt nihil curationis adhiberet, ſi paulò diutius vellet viuere, cùm inſpexiſſet eam poſtea, & ſaniſſimā comperiſſet, quam prius habere illud malum, tali inſpectione cognouerat, quæſiuit ab ea, vehementer, quid adhibuiſſet curationis, cupiens, quantū intelligi datur, noſſe medicamentū, quo Hippocratis definitio vinceretur. Cumq; ab ea, quid factum eſſet, audiſſet, voce velut contemnentis & vultu, ita vt illa metueret, ne aliquod contumelioſum verbum proferret in CHRISTVM religioſa vrbanitate reſpondiſſe fertur: Putabam,

inquit,

inquit, magnum aliquid te mihi fuisse dicturã. Atq; illa iam exhorrescente, mox addidit: Quid grande fecit Christus, sanare cancrum, qui quatriduanum mortuum suscitauit? Hoc ergo cũ audissem, & vehementer stomacharer, in illa ciuitate atque in illa persona, non vtique obscura, factum tam ingens miraculum sic latere, hinc eam & admonendam & penè obiungandam putaui. Quæ cùm mihi respondisset, non se inde tacuisse, quæsiui ab eis, quas fortè tunc matronas amicissimas secum habebat, vtrum hoc antea scissent. Responderunt se omninò nescisse. Ecce inquam, quomodo non taces, vt nec istæ audiant, quæ tibi tanta familiaritate iunguntur? Et quia breuiter ab ea quæsiueram, feci vt illis audientibus multumque mirantibus & glorificantibus Deum, totum ex ordine, quemadmodum gestum fuerit, indicaret.

Idem Augustinus. De cæco ad corpora sanctorum martyrum Protasij & Geruasij illuminatio.

CAP. IV.

MIraculum, quod Mediolani factum est, cũ illic essemus, quando illuminatus est cæcus, ad multorum notitiam potuit peruenire, quia & grandis est ciuitas, & ibi erat tunc Imperator, & immenso populo teste res gesta est, concurrente ad corpora martyrum Protasij & Geruasij. Quæ cum laterent, & penitus nescirentur. Episc. Ambrosio per somnium reuelata reperta sunt, vbi cæcus ille depulsis veteribus tenebris diem vidit.

August.

August. ibidem. De Innocentio exaduocato, suis aliorumque precibus apud se Carthaginem miraculosè curato.

CAP. V.

APVD Carthaginem quis nouit, præter admodum paucissimos, salutem, quæ facta est Innocentio exaduocato vicariæ præfecturæ, vbi nos interfuimus, & oculis adspeximus nostris? Venientes enim de transmarinis, me & fratrem meum Alipium, nõdum quidem clericos, sed iam Deo seruientes, vt erat cum tota domo sua religiosissimus ipse susceperat, & apud eum tunc habitabamus. Curabatur à medicis propter fistulas, quas numerosas atque perplexas habuit in posteriore atq; ima corporis parte. Iam secuerant eum, & artis suæ cætera medicamentis agebant. Passus autem fuerat in sectione illa & diuturnos & acerbos dolores. Sed vnus inter multos sinus fefellerat medicos, atq; ita latuerat, vt eum non tangerent, quem ferro aperire debuerant. Denique sanatis omnibus quæ aperta curabant, iste remanserat solus, cui frustra impendebatur labor. Quæ moras ille suspectas habens, multumque formidans, ne iterum secaretur, quod ei prædixerat alius medicus domesticus eius, quem non admiserant illi, vt saltem videret, cùm primùm sectus est, quomodo id facerent, iratusque illum domo abiecerat, vixque receperat, erupit, atque ait: Iterum me secturi estis? Ad illius, quem noluistis esse præsentem, verba venturus sum? Irridere illi medicum imperitum, cœperunt metumq; hominis bonis verbis promissionibusque lenire. Præ-

terierunt & alij dies plurimi, nihilq; proficiebat omne, quod fiebat. Medici tamen in sua pollicitatione persistebant; non se illum sinum ferro, sed medicamentis esse clausuros. Adhibuerunt & alium grandæuum iam medicum, satisque in ea arte laudatum, adhuc enim viuebat, Ammonium dico, qui loco inspecto, idem quod illi eorum diligentia peritiaque promisit. Cuius ille factus authoritate securus, domestico suo medico, qui futuram prædixerat aliam sectionem, facera hilaritate, velut iam saluus, clusit. Quid plura? Postea tot dies inaniter consumpti transierunt, vt fessi atque confusi faterentur, eũ nisi ferro nullo modo posse sanari. Expauit, expalluit nimio timore turbatus, atque vbi se collegit, farique potuit, abire illos iussit, & ad se amplius non accedere imperauit, nec aliud occurrit fatigato lachrymis, & illa iam necessitate constricto, nisi vt adhiberet Alexandrinum quédam, qui tunc chirurgus mirabilis habebatur, vt ipse faceret, quod ab illis fieri nolebat iratus. Sed posteaquam venit ille, laboremque illorum in cicatricibus sicut artifex vidit, boni viri functus officio, persuasit homini, vt illi potius, qui in eo tantum laborauerant, quantum ipse inspiciens mirabatur, curationis suæ fine fruerentur, adijciens quòd reuera nisi sectus esset, saluus esse non posset: valde abhorrere à suis moribus, vt hominibus, quorum artificiosissimam operam, industriam, diligentiam admirans in cicatricibus eius videret, propter exiguum quod remansit, palmam tanti laboris auferret. Redditi sunt animo eius, & placuit, vt eodem Alexandrino

drino assistente ipsi sinum illum ferro, qui iam consensu omnium aliter insanabilis putabatur, aperirent. Quæ res dilata est in consequentem diem. Sed cùm abijssent illi, ex mœrore nimio domini tantus est in domo illa exortus dolor, vt tanquam funeris planctus vix comprimeretur à nobis. Visitabant eum quotidie sancti viri, Episcopus tunc Vzalensis, beatæ memoriæ Saturninus, & presbyter Gelosus, ac diaconi Carthaginensis Ecclesiæ. In quibus erat, & ex quibus solus est nunc in rebus humanis iam Episcopus, cum honore à nobis debito nominandus Aurelius, cum quo recordantes mirabilia opera Dei de hac re sæpe collocuti sumus, eumque valde meminisse, quod commemoramus, inuenimus. Qui cùm eum, sicut solebant, vesperè visitarent, rogauit eos miserabilibus lachrymis, vt manè dignarentur esse præsentes suo funeri potius quam dolori. Tantus enim eum metus ex prioribus inualerat pœnis, vt se inter medicorum manus non dubitaret esse moriturum. Consolati sunt eum illi & hortati, vt in Deo fideret, eiusque voluntatem viriliter ferret. Inde ad orationem ingressi sumus. Vbi nobis ex more genua figentibus atque incumbentibus terræ, ille se ita proiecit tanquam fuisset aliquo impellente grauiter prostratus, & cœpit orare. Quibus modis, quo affectu, quo motu animi, quo fluuio lachrymarum, quibus gemitibus atque singultibus succutientibus omnia membra eius, & penè intercludentibus spiritum, quis vllis explicet verbis? Vtrum orarent alij, nec in hæc eorum auerteretur intentio, nesciebam. Ego tamen

prorsus orare nil poteram, hoc tantummodò breuiter in corde meo dixi: Domine, quas tuorum preces exaudis, si has non audis? Nihil enim mihi videbatur addi iam posse, nisi vt exspiraret orando. Surreximus & accepta ab Episcopo benedictione discessimus, rogante illo vt manè adessent, illisque vt æquo animo esset hortantibus. Illuxit dies qui metuebatur: aderant serui Dei, sicut se affuturos esse promiserant. Ingressi sunt medici, parantur omnia, quę hora illa poscebat: tremenda ferramenta proferuntur, attonitis suspensisque omnibus. Eis autem, quorum erat maior authoritas, defectũ animi eius consolando erigentibus, ad manus secturi membra in lectulo componuntur, soluuntur nodi ligamentorum, nudatur locus, inspicit medicus, & scandum illum sinum armatus atque intentus inquirit. Scrutatur oculis, digitisque contrectat. Tentat denique modis omnibus, inuenit firmissimam cicatricem. Iam illa lætitia, & laus, & gratiarum actio misericordi & omnipotenti Deo, quæ fusa est ore omnium lachrymantibus gaudijs, non est cõmittenda meis verbis: cogitetur potius quàm dicatur.

August. ibidem. De adolescente dæmoniaco ad memoriam S. Martyrum Geruasij & Protasij portato, & ibidem cum multis alijs sanato.

CAP. VI.

VIctoriana villa dicitur, quæ ab Hippone regio minus triginta millibus abest. Memoria martyrum ibi est Mediolanensium, Geruasij & Protasij: portatus eò quidam adolescẽs,

qui

qui cùm de medio tempore æstatis equum ablueret in fluminis gurgite, dæmonem incurrit. Ibi cùm iaceret, vel morti proximus, vel simillimus mortuo, ad vespertinos illuc hymnos & orationes cum ancillis suis, & quibusdam sanctimonialibus, ex more domina possessionis intrauit, atque hymnos cantare cœperunt. Qua voce ille quasi percussus, excussus est: & cum terribili fremitu altare apprehensum mouere non audens, siue non valens, tanquam eo fuerit alligatus, aut fixus, tenebat: & cum grandi eiulatu parci sibi rogans, confitebatur, vbi adolescentem, & quando, & quomodo inuaserit. Postremò, se exiturum esse denuntians, membra eius singula nominabat, quæ se amputaturū exiens minabatur: atque inter hæc verba discessit ab homine. Sed oculus eius in maxillam fusus, tenui venula ab interiore quasi radice pendebat, totumque eius medium, quod nigellum fuerat, albicabat. Quo viso, qui aderant, concurrerant autem etiam alij, vocibus eius acciti, & se omnes in orationem pro illo strauerant, quamuis eum sana mente stare gauderent, rursus tamen propter oculum eius contristati, medicum quærendum esse dicebant. Ibi maritus sororis eius, qui eum eò detulerat: Potens est, inquit, Deus sanctorum orationibus, qui fugauit dæmonem, lumen ei reddere. Tunc, sicut potuit, oculum lapsum atque pendentem, loco suo reuocatum, ligauit oratio: nec nisi post septem dies putauit esse soluendum. Quod cum fecisset sanissimum inuenit. Sanati sunt illic & alij duo, de quibus dicere longum est.

Augustinus ibidem. De virgine per lachrymas presbyteri à dæmone liberata: item de adolescente à dæmone liberato per vnicam Episcopi orationem: atque item de Florentino Hipponensi à viginti Martyribus miraculosè vestito.

CAP. VII.

HIpponensem quandam virginem scio, cùm se oleo perunxisset, cui pro illa orans presbyter instillauerat lachrymas suas, mox à dæmonio fuisse sanatam. Scio etiam Episcopum semel pro adolescente, quem à dæmonio correptum vidit, orasse: illumque illicò dæmone caruisse. Erat quidam senex Florentinus Hipponensis noster, homo religiosus & pauper, qui sartoris se arte pascebat, casulam perdiderat, & vnde sibi emeret, non habebat, ad viginti martyres, quorum memoria apud nos est celeberrima, clara voce, vt vestiretur, orauit. Audierunt eum adolescentes, qui fortè aderant, irrisores: eumque discedentem exagitantes, prosequebantur: quasi qui à martyribus quinquagenos folles, vnde vestimentum emeret, petiuisset. At ille tacitus ambulans, eiectum grandem piscẽ palpitantem vidit in littore, eumque illis fauentibus atque iuuantibus, apprehendit, & cuidam coquo Charchoso nomine bene Christiano, ad coquinam conditariam, indicans quid gestum sit, trecentis follibus vendidit, lanam comparare inde disponens, vt vxor eius quomodo posset ei, quo indueretur, efficeret. Sed coquus conscindens piscem, annulum aureum in ventriculo

lo eius inuenit, moxque miseratione flexus, & religione perterritus, homini eum reddidit, dicens: Ecce quomodo viginti Martyres te vestierunt.

Augustinus ibidem. De muliere cæca, quæ postquam flores ad Reliquias S. Stephani obtulit, & eosdem oculis admouit, visum recepit. Item de Lucillo Episcopo, qui cùm reliquias eiusdem Martyris portasset, à fistula miraculosè curatus est.

CAP. VIII.

AD aquas Tibilitanas Episcopo afferente Proiecto reliquias martyris gloriosissimi Stephani, ad eius memoriam veniebant magnæ multitudinis concursus & occursus. Ibi cæca mulier, vt ad Episcopum portantem pignora sacra duceretur, orauit: flores, quos ferebat, dedit: recepit, oculis admouit, protinus vidit. Stupentibus cunctis, qui aderant, præibat exultans, viam carpens, & viæ ducem vlterius non requirens. Memorati memoriam martyris, quæ posita est in castello Synicensi, quod Hipponensi Coloniæ vicinum est, eiusdem loci Lucillus Episcopus, populo præcedente atque sequente, in manu portabat; fistula, cuius molestia iam diu laborauerat, & familiarissimi sui medici, qui eam secaret, operiebatur manus, illius piæ sarcinæ vectatione, repentè sanata est. Nam deinceps eam in suo corpore non inuenit.

Augustinus ibidem. De Euchario presbytero, qui per memoriam S. Stephani à calculo liberatus, & postea mortuus, ope eiusdem martyris, cùm de memoria eius reportata, super que iacentis corpus missa esset, ipsius presbyteri tunica suscitatus est.

CAP. IX.

EVcharius presbyter ex Hispania, Chalamæ habitans, veteri morbo calculi laborabat, per memoriam supradicti sancti martyris, quã Possidius illò aduexit Episcopus, saluus factus est. Idem ipse posteà morbo alio præualescente, mortuus sic iacebat, vt ei iam pollices ligarentur: oppitulatione memorati martyris, cùm de memoria eius reportata fuisset, & super iacentis corpus missa ipsius presbyteri tunica, suscitatus est.

Augustinus ibidem. De Martiali gemili, qui infirmus cum baptismum & fidem Christianam repudiaret, per generi sui orationes apud memoriam S. Stephani deuotè fusas, baptismi gratiam magno cum desiderio percepit.

CAP. X.

FVit ibi vir in ordine suo primarius, nomine Martialis, æuo iam grauis, & multum à religione abhorrens Christiana. Habebat sanè fidelem filiam, & generum eodem anno baptizatum. Qui cum ægrotantem multis & magnis precibus & lachrymis rogarent, vt Christianus fieret, prorsus abnuit: eosque à se turbida indignatione submouit. Visum est genero eius vt iret ad memoriam sancti Stephani, & illic pro eo quantum posset, oraret, vt Deus illi daret mentem bonam, qua credere non differret in Christum. Fecit hoc ingenti gemitu & fletu, & synceriter ardente pietatis affectu: deinde abscedens, aliquid de altari florum, quod occurrit

currit, tulit: eique cùm iam nox esset, ad caput posuit. Tunc dormitum est: & ecce ante dilucu- lú clamat, vt ad Episcopum curreretur, qui mecum fortè tunc erat apud Hipponem. Cùm verò audisset eum absentem, venire presbyteros postulauit. Venerunt, & statim se credere dixit: admirantibus atque gaudentibus omnibus, baptizatus est. Hoc quamdiu vixit, in ore habebat: Christe, accipe spiritum meum: cùm hæc verba beatissimi Stephani, quando lapidatus est à Iudæis, vltima fuisse nesciret: quæ huic quoque vltima fuerunt. Nam non multò post etiam ipse defunctus est.

Augustinus ibidem. De tribus mortuis per inuocationem S. Stephani protomartyris resuscitatis.

CAP. XI.

APud Hipponẽ Bassus quidam Syrus ad memoriam eiusdẽ martyris orabat pro ęgrotante & periclitante filia, eoque secum vestem eius detulerat: cùm ecce pueri de domo cucurrerunt, qui ei mortuam nuntiarent. Sed cùm orante illo, ab amicis eius exciperentur, prohibuerunt eos illi dicere, ne per publicum plangeret. Qui cùm domum redisset, iam suorum eiulatibus personantem, & vestem filiæ, quam ferebat, super eã proiecisset, rursus reddita est vitę. Rursus ibidem apud nos Irenæi cuiusdam collectarij filius, ægritudine exstinctus est. Cumq; corpus iaceret exanime, atque alijs gementibus & plangentibus, exsequiæ pararentur, amicorú eius quidam inter aliorum consolantium verba suggessit, vt eiusdem martyris oleo corpus

perungeretur. Factum est,& reuixit. Itemque apud nos vir tribunitius Eleusinus super memoriam martyris, quæ in suburbano eius est, ægritudine exanimatum posuit infantulum filium suum: & post orationem, quam multis cum lachrymis ibi fudit, viuentem leuauit.

Augustinus ibidem. De varijs S. Stephani miraculis: item de Petronia clariss. fœmina per eundem martyrem curata, deque superstitiosa annuli cuiusdam gestatione & miraculo circa annulum patrato.

CAP. XII.

SI miracula sanitatum, vt alia taceam, modò velim scribere, quæ per hunc martyrem, id est gloriosissimum Stephanum, facta sunt in Colonia Chalamensi, & in nostra plurimi conficiendi sunt libri: nec tamen omnia colligi potuerunt: sed tantùm, de quibus libelli dati sunt, qui recitarentur in populis. Id namque fieri voluimus, cùm videremus antiquis similia diuinarum signa virtutum, etiam nostris temporibus frequentari: & ea non debere multorum notitiæ deperire. Nondum est autem biennium, ex quo apud Hipponem regiũ cœpit esse ista memoria, & multis, quod nobis certissimum est, nõ datis libellis, de ijs, quæ mirabiliter facta sunt, illi ipsi, qui dati sunt, ad septuaginta fermè numerum peruenerant, quando ista conscripsi. Chalamæ verò vbi & ipsa memoria prius esse cœpit, & crebrius dantur, incomparabili multitudine superant. Vzali etiam, quæ Colonia Vticæ vicina est, multa præclara per eundẽ martyrem

tyrem facta cognouimus : cuius ibi memoria longè prius, quàm apud nos ab Episcopo Euodio constituta est. Sed libellorum dandorum ibi cõsuetudo non est: vel potius non fuit: nam fortasse nunc esse iam cœpit. Cùm enim nuper illic essemus, Petroniam clarissimam fœminam, quæ mirabiliter ex magno atq; diuturno, in quo medicorum adiutoria cuncta defecerant, languore sanata est: hortati sumus, volẽte supradicti loci Episcopo, vt libellum daret, qui recitaretur in populo: & obedientissime paruit. In quo posuit etiam, quod hîc reticere non possum, quamuis ad ea, quæ hoc opus vrgent, festinare cõpellat. A quodam Iudæo dixit sibi fuisse persuasum, vt annulum capillatio vinculo insereret, quo sub omni veste ad nuda corporis cingeretur: qui annulus haberet sub gemma lapidẽ in renibus inuentũ bouis. Huc alligata quasi remedio, ad sancti martyris limina veniebat. Sed profecta à Carthagine cũ in confinio fluminis Bagradæ in sua possessione mansisset, surgens: vt iter perageret, ante pedes suos illũ iacentẽ annulum vidit, & capillatiam zonam, qua fuerat alligatus, mirata tentauit. Quam cùm omninò suis nodis firmissimis, sicut fuerat, comperisset adstrictam, crepuisse atq; exilijsse annulum suspicata est. Qui etiam ipse cùm integerrimus fuisset inuentus, futuræ salutis quodammodo pignus de tanto miraculo se accepisse præsumpsit, atque illud vinculum soluens, simul cum eodem annulo proiecit in flumen. Non credunt hoc, qui etiam Dominum nostrum Iesum CHRISTVM per integra virginalia matris enixum, & ad di-

discipulos suos ostijs clausis ingressum fuisse non credunt. Sed hoc certè quærant, & si verum inuenerint, illa credant. Clarissima fœmina est, nobiliter nata, nobiliter nupta, Carthagine habitat; ampla ciuitas, ampla persona, rem quærentes latere non sinunt. Martyr certè ipse, quo impetrante illa sanata est, in filium permanentis virginis credidit, in eum, qui ostijs clausis ad discipulos ingressus est, credidit. Postremò, propter quod omnia ista dicuntur à nobis, in eum, qui ascendit in cælum cum carne, in qua resurrexerat, credidit: & ideo per eum tanta fiunt, quia pro ista fide animam posuit suam.

Augustinus ibidem. De decem fratribus, qui maledicto matris horribili quatiebantur tremore membrorum, quorum duo ad memoriam S. Stephani venientes, oratione ibidem fusa, liberati sunt.

CAP. XIII.

VNum est apud nos factum, non maius quã illa quæ dixi; sed tam clarum atque illustre miraculum, vt nullum arbitror Hipponensium esse, qui hoc non vel viderit, vel didicerit: nullũ, qui obliuisci vlla ratione potuerit. Decem quidem fratres fuerunt, quorum septem sunt mares, tres fœminæ, de Cæsarea Cappadociæ suorum ciuium non ignobiles, maledicto matris recenti patris eorum obitu destitutæ, quæ iniuriam sibi ab eis factã acerbissimè tulit, tali pœna sunt diuinitus coërciti, vt horribiliter quaterentur omnes tremore membrorum: in qua fœdissima specie oculos suorum ciuium non ferentes, quaquauersum cuique ire visum est, toto pe-

to penè vagabantur orbe Romano. Ex his etiam ad nos venerunt duo, frater & soror, Paulus & Palladia, multis alijs locis miseria diffamante iam cogniti. Venerunt autē ante Pascha, fermè dies quindecim, & Ecclesiā quotidiè & ingredientes, & in ea memoriam gloriosissimi martyris Stephani frequentabant, orantes, vt iam sibi placaretur Deus, & salutem pristinam redderet. Et illic, & quacunque ibant, conuertebant in se ciuitatis adspectum. Nonnulli, qui eos alibi viderant, causamque tremoris eorum nouerant, alijs, vt cuiq; poterant, indicabant. Venit & Pascha, atque ipso die Dominico manè cùm iam frequēs Populus præsens esset, & loci sancti cancellos, vbi martyrium erat, idem iuuenis orans teneret, repentè prostratus est, dormienti simillimus iacuit: non tamen tremens, sicut etiam per somnium solebat, stupentibus qui aderant, atque alijs pauentibus, alijs dolentibus, cùm eum quidam vellent erigere, nonnulli prohibuerunt, sed potius exitum exspectandum esse dixerunt. Et ecce surrexit, & non tremebat, quoniam sanatus erat, & stabat incolumis, intuens intuentes. Quis ergo intuentium se se tenuit à laudibus Dei; Clamantium gratulantiumque vocibus Ecclesia vsque quaque completa est. Inde ad me curritur, vbi sedebam iam processurus: irruit alter quisque post alterum, omnis posterior quasi nouum quod alius prior dixerat, nunciantes. Meque gaudente, & apud me gratias Deo agente, ingreditur etiam ipse cum pluribus: inclinatur ad genua mea, erigitur ad osculum meum. Procedimus ad populum: plena erat Ecclesia perso-

personabat vocibus gaudiorum: Deo gratias, Deo laudes, nemine tacente, hinc atq; inde clamantium. Salutaui populum, & rursus eadem feruentiore voce clamabant. Facto tandem silentio, scripturarum diuinarum sunt lecta solemnia. Vbi autem ventum est ad mei sermonis locum, dixi pauca, pro tempore, & pro illius iucunditate lætitiæ. Magis enim eos in opere diuino, quandam Dei eloquentiam non audire, sed considerare permisi. Nobiscum homo prandit & diligenter nobis omnem suæ ac maternæ fraternęque calamitatis indicauit historiam. Sequenti itaq; die, post sermonem redditum, narrationis eius libellum in crastinum populo recitandum promisi. Quod cùm ex Dominico Paschæ die tertio fieret in gradibus exedræ, in qua de superiore loquebar loco, feci stare ambos fratres, cùm eorum legeretur libellus. Intuebatur populus vniuersus, sexus vtriusque, vnum stantem sine deformi motu: alteram membris omnibus contrementem. Et qui ipsum non viderant, quid in eo diuinæ misericordiæ factum esset, in eius sorore cernebant. Videbant enim, quid in illo gratulandũ, quid pro illa esset orandum. Inter hæc, recitato eorum libello, de conspectu populi eos abire præcepi: & de tota ipsa caussa aliquantò diligẽtius cœperam disputare, cùm ecce, me disputante, voces aliæ de memoria martyris nouæ gratulationis audiuntur. Cõuersi sunt eò, qui me audiebant, cœperuntque concurrere. Illa enim vbi de gradibus descendit, in quibus steterat, ad sanctum martyrem orare perrexerat. Quæ mox vt cancellos attigit, collap-

collapſa ſimiliter velut frater eius, poſt ſomnũ ſana ſurrexit. Dum ergo requireremus, quid factum fuerit, vnde iſte ſtrepitus lætus exſtiterit, ingreſſi ſunt cum illa in baſilicam, vbi eramus, adducentes eam ſanam de martyris loco. Tum verò tantus ab vtroque ſexu admirationis clamor exortus eſt, vt vox continuata cum lachrymis nõ videretur poſſe finiri. Perducta eſt ad eũ locum, vbi paulo ante ſteterat tremens. Exultabant eam ſimilem fratri factam, cui doluerant remanſiſſe diſſimilem. Et nondum fuſas preces pro illa, iam tamen præuiam voluntatem tam citò exauditam eſſe cernebant. Exultabant in Dei laudem voces, ſine verbis tanto ſonitu, quãtum aures noſtræ vix ferre potuiſſent. Quid erat in cordibus exultantium, niſi fides Chriſti, pro qua Stephani ſanguis effuſus eſt?

Ex parte Sermonum D. Auguſtini, opera Ioannis Vlimmerij editorum, Louanij anno 1564.

Exemplar libelli (cuius in præcedenti capite fit mentio) dati à Paulo ſancto Auguſtino Epiſcopo.

Rogo Domine beatiſſime Papa Auguſtine, vt hunc libellũ meum, quem ex præcepto tuo obtuli ſanctæ plebi, iubeas recitari.

Quum adhuc in patria noſtra Cæſaræa Cappadociæ moraremur, frater noſter natu maior grauibus atque intolerandis communem matrem affecit iniurijs, in tantum, vt ei etiam manus nõ dubitaret inferre. Quod nos omnes filij pariter congregati patienter tulimus, vt ne verbum quidẽ fratri noſtro pro matre noſtra, cur hoc faceret, dixerimus. Illa autem fœminei doloris ſtimulis incitata, iniurioſum filiũ maledicendo

cendo punire constituit. Quumq; ad sacri baptismatis fontem post gallorum cantus memorato filio suo iram Dei imprecatura properaret: tunc ei nescio quis in patrui nostri similitudine, vt intelligitur, dæmon occurrit, & ab ea prior quò pergeret, requisiuit. Cui illa, ad maledicendum filio suo ob intollerabilem contumeliam, se ire respondit. Tunc autem ille inimicus, quoniam in mulieris corde insaniente locum facilè inuenire potuit, vt omnibus malediceret, persuasit. Illa autem viperijs inflãmata consilijs, sacrum fontem prouoluta corripuit, & sparsis crinibus, nudatisque vberibus, hoc à Deo potissimum postulauit, vt extorres patria, & circumeuntes alienas terras, omne hominum genus nostro terreremus exemplo. Mox maternas preces efficax vindicta prosequitur: eundemque continuò fratrem nostrum ætate culpaq; maiorem tremor membrorum tantus inuasit, quantum in me vsque ante hoc triduum vestra sanctitas vidit. Seruato autem ordine, quo nati eramus, intra vnum annum eadem nos pœna omnes corripuit. Videns autem mater maledictiones suas ad tantam efficatiam peruenisse, impietatis suæ conscientiam & opprobrium hominum diutius ferre non potuit: sed laqueo guttur adstringens, luctuosam vitam termino funestiore conclusit. Egressi ergo nos omnes opprobrium nostrum non ferentes, communem patriam relinquentes, passim sumus per diuersa dispersi. Ex nobis autem omnibus decem fratribus, qui nascendi quoque ordine primum sequitur, ad gloriosi martyris

Lauren-

Laurentij memoriam, quæ apud Rauennam nuper collocata sicut, audiuimus, meruit sanitatem. Ego autem, qui nascéndi ordine sum sextus eorum, cum hác sorore mea, quæ me ætate subsequitur, vbicunque gentium, vbicunque terrarum loca esse sacra, in quibus operaretur Deus miracula, comperissem, magno desideratæ sanitatis amore carpebam iter. Sed vt de cæteris celeberrimis Sanctorum locis taceam, etiam ad Anconam Italiæ ciuitatem, vbi per gloriosissimum martyrem Stephanum multa miracula Dominus operatur, eadem circuitione perueni. Sed ideò alibi curari non potui, quia huic loco diuina prædestinatione seruabar. Nec Vzalim ciuitatem Africæ prætermisi, vbi beatus Martyr Stephanus magna prædicatur frequenter operari. Veruntamen ante hos tres menses, id est Calendarum Iuniarum die, tam ego quàm soror mea, quæ hîc mecum est, eadem adhuc passioni detenta, euidenti sumus visione commoniti. Ait enim mihi adspectu clarus, & candido crine venerabilis, quod intra tertium mensem esset mihi sanitas affutura. Sorori aũt meæ in visione sanctitas tua in ea effigie, qua in te præsentes videmus, apparuit: per quod nobis significatum est, ad istum locum nos venire debuisse. Nam & ego beatitudinem tuam sæpius postea videbam per alios ciuitates in itinere, quo veniebamus, talem prorsus, qualem modó conspicio. Admoniti ergo euidenti authoritate diuina, ad hanc venimus ciuitatem ante dies fermè quindecim passionis meæ, vel oculi vestri testes sunt, vel miserabilis soror mea, quæ ad eru-

ditionem omnium, communis mali præbet exemplum, vt qui in illa, qualis ego fuerim, vident in me quantum per Spiritum S. ſuum Dominus ſit operatus, agnoſcant. Orabam ego quotidiè cum magnis lachrymis in loco, vbi eſt memoria glorioſiſſimi martyris Stephani. Die autem Dominico Paſchæ, ſicut alij, qui præſentes erant, viderunt, dum orans cum magno fletu cancellos teneo, ſubitò cecidi. Alienatus à ſenſu, vbi fuerim neſcio. Poſt paululum aſſurrexi, & illum tremorem in corpore meo non inueni. Huic igitur tanto beneficio non ingratus, hunc libellum obtuli. In quo etiam, quæ de noſtris calamitatibus ignorabatis, & quod de mea incolumitate & ſalute cognouiſtis, exhibui: vt pro mea ſorore orare dignemini, & pro me agere Deo gratias.

Gregorius Turonen. de gloria Confeſſorum cap. 79. De populo Rhemenſi, qui ſæuiente lue inguinaria aſſumptam de S. Remigij ſepulchro pallam cum crucibus, & cereis per omnes vrbis vicos religiosè circumferentes, immunes ab ea peſte permanſerunt.

CAP. XIV.

CVm lues inguinaria populum primæ Germaniæ deuaſtaret, atque omnes huius cladis auditu terrerentur, concurrit Rhemenſium populus ad ſancti Remigij ſepulchrum, congruum huius cauſſæ flagitare remedium. Accenſis cereis lychniſque non paucis, Hymnis, Pſalmiſque cæleſtibus per totam excubat noctem. Manè autem facto, quid adhuc precatui deſit in tractatu rimatur, reperiuntque reuelante Deo,

qua-

qualiter oratione præmissa, adhuc maiori propugnaculo vrbis propugnacula munirentur. Assumpta igitur palla de beati sepulchro, componunt in modum feretri: accensisque super cruces cereis, atque cero feralibus, dant voces in canticis, circumeunt vrbem cum vicis. Nec prætereunt vllum hospitium, quod non hac circuitione concludant. Quid plura? non post multos dies fines huius ciuitatis lues aggreditur memorata. Veruntamen vsque ad eum locum accedens, quo beati pignus accessit, ac si constitutum cerneret terminum, intrò ingredi non modò non est ausa, sed etiam quæ in principio peruaserat, huius virtutis repulsu reliquit.

Paulus Diaconus lib. 2. cap. 9. de gestis Longobardorum. De Fortunato Episcopo Turonensi, & Felice Episcopo Taruisano, qui oculorum dolore apud altarium B. Martini liberati sunt.

CAP. XV.

FOrtunatus cùm oculorum dolorem vehementissimum pateretur, & similiter Felix socius eius, eorundem dolore laboraret, vtrique ad basilicam beatorum Pauli atque Ioannis, quæ intra vrbem Taruisanam sita est, perrexêre. In qua etiam altarium in honore B. Martini confessoris constructum, propinquam habet fenestram, in qua lucerna ad exhibendum lumen est constituta. Cuius oleo postquam fratres isti Fortunatus scilicet & Felix dolentes oculos tetigerant, illicò dolore fugato sanitatem, quam optabãt, adepti sunt. Qua de caussa Fortunatus in

tantum beatum Martinum veneratus est, vt relicta patria, paulò ante quàm Longobardi Italiam inuaderent, ipsius sanctissimas reliquias, in Gallia sitas, visitare decreuerit: quod iter suum per flumina, montes, valles, oppida, pagos, ipse in carminibus suis dilucidè describit. Qui postquam Turonos iuxta votum proprium peruenit, Pictauos pertransiens, illic habitauit, & multorum ibidem sanctorum gesta, partim prosa, partim metrica oratione conscripsit. Nouissimeque in eadem ciuitate primùm Presbyter, deinde Episcopus ordinatus est, atque in eodem loco, digno tumulatus honore quiescit. Hic B. Martini vitam quatuor libris heroico versu contexuit, & multa alia, maximeque hymnos singularum festiuitatum, & ad diuersos amicos versiculos, nulli poëtarum secundus, suaui & diserto sermone composuit. Ad cuius ego (Paulus Diaconus) tumulum, cùm illuc orationis gratia aduentassem, epitaphium rogatus ab eiusdem loci Abbate contexui.

Paulus Diaconus lib. 3. capit. 1. de gestis Longobardorum. De virtutibus viri Dei Hospitij, pœna inuadentium illum, ac miraculosa eorundem per S. Hospitium curatione.

CAP. XVI.

LOngobardorum in Gallias aduentum, vir Dei Hospitius, qui apud Nicæam erat inclusus, sancto sibi id reuelante Spiritu, longè ante præuidit, & eiusdem vrbis ciuibus, quæ mala iminerent, prædixit. Erat enim vir iste magnæ abstinentiæ & probabilis vitæ, qui constrictus

ad

ad carnem cathenis ferreis, indutus insuper cilicio, pane in cibum cum paucis dactylis vtebatur. In diebus autem quadragesimæ radicibus herbarum Agyptiacarum, quibus Eremitæ in Aegypto vsi fuerant, exhibitis à negotiatoribus alebatur. Per hunc Dominus magnas virtutes operari dignatus est, quæ scriptæ habentur in libris venerabilis viri Gregorij Turonens. Episcopi. Igitur vir iste sanctus aduentum Longobardorum in Gallias, hoc modo prædixit: Venient Longobardi in Gallias, & deuastabunt ciuitates septem: eò quòd increuerit malitia eorum in conspectu Domini. Est enim omnis populus periurijs deditus, furtis obnoxius, rapinis intentus, homicidijs promptus, in quibus nō iustitię fructus, non decimæ dantur, non pauper alitur, non tegitur nudus, non suscipitur hospitio peregrinus, ideò hæc plaga ventura est super populum istum. Monachis quoque suis præcipiens, ait: Abscedite & vos à loco isto, auferentes vobiscum quæ habetis. Ecce enim gens, quam prædixi, appropiat. Dicentibus autem illis: Non relinquemus te sanctissime pater, ait: Nolite timere pro me. Futurum est enim vt inferant mihi iniurias: sed non nocebunt vsque ad mortem. Discedentibus autem monachis aduenit exercitus Longobardorum. Quæ dum cuncta, quæ reperiebant, vastabant, ad locum vbi vir sanctus inclusus erat, peruenerunt. At ille per fenestram à turri se eis ostēdit. Illi verò circumeuntes turrim, dum aditum quærerent, per quem ad illum ingredi possent, & minimè inuenirent, duo ex eis adscendentes tectum disco-

operuerunt illud, & videntes eum cinctum cathenis, indutumque cilicio, dicunt: Hic malefactor est & homicidiũ fecit, ideò in his ligaminibus vinctus tenetur. Vocatumque in partem, interrogant quid male fecerit, quòd tali supplicio arctaretur. At ille fatetur se homicidam esse, omniumque criminum reum. Tunc vnus extracto gladio, vt caput eius amputaret, dexteram erigit: sed eius dextera mox in ipso ictu suspensa diriguit, nec eam ad se potuit retrahere: relictus autem gladius in terrã decidit. Quod videntes socij eius, clamorem in cælum dederunt, flagitantes à sancto viro, vt quid eis agendum esset clementer insinuaret. Ipse verò imposito salutis signo arens brachium sanitati restituit. Longobardus autem, qui sanatus fuerat, ad fidem Christi conuersus, statim clericus, deinde monachus factus est. Atque in eodem loco vsq; ad finem vitæ in Dei seruitio permansit. Beatus verò Hospitius dum Longobardis Dei verbum loqueretur duo duces, qui eum venerabiliter audierunt, incolumes patriæ restituti sunt: quidam verò, qui eius verba despxerant, in ipsa prouincia miserabiliter perierunt.

Paulus Diaconus libro 4. cap. 7. de gestis Longobardorum De Theodelinda regina, quæ basilicam construxit in honorem S. Ioannis Baptistæ, ac de voto Longobardorũ S. Iohanni facto, quodque omnes S. Baptistæ patrocinium inuocantes illæsi suorumque aduersariorum victores exstiterunt.

CAP. XVII.

THeodelinda regina basilicam beati Ioannis Baptistæ in Modœcia construxit pro se, & pro viro suo, & pro filijs & filiabus, & cũctis Longobardis ad Dominum: & illi venerunt inter se vnanimiter maiores natu cum rege suo, vnà cum Theodelinda regina dicentes: Si sanctus Ioannes pro nobis interpellator sit ad Dominum Deum nostrum Iesum Christum pro nobis, nos omnes vnanimiter pollicemur illi, omni anno in die natiuitatis suæ, hoc est 8. Kalend. Iulij, de nostris facultatibus, transmissuros honorificè ad oraculum ejus, vt per illius interpellationem habeamus iuuamen Domini nostri Iesu Christi, tam in bello, quàm alijs locis omnibus, quocunque ituri sumus. Ab illo ergo die in omnibus actibus eorum cœperunt inuocare sanctum Ioannem, vt illis præberet auxilium in virtute Domini nostri Iesu Christi, & illi omnes permanebant illæsi, victoresque exstiterunt super cunctos aduersarios suos. Locus autem ille supra Mediolanum duodecim millibus est, quem regina dedicandum curauit, multisque ornamentis auri & argenti mirificè decorauit, prædijsque ditauit, familiasq; & possessiones multas eidem loco addixit, in honorem sancti Ioannis Baptistæ. Dicamus assertiorem scripturæ Theodelindæ reginæ. Offert gloriosissima Theodelinda regina, vnà cum filio suo Adalualdo rege, sancto Ioanni patrono suo de dono Dei, & de dotibus, chartulam suæ donationis, quam in suorũ præsentia scribere fecit. Si quis quolibet tempore

hanc testem voluntatis suæ corruperit, in iudicij extremi die cum Iuda traditore damnetur. Ordinatio vero eius talis fuit. De rebus sancti Ioannis nullo modo se debet aliquis intromittere, nisi tantùm sacerdotes, qui ibi deseruiunt die ac nocte, tantumque famuli ac famulæ, qui ibi subiecti sunt, communiter debeant viuere.

Ex vita S. Ioannis Eleemosynarij, authore Simeone Metaphraste. De confessione sacramentali ipsi S. Ioanni facta, & miraculo ad sepulchrum S. Ioannis ad preces confessæ mulieris patrato, ipsoque peccato propter S. Ioannem deleto. Habetur Tom. I. Surij.

CAP. XVIII.

QVædam mulier, orta in oppidulo, quod tulerat Patriarchum Ioannem Eleemosynarium, postquam resciuit eum iam esse migraturum ad Dominum, magni & grauis peccati sibi conscia, accurrit ad beatum: & calidis lachrymis profusis, eius pedes tangens, petebat illius peccati absolutionem. Ille autem, Si credis, inquit, meis precibus te esse ab hoc peccato absoluendam, oportet omninò te id prius confiteri. Cùm autem dixisset se non posse id labijs proferre, iussit id scriptis significare. Cùm verò videret eam id ægrè ferre, iubet vt ipsa id scribat, & suo ipsius sigillo muniat, & sic ei tradat schedulam. Cùm ergo sic factum esset, & in eius manus tradita fuisset obsignata schedula, rogabat mulier eum obtestans, vt nihil eorum, quæ inerant, veniret ad cuiusquam cognitionem. Quinque dies adhuc præterierunt: & magnus

gnus ille excedens è vita, migrauit ad iustorum tabernacula, cùm nihil de ea re cuiquam dixisset omninò. Cùm autem mulier, diuina quadam fortè prouidentia, non adfuisset illo die, quo excessit è vita, ea accedens ad sepulturam, & dubitans ne fortè, quæ eius fidei commissa fuerat schedula, neglecta & in Episcopatu relicta deprehenderetur ab omnibus, dolore affecta, à se propemodum discessera: sed cùm fide ardentissimmè se rursus collegisset, quàm maxima potuit celeritate venit ad illius capsam, & tanquam eo viuo, clamabat: Quid hoc fecisti, ò vir diuine, mihi peccatrici, vt nunc efficiar ab omnibus probro & dedecore? Quod enim ne tibi quidem potui aperire propter lapsum insignem hoc erit omnibus manifestum. Vtinam ne cogitassem quidem te de hac re conuenire. Existimans enim per te pœnas futuras effugere, & hoc non sum assecuta: & quod ex eo oritur, dedecus mihi conciliaui. Sed enim non recedam à tuo sepulchro, neque omninò hinc surgam nisi de ijs, quæ petiui, me feceris certiorem. Persuasum enim habeo te non esse mortuum, sed in Deo viuere, & te apud eum posse, quæ vis, facere.

Hæc dicens, & alia his similia, tribus diebus & totidem noctibus venerandæ eius capsæ assedit, & (ô Dei miracula) vltima nocte egreditur è capsa vir ille admirabilis simul cum ijs, qui cum eo iacebant, Episcopis: (Eiusmodi enim erat id, quod apparebat) & ei dixit: Quousque, ô mulier, clamans, es ijs, qui hîc sunt molestia? Nostra enim vestimenta iam tuæ humectârunt

mectârunt lachrymæ, fluentes instar fluuij. Cum hæc dixisset, tradit ei schedulam, sicut erat ab illa obsignatam. Deinde: Agnoscísne hanc, dixit, ô mulier: Accipe ergo, & eam soluens, vide Dei opera admirabilia. Cùm illa autem surrexisset, & ad se redijsset, videt quidem rursus sanctos suam capsam ingressos, habens verò schedulam in manibus, illæso manente signaculo. Quod quidem cùm soluisset, priorem quidem scripturam inuenit deletam, alienam autem videt positam subscriptionem, quæ sic habebat: Propter Ioannem seruum meum deletum est tuum magnum peccatum.

Eusebius Cæsariens. li. 6. Eccles. histor. ca. 8. De Narcisco Episcopo Hierosolymorum, qui aquam vertit in oleum, & dum criminis falso insimulatur, vindicta diuina vltionem in testes periuros per ea ipsa, quæ sibi in periurijs imprecati erant, maledicta molitur.

CAP. XIX.

ACcidit aliquando die solemni vigiliarum Paschę oleum deesse luminaribus: Cumque id per ministros innotuisset, mœror plebi maximus fuit. Sed Narciscus fide fidens, ministris imperat haurire aquam, sibique deferri. Cumque detulissent, orauit & benedixit aquam, & infundi luminaribus præcipit. Tum repentè miro & sæculis inaudito genere virtutis, natura aquæ in olei pinguedinem versa, splendorem luminum etiam solito reddidit clariorem. Ad fidem autem rei à plurimis religiosorum fratrum ex eodem oleo, quod versum de aqua fuerat, reseruatum est, ita vt ad nos vsque miraculi

miraculi huius inditium perueniret. Et in hoc quidem fidei eius ac meriti habebatur exemplum: animi verò virtus quanta in eo fuerit, alio nihilominus vno ex eius gestis opere declarabitur. Is namque cùm inter cætera virtutum suarum bona esset valde constantis animi, & iusti rectique indeclinabiliter tenax, quidam homunculi nequam malè sibi conscij, metuentes ne criminum suorum, si arguerentur, non possent effugere vindictam, præueniunt, & factionibus circumuenire parant eum, cuius iudicium verebantur. Concinnant igitur aduersum eum infame satis & noxium crimen conueniunt auditores, testes ex semetipsis producunt, qui sub Sacramento iuramenti, quæ obijciebantur, confirmarent: quorum vnus testis, ita, ne igni consumeretur, vera se dicere testabatur: alius ita, ne regio morbo corriperetur: tertius ita, ne luminibus orbaretur. Et quamuis ne iuramentis quidem istis quisquam fidelium & Deum timentium crederet, eò quòd vita Narcisci & institutio ac pudicitia ab omnibus nosceretur, ipse tamen eorum, quæ mota sunt, indignitatem ac molestiam non ferens, simul & secretam ac Philosophicam vitam semper habere desiderans, subter fugit Ecclesiæ multitudinem, & in desertis locis atque agellis secretioribus delitescit annis quàm plurimis. At non ille magnus diuinæ prouidentiæ oculus quiescit in longum, sed in impios vltionem per ea ipsa, quæ sibi in periurijs statuerant maledicta molitur. Primus namque ille testis, parua ignis scintilla noctis tempo-

tempore domo ſua ſuccenſa, cum omni genere ſuo, omnique familia, flammis vltricibus cōflagrauit. Alius repentè ab imis pedibus vſque ad ſummum capitis verticem morbo regio, quo fuerat imprecatus, repletur atque conſumitur. Tertius autem priorem exitum videns, & oculum diuinum non ſe latuiſſe perſpiciens, prorumpit in medium, & audientibus cunctis, ſera pœnitentia vniuerſum concinnati ſceleris ordinem pandit. Tantis autem lachrymis immanis commiſſi facinus deflet, & in tantum die noctuque perdurat in fletibus, vſquequo luminibus orbaretur.

Paulus Diaconus lib. 6. de geſtis Longobardorum cap. 2.

De ceſſatione peſtis per honorem D. Sebaſtiano impenſum.

CAP. XX.

TEmporibus ſextæ Synodi vniuerſalis, quæ Conſtantinopoli ſub Agathone celebrata eſt, exorta eſt grauiſſima peſtis tribus menſibus, Iulio, Auguſto, Septembri, tantaque fuit multitudo morientium, vt etiam parentes cum filijs atque fratres cum ſororibus bini per feretra poſiti apud vrbem Romam ad ſepulchra ducerentur. Pari etiam modo hæc peſtilentia Ticinum depopulata eſt: ita vt cunctis ciuibus per iuga montium, ſeu per deſerta loca fugientibus, in foro & plateis ciuitatis herbæ & frutices enaſcerentur. Tuncque viſibiliter multis apparuit, quod malus & bonus angelus, qui videbatur venabulum in manu ferre, quoties venabulo illo oſtium cuiuſcunque domus percuſſiſſet, tot ea de domo die ſequenti homines interirent. Tunc

cuidam per reuelationem dictum est, quòd pestis ipsa prius non quiesceret, quàm in basilica B. Petri, quæ ad vincula dicitur, sancti Sebastiani martyris altarium poneretur. Factumque est, vt delatis ad vrbem Romam beati Sebastiani martyris reliquijs, mox vt in iam dicta Ecclesia altarium constitutum est, pestis ipsa quieuerit.

D. Augustin. lib. 1. Miraculorum. S. Stephani, & serm. 69. in Tom. 9. sermonum, per Ioannem Vlimmerium nuper editorum. De paruulo, qui catechumenus mortuus, & meritis S. Stephani, matri viuus restitutus est.

CAP. XXI.

CViusdam mulieris filius paruulus mortuus catechumenus erat, qui matris portatus manibus cum ingenti eiulatu, & miserabili vociferatione ante ipsam memoriam gloriosi Stephani fuerat proiectus, tradens illi mortuum, vt ab eo reciperet viuum. Cumque ad aures amici Dei pulsaret fide pietatis, perculsa duplici luctu orbitatis, quod & in præsenti vita filium perdidisset, & in futura, vtpote sine gratia baptismi saluum habere non posset: inter diu lamentantis dolorem miseræ matris repentè paruulo spiritus redditur, vita tribuitur, vox viuenti conceditur. Continuò presbyter accersitus baptismum paruulo tradit, sacramenta complentur: atque ita peccatorum lethali cathena anima liberata, statim etiam mortalis carnis vinculo exuitur, & ad Dei spiritales amplexus summa celeritate liberata dimittitur. Ita & non modica consolatione concessa, gaudere de redempto filii

filio datur, & paruulo salus vera conceditur. Qui profectò ab hoc ad modicum vitam recepit, ne in æternum moreretur.

Ex annalibus & antiquitatibus Coloniensibus. Quomodo sancti, quorum corpora sacra Coloniæ requiescunt, noctu visi sint circumire mœnia ciuitatis, eamque contra vim hostium obsidentium munire ac protegere.

CAP. XXII.

TEmporibus Clementis quarti, circa annum Domini 1266. vt habent Annales Colonienses, cùm ciuitas Colonia obsidione cingeretur, Comes Cliuensis, & Stephanus de VVylen vno in tentorio noctu quiescentes, viderunt D. Vrsulam radianti corona profulgidam, & cereum lucidissimum manu gestantem lumine totius vrbis & orbis luminibus æquipollentem, quam sequebantur vndena virginum millia, Sanctorum quoque Maurorum ac Thebæorum agmina, vt sculptæ in mœnijs Coloniens. imagines circa monasterium D. Pantaleonis, & picturæ antiquæ, basilicæ D. Gereonis testantur. Qui omnes videbantur ciuitatem & portas roseis crucibus consignare, & contra hostium vim ac potentiam præmunire. Quo miraculo territi hostes, ac de obtinenda ciuitate desperantes, obsidionem soluerunt, temerarium existimantes cum gigantibus θεομαχεῖν, ac ipsos diuos diuorumque patrocinijs munitos, inanibus prælijs lacessere. In huius diuinæ protectionis perpetuam memoriam, & iugem gratiarum actionem, Amplissimus Senatus inclytæ ciuitatis Coloniensis quotannis ipso sanctorum Maurorum festo, quod 15.

Octo-

Octobris celebratur, tredecim grandes cercos donat Basilicæ D. Gereonis, qui in crypta eiusdem Basilicæ, vbi SS. Maurorum ac Thebæorum corpora requiescunt, tunc per dies aliquot lucere conspiciuntur.

Ex lib. 2. Machabæorum cap. vlt. Iudas Machabæus contra Nicanoris amplissimum exercitum cum paucis dimicaturus, vidit Oniam Pontificem orare pro populo Iudæorum, & deinde Ieremiam gladium sibi porrigentem, quo deiecturus esset aduersarios.

CAP. XXIII.

NIcanor cum summa superbia erectus, cogitauerat commune trophæum statuere de Iuda. Machabæus interim confidebat semper cum omne spe auxilium sibi à Deo adfuturum, & hortabatur suos, ne formidarent ad aduentum nationum, sed in mente haberent adiutoria sibi facta de cælo, & nunc sperarent ab omnipotente sibi adfuturam victoriam. Et allocutus eos de lege & Prophetis, admonens etiam certamina quæ fecerant prius, promptiores constituit eos: & ita animis eorum erectis, simul ostendebat gentium fallaciam, & iuramentorum præuaricationem. Singulos autem illorum armauit, non clypei & hastæ munitione, sed sermonibus optimis & exhortationibus, exposito digno fide somnio, per quod vniuersos lætificauit. Erat autem huiuscemodi visus: Oniam, qui fuerat summus sacerdos, virum bonum & benignum, verecundum visu, modestum moribus, & eloquio decorum, & qui à puero in virtutibus exercitatus sit, manus protenden-

dentem, orare pro omni populo Iudæorum. Post hoc apparuisse & aliū virum ætate & gloria mirabile, & magni decoris habitudine circa illum. Respondentem verò Oniam dixisse: Hic est fratrum amator, & populi Israel: hic est, qui multum orat pro populo & vniuersa sancta ciuitate, Ieremias Porpheta Dei. Extendisse autem Ieremiam dexteram, & dedisse Iudæ gladium aureum, dicentem: Accipe sanctum gladium munus à Deo, in quo deijcies aduersarios populi mei Israël. Exhortati itaque Iudæ sermonibus bonis valdè de quibus extolli posset impetus, & animi iuuenum conforti, statuerunt dimicare & confligere fortiter: vt virtus de negotijs iudicaret, eò quòd ciuitas sancta, & templum periclitarentur. Erat enim pro vxoribus & filijs, idemq; pro fratribus & cognatis minor sollicitudo: maximus verò & primus pro sanctititate timor erat templi. Sed & eos, qui in ciuitate erant, non minima sollicitudo habebat pro his, qui congressuri erant. Cùm iam omnes sperarent iudicium futurū, hostesque adessent, atque exercitus esset ordinatus, bestię equitesq; opportuno in loco compositi, considerans Machabæus aduentū multitudinis, & apparatū varium armorum, ac ferocitatē bestiarū, extendēs manus in cælum, prodigia facientem Dominum inuocauit, qui non secundùm armorum potentiam, sed prout ipsi placet, dat dignis victoriam. Dixit autem inuocans hoc modo: Tu Domine, qui misisti angelum tuum sub Ezechia rege Iuda, & interfecisti de castris Sennacherib. centum octoginta quinque millia: & nunc dominator

cælo-

cælorum mitte angelum tuum bonum ante nos in timore & tremore magnitudinis brachij tui, vt metuant, qui cum blasphemia veniunt aduersus sanctum populum tuum. Et hic quidem ita perorauit. Nicanor autem, & qui cum eo erant, cum tubis & canticis admouebant. Iudas verò, & qui cum eo erant, inuocato Deo, per orationes congressi sunt: manu quidem pugnantes, sed Dominum cordibus orantes, prostrauerunt nõ minus triginta quinque millia, præsentia Dei magnificè delectati. Cumque cessassent, & cum gaudio redirent, cognouerunt Nicanorem ruisse cum armis suis. Facto itaque clamore, & perturbatione excitata, patria voce omnipotentem Dominum benedicebant. Præcepit autem Iudas, qui per omnia corpore & animo mori pro ciuibus paratus erat, caput Nicanoris, & manum cũ humero abscissam, Ierosolymam perferri. Quò cùm peruenisset, conuocatis contribulibus, & sacerdotibus ad altare, accersijt & eos, qui in arce erãt. Et ostenso capite Nicanoris, & manu nefaria, quam extenderat contra domum sanctam omnipotentis Dei, magnificè gloriatus est. Linguam etiam impij Nicanoris præcisam, iussit particulatim auibus dari; manum autem demẽtis contra templum suspendi. Omnes igitur cæli benedixerunt Dominum, dicentes: Benedictus, qui locum suum incontaminatum seruauit. Suspendit autem caput Nicanoris in summa arce, vt euidens esset, & manifestum signum auxilij Dei. Itaque omnes communi consilio decreuerunt, nullo modo diem istum absque celebritate præterire, habere autem celebritatem annuam

pridie Mardochæi diei.

Nicephorus Callistus lib.17.cap.17. histor.Eccles. Chosroë Sergiopolim obsidente, innumerabiles propugnatores supra vrbem apparent, quo cognito Chosroes obsidionem soluit.

CAP. XXIV.

NON absimile huic est, quod refert Nicephorus de ciuitate Sergiopoli, quam cùm Chosroës rex Persarum obsideret, atque in redemptionem ciuitatis sacra templorum donaria ex pacto recepisset, tandem interrogauit, num præterea in vrbe quicquam reliquum esset. Adfuit ibi quidam, verum dicere solitus: & Chosroë, alia quædam pauca admodum in vrbe à ciuibus occultè asseruari renuntiauit. Ac auri quidem vel argenti reliqui nihil esse, sed alterius longè præstantioris & Deo dicatæ materiæ, in qua ossa Sergij martyris asseruarentur, vrnam sublongam ex argento fabrefactam restare. Hoc vbi Chosroës audiuit, ilicò exercitum omnem ad excindendam vrbem ex castrorum munimẽtis eduxit. Confestim verò innumerabiles propugnatores supra vrbem apparere, seque ad eandem defendendam parare, atque per muros vbique discurrere visi sunt. Porrò, vt hoc, qui ad oppugnandum missi fuerant, viderunt, euestigio ad Chosroën reuersi, quum defensorum ciuitatis multitudinem, tum timorem suum, qui eos exarmasset, stupefacti ei commemorarunt. Chosroës autem, vbi curiosè omnia scrutatus, valdè paucos vel immaturæ vel expletæ ætatis homines

homines in vrbe esse, robustis omnibus è medio sublatis comperit, rem eam sublimioris alicuius potestatis, & martyris præcipuè esse suspicatus est. Ac timore correptus, Christianamque religionem magnoperè admiratus, statim obsidionem soluit, atque in ditionem suam reuersus est. Fama verò obtinet, Chosroën istum paulò ante obitum, sacris nostris initiatum, atque ad diuinum lauacrum admissum esse. Non absimile est, quod de Syrorum castris legimus 4. Reg. 7. In quibus cùm diuinitus audiretur sonitus curruum & equorum exercitus plurimi, dixerunt ad inuicem Syri: Ecce mercede conduxit aduersum nos rex Israel, reges Hethæorum & Aegyptiorum & venerunt super nos. Surrexerunt ergo, & fugerunt in tenebris, & dereliquerunt tentoria sua, & equos asinos in castris, fugeruntque, animas tantùm suas saluare cupientes.

Procopius lib. 1. de bello Gothorum. De D. Petro Apostolo, qui mœniorum Romanorum partem tuendam suscipiens, ab hostium impetu liberam conseruauit.

CAP. XXV.

GOthis Romam obsidentibus, apud portam Pincianam proximi muri pars quædam lapidum laxata iampridem compage, seiuncta spectatur nó tantum à solo, sed à medio ad summum fastigium scissa: nec sanè collapsa, nec alijs resoluta, sed vtrinque sic inclinauit, vt cætero muro extrinsecus partim prominentior esse appareat, partim retractior. Hanc muri partem

cùm demoliri tunc primùm Belisarius niteretur, & iterato ædificare cœpisset, obstitêre Romani, Petrum Apostolum pro indubitato se cõperisse asseuerantes, eius loci tuendi pollicitum curam se suscepturum. Quod vtique Romanis ex voto successit, quãdo quidem nec eo die, quo per Gothos sunt mœnia oppugnata, nec per omne id tempus, quo vrbem obsederant Barbari, hostilis vis vlla ad hũc locum peruenit, nec planè vnquam tumultuatum. Et sanè me admiratio subit, nec Romanis, nec hostibus ipsis, in ea tam diutina vrbis obsidione in memoriam venisse, muri hanc partem: quæ res cùm miraculi postea loco sit habita, nec sarcire quidem in posterum quisquam, nec de integro restituere ausus est: sed ad hunc diem ea è regione seiunctus permanet murus.

Gregor. Turonen. libro 2. capite 5. historia Francorum De Chunis in Gallias prorumpentibus; & quomodo S. Seruatius Tungrorum Episcopus precatus sit Deum, & SS. Apostolos, ne gentem illam Barbaram Gallias vastare permitteret.

CAP. XXVI.

CHunis in Gallias eruptionem meditantibus, erat apud Tungros oppidum Seruatius eximiæ sanctitatis Episcopus, qui vigilijs ac ieiunijs vacans, crebrò lachrymarũ imbre perfusus, Domini misericordiam precabatur, ne vnquam gentem hanc incredulam, seque semper indignam in Gallias venire permitteret. Sed sentiens per Spiritum, pro delictis populi, sibi hoc non fuisse concessum, consilium cepit,

vt ex-

vt expeteret vrbem Romanam, ſcilicet vt adiunctis ſibi Apoſtolicæ virtutis patrocinijs, quæ humiliter à Domino flagitabat, mereretur facilius obtinere. Accedens ergo ad beati Apoſtoli tumulum, deprecabatur auxilium bonitatis eius, in multa abſtinentia, maxima inedia ſe conſumens, ita vt biduo triduoque ſine vllo cibo potuque maneret, nec eſſet interuallum aliquod, in quo ab oratione ceſſaret. Cumque ibidem multorum dierum ſpatia in tali afflictione moraretur, fertur hoc à beato Apoſtolo accepiſſe reſponſum: Quid me vir ſanctiſſime inquietas; Ecce enim apud Domini deliberationem prorſum ſancitum eſt, Chunos in Gallias aduenire, eaſque maxima tempeſtate debere depopulari. Nunc igitur ſume conſilium, accelera velociter, ordina domum tuam, ſepulturam compone: require linteamina munda. Ecce enim migrabis à corpore, nec videbunt oculi tui mala, quæ facturi ſunt Chuni in Gallijs, ſicut locutus eſt Dominus Deus noſter. Hoc à ſancto Apoſtolo Pontifex reſponſo ſuſcepto, iter accelerat, Galliaſque velociter repetit, veniensque ad vrbem Tungrorum, quæ erant neceſſaria ſepulturæ ſecum citius leuat: valeque dicens clericis, ac reliquis ciuibus vrbis denunciat cum fletu & lamentatione, quia non viſuri eſſent vltra faciem illius. At illi cum eiulatu magno & lachrymis eum proſequentes, ſupplicabant humili prece, dicentes: Ne derelinquas nos pater ſancte, ne obliuiſcaris noſtri paſtor bone. Sed cùm eum fletibus reuocare non poſſent, accepta benedictione cum oſculis re-

dierunt. Hic verò ad Traiectensem vrbem accedens, medica pulsatus febre recessit à corpore. Ablatusq; à fidelibus iuxta ipsum aggerem publicum est sepultus.

Gregor. Turonens. lib. 2. cap. 6. historia Francorum. Quomodo B. Stephanus Prothomartyr visus est apud SS. Apostolos Petrum & Paulum intercedere pro vrbe Metensi in qua reliquiæ S. Stephani requiescunt.

CAP. XXVII.

CHuni à Pannonijs egressi, vt quidam ferunt, in ipsa sanctæ Paschæ vigilia, ad Metensem vrbem, reliqua de populando, perueniunt tradentes vrbem incendio, & populum in ore gladij trucidantes, ipsosque sacerdotes Domini ante sacrosancta altaria perimentes. Nec remansit in ea locus inustus, præter oratorium beati Stephani primi martyris ac Leuitæ. De quo oratorio, quæ à quibusdam audiui, narrare non distuli. Aiunt enim, priusquam hi hostes venirent, vidisse se vnum fidelem in visu quasi conferentem cum sanctis Apostolis Petro ac Paulo, beatum Leuitam Stephanum de hoc excidio, ac dicentem: Oro Domini mei, vt non permittatis obtentu vestro Metensem vrbem ab inimicis exuri, quia locus in ea est, in quo paruitatis meæ pignora continentur: sed potius sentiant populi aliquid me posse cum Domino. Quod si tantum facinus populi supercreuit, vt aliud fieri non possit, nisi ciuitas tradatur incendio, saltem vel hoc oratorium non cremetur. Cui illi aiunt: Vade in pace dilectissime frater, oratorium tantum tuum carebit incendio. Pro vrbe verò non obtinebi-

tinebimus, quia Dominicæ sanctionis super eam sententia iam processit: inualuit enim peccatum populi, & clamor malitiæ eorum ascendit corã DEO. Ideò ciuitas hæc cremabitur incendio. Vnde proculdubio est, quod horum obtentu vrbe vastata, oratorium permansit illæsum.

Gregorius Turonen. eodem lib. 3. hist. Franc. c. 7. Quomodo Aurelina ciuitas ab Attila & Hunnorum obsidione liberata sit per Anianum sanctißimum eiusdem ciuitatis Episcopum, omnes obsessos ad orationem hortantem.

CAP. XXVIII.

ATTILA Hunnorum Rex à Metensi vrbe egrediens, cum multas Galliarum ciuitates opprimeret, Aureliam aggreditur, eamque maximo arietum impulsu nititur expugnare. Erat autem eo tempore beatissimus Anianus in supra dicta vrbe Episcopus, vir eximiæ prudentię ac laudabilis sanctitatis, cuius virtutum gesta nobiscum fideliter retinentur. Cumque inclusi populi suo pontifici, quid agerent acclamarent, ille fisus in Deo, monet omnes in orationem prosterni, & cum lachrymis præsens semper in necessitatibus Domini auxilium implorare. Denique his vt præceperat deprecantibus, ait sacerdos: Adspicite de muro ciuitatis, si Dei miseratio iam succurrat. Suspicabatur enim per Domini misericordiam, Aetium aduenire, ad quem & Arelatem abierat prius, suspectus futuri. Adspicientes autem de muro,

neminem viderunt. Et ille, Orate, inquit, fideliter, Dominus enim liberabit vos hodie. Orantibus autem illis, ait: Adſpicite iterum: Et cùm adſpexiſſent, neminem viderunt, qui ferret auxilium. Ait eis tertiò: Si fideliter petitis, Dominus velociter adeſt. At illi cum fletu & eiulatu magno Domini miſericordiam implorabant. Exacta quoque oratione, tertiò iuxta ſenis imperium adſpicientes de muro, viderunt à longè quaſi nebulam de terra conſurgere. Quod renuntiantes, ait ſacerdos, Domini auxilium eſt. Interea iam trementibus ab impetu arietum muris, iamque ruituris, ecce Aëtius & Theudo Gothorum rex, ac Thoriſmodus filius eius, cum exercitibus ſuis ad ciuitatem accurrunt, verſumque hoſtem eijciunt, repelluntque. Itaque liberata obtentu beati antiſtitis ciuitate, Attilam fugant, qui Mauriacum campum adiens, ſe præcingit ad bellum. Quod hi audientes, ſe contra eum viriliter præparant.

Paulus Diaconus lib. 4. cap. 5. de geſtis Longobardorum. De Ariulfo, qui bellum contra Romanos gerens, B. Sabini martyris præſidio miraculosè adiutus eſt.

CAP. XXIX.

CVM Ariulfus bellum contra Romanos in Camerino geſſiſſet, victoriamque patraſſet, requirere à ſuis hominibus cœpit: quiſnam vir ille fuiſſet, quem in prælio, quod geſſerat, tam ſtrenuè pugnantem vidiſſet. Cui cùm ſui reſpóderent, ſe illic nullum fortius bellántem quàm ducem ipſum vidiſſe, ille ait: Certè multa per omnia me meliorem ibi alium vidi, qui quoties

me

me aduersæ partis aliquis percutere voluit, me semper suo clypeo protexit. Cumque dux ipse prope Spoletum, vbi Basilica beati martyris Sabini Episcopi sita est, in qua eiusdem venerabile corpus requiescit, aduenisset, interrogauit, cuius illa tam ampla domus esset. Responsumque est ei à viris fidelibus, Sabinum ibi martyrem requiescere, quem Christiani, quoties in bello contra hostes irent, præsidium haberent, ac eum propterea in suum auxilium vocarent. Ariulfus verò cùm adhuc esset gentilis, ita respondit: Et potest fieri, vt homo mortuus aliquod viuentibus auxilium præstet? Qui cum hoc dixisset, equo desiliens, eundem basilicam conspecturus intrauit. Tunc alijs orantibus, ipse picturas eiusdem basilicæ mirari cœpit. Qui cùm figuram beati martyris Sabini depictam conspexisset, mox cum iuramento affirmauit, talem omninò virum eũ qui se in bello protexerat, formam habitumque habuisse. Tuncque intellectum est, beatum martyrem Sabinum eidem in prælio adiutorium contulisse.

Ioannes Nauclerus vol. 2. Chronicorum generatione 37. De Adimaro Podiensi Episcopo, qui in expugnanda iã à Christianis vrbe Hierosolymitana, cùm diu ante defunctus esset, visus est in sancta ciuitate primus omniũ muros adscendisse, & reliquos ad ingressum vrbis animasse.

CAP. XXX.

ANno Domini 1099. cùm exercitus Christianorum oppugnaret vrbem Hierosolymitanam, cumque iam totum mensem circa mœ-

nia vniuerſus deſudaret exercitus, die vndecimo menſis Iulij, vno animo aſſultum faciunt, & cùm vſque ad horam diei ſeptimam ſine certa victoria anceps certamen eſſet, ſubitò virtus diuina adfuit, quæ fidelium rebus iam deſperatis conſolationem attulit. Nam de monte Oliueti miles quidam armis accinctus fulgentibus, qui poſtmodum non comparuit, ſignum dabat noſtris legionibus, vt aſſultum iterarent: quo ſigno viſo exhilaratur exercitus, & maiori animo ad expugnationem vrbis redijt, tanto feruore, vt qui feſſi aut vulnerati ante operam ſubtraxerant, nunc reſumptis viribus, vltro ſe ingerant animoſius. Obtenta paulò poſt vrbe, cæſis vniuerſis hoſtibus, populus fidelium depoſitis armis, in ſpiritu humilitatis, cum gemitu & lachrymis, venerabilia loca ſingula perquirere cœperunt. Die verò captionis ciuitatis, Dominus Adimarus Podienſis Epiſcopus, quondam legatus, qui apud Antiochiam vita deceſſerat, à multis in ſancta viſus eſt ciuitate, ita vt multi fide digni aſſeruerint, ſuper muros ciuitatis primùm omnium adſcendiſſe, & cæteros ad ingreſſum vrbis animaſſe, multi quoque alij, qui in via diuerſis caſibus occubuerunt, in dicta ciuitate apparuerunt cùm alijs loca venerabilia viſitantes, in quo manifeſtè dabatur intelligi, quia etſi vita diceſſerant corporali, ad æternam tamen vocati beatitudinem, non ſunt fraudati deſiderio ſuo: ſed quod pio expetiuerunt ſtudio, pleno ſunt conſecuti affectu.

Io. Nauclerus loco citato, De Christianis in Antiochia obſeſſis,

sessis, per apparationem B. Andreæ, & lanceã Seruatoris Christi, præmissoque ieiunio precibusque & sacrificiis, mirabiliter rore cælesti confortatis, & de hostibus triumphum referentibus.

CAP. XXXI.

CHristiani circa idem tempus in ciuitate Antiochena grauissima premebantur obsidione, rerumque omnium penuria & fame. Deum igitur sic affligerentur, respexit eos Dominus, consolationemque misit. Apparuit enim cuidam clerico B. Andreas, cui plurimum erat deuotus, commonens quatenus principibus nuntiaret, vt lanceam, qua Domini nostri latus erat perforatum, in Ecclesia beati Petri repositam perquirerent, eique locum certis ostendebat indicijs. Quod cum fecissent, & ipsi ad eius suggestionem in eo loco effossa aliquantulum terra lanceam, sicut clerico illi ostensum fuerat, inuenerunt. Hoc audiens populus, tanquam de immissa ei cælitus consolatione, cœperunt à suis anxietatibus releuari, iterumque voto se & iuramentis obligârunt, quòd ab inuicem non discederent, quousque authore Domino vrbem suæ restituerent libertati.

Igitur prætermisso ieiunio, & indicta die pugnæ, cùm 26. diebus afflictione mirabili plurimùm laborassent, præcedenti nocte, dum arma equosque præparant, somno locus non datur. Mane facto, circa crepusculum sacerdotes & ministri Domini per Ecclesias diuina celebrantes, populum antequam ad prælium egrederetur, de

de peccatis suis prius humiliter confessum, corpore & sanguine Domini munierũt: quo facto, tanta eis diuinitus infusa est gratia, vt qui pridiè lumina vix attollere poterant, nunc prodeũtes, victoriam sibi promittere ausi sint. Episcopi verò & sacerdotes sacris induti, populum benedicebant.

Itaque summo diluculo, 4. Kalend. Iulij, duodecim acies instruxerunt, quarum vltimam, quæ erat cæteris amplior, tenebat illustris princeps Boëmundus. Accidit autem, vt egressis ros quidam suauissimus, modicus tamen, sed gratissimus descenderit, quasi in eo benedictionem & gratiam suam videretur infudisse Dominus. Mirabile dictu, quicunque eo imbre conspersus est, tantum concepit animum, vt nihil laboris, nihil molestiæ in tota illa expeditione esse videretur. Idem in equis fertur apparuisse.

Interim hostes accepto nostrorum ab vrbe egressu, acies instruunt, ventum est ad pugnam, primæ tres acies nostrorum viriliter in hostes irruunt, sequentes aliæ non minus, præcedente lancea Domini cum sacerdotibus. Pugnatum est illo die acerrimè, tandem hostes, dissolutis cuneis, vertebantur in fugam. Corbana autem videns suas dissolutas acies, & ipse fuga elapsus saluti suæ consuluit, cædem in hostibus factam omnes scriptores in centum millia referunt. Consummato itaque prælio, nostri, ad castra hostium redeunt: vbi tantam rerum reperiant opulentiam, tantas Orientalium diuitiarum copias, vt iam auri, argẽti, gemmarum neq; numerus

merus esset, neque mensura: equorum etiam & armentorum, annonæ quoque & victualium reperta est tanta abundantia, vt iam nescirẽt quid eligerent. Hac potiti sunt victoria anno Domini 1098. 28. Iunij.

Reuersi in vrbem læti ouantesque duces, altero haud minori affecti sunt gaudio, quod Ammuratus arcis præfectus Christianus est factus, deditione arcis facta, idque solum in facienda deditione est pactus, vt qui ex cohorte sua fidem Christi nollent suscipere, cum rebus suis abire permitterentur.

Gregorius Episcopus Turonen. in vita S. Illidij Aruernensis Episcopi, in libro de vitis Patrum, cap. 2. habetur in Tomis Laur. Surij 7. Iulij. Quomodo ipse Gregorius Turonensis adhuc puer, liberatus sit à febre per S. Illidium.

CAP. XXXII.

TEmpore, quo Gallus Episcopus Aruernam regebat Ecclesiam, horum scriptor in adolescentia degens, grauiter ægrotabat, & hic ab eo plerumque dilectione vnica visitabatur, eò quòd patruus eius esset, Erat autem valetudo cum nimia stomachi pituita, ac febre valida. Interea aduenit paruulo desiderium, & credo inspirante Deo, vt ad beati Illidij Basilicam deportaretur. Illatusque manibus puerorum, ad eius tumulum fusa oratione cum lachrymis, leuiorem se sensit esse, quàm venerat. Sed reuersus domum, iterum à febre corripitur. Quadam verò die cùm grauius agere cœpisset, cúmque febris asperior solito aggrauaret, & vtrum

eua-

euaderet, admodum dubitaretur, accedens genitrix eius, ait ad eum: Mœstum hodie dulcis nate, sum habitura diem, cùm te talis detineat febris. Cui ille, Nihil, inquit, prorsus, obsecro, contristeris, sed ad sepulchrum me remitte beati Illidij Pontificis: credo enim firmiter, fore vt virtus eius & tibi lætitiam, & mihi tribuat sospitatem. Tunc sancti deportatus ad tumulum, orationem fundit, spondens prostratus sponte, si eum Antistitis sui virtus ab hoc contagio liberasset, clericum se futurum: nec prorsus moraretur, si deprecatio obtineret effectum. Hæc effatus, sensit protinus discedere febrem: vocatoque puero, domum se reportari deposcit. Cùmque in recubitu, vbi tunc sui epulabantur, fuisset illatus, erumpente è naribus sanguinis copia febris simul cruorque defluxit. Quod meritis beati Confessoris præstitum habetur probatum. Sed & nuper venerandi Comitis seruus, cùm in diuturna cecitate resideret, celebratis vigilijs, sanus abscessit.

D. Ioannes Chrysost. in sermone de veneratione cathenarum, & gladij principis Apostolorum Petri habetur Tom. 4. Kalend. Augusti, Laurent. Surij, ex Simeone Metaphraste.

CAP. XXXIII.

PEtrus Apostolorum firmamentum, & sacratus cælorum magister, arcanorum interpres, nutantium confirmator, lapsos erigens, firmos conseruans, pœnitentiæ dux ardentissimus: Petrus denique magnum illud orbis terrarum miraculum, Ecclesiæ iactatio, discipulorum decus,

decus, & eorum qui rectè sentiunt, ornamẽtum; Theologorum pulchritudo, Christi os, mens cælestis, Trinitatis purissimum tabernaculum, lapsorum reconciliator; honestè viuentium ductor, rectè currentium propugnator, omni cælesti & humana laude, omni præconio dignissimus. Cuius si vmbra & lintei morbos profugabant, certè cathenæ, quæ venerandum Apostoli corpus attigerunt, *Actor.5.* quantò propiorem tactum habuerunt, tantò abundantiorem miraculorum vim participarunt: cathenę, inquam, illæ omninò venerandæ, ac pretiosæ, quæ Apostolicum illud ac beatũ corpus colligârũt; quę manus illas miraculorum, effectrices adstinxerunt, quæ diuina gratia ab ipsis repletæ sunt; ex quibus miracula abundè scaturiunt, quæ ægrotos homines à morbis liberant, quæ homines illos sanctos efficiunt, qui cum fide ad eas accedunt: à quibus animarum maculæ mystico quodam modo expurgantur, & morbidæ influentiæ reprimuntur: quæ deniq; in aerem celsitatem extensæ, & vsque ad cælos ipsos peruenientes à Domino illo & diuino solio, tanquam ab ancora quadam, extenduntur. Has cathenas potentiarum quæ à Deo ipso defecerunt; princeps exhorruit, & nunc etiam exhorret, ac multo cum timore illas libter fugiens comprimitur. Has aera spirituum multitudo metuens ac tremens, iaculisque inde immissis percussa, longius profugatur. Non enim ferre potest spiritus săctus gratiã, has ipsas cathenas obũbrantem neque scintillas ex diuino illarũ igne exsiliẽtes sustinet: sed ab ipsis inceditur atq; cõburitur.

Has

Has composuit Dei Patris Verbum, eiusdem æternitatis & principij particeps, vt eius de Deo confessionis præmium essent. Illas ignitas reddidit carbo ille, ab Esaia anteà visus, (*Esaiæ 6.*) & ad Deum intuendum efficacissimus. Spiritus sanctus paracletus suo afflatu ignem, è carbone illo exilientem, ad opus perficiendum maximè idoneum reddidit.

Quamobrem licèt ferreæ sint naturæ, diuina tamen gratia & potentia plenæ sunt. Ab his dæmonum praui spiritus illigati enecantur. Ab his princeps mundi huius pertractus, captiuus ducitur, à fidelibus hominibus illuditur, hoc est ab ijs, qui antea peccatorum laqueis constricti, soluti & liberati sunt, & mortis retibus antea circundati ad vitam transiêrunt. Hæ diuinæ hæreditatis terminos cingentes, & vndique munientes, faciunt ne ab hostibus expugnari possint. Eędem Christianorum vertices coronantes, ab illorum hostium insidijs, qui corporeis oculis non cernuntur, intactos seruant. Nam etsi à malignis hominibus pro tormenti genere aduersus Apostolum sunt adhibitæ, tamen ad eos propellendos, qui malum aliquod inferre volunt, idoneæ sunt effectæ, non magis cruciantes, quam venerandum illud Apostoli corpus vndique seruantes ac munientes. His cathenis Apostolus ornabatur, his exsultans ac gestiens se oblectabat, & tanquam regalem aliquem ornatum circumferens animo exsultabat. Has & pœnæ instrumentum cognoscebat, & coronæ multæ conciliatrices existimabat. His & nunc sanctissima, omnique ex parte incorru-

incorrupta ac pura Christi sponsa Ecclesia, tanquam splendido monili, & aureo quodam ornatu induta, velut corona quadam ex intactis floribus contexta, decorata est, & ad dexteram sui sponsi partem assistit. Has, inquam, cathenas & nos copiosissimus Christi populus hodierno die amplexamur. Has reuerentes veneramur & colimus, & pro animarum emendatione habemus. His omnem sensum & membrum admouentes, illarum sanctitate implemur, & per mentis intelligentiam sancti Spiritus gratiam in animos ipsos admittimus. Deceret certè, deceret non solùm cathenas, quæ manus illas adstrinxerunt, magnopere venerari: sed etiam indicia omnia, ad quæ Apostoli membra accesserunt, singulatim amplecti ac reuereri, & in illis singulis diem festum ac panegyrim celebrare.

Consentaneum autem & illud fuit eius prouidentiæ, & in nos benignitati, pro quibus laborauit, & quotidie certamina & pugnas subijt, propter quos cathenarum pondere adstrictus fuit, & crucis mortem libenter suscepit: consentaneum, inquam, fuit seipsum his, qui per eum Christo crediderunt, distribuere atque impartiri: & veteri quidem Romæ venerandi sui corporis depositionem ac sepulturam largiri: huic autem regali & nouæ vrbi eorum, quæ passus est, symbola atque insignia relinquere, & sacratissimi corporis loco, suauissimarum cathenarum munere vrbem hanc afficere. Quas cathenas qui in eandem præclaram vrbem venisse crediderit, non aberrabit, neque aliquid Deo & veritati contrarium crediderit. Verus quidem

ſermo & libris ipſis conſcriptus ad nos vſque peruenit, non longè ab Herodis Tetrarchæ regia Petrum Apoſtolum in carcere, ſed in propinquo quodam loco militaribus cohortibus obſeruatum. Nam illi metuebant, ne Apoſtolus ipſe ab aliquibus ſolueretur è vinculis, & miraculum fuiſſe videretur. Illic igitur ſeruabatur, vt tum propter regalis palatij vicinitatem, tum ob militum cuſtodias & cathenas, quibus ipſe erat cõſtrictus, nullam effugiendi facultatem haberet. Quoniam verò multi ex ijs, qui Petri Apoſtoli opera Chriſto crediderant, in regia illa erant, atque illic viuebant, & Regis ipſius miniſteria obeuntes, ſuam in Chriſtum & eius Apoſtolum beneuolentiam in animis occultam ſeruabant, cùm admirabili illo modo Apoſtoli Petri liberatio per Angeli præſentiam allata eſt, & Apoſtoli ipſi per portam exijt, quæ ad vrbem ducebat, cathenas illas in carcere derelictas, ipſi Herodis miniſtri, quibus diuinæ cognitionis lumen effulſerat, clam ſuſtulerunt, & apud ſeipſos velut theſaurum quẽdam eas conſeruârunt. Quod verò à Patre ſuo, vt dicitur, traditum, & de cathenis illis narratum ſibi quiſque acceperat, poſteris ſuis deinceps tradebat, & tuto in loco cathenas illas occultas ſeruabat, quoad & Iudaica natio bello deuicta, captiſque Hieroſolymis, ad nihilum redacta eſt, & ſuperſtitioſæ idololatriæ cæcitate & errore ſublato, Romanorum ſceptra ad Imperatores, qui Chriſti fidem ſequebantur, translata ſunt. Quibus Chriſti & Apoſtolorum facta omni honore proſequi ſtudentibus, hæc etiam Petri Apoſtoli cathena manifeſta facta eſt, & ab

& ab illis ad vrbem hanc regiam translata, in Apostoli Petri sacro templo iure optimo reposita est: quam, vt eius ipsius miraculorum effectricem, & veneramur, & amplectimur: hanc enim videntes, illum ipsum mente inspicimus: hanc tangentes, illum à nobis tangi existimamus.

Sed quidnam gladius? Neque enim hic despiciendus est, quoniam & ipse Apostolica manu eductus, totam sancti Spiritus gratiam ac diuitias illinc attraxit. (*Matt. 26.*) *Sequitur paulò post in eodem Sermone.*

Hunc gladium Petrus possidens, secum & in prædicatione afferebat, tum, vt sicubi opus esset, illo vteretur; tum vel maximè, vt ipsum videns, ad magistri admonitionem memoria tenendam reuocaretur, & eo modo tempus illud, quo Iesus crucem passus est, & ea, quæ postea secuta sunt, secum cogitaret, inuidiam scilicet odium, insidias, proditionem, iniustum iudicium, iniustiorem mortis sententiam, crucem, sepulturam, & reliqua omnia, quæ homicidæ Iudæi facere ausi sunt. Hæc, cùm gladium illum Apostolus videret, contemplabatur: hæc assiduè animo reuoluebat: hæc secum repentes meditabatur, gladio ipso memoriam suggerente, & ad prædicationem exsequendam illum alacriorem efficiente. Hoc gladio & ad omne periculum pro Christo subeundum armabatur Apostolus, & ad pericula omnia suscipiēda, tum vel maximè ad sacras illas cathenas induēdas, & iniquorum hominum carcerem habitandum, deniq; ad crucis martyriū subeundum firmior ac promptior

effectus est: Quamobrem hic gladius, vt res quędam pretiosa, & omninò veneranda, Apostolicisq́ue manibus deseruiens, ac eas tangens, eodem honore & veneratione, qua & cathenæ ipsæ in regali palatio, vbi Apostolo Petro sacrum templum erectum est, velut sacratus quidam & cælestis thesaurus, in intimo loco repositus seruatur, vt scimus: qui fidelibus Imperatoribus, & fidelium virorum multitudini ad sanctitatem proponi solet. Cælestem enim gratiam confert, variarum curationum copiam suppeditat, sui cultores salubriter custodit, seq́ue amplectentes erigit, animas ipsorum eleuans. Quòd si breuis & informis videtur gladius ille, non est proptereà despiciendus. Apostolicam enim miraculorum vim & potentiam secum continet. Nam hunc Apostolus, vt potentis Dei frameam possedit, & vt ancipitem gladium cognouit. Sic & aliæ Apostolicæ vestes atque indumenta, multum illa quidem vilia sunt & abiecta: sed si quis eorum decorem & magnificentiam, quæ mente comprehenditur, inspexerit, diuina & cælesti gratia repleta esse, & Apostolicis miraculis nihilo inferiora inueniet. Sed perinde valet, cùm quis hæc recordatur, ac si Apostolum inuocet. Ego & carcerem ipsum, in quo Apostolus custoditus est, omni præconio dignum censeo, quippè qui omni veneratione plenus est: dignus enim habitus fuit, qui tantum sanctitatis domicilium intra se acciperet. Ego & solum illud, in quo decubuit, & vinctus dormiuit, sanctitate decorum existimo, & Apostolica gratia refertum.

Se

Sed dubitat aliquis, num hæc ita se habeant: neque hæc tanti esse credit, vt gratiam illam, quæ in Apostolo fuit, participarint. Persuadeat huic vmbra ipsa, & semicinctia: (*Act. 5. Act. 19.*) quorum illa quidem ex corporis oppositione ad Solis lucem composita, & ab Apostolorum principis tactu longè distans: hæc autem à Pauli corpore delata, & diuinam ex illo gratiam participantia, pari & miraculorum effectrici potentia repleta sunt: quodque admirabilius est, per secundam participationis consecutionem, & gratiarum translationem, sibi adhærentibus impartita, eandem miraculorum potentiam, & nihilo minorem abundè suppeditant. Considerandum igitur est: si, quibus gratia impertita est, ea talia sunt: qualis nam is est, qui vim illam impertiuit? Ac si participantes res, talium miraculorum gratium præbent: quantum existimare oportet eum esse, à quo hæc impertita sunt? Maius enim est id, per quod aliquid fit, quàm in quo efficitur: vt caussa maior est eo, cuius est caussa, cum superiorem & digniorem gradum contineat.

Si quis autem mihi daret, vt & scandalia & vestes, quibus ab Angelo se induere iussus est, ipse videre possem, illa certè apertis vlnis exciperem atque amplecterer, &, vt cæleste donum in cordis mei penetralibus conderem. Hunc igitur sacratum gladium cum sacris & Apostolicis cathenis connectentes, Petrum ipsum mente inspicere nobis videmur: & vtraque tangentes, Apostolum à nobis tangi existimamus, ne-

que vllo modo ambigimus, eò quòd hæc loco ab Apoſtolo ipſo diſiuncta ſint: ſed & hæc, & illum mente formantes, & per fidem ipſam in vnum copulantes, ad eum ipſum, qui per hæc paſſus eſt, totum referimus. Hæc amplectentes illum videre nos credimus: atque illum cogitantes, hæc, quæ illius fuerunt, videre nos arbitramur. Itaque non omninò ipſius gratiarum expertes conſtituti ſumus. Nam etſi in veteri vrbe Roma diuerſatur per corporis ſepulturam, quam vrbs illa ſortita eſt: non tamen à nobiſipſis abeſſe vult, quòd pertinet ad illius gladium & cathenas. Adeſt enim & apud nos, qui partem hanc vt totum corpus continentes, ab eius coniunctione non ſeperamur: ſed cùm vna eademque ſit gratia, ſit per eius corpus, cathenas, veſtes & gladium miracula operatur: nemo dubitauerit, quin præſens ſit in ſingulis, perfectus atque integer, & ijs, qui cum fide accedunt, & hæc amplectuntur, pro diuino eorum deſiderio atque ardore mercedem remetiatur. Hic & vnus eſt, & multis impertitus, non imminuitur: quinetiam totus in ſe manens, omnem & eandem vim oſtendit: & quamuis eorum, quę paſſus eſt, ſymbolis non in vno, ſed in multis locis diuiſus ſit; idem tamen eſt, qui in Apoſtolica Eccleſia prodigia & miracula ingentia perficit. Ita nihil ex ijs, quæ in ſummo illo Apoſtolo inſunt, inane eſt, & actionis expers, nihil gloria & diuinis miraculis vacuum.

Tu verò, ô Petre, Chriſti Eccleſiæ petra & firmamentum, ſumme Apoſtolorum vertex, qui

verus & ardens fuisti Christi discipulus: qui præter cæteros orationis libertate apud eum vsus es, viui Dei filium illum prædicando, cuius manibus regni cælorum claues tibi traditę sunt, vt, quæ à te in terra ligata aut soluta essent, eadem ligarentur & soluerentur in cælis: (*Matth. 16.*) qui Christum Deum & hominem fuisse clarissima voce prædicâsti: qui ex circuncisione, quæ in lege præcipitur, ad præputium diuinæ fidei cognitionem transtulisti: qui propter Christum omnia dereliquisti, vnum illum pro omnibus diuitijs possidere cupiés, à quo & mortis, & vitæ afferendæ potestatem accepisti: cui Deus cæleste mysterium reuelauit: qui columna quædam es è terra vsque ad cœlos extensa eos ducens, qui ad mansiones illas festinant: qui rudis & inscius artificiosam Græcorum orationem expugnâsti, qui diuino Spiritu loquens, & verbo tantùm gentes ipsas in ea conuertens, quæ voluisti, acerbam illam crucifixionem sustinuisti, vt nulla in re à Magistri cruciatibus distares: qui cathenas has instar scelerati alicuius hominis pertulisti, & curationem fontem illas reddidisti: tu, quæso, adesto hodiè misertus nostri, & hoc in loco spiritu versare. Adsis huic templo miraculorum promptuario, quod sanctâ nominis tui appellatione præcipuè honoratur: in quo venerandas cathenas tuas, vt thesaurum quendam, reponi voluisti: in quo has ipsas vt pretiosissimas res, seruandas esse iudicâsti: vbi cathenæ ipsæ propositæ, & ab omnibus CHRISTI fidem colentibus inspectæ, miraculorum deriuationes non corporeis oculis,

ſed mente ipſa perceptas, abundè à teipſo quærentibus ſuppeditant. His cathenis noſtrarum animarum vulnera, quæſo, liges. His tumores & inflationes, à delictis illatas, reſeces, & diuinis medicamentis eas cures. His, vt ſcuto bonæ voluntatis, Chriſti gregem corones. His barbaros ipſos deuincias, captiuos ducas, & ciuitati te veneranti hoſtiles illorum exuuias conferas. Omnium maximè pium & fideliſſimum Imperatorem noſtrum, pro telis militaribus, his cathenis armis, munias, cuſtodias; victorijs & trophæis corones, hoſtibus terribilem, & ſubiectis benignum atque optabilem facias: vt pace fruentes ſub eius regno ſimus, & ab eo gubernati, tranquillam & quietam vitam ducamus, veri Dei noſtri gloriam celebrantes, quem tu in omni re glorioſè & magnificè celebraſti: quadoquidem conuenit omnis honor & adoratio æterno Patri, cognato filio, & eiuſdem ſubſtantiæ participi Spiritui ſancto, nunc & ſemper, & in ſæcula ſæculorum, Amen.

Nicephorus Calliſtus Eccleſ. hiſtor. lib. 15. cap. 3. De miraculis ad ſepulchrum S. Euphemiæ, & Deo in vrna eius mirifico & ἀλεξιφαρμάκῳ, odoreq; ad monumentum eius ſuauiſſimo.

CAP. XXXIV.

NIcephorus cùm lib. 15. cap. 3. magnificentiam & amœnitatem baſilicæ in honorem S. Euphemiæ martyris apud Chalcedonem erectæ diligenter expoſuiſſet, mox ſubiungit. Cæterùm, quæ olim ſemper martyr iſtic ediderit

rit miracula, Christianis omnibus constat. Loci namque eius persæpe Episcopum, in somnis sese ei exhibens, aut aliũ etiam quempiam præclarè vitam agentem, obiter templum eius ingressum, vt miraculorum talium fructum perciperent, est cohortata. Quod vbi in vrbe Constantinopolitana innotuit, vniuersæ eò populi turbæ sunt profectæ: ipse etiam Imperator, & qui sacras Ecclesiarum habenas regunt, quiq; honores & magistratus alios in repub. gerunt, vt quæ ibi peragerentur, viderent. Atque etiam inspectantibus omnibus, Episcopus Constantinopolitanus cum sacerdotibus suis templum id, vbi martyris eius corpus repositum est, visit. In tumuli læuo latere fenestella quædam admiranda est, operculo quàm maximè obfirmata, per quod ferramentum longiusculum, cui in extrema parte spongia alligata esset, immittebant, spongamque ipsam in sacrosanctis martyris reliquiis obuolutam, sanguineque & guttis cruore illius delibutis refertam, extrahebant. Hanc vbi plebs conspexit, homines statim in terram inclinati, vociferatione maxima Deum honorabant, miraculoque eo stupefacti manus sustollebant. Tantus autem inde profluxit vbertim humor, vt non solùm Imperatores & Episcopi, populusque, qui ibi congregari solitus erat, affatim eo perfruerentur, verum etiam quocumque quiuis vellet locorum de eo aliquid secum auferret. Neque guttæ tempore ipso defecere, neque diuinus ille sanguis aliqua ex parte mutatus est, sed is semper colorem suum summè rubrum conseruauit. Facta

hæc non certo aliquo temporis curriculo, sed pro eo atque Episcopi ipsius vitæ morumque sanctitas ferret. Sic enim fertur, quum is, qui Ecclesiam gubernaret, præclarè viueret, & virtute exornatus esset, frequentius miraculum hoc exhibitum fuisse. Quum autem antistes sacrorum talis non esset, rarius eam rem tam admirandam, nec tam facilè à martyre processisse. Hoc sic factum esse noui. Cæterùm, quòd neque dies, neque tempus vllum intercipit, sed perpetuò omnibus fidelibus simul & infidelibus affluit & accedit, id nunc dicam. Si quis in sacrarium id, vbi tumulus & sanctæ martyris reliquiæ perinde atque thesaurus nunc repositæ sunt, veniat, odor immensus & naturæ captum, odoresque omnes, quos ars humana conficit, supergrediens, ad eum perfertur. Eum siquidem, qui ex prato versiculore colligitur, longè superat, neque alicui eorum similis est, qui ex beneuolétissimis rebus profluit. Tum autem neq; ei par est, quem vnguentarius odoribus suauibus ad certũ modum temperatis miscet, verùm multis modis, qui inde redditur, præstantior est, vim & potestatem eius, à qua redundat, declarans.

Helinandus in historia martyrij S. Gereonis. & aliorum Thebæorum martyrum: quæ habetur in Tom. Laurent. Surij 10. Octob. De S. Euergislo Episcopo Colonien. qui accedens ad memoriam S. Gereonis, & sociorum eius, dolore capitis liberatus est.

CAP. XXXV.

SAnctus Maternus Treuirorum Episcopus Agrip-

Agrippinæ Coloniæ Ecclesiam primus pastor dignis gubernaculis rexit, cuius vitam multis claruisse virtutibus, gestorum eius scripta commemorant. Huius sedis antistes nobis cognitorum tertius, S. Seuerini Confessoris Christi successor, nomine Eeurgislus, quadam die, dum capitis dolore nimium cruciatus, ad memoriam beatorum martyrum, Gereonis & sociorum eius, oratum accederet, & adhuc sancti illius thesauri inditium fastigium nullum excelleret, versiculum in laudem sanctorum dici solitum: Exsultabunt sancti in gloria, ingrediens Ecclesiam, inchoauit, cui protinus ex illo venerabili sanctorum adyto responsum est, Lætabuntur in cubilibus suis. Quod cùm Pontifex stupefactus audiret, laudem Deo repentè cum omnibus, qui aderant, conclamauit: & appropians, de loci ipsius puluere capiti suo salutare remedium apposuit, & consignato cum summa reuerentia loco, recessit.

De eodem Eucrgislo Episcopo Coloniensi ex Gregorio Turonensi li. 1. De gloria martyrum c. 62. quo ex loco patet antiquitas basilicæ D. Gereonis Colonien.

CAP. XXXVI.

EST apud Agrippinensem vrbem basilica, in qua dicuntur quinquaginta viri ex illa legione sacra Thebæorum pro Christi nomine martyrium consummasse. Et quia admirabili opere ex musiuo quodam modo deaurata resplendet, Sanctos aureos ipsam basilicam incolæ vocitare consueuerũt. Quodam autem tempore Euergisli Episcopi, qui tũc huius vrbis erat antistes,

capitis

capitis medietas, validis doloribus quatiebatur (erat autem tunc temporis in illa oppido proxima) quod dolore, vt diximus valdè attenuatus, misit diaconem suum ad sanctorum basilicam. Et quia in ipsius templi medio puteus esse dicitur, in quo sancti post martyrium pariter sunt coniecti, collectum exinde puluerem, detulit sacerdoti: Verùm vbi exinde caput attigit, extemplò dolor omnis exemptus est. Hæc ille. Porrò huius operis musiui, quo basilica D. Gereonis aliquando exornata resplenduit, reliquiæ & fragmenta conspiciuntur in crypta eiusdem basilicæ in pauimento sacelli D. Ioannis Euangelistæ, itemque è regione in sacello D. Martini, & iuxta summum eiusdem cryptæ altare in pauimento. Numerus verò martyrium Thebæorum in eadem basilica requiescentium, creditur esse 318. Præterea, SS. Maurorum 360. sicuti habet inscriptio basilicæ, & cantica Ecclesiastica dioecesis Coloniensis.

Thomas à Cantiprato in libro Apum, & reperitur in libro perueiusto M.S. quem venerabilis prior Carthusiæ Coloniens. nobis communicauit. De S. Vrsula & sodalibus eius, quàm benignè suffragentur illis in morte, qui viuentes ipsas pio honore & cultu prosequuntur.

CAP. XXXVII.

BRuxella vrbs est magna & nobilis Brabantiæ. In hac hospitale est pauperum præcipuæ charitatis & religione præclarum. In isto soror quædam fuit multo labore satagens, quæ graui infirmitate detenta, humanis rebus exempta est. Cumque ab hora diei tertia vsque post vespe-

vesperas mortua iacuisset, reuixit subitò, & erexit se, conuocatisque sororibus, & omnibus, qui præsentes erant, dixit: Virginalem illum exercitum Coloniens. viuens quotidie venerata sum, & earum precibus nunc ab expiatorijs pœnis liberata, & ad hoc ad vitam redire compulsa sum, vt omnibus earum memoriam dignè habentibus affutura in morte suffragia nũciarem, dummodò è vita tales exeant, quibus oratio suffragari possit. In hoc testimonio reddo spiritum iterato. Atque ita denuò defuncta quieuit. Simile quiddam à valdè fide dignis referri crebrò audiui de quodam viro, qui dum deuotius Deo seruire inciperet, quotidiè Ecclesiam sanctarum vndecim millium virginum frequentabat, precesque illic suas religiosè fundebat. Et si fortè Ecclesiam occlusam videbat, in portico eiusdem deuotionis suæ propositum prosequebatur. Tandem cùm in extremis esset, & Parochus Sacramentis Ecclesiasticis infirmum muniturus accessisset, puella quædam cum sodalibus suis in vicinia ægrotantis viri considens, & acu pingens, vidit reginam quandam inenarrabili decore & pulchritudine præfulgentem, magno subsequentium virginum comitatu domum eiusdem ægrotantis ingredi, & post modicum inde reuerti: cæteris huius puellæ sodalibus licet admonitis, vt diligenter intuerentur, nihil horum videntibus. Moxque compertum est: virum eo momento defunctum. Qui vt viuens sacrum illum virginalis turmæ exercitum religiosè honorauit, ita suffragium persentire meruit. Legimus autẽ

mult

multis alijs similia contigisse, vt D. Martino; Paulo Eremitæ, S. Fursæo, Musæ puellæ, (de qua supra lib. 2. c. 15.) & alijs multis, quos hymnis cælestibus & angelico comitatu ad æterna cælorum gaudia deduci viderunt illi, quos Deus hac felici visione dignatus est.

VVilhelmus Lindanus Episcopus Ruremundensis libro 2. ca. 2. De fugiendis idolis, quomodo ipse D. Lindanus voto D. Apolloniæ facto, à dentium dolore; & frater eius voto D. Machuto facto, à claudicationis periculo liberatus sit.

CAP XXXVIII.

CVm me puerum (ne domestica Dei Opt. nostram familiam collata ingrato prætereamus silentio) grauis gingiuarum corripuisset dolor, pia mater mea (cui cum parentibus omnibus Deum precor quotidiè propitium) meis cruciatibus afflicta, mei liberandi à malis caussa D. Apolloniæ votum fecit, diemque ieiunio se colituram promisit, ego me illius precibus liberatum doloribus memini: atque occurrente D. Apolloniæ festo, me matrem scio admonuisse, ob acceptum per intercessionem diuæ beneficium, Deo esse ieiunandum, votumque soluendum. Illa adblandiens puerili voto, Ieiunium, fili, inquit illa, in alium differemus diem, quia sunt carniualia, siue, vti vulgus appellat, carnisprinium. Certè cùm frater meus germanus, Hadrianus Lindanus prætor Hagen. in cunis laboraret ex pede sinistro, ac mater vereretur, ne quid incómodi, aut aliquid claudicationis contraheret, illa mox à Chirurgo periculi

culi admonita, votum Deo obtulit, rogans, vt intercessione D. Machuti, qui in Ecclesia Traiectensi ad Rhenum solet talibus in periculis ad auxilium & comprecationem implorari, puer, malo liberaretur: iuit, vota obtulit, rediijt, filium reuersa domum sanatum reperit, ac nos lætissimo fuisse perfusos eius redeuntis gaudio commemini.

D. VVilhelmus Lindanus ibidem. Quomodo ipse D. Lindanus adhuc puer à parentibus suis fraternitati S. Huperti asscriptus, à rabido cane ipsum puerum prætercurrente, miraculosè intactus permanserit.

CAP. XXXIX.

VNum illud ingratæ obliuioni tradere mihi foret religio, quod ex religiosa meorum parentum pietate mihi puero ex singulari beati Huperti patrocinio & certo præsidio accidisse vicini nostri meminerunt non pauci. Rabidum agitabant canem ciues Dordraceni, qui per compita obuios suo venenato morsu momorderet. Ille persequutorum plagas, lapides, & clauas fugiens, ædes paternas transcurrebat. Quotquot illum accursitantem, turbamque insequentem videbant, aufugerunt. Ego platea publica meis cum æqualibus ludens, periculi ignarus perstiti, pueriliter admirans tantam hominum turmam accurrere armatam, acclamant, discedam de via. Verùm priusquā ego me subtrahere potui, ille ore rabido frendens, capite in terram pendulo, flammantibus instar lampadum oculis, exerta lingua spumans, caput agitans-

tans, iuxta me innoxius transijt, tota spectantium corona obstupescente, quod me obuium, & tam vicinum intactum prętercurreret: cum alijs aliquot occurrentibus suū virus venenato morsu infudisset.

Domum reuersus audiui parentes Deo gratias immortales agentes, quòd me D. Huperti tutela & precibus malo tam præsenti eripuisset. Nam ob similia pericula euitanda, quæ tunc temporis non erant in frequentia, licèt nunc Deus similia euenire certo suo consilio non patitur curârat pia mater nos, totamque nostram familiam fraternitati B. Huberti inscribendos. Vnde quotannis cùm sacræ ac venerandæ illius reliquiæ illuc de more adferebantur, solet oblationem facere, atque imaginem huius depictam contactu S. reliquiarum sanctificatam honesto loco per ædes colere: quæ res improbis quorundam, rebus sacris suum ad quæstum irreligiosè abutentium moribus, vti & D. Antonij, D. Cornelij, D. Hermetis, D. Quirini, & aliorum Sanctorum nunc abijt in dissuetudinem, cuius tamen vt origo sanctissimum habet institutum: ita & effectus varijs exemplis posset demonstrari, plurimis fuisse saluberrimus.

Gregorius Turonen. de gloria Confessorum, cap. 81. De admirabili pœna violantis festum S. Mariani.

CAP. XL

FVit Marianus quidam Eremita, cui non erat alter cibus nisi poma agrestia: si ei aliquoties à quibusdā mel delatum fuisset, aut si per se ipse reperire potuisset in syluis, hoc ei erat cibus:

bus: qui cùm plerunque viſitaretur à plurimis, quodam tempore à quærentibus non poterat inueniri: inueſtigantes denique eum viri qui venerant, deprehenſo veſtigio inuenerunt locum, in quo flexo genu aquam hauſit à fluuio: & exinde progreſſi reperiunt eum ſub vna arbore malo iacentem mortuum: vnde celebre ferebatur in populo, eum eliſum ex arbore ſpiritum exhalaſſe: ſed euidenter non eſt cognitum, quoniam à nullo refertur viſum: tunc viri qui aduenerant, eleuantes, attulerunt ad vicum Euanuenſem: quem ablutum, digniſque indutum veſtibus, ſepelierunt in Eccleſia: Feſta obitus eius per ſingulos celebrantes annos, atque conuenientes populi crebrò ab infirmitatibus ſanabantur. Quidam autem de vicinis annonas diu infectas aqua ac germine producto conflatas, facto igne ſuper vimina contexta torrere parat ad pocula facienda. Accedens autem vnus vicinorum eius, ait: Quid tu: ô homo, hoc detineris in opere? An ignoras quia ſolemnitas eſt beati Mariani? Qui cum furore reſpondit. Putáſne, ô tu, qui hæc loqueris, qui homo eliſus ex arbore propter compendia gulæ Angelorum ſit relatus conſortio, vt ſanctus debeat adorari? Melius eſt enim opus neceſſarium in domo exercere, quàm talem ſanctum excolere. Quod ille audiens diſceſſit, & cum reliquis ad baſilicam ſancti abijt, relicto domi vicino in opere laborante. Nec mora, flante vento apprehenditur domus, incendio exuritur omnis, nec quidquam de ſubſtantia reſtat hominis. Exinde eleuati globi flammarum ſuper hoſpitiola aliorum, quæ circumlocata erant, hu-

ius hominis aream, sepes, tuguriola vel porcorũ, vel animalium, reliquaque, quæ ad eum pertinebant, flamma percussit. Nec quidquam remansit huic misero, quòd non fuisset igni succensum: quod si euenisse quis fortuitu putat, admiretur quod nulli vicinorum circummanentium nocuit. Quid nunc agis, ô cruda rusticitas, quæ semper in Deum & eius amicos murmuras, vt tibi exinde damnum acquiras?

Subijcere hîc visum est historiam, prolixam quidem, sed lectu admodum iucundam, ex Recognitionum D. Clementis lib. 7. & sequentibus collectam. Quomodo D. Clemens iam in D. Petri Apost. discipulatum admissus, matrem Mathidiam, fratres. Faustinum & Faustum, ac denique patrem Faustinianum, admirabili casu à se inuicem multis annis diuulsos, atque in peregrina loca dispersos, tandem summo suo suorumque gaudio eos agnouerit, & complexus sit.

CAP. XLI.

EGressi tandem etiam Tripolim Phœnicis vrbem, primam in Hortostade, haud procul à Tripoli, facimus mansionem: vbi sequenti quoque die remorati, quia omnes penè, qui Domino crediderant, dum diuelli à Petro nequeunt, illò vsque sequuti sunt: inde Antharadum venimus, sed quòd multi nos comitarentur, ait Petrus ad Nicœtam simul atque Aquilam: Quoniam quidem plurima fratrum turbæ nobiscum sunt, & ingredientes singulas quasque vrbes non parum inuidiæ contrahimus, videtur mihi prouidendum, vt neque ipsis ingratum sit, si

pro-

prohibeantur sequi, neque nobis pompæ alicuius excitet malignus inuidiam. Censeo itaque te Nicœtam atque Aquilam præcedere, nos cum ipsis: ita vt etiam vos in duas partes diuisam multitudinem ducatis, vt sparsim magis quàm sub vna congregatione iter agentes, singulas quasque interrogamus gentium ciuitates. Scio autem, quia triste vobis videtur, quod videmini à me, duorum saltem dierum spatio separari: credite mihi, quia qua mensura diligitis me, decuplo amplior mihi quoque erga vos affectus est; sed si pro affectu, quem ad inuicem gerimus, non faciamus, quæ conuenientia & honesta sunt, irationabilis huiusmodi amor videbitur. Et ideo nequaquam titulo charitatis imminuto, quæ vtilia videntur ac necessaria procuremus, maximè cum nullus dies possit intercedere, quo non disputationibus meis interesse possitis. Per singulas enim quasque nobiliores prouinciarum ciuitates proposui, sicut etiam vos scitis, tres nos docendi gratia residere menses. Nunc ergo Laodiciam, quæ est vrbs proxima, præcedite me, & ego post biduum aut triduum, quantum ad propositum meũ spectet, insequar vos. Operimini autem me ad proximum portæ ciuitatis stabulum: & inde iterum similiter, cùm dies ibi aliquot transegerimus, præcedetis me ad vlteriores ciuitates: & hoc vos facere per singulas cupio declinandæ, quantum in vobis est, inuidiæ gratia, & vt fratres, qui nobiscum sunt, vestri prouidẽtia, per singulas ciuitates parata inueniẽtes hospitia, minus vagari videatur. Hæc dicente Petro, necessariò acquiescunt, di-

centes: Non valde nos contristat hoc agere, quæ à te iubemur, quia omnia & bene agere, & bene consulere, per Christi prouidentiam electus es: sed & vna die, aut si multum, biduo, quamuis grande sit, in hoc omni spatio non videre dominum nostrum Petrum, tamen tollerabile est. Consideremus enim, quid patiantur illi duodecim fratres nostri, qui præcedunt nos, & mensem pene integrum ex tribus mensibus, quibus per vnamquamque vrbem resides, tanto bono auditus tui, visionisque fraudantur. Vt ergo iubes, quia rectè omnia iubes, agere non morabitur. Et his dictis præcessêre, acceptis mandatis, vt extra vrbem adloquerentur fratres, qui secũ agebant, ne constipati, & quasi cum tumultu, sed sparsim, & in binos diuisi, ingrediantur ciuitates. Verùm vbi illi profecti sunt, ego Clemens valdè gauisus sum, quòd me secum esse fecit, & aio ad eum: Deo gratias ago, quod me non præmisisti cum alijs, nam tristitia interissem. Tum Petrus: Et quid fiet, si necessitas exegerit mittere aliquò doctrinæ gratia, separatus à me pro vtilitate morieris? nec tibimetipsi imperabis ferre patienter, quæ necessitas imposuerit? Aut ignoras, quia amici semper simul sunt, & licet corporibus separentur, memoria tamen iunguntur? sicut è contrario nonnulli corpus vnà positi, animis diuiduntur. Et ego respondi: non putes, mi domine, hęc me irrationabiliter pati, sed certa & caussa, & ratio est huius erga te affectus mei. Te enim solum præ omnibus meis affectibus habeo, pro patre, pro matre, pro fratribus: super hæc autem omnia est, quòd mihi

salutis

salutis caussa, & agnoscendæ veritatis tu solus existis. Sed & illud non mihi in postremo habetur loco, quòd iuuenilis ætas, quæ in me est, concupiscentiarum insidijs subiacet, & vereor esse sine te, cuius solam præsentiam omnis luxuria, quamuis ratione careat, erubescit. Licet confidam de misericordia Dei, quòd etiam sensus meus ex his, quæ per doctrinam tuam concepit, aliud iam aliquid ad cogitationem recipere non possit. Præterea memini te apud Cęsaream dixisse, vt si quis vult me salua pietate comitari, comitetur. Salua autem pietate dicebas, vt meminem contristaret, cui secundum Deum deberet adhærere: verbi gratia, ne vxorem fidelem relinqueret, vel parentes, vel alias huiuscemodi personas, à quibus ego valdè liber sum, & ideò aptus ad sequendum te, atque vtinā mihi concedas, vt tibi etiam serui ministerium exhibeam. Tum Petrus adhæc ridens, ait: Et quid putas Clemens, quòd non te ipsa necessitas mihi faciat seruum? Nam quis mihi poterit alius sternere sindones, & stragula pulchra componere? Quis seruare annulos, & indumenta, quæ assiduè mutare debeam, præparabit? Quis enim cocis imperabit, & diuersa atque electā pulmenta prouidebit, quæ arte scitissima & varia præparentur? & omnia illa, quæ hominibus molliter institutis, imò potius cupiditate velut immanissimæ cuidam bestiæ iniustis quæsita sumptibus connectantur? Sed fortasse quamuis mecum positus videaris, non agnoueris vitam meam; panis mihi solus cum oliuis, & rarò etiam cum oleribus in vsu est. Indumentum au-

tem hoc est mihi, quod vides tunica cum pallio & hæc habens, aliud nihil requiro: hoc mihi sufficit, quia mens mea non ad hæc præsentia, sed ad illa æterna sunt, adspicit, & ideò nihil me rerum præsentiũ visibiliumq; delectat. Vnde tuũ quidẽ erga me bonum animũ amplector & miror, ac te magis laudo, quomodo cùm sis vir, ex cõsuetudine multæ abundantiæ veniens, tã citò transferre & aptare te potueris, ad hanc vitam nostrã, quæ solis necessarijs vtitur Nos enim à puero, id est, ego, frater meus germanus Andreas, non solùm orphani, sed & valde pauperes creuimus, & necessitate operarij esse cõsueuimus. Vnde & nunc facile vexationes itinerum ferimus: sed potius, si mihi acquiesceres & permitteres, ego magis homo operarius, facilius tibi possem serui implere ministeriũ. At ego hæc audiẽs, contremui, & lachrymæ mihi cõtinuò proruperũt, quod talem mihi sermonẽ dixerit vir sanctus, quo omnis mundus habetur inferior Tunc ille lachrymantẽ me videns, caussam percõtatur. Cui ego respõdi: Quid tantũ in te peccaui, vt me tali sermone onorares? Et Petrus: Si malũ est, inquit, quod dixi vt seruiam tibi, tu prior peccasti hoc mihi dicendo. Et ego: Non est, inquã, simile: me enim decet hoc tibi facere: tu autẽ qui Dei summi præco, ad saluãdas animas hominũ missus es, graue est vt hoc mihi dicas. Et Petr⁹: Acquiescerẽ tibi nisi Dominus noster, qui ad salutẽ totius mũdi venit, & qui erat omni creatura nobilior, seruire passus esset, (*Matth.* 20.) vt nos suaderet, non erubescere fratribus nostris seruorũ exhibere ministerium. Tum ego: Si puto, quod possim te vincere, valdè

stultus

ſtultus ſum:veruntamẽ ago gratias prouidẽtiæ Dei,quòd parentũ loco habere te merui. Tũ Petrus:Nemo enim, inquit, vere ex genere tibi ſupereſt.Reſpõdi:Sunt quidẽ multi potẽtes viri ex Cæſaris proſapia veniẽtes: nã patri,vtpote propinquo ſuo,&vnà educato,nobilis adæquè familiæ Cæſar ipſe iũxit vxorẽ,ex qua duos geminos ante me filios ſuſcepit,nõ valde,vt aiebat pater, ſibi inuicẽ ſimiles,ego n.eos nõ adeò ſciebã.Sed ne matris quidẽ valde memor ſum, ſed quaſi per ſomniũ,ita tenuiter vultũ eius ſpeciẽ recolo. Mater ergo mea Mathidia, pater Fauſtinianus vocitatus eſt:fratrũ autẽ meorũ alter Fauſtinus,alter Fauſtus dicebatur. Interea dũ ego quinq; vixdum eſſem annorũ, mater,ſicut à patre didici,ſomniũ vidit,quo moueretur, niſi cũ duob' filijs ſuis geminis cõfeſtim vrbẽ fuiſſet egreſſa, & abfuiſſet annis decẽ,ipſam pariter cũ liberis interitu exitiali perituram. Tũ pater,qui tenerè diligeret filios adiũctis ſeruis & ancillis,ac ſumptibus ſufficiẽter præbitis,naui impoſitos cũ matre filios Athenas mittit erudiẽdos,me ſibi ſolũ ad ſolatiũ retinẽs,& in hoc quidẽ gratias agẽs,quia me etiã nõ imperauit ſomnium pariter cũ matre diſcedere. Anno aũt cõpleto,pater miſit ad eos Athenas homines & ſumptus,ſcire ſimul cupiẽs quid agãt, nec tamen redeunt, qui miſſi ſunt. Tertiò rurſus anno mœſtiſſimus pater mittit alios cum pecunijs, qui quarto anno regreſſi, nuntiant neque matrem ſe,neque fratres vidiſſe, ſed neque Athenas eos omninò perueniſſe: neq; vſquam alicuius ſaltem,qui cum ipſis fuerant,veſtigium repertum. Pater hæc audiens,& multa triſtitia obſtupeſactus, neſciens quò tenderet, aut vbi quæreret vnà mecũ

descendit ad portum, & requirere à nautis cœpit sic, vbi aliquis eorum vidisset aliquando ante quatuor annos corpus mulieris cum duobus paruulis eiectum. Cum multi multa dicerent, nec aliquid nobis rati elucesceret, tam immensum pelagus perscrutantibus, pro multo tamen affectu pater, quem erga suos gerebat, pascebatur vanis spebus, donec visum est ei, vt me sub procuratoribus ordinatum Romæ relinqueret, annorum cùm essem duodecim, & ipse pergeret ad requirendum: flens itaque descendit ad portum, & nauem conscendens profectus est: ex eo vsque in hodiernum, neque litteras eius accepi, neque si viuat, aut defunctus sit noui. Sed magis suspicor, quia & ipse obierit, aut tristitia victus, aut naufragio: anni enim viginti elapsi sunt, quibus hæc geruntur, & ne nuntius quidem de eo ad me aliquis venit. Petrus hæc audiens ex affectu lachrymas fudit, & ad eos qui aderant familiares, ait: Hæc si quis in Dei cultu positus pertulisset, quæ huius pertulit pater, statim homines religioni adscriberent ærumnarum caussam: quæ cùm accidunt miseris gentilibus, malorum caussam fato adscribũt. Miseros autem dico eos, qui & hìc vexantur erroribus, & ab spe futura fraudantur: Dei enim cultores cùm hæc patiuntur, ad purgationem peccatorum cedit eis, quod perferunt patienter. Post hæc dicta vnus ex adstantibus Petrum rogare cœpit, vt die crastina maturius ad insulam proximã, quæ sex non amplius stadijs aberat, Aradium nomine (*In vetustissimo codice legitur, Aradum, quæ lectio mihi probatur, quamuis non*

ignorem

ignorem vel ex l.5. Plinij po[illegible] Auataradum legi.) pergeremus, videndi in ea gratia mirum aliquod opus, columnas vitreas magnitudinis immensæ: cui Petrus, vt erat clementissimus, adquiescit, sed monuit nos, vt cùm nauem descendissemus, non vnam omnes concurrere ad videndū: Nolo enim, inquit, vos notari à turba. Cum ergo die postera naui non momento horæ venissemus ad insulam, continuò ad locum, in quo erant columnæ mirabiles, properamus. Erant autem in æde quadam positæ, in qua Phidiæ opera permagnifica habebantur, quibus intento vnusquisque nostrum detinebatur adspectu. Petrus verò vbi solas columnas miratus est vitreas, nequaquam raptus picturæ gratia, egressus vidit pro foribus mulierculam quandam stipem ab introeuntibus deposcentem, quam attentius considerans, ait: Dic mihi mulier quod tibi corporis membrum deest, quòd huic te iniuriæ subiecisti, vt stipem petas, & non potius manibus tuis, quas à Deo accepisti, operans cibum quæras; At illa suspirans, ait: Vtinam mihi quidem essent manus, quæ moueri possent: nunc autem species tantùm seruata est manuum, nam ipsæ sunt mortuæ: & meis morsibus debiles, & sine sensu redditæ. Et Petrus; Quæ, inquit, fuit caussa, vt hoc tibi tantum mali ipsa conferres? Ignauia, inquit, nec aliud quicquam: si enim fuisset aliquid virtutis, potui vel præcipitio vti, vel profundo maris inijcere memetipsam, & finem dare doloribus meis. Tum Petrus: Ecquid putas, ait mulier, quòd qui semetipsos perimunt, à supplicijs liberantur? nisi quia maio-

ribus subiaceant pœnis animæ eorum, qui sibi ipsis intulerint manus. At illa, vtinam mihi, inquit, certũ fieret, quia viuunt animę in inferno, libenter etiam amplecterer pœnas ferre mortis illatæ, tantùm vt dulces mihi natos horam saltẽ vnam viderem. Et Petrus: Quid tantùm istud est, quod te tã graui afficit tristitia, scire velim. Si enim doceres me caussam, possem tibi & ego euidenetr ostendere, ô mulier, quòd in inferno viuãt animæ: & pro præcipitio vel profũdo, possem tibi dare medicamentum aliquando, vt sine cruciatu valeas vitã finire. Tunc mulier promissione hac grataanter accepta, cœpit dicere: Genus quidem mihi & patria quæ sit nec credi facilè, nec dici necessarium puto: sed caussam tantum sufficit doloris exponere, cur morsibus meis meas ipsa debiles reddiderim manus. Ego generosis orta parentibus, & potentis adæquè viri sortita matrimonium, duos suscepi geminos liberos, & post hos vnum alium. Sed frater viri mei illicitò in me amore vehementer exarsit: mihi autem cùm super omnia chara esset pudicitia, & neque tanto sceleri adquiescere, neq; viro vellem flagitium fratris aperire, cogitaui quatenus & egò impolluta euaderem, & fratrẽ inimicum & hostem non facerem fratri, ne genus omnę, quod erat nobis familiæ, in opprobrium darem. Patria ergo & vrbe cum duobus meis geminis discedere statui, donec incœstus amor conquiesceret, quem fortè præsentiæ meæ palparet & inflammaret adspectus: alius sanè filius, quatenus patri maneret ad solatium cogitaui. Sed vt hæc ita fieri possent, somnium finxi, quasi

quasi assistente mihi per visum quodam numine,& dicente,vt confestim cùm geminis meis vrbe discederem, & tam diu abessem, donec redire me ipse præciperet:quod si non facerem, cum liberis omnibus me perituram: & ita factũ est. Statim enim vt somnium viro enarraui, extimuit, & societatis mihi duobus filijs, seruis quoque ancillis, pecunia etiàm abundanti data, nauigare Athenas iubet, vt simul & erudere liberos possem: mansura,inquit, ibi vsquequo visum fuerit ei, qui præcepit exire, vt redeas ad nos. Interea nauigans cum meis natis ventorum violentià ad hos infelix nocturno naufragio depulsa sum loc[illegible]m omnes interissent,abreptam me crud[illegible]em supra saxum quoddam vehementior fluctus eiecit : vbi cùm sederem ea sola spe, qua meos possem fortè natos inuenire, in profundum me non præcipitaui tunc, cùm adhuc perturbata anima, & doloribus ebria facere hoc & audebat & poterat. Verùm vbi dies exortus est, & ego cum clamore & eiulatu infelicium natorum circumspicerem, sicubi vel eiecta possim videre cadauera, miseratione commoti quidam ex his, qui me viderant,primò per pelagus, tum etiam circa littora requirunt, si quem fortè de meis infantibus inuenirent.Sed vbi nusquã vllus inuentus est, miserantes me mulieres loci consolari cœperunt, enarrantes singulæ suas quasque miserias, vt ex similitudine calamitatũ solatium caperẽ : quod me magis contristabat: non enim tale mihi erat ingenium,vt alorum mala,mea esse solatia ducerẽ.Et cũm me multæ hospitio cuperent recipe-

re,

re, vna quædam paupercula hîc habitans extorsit mihi tugurio eius succedere, dicens fuisse sibi virum nautam, eumque in mare adolescentem defunctum, sibique ex eo die, cum multi eam accipere in coniugium cuperent, amore viri viduitatem fuisse chariorem. Erunt ergo, inquit, nobis communia, quæcunque manibus nostris operantes, quærere poterimus: & ne lõga ac minus vtili narratione vtar, libenter habitaui cum ea propter affectum fidei, quam seruauerat viro. Sed non multò post mihi infelici laceratæ dudum morsibus, resolutæ sunt manus, & illa, quæ me susceperat, incurrit paralysin, & domi in lecto i[illegible]t. Illarum autem mulierum, quæ prius [illegible]bantur, refrixit affectus, nos ambæ debiles, ego, vt vides, sedeo stipé petens, & si quid fortè quæsiero, fit vnus duarũ infeliciũ cibus. Ecce iam quæ mea sunt sufficienter audisti; tu autem quid moraris implere quod promiseras, & dare medicamentum, quo possit absque cruciatu, vt ais, vtraque nostrum miserabilis vitæ sortem finire? Hæc dicente muliere, multa Petrus cognitione distractus, velut attonitus stabat: & ego Clemens superueniens, dudum inquam, per omnia discurrens, quærebam te, & nunc quid facimus? At ille præcepit mihi, vt ad nauiculam præcederem: Ibi, inquit, me operire: & quia contradici ei non poterat, quod iussit impleui. Ipse verò, vt mihi cuncta posterius enarrauit, suspicione quadam pulsatus, requirebat à muliere genus & patriam, simul & nomina filiorum. Quę si mihi, inquit, dixeris, dabo continnuò medicamentum. At illa

quasi

quasi vim sustinens, quia neque fateri hæc volebat, & medicamenti cupida erat, finxit alia ex alijs, & ait se quidem esse Ephesiam, virum autem Siculum; sed & filiorum nomina similiter immutauit. Tum Petrus putans eam verum respondisse, ait: Heu mulier, putabam, inquit, aliquod gaudium hodierna nobis die oriturum, suspicabar enim te esse quandam mulierem, de qua similia quædam nuper ad fidem didici. At illa adiurabat eum, dicens: Rogo te, indicens mihi, quæ ista sit, vt sciam, si est vlla inter mulieres me infelicior. Tum Petrus fallere nesciens, & miseratione commotus, cœpit dicere: Est quidam Adolescens inter eos, qui me sequuntur, religionis & sectæ gratia, Romanus ciuis, qui mihi enarrauit, quod patrem habuerit, & duos geminos fratres, ex quibus nullus ei superest. Mater, inquit mea, sicut à patre meo didici, somnium vidit, vt Romana vrbe ad tempus excederet cum duobus geminis natis, ne fortè exitiali interitu deperirent: quæ cùm discessisset, nusquam terrarum vltra comparuit. Pater verò suus, post hæc ad inquisitionem vxoris ac filiorum profectus, nec ipse inuenitur. Hæc cùm dixisset Petrus, mulier stupore percussa corruit. Tum Petrus continere eam & consolari cœpit, ac requirere quid esset caussæ, aut quid pateretur. At illa vix aliquando spiritum reuocans, ac semetipsam ad gaudij, quod sperabat, magnitudinem reparans, simulque adfricans vultum. Hic, inquit, est, quem dicis adolescens; At Petrus vbi rem intellexit: Dic, inquit, mihi tu prior, nam videre eum non poteris. Tum illa

illa: Ego, inquit, sum adolescentis mater. Et Petrus: Quod ei nomen est? At illa, Clemens. ait Petrus: Ipse est, & ipse erat, qui paulò ante mecum loquebatur, & quem iussi ad nauem præcedere. Tum illa, procidens ad pedes Petri, rogare cœpit, vt festinaret ad nauem. Et Petrus: Si, inquit, mihi seruas fidem, vt facias quod dico. At illa: Omnia, inquit, facio, tantum mihi, inquit, ostende vnicum meum natum, puto enim per meipsum & geminos meos videre. Et Petrus: Cum videris, inquit, eum modò interim dissimula paululum, vsquequò egrediamur ab insula. Ita, inquit, faciam. Et tenens manum eius Petrus, adducebat eam ad nauem. Quem ego videns manum dantem mulieri, redire cœpi, accedens tamen honoris eius gratia, pro ipso cœpi velle subijcere manum meam & sustentare mulierem: simul autem, vt manum eius cõtigi, vlulatu ingenti reddito in amplexus meos irruit, & maternis me consectari osculis cœpit. At ego ignorans omne negotium, quasi insanientem mulierem repellebam, simul & cum verecundia licet, indignabar tamen quodammodo aduersum Petrum. At ille: Desine, inquit, quid agis, ô fili Clemens: noli repellere tuam matrem. Ego verò, vbi hæc audiui, continuò lachrymis suffusus, concidi supra iacentem matrem, & osculari eam cœpi. Simul enim vt audiui, paulatim vultum eius reuocabam ad memoriam, & notior mihi intuenti tantò magis fiebat. Multitudo interim conueniebat plurima, audiens quòd mulier, quæ ad stipem petendam sedebat, recognita esset à filio suo, vi-

ro quodam bono. Et cùm vellemus confestim enauigare ex insula, mater ait ad me: Fili dulcissime, rectum est, vt valedicam mulierculæ, quæ me suscepit: est enim egens & paralytica, iacés in lectulo. Quibus auditis Petrus, & omnes, qui aderant, admirati sunt bonitatem ac prudentiam fœminæ, & cótinuò iussit Petrus abire quosdam & deferre mulierem in lectulo, vbi iacebat. Cumque fuisset allata, & in medio turbæ adstantis posita, in conspectu omnium Petrus ait: Si veritatis ego sum præco ad confirmandam fidem horum omnium, qui adsistunt, vt sciant, & credant, qui vnus est Deus, qui cælum fecit ac terram, in nomine Iesu Christi filij eius, surgat hæc mulier. Et statim, vt hæc dixisset, surrexit sana, & procidit ad pedes Petri, atque amicam suam ac familiarem osculis petens, percontabatur ab ea, quid istud esset negotij. At ille breuiter omnem ei ordinem agnitionis exposuit, ita, vt etiam turbæ adstantes mirarétur. Tum Petrus: De fide Dei ac religionis instituto, quod ad se pertinebat, in quantum tempus patiebatur, loquutus ad turbas, addit etiam hoc, vt si quis vellet de his diligentius noscere, Antiochiam veniret, vbi tribus, inquit, mésibus statuimus sedere, vt quæ ad salutem pertinent, discat. Si enim, inquit, negotiandi caussa, aut militandi patriam relinquunt, homines ac parentes, & longas peregrinationes subire non metuút: pro vita æterna tribus saltem mensibus peregrinari, cur onerosum videatur ac difficile: Cumque hæc & alia his similia dixisset, ego mulieri, quæ susceperat matrem, & sanitatem receperat per

Petrum,

tibus esset orbatus, duosque habuisset priores se geminos fratres: & sicut mihi, inquit, pater enarrauit, somnium vidit aliquando mater, quo iussa est cum geminis suis ex vrbe Roma proficisci, ne subitò & pariter interirent. Cumque somnium patri indicasset, ille, qui tenero filios diligeret affectu, ne quid fortè mali paterentur, vxorem pariter ac filios, naui cùm omnibus necessarijs impositos, emitait Athenas erudiendos. Post hæc misit semel & iterum qui requirerent, nusquam illius ne vestigium quidem reperit. Ipse ad vltimum pater ad inquirendum proficiscitur, & vsque ad præsens, ne ipse quidem vsquam est. Hæc cùm mihi Clemens enarrâsset, accessit ad nos quidam, rogans, vt ad insulam Aradum, quæ vicina erat, accederemus, videndi columnas vitreas miræ magnitudinis: adquieui. Ventum est ad locum, cæteri omnes interiora ędis ingressi, mihi animus, nescio ob quam caussam, ingrediendi vltra desiderium non dedit. Sed dum illos foris operior, mulierem hanc cõsiderare cœpi, qua parte mẽbrorum esset debilis, vt nõ labore manuum victum quæreret, sed mendicitatis pudorẽ subiret: requiro ergo ab ea causas. Illa nobili se ortam genere, & nobili nihilominus viro in matrimonio fuisse iunctã fatetur, cuius frater, inquit, in me illicito amore inflammatus, fratris thorum polluere cupiebat. Quod ego abhorrens, & rursum de tanto scelere viro indicare non audens, & ne bellum fratribus & opprobrium generi indicerem, magis ex patria discedere iudicaui, cũ duobus geminis filijs meis, iuniore puero ad solatium patri relicto. Et vt

hæc,inquit,honesta specie fierent,cogitaui somniũ fingere,& dicere viro,adstitisse mihi numen quoddã per visum,& dixisse,vt cũ duobus geminis meis confestim ex vrbe proficiscerer,vsquequò ab ipso audirem, quando redire deberem. Quibus auditis, credidisse aiebat virum, & Athenas geminis cum liberis emisisse inibi erudiendis:sed tempestate graui ad hanc insulam fuisse depulsos, vbi confracta naui, se fluctu excussam supra saxum quodam,ob hoc solum mortẽ distulisse,donec,inquit,infelicium natorum meorum saltem emortua membra complecterer, ac sepulturæ mandarem.Sed cùm dies fuisset exortus, & turbæ conuenissent, miseratione moti,proiecerunt mihi inde vinctam.Et ego infelix fletibus multis rogabam, vt requirerent, sicubi infelicium natorum possint inuenire corpuscula.Ego autem omne corpus meum dentibus lanians,planctibus & vlulatibus nihil aliud clamabam,nisi,vbi mihi infelici Faustus est,vbi Faustinus?Et cùm hæc diceret Petrus,Nicœta & Aquila subitò adsurgunt, & stupefacti perturbari cœperunt, dicentes: Dominator Domine & Deus omnium,veráne hæc sunt,an somnium est, quod agitur? Tum Petrus: Nisi inquit,nos insani sumus,hæc vera sunt. At illi paululum remorati,& confricantes faciem,aiunt: Nos sumus Faustinus & Faustus. Sed ab initio cùm narrare cœpisti,statim in suspicionem incidimus,ne fortè ad nos pertinerent,quæ dicebantur:rursus tamen considerantes,multa similia accidere in vita hominum reticuimus, licet cor nostrum spe aliqua pulsaretur: adspiciebamus ergo ad finem

sermo-

sermonis,vt si ad integrum de nobis esse constaret;tum fateremur.Et cùm hæc dixisset,lachrymantes ingrediebantur ad matrē: cùm reperissent quiescenté,& complecti vellent, prohibuit Petrus,dicens:Sinite me prius prçparare animos matris,& ita vos afferre ei,ne fortè multo & subito gaudio mente excitat,& sensus eius turbetur; maximè quia nunc etiam somno occupata stupet. Igitur vbi mater, exsurrexit è somno,alloqui eam Petrus cœpit, dicens: Scire te volo mulier religionis nostræ obseruantiam. Nos vnum colimus Deum, qui fecit mundum, huius & legē seruamus,qua mandat in primus,ipsum colendum,& nomen eius venerandum,parentes honorandos,pudicitiā iustitiamque seruandam, sed & illud obseruamus, mensam cū gentilibus non habere cōmunem, nisi cùm crediderint, & recepta veritate baptizati fuerint, ac trina quadam beati nominis inuocatione consecrati, & tunc cum eis cibum sumimus. Alioquin,etiam si pater, aut mater sint,aut vxor, aut filij, aut frātres, non possumus cum eis mensam habere cōmunem. Quia ergo religionis caussa præcipua hæc facimus,non tibi iniuriosum videatur, non potest filius tuus vnà tecum sumere cibū,vsquequò eadem tibi sit,quæ illi sententia fidei. Quibus illa auditis: Et quid, inquit, vetat hodie me baptizari? quæ etiam priusquam te viderem, illos,quos dicūt deos,penitus auersata sum,quòd mihi frequenter, & penè quotidie sacrificanti sibi præstare potuerunt nihil. Nam de pudicitia quid dicam? cùm me neque delitiæ nunc deceperint,neque nunc egestas peccare compulerit?

ſatis autem puto innotuiſſe tibi, quantus mihi exinde fuerit amor pudicitiæ, quæ vt euaderem illiciti amoris inſidias, ſomnium finxi, vt cùm duobus meis geminis peregrinarer, & hunc ſolum Clemētem, ad ſolatiū patri reliqui. Si enim mihi duo vix ſufficiebant, quànto magis contriſtaſſet patrem, ſi nullum penitus habuiſſet. Erat enim miſer grandi affectu erga filios, ita vt vix ei ſomni authoritas extorqueret, Fauſtinum & Fauſtum Clementis huius fratres mihi concedere, & ipſe ſolus contentus eſſet Clemente. Hæc illa cùm diceret, vltra non ferentes fratres mei, irruunt in complexus matris cum multis lachrymis, & oſculantur eam. At illa. Quid vult, inquit, hoc eſſe. Tum Petrus: Nolo turberis mulier cōſtans eſto, iſti ſunt Fauſtinus & Fauſtus filij tui, quos in profundo perijſſe dicebas: quomodo autem viuant, & quomodo in illa horribili nocte de profundo euaſerint, & quemadmodum alius ipſorum Nicœta, & alius Aquila dicatur, ipſi tibi exponere poterunt, & vnà tecum etiā nos audiemus. Vbi hæc Petrus dixit, nimio gaudio intercepta corruit, & tandem aliquando reparata, atque in ſemetipſam regreſſa, ait: Obſecro vos dulciſſimi filij, dicite mihi, quæ acciderint vobis poſt illam feralem & crudeliſſimam noctem. Tum Nicœta cœpit dicere. In illa nocte, ô mater, cùm nauis fuiſſet reſoluta, & nos innitentes fragmento cuidam tabularum per pelagus iactaremur, viri quidā, quibus per profundū latrocinari artificium eſt, repertos impoſuerunt nos nauiculæ ſuæ, & remis vndarū vertices ſuperātes, diuerſis itineribus Cæſareā Stratonis perduxe-

duxerunt, ibique affligentes nos fame, verberibus, metu, vti ne, quod esset in vero, profunderemus: immutatis etiam nostris nominibus, vendiderunt nos cuidam viduæ honestæ admodum fœminæ, Iustæ nomine: quæ cũ emisset, habuit loco filiorum, ita, vt etiam Græcis nos literis, & liberalibus attentissimè erudiret. Vbi verò adoleuimus, etiam Philosophorum studijs operam dedimus, quo possimus diuinæ religionis dogmata, Philosophicis disputationibus adserentes, confutare gentiles. Simoni autẽ cuidam Mago, qui nobiscũ vnà educatus est, pro amicitijs & puerili consuetudine adhæsimus, ita, vt penè ab eo decipi possemus. Fertur enim in religione nostra sermo de Propheta quodam, cuius ab omnibus qui religioni huic deseruiunt, speraretur aduentus, per quem immortalis & beata vita credentibus danda promittitur. Hunc ergo nos putabamus Simonem. Sed hæc tibi mater opportunius exponentur. Nos interim cùm penè deciperemur â Simone, quidam collega domini Petri Zacheus nomine, monuit ne falleremur à Mago, sed obtulit nos aduenienti Petro vt ab ipso quæ erant sana & perfecta doceremur: quod & tibi optamus euenire, sicut & nobis cõcessit Deus, vt possimus etiã cibũ & mensam habere communem. Hinc ergo fuit mater, quòd nos à piratis raptos, tu in mari defunctos esse credidisti. Cùm hæc dixisset Nicœta, mater nostra procidit ad pedes Petri, rogans & obsecrãs. vt & se ipsam & hospitã suam euocaret sine mora, ac baptizaret, vti ne vna, inquit, die damnũ patiar cõsortij & societatis natorum meorum. Si-

militer autem & nos filij eius rogabamus Petrum. At ille: Quid putatis, inquit, quia ego immisericors sum solus, & nolo vos matris conuiuio sociari? sed necesse est eam vel vna die ieiunare prius, & ita baptizari & hoc, quia sermonem ab ea quendam audiui, per quem mihi fides eius claruit, & qui indicium dedit credulitatis eius: alioqui multis eam diebus oportebat ante instrui & doceri, & ego, quæso te, inquam, domine mi Petre, dic quis est iste sermo, qué dicis dedisse tibi inditium fidei eius? Et Petrus: ille sermo est, quo rogauit, vt & hospita sua, cuius beneficijs vicem reddere desiderat, simul baptizetur cum ipsa. Non autem rogaret, vt illi, quam diligit, præstaretur hęc gratia, nisi credidisset, quod magnum aliquod in baptismate munus esset. Vnde & ego reprehendo plurimos, qui cùm ipsi baptizentur & credant, nihil dignum fide agunt, cum his quos diligunt, id est, vxoribus, vel filijs, vel amicis, quos non ad hoc hortãtur, quòd ipsi adsequuti sunt, si quidem verè crediderint, quod æterna vita per hoc donatur. Deniq; si eos ægrotare videant, aut periculo alicui carnaliter subiacere, dolent & lugent, quia in hoc certi sũt eos imminere perniciem. Ita ergo si & de hoc certi essent, quòd qui Deum non colunt, manet eos pœna ignis æterni, quando cessarent monẽtes & cohortantes? Aut si obsisterent, quomodo non lugerẽt eos, & plangerent, certi æterna eis imminere supplicia? Nunc ergo illam quidẽ mulierem euocabimus, postmodum & videbimus, si amat fidem religionis nostræ, & prout consequens fuerit agemus. Hæc autem, quoniam fideli-

deliter sensijt de baptismo, ieiunet vel vna die ante baptismum. At illa cum iuramento satisfaciebat, præsente vxore dominum mei Petri, quia ex quo recognouerit filium, pręmulto gaudio cibum capere omninò nequiuerit nisi hesterna die calicem aquæ solùm biberit. Testabatur autem & vxor Petri, dicens ita esse. Tum Petrus subridens: Sed non est, inquit, hoc ieiunium baptismi, quod non propter baptismum ieiunatum est. Et Nicœta: Sed fortè, inquit, volẽs Deus matrem nostram, nec vna die agnitis nobis separari à consortio mẽsæ nostræ, præordinauit hoc, vt ante ieiunaret. Sicut enim pudicitiam seruauit in ignorantia, vt proficeret ei ad baptismi gratiam, ita ieiunauit, antequam sciceret ieiunij rationem, vt proficeret ei ad baptisma, & statim ab initio agnitionis nostræ nobiscum pariter mensæ consortio frueretur. Tum Petrus: Non nos, inquit, vincat malignus, occasione acceptà per affectum matris: sed magis vos, & ego vobiscum, hodie ieiunemus cum ipsa: & crastino baptizabitur: neq; enim iustum est ad gratiam personæ alicuius & amicitiæ, resolui & extenuari præcepta veritatis. Non ergo pigeat eos magis laborare cum illa, quia omne mandatum præterire peccatum est. Doceamus autem sensus nostros corporales, qui extrinsecus sunt, seruire interioribus sensibus, & non interiores sensus, qui, quæ [illegible] sunt sapiunt, cogamus sequi exteriores, q[illegible] quæ carnis sunt, sapiunt. Propter hoc enim & Dominus mandatum dedit, dicens: (Mat. 5.) Qu[illegible] viderit mulierem ad concupiscendam eam, iam m[illegible]hatus

illa: Ego, inquit, ſum adoleſcentis mater. Et Petrus: Quod ei nomen eſt? At illa, Clemens. ait Petrus: Ipſe eſt, & ipſe erat, qui paulò ante mecum loquebatur, & quem iuſſi ad nauem præcedere. Tum illa, procidens ad pedes Petri, rogare cœpit, vt feſtinaret ad nauem. Et Petrus: Si, inquit, mihi ſeruas fidem, vt facias quod dico. At illa: Omnia, inquit, facio, tantum mihi, inquit, oſtende vnicum meum natum, puto enim per meipſum & geminos meos videre. Et Petrus: Cum videris, inquit, eum modò interim diſſimula paululum, vſquequò egrediamur ab inſula. Ita, inquit, faciam. Et tenens manum eius Petrus, adducebat eam ad nauem. Quem ego videns manum dantem mulieri, redire cœpi, accedens tamen honoris eius gratia, pro ipſo cœpi velle ſubijcere manum meam & ſuſtentare mulierem: ſimul autem, vt manum eius cõtigi, vlulatu ingenti reddito in amplexus meos irruit, & maternis me conſectari oſculis cœpit. At ego ignorans omne negotium, quaſi inſanientem mulierem repellebam, ſimul & cum verecundia licet, indignabar tamen quodammodo aduerſum Petrum. At ille: Deſine, inquit, quid agis, ô fili Clemens: noli repellere tuam matrem. Ego verò, vbi hæc audiui, continuò lachrymis ſuffuſus, concidi ſupra iacentem matrem, & oſculari eam cœpi. Simul enim vt audiui, paulatim vultum eius reuocabam ad memoriam, & notior mihi intuenti tantò magis fiebat. Multitudo interim conueniebat plurima, audiens quòd mulier, quæ ad ſtipem petendam ſedebat, recognita eſſet à filio ſuo, vi-
ro

ro quodam bono. Et cùm vellemus confestim enauigare ex insula, mater ait ad me: Fili dulcissime, rectum est, vt valedicam mulierculæ, quæ me suscepit: est enim egens & paralytica, iacés in lectulo. Quibus auditis Petrus, & omnes, qui aderant, admirati sunt bonitatem ac prudentiam fœminæ, & cótinuò iussit Petrus abire quosdam & deferre mulierem in lectulo, vbi iacebat. Cumqne fuisset allata, & in medio turbæ adstantis posita, in conspectu omnium Petrus ait: Si veritatis ego sum præco ad confirmandam fidem horum omnium, qui adsistunt, vt sciant, & credant, qui vnus est Deus, qui cælum fecit ac terram, in nomine Iesu Christi filij eius, surgat hæc mulier. Et statim, vt hæc dixisset, surrexit sana, & procidit ad pedes Petri, atque amicam suam ac familiarem osculis petens, percontabatur ab ea, quid istud esset negotij. At ille breuiter omnem ei ordinem agnitionis exposuit, ita, vt etiam turbæ adstantes mirarétur. Tum Petrus: De fide Dei ac religionis instituto, quod ad se pertinebat, in quantum tempus patiebatur, loquutus ad turbas, addit etiam hoc, vt si quis vellet de his diligentius noscere, Antiochiam veniret, vbi tribus, inquit, mẽsibus statuimus sedere, vt quæ ad salutem pertinent, discat. Si enim, inquit, negotiandi caussa, aut militandi patriam relinquunt, homines ac parentes, & longas peregrinationes subire non metuũt: pro vita æterna tribus saltem mensibus peregrinari, cur onerosum videatur ac difficile: Cumque hæc & alia his similia dixisset, ego mulieri, quæ susceperat matrem, & sanitatem receperat per

Petrum

tibus esset orbatus, duosque habuisset priores se geminos fratres: & sicut mihi, inquit, pater enarrauit, somnium vidit aliquando mater, quo iussa est cum geminis suis ex vrbe Roma proficisci, ne subitò & pariter interirent. Cumque somnium patri indicasset, ille, qui tenero filios diligeret affectu, ne quid fortè mali paterentur, vxorem pariter ac filios, naui cùm omnibus necessarijs impositos, emittit Athenas erudiendos. Post hæc misit semel & iterum qui requirerent, nusquam illius ne vestigium quidem reperit. Ipse ad vltimum pater ad inquirendum proficiscitur, & vsque ad præsens, ne ipse quidem vsquam est. Hæc cùm mihi Clemens enarrâsset, accessit ad nos quidam, rogans, vt ad insulam Aradum, quæ vicina erat, accederemus, videndi columnas vitreas miræ magnitudinis: adquieui. Ventum est ad locum, cæteri omnes interiora ędis ingressi, mihi animus, nescio ob quam caussam, ingrediendi vltra desiderium non dedit. Sed dum illos foris operior, mulierem hanc cōsiderare cœpi, qua parte mēbrorum esset debilis, vt nō labore manuum victum quæreret, sed mendicitatis pudorē subiret: requiro ergo ab ea causas. Illa nobili se ortam genere, & nobili nihilominus viro in matrimonio fuisse iunctā fatetur, cuius frater, inquit, in me illicito amore inflammatus, fratris thorum polluere cupiebat. Quod ego abhorrens, & rursum de tanto scelere viro indicare non audens, & ne bellum fratribus & opprobrium generi indicerem, magis ex patria discedere iudicaui, cū duobus geminis filijs meis, iuniore puero ad solatium patri relicto. Et vt

hæc, inquit, honesta specie fierent, cogitaui somniú fingere, & dicere viro, adstitisse mihi numen quoddã per visum, & dixisse, vt cũ duobus geminis meis confestim ex vrbe proficiscerer, vsquequò à b ipso audirem, quando redire deberem. Quibus auditis, credidisse aiebat virum, & Athenas geminis cum liberis emisisse inibi erudiendis: sed tempestate graui ad hanc insulam fuisse depulsos, vbi confracta naui, se fluctu excussam supra saxum quodam, ob hoc solum mortẽ distulisse, donec, inquit, infelicium natorum meorum saltem emortua membra complecterer, ac sepulturæ mandarem. Sed cùm dies fuisset exortus, & turbæ conuenissent, miseratione moti, proiecerunt mihi inde vinctam. Et ego infelix fletibus multis rogabam, vt requirerent, sicubi infelicium natorum possint inuenire corpuscula. Ego autem omne corpus meum dentibus lanians, planctibus & vlulatibus nihil aliud clamabam, nisi, vbi mihi infelici Faustus est, vbi Faustinus? Et cùm hæc diceret Petrus, Nicœta & Aquila subitò adsurgunt, & stupefacti perturbari cœperunt, dicentes: Dominator Domine & Deus omnium, veráne hæc sunt, an somnium est, quod agitur? Tum Petrus: Nisi inquit, nos insani sumus, hæc vera sunt. At illi paululum remorati, & confricantes faciem, aiunt: Nos sumus Faustinus & Faustus. Sed ab initio cùm narrare cepisti, statim in suspicionem incidimus, ne fortè ad nos pertinerent, quæ dicebantur: rursus tamen considerantes, multa similia accidere in vita hominum reticuimus, licet cor nostrum spe aliqua pulsaretur: adspiciebamus ergo ad finem

sermo-

ſermonis,vt ſi ad integrum de nobis eſſe conſtaret;tum fateremur.Et cùm hæc dixiſſet,lachrymantes ingrediebantur ad matrē: cùm reperiſſent quieſcentē,& complecti vellent, prohibuit Petrus,dicens:Sinite me prius pręparare animos matris,& ita vos afferre ei,ne fortè multo & ſubito gaudio mente excitat,& ſenſus eius turbetur, maximè quia nunc etiam ſomno occupata ſtupet. Igitur vbi mater, exſurrexit è ſomno,alloqui eam Petrus cœpit, dicens: Scire te volo mulier religionis noſtræ obſeruantiam. Nos vnum colimus Deum, qui fecit mundum, huius & legē ſeruamus,qua mandat in primus,ipſum colendum,& nomen eius venerandum,parentes honorandos,pudicitiā iuſtitiamque ſeruandam, ſed & illud obſeruamus, menſam cū gentilibus non habere cōmunem, niſi cùm crediderint, & recepta veritate baptizati fuerint, ac trina quadam beati nominis inuocatione conſecrati, & tunc cum eis cibum ſumimus. Alioquin,etiam ſi pater, aut mater ſint,aut vxor, aut filij, aut frātres, non poſſumus cum eis menſam habere cōmunem. Quia ergo religionis cauſſa præcipua hæc facimus,non tibi iniurioſum videatur, non poteſt filius tuus vnà tecum ſumere cibū,vſquequò eadem tibi ſit,quæ illi ſententia fidei. Quibus illa auditis: Et quid, inquit, vetat hodie me baptizari? quæ etiam priuſquam te viderem, illos,quos dicūt deos,penitus auerſata ſum,quòd mihi frequenter, & penè quotidie ſacrificanti ſibi præſtare potuerunt nihil. Nam de pudicitia quid dicam? cùm me neque delitiæ nunc deceperint,neque nunc egeſtas peccare compulerit?

ſatis autem puto innotuiſſe tibi, quantus mihi exinde fuerit amor pudicitiæ, quæ vt euaderem illiciti amoris inſidias, ſomnium finxi, vt cùm duobus meis geminis peregrinarer, & hunc ſolum Clemẽtem, ad ſolatiũ patri reliqui. Si enim mihi duo vix ſufficiebant, quànto magis contriſtaſſet patrem, ſi nullum penitus habuiſſet. Erat enim miſer grandi affectu erga filios, ita vt vix ei ſomni authoritas extorqueret, Fauſtinum & Fauſtum Clementis huius fratres mihi concedere, & ipſe ſolus contentus eſſet Clemente. Hæc illa cùm diceret, vltra non ferentes fratres mei, irruunt in complexus matris cum multis lachrymis, & oſculantur eam. At illa. Quid vult, inquit, hoc eſſe. Tum Petrus: Nolo turberis mulier cõſtans eſto, iſti ſunt Fauſtinus & Fauſtus filij tui, quos in profundo perijſſe dicebas: quomodo autem viuant, & quomodo in illa horribili nocte de profundo euaſerint, & quemadmodum alius ipſorum Nicœta, & alius Aquila dicatur, ipſi tibi exponere poterunt, & vnà tecum etiã nos audiemus. Vbi hæc Petrus dixit, nimio gaudio intercepta corruit, & tandem aliquando reparata, atque in ſemetipſam regreſſa, ait: Obſecro vos dulciſſimi filij, dicite mihi, quæ acciderint vobis poſt illam feralem & crudeliſſimam noctem. Tum Nicœta cœpit dicere. In illa nocte, ô mater, cùm nauis fuiſſet reſoluta, & nos innitentes fragmento cuidam tabularum per pelagus iactaremur, viri quidã, quibus per profundũ latrocinari artificium eſt, repertos impoſuerunt nos nauiculæ ſuæ, & remis vndarũ vertices ſuperãtes, diuerſis itineribus Cæſareã Stratonis per-
duxe-

duxerunt,ibique affligentes nos fame, verberibus,metu,vti ne,quod esset in vero,profunderemus: immutatis etiam nostris nominibus, vendiderunt nos cuidam viduæ honestæ admodum fœminæ, Iustæ nomine: quæ cũ emisset, habuit loco filiorum, ita, vt etiam Græcis nos literis, & liberalibus attentissimè erudiret. Vbi verò adoleuimus, etiam Philosophorum studijs operam dedimus, quo possimus diuinæ religionis dogmata, Philosophicis disputationibus adserentes, confutare gentiles. Simoni autẽ cuidam Mago, qui nobiscũ vnà educatus est, pro amicitijs & puerili consuetudine adhæsimus, ita, vt penè ab eo decipi possemus. Fertur enim in religione nostra sermo de Propheta quodam, cuius ab omnibus qui religioni huic deseruiunt, speraretur aduentus, per quem immortalis & beata vita credentibus danda promittitur. Hunc ergo nos putabamus Simonem. Sed hæc tibi mater opportunius exponentur. Nos interim cùm penè deciperemur â Simone, quidam collega domini Petri Zachęus nomine, monuit ne falleremur à Mago, sed obtulit nos aduenienti Petro vt ab ipso quæ erant sana & perfecta doceremur: quod & tibi optamus euenire, sicut & nobis cõcessit Deus, vt possimus etiã cibũ & mensam habere communem. Hinc ergo fuit mater, quòd nos à piratis raptos, tu in mari defunctos esse credidisti. Cùm hæc dixisset Nicœta, mater nostra procidit ad pedes Petri, rogans & obsecrãs. vt & se ipsam & hospitã suam euocaret sine mora, ac baptizaret, vti ne vna, inquit, die damnũ patiar cõsortij & societatis natorum meorum. Similiter

militer autem & nos filij eius rogabamus Petrum. At ille: Quid putatis, inquit, quia ego immisericors sum solus, & nolo vos matris conuiuio sociari? sed necesse est eam vel vna die ieiunare prius, & ita baptizari & hoc, quia sermonem ab ea quendam audiui, per quem mihi fides eius claruit, & qui indicium dedit credulitatis eius: alioqui multis eam diebus oportebat ante instrui & doceri, & ego, quæso te, inquam, domine mi Petre, dic quis est iste sermo, qué dicis dedisse tibi inditium fidei eius? Et Petrus: ille sermo est, quo rogauit, vt & hospita sua, cuius beneficijs vicem reddere desiderat, simul baptizetur cum ipsa. Non autem rogaret, vt illi, quam diligit, præstaretur hęc gratia, nisi credidisset, quod magnum aliquod in baptismate munus esset. Vnde & ego reprehendo plurimos, qui cùm ipsi baptizentur & credant, nihil dignum fide agunt, cum his quos diligunt, id est, vxoribus, vel filijs, vel amicis, quos non ad hoc hortátur, quòd ipsi adsequuti sunt, si quidem verè crediderint, quod æterna vita per hoc donatur. Deniq; si eos ægrotare videant, aut periculo alicui carnaliter subiacere, dolent & lugent, quia in hoc certi sũt eos imminere perniciem. Ita ergo si & de hoc certi essent, quòd qui Deum non colunt, manet eos pœna ignis æterni, quando cessarent monẽtes & cohortantes? Aut si obsisterent, quomodo non lugerẽt eos, & plangerent, certi æterna eis imminere supplicia? Nunc ergo illam quidẽ mulierem euocabimus, postmodum & videbimus, si amat fidem religionis nostræ, & prout consequens fuerit agemus. Hæc autem, quoniam fideli-

deliter sensijt de baptismo, ieiunet vel vna die ante baptismum. At illa cum iuramento satisfaciebat, præsente vxore dominum mei Petri, quia ex quo recognouerit filium, prę multo gaudio cibum capere omninò nequiuerit nisi hesterna die calicem aquæ solùm biberit. Testabatur autem & vxor Petri, dicens ita esse. Tum Petrus subridens: Sed non est, inquit, hoc ieiunium baptismi, quod non propter baptismum ieiunatum est. Et Nicœta: Sed fortè, inquit, volẽs Deus matrem nostram, nec vna die agnitis nobis separari à consortio mẽsæ nostræ, præordinauit hoc, vt ante ieiunaret. Sicut enim pudicitiam seruauit in ignorantia, vt proficeret ei ad baptismi gratiam, ita ieiunauit, antequam scieret ieiunij rationem, vt proficeret ei ad baptisma, & statim ab initio agnitionis nostræ nobiscum pariter mensæ consortio frueretur. Tum Petrus: Non nos, inquit, vincat malignus, occasione accepta per affectum matris: sed magis vos, & ego vobiscum, hodie ieiunemus cum ipsa: & crastino baptizabitur: neq; enim iustum est ad gratiam personæ alicuius & amicitiæ, resolui & extenuari præcepta veritatis. Non ergo pigeat eos magis laborare cum illa, quia omne mandatum præterire peccatum est. Doceamus autem sensus nostros corporales, qui extrinsecus sunt, seruire interioribus sensibus, & non interiores sensus, qui, quæ DEI sunt sapiunt, cogamus sequi exteriores, qui, quæ carnis sunt, sapiunt. Propter hoc etiam & Dominus mandatum dedit, dicens: (Mat. 5.) Quicunque viderit mulierem ad concupiscendam eam, iam mœchatus

est eam in corde suo. Et his addidit: Si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum, & proijce abs te: expedit enim tibi, vt vnum membrorum tuorum pereat, quam totum corpus tuum mittatur in gehennam ignis. Non dixit, Scandalizauit te, vt posteaquam peccaueris, tunc abijcias caussam peccati: sed, Si scandalizat te, hoc est, antequam pecces, caussam peccati prouocantis te & irritantis, abscidas. Ne quis autem vestrum putet, fratres, quòd membrorum amputationem mandauerit Dominus: propositum vult in hoc resecari, non membra, sed caussas, quæ ad peccandum illiciunt, quo cogitatio nostra adspectus vehiculo subuecta, ad amorem Dei sensibus corporeis inuisa contendat. Nec carnalibus oculis velut lasciuientibus equis & extra mandatorum viam currum declinare cupientibus, relaxet fræna, & habenis indulgeat: sed reuocet adspectum corporis ad arbitrium mentis, & oculos nostros, quos Deus operis sui inspectatores esse voluit & testes, non patiatur fieri lenones mali desiderij. Et ideo cedant legi Dei, tam corporei sensus, quàm interna cogitatio, & illius voluntati ministrent, cuius se opera esse intelligunt. Igitur, vt ordo mysterij poscebat & ratio, die postera baptizatur in mari, & regressa ad hospitium, omnibus consequenter mysterijs religionis imbuitur. Aderamus autem & nos filij sui, Nicoeta, & Aquila, & ego Clemens. Et post hæc simul cum ea prandimus, & simul glorificauimus Deum, referentes gratias studijs & doctrinæ Petri, qui nobis ostendit per occasionem matris, quomodo

do pudicitiæ bonum non pereat apud Deũ: ficut è contrario impudicitia, inquit, etiam fi nõ ftatim, tamen licet tardè, non effugit pœnam. In tantum autem pudicitia, inquit, Deo placita eft, vt etiam his, qui in errore funt pofiti, non nihil gratiæ in præfenti conferat vita. Nam futura beatitudo illis folùm repofita eft, qui per gratiam baptifmi pudicitiam iuftitiamque: feruauerint. Denique exemplo eft huius rei etiam hoc, quod erga matrẽ veftram geftum eft, cuius falus, hæc omnis pro mercede pudicitiæ reparata eft, ad quam cuftodiendam & conferuandam non fufficit fola continentia, fed vbi fenferit quis infidias, & deceptionem parari, continuò ficut ab ignis impetu, aut incurfu canis rabidi refugiat: nec confidat, quod huiufmodi infidias poffit facilè aliquis philofophando aut palpando cohibere: fed vt dixi, effugiendum eft, & longè abfcedendum, ficut fecit & veftra mater, verè & integrè bonum diligens pudicitię. Propter quod & conferuata vobis eft, ac vos illi, infuper autẽ & æternæ vitæ agnitione donata. Cùm hæc & multa alia his fimilia dixiffet, vefpere facto, requieuimus.

Poftera autem die Petrus manè affumptis fratribus meis & me, defcendit ad portum, vt in mari lauaremus, & poft hoc in locum quendam fecretiorem fecefsimus orationis gratia. Senex autem quidam pauper, &, vt apparebat ex habitu operarius, curiosè ex occulto obferuare nos cœpit, vt videret quid ageremus in fecreto pofiti. Hic fenex cùm fe Petro, Clementi, fociifque eius infinuâffet, paulatim in difputati-

onem cum illis deuenit de ſectis & placitis philoſophorum, de origine & natura rerũ, de prouidentia, de curſu aſtrorum, de geneſi, de hominis ſubſtantia, de agnitione Dei, de peccatis, de tribus errorum fontibus, quæ cùm vltro citroque diffuſæ inter illos tractarentur, ſicuti D. Clemens duobus peñè integris libris, viij. & ix. Recognitionum prolixè recenſet, tandem ſenex ille ad geneſis neceſſitatem, vt putabat, reuerſus, pleniſſimè, ait ad Clementem, diſſeruiſti fili, ſed ego, ſicut dixi, ex initio omni huic incõparabili aſſertioni tuæ à propria conſcientia prohibeor accommodare conſenſum. Noui enim & meam geneſim, & cõiugis meæ, & ſcio ea, quæ vnicuiq; noſtrum dictabat geneſis accidiſſe, & ab his, quę rebus & operibus cõperta ſunt mihi, nunc verbis transferri non poſſum. Denique, quoniam te apprimè imbutum video in huiuſmodi diſciplinis, audi coniugis meæ thema, & inuenies ſchema, cuius exitus accidit: habuit enim Martem cùm Venere ſuper centrum, Lunam verò in occaſum in domibus Matris & finibus Saturni, quod ſchema adulteras facit, & ſeruos proprios amare, in peregrinatione atq; in aquis defungi, quod & ita factum eſt: incidit namque in amorem ſerui, & periculum ſimul & opprobrium metuens, fugit cum ipſo, & peregrè profecta, vbi amori ſuo ſatisfecit, perijt in mari. Et ego Clemens reſpondi: Vnde ſcis, quia peregrè ſeruo ſuo ſociata eſt, & in eius conſortio poſita defungitur? Certiſſimè, inquit, ſcio, reuera non quia nupſerat ſeruo, quippè qui neque hoc quidem, quòd eum amaret, agnoueram, ſed poſtquam

quam profecta est, frater meus mihi enarrauit, dicens, quòd primò quidem ipsum adamásset, sed ille, quia erat honestus, vtpote frater, noluit thorum fratris incesti macula polluere. Sed illa me verens, & opprobrium non ferens infelix (neque enim imputandum ei est, quod eam genesis facere compulit) finxit somnium, & ait ad me: Adstitit mihi quidam per visum, qui iussit me cum duobus geminis meis sine mora ex vrbe proficisci. Hæc ergo cùm audissem, pro salute eius filiorumque sollicitus, confestim ipsam & liberos exire feci: vnum, qui erat iunior, mihi retinui: hoc enim, qui responsa in somnis dederat, permisisse dicebat. Tum ego Clemens intelligens quòd ipse fortassis est pater meus, lachrymis oppletus sum: fratres quoque meos volentes prosilire, & aperire rem, prohibuit Petrus, dicens: Quiescite, quo adusque mihi placuerit. Respódens ergo Petrus ait ad senem: Quod nomen erat iuniori filio tuo? At ille ait: Clemens. Et Petrus: Si tibi, inquit, hodie coniugē tuam castissimam consignauero cum tribus filijs tuis, credis quia potest pudica mens motus irrationales superare, & quòd omnia, quæ à nobis dicta sunt, vera sint, & genesis nihil sit? Et senex: Sicut impossibile est, inquit, te exhibere quod promisisti, ita impossibile est extra genesim fieri aliquid. Tum Petrus: Testes, inquit, habere volo omnes hos, qui præsentes sunt, me tibi hodie coniugem tuam, cum tribus vestris liberis viuentem pudicissimè traditurum: & iam nunc accipe fidem rerum ex eo, quod omnem caussam diligentius scio,

ſcio, quàm tu, cunctaque tibi per ordinem, quæ geſta ſunt, enarrabo, vt & tu cognoſcas, & qui præſentes ſunt, diſcant. Et cùm hæc dixiſſet, conuerſus ad turbas, ita cœpit: Hic, quem videtis, ô viri, in hac veſte pauperrima, Romanæ vrbis eſt ciuis, ex genere ipſius Cæſaris deſcendens, nomen ei Fauſtinianus, vxorem quoque nobiliſſimam Mathidiam nomine ſortitus eſt, ex qua tres filios ſuſcepit, quorum duo gemini, vnus autem, qui erat iunior, cui nomen Clemens, hic eſt. Et cùm hoc dixiſſet, digito me oſtendit: gemini autem filij eius ſunt iſti, Nicœta & Aquila, quorum alius Fauſtinus vocabatur prius, & alius Fauſtus. Simul autem vt nomina noſtra enuntiauit Petrus, ſenex reſolutis membris omnibus, quaſi interceptus concidit. Nos autem filij irruentes ſuper eum, complectebamur, & oſculabamur, verentes ſimul ne ſpiritum reuocare non poſſit. Et cùm hæc fierent, populus quidem admiratione ipſa ſtupefactus eſt. Petrus autem ſurgere nos à complexibus patris, ne eum necaremus, iubet, & ipſe apprehenſa manu eius, quaſi de ſomno quodam profundo eleuans eum, paululum recreãs, omnia, quæ geſta fuerant, ſecundum veritatem cœpit exponere, quomodo frater eius in amorem inciderit Mathidiæ, & illa cùm eſſet pudiciſſima, illicitum fratris amorem viro indicare noluerit, ne vel bellum fratribus, vel opprobrium generi indiceret, ſed ſapienter ſomnium finxerit, quo ex vrbe iubetur excedere cum geminis filijs, iuniore apud patrem relicto. Vtque nauigantes naufragium vi tempeſtatis incurrerint.

rint, & ad insulã Antharadum nomine expulsi, Mathidia quidem supra saxum quodam fluctu iactante proiecta sit, gemini verò liberi rapti à piratis, ad Cæsaream perducti, religiosæ cuidam fœminæ venundati sunt. quæ eos in filiorum loco habens, liberaliter educauerit & erudiri fecerit, eorumque nomina piratæ immutauerint, & Nicœtam alium, alium Aquilam vocitauerint. Vtque post hæc studiorum & consuetudinis causa Simoni adhæserint, atque ab eo, vbi Magum & deceptorem viderunt, auersi accesserint ad Zachæum, & vt posthæc sociati sunt sibi. Sed & Clemens quomodo ex vrbe agnoscendæ veritatis causa profectus, per Barnabæ notitiam Cæsaream venerit, sibique innotuerit & adhæserit, vtque ab eo sit de fide religionis edoctus. Sed & qualiter apud Antharadum mendicantem reperit & recognouerit matrem, vtque omnis insula in eius recognitione gauisa sit, & de pudicissimæ hospitæ contubernio, atque eius per semetipsum collata sanitate, & de liberalitate Clementis in eos, qui erga matrem benefici extiterant. Vtque post hæc Nicœta & Aquila requirentes quænam esset peregrina mulier, cùm audissent à Clemente omne negotium, se esse geminos eius filios Faustinum exclamauerunt & Faustum, omnemque historiam, quæ eos egerit, patefecerint: vtque post hæc matri cautius, ne subito gaudio interciperetur, ipso insinuante oblati sunt Petro. Sed cùm hæc in auditu senis narratione gratissima turbis exponeret Petrus, ita vt audientes gestorum miraculis, & humanitatis miseratione lachrymarent, nescio vnde audien-

diens mater de recognitione patris, cursu concito irruit in medium nostri cum clamore, dicēs: Vbi est meus vir, meus dominus Faustinianus, qui tam multis temporibus affligitur, ambulans per vrbes singulas, & me quærens? Hæc cùm illa quasi amens clamaret, circumspiceret, senex ambulans cum multis lachrymis, amplecti & constringere eam cœpit. Et cùm hæc gererentur, Petrus rogauit turbas vt discederent, dicens inuerecundum esse vltra persistere, sed dandum eis locum familiarius inuicem se videndi, crastino aūt hic, inquit, si qui vestrum volunt, conueniant ad audiendum verbum. His à Petro dictis, secesserunt turbæ, & cùm vellemus nos quoque ire ad hospitium, dominus domus ait ad nos: Turpe & impium est, tales ac tantos viros manere in tabulo, cùm ego omnem penè domum vacantem habeam, lectósque stratos quàm plurimos, & quæ necessaria sunt parata. Sed Petro contradicente, vxor patrisfamilias cum liberis prostrabat se ante eum, & exorabat dicens: Obsecro te, mane apud nos. Sed ne sic quidem acquiescebat Petrus, donec filia eorum, qui rogabant, ab immundo spiritu multis temporibus vexata, & cathenis vinctā, quæ fuerat intra conclaue clausa, effugato à se dęmone, & ostijs patefactis: cum cathenis suis veniens, procidit ad pedes Petri, dicens: Rectum est mi Domine, vt agas hodie hìc salutaria mea, & nō contristes neque me, neque parentes meos. Petro autem requirente cathenarum sermonumque eius causam, parentes præter spem læti effecti de filiæ, sanitate, & velut stupore quodam attoniti, ipsi quidem dicere

nequi-

nequeunt: adſtantes autem famuli aiunt: Hæc à ſeptimo ætatis anno dæmone occupata, omnes, qui accedere tentaſſent ad eam, ſcindere, dilaniare morſibus, etiam diſrumpere, & hoc per viginti annos vſque ad præſens facere nunquam deſtitit, nec ab aliquo potuit curari, ſed ne accedere ad eam quiſquam valebat: multos enim inutiles reddidit, alios & peremit, omnibus enim viris validior erat, ſine dubio viribus dæmonis niſa. Nunc autem, vt vides, ex præſentia tui dæmon quidem fugit, oſtia verò, quæ ſummo cum munimento clauſa fuerant, aperta ſunt, & ipſa ſana ſtat ante te, rogans vt diem ſalutarium ſuorum & ipſi & parentibus facias, & maneas apud eos. Hæc cùm ita vnus ex famulis enarrâſſet, & ipſæ cathenæ de manibus eius ac pedibus fuiſſent ſponte reſolutæ, Petrus certus quòd per ipſum ſanitas hæc reddita ſit puellæ, acquieuit manere apud eos. Ssd & illos, qui remanſerant in hoſpitio vnà cum vxore ſua, tranſire iuſſit, & vnuſquiſque acceptis ſeorſim cubiculis manſimus, atq; ex more cibo ſumpto, redditiſque laudibus Deo, ſuis ſingulis requieuimus locis.

COLLA-

COLLATIONVM SACRARVM LIBER QVINTVS.

DE SACROSANCTIS ECCLESIIS, ET IMMVNITATE, potestate, ac dignitate Ecclesiastica, & quæ circa rerum sacrarum & sacerdotum violatores memorabilia contigerunt.

Ex 47. capit. Geneseos. De priuilegio & immunitate sacerdotum apud Aegyptios, temporibus Ioseph & Pharaonis.

CAP, PRIMVM.

IN toto orbe panis deerat, & oppresserat fames terram, maximè Aegypti & Chanaan. E quibus omnem pecuniam cógregauit pro venditione frumenti, & intulit eam in ærarium regis. Cunque defecisset, emptoribus pretium, venit cuncta Aegyptus ad Ioseph, dicés: Da nobis panes: quare morimur coram te, deficiente pecunia? Quibus ille respondit: Adducite pecora vestra, & dabo vobis pro eis cibos, si pretium non habetis. Quæ cùm adduxissent, dedit eis alimenta pro equis & ouibus, & bobus, & asinis, sustentauitque eos illo anno pro commutatione pecorum. Venerunt quoque anno secundo, & dixerunt ei: Non celamus domino nostro, quod deficiente pecunia, pecora simul defecerunt: nec clam te est,

te est, quòd absque corporibus & terra nihil habeamus. Cur ergo moriemur te vidente? & nos, & terra nostra tui erimus: eme nos in seruitutem regiam, & præbe semina, ne pereunte cultore redigatur terra in solitudinem. Emit igitur Ioseph omnem terram Aegypti, vendentibus singulis possessiones suas præ magnitudine famis. Subiecitque eam Pharaoni, & cunctos populos eius, à nouissimis terminis Aegypti, vsque ad extremos fines eius: præter terram sacerdotum, quæ à rege tradita fuerat eis: quibus & statuta cibaria ex horreis publicis præbebantur, & idcirco non sunt compulsi vendere possessiones suas. Dixit ergo Ioseph ad populos: En, vt cernitis, & vos & terram vestram Pharao possidet: Accipite semina, & serite agros, vt fruges habere possitis. Quintam partem regi dabitis, quatuor reliquas permitto vobis in sementum, & in cibum familijs & liberis vestris. Qui responderunt: Salus nostra in manu tua est: respiciat nos tantùm dominus noster, & læti seruiemus regi. Ex eo tempore vsque in præsentem diem in vniuersa terra Aegypti regibus quinta pars soluitur, & factum est quasi in legem: absque terra sacerdotali, quæ libera ab hac conditione fuit. Audiant, qui nunc viuunt, inquit in hunc locum D. Chrysostomus, (*Hom. 66. in Genes.*) quantam olim sacerdotum idolorum curam habuerint, & discant, vt vel saltem parem habeant honorem his, quibus omnium Dei ministerium creditum, & sacerdotio insigniti sũt. Si enim errantes illi, & tantam idolorum curam habentes, quia ex hoc putabant idola ma-

gis coli, si ita eorum ministros colerent; quanta non condemnatione digni, qui nunc imminuunt, quod ad illorum spectat cultum? An nescitis, quod honor ad ipsum Deum pertinet? Ne igitur respicias eum, cui honor confertur. Non enim propter illum, debes, quod tuum est, facere, sed propter illum, cuius sacerdos est, vt & ab illo retributiones vbertim accipias. Propter quod & dicebat: Quod feceris vni horum, & mihi fecit. (*Matt.25.& Matth.10.*) Qui accipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet. Num á dignitate vel vilitate ministrorum tibi retribuet Dominus? Ob alacritatem tuam vel coronat, vel condemnat. Et sicut honor, qui propter ipsum impenditur, multum parit fiduciæ; (Propria enim sibi facit Deus, quæ in seruos collocatur:) ita & illorum contemptus multam è supernis nobis pœnam deferet. Igitur sicut suum esse honorem, ita & contemptum dicit: id quod sciendens, nunquam negligamus cultum, qui sacerdotibus Dei debetur. Et hæc dico, non tantam illorum rationem habens, quantam vestræ charitatis, cupiens vos in omnibus lucrifacere. Quid enim tantum das, quantum accipis a Domino? Quantum autem cultum affers? Attamen & pro illo vili & in eum, qui in præsenti vita simul dissoluitur, immortales accipies mercedes, & ineffabilia bona. Hæc mente versemus, & properemus ad eorum obsequia, non attendentes sumptum, sed lucrum & accessionem, quæ inde nascuntur. Nam si videntes viri alicuius singulari dignitate insignis familiarem, operam damus, vt

quan-

quantum possibile est, illi præstemus obsequium, cogitantes quod quæ illi fiunt, eius domino accedant: & quod ille familiaris, vbi significârit patrono suo, maiorem nobis apud eum fauorem conciliet: multò magis hoc erit apud vniuersorum Dominum. Nam si quis in vulgarem aliquem & abiectum benignitatem & compassionem aliquam declarârit Dominus, quæ fiunt sibi propria faciens, promittit se in regnum introducturum eos, qui aliquid boni illi fecerint, & dicturum: (*Matth. 25.*) Venite benedicti Patris mei, quia esuriui, & dedistis mihi quod comederem: multò magis eos, qui propter Deum affliguntur, & sacerdotio insigniti sunt, si quis obseruauerit, non solùm parem assequetur retributionem, sed multipliciter maiorem misericorde Deo ex abundantia misericordiæ semper ea, quæ à nobis fiunt, vincente. Ne igitur simus deteriores infidelibus, qui propter idolorum errorem adhuc tantum cultum exhibent illorum famulis: sed quantum distat error & veritas, tantum distant & illorum & Dei sacerdotes. Tam excellentem igitur & honorem impendere debemus, vt multi plures è supernis nobis retributiones accrescant.

Ioannes Zonaras Tom. 1. Annalium: Alexander Magnus Pontificem Iudæorum, Pontificalibus vestimentis indutum, reuerenter accedit, adorat, & salutat, omnibusque Iudæorum postulatis annuit.

CAP. II.

ALexander magnus dum Tyrum obsidebat, per litteras à Pontifice Iudæorum pe-

tijt auxilia sibi mitti, & forum præberi exercitui, sibique ea dari, quæ pensitare Dario soliti essent. Cùm autem Pontifex se iureiurando obstrictum esse Dario, ne arma contra illum ferret, dixisset, idque viuente illo violaturum negâsset, Alexander iratus se bello petiturum Hierosolyma comminatur: captaque Tyro contra vrbem proficiscitur. At Pontifex Ioadus ob regis iram anxius, Deum orat, ne populum destituat, quem Deus in somnis bono animo esse iubet: ac portis apertis & vrbe exornata ipsum cum sacerdotibus solito habitu, populum candidis vestibus regi obuiam prodire. Facit ille, vt iussus erat. Alexandro iam appropinquante, cum sacerdotibus & vrbana multitudine in locum quendam prodit, vnde & vrbs & templum conspiciebatur. Militibus autem opinantibus regem iussurum vrbem diripi, & Pontificem occidi, Alexander cùm sacerdotes & populum, vt ante dictum est, ornatos vidisset, ac Pontificem hiacinthina & inaurata stola indutum, cidari capiti imposita, & auream in eo laminam, cui Dei nomen inscriptum erat, solus accessit atque adorauit, Pontificemque salutauit. Eo facto cùm cæteri omnes obstupuissent, Parmenio etiam rogare ausus est, cur Iudæorum Pontificem adorâsset? Cui respondit, Non illum, sed Deum, cuius ille sacerdotio ornatus esset, adorasse. Nam hunc, inquit, in somnis vidi, dum adhuc parum à Macedonia recessissem in hoc habitu. Is me de Asia subigenda cogitantem hortabatur, ne cunctarer; & promittebat seipsum fore ducem exercitus, & regnum Persarum

rum mihi traditurum. Cùm autem neminem adhuc, præter istum modò, tali habitu viderim, tum visionis nocturnę sum recordatus, tum Deo authore bello moto, me Darium superaturum confido, & regno Persarum potiturum. His dictis, & dextera sacerdoti porrecta, vrbem est ingressus, cùmque in templo adscendisset, DEO victimas ex præscripto Pontificis immolauit: ac Danielis libro viso, quo scriptum est, regnum Persicum à Græco euertendum esse lætatus, omnibus Iudæorum postulatis annuit.

Paul. Oros. lib. 7. cap. 39. Quomodo Barbari Gothi Romam inuadentes, eamque deprædantes, sacris Ecclesiis omnibusque Christianis ad eas confugientibus reuerenter pepercerint, & sacra Ecclesiæ vasa intacta & inuiolata, solemni defensione publicè ad Ecclesiam cum hymnis deportari curârint.

CAP. III.

QVAM reuerentiam Paganus Rex Alexander Iudæorum Pontifici, quamque benignitatem Iudæis exhibuit, eandem Barbaros Gothos sacris Ecclesijs earumque vasis, & Christianis exhibuisse, scribit Orosius. Adest, inquit, Alaricus, trepidam Romam obsidet, turbat, irrumpit, dato tamen præcepto prius, vt si qui in sancta loca, præcipueque in sanctorum Apostolorum Petri & Pauli basilicas confugissent, hos in primis inuiolatos securosque esse sinerent. Tum deinde in quantum possent prædæ inhiantes à sanguine temperarent. Accidit quoque, quo magis illa vrbis irruptio indignatione

Dei acta, quàm hostis fortitudine probaretur, vt B. Innocentius Romanæ Ecclesiæ Episcopus, tanquam iustus Lot subtractus à Sodomis, occulta prouidentia Dei apud Rauennam tunc positus, peccatoris populi non videret excidium. Discurrentibus itaque per vrbem Barbaris; fortè vnus Gothorum, idemque potens & Christianus, sacram Deo virginem iam ætate prouectā, in quadam Ecclesiastica domo reperit: cumque ab ea aurum argentumque honestè exposceret, illa fideli constantia esse apud se plurimum, & mox proferendum spospondit, ac protulit. Dumque expositis opibus, attonitum Barbarum magnitudine & pondere ac pulchritudine, ignota etiam vasorum qualitate, intelligeret, virgo Christi ad Barbarum ait: Hæc Petri Apostoli ministeria sunt. Præsume, si audes, de facto tu videris: Ego, quia defendere nequeo, contendere non audeo. Barbarus verò ad reuerentiam religionis, timore Dei & fide virginis motus, ad Alaricum hæc per nuntium retulit, qui continuò reportari ad Apostoli basilicam vniuersa, vt erant, vasa imperauit: virginem etiam, simulque omnes, qui se adiungerent, Christianos, eadem cum defensione deduci. Ea domus a sanctis sedibus longo, vt ferunt, & medio interiectu vrbis aberat. Itaq; magno spectaculo omnium disposita per singulos singu a, & super capita elata palam aurea atque argentea vasa portantur, exertis vndique ad defensionem gladijs, pia pompa munitur. Hymnis Deo Romanis Barbarisque concinentibus, publicè canitur. Personat latè in excidio vrbis salutis tuba, omnesque etiam in abditis latentes

inuitat ac pulsat. Concurrunt vndique ad vasa Petri, vasa Christi; plurimi etiam pagani Christianis professione, si non fide admiscentur, & per hoc tamen ad tẽpus, quò magis confundantur, euadunt. Quantò copiosiùs aggregantur Romani confugientes, tantò auidius circumfunduntur Barbari defensores. O sacra & ineffabilis diuini iudicij discretio. O sanctum istud & salutare flumẽ, quod parua exortũ domo, dum beato alueo in sanctorum sedes tendit, oberrantes periclitantesque animas in salutis sinum pia rapacitate peruexit. O præclara illa Christianę militiæ tuba, quæ generaliter cunctos dulcissimo ad vitam modulamine inuitans, quos ad salutẽ inobediẽtes non suscitauit, incusabiles reliquit ad mortẽ. Mysteriũ hoc, quod in transferendis vasis, dicẽdis hymnis, ducẽdis populis fuit, tanquã magnũ cribrum fuisse arbitror, per quod ex cõgregatione populi Romani, tãquam ex magna massa frumenti, per omnia ex vniuerso ambitu ciuitatis latebarũ foramina effluxêre grana viua, siue occasione, siue veritate commota, omnia tamen de præsente salute credentia, ex horreo dominicæ præparationis accepta sunt. Reliqua verò sicut stercora, & velut paleæ, ipsa vel incredulitate, vel inobedientia prę iudicata, ad exterminiũ atq; incendium remanserunt. Quis hæc perpendere plenis miraculis, quis prædicare dignis laudibus queat? Tertia die Barbari, quàm ingressi vrbem fuerant, spontè discedunt, facto quidem aliquarum ædium incendio, sed ne tanto quidem, quãtum septingentesimo conditionis eius anno casus effecerat. Nam si exhibitam Neronis Impe-

ratoris sui spectaculis inflammationem recenseam, procul dubio nulla comparatione æquabitur secundum id, quod excitauerat lasciuia principis, hoc quod nunc intulit ira victoris. Neque verò Gallorum meminisse in huiusmodi collatione debeo, qui continuò penè anni spatio incensæ euersæque vrbis attritos cineres possederunt. Et ne quisquam fortè dubitaret, ad correptionem superbæ, lasciuæ, & blasphemæ ciuitatis hostibus fuisse permissum, eodem tempore clarissima vrbis loca fulminibus diruta sunt, quæ inflammari ab hostibus nequiuerunt.

Plinius de viris Illustrib. & Alexand. lib. 2. cap. 14. Gentilium sacerdotum priuilegia violantes diuinitus puniuntur.

CAP. IIII.

POtitij Herculis sacerdotes, qui ex clarissima familia ad ea sacra vocati, extis solemnibus sustentabantur, multis post tempestatibus antistites templi sacris & cæremonijs præfuêre, donec sublata Potitia gente, seruis publicis data sunt. Appius enim Claudius Censor cùm esset, sublata Potitiorum gente, seruis, quos docuerat, sacra delegauit: quapropter luminibus captus est.

Ioannes Zonaras tom. 1. Annalium, ex capite 16. Numeror. De horrendo interitu Coræ & sociorum eius, Moysi & Aaroni, sacerdotibus à Deo ordinatis, rebellantibus.

CAP. V.

ISraêlitis in deserto exulantibus, & needum terram diuinitus illis promissam ingressis, orta est

ea est populi seditio huiusmodi ex caussa. Coras Leuiticæ tribus homo, genere & opibus maximè conspicuus, auræ popularis captandæ insignis artifex, inuidet Moysi, & cōtra eum vociferatur vt tyrannum. Nam qua, inquit, ratione Aaroni, eiusque filijs sacerdotium attribuit? si ob tribum Leuiticam, ego sum illo honore dignior: quippe & genere illi par, & opibus ac ætate superior. Sin alteri tribui debetur id munus. Rubenia ob ætatis prærogatiuam primas feret, ac Dathan & Abyron illo potientur. Hæc malitiosè dicebat ille, cùm & viros principes CCL. instructos haberet, & plebs concitata esset. At Moyses in medio progressus: Ego, inquit, Cora, & te, & eorum, qui à te stant, quemlibet honore dignus iudico. Verùm Deus Aaroni sacerdotium assignauit, idemque nunc denuò declarabit, à quo sacra sibi velit fieri: manè igitur, qui de sacerdotio contenditis, prodite thuribulo quisque domo secum allato, & igne suffituque: vna vobiscum etiam Aaron prodeat. Tum vobis in populi conspectu odoramenta incendentibus, cuius victimam suauiorem iudicârit Deus, is vobis pontifex erit. Collaudat hæc populus: postridie in concionem frequenter conueniunt. Moyses Abyronem & Dathanē accersi iubet. Non parent illi, minas insuper contra Moysen adijcientes. Tum ille primoribus se sequi iussis, ac tabernaculum illorum abijt: Propè quod cùm venisset, manibus in cælum sublatis, magna voce exclamat: Quoniam, Domine, doli mali suspectus habeor, tu ipse vegito iudex, ac demonstra, nihil fortuitò geri,
 sed

ſed tua prouidentia gubernari omnia; quòd ſi tuo iuſſu pontificatum Aaroni dedi, tellus, cui Dathan & Abyron cum ſua progenie inſiſtunt, dehiſcat: ſin vera ſunt, quæ contra me dicunt, quę eis ſum imprecatus, ea in caput meum redundent. Hæc vbi lachrymans dixiſſet, tellus vehementer concuſſa, cum ingenti fragore iuxta illorum tabernaculum dehiſcens, cùm & ipſos & eorum omnia deglutiſſet, iterum expletus eſt hiatus. His factis, populus ſtupet. Moyſes eos, qui ſacerdotium ſibi vendicabant, vocat. Conueniunt viri illuſtres CCL. Aaron & Cora ante tabernaculum, cum acerris ſuis ea, quæ ipſi attulerant, ſufficiunt. Tum ingens flamma emicat, qualis videlicet iubente Deo incendatur, qua illi CCL. vnà cum Cora ita conflagrârunt, vt nec cadauera eorum reperirentur. Solus Aaron incolumis inuenitur. Moſes thuribila illorum virorum circa ęneam aram reponi iubet, in rei geſtæ monimentum ad poſteros. Ac denuò habita concione edicit tribunis, vt nomina tribuum baculis inſcripta afferant. Nam illius fore ſacerdotium, in cuius baculo ſignum edidiſſet Deus. Afferunt igitur tum alij ſuos baculos, tum Aarō quoq; ſuum, Leuita inſcripto. Eos in tabernaculo Dei repoſuit Moſes, poſtridiè protulit: ac cæteri quidem, quales fuerant, tales manſerunt: Aaronis autem & ramos & fructus germinârat, quos fructus leuitici liber nuces, Ioſephus amygdalas fuiſſe dicit. Obſtupuerunt igitur omnes, Aarone ter diuinitus electo.

Ex libro Exodi, Marcus Marulus lib. 3. cap. 5. Conradus Lyco-

Lycosthenes lib. 12. Theatri. De sacerdotum consecratione & sacerdotibus honorandis.

CAP. VI.

SI quis vestes & ornamenta Aaron pontificis & filiorum eius sacerdotum in Exodo consideret, inueniet in eis creaturarum omnium typum: & hoc quidem quantum ad allegoriam pertinet. Quantum verò ad tropologicum sensum, virtutum cunctarum imaginem, & si anagogem contemplari voluerit, figuram Christi: in fronte nomen Dei ineffabile sculptum in auro rutilat, quia caput Christi Deus est, & caput Ecclesiæ Christus. Oleo sanctificationis consecrantur, (*Exod.28.*) vt eundem significent, de quo & prædictum est: (*Psal.44.*) Vnxit te Deus, Deus tuus, oleo lætitiæ præ consortibus tuis: Et si tanta pontifici & sacerdotibus Dei tribuuntur, vt mundum totum, virtutesque ómnes contineant, & simul mundi virtutumque Dominum nobis exhibeant: quis non eos ante cunctos mortales, qui in terra sunt, ponendos arbitretur? quis vel sola officij authoritate non omnibus magis reuerendos existimet? soli pontifici sancta sanctorum ingredi licet: solis sacerdotibus in altari Deo ministrare: solis panes propositionis sumere, & pro populo supplicare. Cedat omnis terrena potestas: nihil in sacerdotis potestate conspicimus, quod non cælo dignum sit.

Ex lib. I Regum capite 8. De filijs Samuelis, declinantibus post auaritiã, accipientibus munera, & peruertentibus iudicium

iudiciũ, quos cũ maiores populi Iſraeliticis dedignaretur amplius ſuſtinere iudices, reſpondit Dominus, non illos, ſed ſe à populo abiectum eſſe.

CAP. VII.

CVM ſenuiſſet Samuel, poſuit filios ſuos iudices ſuper Iſrael. Fuitque nomen filij eius primogeniti Ioël: & nomen ſecundi Abia, iudicum in Berſabee. Et non ambulauerunt filij illius in vijs eius; ſed declinauerunt poſt auaritiam, acceperuntque munera, & peruerterunt iudicium. Congregati ergo vniuerſi maiores natu Iſrael, venerunt ad Samuelem in Ramatha, dixeruntque ei: Ecce tu ſenuiſti, & filij tui non ambulant in vijs tuis: conſtitue igitur nobis Regem, vt iudicet nos, ſicut & vniuerſæ habent nationes. Diſplicuitque ſermo in oculis Samuëlis, eò quòd dixiſſent: Da nobis Regem, vt iudicet nos. Et orauit Samuël ad Dominum. Dixit autem Dominus ad Samuëlem: Audi vocem populi in omnibus quæ loquuntur tibi: Non enim te abiecerunt, ſed me, ne regem ſuper eos. Ecce per magiſtratus legitimè conſtitutos, præcipuè verò illos, qui ſpiritualibus gubernaculis ordinaria vocatione præſident, Dominus Deus ſeipſum regnare profitetur, qui etiamſi in manifeſta crimina prolabantur, vt filij Samuëlis, ex hac tamen hiſtoria illuceſcit, grauiſſimè Deum offendere illos, qui hac occaſione res nouas moliuntur. In quibus quantò magis progrediuntur, tantò grauiora diuerſarum afflictionum mala ſibi ipſis accerſunt, multoque maiora, quàm illorum, quos reijciunt, repudiatione

ſe de-

se declinaturos sperauerunt. Filij Samuelis auaritiam sectantes, peruertendo iudicium, accipiebant munera, reijciunt illos subditi, & postulant sibi regem. Quid verò sub rege erant passuri? Hoc erit, inquit Samuel, ius regis, qui imperaturus est vobis: Filios vestros tollet, & ponet in curribus suis: facietque sibi equites & præcursores quadrigarum suarum, &c. Filias quoque vestras faciet sibi vnguentarias, & focarias, & panificas: agros quoque vestros, & vineas, & olineta optima tollet, & dabit seruis suis. Sed & segetes vestras, & vinearum redditus addecimabit, vt det eunuchis & famulis suis. Seruos etiam vestros, & ancillas, & iuuenes optimos, & asinos auferet, & ponet in opere suo. Greges quoque vestros addecimabit, vosq; eritis ei serui. In quem locum D. Greg. Magnus (*lib. 4. exposit. in 1. Reg. cap. 4.*) Cùm, inquit, sacerdotes malè viuunt, à laicis iudicandi non sunt. Dignè indigniorem recipiunt Israëlitæ, qui indignum indignè eijcere præsumpserunt. Nam de filijs Samuelis dicitur: Acceperunt munera, & peruerterunt iudicia. De eo autem rege, quem filij Israël petunt, terribiles valdè minæ proferuntur, quia dicitur: Agros vestros tollet & olineta, & dabit seruis suis. Et quis sapiens non attendat: quia nequius sit, publica violentia agros & vinas tollere, quàm vt acciperent munera, prætextu veritatis iudicium permutare? Hæc culpa quadam verecundia tegitur, pudore obũbratur. Culpa verò illa tantò nequior cernitur, quantò manifestius atque atrocius perpetratur. Hęc ibi D. Gregor. Sed insuper hoc quoque à regia

gia dignitate actum est, vt ca. 1. l. 4, expositionis 1. Reg. obseruauit idem Gregor. vt populus, qui malos Samuëlis filios abijciendo, Deum ipsum obliquè abiecerat, postea peiſſimo exẽplo & pręcepto regum manifestè à Deo apostataret, idola coleret, & simulachra adoraret. Omnia quidem hæc iuxta egregij doctoris vocem, in figura contingebant illis, scripta sunt autem propter nos, (1. *Cor.* 10.) Iam quidem apertè cognoscimus, inquit ibidẽ D. Grego. horum Israëlitarum audaciam, quæ diuinæ indignationis iustitia secuta sunt: & tamen contra voluntatem Dei, contra prælatorum sanctæ Ecclesiæ consilium, agenda proponere non timemus in malo quoque proposito reprehensi resistimus, & salubria maiorũ consilia, insuperabili malo peruicaciæ vincere conamur. Videmus quanti mali incrementum sit pereuntes adspicere, & sequi ad perditionem eorũ vestigia, nõ timere: pœnales laqueos mortis incurrentes cernere, & ijsdem laqueis irretiri nequaquam metuere. Hæc ille. Notũ est, quid florentiſſimo Græcorum regno acciderit, qui cùm Romanæ Ecclesiæ obedientiam præstare detrectarent, ecce iam tot annis, plusquam Barbaricæ seruitutis iugum sub inmaniſſimo Turca sustinent. Sed quid opus, longè vt factorum exempla petantur? In vicinis quibusdam prouincijs excusserunt leue iugum Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ, profligauerunt sacerdotes, vastârũt Ecclesias, in exilium eiecerunt vniuersos auitæ & Catholicæ religionis professores, famelicam & rapaciſſimam perditiſſimorum hominum colluuiem recipientes, nec hoc contenti,

tenti, vt mala sua grauioribus malis accumularent, spreto & abiecto rege suo, longè optimo & clementissimo, Deumque religiosissimè colente, stolido ranarum Aesopicarum exemplo, non vnam, sed plures sibi accersiuerunt ciconias: à quibus longè grauius affliguntur, quàm Samuel suos Israëlitas affligendos spiritu prophetico prædixit. O cæcitatem, non vno lachrymarum fonte plangendam.

Ex l. 1. Reg. Marcus Marulus li 3. c. 5. & citat Conr. Lycosthenes. Saul. & Doëg sacerdotes Nobe interficientes (aliis ministris id scelus detrectantibus,) seipsos postea interemerunt. CAP. VIII.

EMissarij Saulis regis iussi interimere sacerdotes Nobe, (1. *Reg.* 22.) eò quòd Dauidem (quem ipse rex persequebatur) suscepissent, non sunt ausi maum eis inferre. Aderat rex, in facinus vrgebat: cunctantibus, iratus minabatur. At illi immoti fixique steterunt, adeò ipsimet occidi, si sors ita ferret, quàm occidere Dei ministros malebant. Serui deniq; more contempta, prætulerunt furentes domini iussioni reuerentiam sacerdotum. Doeg verò Idumæus, cui nulla religio, nullus Dei metus erat, nec sacerdotũ quidem eius cruore manus suas fœdare timuit, nec distulit pios coram impio rege iugulare, vt illi morem gereret. Doëg interpretatur mortuus, ne nescias, morte æterna damnandum esse, quisquis tam excellentis ordinis viris iniuriam irrogare non perhorreret. Ac ne tam immane flagitium vel Sauli, vel ipsi Doëg impunè cessisse existimes, ambo simul, cùm in Gelboe Philistinos fugerent, isto Dei iudicio

pro-

proprijs mucronibus incubuerunt, semet interficientes, qui sacerdotes interfecerant. Hæc Marulus.

Ex lib.3.Reg.cap. 12.13.14. Ieroboam amato antiquo & vero Dei cultu, constituit sacerdotes ad extremis populi, reprehenditur à viro Dei, contra quem cùm extenderet manum, mox arefacta est, oranteque viro Dei, restituitur manus pristino vigori.

CAP. IX.

CVM populus defecisset à rege Roboam ad Ieroboam, atque hic metueret, ne reuerteretur regnum ad domum Dauid, ait intra se: Si ascenderit populus iste, vt faciat sacrificia in domo Domini in Ierusalem, conuertetur cor populi huius ad dominum suum Roboam, regem Iuda, interficientque me, & reuertentur ad eum. Et excogitato consilio, fecit duos vitulos aureos, & dixit eis: Nolite vltra adscendere Ierusalem: Ecce dij tui Israel, qui te eduxerunt de terra Aegypti. Et factum est verbum hoc in peccatum. Et fecit phana in excelsis, & sacerdotes de extremis populi, qui non erant de filijs Leui. Constituitque diem solemnem in mense octauo, quintadecima die mensis, in similitudinem solemnitatis, quæ celebrabatur in Iuda. Et adscendens, altare similiter fecit in Bethel, vt immolaret vitulis, quos fabricatus fuerat: constituitq; in Bethel sacerdotes excelsorum, quæ fecerat. Et adscendit super altare quod exstruxerat in Bethel, quintadecima die mensis octaui, quem finxerat de corde suo, & fecit solemnitatem filijs Israel, & adscendit super altare, vt

adole-

adoleret incensum. Et ecce vir Dei venit de Iuda in sermone Domini in Bethel, Ieroboam stãte super altare, & thus iaciente. Et exclamauit contra altare in sermone Domini, & ait: Altare, altare hæc dicit Dominus: Ecce filius nascetur domui Dauid, Iosias nomine, & immolabit super te sacerdotes excelsorum, qui nunc in te thura succẽdunt, & ossa hominum super te incẽdet. Deditque in illa die signum, dicens: hoc erit signum, quod locutus est Dominus: Ecce altare scindetur, & effundetur cinis, qui in eo est. Cumque audisset rex sermonem hominis Dei, quem inclamauerat contra altare in Bethel, extendit manum suam de altari, dicens: Apprehendite eum. Et exaruit manus eius, quam extẽderat contra eum, nec valuit eam retrahere ad se. Altare quoque scissum est, & effusus est cinis de altari, iuxta signum quod prædixerat vir Dei in sermone Domini. Et ait rex ad virum Dei: Deprecare faciem Domini Dei tui, & ora pro me, restituatur manus mea mihi. Orauitque vir Dei faciem Domini, & reuersa est manus regis ad eum, & facta est sicut prius fuerat. Postea cum Abia filius Ieroboam ægrotaret, (3. *Reg.* 14.) mitteretque vxorem suam ad Ahiam Prophetam, vt consuleret eum super filio suo, respondit Propheta: Ego missus sum ad te durus nuntius, quia hæc dicit Dominus: Ecce ego inducam mala super domum Ieroboam, & percutiam te Ieroboam mingentem ad parietem. Qui mortui fuerint de Ieroboam in ciuitate, comedent eos canes: qui autem mortui fuerint in agro, vorabunt eos aues cæli, &c. Ecce hæc fuit

 mer-

merces abolentis verum Dei cultum, & maiorum suorum religionem, remouentis legitimos Dei sacerdotes, & alios de extremis populi constituentis, adscendentis super altare, vt adoloret incensum.

Ex 3. li. Reg. ca. 19. & 4. Reg. cap. 9. De funesto interitu impiæ Reginæ Iezabel, quæ occidit prophetas Domini, & Eliæ mortem erat interminata.

CAP. X.

IMpia Iezabel cùm occidisset Prophetas Domini, atque insuper Eliæ mortem minaretur, timens sibi Elias, abijt quocunque ferebat voluntas, tandemque petens animæ suæ vt moreretur, ait: Sufficit mihi Domine, tolle animam meam: neq; enim melior sum quam patres mei. Zelo zelatus sum pro Domino Deo exercituum, quia dereliquerunt pactum Domini filij Israel: altaria tua destruxerunt, & Prophetas tuos occiderunt gladio, & derelictus sum ego solus, & quærunt animam meam, vt auferant eam. Non reliquit inultam Deus hanc in seruos & Prophetas suos crudelitatem. Enimuerò cùm rex Iehu veniret in Israel, impia Iezabel depinxit oculos suos stibio, & ornauit caput suum, & respexit per fenestram ingredientem Iehu per portam. Leuauitque Iehu faciem suam ad fenestram, & ait: Quæ est ista? Et inclinauerunt se ad eum duo vel tres eunuchi, & dixerunt: Hæc est illa Iezabel. At ille dixit: Præcipitate eam deorsum. Et præcipitauerunt eam: adspersusque est sanguine paries, & equorum vngulæ conculcauerunt eam. Cumque introgressus esset, vt comederet, bibe-

biberetq́; ait: Ite, & videte maledictam illam, & sepelite eam: quia filia regis est. Cumque issent vt sepelirent eam, non inuenerunt nisi calnariam, & pedes, & summas manus. Reuersique nuntiauerunt ei, & ait Ieliu: Sermo Domini est, quem locutus est per seruum suum Eliam Thesbiten, dicens: In agro Iezrahel comedent canes carnes Iezabel, & erunt carnes Iezabel sicut stercus super faciem terræ in agro Iezrael; ita vt prætereuntes dicant: Hæccine est illa Iezabel?

Ex 4.Reg.12.ca. & 2.Paralip.26. De rege Ioas, qui thesauros tẽpli temerè surripiens, à seruis suis interficitur. Item de Ozia rege, qui volens adolere incensum, monitusque à sacerdotibus, non esse hoc sui muneris, & contemnens, lepra percutitur.

CAP. XI.

CVm Hazael, rex Syriç, pugnaret cõtra Geth, eamque cepisset: dirigeretque faciem suam vt adscenderet in Ierusalem, tulit Ioas rex Iuda omnia sanctificata, quæ consecrauerant Iosaphat, & Ioram, & Ochozias patres eius reges Iuda, & quæ ipse obtulerat: & vniuersum argentum quod inueniri potuit in thesauris templi Domini: misitque Hazaeli regi Syriæ, vt recederet ab Ierusalem. Surrexerunt autẽ serui eius, & coniurauerunt inter se, percusseruntque Ioas in Domo mello, in descensu Sella, & mortuus est.

Ozias quoque rex cùm iam auxilio Domini roboratus esset, eleuatum est cor eius in interitum suum, & neglexit Dominum Deum suum: ingressusque templum Domini, adolere voluit

incensum super altare thymiamatis. Statimque ingressus post eum Azarias sacerdos, & cum eo sacerdotes Domini octoginta viri fortissimi, restiterunt regi, atque dixerunt: Non est tui officij Ozia, vt adoleas incensum Domino: sed sacerdotum, hoc est, filiorum Aaron, qui consecrati sunt ad huiusmodi ministerium: Egredere de sanctuario, ne contempseris: quia non reputabitur tibi in gloriam hoc à Domino Deo. Iratusque Ozias, & tenens in manu thurribulum, vt adoleret incensum, minabatur sacerdotibus. Statimque orta est lepra in fronte eius coram sacerdotibus, in domo Domini super altare thymiamatis. Cumque respexisset eum Azarias Pontifex, & omnes reliqui sacerdotes, viderunt lepram in fronte eius, & festinatò expulerunt eum. Sed & ipse perterritus accelerauit egredi, eò quòd ilicò sensisset plagam Domini. Fuit igitur Ozias rex leprosus vsque ad diem mortis suæ, & habitauit in domo separata plenus lepra, ob quam eiectus fuerat de domo Domini.

Danielis 1.4.& 5. cap. De pœna Nabuchodonosoris regis, qui abstulit vasa domus Dei, & funesto casu Balthasaris regis, qui sacris vasis cum vxoribus & concubinis suis temulentus abutebatur.

CAP. XII.

REx Babylonis Nabuchodonosor, cùm expugnâsset Hierusalem, abstulit partem vasorum domus Dei, & asportauit ea in domum Dei sui, qui postea ex hominibus abiectus est, & fœnum vt bos comedit, & rore cæli corpus

eius

eius infectum est:donec capilli eius in similitudinem aquilarum crescerét,& vngues eius quasi auium. Qui postea sibi regnoque suo restitutus agnouit potentiam & iustitiam Dei,qui gradientes in superbia,possit humiliare.Porrò pronepos eius Balthasar, immemor huius vindictæ proaui sui, cùm grande conuiuium optimatibus suis apparâsset, præcepit iam temulentus, vt afferrentur vasa aurea & argentea, quæ absportauerat Nabuchodonosor: non quidem genitor, sed proauus eius,de templo, quod fuit in Ierusalem: vt biberent in eis Rex, & optimates eius, & vxores eius, & concubinæ. In eadem autem hora apparuerunt digiti, quasi manus hominis scribentis contra candelabrum in superficie parietis aulæ regiæ: & Rex adspiciebat articulos manus scribentis. Et immutata est facies Regis, & cogitationes eius conturbabant eum: & compages renum eius soluebantur, & genua eius ad inuicem collidebantur. Sed & optimates eius conturbabantur. Tandem Daniel introductus coram Rege commemorauit illi superbiam Nabuchodonosoris patris sui,& quomodo Deus eum humiliâsset.Tu quoque,inquit, filius eius Balthasar,non humiliasti cor tuum,cũ scires hæc omnia, sed aduersum Dominatorem cæli eleuatus es: & vasa domus eius allata sunt coram te:& tu,& optimates tui, & vxores tuæ, & concubinæ tuæ vinum bibistis in eis: Deos quoq; argenteos, & aureos, & æreos,ferreos,ligneosq; & lapideos,qui non vident,neque audiunt, neque sentiunt,laudasti:Porrò Deum,qui habet flatum tuum in manu sua, & omnes vias

tuas non glorificâsti. Idcircò ab eo missus est articulus manus, qui scripsit hoc, quod exaratum est. Hæc est autem scriptura, quæ digesta est: Mane, Thecel, Phares. Et hæc est interpretatio sermonis: Mane, Numerauit Deus regnum tuum, & compleuit illud: Thecel. Appensus es in statera, & inuentus es minus habens. Phares, Diuisum est regnum tuum, & datûm est Medis & Persis. Tunc iubente Rege indutus est Daniel purpura & circumdata est torques aurea collo eius: & prædicatum est de eo, quod haberet potestatem tertius in regno. Eâdem nocte interfectus est Balthasar rex Chaldæus, & Darius Medus successit in regnum, annos natus sexagintaduos.

Ex lib. 1. Machabaeorum cap. 1. 2. & 6. Rex Antiochus ob prophanatum & spoliatum templum Hierosolymitanũ, varijs malis ac doloribus afflictus, miserrima morte interijt, & repræsentat quandam imaginem nostrorum infelicium temporum.

CAP. XIII.

ANtiochus, postquam percussit Aegyptum, adscendit Hierosolymam. Et intrauit in sanctuarium cum superbia, & accepit altare aureum, & candelabrum luminis, & vniuersa vasa eius, & mensam propositionis, & libatoria, & phialas, & mortariola aurea, & velum, & coronas, & ornamentum aureum, quod in facie templi erat, & comminuit omnia. Et accepit aurum, & argentum, & vasa concupiscibilia: & accepit thesauros occultos, quos inuenit; & sublatis omnibus abijt in terram suam, &c. Et

&c. Et post duos annos dierum misit rex principem tributorum in ciuitates Iuda. Et locutus est ad eos verba pacifica in dolo: & crediderũt ei. Et irruit super ciuitatem repente, & percussit eam plaga magna. Et accepit spolia ciuitatis. Et posuerunt illic gentem peccatricem viros iniquos, & conualuerunt in ea. Et posuerunt arma, & escas, & congregauerunt spolia Ierusalem, & reposuerunt illic: & facti sunt in laqueum magnum. Et factum est hoc ad insidias sanctificationi, & in diabolum malum in Israel: Et effuderunt sanguinem innocentem per circuitum sanctificationis, & contaminauerunt sanctificationem. Et fugerunt habitatores Ierusalem propter eos, & facta est habitatio exteriorum, & facta est extera semini suo, & nati eius reliquerunt eam. Sanctificatio eius desolata est sicut solituto, dies festi eius conuersi sunt in luctum, sabbatha eius in opprobriũ, honores eius in nihilum. Secundum gloriam eius multiplicata est ignominia eius: & sublimitas eius conuersa est in luctum. Et scripsit Rex Antiochus omni regno suo, vt esset omnis populus vnus: & reliqueret vnusquisq; legem suam, & consenserunt omnes gentes secundum verbũ regis Antiochi: Et multi ex Israel consenserunt, ei, & sacrificauerunt idolis & coinquinauerunt sabbathum. Et misit rex Antiochus libros per manus nuntiorum in Ierusalem, & in omnes ciuitates Iudæ: vt sequerentur leges gentium terræ, & prohiberent holocausta & sacrificia & placationes fieri in templo Dei, & prohiberẽt celebrari sabbathum & dies solemnes. Et iussit coin-

coinquinari sancta, & sanctum populum Israel. Et iussit relinquere filios suos incircuncisos, & coinquinari animas eorum in omnibus immunditijs & abominationibus, ita vt obliuiscerentur legem, & immutarent omnes iustificationes Dei. Et quicunq; non fecissent secundum verbum regis Antiochi, morerentur. Secundum omnia verba hæc scripsit omni regno suo: & præposuit principes populo, qui hæc fieri cogerent. Et quicunque obseruabat legem Domini, secundum edictum regis trucidabant eum. Et mulieres, quæ circuncidebant filios suos, trucidabantur. & multi de populo Israel definierunt apud se, vt non manducarent immunda: & elegerunt magis mori, quàm cibis coinquinari immundis: & noluerunt infringere legem Dei sanctam, & trucidati sunt. Porrò Mathathias, cùm sollicitaretur vt faceret iussum regis promitteretur que illi amicitia regis, aurique & argenti munera multa, respondit magna voce: Etsi omnes regi Antiocho obediunt, vt discedant vnusquisque à seruitute Legis patrum suorum, & consentiant mandatis eius, ego & filij mei, & fratres mei, obediemus Legi patrum nostrorum. Propitius sit nobis DEVS: non est nobis vtile, relinquere Legem & iustitias Dei. Non audiemus verba regis Antiochi, nec sacrificabimus transgredientes Legis nostræ mandata, vt eamus altera via. Omnis qui zelum habet Legis statuens testamentum, exeat post me. Et fugit ipse, & filij eius in montes, & reliquerunt quæcunque habebant in ciuitate. Tunc descenderunt multi,

quæ-

quærentes iudicium & iustitiam, in desertū: & sederunt ibi ipsi, & filij eius, & mulieres eorum, & pecora eorum: quoniam inundauerunt super eos mala. Congregati deinde sunt ad Mathathiam omnes voluntarij in Lege: & omnes qui fugiebant à malis, additi sunt ad eos, & facti sunt illis ad firmamentum. Et collegerunt exercitū, & percusserunt peccatores in ira sua, & viros iniquos in indignatione sua, & cæteri fugerunt ad nationes, vt euaderent. Et circumiuit Mathathias & amici eius, & destruxerunt aras; & circumciderunt pueros incircūcisos, quotquot inuenerunt in finibus Israel: & in fortitudine persecuti sunt filios superbiæ? & prosperatum est opus in manibus eorum: Et obtinuerunt Legem de manibus gentium, & de manibus regum: & non dederunt cornu peccatori. Et appropinquauerunt dies Mathathiæ moriendi, & dixit filijs suis: Nunc confortata est superbia, & castigatio, & tempus euersionis, & ira indignationis: Nunc ergo, ô filij, æmulatores estote Legis, & date animas vestras pro testamento patrum vestrorum, & mementote operum patrū, quæ fecerunt in generationibus suis: & accipietis gloriam magnam, & nomen æternum. Abraham nonne in tentatione inuentus est fidelis, & reputatum est ei ad iustitiam? Ioseph in tempore angustiæ suæ custodiuit mandatum: & factus est dominus Aegypti. Phinees pater noster, Zelando zelum Dei, accepit testamētum sacerdotij ęterni. Iesus dū impleuit verbū, factus est dux Israel. Caleb dum testificatur in Ecclesia, accepit hæreditatem. Dauid in sua miseri-

cordia consecutus est sedem regni in sæcula. Elias dum zelat zelum Legis, receptus est in cælum. Ananias, & Azarias, & Misaël credentes, liberati sunt de flamma, Daniel in sua simplicitate liberatus est de ore leonum. Et ita cogitate per generationem & generationem; quia omnes qui sperant in eum, non infirmantur. Et à verbis viri peccatoris ne timueritis: quia gloria eius stercus & vermis est: Hodie extollitur, & cras non inuenietur: quia conuersus est in terram suam, & cogitatio eius perijt. Porrò, Antiochus ille sacrorum omnium prophanator ac direptor, cùm de Iudæorum victoria & suorum strage cognouisset, (1. *Mach.6.*) vide obsecro etsi serã, seriam tamen Dei vindicis vltionem expauit, & commotus est valde: & decidit in lectum, & incidit in languorem præ tristitia, quia non est factum ei sicut cogitabat. Et erat illic per dies multos: quia renouata est in eo tristitia magna, & arbitratus est se mori Et vocauit omnes amicos suos, & dixit illis: Recessit somnus ab oculis meis, & concidi, & corrui cordè præ solicitudine: Et dixi in corde meo; In quantam tribulationem deueni, & in quos fluctus tristitiæ, in qua nunc sum qui iucundus eram & dilectus in potestate mea? Nunc verò reminiscor malorum quæ feci in Ierusalem, vnde & abstuli omnia spolia aurea & argentea, quæ erant in ea, & misi auferre habitantes Iudæam, sine caussa: Cognoui ergo, quia proptérea inuenerunt me mala ista: & ecce pereo tristitia magna in terra aliena. Quomodo autem & quàm fœda & horrenda morte perierit, plenius refertur lib. 2. Machabæo-

chabæo-

chabæorum cap.9. Cùm enim elatus in ira, arbitrabatur se iniuriam illorum, qui se fugauerant, posse in Iudæos retorquere: ideoque iussit agitari currum suum, sine intermissione agens iter cælesti eum iudicio perurgente, eò quòd ita superbè locutus est, se venturum Hierosolymam, & congeriem sepulchri Iudæorum eam facturum. Sed qui vniuersa conspicit Dominus Deus Israel, percussit eum insanabili & inuisibili plaga. Vt enim finiuit hunc sermonem, apprehendit eum dolor dirus viscerum, & amara internorum tormenta: Et quidem satis iustè quippè qui multis & nouis cruciatibus aliorum torserat viscera: licet ille nullo modo à sua malitia cessaret. Super hoc autem superbia repletus: ignem spirans animo in Iudæos, & præcipiens accelerari negotium, contigit illum impetu euntem de curru cadere, & graui corporis collusione membra vexari: Isque, qui sibi videbatur etiam fluctibus maris imperare, supra humanum modum superbia repletus, & montium altitudines in staterа appendere, nunc humiliatus ad terram, in gestatorio portabatur, manifestam DEI virtutem in semetipso contestans: ita vt de corpore impij vermes scaturirent, ac viuentes in doloribus carnes eius effluerent, odore etiam illius & fœtore exercitus grauaretur. Et qui paulò ante sidera cæli contingere se arbitrabatur, eum nemo poterat propter intolerantiam fætoris portare. Hinc igitur cœpit ex graui superbia deductus, ad agnitionem sui venire, diuina admonitus plaga per momenta singula doloribus suis augmenta

menta capientibus. Et cum nec ipse iam fœtorẽ suum ferre posset, ita ait: Iustum est subditum esse Deo, & mortalem non paria Deo sentire. Orabat autem hic scelestus Dominum, à quo non esset misericordiam consecuturus, & ciuitatem, ad quam festinans veniebat, vt eam ad solum deduceret, ac sepulchrum congestorum faceret, nunc optat liberam reddere: & Iudæos, quos nec sepultura quidem se dignos habiturum, sed auibus ac feris diripiendos traditurum, & cum paruulis exterminaturum dixerat, æquales nunc Atheniensibus facturum pollicetur: templum etiam sanctum, quod prius exspoliauerat, optimis donis ornaturum, & sancta vasa multiplicaturum, & pertinentes ad sacrificia sumptus de redditibus suis præstiturum: Super hæc & Iudęũ se futurum, & omnem locũ terræ perambulaturum, & prædicaturum Dei potestatem. Sed non cessantibus doloribus (superuenerat enim in eum iustum Dei iudicium) commendat filium suum Iudæis. Igitur homicida & blasphemus pessimè percussus, & vt ipse alios tractauerat peregrè in montibus, miserabili obitu vita functus est. Quod autem pœnitentia ductus misericordiam, non sit consecutus, huius rationem reddit Lyranus, (*in capite 9. lib. 2. Machab.*) nempe pœnitentiam eius non fuisse veram: nõ enim fuit propter offensam Dei, sed tantùm propter euasionem corporalis flagelli, eoque non fuit misericordiam consecutus, nec in culpæ, nec in pœnæ remissione.

Ex lib. 1. Machabæorum cap. 9. Alcimus præcipiens destrui

muros

muros domus sancti interioris, admirabili plaga repentè diuinitus percutitur.

CAP. XIV.

ANno centesimo quinquagesimo tertio mense secundo præcepit Alcimus destrui muros domus sanctæ interioris, & destrui opera prophetarum: & cœpit destruere. In tempore illo percussus est Alcimus: & impedita sunt opera illius: & occlusum est os eius, & dissolutus est paralysi, nec vltra potuit loqui verbum & mãdare de domo sua. Et mortuus est Alcimus in tempore illo cum tormento magno.

Ex lib. 2. Machabæorum cap. 3. Heliodorus missus ad rapiendos templi thesauros, sacerdotibus Deum inuocantibus, diuinitus flagellatur, rursusque Oniæ summi sacerdotis precibus liberatur.

CAP. XV.

CVm sancta ciuitas habitaretur in omni pace, leges etiam adhuc optimè custodirentur, propter Oniæ Pontificis dispositionem & pietatem, & animos odio habentes mala, fiebat vt & ipsi reges & principes locum summo honore dignum ducerent, & templum maximis muneribus illustrarent: ita vt Seleucus Asiæ rex de redditibus suis præstaret omnes sumptus ad ministerium sacrificiorum pertinentes, Simon autem de tribu Beniamin Præpositus templi constitutus contendebat obsistente sibi principe sacerdotum, iniquum aliquid in ciuitate moliri. Sed cùm vincere Oniam non posset, venit ad Apollonium Tharsææ filium, qui

qui eo tempore erat dux Cœlesyriæ & Phœnicis: & nuntiauit ei pecunijs innumerabilibus plenum esse ærarium Ierosolymis, & communes copias immensas esse, quæ non pertinent ad rationem sacrificiorum: esse autem possibile, sub potestate regis cadere vniuersa. Cumque retulisset ad Regem Apollonius de pecunijs, quæ delatæ erant, ille accitum Heliodorum, qui erat super negotia eius, misit cum mandatis, vt prædictam pecuniam transportaret. Statimque Heliodorus iter est aggressus, specie quidem quasi per Cœlesyriam & Phœnicen ciuitates esset peragraturus, rè autem vera regis propositum perfecturus. Sed cùm venisset Ierosolymam & benignè à summo sacerdote in ciuitate esset exceptus, narrauit de dato indicio pecuniarum, & cuius rei gratia adesset, aperuit: interrogabat autem si verè ita hæc essent. Tunc summus sacerdos ostendit deposita esse hæc, & victualia viduarum & pupillorum: quædam verò esse Hircani Tobiæ viri valdè eminentis, in his quæ detulerat impius Simon: vniuersa autem argenti talenta esse quadringinta, & auri ducēta: decipi verò eos qui credidissent loco & templo, quod per vniuersum mundum honoratur, pro sui veneratione & sanctitate omnino impossibile esse. At ille pro his quæ habebat in mādatis à rege, dicebat omnino regi eà esse deferēda. Constituta autem die intrabat de his Heliodorus ordinaturus. Non modica verò per vniuersam ciuitatem erat trepidatio. Sacerdotes autem ante altare cum stolis sacerdotalibus iactauerunt se, & inuocabant de cælo eum, qui de depositis

depositis legem posuit, vt hic qui deposuerant ea, salua custodiret. Iam verò qui videbat summi sacerdotis vultum, mente vulnerabatur: facies enim & color immutatus declarabat internum animi dolorẽ. Circumfusa enim erat mœstitia quædam viro, & horror corporis: per quæ manifestus adspicientibus dolor cordis eius efficiebatur. Alij etiam gregatim de domibus confluebant: publica supplicatione obsecrantes, pro eo quòd in contemptum locus esset venturus. Accinctæque mulieres cilicijs pectus, per plateas confluebant: sed & virgines, quæ conclusæ erant, procurrebant ad Oniam, aliæ autem ad muros, quædam verò per fenestras adspiciebãt: Vniuersæ autem protendentes manus in cælum, deprecabãtur. Erat enim misera comm[illegible] multitudinis, & magni sacerdotis in a[illegible]e constituti exspectatio. Et hi quidem inuoca[illegible] omnipotentem Deum, vt credita sibi, his qui crediderant, cum omni integritate conseruarentur. Heliodorus autem, quod decreuerat, perficiebat, eodem loco ipse cum satellibus circa ærarium, præsens. Sed spiritus omnipotentis Dei magnã fecit suæ ostensionis euidentiã, ita vt omnes qui ausi fuerant parêre ei, ruentes Dei virtute, in dissolutionem & formidinem conuerterentur. Apparuit enim illis, quidam equus, terribilẽ habens sessorem, optimis operimentis adornatus: isque cũ impetu Heliodoro priores calces elisit. Qui autem ei sedebat, videbatur arma habere aurea. Alij etiã duo apparuerũt iuuenes virtute decori, optimi gloria, speciosiq; amictu: qui circũsteterunt eum, & ex vtraque parte flagellabant

bant, sine intermissione multis plagis verberantes. Subitò autem Heliodorus concidit in terram, eumque multa caligine circumfusum rapuerunt, atque in sella gestatoria positum eiecerunt. Et is, qui cum multis cursoribus & satellibus prædictum ingressus est ærarium, portabatur nullo sibi auxilium ferente, manifestá Dei cognita virtute: Et illa quidem per diuinā virtutem iacebat mutus, atque omni spe & salute priuatus. Hi autem Dominum benedicebant, quia magnificabat locum suum: & templum quod paulò ante timore ac tumultu erat plenum, apparente omnipotente Domino, gaudio & [illegible]tia impletum est. Tunc verò ex amicis [illegible]ori quidam rogabant confestim Oniam, [illegible]rret Altissimum, vt vitam donaret ei, qu[illegible] supremo spiritu erat constitutus. Co[illegible]rem summus sacerdos, ne fortè rex suspicaretur malitiam aliquam ex Iudæis circa He[illegible]orum consummatam, obtulit pro salute viri hostiam salutarem. Cumque summus sacerdos exoraret, ijdem iuuenes eisdem vestibus amicti, adstantes Heliodoro, dixerunt: Oniæ sacerdoti gratias age: nam propter eum Dominus tibi vitam donauit. Tu autem à Deo flagellatus, nuntia omnibus magnalia Dei, & pote[illegible]m. Ex his dictis, non comparuerunt. Heliodorus autem, hostia Deo oblata, & votis magnis promissis ei qui viuere illi concessit, & Oniæ gratias agens, recepto exercitu repedabat ad regem: testabatur autem omnibus ea, quæ sub oculis suis viderat opera magni Dei. Cùm autem rex interrogasset Heliodorum, quis

quis esset aptus adhuc semel Ierosolymam mitti, ait: Si quem habes hostem, aut regni tui insidiatorem, mitte illuc, & flagellatum eum recipies, si tamen euaserit: eò quòd in loco sit verè Dei quædam virtus. Nam ipse, qui habet in cælis habitationem, visitator & adiutor est loci illius, & venientes ad malefaciendum, percutit ac perdit.

Ex lib. 2, cap. 4. Machabaeorum. Andronicus Oniam Pontificem dolo occidens, postea purpura exutus, totamque per ciuitatem circunductus, in eodem loco, in quo Oniam interfecerat, occiditur.

CAP. XVI.

CVm apud Tharsenses & Mallotas seditio moueretur, rex Antiochus festinanter illuc venit sedare illam, relicto suffecto vno ex comitibus suis Andronico. Ratus autem Menelaus accepisse se tempus opportunum, aurea quædam vasa è templo furatus donauit Andronico, & alia vendiderat Tyri, & per vicinas ciuitates. Quod cùm certissimè cognouisset Onias, arguebat eum, ipse in loco tuto se continens Antiochæ secus Daphnem. Vnde Menelaus accedens ad Andronicum, rogabat vt Oniam interficeret. Qui cùm venisset ad Oniam, & datis dextris cum iureiurando (quamuis esset ei suspectus) suauisset de asylo procedere, statim eum peremit, non veritus iustitiam. Ob quam caussam non solùm Iudæi, sed etiam aliæ quoque nationes indignabantur, & molestè ferebant de nece tanti viri iniusta. Sed regressum regem de Ciliciæ locis adierunt Iudæi apud Antio-

chiam, simul & Græci: conquerentes de iniqua nece Oniæ. Contristatus itaque est animo Antiochus propter Oniam, flexus ad misericordiam, lachrymas fudit, recordatus defuncti sobrietatem & modestiam. Accensisque animis Andronicum purpura exutum, per totam ciuitatē iubet circunduci: & in eodem loco, in quo in Oniam impietatem commiserat, sacrilegum vita priuari, Domino illi condignam retribuēte pœnam.

Ex eod. lib. 2. ca. 4. & 8. Machabæorum. Lysimachus multis in templo commissis sacrilegijs, ante ærarium interficitur. Callisthenes, cùm sacras ianuas incendisset, incendio consumitur.

CAP. XVII.

MVltis sacrilegijs in templo à Lysimacho commissis Menelai consilio, & diuulgata fama, congregata est multitudo aduersus Lysimachum multo iam auro exportato. Turbis autem insurgentibus, & animis ira repletis, Lysimachus armatis ferè tribus millibus, iniquis manibus vti cœpit, duce quodam tyranno, ætate pariter & dementia prouecto. Sed vt intellexerunt conatum Lysimachi, alij lapides, alij fustes validos arripuêre: quidam verò cinerem in Lysimachum iecêre. Et multi quidē vulnerati, quidam autem & prostrati, omnes verò in fugam conuersi sunt: Ipsum etiam sacrilegum secus ærarium interfecerūt. (2. *Mach.* 8.) Et cùm Epicinia agerent in Ierosolymis, eos qui sacras ianuas incenderunt, id est, Callisthenem cùm in quoddam domicilium refugissent, incen-

incenderunt: digna illis mercede pro impietatibus suis reddita.

Ex 2. Machabæorum cap. 13. De funesto interitu Menelai sacrilegi.

CAP. XVIII.

CVm Antiochus Eupator veniret cum multitudine magna contra Iudæam, commiscuit se illis & Menelaus: & cum multa fallacia deprecabatur Antiochum non pro patria salute, sed sperans se constitui in principatum. Sed rex regum suscitauit animos Antiochi in peccatorem: & suggerente Lysia hunc esse caussam omnium malorum, iussit (vt eis est consuetudo) comprehensum in eodem loco necari. Erat autem in eodem loco turris quinquaginta cubitorum, aggestum vndique habens cineris: hæc prospectum habebat in præceps. Inde in cinerem iussit deijci sacrilegum, omnibus eum propellentibus ad interitum. Et tali lege præuaricatorem Legis contigit mori, nec terræ dari Menelaum. Et quidem satis iustè. Nam quia multa erga aram Dei delicta commisit, cuius ignis & cinis erat sanctus, ipse in cineris morte damnatus est.

Ex 2. Machabæorum c. 14. & 15. De Nicanore, qui iurabat se templum Domini Libero patri dedicaturum, & Deum sabbati authorem spernebat, eiusque interitu.

CAP. XIX.

NIcanor cùm venisset ad maximum & sanctissimum templum: & sacerdotibus solitas hostias offerentibus, iussit tradi sibi Iudam: Quibus cum iuramento dicentibus, nescire se vbi esset, extendens manum ad templum, iurauit, dicens:

dicens: Nisi mihi Iudam vinctum tradideritis, istud Dei fanum in planitiem deducam, & altare effodiam, & templum hoc libero patri consecrabo. Et his dictis abijt. Sacerdotes autem protendentes manus in cælum, inuocabant eum, qui semper esset propugnator gentis ipsorum, hæc dicentes: Tu Domine vniuersorum, qui nullius indiges, voluisti templum habitationis tuæ in nobis fieri. Et nunc Sancte sanctorum omnium Domine conserua in æternum domum istam impollutam, quæ nuper mundata est. (2. *Mach.* 15.) Nicanor autem vt comperit Iudam esse in locis Samariæ cogitauit die sabbati cum omni impetu committere bellum. Iudæis verò, qui illum per necessitatem sequebantur, dicentibus: Ne ita ferociter & barbarè feceris, sed honorem tribue die sanctificationis, & honora eum qui vniuersa conspicit. At ille infelix interrogauit, si est potens in cælo, qui imperauit agi diem sabbathorum. Et respondentibus illis: Est Dominus viuus ipse in cœlo potens, qui iussit agi septimam diem. At ille ait: Et ego potens sum super terram, qui impero sumi arma, & negotia regis impleri. Et Nicanor quidem cum summa superbia erectus, cogitauerat commune trophæum statuere de Iuda. Machabæus autem confidebat semper cum omni spe auxilium sibi à Deo affuturum & hortabatur suos, ne formidarent ad aduentum nationum, &c. Nicanor autem, & qui cum ipso erant, cum tubis & canticis admouebant. Iudas verò, & qui cum eo erant, inuocato Deo per orationes congressi sunt: manu quidem pugnantes, sed Dominum cordibus orantes pro-

proſtrauerunt non minus triginta quinque millia: præſentia Dei magnificè delectati. Cumque ceſſaſſent, & cum gaudio redirent, cognouerunt Nicanorem ruiſſe cum armis ſuis. Facto itaque clamore & perturbatione ſuſcitata, patria voce omnipotentem Dominum benedicebant. Præcepit autem Iudas, qui per omnia corpore & animo mori pro ciuibus paratus erat, caput Nicanoris, & manum cum humero abſciſſam, Ieroſolymam perferri. Quò cùm perueniſſet, conuocatis contribulibus, & ſacerdotibus ad altare, accerſijt & eos qui in arce erant. Et oſtenſo capite Nicanoris, & manu nefaria, quam extenderat contra domum ſanctam omnipotentis Dei, magnificè gloriatus eſt. Linguam etiam impij Nicanoris præciſam iuſſit particulatim auibus dari: manum autem dementis contra templum ſuſpendi. Omnes igitur cæli benedixerunt Dominum, dicentes: Benedictus qui locum ſuum incontaminatum ſeruauit. Suſpendit autem Nicanoris caput in ſumma arce, vt euidens eſſet, & manifeſtum ſignum auxilij Dei.

Nicephorus Calliſt. lib. 11. Eccleſ. hiſtor. cap. 18. Valens Imper. exilij libello contra Baſilium ſcripto, ſubſcribere volens, nullam exarare potuit literam, calamo diuinitus confracto, & manu tremore concuſſa.

CAP. XX.

VAlens Imper. cùm D. Baſilium, vt Arianis conſentiret, inducere non poſſet, proſcribere eum inſtituit. Et iam exſilij libellus ſcriptus erat, quem vbi manu ſua Valens roborare conatus eſt, litteram nullam exarare potuit: ca-

lamus namque ſtatim eſt confractus. Quod vbi in altero, & etiam tertio ad ſcribendum, ſicut conuenit, adaptato, itidem vt in primo accidit, & ipſe adhuc in ſcripto impio confirmando perſtitit, manus ei, ſupra quàm credi poſſit, concuſſa, tremore intolerabili eſt occupata. Proinde animo perculſus, atq; pauore plenus charta correpta, ambabus eam delacerauit manibus Paulò verò poſt, Præfecto quoque accidiſſe dicunt, vt morbo circunuentus graui, vbi vindictam ſupplex eſt deprecatus, totus conualeſceret.

Nicephorus Calliſt. lib. 11. Eccleſ. hiſt. cap. 25. Cubicularius Valentis Impe. ob malè tractatum Aphraatem, orthodoxos in vera religione confirmantem, mente captus feruentibus balnei aquis ſuffocatur.

CAP. XXI.

EX cubicularijs Valentis Imper. quidam, qui ſanctum virum Aphraaten propter animi temeritatem grauius tractauerat, in balneum confeſtim ingreſſus, vt Principi lauationem prępararet, mente captus, & in calidas aquas delapſus, ibi vitam finiuit. Imperator aliquandiu exſpectans, & extrahi ea mora tempus quærens, alijs cauſſam eius rei inquiſitam ſibi renuntiare præcepit. Qui cum eò veniſſent, & omnia circũſpexiſſent, illum in calidis vndis morte frigida peremptum reperêrunt. Quod vbi Imperator cognouit, opus id quidem petulantis Aphraatæ ſancto illatæ iniuriæ & contumeliç eſſe rectè arbitratus eſt. De impio autẽ dogmate eũdem, iuxta indurati cordis Pharaonẽ, retinuit animum.

Excm-

Exempla aliquot reuerentiæ & dignitatis sacerdotalis, quæ ex M. Maruli lib. 3. c. 5. recenset Conrad. Lycosth. licet in alteram religionem propensus, lib. 12. Theatri.

CAP. XXII.

IOannes primus, qui Hormisdæ in summo pōtificatu successit, Constantinopolim versus pergens, cùm Corinthum diuertisset, equum ei, à quo commodatum acceperat, restituit. Hoc equo, quòd inter alios mansuetior esset, vti solebat vxor eius, qui commodauerat. Post hæc verò cùm illa inscendere vellet, ferocire equus, ac veluti effrenis & indomitus circumagere sese, nec omninò pati, vt cuius dorso pontifex iam sedisset, mulier sederet. Cuius rei non mediocris admiratio tum ipsam, tum virum cepit: seque illo equo deinceps indignos iudicantes, eum pontifici, cui prius commodato concesserant, muneri obtulerunt. Docuit iumentum, quod homo ignorabat, non solùm Ecclesiæ antistitis personam esse honorandam, sed etiam locum, in quo constiterit, atque adeò sedem ipsam, in qua se aliquando collocârit.

Marcellinus Anconæ vrbis Episcopus, cùm podagræ morbo fractus ac debilitatus incedere pedes non posset, gestari se iussit, & contra incendium, quo vrbs ipsa conflagrabat, deponi. Mira res, ad illum vsque flamma perueniens retrocedere cœpit, paulatimque vanescens sæuire desijt, & sopita defecit. Quod si ignis, id est, inanimale elementum Sacerdotij virtutem sensit atq; refugit, quis tam impudens est, vt eandem reuereri, eidemque sese inclinare subijcereque contemnat?

Fratrum Minorum institutor ac pater Franciscus, maximo semper honore sacerdotes prosecutus est. Dicere solitum tradunt, si cui Sanctorum è cælo in terram delapso, & cum illo simul sacerdoti fortè occurrisset, prius se sacerdotis manibus osculum daturum, deinde reuerentiam facturum Sancto. Plus quidem se debere illi significans, qui Christi & Apostolorum vices in terris gereret quam illi, quem iam cum Christo regnare nosset. Quanta autem res esset sacerdotium, in eo ostendit, quod se indignum illo iudicans, nunquam promoueri passus sit, soloque Diaconatus officio contentus, quoad vixit, fuit. Cogitent nunc sacerdotes, qualis eos deceat perfectio, si Franciscus suam non sufficere credidit.

Mariam Aegyptiacam Zozimas Abbas in deserto orantem, corpore supra terram attolli vidit, supra aquas Iordanis ambulantem non mergi, & stupefactus genua ante illam flectere reuerentiæ gratia voluit. At mulier sacerdotalem in ipso dignitatem animaduertens non promisit: sed è contrà honorem, quo se indignam censuit, ei detulit. Maius quiddam existimans sacerdotē esse, quàm miracula facere.

A Constantino Imperatore legem editam tradunt, (*De hac lege Constantini, vide Theodo. li. 1. c. 2. hist. Eccl.*) qua decernat, plus honoris deberi homini in sacerdotali dignitate constituto, quàm vlli alij vel domino, vel regi: certú enim esse, in illis honorari Christú, qui vicem Christi in terra gererét, non in illis, qui imperarét terrę. Solis aút Apostolis, quorum locú sacerdotes tenent,

à Do-

à Domino dictum esse: Qui vos recipit, me recipit: & qui me recipit, & recipit eum, qui me misit.

Martinus Turonensis Episcopus à Valentiniano Imperatore inuitatus, cùm multis principibus viris vnà recumpentibus primus poculum accepisset, in quo circumferendo (sicut tunc mos erat) honoris ratio ducebatur: eo gustato, presbytero suo post se hauriendum porrexit. Neminem ex omni illo numero conuiuarum digniorem decernens, cui secundum locum honoris daret, ne ipsum quidem Valentinianum Augustum.

Valentinianus, cùm aliquando adeunti se Martino non assurrexisset, atque etiam rem quandam petenti, subiratus repulsam daret: statim flamma à solo sursum versus emicante, assurrexit inuitus: & miraculo perterritus, petita concessit, multoque deinde honore afficere Episcopos pariter & presbyteros cœpit. Liquidò iam perspiciens, terrenam dignitatem diuinæ cedere debere: & sacerdotio præditos, æquum esse etiam ab Imperatoribus honorari.

Illud idem de Rudolpho Habsburgensi comite narratur, qui cùm in itinere sacerdotem cum æedituo sacra ferentes inuenisset, sacerdotẽ suo, æedituum serui equo impositos, pedes comitatus est. Qua quidem humilitate non sibi tãtum, verùm & posteris suis, ad apertissimos in Repub. Christiana honores aditũ fecisse à multis creditur.

Ioan. Zonaras tom. 3. Annalium De libertate Episcopi Oeniandi erga Imper. Anastasium.

CAP. XXIII.

ANNO 25. sui imperij impurus Anastasius Episcopum Oeniandum audiens disertum admodum esse, & qui ora omnibus sententiæ de passo Deo assertoribus obturaret: eum hortatus est, vt ad suam factionem desciseeret, pollicens eum quidquid petijsset ilicò accepturum. Cui Episcopus: Tu, inquit, potius ad orthodoxos transi: ne, dum opiniones impiorum hominum Seueri, Eutychis & Dioscori amplecteris, æterno igni addicaris. Simulque apprehendens Imperatoris chlamidem: Hæc, ait, vestis nequaquam te post mortem sequetur, ô Imperator: sed sola comitabitur te pietas, ac virtutum habitus. Missam fac Ecclesiam, quam Christus suo redemit sanguine. Indoctus es, & ratiocinandi ignarus, neque vllum Ecclesiæ decretum perfectè intelligis: tantum imposturis & scurrilibus calumnijs fatuos terres. Satis sit tibi dignitatis, quòd Imperatores: antistites Ecclesiæ vexare noli. Ad hæc Imperator pudore suffusus, obmutuit. Pauperrimus autem cùm esset ille Episcopus, ne obulum quidem ab imperatore voluit accipere: adeò liber erat, & solius in Deum fidei ac pietatis rationem habens.

Ioannes Zonaras Annalium tom. 3. Theophilus Imperat. veniam & salutem piorum sacerdotũ precibus à Deo impetrat.

CAP. XXIV.

Theo-

THeodora Imperatrix instantissimè orauit Patriarcham, aliosque Pontifices & monachos, vt communibus precibus Imperatoris & coniugis sui saltem à Deo exorarent. Quod quũ illi feruentibus animis fecissent, aiunt Deum preces seruorum suorum non esse adspernatum, sed ignouisse imperatori Theophilo. Celebrantur hæc & ab eis, qui Dei humanitatem intuentur, & recipiuntur, & creduntur, Neque verò quisquam eis fidem abrogarit, nisi qui parũ posse intercessiones sanctorum apud Deũ senserit, & Dei bonitatem cum humanis erratis componere ignorârit.

Albertus Crantzius li. 4. Saxoniæ capite 7. Bernardus Episcopus Halberstadensis Othoni Magno Imperat. volenti Episcopatum transferre resistit, coniectus ab Imperat. in vincula, magna animi constantia Imperatorẽ excommunicat, qui pastoris sententiam reueritus, eum carceribus laxat.

CAP. XXV.

OTho Imperator, Henrici Aucupis filius, cum pontificatum de Vallersleue in Magdeburgum, illustriorem locum, transferre moliretur, non putauit in sua prouincia superesse quenquam super concensu interpellandum, paulisper in ea re vir militaris, alioqui circumspectissimus, lapsus, quod secularis potestas, quæ secularia sunt, administrat: & de prophanis quæ Deo iubet consecrari, sacra facit: Iam autem diuinis vsibus permissa, extra illius sunt ordinationem. Bernardus Halberstadensis Episcopus ordinationi regis se opponit, quòd in illius parochia esset

esset locus, quem nouæ voluit rex diocœsi applicare. Faciebat augebatq́; regi animos, quod paterna ditione locus ad se pertineret. Erat enim Burgrauius de Magdeburgo, qui regi permisit, vt eam arcem primæ coniugi donaret titulo propter nuptias. Rex non æquè tulit, quòd auderet Episcopus suæ voluntati contraire. Captum ergo perduci iussit in Quedelenburg, & reclusit in carcerem. Sedit aliquandiu bonus pontifex in patientia: si fortè rex ad cor reuersus, illum iuberet relaxari. Venerat sacra dies dominicæ cœnæ: recolit Episcopus diuinorum, quæ in Ecclesia tum erant peragenda, ministeriorum: Iubet sacras sibi vestes afferri, paretur. Indutus, orat aduocari regem: Erat enim tunc eò loci. Venit, arbitratus Episcopum mutasse sententiam, consensumq́; præbiturum ad rem, quam instituerat. Vbi rex aderat, Episcopus eleuata manu, execrationem protulit, & excommunicationem in regem, qui manus intulisset Christo Domino: interdixitque sacris per omnem diocœsim. Rex amentiam interpretatus, quòd tale aliquid captus moliretur, primùm videbatur rem excepisse cachinno. Vbi profundius cogitabat, sententiam pastoris putabat non esse contemnendam. Itaque iussit mox laxatum remitti ad Ecclesiam suam, & permansit res infecta per omnes dies, quibus supererat Episcopus memoratus.

Nicep. Callistus libr. 14. Ecclesiast. histor. capite 43. De translatione corporis D. Ioannis Chrysostomi, & quibusdam admirandis operibus, quæ in ea translatione contigerunt,

rint, & quomodo Imp. Theodosius se gesserit erga defunctum Chrysostomum.

CAP. XXVI.

PAtriarcha Proclus cùm sciret Ecclesiam dudum scissam esse propter abrogatam Chrysostomo dignitatem, consilium quæsiuit, quomodo Ecclesiam à dissidio & seditione conseruaret, & hominum mœrorem consolaretur. Rem eam Dei ductu mirabiliter est aggressus. Quinto patriarchatus eius anno plebs, quæ piè propter Ioannem tumultuata fuerat, congregata, Proclo persuasit, vt legatione apud Imperatorem fungeretur, vt sanctus ille vir ab iniusto exsilio reuocaretur, populusque & Ecclesia orbitate liberaretur, petiturus. Id Proclus statim non grauatè fecit. Et qui corpus eius adducerent, missi sunt. Tumulus autem immobilis prorsus fuit. Et quum multæ multorum manus ad eum mouendum adhibitæ essent, nihilo magis loco moueri potuit. Quod vbi Imperator cognouit, statim caussam eius rei intellexit. Itaque litteris rubrica scriptis, virum sanctum, vt adduci se pateretur, obtestatus est. Litteræ ipsæ supra pectus eius positæ, & peruigilium actum, precesque ad Deum fusæ sunt. Ita tumulus se abducentibus facilem præbuit, & sanctus ipse, pondus eius leuius redditum, vnà cum baiulis simul ferre visus est. Litteras Theodosij ad eum scriptas, hic referre visum est. Orbis totius doctori, & spirituali patri, Ioanni sancto, & aurei oris Patriarchæ, Theodosius Imperator. Corpus tuum itidem vt aliorum mortuum esse

esse putantes, Pater honorande, transferre id & adducere ad nos, ſicuti filij parentum amantes, deſiderauimus. Quum autem debitum prorſus honorem, & quantam opus fuit ſummiſſionem & modeſtiam, eam in rem non contulerimus, Imperialis fortaſſe faſtus leges in rebus, quibus non magis quàm imperio ipſo honeſtos eſſe decuit, ſequuti: non immeritò voto noſtro excidimus. At tu Pater patrum verè reuerendiſſime, (nunc enim veluti viuentem alloquimur) ad deſiderium potius noſtrum quàm ad cœptū tuum ſpectans, veniam de pœnitentibus, qui longè magis quàm alius quiſquam pœnitentiam docuiſti, & nos viciſti; idoneumque caſtigationis, deſiderio flagranti, erroremque ſuum agnoſcenti animæ, eò quod hucuſque reditum ad nos tuum detrectaſti, exemplum exhibuiſti: redde te ipſum nobis quæſo, redde. Vt enim longiori mora & delatione nos amplius etiam affligas, neque commiſerationis viſceribus tuis, neque amori, neque exſpectationi noſtræ dignum eſt: qui non ſolùm corpus & cineres, ſed ſolam etiam vmbram tuam cernere cupimus. Litteræ tales fuêre. Poſtquam autem itinere cōfecto in littus ex aduerſo Conſtantinopoli ad Chalcedonem cum reliquijs ſancti viri peruenêre, tranſiit eò Imperator, & ſenatus imperatorius: tranſijt etiam Patriarcha, & iudices magiſtratusque omnes, deinde generis & ætatis homines omnis, per fretum in mari perinde atque incontinente vadentes, & ad Propontidem os Boſphori ardentibus funalibus tegentes, ſacrum tumulum Imperatoria triremis excepit.

Tum

Tum sanè miraculum quoddam edidit Deus, prodigijs, quæ vnquam visa sunt, longè maius. Quum enim certa & constans esset in mari trãquillitas, repentina subitò exorta est procella, & naues innumerabilis illius classis aliæ aliò diuersa saluti suæ consulentes dispersæ sunt. Ea autem, quæ sacrum illud pondus & præclarum thesaurum vehebat Imperatoris triremis, funibus derepentè ruptis, veluti diuina gubernata manu ad viduæ agrum appulit: Viduæ inquam illius, propter quam sponsa Christi Ecclesia pastore tanto viduata fuerat. Et rursum post mortem quoque iusto iudicio legitimam ille tulit sententiam, agrum viduæ authoritate sua attribuens atque confirmans: Deo nimirum magnum illum glorificante, & iniquum exilium eius apertè deprædicante. Et quoad eius fieri potuit, petram nauis discidit, quod miraculum hodie quoque cernitur, & egregij illius ardorem eximium quouis præcone clarius attestatur. Hoc vbi factum est, serenitas rursum aduenit, & naues aliæ aliundè collectæ, cum apparatu & comitatu maximo, carminibusq́ue debitis virum sanctum producentes, in vrbem imperantem deportârunt. Eumq́ue primùm, circa Amantium magni Thomæ templum excepit, inde verò in sanctæ Pacis delubrum delatus, posteà porrò imperiali curru tumulus vectus in sanctorum Apostolorum fanũ illatus est. Ibi Imperator sacro tumulo chlamyde tecto, & fronte atque oculis vraæ impositis, communẽ supplex precationẽ pro parentibus fecit. Dudũ enim illi mortui fuerant, in pupillari ętate, cum tenerũ adhuc

relinquentes. Seorſim verò pro matre quoque precatus eſt, vt tumuli eius motus atque ſtrepitus conſiſteret Triginta enim & quinque nnnos iam is quatiebatur, quo tempore ſcilicet & ipſa Eccleſiam concutiebat. Nec ille id non exorauit. Confeſtim namque vrna eius conſtitit. Atque vbi ſacer Proclus virum ſanctum in eundem ſecum thronum collocauit, plebs circumfuſa ore vno exclamauit: Recipe, inquiens, thronum tuum, ô pater. Fertur ipſe quoq; tum, quæ dudum clauſſa fuerant, labris rurſum apertis, ad populum dixiſſe, pax vobis: ſicuti id circũſtantes homines? & Proclus Patriarcha ſe audiuiſſe teſtati ſunt. Porrò ſacris myſterijs peractis, ad reliquiarum eius repoſitionem itum eſt. Et Epiſcoporum manibus magnus antiſtes ad baſim ſacræ & diuinæ menſæ, veluti ſacer & inuiolabilis theſaurus conditus eſt, epiſcopis epiſcopus, martyribus quamuis ſine ſanguine martyr, prophetis Chriſti & Apoſtolis magna atque aurea Eccleſiæ Chriſti tuba, omnes omnium aures perſonãs, & pia dogmata & præcepta clarè muſicis planè modulis accinens. Factum id vigeſimoſeptimo menſis Ianuarij die. Ingenti autem facinore iſto, illi etiam, qui propter ipſum ſeceſſerant, perſuaſi Eccleſiæ omnes coniuncti atq; vniti ſunt.

Hermias Sozom. libro 7. Eccleſ. hiſt. cap. 24. Eutropius libro 3. rerum Rom. Theodoſius Imperator. ob cædem Theſſalonicæ excitatam ab Ambroſio excommunicatus, pares, diſcitque Imperator ſacerdotis differentiam ab Ambroſio.

CAP.

CAP. XXVII.

THessalonica ciuitas est grandis & populosa, in qua cùm fuisset orta seditio, quidam Iudicum lapidati sunt atque trucidati. Hinc indignatus Theodosius, iracundiæ non refrænauit impetum, sed iussit iniustos gladios super omnes euaginari, & vnà cum nocentibus innocentes interimi. Septem millia etenim hominum, (sicut fertur) occisa sunt, non præcedente iudicio, sed tanquam in messibus omnes simul occisi sunt. Huiusmodi cladem plenam valdè gemitibus audiens Ambrosius, cùm princeps Mediolanum venisset, & solemniter in sacrum voluisset intrare templum, occurrit foris ad ianuas, & ingredientem his sermonibus à sacri liminis ingressu prohibuit. Nescis Imperator perpetratæ a te cædis quanta sit magnitudo, neque post caussam tanti furoris mens tua molem præsumptionis agnoscit? sed fortè recognitionem peccati prohibet potestas imperij. Decet tamen vt ratio vincat potestatem. Scientia autem quippe natura est; eiusque mortalitas atque resolutio; & puluis progenitorũ, ex quo facti, & in quem redigendi sumus, & non flore purpureo confidentẽ infirmitates operti corporis ignorare. Coæqualiũ hominum princeps es, ô Imperator, & cõseruorum: Vnus enim est omnium Dominus, rex omnium & creator. Quibus igitur oculis adspicies communis Domini templum? quibus calcabis pedibus sanctum illius pauimentum? quomodo manus extendes, de quibus adhuc sanguis stillat iniustus? quomodo huiusmodi ma-

nibus suscipies sanctum Domini corpus? qua temeritate ore tuo poculum sanguinis pretiosi percipies, quando furore verborum tuorum tantus iniustè est sanguis effusus? Redi igitur, recede, nec alteri peccato priora crimina augere cõtendas. Suscipe vinculum, quo te omnium Dominus nunc ligat: est enim medicina maxima sanitatis. His sermonibus Imperator obediens (erat enim diuinis eruditionibus innutritus, & apertè sciens, quæ sint propria sacerdotũ, quæ regum) gemens & flens ad regalia reuersus est. Cúque octo mensium continuorum transisset tempus, propinquauit natiuitatis Saluatoris nostri festiuitas. Imperator autem lamentationibus assiduis in palatio residens, cótinuas lachrymas incessabiliter expendebat. Ingressus itaq; Ruffinus tunc magister, & singularem apud principem habens loquendi libertatem, & videns principem in lamentatione prostratum, accessit vt lachrymarum causã inquireret. At ille amarissimè ingemiscens, & vehementius lachrymas fundens: Tu, inquit, Ruffine ludis, & mea mala non sentis. Ego autem lamentor & gemo calamitatem meam: quia seruis quidẽ & mendicantibus aperta sunt templa Dei, & proprium Dominum ingredientes licitè exorant, mihi verò ingressus ad eum non est. Insuper etiam cæli sunt mihi clausi. Hæc dicens, verba singula singultibus interrumpebat. Ruffinus verò: Curram, inquit, si tibi placet, pontificique precibus persuadebo, vt soluatur vinculum quod illigauit. Ait Imperator: Non suadebis Ambrosio. Noui ego decretum illius esse iustum, neque ve-

rebitur imperialem potentiam, vt legem præuaricetur diuinam. Cumque Ruffinus verbis plurimis vteretur, & promitteretur Ambrosium esse flectendum, Imperator eum proficisci cum festinatione præcepit. Ipse verò spe data paulò post secutus, credens Ruffini promissionibus. Porrò vir mirandus Ambrosius mox vt vidit Ruffinum, ait: Impudentiam canum imitatus es D. Ruffine, tantæ videlicet cædis author existens, pudorem ex fronte detergens, nec erubescis, nec metuis contra imaginem latrare diuinam. Cumque Ruffinus supplicaret & Imperatorem diceret esse venturum; superno zelo accensus Ambrosius ait: Ego verò, inquit, Ruffine prædico; quod eum ingredi sacra limina prohibebo: si verò imperium in tyrannidem mutabit, necem libenter & ego suscipiam. Hæc alia plurima Ruffinus audiens, nuntiauit Imperatori votum Antistitis, monens ne de palatio fortè procederet. At Imperator hæc in media platea cognoscens: Pergam inquit, & iustas suscipiam contumelias. Cumque ad sacra limina peruenisset, in sanctam quidem basilicam non intrauit, sed veniens ad antistitem, & inueniens eum in salutario residentem, supplicabat vt ipsius vincula solueret. At ille tyrannicam dicebat eius esse præsentiam, & contra Deum insanire Theodosium, eiusque calcare leges. Verùm Imperator, Non, inquit, insurgo aduersus Ecclesiasticas sanctiones, nec iniquè ingredi limina sacra contendo, sed te soluere mea vincula deposco, & communis Domini pro me exorare clementiam,

nec mihi ianuam claudi, quam cunctis pœnitentiam agentibus Dominus noster aperuit. Tũ antistes: Quam, inquit, pœnitentiam ostendisti post tanta scelera? Quibus medicaminibus incurabilia vulnera plagâsque curasti? At imperator, Tuum, inquit, opus est docere, & medicamina temperare: meum verò oblata suscipere. Tum S. Ambrosius: Quoniam furori, inquit, tuum iudicium commisisti, & non ratio protulit sententiam, sed potius iracundia, scribe, legemque decreta furoris euacuet, vt triginta diebus sententia necis atque proscriptionis in litteris tantummodò maneat, & iudicium rationis exspectet: quibus transactis diebus, ira videlicet iam cessante, ratio caussam iudicans, apud seipsã quæ cognouerit, sub veritate disponat. In his enim diebus cognoscetur an iusta sit quam proluleris, an iniusta sententia. Et, si quidem ratio probauerit, iniusta quæ sunt prolata, abolebit: si vera iusta, firmabit. Dierum verò numerus ad hæc examinanda sufficiet. Hanc admonitionem Imperator animo lubenti suscipiens, & optimã esse confidens, legem conscribi repentè præcepit, & propriæ manus literis confirmauit. Quo facto vinculum eius soluit Ambrosius. Quæ lex hactenus obseruatur. Est enim huiusmodi:

Imppp. Gratianus, Valentinianus, & Theodosius.

Auggg. Flauiano, Præfecto Prætorio Illyrici.

Si vindicari in aliquos seuerius contra nostram consuetudinem pro causæ intuitu iussimus, nolumus statim eos aut subire pœnam.

aut

aut excipere sententiam, sed per dies triginta super statu eorum sors & fortuna suspensa sit. Reos sanè accipiat vinciatque custodia, & excubijs solertibus vigilanter obseruet. Sic igitur sacratissimus Imper. ingredi limina tentans, nō stans Domino supplicauit, neque genua flexit, sed pronus in pauimento iacens, Dauidicam proclamauit vocem: Adhæsit pauimento anima mea, viuifica me secundùm verbum tuum. Manibus autem capillos euellens, frontemque percutiens, & pauimento lachrymarum guttas adspergens, veniam impetrare poscebat. Cumque tempus accederet, quo munus ad altare solebat offerre, surgens cum lachrymis est ingressus. Cùm verò obtulisset, sicuti solitus erat, intra cancellos stetit. Rursus autem Ambrosius non quieuit, sed differentiam locorum edocuit. Et primò quidem interrogauit, quid ibidem exspectaret: Imperatore dicente, exspectare se sacrorum perceptionem mysteriorum, per Archidiaconum remandauit: O Imperator, interiora loca tantùm sacerdotibus sunt collata, quæ cæteri nec ingredi, nec contingere permittuntur. Egredere igitur, & hanc expectationem cum cæteris habe communem. Purpura namque Imperatores, non sacerdotes facit. Tum fidelissimus Imperator etiam hanc traditionem animo lubenti suscipiens, remandauit: Non temeritatis caussa intra cancellos mansi, sed in Constantinopolitana vrbe hanc consuetudinem cognoui. Vnde ago gratias pro huiusmodi medicina. Tali ergo tantaque & Præsul & Imperator virtute clarebat. Ego sanè vtriusque opus ad-

miror;illius libertatem, huius autem obedientiam;illius zeli feruorem huius fidei puritatem. Porrò regulas pietatis,quas à magno ſacerdote percepit , iam reuerſus in Cōſtantinopolitana vrbe ſeruauit.Nam cùm feſtiuitatis tempore ad Eccleſiam proceſſiſſet, oblatis ad altare muneribus mox egreſſus eſt. Cumque Nectarius tum Præſul Eccleſiæ rogâſſet, cur intus ſtare noluiſſet,mandauit princeps. Vix,inquit, potui diſcere quæ differentia ſit Imperatoris & ſacerdotis,vix enim inueni veritatis magiſtrū. Ambroſium namque ſolum noui dignè vocari pontificem.Tantum itaq; profuit increpatio à viro virtutibus florente profecta.

Nicephorus Calliſt. lib.12. cap.24. Eccleſ. hiſtor. Innocentij Pontif. Max. epiſtola ad Arcadium Imperat. qua eundem ob Ioannem Chryſoſt. in exſilium eiectum grauiſſimè obiurgat, & anathemate percellit, eademq; pœna in alios eiuſdem immanitatis conſortes animaduertit.

CAP. XXVIII.

VOx ſanguis fratris mei Ioannis clamat ad Deum contra te, ô Imperator,ſicuti quondam Abel iuſti contra parricidam Cain: & is modis omnibus vindicabitur. Nec id modò admiſiſti, ſed etiam pacis tempore perſecutionem magnam aduerſus Deum & Eccleſiam eius concitaſti. Eieciſti è throno ſuo, re non iudicata, magnum totius orbis doctorem, & vnà cum eo CHRISTVM perſecutus es. Neque de illo ita queror (ſortem enim, ſeu hæreditatem

tatem cum sanctis Apostolis in Dei & Seruatoris nostri Iesu Christi regno consecutus est) quamuis intollerabilis iactura ea sit: sed affligor propterea, quod primum de animarum vestrarum salutè, deinde de eis, qui sapientissima spirituali & diuina doctrina & institutione eius orbati, fame verbi Dei conficiuntur, sum sollicitus. Non enim Ecclesia tantùm Constantinopolitana mellitæ illius linguæ iacturam fecit, sed & orbis sub sole totus ad orbitatem redactus est, viro tam diuino amisso persuasione vnius mulieris, fabulam hanc & spectaculum exhibentis. Verùm excipiet illa & præsentem hic pœnam, & futurum sempiternum supplicium non post multos hosce dies ei adueniens. Tametsi enim beatus Ioannes vitam reliquit, fide seruata & fluctuantibus confirmatis: in æterna tamen secula sempiternarum deliciarum & immortalis vitæ hæreditatem est consecutus. Noua autem Dalila Eudoxia, quæ paulatim te erroris seu seductionis nouacula totondit, exsecrationem ex multorum ore sibiipsi induxit, graue & quod gestari nequeat peccatorum pondus colligans, atque id prioribus peccatis suis superaddens. Itaque ego minimus, & peccator, cui thronus magni Apostoli Petri creditus est, segrego & reijcio te, & illam à perceptione immaculatorum mysteriorum CHRISTI Dei nostri. Episcopum etiam omnem, aut clericum ordinis sanctæ Dei Ecclesiæ, qui administrare aut exhibere ea vobis ausus fuerit, ab ea hora, qua præsentes vinculi mei legeritis literas, dignitate sua excidisse, decerno. Quod si

vt homines potentes, quenquam ad id vi adegeritis, & canones vobis à Seruatore per sanctos Apostolos traditos transgressi fueritis, scitote non paruum id vobis peccatum fore, in horrenda illa iudicij die, quum neminem huius vitæ honor & dignitas adiuuare poterit, arcana autem & abdita cordium sub oculos omnium effundentur atque exhibebuntur. Arsacium, quem pro magno Ioanne in thronum Episcopalem perduxistis, etiam post obitum exauthoramus, vnà cum omnibus, qui consultò cum eo communicârunt Episcopis: cuius etiam nomen sacro Episcoporum albo non inscribatur. Indignus enim eo honore est, vt qui Episcopatum quasi adulterio polluerit. Omnis si quidem plantatio, quæ à Patre nostro in cælis plantata non est, eradicabitur. Ad Theophili abrogationem addimus excommunicationem, anathematismum, & absolutam à Christianismo alienationem. Hæc Innocentius pro Ioanne pugnans scripsit.

Gregorius Episcopus Turonen. li. 1.cap. 79. De gloria martyrum. Qua authoritate vsus sit Leo Episcopus Agathensis in Gomacharium comitem, agrum Ecclesiæ eius inuadentem, & de diuina in Gomacharium vltione.

CAP. XXIX.

ECclesia Agathensis vrbis, quæ sancti Andreæ Apostoli reliquiis plaudit, plerunque gloriosis illustratur miraculis, peruasores rerum suarum sæpius arguit. Denique Gomacharius comes agrum Ecclesiæ ipsius peruadit. Túc Leo Episcopus huius Ecclesiæ valdè mœstus con-

concurrit ad eũ, dicens: Relinque, ô fili, res pauperum, quas ordinationi nostræ Dominus commendauit, ne tibi sit noxium, & à lachrymis egentium, qui de fructibus eius ali consueuerant, eneceris. Ille verò quia erat hæreticus, parui pendens de his, quæ ab Episcopo dicebantur, rem in sua dominatione retinuit. Interim procedente die, arripitur à febrè. Cumque non modò ardore corporeo, verùm etiam animæ vexaretur incommodo, misit ad Episcopum nuncios dicens: Dignetur pro me sacerdos orationem ad Dominum Deum fundere, & ego dimittam agrum eius. Quo orante, hic à valetudine, qua grauabatur, conualuit, factusq; sanus, ait suis: Quid putatis, quid isti nunc Romani dicant? Aiunt enim me ob hoc fuisse febre grauatum, quia tulerim agrum eorum, quod mihi iuxta consuetudinem humani corporis accidit: verùtamen non habebunt eum me viuente. Et dicto citius misit, qui eum iterum auferret. Quod cùm Episcopus comperisset, venit ad eum, dicens: Num pœnitet te prius fecisse bene, quod hoc iterum conaris euertere? ne facias quęso, & vltioni diuinæ subiaceas. Qui ait ad Episcopum: Sile, sile, decrepite: iam infrenatum te loris circumire vrbem super asinum faciam, vt sis in ridiculo omnibus, qui te adspexerint. At ille silens, ad nota recurrit præsidia: prosternitur in oratione, celebrat vigilias, ac noctem totam in lachrymis & psallentio ducit. Manè autem facto accedit ad lychnos, qui de camera Ecclesiæ dependebant, extendensque virgam, quã tenebat in manu, effregit cunctos, dicens: Non hîc accendi-

tur lumen, donec vlciſcatur Deus de inimicis, & reſtituat res domus ſuæ. Hæc eo dicente, protinus hæreticus ille in rediuiuam febrem corruit. Cumque in extremis ageret, miſit ad Epiſcopum, dicens: Oret pro me ſacerdos ad Dominum, vt viuam, & reſtituam agrum, ac ſimilem eius conferam dominationi. Quibus Pontifex reſpondit: iam oraui ad Dominum, & exaudiuit me. Miſit & alios ac tertios ad eam nuntios. Sed ſacerdos in vno reſponſo perſiſtens, non mouebatur adhæc, vt pro eo orationem daret ad Dominum. Hæc ille hæreticus cernens, iuſſit ſe in plauſtro componi, atque ad eundem euehi, ac per ſe deprecari Epiſcopum, dicens. Quia dupla ſatisfactione reſtituo agrum, quem iniquè peruaſi, tantùm vt oret pro me ſanctitas tua. Illo quoq; recuſante, cōpulit eum vi vt abiret ad Eccleſiam: quo diſcedente, vt Eccleſiam eſt ingreſſus, & hic ſpiritum exhalauit, recepitque confeſtim Eccleſia rem ſuam.

Conſtantinus Manaſſes in Annalibus, & Michael Glycas parte 4. Annalium. De Ignatio Patriarcha Conſtantinopolitano, qui cum Bardam Cæſarem, filij ſui coniugē fœdiſſimo inceſtu polluentem, vehementer argueret, à ſolio deiectus, crudeliſſimeq; tractatus, tandem honorificè in thronum ſuum reſtituitur: Bardas vero mēbratim in fruſta conciditur, genitalibus, (quibus per flagitium abuſus erat) haſtæ ſuffixus, & ſpectaculi cauſa publicè exhibitus.

CAP. XXX.

BArdus, Michaelis III. Imperatoris auunculus, cùm animo eius occupato, ei tandem perſuaderet, vt Theodoram matrem Imperatricem ex

aula

aula eijceret, & se Cæsarem crearet: atque hoc modo miserum illum solum desertumque nactus, quique (ceu vulgò dici consueuit) hominum furiosorum more sinistra dextram manum absciderat, vel potius planè iam manibus spoliatum, aut, secundum Aesopicam illam fabulam, qui dementi consimilem factum, de lupi consilio pulsis canibus, imperium ab Imperatore ad se transferebat. A quibus ille malitiosis artibus in flagitium ingens prouoluebatur, quale nec Scyta quispiam, nec Persa, nec Dalmata designaret. Nam cum filij coniuge (prôh fœdam lasciuiam) non aliter consuescebat, atque si thori legitimi consors esset. Hoc terribile facinus vbi magnus Ignatius ille comperit, qui eo tempore nouam Romam gubernabat (erat enim omnium in ore piaculum illud, passimquè per compita & ædes iactabatur) Bardan, Cæsarem verbis castigabat metum incutientibus, adiectis sequuturæ vitæ suppliciorum minis, terrebat hominem, in viam reuocabat, reprehendebat, admonebat, omnem machinam adhibebat, vt malum excinderet. Sed enim verum erat omninò verbum illius Solomonis, qui vetat improbos taxari & reprehendi. Nam reprehensiones sunt hominibus impijs flagrorum instar, & corda peruersa veluti sagittæ feriunt: Nimirum obiurgationibus hisce Bardas Cæsar exacerbatus, nō modò nihili fecit eas exhortationes, verùm etiam conceptam aduersus monentem iracundiā & indignationē alebat, nō aliter agens, atq; si saniosos aliquo curare volēte, illi non tantū aufugiant, sed etiā erga benefacientē

ex-

excandescant. Quum igitur aliquando Bardas accederet ad mysteria, nec diuinum illud munus à Patriarcha consequeretur: (non enim vnguenta fragrantia vasi putido committuntur) inflammatus iracundia leonis in morem rugit, ceu violenta pardalis in hominem iustum insilit, lacerat, à clauo summouet. Eius in locum Photium substituit. Proh, qualem pro quali viro? Ex eo tempore miseriarum æstus Ignatium iactabat, & demergere virum conabatur. Cæsar auras afflabat, tanquam grauiter spirans aquilo, vel sæuus ille tempestatesque ciens subsolanus, quo flante, procellæ graues concitabantur. quis ea mala satis exponere possit, quibus Ignatium Photius & Bardas excruciabant? Nimirum vt propriæ manus sub scriptione testaretur, amictum se sacrum sponte sua deponere, dentes homini radicitus excutiunt, genas contundunt, maxillas frangunt, ceu piacularibus flagitijs gaudentem, latronum ducem, maleficum, nudum & vinctum (ô Sol, ô terra) in frigidum sepulchrum marmoreum, fœtens, pollutum stercore, quo abominabile cadauer Imperatoris Copronymi continebatur, extensum toto corpore deponunt. Sed hæc audens quiduis manus perpetuò Deũ latere non potui. Quippe malorum machinator pœnas luit, & author ærũnarum Ignatij scyphum iracundiæ diuinæ hausit. Bardas enim foueam cædis Imperatoris fodiens, ipsemet in illã iusto iudicio præceps corruit: sceleratus autem Photius ille, solio Patriarchico deturbatus est. Sic nihil omninò diuinos oculos fugit: sic Deus superbis mercedem suam

ſuam tribuit, quemadmodum elegantiſſima Dauidis lyra canit. Porrò Bardas, vt Glycas ſcribit, miſerè vitam in terris ſuam clauſit. Etenim cùm moriturus eſſet, prodigia quædam & oſtenta perniciem hominis portenderunt: nimirum ortus cometarum, & inuſiteta ſomniorum viſa. Nam per quietem Bardas ire ſibi magnam ad Eccleſiam videbatur, vbi principem Apoſtolorum Petrum in ſolio Patriarchæ ſedentem cerneret, ad cuius pedes ſanctiſſimus ille patriarcha Ignatius prouolutus iaceret, ac vindictam eorum poſtularet facinorum, quædã Cæſare deſignata in ſe fuiſſent. Mox alicui gladium porrigi, quo Bardas membratim diſſecaretur. Neque multum temporis interceſſit, quum Michaëlus Bardæ potentiam reueritus, hominem morte multatum è medio tollere cogitat. Itaque Bardas homines gladijs inſtructos contra ſe pergentes intuitus, ad Imperatoris ſe pedes abijcit. Verum per eoſdem inde abreptus, membratim in fruſta conciditur genitalibus haſtæ ſuffixis, & publicè populo ſpectaculi cauſſa exhibitis.

Michael Glycas parte 4. Annalium de virtute Eccleſiaſtica excommunicationis, & quomodo Gregorius Magnus mortuum abſoluit.

CAP. XXXI.

QVidam ſolitariæ vitæ ſectatur, à Gregorio Papa excommunicatus, vt qui contra voluntatem præſidis & præſcriptas monaſterio leges à Gregorio, nonnihil deliquiſſet: paucis diebus interiectis vitam cum morte commutauit.

tauit. Ea re pernũtiata, magnopere Gregorius indoluit, fratrẽ illum è vita subitò migrâsse, sacris adhuc vinculis constrictũm. Itaque scriptam in charta precationem, qua mortuũ vinculis istis eximeret, ministro cuidam cum hisce verbis tradidit: Abi ad sepulchrum fratris illius, & precationem hanc perlege. Quod vbi factum fuisset, monasterij præses per quietẽ fratrem hunc conspicit. Mox eum compellans: Tua causa mœsti sumus, ô frater, ait, quòd vinculis sacris ligatus obieris. Quamobrem dic, obsecro nobis, quonã in statu & conditione sis. Tum ille respondens: Reuera, inquit, ô pater, ad hesternum vsque diẽ carcere quodam clausus fui. Verùm hodie solutus ac liber factus sum. Hoc mòdo cunctis innotuit eadem hora, qua diaconus precationem illam supra pulchrum legerat, noua & admirabili ratione fratrem istum à sacro vinculo fuisse liberatum. De hoc quoque satis existimari potest, quanta vis sit eius vinculi, quo mortales à sacerdotibus ligantur.

Michael Glycas parte 4. Annalium. Quidam Ecclesiasticus ab Episcopo excommunicatus, cùm interea pro Christo martyrium subiret, corona & præmio martyrij antequam ab ipso Episcopo absolueretur, frui non potuit.

CAP. XXXII.

IN historia Ecclesiastica Philonis philosophi reperitur, quodam persecutionem priscarum tempore seniori Ecclesiastico ab antistite sacris interdictum fuisse. Quum autem senior ille quandam ob caussam necessariam aliquò profectus

fectus esset, accidit vt ab Ethnicis comprehẽsus, testimonio suo veritatem obsignaret. Hinc templum eo loco cõditur, & renoualia peraguntur: quumque Antistes hæc verba pronuntiaret, Pax vniuersis: Sandapila templo excessit, idque non semel, sed bis terue factum. Huic per quietẽ antistiti senior oblatus: Abito, inquit, & Episcopo meo sis author, vt huc veniat, meq; vinculis exsoluat. Nam officio me sacro exclusit: ideoque sacris interesse vobiscũ nequeo. Testimonij quidem coronam consequutus sum, sed Dei faciem necdum conspexi. Quod si me ipse præfectus nõ exsoluerit, alius exsoluere non poterit. Quum igitur his obtemperatum esset, Sandapila templo excedere desijt. Atq; hanc ob caussam Deo cuncti gloriam tribuebant, qui seruis suis eiusmodi potestatem concessisset. Ioannes quidem orator ille aureus hac de re verbis huiusmodi disserit: Nos secundum legem atque præscriptum Ecclesiasticum vincula quibusdam inijcimus. Ea si quis flocci pendit, is sciat mortis atque iudicij tempus appetiturum, quod ipsum doceat, Dei sermonem, & eius Ecclesiæ leges minimè falsas ac mendaciter excogitatas esse.

Gregorius Magnus lib. 1. Dialog. cap. 12. De virtutibus Seueri sacerdotis, cuius precibus & lachrymis defunctus quidam ad inferos à dæmonibus deductus, vitæ restitutus est, & pœnitentiæ tempus & gratiam adeptus, tandem feliciter ad Dominum migrat.

CAP. XXXIII.

IN valle Interorina erat quidam vir vitæ valde admirabilis, nomine Seuerus, Ecclesiæ beatæ

Mariæ Dei genitricis & semper virginis sacerdos. Hunc cùm quidam paterfamilias ad extremum venisset diem, missis concitò nuntijs rogauit, vt ad se quantocius posset veniret, suisque orationibus pro peccatis eius intercederet, vt acta de malis suis pœnitentia solutus culpa ex corpore exiret. Qui videlicet sacerdos inopinatè contigit, vt ad putandam vineam esset occupatus, atque ad se venientibus diceret: Antecedite, ecce ego vos subsequor. Cumque videret sibi in eodem opere parum aliquid superesse, paululum moram fecit, vt opus, quod minimum restabat, expleret: quo expleto, cœpit ad ægrum pergere. Eunti verò in itinere, occurrentes hi qui prius venerant, obuiam facti sunt, dicentes: Pater, quare tardasti? Noli fatigari, quia iam defunctus est. Quo audito, ille contremuit, magisque vocibus se interfectorem illius clamare cœpit. Flens itaque peruenit ad corpus defuncti, seque coram lecto illius cum lachrymis in terram dedit. Cumque iam vehementer fleret, in terram caput tunderet, seque reum mortis illius clamaret: repentè is, qui defunctus fuerat, animam recepit. Quod dum multi, qui circumstabant adspicerent, admirationis vocibus emissis cœperunt amplius flere præ gaudio. Cùmque eum requirerent vbi fuerit, vel quomodo redisset, ait: Tetri valde erant homines, qui me ducebant, ex quorum ore & naribus ignis exibat, quem tolerare non poteram. Cùmque per obscura loca me deducerent, subitò pulchræ visionis iuuenis, cum alijs nobis euntibus obuiam factus est, qui me trahentibus dixit: Reducite

ducite illum, quia Seuerus presbyter plangit: eius enim lachrymis Dominus eú donauit. Qui scilicet Seuerus protinus de terra surrexit, eique pœnitentiam ageti opem suæ intercessionis prębuit. Et dum per dies septem de perpetratis culpis pœnitentiam æger rediuiuus ageret, octauá die lætus de corpore exiuit.

Hermias Zozom. lib. 7. hist. Eccles. cap. 12. & 13. Iustina Imperatrix Ariana Ecclesiarum statum perturbans, & exsilia sacerdotibus interminans, Ambrosij precibus, ieiunijs & vigilijs ita retunditur, vt quæ illa sacerdotibus exsilia præparauerat, prima cum filio sortiretur.

CAP. XXXIV.

IVstina Valentiniani Imperat. mater, Arianæ hæresios alumna impietatis suæ venena, quæ viuente viro suppresserat, filio facilè decepto fidenter aperuit. Igitur apud Mediolanum posita, conturbare Ecclesiarum statum, comminari sacerdotibus depulsionis exsilia, nisi Ariminensis concilij decreta, quibus fides patrum temerata fuerat, reuocarent. Quo bello Ecclesiæ murum & turrim validissimam pulsabat Ambrosium, eumque minis, terroribus, atque omni expugnationis genere fatigans, primum sibi aditum debellandæ conabatur Ecclesiæ. Sed quamuis illa Iezabel spiritu pugnaret armata resistebat tamen Ambrosius, Heliæ virtute repletus & gratia. Ipsa autem in Ecclesijs garrire, strepere, animare, & inflammare ad discordiam populos: Sed quòd minus res ex sententia cederet, iniuriam putare, & pro hoc apud filium conqueri. Vnde adolescentulus pro contumeliæ

inuidia, quàm falsò confluerat mater, accensus, armatorum globum ad Ecclesiam mittit: confringi ianuas, oppugnari sancta, sacerdotem pertrahi atque in exsilium mitti protinus iubet. Sed tanta fuit perseuerantia fidelium populorum, vt animas prius amittere quàm episcopum mallent. Interim dictanda aduersum fidem imperialia decreta mandantur Beneuolo, tunc memoriæ scrinijs præsedenti. Sed ille, cui ab incunabilis sacra fides & venerabilis fuit, abnegat se impia verba posse proferre, & contra Deum loqui. Tunc verò ne inceptum reginæ frustrari videretur, celsior ei honor promittitur, si impleret iniuncta. Ille qui nobilior in fide esse quàm in honoribus cuperet. Quid mihi, ait, pro impietatis mercede altiorem promittitis gradum? Hunc ipsum quem habeo tollite, tantum mihi conscientia fidei duret illæsa. Hæc dicens, ante pedes impia præcipientium cingulum iecit. Ambrosius verò aduersum reginæ furorem, non se manu defensabat, aut telo, sed ieiunijs continuatisque vigilijs sub altari positus, per obsecrationes defensorem sibi atque Ecclesiæ Deum parabat. Dumque hæc in longum diuersis machinis, & oppugnationibus nequam Iustina moliretur, Maximus qui se exuere tyranni infamia, & legitimum principem gestiret ostendere, datis litteris impium protestatur inceptum, fidem Dei impugnari, & statuta Catholicæ Ecclesiæ subrui, & inter hæc appropinquare Italiæ cœpit. Quo Iustina comperto, hoste simul atque impietatis conscientia perurgente, in fugam versa cum filio, exsilia quæ

Dei

Dei sacerdotibus præparabat, prima sortitur.

Theodoritus Eccles. histor. lib. 3. cap. 6. De immanissima crudelitate, qua tempore Iuliani Imper. quidam in sacerdotes sæuierunt, deque illorum diuina vltione.

CAP. XXXV.

IVlianus Imper. impietati fræna laxans, vnà cum suis scurrarum more petulanter & contumeliosè sanctos insectabatur; nullum genus conuitij & probri prætermittens in veræ pietatis professores. Abstulit deinde congiaria sacerdotibus à Constantino Magno donata. Ascaloni & Gazæ, quæ sunt vrbes Palæstinæ, primùm virorum sacerdotij dignitate exornatorum, & mulierum perpetuam virginitatem professarum ventres discindunt: deinde farciunt hordeo: ad extremum eos porcis deuorandos obijciunt. Sebastæ item, quæ est vrbs ditioni gentis; de qua supra dixit; subiecta; Ioannis Baptistæ tumulum aperiunt: ossa tradunt igni absumenda, & eorum cineres passim dispergunt. Scelus autem ab illis in Phœnicia patratū; quis est, quæso; qui sine lachrymis possit cômemorare? Nam Heliopoli, quæ est vrbs Libano finitima, exsecrabiles isti gentiles, recordati facinoris Cyrilli Diaconi; qui regnante Cōstantino diuino quodam zelo accēsus, multa simulachra, quæ in ea vrbe colebantur, confregerat, nō modo eum interfecerunt, verùm etiam desecto ventre iecur eius degustare nō sunt veriti. Verū Deum omnia contemplantē hoc celare non poterāt, sed debitas sui maleficij pœnas ei dederunt. Nā quotquot illius sceleris labe inquinati sunt, primum amiserūt dentes, qui pariter oēs ad vnum excidebāt:

 deinde

deinde linguas perdiderunt, quæ putredine tabefactæ ex ore effluebant: postremo oculis orbati sunt: quorum calamitatibus veræ pietatis vis clarè prædicata est.

Ioannes Moscus Euiratus in prato spirituali, cap. 38. Glycas parte 4. annalium. Constantinus Manass. in Annalib. Anastasius Imper. in Ecclesiam Catholicam, eiusque Antistites crudelis, diuinitus punitur.

CAP. XXXVI.

ANastasius Imperator, cùm eiecisset Euphemium & Macedonium Patriarchas Constantinopolitanæ Ecclesiæ, ac propter sanctam Chalcedonem Synodum illos Gaitan in Pontũ exsilio relegasset, vidit in somnis idem Imperator virum quendam insignem, vestitum amictu candido, contra se stare, codicem scriptum ferentem, ac legentem. Euoluens autem quinque folia codicis, legensque Imperatoris nomen, ait illi: Ecce propter perfidiam tuam deleo quatuordecim annos, & digito suo illos deleuit. Ac post duos dies, facto fulgore magno atque tonitruo, pauore turbatus reddidit spiritum in summa angustia, pro eo quòd impius fuit in sanctã Christi Dei nostri Ecclesiam, eiusque pastores exsilio damnauit.

Ioannes Mosc⁹ Euiratus ca. 149. Prati spiritualis. De onere sacerdotij, & D. Leone pontifice, ac summa circumspectione adhibenda in manuum impositione.

CAP. XXXVII.

CVm descendisset Abbas Amos Hierosolymam, & Patriarcha ordinatus esset, venerunt

runt omnes monasteriorum eremi Abbates, vt adorarent eum, inter quos adfui & ego cum Abbate meo. Cœpitq; Patriarcha dicere patribus: Orate pro me, patres. Magnum enim onus, & intolerabile mihi iniunctum est, sacerdotijque dignitas me terret immodicè. Petri enim & Pauli, & similium est regere rationales animas: ego autem infelix peccator sum. Plus autem quàm cætera timeo ordinationum sarcinam. Nam inueni scriptum, quia beatissimus & æqualis angelis Papa Leo, Romanæ Ecclesiæ præfuit, per quadraginta dies perseuerauit ad sepulchrum Apostoli Petri, vigilijs & orationibus insistens, petensque ab Apostolo, vt pro se apud Deum intercederet, vt dimitterētur sibi peccata sua. Impletisq; diebus quadraginta, apparuit ei Apostolus Petrus dicens: Oraui pro te, & dimissa sunt tibi omnia peccata tua, præterquàm impositionis manuum. Hoc enim solum abs te requiretur, siue bene, siue fortassis aliter id egeris.

Hermias Sozom. lib. 7. cap. 15. Ecclesiast. histor. Theodoritus libro 5. cap. 21. Ecclesiast. histor. De admirabili virtute aquæ ab Episcopo benedictæ, & per Diaconum adspersæ.

CAP. XXXVIII.

Apud Apameam Marcellus Episcopus cùm videret Præfectum Orientis cum suis, quos habebat, militibus in templo Iouis diruendo parum proficere, propter structuræ totius firmitudinem, & solidissimorum lapidum magnitudinem ac duritiem, iamque Præfectus de

successu desperaret, Episcopus Præfectum quidem misit ad alias ciuitates, ipse verò Deo supplicabat, vt templi destruendi præberet successum. Inter hæc venit quidam non cuiusque artis peritus, sed lapides & ligna in humeris ferre assuetus. Is ergo accedēs, promisit facilè templum esse soluendum; duorum autem mercedem poscebat artificum. Cumque hoc sanctus Pontifex promisisset, hoc ille machinatus est. Cohærebat enim templo in altitudine constituto ex quatuor lateribus porticus, erantque columnæ ingentes, & altitudinem templo habentes æqualem. Singularum verò circulus columnarum erat sedecim cubitorum. Porrò natura lapides durissima erat, quæ non facilè quibuslibet ferramentorum generibus rumperetur. Harum itaque tres per circuitum suffodiens, & sub earum basibus fortia ligna supponens, immisit ignem. Quo facto, non poterat ligna naturaliter ignis accendere. Dæmon etenim quidam deterrimus apparuit, qui flammam secundùm vires suas prohibebat operari. Cumque frequenter hoc facerent, & molitionem suam explere non possent, nūciauerunt hoc pontifici meridie dormienti. At ille repente ad Ecclesiam concurrens, & aquam in vasculo portari præcipiens, aquam posuit sub altari. Ipse verò in pauimento posita fronte clementi Domino supplicabat, ne amplius tyrannidem dæmoni vllam permitteret, sed vt infirmitatem illius denudaret, & signum propriæ virtutis ostenderet, ne magis ex hoc infidelibus exsultationis occasio nasceretur. Hæc cùm dixisset, facto signaculo crucis in aqua, quen-
dam

dam Diaconum suum, Equitium, fide & zelo munitum, sumere iussit aquam, & velociter currere, & cum fide adspergere, ignemque supponere. Quod cùm fuisset factum, dæmon effugit, non ferens aquæ virtutem. Ignis autem velut oleum habuit illius aquæ naturam, comprehensaque sunt ligna, & repentè consumpta. Columnæ verò suffulturæ subsidio nudatæ, & ipsæ ceciderunt, & alias duodecim vnà traxerunt. Tum latus, quod cohærebat templo, violentia ruinæ detractum est. Sonus autem totam concutiens ciuitatem cunctos fecit illuc concurrere. Et cùm inimici dæmonis apertè cognouissent fugam, in diuinas laudes ora soluebant. Sic verò & alia templa sacratissimus Pontifex ille destruxit. Qui & victoribus scribebat martyribus, & rescripta suscipiebat, & nouissimè etiam ipse martyrio coronatus est.

Ioan. Naucler. Chronicorum vol. 3. generat. 34. De virtute maledictionis sacerdotalis, in quosdam Chorizantes sub diuino officio vigiliæ Natiuitatis Dominicæ.

CAP. XXXIX.

IMperante Henrico, accidit miranda res in Saxonia, in diœcesi Magdeburgensi, vbi erat Ecclesia S. Magni. Quidam sacerdos dum Missam celebraret in vigilia Natiuitatis Domini, 18. viri simul cum 15. mulieribus in cœmeterio Ecclesiæ choreas duxerunt, ac sacerdotem cantantem impediebant. Iussit sacerdos vt quiescerent, aut abirent: sed ipsi sacerdotem deriserunt. Ille amaricatus, imprecãdo dixit: Placeat Deo & S Magno, vt ita cantantes permaneant vsq; ad annũ,

 & ita

& ita factum est, vt toto anno sine intermissione cantantes chorizarent. Mirabile dictu, toto illo anno nec ros, nec pluuia super eos cecidit, sed nec lassitudo, nec fames illos affecit, nec vestimenta, nec calceamenta sunt attrita. Anno autem reuoluto, Herebertus Episcopus Coloniensis ad locum veniens, à nodo, quo sacerdos eos ligauerat, absoluit, atque ante altare Ecclesiæ reconciliauit. Inter chorizantes filia sacerdotis cuiusdam cum duabus alijs continuò mortua est, cæteri continuis tribus noctibus proximis dormierunt, aliqui pœnam suam tremore membrorum prodidêre. Hoc scriptum reliquit Hubertus, qui fuit vnus ex illis aliqui ex ijs ita cõpuncti, vt inter sanctos sint reputati.

D. Petrus Damianus in tractatu de quibusdam miraculis. habetur ad calcem Tomi 7. Laurentij Surij. De honore anathematis Ecclesiastici, ac de Almifico Episcopo Moguntino, patrem suum Othonem Imperat. coniugio canonibus vetito copulatum, excommunicantem: & de lamentabili Othonis, excommunicationem contemnentis, interitu.

CAP. XL.

ROBERTUS Gallorum rex, propinquam sibi copulauit vxorem, ex quâ suscepit filiũ, anserinum per omnia collum & caput habentem. Quos etiam virum & vxorem oẽs ferè Galliarũ Episcopi communi simul excõmunicauêre sententia. Cuius sacerdotalis edicti tantus omnem vndiq; populum terror inuasit, vt ab eius vniuersi societate recederent, nec præter duos sibi seruulos ad necessarij victus obsequiũ remanerent, qui tamẽ & ipsi omnia vasa, in quib. rex edebat,

vel bibebat, percepto cibo, abominabilia iudicãtes, pabulum ignibus exhibebant. His tandem Rex coarctatus angustijs, ad sanum consilium rediens, diuertit incestum, inijtque legale connubium.

Sed & Otho rex Theutonicorum, qui postmodum Imperator creatus est Romanorum, Adalahidem Italiæ reginam, quæ sibi commater exstiterat, suscepit in coniugem. Quem filius eius Almificus, qui Moguntinæ præsidebat pastor Ecclesiæ, cœpit constanter arguere, & scelestum, luridumque coniugium publicè condẽnare. Pater autem vehementer iratus, eum compræhendi præcepit, & carcerali mox custodiæ mancipauit, quem per annale circiter spatium carcer inclusit, sed à correctione linguam terroris vinculum non ligauit. Cùm verò pater eum, quadragesimali decurrente ieiunio, de custodia decreuisset educere, antequam Psalterium expleret, quod aureis exarabat apicibus, recusauit exire. Veruntamen cùm exiuit zelo sacerdotalis accensus authoritatis, non quieuit, sed mox in patrem iaculum publicæ excommunicationis intorsit. O verè dignum regio genere sacerdotem, qui in causa Dei non imperiale fastigium, non paternum recognouit affectum, sed dum paternam, ac regiam authoritatem in solo Deo constituit, hunc hominem eius legibus resistentem à se prorsus extraneum deputauit. Dixit autem patri: Tu arbitraris me aduersum te insolenter agere, te verò præiudicium sustinere: scito prænoscens quia die sancto Pentecostes vterque simul adstabimus ante Deum, ibiq;

ventilabitur inter nos librata iustitiæ lance litigium. Ibi luce clarius apparebit, quis nostrûm æquitatis lineam teneat, quis Dei legibus contradicat. Factumque est, ipso, qui dictus est, sacrosanctæ solemnitatis die, vt dum præfatus Augustus imperialibus infulis redimitus, multorumque Pontificum choris, siue procerum valatus agminibus, Missarum solemnijs interesset, repentino super eum veniente iudicio, repertus sit mortuus. Episcopus autem iam in Domino quieuerat. Sic, sic, qui de incesto coniugio contempsit inter homines iudicari, ad tribunal æterni iudicis coactus est pertrahi: & qui subiectum sibi dedignatus est audire Pontificem, terribilem super se non potuit euadere Maiestatem.

Gregorius Turonen. in lib. de vitis Patrum, cap. 17. habetur in Tomis Laurentij Surij 1. Octobris. De sancto Nicetio Episcopo Treuirensi, quanta authoritate sacerdotij sui dignitate vsus sit apud regem, collaterales Regis ob ipsorum facinora à communione segregatos, à Missarum solemnijs remouerit, ac dæmoniacum signo crucis sanauerit.

CAP. XLI.

CVm Theodorico decedente, Theodobertus filius eius regnum ambisset, ac multa iniquè exerceret, & à Niceto plerunque corriperetur, quòd vel ipse perpetraret, vel perpetrantes non argueret, aduenit dies Dominicus, & ecce Rex cum his, qui à Niceto Episcopo communioni abesse iussi fuerant, Ecclesiam est ingressus. Lectis igitur lectionibus, quas canon sanxit antiquus, oblatis muneribus super altare Dei, ait

ait Episcopus: Non hîc hodie Missarum solemnia consummabuntur, nisi communione priuati, prius abscedant. At Rege renitente, subitò exclamat vnus de populo, arreptus à dæmone puer iuuenis: cœpitque voce valida inter supplicia torturæ suæ, & sancti virtutes, & Regis crimina confiteri: dicebatque Episcopum castum, Regem adulterum: illum timore Christi humilem, hunc gloria regni superbum: illum sacerdotio impollutum, à Deo in posterum præferendum: hunc, ab authore sceleris sui velociter elidendum. Cumque Rex timore concussus, peteret vt hic energumenus ab Ecclesia eijceretur, dixit Episcopus: Prius illi, qui te secuti sunt, id est, incestuarij, homicidæ, adulteri, ab hac Ecclesia extrudantur, & hunc Deus silere iubebit. Et statim Rex iussit omnes hos, qui sacerdotis sententia damnati fuerant, egredi ab Ecclesia. Quibus expulsis, iussit Sacerdos dæmoniacum foras extrahi: sed cùm apprehensa columna, auelli à decem viris non posset sanctus DEI sub vestimento suo, propter iactantiam, faciens crucem Christi contra dæmonem, relaxari præcepit. Qui protinus corruens cum his, qui eum tradere nitebantur, post paululum sanus erectus est. Deinde post acta solemnia requisitus, nunquam reperiri potuit, nec vllus sciuit vnde venerit, vel quò abierit. Conijciebatur igitur à plurimis, eum à Deo missum, qui Regis Sacerdotisque opera non taceret. Vnde factum est, vt sacerdote orante, Rex mitior fieret, pastorque à Domino remunerandus, dignè propheticum illud audiret: Qui

reddi-

reddiderit pretiosum de vili, tanquam os meũ erit.

Niceph. Callist. lib. 11. cap. 49. Eccl. hist. De Epiphanio Cypri Episcopo, quomodo mendicus mortuũ se simulans, verè mortuus sit, exemplo suo docens, illos, qui Dei sacerdotibus, ac per hos Deo illudunt, seipsos fallere.

CAP. XLII.

EPiphanium Cypri Episcopum aliquando duo quidam in via ipsa mendici obseruârunt: & cum non pœnitendum aliquid se ab eo accepturos existimarent, alter in solo spiritum continens, perinde atq; mortuus esset, iacebat: alter autem veluti familiaris eius lamentans & fiens inopiam illam assimulabat, vt funeris impensas non haberet, & penuriam tantam cum reprehensione eius deplorabat. Porrò Epiphanius præteriens, nihil quidem aliud, quàm quod iacenti illi requiem precatus est, dixit. Exiguum autem quiddam ad illum funerandum ploranti dedit, illa verba adiiciens: Curam huius funeris habe, & tandem flere desine. Nam hic nunc non resurget: Mortem autem, quæ communis omnium & ineuitabilis necessitate quadam obeunda est, animo te forti ferre oportet. Hæc Epiphanius dixit, & abijt, cœptam perfecturus ambulationem. Quum autem ea in via nemo alius appareret, ille, qui sic steterat & plorauerat, iacentem indicio pedis concussione dato vt consurgeret, admonuit: simulque eum laudauit, qui tam egregiè mortui hominis habitum retulisset, &, Age tandem exurge, inquit, vt in præsentia versutiæ tuæ hilarius viuendo fru-

ctum

ctum percipiamus. Vbi autem ille amplius neq; dicentem audijt, neque modis omnibus significationem aliquam, se viuere, exhibuit: alter cursu celeri Episcopum est consequutus, eiq; fraudem, quam inopia coacti commenti essent, indicauit: & iam citra fucum verè flens & lamentãs, vt sociũ suum resuscitaret, supplicauit. Epiphanius autem, postquam illi, ne factum id grauiter ferret, dixit: hominem dimissum absoluit: quòd Deus eam rem retractatam nollet, fidem facere omnibus volens, vt equidem puto, qui tentare & & facere talia in ministris eius audiant, illum ipsum Deum, qui videat & audiat omnia, eos falsum ire, seque adeò ipsos inscios fallere.

Gregorius Turonensis libro 2. capite 25. historiæ Francorum. De Euarico rege Gotthorum, qui cùm in sacerdotes, clericos, & Ecclesias Dei sæuiret, diuina vltione percussus est.

CAP. XLIII.

TEmpore Synodij Episcopi Euaricus rex Gotthorum excedens Hispanum limitem, grauem in Gallijs super Christianos intulit persecutionem Truncabat passim peruersitati suæ non consentientes, clericos carceribus subigebat, sacerdotes verò, alios dabat exsilio, alios gladio trucidabat. Nam & ipsos sacrorum templorum aditus, spinis iusserat obserari, scilicet vt raritas ingrediendi obliuionem faceret fidei. Maximè tunc nouem Populanæ Geminæque Germaniæ vrbes ab hac tempestate populatæ sunt. Exstat hodieque & pro hac causa ad

Basili-

deinde linguas perdiderunt, quæ putredine tabefactæ ex ore effluebant: postremo oculis orbati sunt: quorum calamitatibus veræ pietatis vis clarè prædicata est.

Ioannes Moscus Euiratus in prato spirituali, cap. 38. Glycas parte 4. annalium. Constantinus Manass. in Annalib.

Annastasius Imper. in Ecclesiam Catholicam, eiusque Antistites crudelis, diuinitus punitur.

CAP. XXXVI.

ANastasius Imperator, cùm eiecisset Euphemium & Macedonium Patriarchas Constantinopolitanæ Ecclesiæ, ac propter sanctam Chalcedonem Synodum illos Gaitan in Pontũ exsilio relegasset, vidit in somnis idem Imperator virum quendam insignem, vestitum amictu candido, contra se stare, codicem scriptum ferentem, ac legentem. Euoluens autem quinque folia codicis, legensque Imperatoris nomen, ait illi: Ecce propter perfidiam tuam deleo quatuordecim annos, & digito suo illos deleuit. Ac post duos dies, facto fulgore magno atque tonitruo, pauore turbatus reddidit spiritum in summa angustia, pro eo quòd impius fuit in sanctã Christi Dei nostri Ecclesiam, eiusque pastores exsilio damnauit.

Ioannes Mosc⁹ Euiratus ca. 149. Prati spiritualis. De onere sacerdotij, & D. Leone pontifice, ac summa circumspectione adhibenda in manuum impositione.

CAP. XXXVII.

CVm descendisset Abbas Amos Hierosolymam, & Patriarcha ordinatus esset, venerunt

runt omnes monasteriornm eremi Abbates, vt adorarent eum, inter quos adfui & ego cum Abbate meo. Cœpitq; Patriarcha dicere patribus: Orate pro me, patres. Magnum enim onus, & intolerabile mihi iniunctum est, sacerdotijque dignitas me terret immodicè. Petri enim & Pauli, & similium est regere rationales animas: ego autem infelix peccator sum. Plus autem quàm cætera timeo ordinationum sarcinam. Nam inueni scriptum, quia beatissimus & æqualis angelis Papa Leo, Romanæ Ecclesiæ præfuit, per quadraginta dies perseuerauit ad sepulchrum Apostoli Petri, vigilijs & orationibus insistens, petensque ab Apostolo, vt pro se apud Deum intercederet, vt dimitteretur sibi peccata sua. Impletisq; diebus quadraginta, apparuit ei Apostolus Petrus dicens: Oraui pro te, & dimissa sunt tibi omnia peccata tua, præterquàm impositionis manuum. Hoc enim solum abs te requiretur, siue bene, siue fortassis aliter id egeris.

Hermias Sozom. lib. 7. cap. 15. Ecclesiast. histor. Theodoritus libro 5. cap. 21. Ecclesiast. histor. De admirabili virtute aquæ ab Episcopo benedictæ, & per Diaconum adspersæ.

CAP. XXXVIII.

APud Apameam Marcellus Episcopus cùm videret Præfectum Orientis cum suis, quos habebat, militibus in templo Iouis diruendo parum proficere, propter structuræ totius firmitudinem, & solidissimorum lapidum magnitudinem ac duritiem, iamque Præfectus de

 succes-

succeſſu deſperaret, Epiſcopus Præfectum qui- dem miſit ad alias ciuitates, ipſe verò Deo ſupplicabat, vt templi deſtruendi præberet ſucceſſum. Inter hæc venit quidam non cuiuſque artis peritus, ſed lapides & ligna in humeris ferre aſſuetus. Is ergo accedēs, promiſit facilè templum eſſe ſoluendum; duorum autem mercedem poſcebat artificum. Cumque hoc ſanctus Pontifex promiſiſſet, hoc ille machinatus eſt. Cohærebat enim templo in altitudine conſtituto ex quatuor lateribus porticus, erantque columnæ ingentes, & altitudinem templo habentes æqualem. Singularum verò circulus columnarum erat ſedecim cubitorum. Porrò natura lapides duriſſima erat, quæ non facilè quibuslibet ferramentorum generibus rumperetur. Harum itaque tres per circuitum ſuffodiens, & ſub earum baſibus fortia ligna ſupponens, immiſit ignem. Quo facto, non poterat ligna naturaliter ignis accendere. Dæmon etenim quidam deterrimus apparuit, qui flammam ſecundùm vires ſuas prohibebat operari. Cumque frequenter hoc facerent, & molitionem ſuam explere non poſſent, nũciauerunt hoc pontifici meridie dormienti. At ille repente ad Eccleſiam concurrens, & aquam in vaſculo portari præcipiens, aquam poſuit ſub altari. Ipſe verò in pauimento poſita fronte clementi Domino ſupplicabat, ne amplius tyrannidem dæmoni vllam permitteret, ſed vt infirmitatem illius denudaret, & ſignum propriæ virtutis oſtenderet, ne magis ex hoc infidelibus exſultationis occaſio naſceretur. Hæc cùm dixiſſet, facto ſignaculo crucis in aqua, quen-

dam

dam Diaconum suum, Equitium, fide & zelo munitum, sumere iussit aquam, & velociter currere, & cum fide adspergere, ignemque supponere. Quod cùm fuisset factum, dæmon effugit, non ferens aquæ virtutem. Ignis autem velut oleum habuit illius aquæ naturam, comprehensaque sunt ligna, & repentè consumpta. Columnæ verò suffulturæ subsidio nudatæ, & ipsæ ceciderunt, & alias duodecim vnà traxerunt. Tum latus, quod cohærebat templo, violentia ruinæ detractum est. Sonus autem totam concutiens ciuitatem cunctos fecit illuc concurrere. Et cùm inimici dæmonis apertè cognouissent fugam, in diuinas laudes ora soluebant. Sic verò & alia templa sacratissimus Pontifex ille destruxit. Qui & victoribus scribebat martyribus, & rescripta suscipiebat, & nouissimè etiam ipse martyrio coronatus est.

Ioan. Naucler. Chronicorum vol. 3. generat. 34. De virtute maledictionis sacerdotalis, in quosdam Chorizantes sub diuino officio vigiliæ Natiuitatis Dominicæ.

CAP. XXXIX.

IMperante Henrico, accidit miranda res in Saxonia, in diœcesi Magdeburgensi, vbi erat Ecclesia S. Magni. Quidam sacerdos dum Missam celebraret in vigilia Natiuitatis Domini, 18. viri simul cum 15. mulieribus in cœmeterio Ecclesiæ choreas duxerunt, ac sacerdotem cantantem impediebant. Iussit sacerdos vt quiescerent, aut abirent: sed ipsi sacerdotem deriserunt. Ille amaricatus, imprecãdo dixit: Placeat Deo & S Magno, vt ita cantantes permaneant vsq; ad annũ,

& ita factum est, vt toto anno sine intermissione cantantes chorizarent. Mirabile dictu, toto illo anno nec ros, nec pluuia super eos cecidit, sed nec lassitudo, nec fames illos affecit, nec vestimenta, nec calceamenta sunt attrita. Anno autem reuoluto, Herebertus Episcopus Coloniensis ad locum veniens, à nodo, quo sacerdos eos ligauerat, absoluit, atque ante altare Ecclesiæ reconciliauit. Inter chorizantes filia sacerdotis cuiusdam cum duabus alijs continuò mortua est, cæteri continuis tribus noctibus proximis dormierunt, aliqui pœnam suam tremore membrorum prodidêre. Hoc scriptum reliquit Hubertus, qui fuit vnus ex illis aliqui ex ijs ita cõpuncti, vt inter sanctos sint reputati.

D. Petrus Damianus in tractatu de quibusdam miraculis, habetur ad calcem Tomi 7. Laurentij Surij. De honore anathematis Ecclesiastici, ac de Almifico Episcopo Moguntino, patrem suum Othonem Imperat. coniugio canonibus vetito copulatum, excommunicantem: & de lamentabili Othonis, excommunicationem contemnentis, interitu.

CAP. XL.

RObertus Gallorum rex, propinquam sibi copulauit vxorem, ex qua suscepit filiũ, anserinum per omnia collum & caput habentem. Quos etiam virum & vxorem oẽs ferè Galliarũ Episcopi communi simul excõmunicauêre sententia. Cuius sacerdotalis edicti tantus omnem vndiq; populum terror inuasit, vt ab eius vniuersi societate recederent, nec præter duos sibi seruulos ad necessarij victus obsequiũ remanerent, qui tamẽ & ipsi omnia vasa, in quib. rex edebar,

vel

vel bibebat, percepto cibo, abominabilia iudicātes, pabulum ignibus exhibebant. His tandem Rex coarctatus angustijs, ad sanum consilium rediens, diuertit incestum, inijtque legale connubium.

Sed & Otho rex Theutonicorum, qui postmodum Imperator creatus est Romanorum, Adalahidem Italiæ reginam, quæ sibi commater exstiterat, suscepit in coniugem. Quem filius eius Almificus, qui Moguntinæ præsidebat pastor Ecclesiæ, cœpit constanter arguere, & scelestum, luridumque coniugium publicè condēnare. Pater autem vehementer iratus, eum comprehendi præcepit, & carcerali mox custodiæ mancipauit, quem per annale circiter spatium carcer inclusit, sed à correctione linguam terroris vinculum non ligauit. Cùm verò pater eum, quadragesimali decurrente ieiunio, de custodia decreuisset educere, antequam Psalterium expleret, quod aureis exarabat apicibus, recusauit exire. Veruntamen cùm exiuit zelo sacerdotalis accensus authoritatis, non quieuit, sed mox in patrem iaculum publicæ excommunicationis intorsit. O verè dignum regio genere sacerdotem, qui in causa Dei non imperiale fastigium, non paternum recognouit affectum, sed dum paternam, ac regiam authoritatem in solo Deo constituit, hunc hominem eius legibus resistentem à se prorsus extraneum deputauit. Dixit autem patri: Tu arbitraris me aduersum te insolenter agere, te verò præiudicium sustinere: scito prænoscens quia die sancto Pentecostes vterque simul adstabimus ante Deum, ibiq;

ventilabitur inter nos librata iustitiæ lance litigium. Ibi luce clarius apparebit, quis nostrûm æquitatis lineam teneat, quis Dei legibus contradicat. Factumque est, ipso, qui dictus est, sacrosanctæ solemnitatis die, vt dum præfatus Augustus imperialibus infulis redimitus, multorumque Pontificum choris, siue procerum valatus agminibus, Missarum solemnijs interesset, repentino super eum veniente iudicio, repertus sit mortuus. Episcopus autem iam in Domino quieuerat. Sic, sic, qui de incesto coniugio contempsit inter homines iudicari, ad tribunal æterni iudicis coactus est pertrahi: & qui subiectum sibi dedignatus est audire Pontificem, terribilem super se non potuit euadere Maiestatem.

Gregorius Turonen. in lib. de vitis Patrum, cap. 17. habetur in Tomis Laurentij Surij 1. Octobris. De sancto Nicetio Episcopo Treuirensi, quanta authoritate sacerdotij sui dignitate vsus sit apud regem, collaterales Regis ob ipsorum facinora à communione segregatos, à Missarum solemnijs remouerit, ac dæmoniacum signo crucis sanauerit.

CAP. XLI.

CVm Theodorico decedente, Theodobertus filius eius regnum ambisset, ac multa iniquè exerceret, & à Niceto plerunque corriperetur, quòd vel ipse perpetraret, vel perpetrantes non argueret, aduenit dies Dominicus, & ecce Rex cum his, qui à Niceto Episcopo communioni abesse iussi fuerant, Ecclesiam est ingressus. Lectis igitur lectionibus, quas canon sanxit antiquus, oblatis muneribus super altare Dei,

ait Episcopus: Non hîc hodie Missarum solemnia consummabuntur, nisi communione priuati, prius abscedant. At Rege renitente, subitò exclamat vnus de populo, arreptus à dæmone puer iuuenis: cœpitque voce valida inter supplicia torturæ suæ, & sancti virtutes, & Regis crimina confiteri: dicebatque Episcopum castum, Regem adulterum: illum timore Christi humilem, hunc gloria regni superbum: illum sacerdotio impollutum, à Deo in posterum præferendum: hunc, ab authore sceleris sui velociter elidendum. Cumque Rex timore concussus, peteret vt hic energumenus ab Ecclesia eijceretur, dixit Episcopus: Prius illi, qui te secuti sunt, id est, incestuarij, homicidæ, adulteri, ab hac Ecclesia extrudantur, & hunc Deus silere iubebit. Et statim Rex iussit omnes hos, qui sacerdotis sententia damnati fuerant, egredi ab Ecclesia. Quibus expulsis, iussit Sacerdos dæmoniacum foras extrahi: sed cùm apprehensa columna, auelli à decem viris non posset sanctus DEI sub vestimento suo, propter iactantiam, faciens crucem Christi contra dæmonem, relaxari præcepit. Qui protinus corruens cum his, qui eum tradere nitebantur, post paululum sanus erectus est. Deinde post acta solemnia requisitus, nunquam reperiri potuit, nec vllus sciuit vnde venerit, vel quò abierit. Conijciebatur igitur à plurimis, eum à Deo missum, qui Regis Sacerdotisque opera non taceret. Vnde factum est, vt sacerdote orante, Rex mitior fieret, pastorque à Domino remunerandus, dignè propheticum illud audiret: Qui reddi-

ctum percipiamus. Vbi autem ille amplius neq; dicentem audijt, neque modis omnibus significationem aliquam, se viuere, exhibuit: alter cursu celeri Episcopum est consequutus, eiq; fraudem, quam inopia coacti commenti essent, indicauit: & iam citra fucum verè flens & lamentãs, vt sociũ suum resuscitaret, supplicauit. Epiphanius autem, postquam illi, ne factum id grauiter ferret, dixit: hominem dimissum absoluit: quòd Deus eam rem retractatam nollet, fidem facere omnibus volens, vt equidem puto, qui tentare & & facere talia in ministris eius audiant, illum ipsum Deum, qui videat & audiat omnia, eos falsum ire, seque adeò ipsos inscios fallere.

Gregorius Turonensis libro 2. capite 25. historiæ Francorum. De Euarico rege Gotthorum, qui cùm in sacerdotes, clericos, & Ecclesias Dei sæuiret, diuina vltione percussus est.

CAP. XLIII.

TEmpore Synodij Episcopi Euaricus rex Gotthorum excedens Hispanum limitem, grauem in Gallijs super Christianos intulit persecutionem Truncabat passim peruersitati suæ non consentientes, clericos carceribus subigebat, sacerdotes verò, alios dabat exsilio, alios gladio trucidabat. Nam & ipsos sacrorum templorum aditus, spinis iusserat obserari, scilicet vt raritas ingrediendi obliuionem faceret fidei. Maximè tunc nouem Populanæ Geminæque Germaniæ vrbes ab hac tempestate populatæ sunt. Exstat hodieque & pro hac causa ad

Basili-

Basilium Episcopum nobilis Sidonij ipsius epistola, quæ hæc ita loquitur. Sed persecutor non post multum tempus vltione diuina percussus interijt.

Paulus Diaconus lib. 6. cap. 5. De gestis Longobardorum: regis Chuniberti offensi mandato, equus indomitus Episcopo tributus, mansuescit.

CAP. XLIV.

CVM Ioannes Episcopus Bergomatis Ecclesiæ, vir miræ sanctitatis, cum rege Chuniberto in conuiuio sermocinaretur, eumq; fortè offenderet: rex illi in hospitium reuertenti, equum ferocem & indomitum, qui immenso fremitu super se sedentes terræ allidere solebat, præparari fecit. Cui cùm dictus Episcopus supersedisset, ita mansuetus exstitit, vt eum blãdo incessu vsque in domum propriam deportaret. Quod rex audiens, & Episcopum ex eo die honore debito coluit, & ei ipsum equum, quem suæ sessioni, suoque vsui destinauerat, largitus est.

Paulus Diaconus libro 5. capite 15. & sequent. de gestis Longobardorum. De Alahi Duce Tridentinorum, Ecclesiasticorum omnium hoste, eiusque funesto interitu.

CAP. XLV.

ALahis dux Tridentinorum, cùm omnes clericos odio prosequeretur, oblitus summorum beneficiorum, quæ in eum Chunibertus impenderat, oblitus etiam iurisiurandi, quo ei fidelissimus fore iurauerat, cùm Chunibertus abesset, regnum etiam & palatium Ticinense in-

se inuasit. Chunibertus itaque ad Alahim nuncium misit, mandans ei, vt secum singulare certamen iniret: nec opus esset vtriusq; exercitum fatigare. In quæ verba Alahis minimè consensit. Cui cum vnus ex suis genere Tuscus suaderet: virum fortem bellicosumqúe appellans, vt contra Chunibertum audenter exiret: Alahis respondit: Chunibertus quamuis ebriosus & stupidi cordis sit, tamen valde audax est, & miræ fortitudinis. Nam tempore patris eius, quando nos eramus iuuenculi, habebantur in palatio arietes seu verueces miræ magnitudinis, quos ille super dorsum illorum lanam apprehendens, extenso brachio à terra leuabat: quod quidem ego facere non poteram. Quod Tuscus ille audiens subiunxit: Si tu cum Chuniberto inire singulare certamen non audes: me in tuo adiutorio socium iam amplius non habebis: & hoc dicens, proripuit se, & statim ad Chunibertum aufugit, idque illi nunciauit. Conuenerunt itaque, vt diximus, vtræque acies in campum coronatæ. Cumque iam propè esset, vt se coniungere deberent. Zeno diaconus Ticinensis Ecclesiæ, qui fuit custos ædis beati Ioannis baptistæ, quæ intra eandem ciuitatem sita est: quam quondam Cundiberga regina construxerat: cùm nimirum diligeret regem, & metueret, ne rex in bello periret, ait ad regem: Domine rex, omnis vita nostra in tua salute consistit: si tu in bello perieris, omnes nos Alahis tyrannus iste per diuersa supplicia extinguet. Placeat itaque tibi consilium meum: & da mihi paratum armorum tuorum, vt ego vadã & pu-

& pugnabo cum isto tyranno. Si ego ibi obiero, recuperabis facile causam tuam: si verò vicero, maior tibi, quod seruus tuus vicerit, gloria adscribetur. Cumque rex se id facturum pernegaret, cœperunt pauci, qui aderant eius fideles, cum lachrymis deposcere, vt ad ea, quæ Diaconus dixerat, assensum præberet. Victus autem tandem (vt erat pij cordis) eorum precibus & lachrymis, loricam suam, galeam, atque ocreas, & cætera arma diacono præbuit, in suaque persona & prælium dimisit. Erat enim ipse diaconus eiusdem staturæ & habitus: ita vt cùm fuisset de tentorio armatus egressus, ab omnibus Chunibertus esse putaretur. Commissum itaque est prælium, & totis viribus decertatum. Cumqúe Alahis illuc magis intenderet, vbi regem esse putaret, Chunibertum se inuasisse putans, diaconum interfecit. Cumque caput eius amputare præcepisset, vt leuato eo in tantum Deo gratias acclamarent, sublata casside clericum se occidisse cognouit. Tuncque furibundus exclamens, Heu, me, inquit, nihil egimus: quando ad hoc prælium gessimus, vt clericum occiderimus. Tale itaque nunc facio votum, vt si Deus mihi victoriam iterum dederit, vnum puteum de testiculis impleam clericorum.

Cæterùm Chunibertus suos ferè victos ad fugam spectare conspiciens, statim se eis ostendit, omniumqúe corda sublato pauore ad sperandam victoriam erexit. Instruuntur itaque iterum acies & hinc Chunibertus, inde Alahis ad belli certamina præparantur. Cumqúe iam

propin-

propinquæ acies essent, & se vtreque ad pugnandum consererent, Chunibertus ad Alahim iterato in hæc verba mandauit: Ecce quantus populus ex vtraque parte consistit: quid opus est, vt tanta multitudo pereat? Coniungamur ille & ego singulari certamine: vt vtri nostrum Deus voluerit victoriam donare, is omnem húc populum saluum & incolumem possideat. Cumque Alahim sui exposcerent, vt faceret quod Chunibertus illi mandauerat, ipse respondit: Hoc facere non possum, quia inter contos suos vexilláue, sancti Archangeli Michaëlis, vbi ego illi iuraui, imaginem conspicio. Tunc vnus ex illis inquit: Tu præ pauore cernis, quod non est: & tibi tardum est ista meditari. Conferuntur itaque acies perstrepentibus buccinis: & neutra parte cedente, facta est maxima populorum strages. Tandem crudelis tyrannus Alahis interijt: & Chunibertus adiuuante Deo victoriam obtinuit. Exercitus autem Alahis comperta eius morte, fugæ subsidium arripuit. E quibus quos mucro non perculit, Addua fluuius absorpsit. Caput quoque Alahis detruncatum, crura eius succisa sunt, informéque tantum truncumque cadauer remansit. In hoc bello Forolulianorum exercitus minimè fuit: quia cùm inuitus Alahi iurasset: propterea nec Regi Chuniberto, nec Alahi auxilium tulit, sed cùm illi bellum committerent, ipsi ad propria sunt reuersi. Igitur Alahi hoc modo deleto, Rex Chunibertus corpus Zenoni Diaconi ante fores in Basilica B. Ioannis, quam ipse erexerat, mirificè sepelire mandauit. Ipse verò re-

gnaturus, cum omni exsultatione & triumpho victoriæ, Ticinum reuersus est.

Petrus venerabilis Abbas Cluniacen. li. 2. c. 1. miraculorum De quodam Ecclesiasticorum & Ecclesiarum oppressore, qui visibiliter à diabolo raptus, & per aera subuectus est, stupentibus qui aderant vniuersis.

CAP. XLVI.

AD terrorem ad correctionem malorũ, quod Matisconi gestum est, proferatur, insolita quippe res, & omnibus, vt puto, sæculis inaudita: Omnium autem indigenarum celebri & publica relatione narratur. Est autem eadem Matiscus in finibus regni Francorum, quod à Teutonicorum vel Romanorum imperio Arar fluuius à Lotharingia sumens initium, Rodanusque in mare mediterraneum habens profluxum, disterminat. Quæ Matiscus à quibusdam oppidum vocata, à quibusdam vrbis nomine honorata: in primatu Lugdunensi quintæ sedis obtinet locum. Hæc quantum ad ius Ecclesiasticum, Lugdunensi primatui, quantum ad ius seculare, Francorum regi subditur. Huius vrbis principatum quodam tempore sub nomine comitis quidam obtinens super personas & res Ecclesiasticas, exsecrandam tyrannidem exercebat. Longè enim exsuperans aliorum prędonum nequitiam, non solùm apertè. Ecclesiarum substantias diripiebat: sed redditus earum omnes cum suis possessionibus sibi tyrannica violentia subiugabat. Nam canonicos de Ecclesijs, ipsos etiam monachos de monasterijs suis eijciens terras omnes, redditus omnes, & quæcunque

cunque eis ad huius vitæ ſubſidium à maioribus data fuerant, immiſericorditer abſtulit, iureque proprio mancipauit. Oſtenduntur adhuc ab incolis antiquarum Eccleſiarũ ruinæ: ex quibus ipſæ ſacræ religionis cultores eijciens, venerabilia loca omnipotenti Deo riligiosè ſeruientium multitudine referta in eremi ſolitudinem redegit. Ita ſe totum Deo ſubtrahens: mũdo dedicans: gehennæ & tremendorum Dei iudiciorum oblitus, vt Euangelicus ille iudex, nec Deum timebat: nec hominem verebatur. Cumque diu conceſſa poteſtate abuſus quotidie ſeipſo deterior fieret: nullaque iam ſpes correctionis eius exiſteret, iram aduerſum ſe omnipotẽtis Dei iam non reuocandam commouit: atque in ſe dirißimè expertus eſt ſcripturæ ſacræ ſententiam, dicentis: Horrendum eſt incidere in manus Dei viuentis. Et quia nequitia eius non occulta, ſed publica, non cum timore, ſed cũ audacia Deũ prouocauerat: non latenter, ſed publicè, non tamen inuiſibiliter, ſed etiam viſibiliter, terribile factus eſt tyrannis principibus in exemplum. Nam cum ſolemni die, Matiſconi in proprio palatio reſediſſet, eumque multitudo tam militum quàm diuerſi ordinis circumſtaret: repentè ignotus homo equo inſidens, per oſtium palatij ingreſſus, omnibus conſpicientibus & admirantibus, vſque ad ipſum equitando peruenit. Cumque ei adſtaret, ſe ei velle colloqui dicens: vt ſurgeret, ac ſe ſequeretur non tam monuit, quàm imperauit. At ille inuiſibili potentia conſtrictus, nec iam reſiſtere valens, ſurrexit. Atque vſque ad oſtium domus proceſſit, vbi equum

paratum inueniens, eumque ab eo conſcendere iuſſus, adſcendit. Cuius ſtantis habenas ille arripiens, ſtatim cum velociſſimo curſu per aëra ferri cunctis conſpicientibus cœpit. Cumque immenſo eius clamore ac miſerabili eiulatu tota ciuitas commota, ad tam inuiſum ſpectaculum concurriſſet : tam diu eum per aëra currentem attoniti conſpexerunt, quàm diu naturali oculorum acie eum ſubſequi potuerunt. Qui cùm eum diu, Succurrite ciues, ſuccurrite, vociferantem audirent, nec iuuare valerent, ſubtractus tandem viſibus hominum, æternus, quemadmodum meruerat, factus eſt ſocius dæmonum. Ab hoc tam horrendo ſpectaculo vniuerſi ad propria recedentes : ſicut ſupra dixi, horrendum eſſe incidere in manus Dei viuentis, exemplo inaudito & miſerbaili didicerunt. Hoc ita fuiſſe poſt communem, vti dixi, omnium famam : quiddam, non quidem tamen mirabile, ſed tamen mirum noſtris diebus accidẽs atteſtatur. Nam ille, de quo ſupra ſcripſi, traditus diabolo Comes, dum cum ſocio maligno de palatio, vti dictum eſt, egrederetur, poſt oſtium muri, palatio illi proximi tranſitum habuit. Quod oſtium ciues ob tantæ rei horrorem & memoriam poſteris commendandam lapidibus obturauerunt. Quod nuper Otgerius VVilhelmi comitis præpoſitus renouare cupiens, & propter quædam, quæ publico vel priuato vſui neceſſaria videbantur, peruium facere volens, conductis quodam die operarijs obicem lapidum ab oſtio remouebat. Erat autem & ipſe pro poſſe ſuo, acer Eccleſiarum perſecutor, & vbi

parua

parua occasio occurrebat, res earum nisibus diuersis vexabat. Dum igitur hic operi iam dicto instaret, ecce inuisibiliter à diabolo raptus, ac videntibus qui aderant multo in aëra spatio subleuatus. Sed confestim dimissus, corruit, eiusque corpore grauiter colliso, brachium quoque illius subita illa ruina confregit. Quod videntes socij, rursus foramen ostij, quod aperire cœperant, lapidibus obturauerant, & ad perennem vtriusque prodigij memoriam, clausura perpetua damnauerunt.

Petrus venerabilis li. 1. ca. 28. miraculorum. De apparitione cuiusdam militis, qui Ecclesiam ornamentis & vestimentis sacerdotalibus in bello, vt sit, spoliauerat, eiusque pœnis, earundemque remedijs.

CAP. XLVII.

EST in Hispanijs nobile & famosum castellum, quod & propter congruum situm, & fertilitatem adiacentium terrarum, & multitudinem inhabitantium incolarum, quibus rebus proxima castella exsuperat, vt æstimo, non incongruè Stella vocatur. In hoc castello quidam Burgensis fuit, qui Petrus Engelberti vocabatur. Hic strenuitate famosus, & secularibus rebus abundans, totam vsque ad senium ferè vitam in sæculo duxit. Tandem tactus ab illo, qui spirat vbi vult; sæculo renunciauit, atque in monasterio, quod apud Nazarum sub Cluniacēsi iure & regula constructum est, habitum monasticæ professionis suscepit. Quo cùm ego post duos annos conuersionis eius peruenissem, audiui eum memorandam visionē narrasse. Cuius quidem

dem fama ad nos ante peruenerat, sed quis esset eius relator, non dixerat, Hoc cùm accepissem, vbi esset tantæ visionis relator sollicitus inquisiui atque eum in quadam cella Nazarensi monasterio subdita, satisque contigua, commorare audiui. Ad quem locum cùm me itineris necessitas perduxisset, vidi hominem, cui & ætatis maturitas, & morum grauitas, & cunctorum attestatio, ipsaque niuea canicies, fidem integram constanter præbere suadebant, omnem tum debietatis scrupulum tam à corde meo, quā à cordibus omnium excludere volens, coram venerandis Episcopis, Olorensi & Oximensi, coram socijs nostris, multæ religionis & scientiæ personis, ac quibusdam alijs, eū conueni, & quòd veritas perdat omnes, qui loquuntur mendacium ostendens, multaq; similia ad eum ne mentiretur deterrendum adiungens, vt quod certum de visione illa sciebat, narraret. Non solum admonui, sed etiam in virtute obedientiæ, qua mihi vt monachus Abbati subditus erat, iniunxi. Ad quod ille, quod adhuc prorsus nos omnes latebat, adijciens, ego (ait) istud, quod à me quæritis, ab alio non accepi, sed ipse proprijs omnia oculis vidi. Quo audito, multò magis exhilarati sumus, habentes iam non alienorum verborum relatorem, sed rei ipsius certissimum inspectorem. Vnde magis magisq; ad quærendum instigati, & ad audiendum intenti, moram pati vltra non potuimus, sed vt quod viderat, enarraret, eum omnes compellere cœpimus. Volo autem eum loquentem introducere, vt quicunque hoc legitis, vel auditis; non solùm sensum ver-

verborum, ſed & ipſa verba ab eius ore, vos putetis audire. Tempore (inquit) quo rex Aragonenſis Alfonſus, regnum maioris Alfonſi Hiſpaniarum regis iam mortui obtinebat, contigit, vt contra quoſdam, qui in regione, quæ Caſtella dicitur, ei repugnabant, exercitum commoueret, & vt de ſingulis regni ſui domibus, ſinguli illuc pedites vel equites dirigentur, edicto ſanciret. Ego præcepto coactus, vnum ex mercenarijs mercede mihi ſeruientibus Sancium nomine, ad exercitum deſtinaui. Paucis poſt diebus decurſus, omnibusque, qui expeditioni illi interfuerant, ad propria redeuntibus ipſe quoque domum reuerſus eſt. Non longo deinceps tempore elapſo more humano morbo correptus, neč diu cum morbo luctatus, defunctus. Inde poſt quatuor ferè menſes, ex quo è vita receſſit, dum apud Stellam in domo mea hyemali tempore iuxta ignem in lecto iacerem, ſubitò iam dictus Sancius, circa mediam noctem mihi adhuc vigilanti apparuit. Qui aſſidens, & carbones, quaſi ad calefaciendum, vel ad clarificandum huc illucque reuerſans, multò magis ſe mihi cognoſcibilem demonſtrabat. Erat autem nudus & abſque omni veſtitu, excepto paruo vilique tegumento, quo velut inhoneſtiora corporis obuelabat. Quem cùm vidiſſem, quis, inquam, es tu? At ille humili voce, Ego ſum, inquit, Sancius famulus tuus. Quid, inquam, hîc agis? Vado (inquit) Caſtellam, iterq́, meum multus exercitus comitatur, vt vbi deliquimus, ibi & delictis pœnas debitas exſoluamus. Et cur, inquam huc diuer-

diuertisti? Est, inquit, mihi spes veniæ, & si miseri volueris, celeriorem mihi requiem comparare poteris. Quomodo, inquam? Quando, inquit, nuper expeditioni, quam nosti, interfui, hostili inuitatus licentia, Ecclesiam quandam cum quibusdam socijs inuasi, quæ intus inuenta sunt, diripui, vestimenta insuper sacerdotalia mecum rediens adsportaui. Pro quo specialiter diris pœnis subactus affligor, & remedium à te, sicut à Domino meo, quantis possum precibus imploro. Nam poteris mihi subuenire, si beneficijs spiritualibus me studueris adiuuare. Rogo insuper, vt dominam meam, vxorem tuam, ex mea parte, mea functus vice depreceris, ne octo solidos, quos pro seruitio meo mercenario iure mihi debebat, reddere iam moretur, & quod necessitatibus carnis, si adviuerem reddidisset, animæ meæ longè amplius his egenti, erogando eos pauperibus, largiatur. Iam ego tali eius collocutione multo magis animatus, quid inquam, de conciue nostro Petro Deioca nuper defuncto actum est? Rogo, vt si quid de illo nosti, aperias. Illum (ait) opera misericordiæ, frequenter quidem, sed maximæ præteritæ famis tempore, pauperibus impensa, beatorum requiei adiunxerunt, & vitæ æternæ participem effecerunt. Cumque eum tam promptè & facilè mihi respondere audissem, adieci. Et de Bernetio alio conciue nostro ante paruum tempus similiter, vt nosti, defuncto, aliquid tibi notum est? Illum (inquit) infernus possidet, quia ad dirimendas lites & iudicio terminandas huic villæ prælatus, multa sæpè mune-
ribus

ribus aut gratia illectus iniustè iudicauit,& quia cuidam pauperi viduæ quodam tempore baconem vnum qualecunque vitæ eius subsidium, crudeliter auferre non timuit: Tunc longè amplius ad maiora quærenda animi feruore succensus, adiunxi. De rege nostro Alfonso ante paucos annos defuncto, tibi aliquid notum esse potuit? Adhæc quidam alius in fenestra capiti meo proximè superposita residens, Noli, ait, hoc ab isto quærere, quod ignorat, quoniam recens eius ad partes nostras aduentus hoc ei notum fieri nondum permisit. Mihi verò, cui à die obitus mei quinquennalis cum huiusmodi spiritibus mora, plura quàm isti nouiter nota fecit, quod de rege quæris, ignotum esse non potuit. At ego rursus nouæ vocis auditu attonitus, ac videre cupiens vocis authorem, conuerti oculos ad fenestram, adiutusq; lunæ splẽdore,quæ lumine suo omne tunc domus spacium clarè illustrabat, conspicio hominem in inferiori fenestræ margine residentem, quem in eodem habitu, quo alium videram, cernens.Et tu inquam, quis es? Ego inquit, eius quem adspicis socius sum, & Castellam cum isto & multis alijs proficiscor. Et tu, inquam, de rege Alfonso, vti dicebas aliquid nosti? Noui (inquit)vbi fuerit, sed verò vbi modò sit, nescio. Nam aliquamdiu tormentis acribus inter eos excruciatus, postmodum à Cluniacensibus monachis inde sublatus est.Exinde verò quid de eò factum sit, prorsus ignoro.His dictis ad socium,qui igni assidebat verba conuertens, ait:Surge, & iam iter inceptum peragere incipimus. Ecce enim

iam omnes vias, quæ intra vel extra castellum sunt, subsequens nos exercitus sociorum impleuit, & iam multis velocissimè prætergressis, vt festinanter eos sequi debeamus, vrgemur. Ad hanc vocem Sancius surrexit, & flebeli voce, quod prius rogauerat ingeminans, Rogo, inquit, domine, ne mei obliuiscaris, & vt dominam meam coniugem tuam, quatenus quod corpori debebat, miseræ animæ meę restiterat, oro solicitus exhorteris. His dictis, statim vterque disparuit. At ego mox coniugem iuxta me in lecto dormientem, citata voce exsuscitans, priusquam ei quod videram vel audieram, narrarem, interrogaui verum aliquid Sancio communi nostro mercenaro pro mercede deberet. Qua respondente, quid ego nondum ab aliquo, nisi à mortuo audieram, se videlicet eidem Sancio adhuc octo solidos debere, nequaquam vltra dubitare potui cui fidem omnimodam & mortui relatio, & mulieris confirmatio conferebant. Facto manè octo illos solidos à coniuge accipiens, & de meo quod congruum visum est addens, pro eius, qui apparuerat, salute pauperibus distribui, & sacrarum Missarum adiutoria, ei à sacerdotibus mea prece & studio impensa, ad pleniorem peccatorum eius remissionem adauxi. Hanc tam claram & commendabilem visionem, velut verbum è verbo exprimens, ad ædificationem fidei & morum tam modernis quam posteris fidelis scripto transmisi: & quanta cautela mortalibus necessaria sit, mortuorum ipsorum testimonio declaraui. Non parum autem, imò maximè veritati huius visionis attestatur

statur, quod à mortuo dictum est, Alfonsum regem à Cluniacensibus monachis sublatum, & à tormentis consimilium reorum ereptum. Nam quod omnibus penè Hispanijs & Gallis populis notum est, idem rex Cluniacẽsis Ecclesiæ magnus amicus & benefactor exstitit. Vt enim innumera alia pietatis opera eidem monasterio ab eo impensa taceam, magnificentissimus & famosus rex censualem se regnumque suum Christi pauperibus eiusdem Christi amore fecerat, & tam à se quàm patre suo Fredelanno constitutum censum, ducentas scilicet & xl. auri vncias, singulis annis Cluniacensi Ecclesiæ persoluebat. Præter hæc duo monasteria in Hispanijs ex proprio construxit. Alia à quibusdam alijs personis construi permisit, & vbi construerentur, adiuuit, Cluniacenses monachos in illis ponens, & vnde omnipotenti DEO regulariter seruire possent, regia liberalitate affluenter largiens. vt penè emortuum monasticæ religionis feruorem ex parte Hispanijs reparauit, & sibi hoc studio post regnum temporale, regnum etiam sempiternum, vti dignum est credere compaparauit. Obtemperauit rex benignus regis æterni præcepto, faciens sibi amicos de mammona iniquitatis, à quibus amicis finita regni villicatione, secundum iam dictæ visionis tenorem, & à pœnis ereptus est. Quid enim magis illi misericordi iustitiæ congruere potuit, quæ reddit vnicuiq; iuxta opera sua, quàm vt ab his eripi videretur, quibus subuenerat: ab illis ei misericordia impenderetur, quibus misertus fuerat, ab his beatæ vitæ restitueretur, quorũ in miserijs præsentibus

tibus vitam largis subsidijs sustentauerat? Verè, non fallax vox de cælis à Ioanne audita: Opera mortuorum sequuntur illos, quod in isto rege apparuit, qué per opera misericordiæ velut per eos, quibus impensa est, à tormentis eripuit: & requiei beatorum spirituum sociauit.

D. Gregorius Turonensis Episcopus lib. 1. c. 29. De miraculis D. Martini. De Chareberto rege, qui res Ecclesiasticas inuasit, eiusque diuina vltione.

CAP. LXVIII.

CHaribertus rex cùm exosis clericis, Ecclesias Dei negligeret, despectisque sacerdotibus, magis in luxuriam declinasset, ingestum est eius auribus, locum quendam, quem Basilica sancti Martini diuturno tempore retinebat, fisci sui iuri, reddique debere. Loco autem illi Nauicellis nomen prisca vetustas indiderat, Qui accepto iniquo consilio, pueros velociter misit, qui Remiculam illam in suo dominio subiugarent. Cúmque hæc rectè possidens videretur habere, iussit in lacum illum stabularios cum equitibus dirigi, ibiqúe sine æquitatis ordine præcepit equos ali. Accedentes ergo pueri, fœnum, quod coaceruatum fuerat, accipiunt in equorum expensas. Cúmque iniunctum studiosè ageretur seruitium, atque equi appositum fœnum cœpissent expendere, corripiuntur rabie. Et frementes ad inuicem diruptis loris, per plana prosiliunt, & in fugam vertuntur, & sic malè dispersi, alij excæcantur, alij rupibus præcipitantur, alij se sepibus ingerentes, palorum acuminibus

minibus transfodiuntur. Tandem stabularij viá Dei intelligentes, paucos extra terminum loci quos assequi potuerunt, expellunt, seniosóue recipiunt, nunciantes regi, rem illam iniustissimè retineri. Et ideò hæc cùm fuissent perpessi, dixerunt. Dimitte eam, & erit pax tibi. Qui sui ore repletus, sic dixisse fertur: Siue iustè, siue iniustè reddi debeat, regnante me, hanc Basilicam non habebit. Qui protinus diuina iussione transitum accipiens quieuit. Adueniente autem gloriosissimo Sigiberto rege, in eius regnum, ad suggestionem beati Eufronij Episcopi hoc in domo sancti Martini restituit, quod vsque huc ab eius basilica possidetur. Audite hæc omnes potestatem habentes: Sic vestite alios, vt alios non spolietis: hoc adiungite vestris diuitijs vt damna non inferatis Ecclesijs: vindex est enim Deus velociter seruorum suorum.

Eutropius lib.17. rerum Romanorum Niceph. Calist. li. 18. cap. 28. De pena violantium Ecclesiam & reliquias S. Alexandri martyris.

CAP. XLIX.

ANNO 18. Imperij Mauritij, Chaganus cum barbaro exercitu suo Dirizeperam venientes, ciuitatem depopulati sunt, & S. Alexandri martyris Ecclesiam incenderunt, sepulchrúque illius argenteo tecto coopertum spoliant. Sed & iniurijs quoque martyris corpus afficiunt, multamque in Thrace prædam capientes, epulabantur splendidè, contra Romanos elati. Deus autem vindictam martyris faciens Alexandri

andri, pestilentiam languoris barbaris intulit, & in vno die septem filios Christiani per febrem & inguinariam passionem occidit, vnà cum alijs turpibus multis, ita vt post triumphale gaudium cum carminibus & canticis, lamentationes & lachrymæ & luctus sine consolatione possideret Babaros.

Gregorius Turonensis Episcopus lib. de gloria confessorum, cap. 71. De Childerico, qui Episcopo Franconi villam Ecclesiasticam iniquo iudicio extorsit, eiusque diuina vltione, ac delicti sui agnitione.

CAP. L.

AQuensibus est concessus inclitus athleta Metrias, qui à sæculo victor abscessit, sæpius se in cælis degere virtutibus manifestis ostendens. Tempore igitur quodam cùm Franco Episcopus huius municipij Ecclesiam gubernaret, Childericus, qui tunc primus apud Sigibertum regem habebatur, villam eius competit, dicens, quia inguftè ab Aquensi Ecclesia retineretur, & dicto citius conuenitur Episcopus. Datisque fide iussoribus, in præsentia regis assistit, clamans & obsecrans, vt rex ab huius caussæ audientia præsentiam suam auerteret, ne cælesti iudicio condemnetur, addens: Scio enim virtutem Metriæ viri beati, quod velociter in persuasorem suum irrogat vltionem. Denique coniuncti auditores caussam discutiunt. Insurgit Childericus atque improperans criminibus exacerbatum Episcopum, quod res fisci ditionibus debitas, iniquo ordine retineret, extrahi eum vi à iudicio iubet: & tandem ablata per iudicium

dicium præsentium villa, trecentis aureis condemnauit. Fauebant ei omnes, nec quisquam cõtra volũtatem eius audebat decernere, nisi quod eidem libuisset. Denique cõdemnatus spoliatusque secerdos ad vrbem rediit, atque prostratus in orationem coram sepulchro sancti, dicto psalmi capitulo ait: Non hic accendetur lumen, neq; psalmorum modulatio canetur gloriosissime sancte, nisi prius vlciscaris seruos de inimicis suis, resq; tibi violenter ablatas, Ecclesiæ sanctæ restituas. Nec mora, corripitur persuasor à febre: decumbit lectulo, exhorret cibum, fastidit & potum, profert æstuans iuge suspirium. Cui etiamsi ab ardore febris interdum sitis accederet, aquam tantũ nihilq; aliud hauriebat. Quid plura? in hac ægrotatione integrum ducit annum: sed mens praua non flectitur. Interea labitur cæsaries cuncta cum barba, & ita omne caput remansit nudum, vt putares eum olim sepultum nuper eiectum fuisse post funera de sepulchro. His & talibus miser afflictus malis, serò recogitat, dicens: Peccaui, eò quòd exspoliauerim Ecclesiam Dei, atque Episcopo sancto intulerim iniuriam. Nunc autem ite quantotius, & reddita villa, sexcentos aureos super tumulũ sancti deponite. Est enim mihi spes, quod res reddita tribuat ægrotanti medelam. Quod audientes homines eius, accepta pecunia fecerunt sicut eis fuerat imperatum. Reddiderunt agrũ, solidosq; super sepulchrũ serui dei posuerũt: sed cũ hæc fecisset, statim illi in loco quo erat, spiritũ exhalauit: lucratusq; est detrimentum animæ per adeptionem acquisitionis iniquę. Episcopus autem

autem obtinuit vltionem de inimico Ecclesiæ, quam promiserat futuram per athletæ Dei virtutem.

Hermias Zozom. hist. Ecclesiast. lib. 5. ca. 7. Iulianus auunculus Iuliani Aug. cùm pretiosa Ecclesiæ vasa abstulisset, Ecclesiam clausisset, & clericos omnes effugasset, admirabilem Dei vindictam expertus est.

CAP. LI.

IVLIANVS auunculus Iuliani Imper. dicitur id studium habuisse, vt in thesauros Imperatorios plurima & pretiosa Ecclesiæ Antiochenæ vasa reconderet, & clausisse Ecclesias, & vniuersos clericos effugâsse, solum tunc Theodoritum stetisse presbyterum. Quem cùm tanquam vasorum custodem comprehensum crudeliter sauciasset, nouissimè præcepit, gladio occidi. Qui fortiter inter vniuersa tormenta respondit, & pro dogmatis confessione deiicit. Quumque vniuersa Deo dicata vasa, & pallia collegisset, proijciens hæc in terram contumelijs & iniurijs, vt voluit afficiens Christum, super ea etiam sedit, & cumulum auxit iniuriarum. Moxque verenda eius & loca femoribus circumposita feruntur esse percussa, & ad tãtam peruenit putredinem, vt vermes procrearentur, medicis laborantibus vincere affectionem. Conficiebantur enim omnimoda preciosaque medicamina ex pinguibus volatibus, vt eorum pinguedine corrupta, & putrida membra linirentur. Hoc facto vermes ad superficiem prouocabant, quia in profundo ebullientes, per viuas serpebant carnes. Et, donec moreretur, non fuit ab hac affectione securus. Hoc itaque cla-

claruit diuina indignatione factum, cùm etiam custodes imperialium thesaurorum, & álij plurimi aduersus Ecclesias insurgentes, inopinata & miseranda morte defuncti sint, quasi superna indignatione damnati.

Ex Theodorito histor. Ecclesiast. lib. 3. cap. 11. & 12. De Iuliano præfecto, qui impudenter contra sacrum altare minxit: & de Felice & Elpidio, sacrilegis, eorumque horrendo interitu.

CAP. LII.

CVm sub Iuliano Apostata, iuberentur vasa Ecclesiarum sacrafisci ærario deputari, sublatis ianuis Ecclesiæ maioris, quàm Constantinus ædificauerat, fit cunctis accessibile sanctuarium. Ingrediente siquidem Iuliano præfecto Orientis Ecclesiam, Felix præpositus regalium thesaurorum pariter introiuit, & simul Elpidius Comes rerum priuatarum. Aiunt enim & Felicem & Elpidium prius Christianos, tunc à pietate recesisse, impio principi parere cupientes. Iulianus itaque præfectus impudenter contra sacrum altare minxit. Quem cùm Euzoius prohibere tentaret, eum ille percussit in capite: Fertur autem dixisse, Christianorum inuentiones cælestium cura non vacare. Porrò, Felix videns vasorum ornamenta, quæ Constantinus & Constantius frequenter obtulerant: Ecce, in quibus, inquit, vasis Mariæ filio ministratur? Sed pro his impietatibus Væsanisque præsumptionibus non post multum pœnas exacti sunt. Nam repentè Iulianus sæuo morbo correptus, visceribus putrefactis interijt. Et

 excre-

excremēta non permeatus egestiuos emittebat, sed scelestum os, quod blasphemijs ministrauerat, organum huius excretionis est factum. Aiunt autem illius vxorem fide fuisse clarissimam eáque dixisse: Decet te, marite, laudare Saluatorem Christum, quoniam tibi per hanc correptionem, magnitudinem propriæ virtutis ostendit. Non enim agnoueras contra quem pugnare voluisti, nisi cōsueta lōganimitate hæc tibi flagella diuinitus intulisset. His ergo verbis & passionibus imminentis causam languoris cognoscens, rogabat Imperatorem, vt Ecclesia, quibus fuerat ablata, redderetur. Sed nec illum flexit, & ipse terminum vitæ suscepit. Prorò, Felix & ipse repentè flagellum virtute diuina suscipiens, sanguine toto die simul & nocte ex ore fuso, & venis corporis vndique vacuatis, omniqúe virtute simul expensa, & ipse celeriter est exstinctus, æternæque morti contraditus.

Victor li. de persecutione VVandalica. Proculus Arianus, ex Pallis altarium camisias sibi & femoralia faciens, turpissima morte diuinitus consumitur.

CAP. LIII.

GEisericus cùm immanissima persecutione in Catholicos crudelissimè desæuiret, mittit, Proculum quendam in prouinciam Zeugitanam, qui cunctos Domini sacerdotes coarctaret, ad tradendum ministeria diuina, vel libros, vt primò armis eos nudaret & ita facilius, inermes hostis callidus captiuasset. Quibus se non posse tradere clamantibus, ipse rapaci manu cun-

nu cuncta depopulabatur, atque de pallis altaris (prô nefas) camisias sibi & femoralia faciebat. Qui Proculus huius rei exsecutor, frustratim sibi comedens linguam, in breui turpissima consumptus est morte.

Hieron. Emserus in vita B. Bennonis Episcopi Misnensis c. 32. habetur autē in tom. Surij, 16. iulij, Casula D. Bennonis dæmon fugatur, & de pœna Marchionis Misnensis Ecclesiasticam libertatem violantis.

CAP. LIV.

MAtrona quædam Misnensis diœceseos ex villa Prentzindorff, propè Fribergam, nostra hac tempestate dæmonio arrepta, ad sepulchrum diui Bennonis adducta: cùm nullis dæmon exorcismis ab ea fugari posset, induta est tandem D. Bennonis casula, & datus in manu baculus pastoralis, quo facto exclamauit dæmon: Nunc tempus est vt egredear: relinquam tamen hospitæ meæ signum, quo mei perpetuò meminerit. Moxque apertò altero mulieris crure, terribiliter elisus est. Foramen autem quod ille fecerat, nulla medicorum arte sanabile, mulier adhuc hodie gestat, &, vt timendum est, donec vixerit non abolebitur. Prætereà, vt pius erga supplices, ita seuerus in obstinatos diuus pater iuxta promissa sua sæpius inuentus est. Marchionem enim Vvilhelmum, eum qui Grymnis mortuus est, cùm præpositus olim Misnensis Brutenus nomine sæpè eum adhortatus esset, vt ab exactionibus, & seruitiis, quibus colonos ac subditos Ecclsiæ Misnensis præter ius ac consuetudinem prægrauabat, desisteret: nec eum

ab incœpto posset deflectere, ad auxilium tandem diui Bennonis confugit, qui (exoratus tandem assidui Præpositi precibus) Marchioni in somnis apparuit, arguens & commonefaciens ad remittenda iniusta grauamina. Cumque is consiliariorum suorum suasu, dicentium non esse curanda somniorum deliramenta, in nullo se emendarent: alia vice per quietem, iterum visus est sibi Benno irruere, & face, quam manu gestabat, alterum ocellum inurere. Qui manè surgens, & eluscatum se sentiens, tandem compunctus corde; Ecclesiæ Misnensi non solùm data resarciuit damna; verum insuper multa contulit donaria, quibus, vt sperandum est, benedictionem pro maledictione à Deo promeruit. Legitur tamen tam hũc quàm D. Bennonis percussorem, spe prolis à Deo frustratos absque legitimo decessisse hærede, in pœnam læsæ Ecclesiasticæ libertatis.

Gregorius Turonen. li. 1 cap. 17. de miraculis D. Martini. De fure, qui pauperculαrum sanctimonialium aluearia furatus, infelici morte subito interijt.

CAP. LV.

IN porta Ambianensi, in qua quondam beatus Martinus pauperem algentem chlamide decisa contexit, oratorium à fidelibus est ædificatum, in quo nunc puellæ religiosæ deseruiunt ob honorem sancti antistitis, parum habere facultatis, nisi quod eas deuotorum alit sæpè deuotio. Quodam autem tempore pauca apum aluearia eis fuerant data, quæ cùm quidam inuidus adspexisset, ait intra se: Vtinam aliquid

quid de his vasis possem auferre. Sequuta autem nocte instigatus à dæmone, ablatis tribus vasis nauim onerat, vt scilicet transito amne sibi facilius, quæ abstulerat, vendicaret. Sed credo ei impedimentum fuisse hoc furtum, sicut postea manifestè probatum est. Igitur cùm sole oriente ad portum fluminis caussa transmeandi homines properarent, nauim ad littus adspiciunt, apesque ex aluearijs cateruatim emergere, hominemque seorsum iacere prostratum. Sed putantes eum à somno occupatum (sicut dedicerant iam à puellis, furtum factum) quantotius properant ad alligandum eum, sed accedentes mortuum reperiunt. Statimque puellis totum faciunt factum, & quod furto raptum fuerat, cellulę restituunt, admirantes tam velociter in homine diuinæ vltionis accessisse sententiam.

Nicephorus Callist. lib. 14. cap. 32. Eccles. hist. De quibusdam seruis, qui cùm armati ad Ecclesiam confugerent, ibique diuinas cæremonias impedirent, clericum quoque trucidarent, tandem seipsos interemerunt.

CAP. LVI.

CVm Nestorius linguæ volubilitate elatus, animum ad veterum scripta non accuratè intenderet, sed seipsum omnium præstantiorem esse duceret, multaque in Mariam θεοτόκον blasphemias nugaretur, accidit, vt detestandum quiddam in Ecclesia fieret. Nam primarij cuiusdam magistratus serui, crudeliter alio ipso hero accepti, ad Ecclesiam confugêre: & ferrum in manibus habentes, ad sanctiorem sacrificij

aram irruêre: iussique inde atque coacti exire, haudquaquam paruêre, diuinas cæremonias impedientes: & diebus plurimis strictos & coruscantes enses præseferentes; vt obuios omnes ferirent, parati fuêre, atque vbi clericum quendam trucidarunt, aliumque insuper vulnerarūt, postremò tandem seipsos interemerunt. Porro, ex eis qui affuêre, quidam mali ominis esse, templi profanationem & inquinationem, prædixit: poetæ cuiusdam iambos allegans eiuscemodi,

Assuenit omen ferre triste, sanctius,
Si fortè templum polluat piaculum.

Nec ille prorsus non vera dixit. Cùm enim diuisionem populi & dissidium, tunc eius, qui seditiosæ eiusmodi discessionis author esset, abrogationem prædicere visus est.

Michael Glycas parte 4. Annalium. Ioannes Zonaras To. 3. Annalium. De exitu Leonis Imperat. rem Deo sacratam vsurpantis.

CAP. LVII.

LEo Constantini Copronymi filius, religiosus quidem & pius ab initio, verùm vbi coronam Ecclesiæ à Mauritio donatam gestasset, carbunculi morbo vexatus, ardenti febre tandē exstinguitur.

Gregorius Turonen. lib. de gloria Confessorum, cap. 62. Paganus quidam sepulchrum S. Helij Episcopi spoliare instituens, ab ipso sancto tam diu extensis lacertis constringitur, donec à populo deprehenderetur, qui tandem emendatus incolumis dimittitur.

CAP. LVIII.

Dum

DVm quædam vice ad occursum Pontificis Nicetij ambulassem, & loca sancta Lugdunensis oppidi circuirem, vir ille qui nos præcedebat, ad cryptam B. Helij inuitat ad orationem, dicens: Quia magnus sacerdos in hoc loco quiescit. Cumque oratione facta sancti tumulú admirarer, & tacitus de meritis eius aliquid interrogare cogitarem, adspicio in ostio esse scriptũ, qualiter sepulchri violator cadauer spoliarit exanime. Inquirens verò caussam, si hæc vera essẽt, quæ in ostio picta cerdebantur, vir mihi talia retulit, Sanctus Helius tempore paganorum in hac vrbe fuit Episcopus: qui defunctus, sepultus est à fidelibus. Nocte autem sequenti veniens quidam paganus, lapidem qui sarcophagum tegebat, reuoluit: erectumque contra se corpus sancti conatur spoliare. At ille extensis lacertis constrictum ad se hominem fortiter amplexatur, & vsq; manè populus exspectantibus tanquam constipatũ loris, ita miserum brachijs detinebat. Igitur iudex loci violatorem sepulchri iubet abstrahi, ac legali pœna sententia condemnari: sed non laxabatur à sancto, Tunc iudex intelligens voluntatẽ defuncti, facta de vita promissione laxatur, & sic incolumis redditur. O verè sanctam vltionem pietate permixtam: retinuit hominem vt argueret, sed tradi non permisit supplicio, quem iam reddidirat emendatum.

Iustinianus Imper. in l. Sancimus. §. 6. de sacrosanct. Ecclesijs, Vasa sacra & vestes sacræ non possunt pignorari vel alienari, præterquam in redemptionem captiuorum, alias ab Episcopo vel œconomo Ecclesiæ vendicantur, omnia exceptione remota.

CAP. LIX.

SAncimus, nemini licere, sacratissima atque arcana vasa, vel vestes, cæteraque donaria, quæ ad diuinam religionem necessaria sunt, (cum etiam veteres leges ea, quæ iuris diuini sunt, humanis nexibus non illigari sanxerint) vel ad venditionem, vel hypothecam, vel pignus trahere; sed ab his, qui hæc suscipere ausi fuerint, modis omnibus vindicari tam per religiosissimos Episcopos, quàm peroeconomos, nec non & sacrorum vasorum custodes: nulla eis actione relinquenda, vel super recipiendo pretio, vel fœnore exigendo, pro quo res pignoratæ sunt: sed omnibus huiusmodi actionibus respuendis, ad restitutionem eorum omnibus modis coarctari. Sin autem vel conflata sunt, vel fuerint, vel alio modo immutata, vel dispersa, nihilominus vel ad ipsa corpora, vel ad ipsa pretia eorum exactionem competere, siue per in rem, siue per condictionem, siue per in factum actionem: cuius tenor in multis & varijs iuris articulis sæpè est admissus, excepta videlicet caussa captiuitatis, & famis, in locis ijs, in quibus hoc (quod abominamur) contigerit. Nam si necessitas fuerit in redemptione captiuorum, tunc & venditionem præfatarum rerum diuinarum, & hypothecam, & pignorationes fieri concedimus: quoniam non absurdum est, animas hominum quibuscunque vasis, vel vestimentis præferri, hoc obtinente non solum in futuris negotijs, sed etiam in iudicijs pendentibus.

Iustinianus Imperat. in authent. Præterea. C. de sacrosanct. Eccles.

Eccles. Adijcit alterum casum, quo vasa sacra Ecclesiæ vendi possunt, contrarium facientes, pœnis legitimis subiacent.

CAP. LX.

PRæthereà si habeat Ecclesia superflua vasa, cùm debitrix sit, nec aliunde soluere possit, ne quid immobile alienetur, vel distrahatur: integra ea (gestis habitis coram eo, cuius est loci ordinatio) vel alijs locis venerabilibus oblata dentur, vel conflata cuilibet alij vendantur, quò magis debitum persoluatur. Qui autem acceperit hoc contra hanc obseruationem, eisdem pœnis subiaceat, quæ in rebus immobilibus sunt proditæ.

Imperat. Gordianus in lib. I. C. de sepulchro violato, Res religiosas effectas, illegitimè contractans, tenetur crimine læsæ religionis.

CAP. LXI.

RES religione destinatas, quinimò iam religionis effectas, scientes qui contigerunt, & emere & distrahere non dubitauerint: tametsi iure venditio non subsistat, læse tamen religionis inciderunt in crimen.

Imperator Constantius in l. 4. C. dict. titul. De pœnis violantium sepulchra, aut corpora, vel reliquias.

CAP. LXII.

QVI sepulchra violant, domos (vt ita dixerim) defunctorum: geminum videntur facinus perpetrare, nam & sepultos spoliant destruendo, & viuos polluunt fabricando. Si quis igitur de sepulchro abstulerit saxa, vel marmora, vel

ra, vel columnas, aliáue quamcumque materiam fabricandi gratia: siue id fecerit venditurus, decem pondo auri cogatur Fisco inferre: siue quis propria sepulchra defendens, hanc in iudicium querelam detulerit, siue quicunque alius accusauerit, vel ad officiũ nunciauerit, quæ pœna priscæ seueritati accedit. Nihil enim derogatum est illi supplicio, quod sepulchrum violantibus videtur impositum, huic autem pœnę subiacebũt, & qui corpora sepulta, aut reliquias contrectauerint. Hæc ille Imperat. Quid igitur dicendum de illis, qui SS. Martyrum sepulchra, tanta audacia violant?

Impp. Arcadius & honorius A A. Theodora præfecto prætorio habetur in l. Si quis in hoc. C. De Epis. & Clericis. Irruens in Ecclesiam & ministros, capitali sententiæ subiacet.

CAP. LXIII.

SI quis in hoc genus sacrilegij proruperit, vt in Ecclesias Catholicas irruens, sacerdotibus & ministris, vel ipsi cultui locoq; aliquid importet iniuriæ: quod geritur, à prouinciæ rectoribus animaduertatur: atque ita prouinciæ moderator, sacerdotum & Catholicæ Ecclesiæ ministrorum loci, quoque ipsius, & diuini cultus iniuriam capitali in conuictos, seu confessos reos sententia nouerit vindicandum: nec exspectet, vt Episcopus iniuriæ propriæ vltionem deposcat, cui sanctitas ignoscendi gloriam derelinquit. Sitq; cunctis laudabile, factas atroces sacerdotibus aut ministris iniurias, veluti crimen

crimen publicum perſequi, ac de talibus reis vltionem mereri. Quod ſi multitudo violenta, à ciuilis apparitoris exſecutione & adminiculo ordinum vel ordinatorum poſſeſſorumue non poterit flagitari, quòd ſe armis aut locorum difficultate tueatur: præſides prouinciarum etiā militari auxilio per publicás litteras appetito cōpetentem vindictam tali exceſſui imponere non morentur.

Iuſtinianus Imperat. in Authen. Collat. 9. titu. 6. De ſanctiſſimis Epiſcopis & Clericis. §. Si quis cum ſacra. De pœnis eorum, qui Epiſcopos, clericos, aut miniſtros Eccleſiæ iniurijs afficiunt, & diuina miniſteria conturbāt, aut celebrari prohibent, & de modo celebrandi Litanias, & pœnis eas concutientium.

CAP. LXIV.

SI quis, cum ſacra miniſteria celebrantur, in ſanctam Eccleſiam ingrediens, Epiſcopo, aut clericis, aut miniſtris alijs Eccleſiæ iniuriam aliquam inferat: iubemus hunc verbera ſuſtinere & in exilium mitti. Si verò hæc ſacra miniſteria conturbauerit, aut celebrare prohibuerit capitaliter puniatur. Hoc ipſo & in litanijs, in quibus Epiſcopi & clerici reperiantur, cuſtodiendo. Et ſi quidem iniuriam ſolum fecerit, is verberibus exilioque tradatur. Si verò etiam Litaniam concuſſerit, capitale periculum ſuſtinebit: & vindicare iubemus non ſolum ciuiles, ſed etiam militares iudices. Omnibus autem laicis interdicimus Litanias facere ſine ſanctiſſ. Epiſcopis, & qui ſub eis ſunt reuerendiſſimis cleri-

clericis. Qualis enim est Litania, in qua sacerdotes non inueniuntur, & solemnes orationes faciunt? Sed & ipsas honorandas cruces (cum quibus & in Litanijs ingrediuntur) non alibi, nisi in venerabilibus locis reponi: & si quando opus vocauerit ad Litanias celebrandas, tunc solùm ipsas sanctas cruces accipere eos, qui consuetò eas portare solent, & cùm Episcopo & clericis Litanias celebrato: hoc custodientibus sanctissimis locorum Episcopis, aut etiam eorum clericis & per loca iudicibus. Si quis autem in hoc capitulo, præsentis nostræ legis virtutem, aut transcenderit, aut non vendicauerit: prædictas pœnas patietur, monasteriorum & reuerendissimorum Monachorum dispositione.

Impp. Arcadius & Honorius AA. in l. Si venerabilis, C. de Episcopo & Clericis. Violans priuilegia Ecclesiæ, punitur in quinque libris auri.

CAP. LXV.

SI venerabilis Ecclesiæ priuilegia, cuiusquam fuerint vel temeritate violata, vel dissimulatione neglecta: commissum hoc quinque librarum auri condemnatione plectetur.

Noua constitutio Frederici Imperat. de statutis & consuetudine contra libertatem Ecclesiæ editis, quæ habetur ad calcem lib. 2. Feudorum. De varijs pœnis violantium priuilegia & libertatem Ecclesiasticam.

CAP. LXVI.

AD decus & honorem Imperij, & laudem Romani principis, nihil omninò magis videtur

videtur accedere, quam vt expurgatis quibusdam erroribus, & iniquis quorundam statutis penitus destitutis, de cætero Ecclesia Dei plena quiete vigeat, & secura gaudeat libertate. Sanè adeò infidelium quorundam & iniustorum iniquitas abundauit, vt non dubitent contra Apostolicam disciplinam, & sacros canones statuta sua confingere contra Ecclesiasticas personas, & Ecclesiæ libertatem. Cùm ergò dispositione diuina fauente nihil velit Ecclesia (quæ nihil debet præter bonum appetere) quod nobis eodem concursu & eadem non placeat voluntate. Nos Fredericus Romanorum Imperator semper Augu. hac edictali lege irritamus, & irrita nunciamus omnia statuta & consuetudines, quæ ciuitates vel loca, potestates, consules, vel quæcunque aliæ personæ contra libertatem Ecclesiæ vel Ecclesiasticas personas edere, vel seruare aduersus canonicas, vel imperiales sanctiones præsumpserint: & ea de capitularibus suis mandamus intra duos menses post huius publicationem edicti penitus aboleri; *Vide authen. cassa & irrita. C. de sacrosanct. Eccle.* & si de cætero similia attentauerint, ipso iure decernimus esse nulla, & eos sua iurisdictione priuatos, superiori protinus applicanda: nec non locum, vbi deinceps talia præsumpta fuerint, banno mille marcharum præcipimus subiacere: potestates verò, consules, rectores, statuarij, & scriptores dictorum statutorum, nec non & consiliarij locorum ipsorum, qui secundum statuta, vel consuetudines memoratas iudicauerunt, sint extunc ipso iure infames: quorum senten-
tias

tias & actus alios illegitimos præcipimus aliquatenus non tenere. Quòd si per annum huius nostræ constitutionis inuenti fuerint cōtēptores; bona eorum per totum nostrum imperium mandamus, impunè ab omnibus occupari: saluis nihilominus alijs pœnis contra tales in generali concilio promulgatis. Item nulla potestas, vel persona publica, vel priuata, collectas siue exactiones, angarias vel per angarias, Ecclesijs, vel alijs pijs locis, aut Ecclesiasticis personis imponere aut inuadere bona Ecclesiastica præsumant: (*Vide libro primo. 2. C. de Epis. & clericis*) Quod si fecerint, & requisiti ab Ecclesia, vel ab imperio, emendare contempserint, triplum refundant: & nihilominus banno imperiali subiaceant: quod absque satisfactione debita nullatenus remittatur. Item, quæcunq; communitas, vel persona per annum in excommunicatione facta propter libertatem Ecclesiæ perstiterit, ipso iure imperiali banno subiaceat: à quo nullatenus extrahatur, nisi prius ab Ecclesia absolutus fuerit. Item statuimus, vt nullus Ecclesiasticam personam in criminali quæstione vel ciuili trahere ad iudicium sæculare præsumat, cōtra constitutiones imperiales canonicas sanctiones. Quod si fecerit, actor à iure suo cadat, & iudicatum non teneat: & iudex sit extunc iudicandi potestate priuatus. Statuimus enim, vt si quis clericis vel personis Ecclesiasticis iustitiam denegare præsumpserit, tertiò requisitus, suam, iurisdictionem amittat.

Imperatores Valentin. & Martianus A.A. in l. priuilegia C. de sacrosanctis Ecclesijs. Priuiledia Ecclesiarum confirmantur.

mantur, inducta in contrarium tolluntur, & eleemosynae consuetae dari iubentur

CAP. LXVII.

PRiuilegia, quae generalibus constitutionibus vniuersis sacrosanctis Ecclesijs orthodoxae religionis retrò principes praestiterunt, firma & illibata in perpetuum decernimus custodiri. Omnes sanè pragmaticas sanctiones, quae contra canones Ecclesiasticos interuentu gratiae vel ambitionis elicitae sunt, robore suo & firmitate vacuatus cessare praecipimus. Et quia humanitatis nostrae est: egenis prospicere, ac dare operam, vt pauperibus alimenta non desint: salaria etiam, quae sacrosanctis Ecclesijs in diuersis speciebus de publico hactenus ministrata sunt, iubemus nunc quoque inconcussa, & à nullo prorsus imminuta praestari: liberalitatiq́ue huic promptissimae perpetuam tribuimus firmitatem.

Theodoretus lib. 1. cap. 2. & 11. Ecclesiast. hist. Imp. Constantinus Magnus leges pro honore & immunitate sacerdotum sanciuis, annonam illis suppetauit, ignominiã illorum suo paludamento se obtecturum aiebat.

CAP. LXVIII.

COnstantinus Imperat. dedit prouincijs & gentibus mandatum, vt sacerdotes honore afficerent: illis autem, qui eosdem contumelijs insectari aggrederentur, exitium minatus est. Postmodum Episcopos Nicaeni Concilij magnifico epulo excepit, cumq́; inter illos quibusdam videret dexteros oculos effossos, intellexissetque quod constantia pro pietate, eam cladẽ illis

illis attulisset, labra vulneribus admouit, pro certo persuasus osculo se benedictionem inde hausturum esse. Conuiuio tandem peracto, alia dona rursus illis distribuit: quinetiam litteras ad prouinciarum præfectos dedit, mandauitque vt certus frumenti numerus viduis, & his, quæ perpetuam seruant virginitatem, quinetiam illis, qui diuinis ministerijs obeundis consecrati sunt, in singulis ciuitatibus quotannis suppeditaretur: cumque non tam ingentium necessitate, quàm sua ipsius magnificentia mensus est. Erant autem quidam calumniandi studio flagrantes, qui quosdam Episcopos accusabant, & criminationis libellos Imperatori offerrebant. Ille istis ante concordiam constitutam acceptis, primùm cùm eos vinculo constrinxisset, annuloque suo obsignasset, seruari iussit. Deinde libellos in medium adductos, illis ipsis præsentibus, igne absumendos curauit, iureiurando adiecto, se ne verbum quidem in illis scriptum perlegisse. Nam sacerdotum, inquit, vitia non sunt populo aperienda, ne ille inde caussa offendiculi arrepta, licenter peccare aggrediatur. Quinetiam cum hoc quoque adiecisse memorant. Si suis oculi episcopum alienæ vxori stuprum inferre fortè videret, facinus illud nefandum suo paludamento se obtecturum, ne facinoris adspectus eos, qui idem ipsum cernerent, vlla ex parte læderet. Cùm igitur Episcopos ad hunc modum hortatus esset, & sacerdotes DEI tam *amplo affecisset honore, singulos ad suum gregem redire mandauit.

Iusti-

Iustinian. Imper. in authent. Quomodo oporteat episcopos & cæteros clericos ad ordinationem perduci, collatione. 1. tit. 6. De sacerdotij dignitate & vtilitate in repub. & quales debeant in episcopos cooptari.

CAP. LXIX.

MAxima quidem in omnibus sunt dona Dei, à superna collata clemētia, sacerdotium & imperium: & illud quidem diuinis ministrans, hoc autem humanis præsidens, ac diligentiam exhibens: ex vno eodemque principio vtraque procedentia humanam exornant vitam. Ideoq; nihil sic erit studiosum Imperatoribus, sicut sacerdotum honestas: cùm vtique & pro illis ipsi semper Deo supplicent. Nam si hoc quidem inculpabile sit vndique, & apud Deum fiducia plenum imperium autem rectè & competenter exornet traditam sibi rempublicam, erit consonātia quædam bona, omne, quicquid vtile est, humano conferens generi. Nos igitur maximam habemus solicitudinem circa vera Dei dogmata, & circa sacerdotum honestatem: quam illis obtinentibus, credimus, quià per eam maxima nobis dona dabuntur à Deo, & ea quæ sunt, firma habebimus, & quæ nondum hactenus venerunt, acquiremus. Bene autem vniuersa geruntur, & competenter, si rei principium fiat decens & amabile Deo. Hoc autem futurum esse credimus, si sacrarum regularum obsaruatio custodiatur, quā iusti & laudandi & adorandi inspectores & ministri Dei verbi tradiderunt Apostoli, & sancti Patres custodierunt & explanauerunt: Sancimus igitur, sacras per omnia sequentes regulas,

gulas, dum quiſpiam ſequenti omni tempore ad ordinationem epiſcopatus adducitur, conſiderari prius eius vitam ſecundùm ſanctum Apoſtolum, ſi honeſta, & inculpabilis, & vndique irreprehenſibilis ſit, & in bonis teſtimonium habeat, & ſacerdotem decens. Et neque ex officiali, aut ex curiali veniat fortuna: niſi tamen ex nouella ætate (ſecundum quod iam diſpoſitum eſt) in monaſterio conſtitutus, fortuna liberetur: quartam tamen prius ſubſtantiæ reddens curiæ. Neq; enim idiota ex ijs qui vocantur laici, exiſtens, ita mox ad Epiſcopatum aſcendat: nec imaginariam ſuſcipiat ordinationem, tanquam modò quidem idiota, mox autem clericus, deinde paruum aliquod tempus præteriés, Epiſcopus appareat. Et neque vxori aliæ copulatus? ſed aut in virginitate degens à principio, aut vxorem quidem habens ex virginitate aut ad eam venientem, & non viduam, neque ſeiunctam à viro, neque concubinam. Neque filios aut nepotes habens, neque cognitos legi, neque illi odibiles, alioqui qui præter hoc aliquid agit, & ipſe cadet ſacerdotio: & qui eum ordinat, foris epiſcopatum ſectabitur, hanc legem offendens. Sed neque pecunijs oportere emere ſacerdotium ei permittimus, ſolum verò eum reſpicere Domini Dei culturam volumus, & non plurimis humanis cogitationibus diſtrahi. Sed neque ineruditus exiſtens ſacrorum dogmatum, ad epiſcopatum accedat. Prius autem ad monaſticam vitam profeſſus, aut in clero cõſtitutus non minus menſibus ſex, vxori tamen non cohærens, aut filios, aut nepotes habens.

Hoc

Hoc enim omnimodò ſuper Deo amabilibus episcopis quærimus: ſicut etiam prius duabus noſtris conſtitutionibus hoc ſancitum eſt; per quas dudũ cohærentes vxoribus, non perſcrutamus, omne præteritum relinquentes, de cætero autẽ nulli permittentes à poſitione legis vxorem habenti, talem imponi ordinationem: quam legem etiam nunc renouamus: ne fortè ſi præter hoc aliquid fiat, & ipſe cad..: ſacerdotio, & ordinantẽ ſimiliter excludi procuret. Igitur ordinandus Epiſcopus, aut ex monachis, aut ex clericis, ſit etiã in huiuſmodi vita teſtimonij boni, vita bonus & honeſtus & gloria fruens bona: & hoc fundamẽtum pontificatus deponens ſuæ animæ.

Iuſtinianus Imperat. in eadem authent. §. Hæc autem. De cœlibatu & caſtitate ſacerdotium & clericorum, & pœna contrahentium nuptias.

CAP. LXX.

QVæ de Deo amabilibus Epiſcopis ſecundum diuinas regulas ſanciuimus, eadam & de religioſis clericis conſtituimus. Neque enim ſecũdas habentem, aut eum qui habuerit nuptias, ordinari in Diaconum, aut Presbyterũ permittimus, neque ſi mulieri coniungatur ſeiunctæ, & proprium virum derelinquenti: ſed neque ſi concubinam habeat, ſed & ipſam vxoem, ſi cũ caſtitate & ex virginitate ſit. Nihil enim ſic in ſacris ordinationibus diligimus, quàm cum caſtitate viuentes, aut cum vxoribus non cohabitantes, aut vnius vxoris virum qui vel fuerit, vel ſit, & ipſam caſtitatem eligentem, primum principium & fundamentum manifeſtum

ſecundum diuinas regulas & reſiduæ virtutis conſtitutam. Si autem aliquis presbyter, aut diaconus, aut ſubdiaconus poſtea ducat vxorem, aut cõcubinam, aut palam, aut occultè: ſacro ſtatim cadat ordine, & deinceps idiota ſit. Quòd ſi & lector ſecundam ducat vxorem propter quædam, & hoc forſan irrecuſabili neceſſitate, nullatenus ad altiorem accedat gradum, neque perfruatur grádu maiori in ſacerdotio: maneat autem in eodem gradu perpetuò; ſed non ad tertias veniat nuptias, ſatis eſt enim, ſi ad ſecundas. Si verò tale aliquid egerit, & ad ſecundas veniens nuptias, ad maiorem gradum venire feſtinauerit; exinde idiota erit & laicus omninò ſacro miniſterio cadens. Pudicè etenim nobis per omnia pertinent viuere. Si enim tales conſtituti ij qui in cleró adducuntur, ordinentur, facilis eis ad Epiſcopatum adſcendens erit; & ex multis bonis viris facilius inuenientur, qui adducantur ad primum gradum ſacerdotij digni.

Iuſtinianus Imper. in lib. Nos ſemper, C. De Epiſc. & cler. De ſacerdotum & epiſcoporum officio, & quare Eccleſia ad ſacerdotium & epiſcopatum non niſi continentes admittat

CAP. LXXI.

NOs ſemper omnibus modis ſacroſanctis Eccleſijs prouidentes, in honorem & gloriam ſanctæ, incorruptæ, & conſubſtantialis Trinitatis, per quam ſeruari tum nos ipſos, tum rempublicám perſuaſi ſumus, ſequentes doctrinam ſanctorum Apoſtolorum, de eo quòd debent eligi integerrimi & incorruptiſſimi ſacerdo-

cerdo-

cerdotes, qui quidem ea re maximè constituuntur, vt suis precibus beneuolentiam Dei clementissimi rebus publicis acquirant, præsenti constitutione sancimus. Nam si sancti & gloriosi Apostoli sacerdotium à Domino Christo Deo nostro accipientes, & omnibus bonis terram implentes, suamque doctrinam omnibus tradentes, ne suæ quidem in hoc mundo concessæ vitæ, vt saluti nostræ inseruirent, pepercerunt, an non æquum est eos, qui in illorum munus succedunt, & sanctis Ecclesijs sacerdotes præsunt, purā atque incorruptam vitam agere, & opes atque pecunias pro nihilo ducere, vitamq; suam omnem ad clementissimum Deum referre ac dirigere? Par est igitur eiusmodi sacerdotes eligi & creari, quibus neque liberi sint, neque posteri, propterea, quòd is, qui huius vitæ curis & sollicitudinibus afficitur, quas liberi, vt qui maximè, parentibus adferunt, eius omne studium, & cogitatio in Dei cultu, & rebus Ecclesiæ versari non potest. Cum enim quidam adducti spe, quam in Deo positam & constitutam habent, tum autem vt suorum animorum saluti consulant, ad sanctissimas Ecclesias confugiant, suasque opes ac facultates ob eam caussam ijs adferant & relinquant, vt in pauperes & egenos, aliosque prætera pios vsus impendantur, absurdum esset minimeque conueniens, si Episcopi in proprium lucrum prædamque eas pecunias reuocarent, aut proprios liberos & consanguineos impenderēt. Oportet enim Episcopum nulla erga eos liberos qui carne & corpore parantur, affectione & studio præpeditum, omniū fideliū animos parentes

charitate & beneuolentia comprehendere. His igitur de causis eos, qui liberos & posteros habeent, creari Episcopos prohibemus.

De cœlibatu sacerdotum, & quod coniugati ad clericatum & gradus Ecclesiasticos nullo modo admittantur, videre licet plures leges & constitutiones in authent. de monachis, collatione 1. tit. 5. §. Si quis autẽ fortè, & in auth. de sanctissimis Episcopis, collat. 9. tit. 15. §. Clericos autẽ. & in l. Eum, qui probabilem, cum Glossa, cap. de Episcopis & clericis, atq; in leg. existimamus, cap. de summa Trinitate & fide Catholica. Quid facient Oriẽtis Ecclesiæ; inquit Hieronymus, (*aduersus Vigilantiũ*) quid Aegypti, & sedis Apostolicæ, quæ aut virgines clericos accipiũt, non continẽtes, aut si vxores habuerint, mariti esse desistunt.

Impp. Theodosius. Arcadius & Honorius in leg. Mimæ, c. de episcopali audientia. Habitus Deo dicatarum virginũ non debet ludibrio exagitari, sub pœna corporalis supplicij & exsilij.

CAP. LXXII.

MImæ, & quæ ludibrio corporis sui quæstum faciunt, publicè habitu earũm virginum, quæ Deo dedicatæ sunt, non vtantur. In eandem sententiam Iustinian. Imper. in authent. vltima de sanctissimis Episc. (*Col. 9. tit. 6 §. fin.*) Omnibus, inquit, generaliter in sæculari vita conuersantibus, & maximè theatralia exercentibus, viris ac mulieribus, nec non & prostantibus, interdicimus vti schemate monachi, aut monastriæ, aut ascetriæ, aut cuiuscunq; personæ cuiusmodi imitari schema: scientibus vniuersis præsumentibus aut vti tali schemate, aut imitari, aut

ri, aut illudere in quacúq; Ecclesiastica disciplina: quia & corporalia supplicia sustinebunt, & exsilio tradentur; prouidentibus huic rei non solum locorum Episcopis, & qui sub eis sunt Clericis, sed etiam militaribus ciuilibusque iudicibus, & quæ sub eis sunt officijs, & locorum defensoribus.

Chrysostomus Homil. 2. in c. 1. Epist. 2. ad Timoth. Grauissimus D. Chrysostomi locus contra illos, qui temerè pastores & sacerdotes Dei contemnunt.

CAP. LXXIII.

HOc est malorum omnium caussa, quòd rectorum authoritas perijt, nulla illis reuerétia habetur, nullus honor, nullus metus. Qui honorat sacerdotes, Deum quoque honorat: qui verò sacerdotem spernit, ad id sensim prolabitur, vt in Deum ipsum aliquando contumeliosus euadat. Qui vos, inquit, (*Mat. 10.*) suscipit me suscipit. Et sacerdotes, ait, eius in honore habete, Hinc Iudæi Deum adspernari didicerunt, quia Mosen contempserunt, quia lapidiubs illum impetebant. Nam qui piè sacerdoti afficitur, longè maiore pietate Deum reuerebitur. Etsi enim malus fuerit sacerdos quispiam, attendit Deus, quòd sui gratia illũ etiam, qui dignus honore nó est, obsequijs foues, ipseq; tibi præmia exsoluet, Si enim, qui Prophetam in nomine Prophetę suscipit, mercedem Prophetæ accipiet: profectò & qui credit & obtemperat sacerdoti, mercede sua nó destituetur. Nam si vbi dehospitalitate agitur tantũ, vbi, quem suscipis ignoras, tantũ præmiorum accipis: si ei subijciaris, cui imperat Deus, non multò magis mercede donaberis? Super ca-

thedram, inquit, Moysis sederunt Scribę & Pharisæi: omnia ergo quęcunq; dixerint vobis facere, facite: secundũ autem opera eorũ ne faciatis. An ignoras, quid sit sacerdos? Angelus vtiq; Domini est, Non ex seipso loquitur: Si despicis, non illum despicis, sed Deum, qui illum ordinauit. Sed vnde, inquies, constat, Deum fuisse illius ordinationis authorẽ? Nempè nisi tu hanc habeas opinionem, spes tua inanis facta est. Nam si nihil per illum operatur Deus, neq; lauacrum habes, neq; mysteriorum particeps es, neque benedictionis frueris. Non ergo Christianus es. Quid ergo? Deus omnes ordinat, etiam indignos? Non omnes quidẽ ille ordinat, per omnes tamẽ ipse operatur, salutem populi moliens, nõ illorum intuens merita. Nã si per asinæ os, si per Balaam scelestum hominẽ, populi caussa, locutus est: multò magis loquitur per sacerdotem, plebis suę gratia. Quid enim non agit Deus, salutis nostræ causa? Quid non loquitur? per quem non operatur? Si enim per Iudam operatus est, & per prophetas, quibus dicturus est: Nõ noui vos, discedite à me, qui operamini iniquitatem: (*Mat.7.*) Perq; illos, qui dæmones in nomine suo eiecerant, non magis per sacerdotes diuino mysterio famulantes operabitur? Namq; si præpositorũ vitas discutere pergimus, ipsi doctores nostros ordinare contendimus; peruersoq; ordine naturali, quæ supra sunt, infra esse volumus, vt superius pedes, inferius verò sit caput. Audi quid Paulus dicat: (*1. Cor. 4.*) Mihi autem pro minimo est, vt à vobis iudicer, aut ab humano die. Et iterũ: (*Rom.14.*) Tu quid iudicas

fratrem tuum?Si fratrem iudicare non expedit, quantò minus magistrum? Nã siquídem hoc statuit Deus, bene facis, peccasq; ni facias: sin verò contraria præcipit, noli præsumere, neque ea coneris, quæ super te sunt. Insurrexerunt aduersus Aaron, post vituli formatam effigiem, Core, Dathan & Abyron. Quid ergo nònne illi periêre? Quilibet, quæ ad se pertinent, solicitè curet. Nam si quidem fidei dogma peruertat, etiamsi Angelus sit, obaudire noli: sin verò recta docet, noli vitæ, sed verbis intendere. Habes Paulum verbis te operibusque moderantem. Non distribuit pauperibus, inquies, non bene dispensat Ecclesiæ res. Vnde tibi id constat? Noli illum culpare, antequam discas. Reatum caue. Plurima quippe ex simplici suspitione iudicantur. Imitare Deum tuum, audi ipsum dicentem (*Gen.*18.) Descendens videbo, si secundùm clamorem suum consummatur: sin autem, vt sciam. Quod etsi didicisti, & examinasti, & vidisti, iudicem sustine. Noli præripere Christi iudicis ordinem: illius est munus ista discutere, non tuum. Tu seruus vltimus, non dominus es. Quis ipse es, pastorem noli curiosè discutere, ne eius quoque criminis reus tenearis, quòd illum accusare præsumis. Et quomodo, inquies, id mihi dicit: quod ipse non facit? Non tibi ipse dicit: nam si illi non obtemperas, mercede priuaris. Christus hæc admonet. Plus aliquid dicam, ne Paulo quidem obedire oportet, si quid dixerit proprium, si quid humanum, sed Apostolo Christum in se loquentem circumferenti. Non igitur aliena iudicemus: sua quisque

discutiat, vitamque dijudicet suam. Ac debet ille, inquiens, melior esse, quàm ego. Cur obsecro. Quia sacerdos est. Et quid habet ille amplius, quàm tu? Non labores, non angores, non ærumnas? Debet esse te melior? Quid ergo? Nisi sit melior, teipsum perdis ac perimis? Sunt verba ista plena arrogantiæ, Vnde enim nosti illum te non esse meliorem? Furatur, inquies, & sacrilegus est. Vnde hoc nosti ô homo? cur teipsum per præcipitia impellis? Nempe si quis dixerit, ille purpuram habet, quamuis id scias, aurem obruis: & si arguere possis, protinus resilis, teque scire dissimulas, nolens, gratis subire periculum. Quid ergo in hoc loco periculum minimè necessarium suscipis? Non carent reatu hæc verba. Audi quid dixerit Christus: (*Matt.12.*) Dico autem vobis, quòd omne verbum otiosum, quodcunque locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicij. Cur teipsum quouis arbitraris esse meliorem? Cur non ingemiscis magis, ac pectus tundis, atque in humum respicis, imitando felicem publicanum? Etsi enim melior sis, hæc fœda existimatione tua cũcta perdidisti. Melior es, tace; vt persistas esse melior: quod si loquaris, omnia exinaniuisti. Si te putas esse, desisti: si non putas, multum sanè profecisti. Si enim, qui peccator aduenerat, vbi confessus est, iustificatus descendere meruit: qui peccator non est, & esse se putat, quid (oro) non lucrabitur? quantum ex ea humilitate suis adijciet commodis? Vitam tuam diligentius discute. Fur non es? at rapis, at violas, at innumera huiusmodi perpetras: neque id vt furtum

probem,

probem, dixerim. Absit: immò illud valde exsecror, & eum, qui est huiusmodi, valde defleo: nam dici non potest, quàm sit sacrilegum malum. Sed vobis parco. Nolo enim virtutem vestram alios accusando minuere. Quid, oro, publicano deterius? (*Lu.* 18.) At cùm esset innumeris peccatis obnoxius, Pharisæusque id solum diceret: Non sum sicut publicanus iste, omnia perdidit. Tu de sacerdote dicis: Non sum sicut iste sacrilegus, & non omnia prorsus amittes? Ista necessariò dicere, ac plurimis verbis prosequi cogor, non sacerdotum tantùm gratia, sed vestri. Nam vereor, ne hac elatione virtus exhauriatur vestra, in iudiciumque decidatis. Audi denique quid dicat admonens Paulus: Opus autem suum probet vnusquisque, & tunc in semetipso tantùm habebit gloriam, & non in altero. Nam, dic oro, si saucius proficiscaris ad medicum, nunc omissa cura vulneris tui, studiosè medicum percontaris, vulnus ille habeat, nec ne? An verò & si ille sit saucius, vulnus tuum idcirco non curas dicisque sanũ illum esse oportuit, medicus cùm sit? Quando verò sanus medicus nõ est, abscedo, vulnus mecũ insanabile referẽs? Nunquid enim si sacerdos malus sit, inde solatiũ capiet subdidus? Nihil minus. Cæterùm, dabit ille quidem scelerum suorum debitas pœnas, dabis autem & tu tuorum criminum pœnas. Etenim, magister solum iam ordinem implet. Erunt enim, inquit, (*Ioann.* 7. *Esaiæ.* 52. *Hier.* 13. (omnes docibiles Dei: neque dicent, Agnosce Dominum. Omnes enim agnoscent me à minimo vsque ad maximum eorum. Cuius ergo rei

gulas, dum quiſpiam ſequenti omni tempore ad ordinationem epiſcopatus adducitur, conſiderari prius eius vitam ſecundùm ſanctum Apoſtolum, ſi honeſta, & inculpabilis, & vndique irreprehenſibilis ſit, & in bonis teſtimonium habeat, & ſacerdotem decens. Et neque ex officiali, aut ex curiali veniat fortuna: niſi tamen ex nouella ætate (ſecundum quod iam diſpoſitum eſt) in monaſterio conſtitutus, fortuna liberetur: quartam tamen prius ſubſtantiæ reddens curiæ. Neq; enim idiota ex ijs qui vocantur laici, exiſtens, ita mox ad Epiſcopatum aſcendat: nec imaginariam ſuſcipiat ordinationem, tanquam modò quidem idiota, mox autem clericus, deinde paruum aliquod tempus prateriēs, Epiſcopus appareat. Et neque vxori aliæ copulatus? ſed aut in virginitate degens à principio, aut vxorem quidem habens ex virginitate aut ad eam venientem, & non viduam, neque ſeiunctam à viro, neque concubinam. Neque filios aut nepotes habens, neque cognitos legi, neque illi odibiles, alioqui qui præter hoc aliquid agit, & ipſe cadet ſacerdotio: & qui eum ordinat, foris epiſcopatum ſectabitur, hanc legem offendens. Sed neque pecunijs oportere emere ſacerdotium ei permittimus, ſolum verò eum reſpicere Domini Dei culturam volumus, & non plurimis humanis cogitationibus diſtrahi. Sed neque ineruditus exiſtens ſacrorum dogmatum, ad epiſcopatum accedat. Prius autem ad monaſticam vitam profeſſus, aut in clero cōſtitutus non minus menſibus ſex, vxori tamen non cohærens, aut filios, aut nepotes habens.

Hoc enim omnimodò ſuper Deo amabilibus epiſcopis quærimus: ſicut etiam prius duabus noſtris conſtitutionibus hoc ſancitum eſt; per quas dudũ cohærentes vxoribus, non perſcrutamus, omne præteritum relinquentes, de cætero autẽ nulli permittentes à poſitione legis vxorem habenti, talem imponi ordinationem: quam legem etiam nunc renouamus: ne fortè ſi præter hoc aliquid fiat, & ipſe cad.. : ſacerdotio, & ordinantẽ ſimiliter excludi procuret. Igitur ordinandus Epiſcopus, aut ex monachis, aut ex clericis, ſit etiã in huiuſmodi vita teſtimonij boni, vita bonus & honeſtus & gloria fruens bona: & hoc fundamẽtum pontificatus deponens ſuæ animæ.

Iuſtinianus Imperat. in eadem authent. §. Hæc autem. De cælibatu & caſtitate ſacerdotium & clericorum, & pœna contrahentium nuptias.

CAP. LXX.

QVæ de Deo amabilibus Epiſcopis ſecundum diuinas regulas ſanciuimus, eadam & de religioſis clericis conſtituimus. Neque enim ſecũdas habentem, aut eum qui habuerit nuptias, ordinari in Diaconum, aut Presbyterũ permittimus, neque ſi mulieri coniungatur ſeiunctæ, & proprium virum derelinquenti: ſed neque ſi concubinam habeat, ſed & ipſam vxoem, ſi cũ caſtitate & ex virginitate ſit. Nihil enim ſic in ſacris ordinationibus diligimus, quàm cum caſtitate viuentes, aut cum vxoribus non cohabitantes, aut vnius vxoris virum qui vel fuerit, vel ſit, & ipſam caſtitatem eligentem, primum principium & fundamentum manifeſtum

ſecundum diuinas regulas & reſiduæ virtutis conſtitutam. Si autem aliquis presbyter, aut diaconus, aut ſubdiaconus poſtea ducat vxorem, aut cõcubinam, aut palam, aut occultè: ſacro ſtatim cadat ordine, & deinceps idiota ſit. Quòd ſi & lector ſecundam ducat vxorem propter quædam, & hoc forſan irrecuſabili neceſſitate, nullatenus ad altiorem accedat gradum, neque perfruatur gradu maiori in ſacerdotio: maneat autem in eodem gradu perpetuò; ſed non ad tertias veniat nuptias, ſatis eſt enim, ſi ad ſecundas. Si verò tale aliquid egerit, & ad ſecundas veniens nuptias, ad maiorem gradum venire feſtinauerit; exinde idiota erit & laicus omninò ſacro miniſterio cadens. Pudicè etenim nobis per omnia pertinent viuere. Si enim tales conſtituti ij qui in clero adducuntur, ordinentur, facilis eis ad Epiſcopatum adſcendens erit; & ex multis bonis viris facilius inuenientur, qui adducantur ad primum gradum ſacerdotij digni.

Iuſtinianus Imper. in lib. Nos ſemper, C. De Epiſc. & cler. De ſacerdotum & epiſcoporum officio, & quare Eccleſia ad ſacerdotium & epiſcopatum non niſi continentes admittat

CAP. LXXI.

NOs ſemper omnibus modis ſacroſanctis Eccleſijs prouidentes, in honorem & gloriam ſanctæ, incorruptæ, & conſubſtantialis Trinitatis, per quam ſeruari tum nos ipſos, tum rempublicam perſuaſi ſumus, ſequentes doctrinam ſanctorum Apoſtolorum, de eo quòd debent eligi integerrimi & incorruptiſſimi ſacerdo-

cerdotes, qui quidem ea re maximè constituuntur, vt suis precibus beneuolentiam Dei clementissimi rebus publicis acquirant, præsenti constitutione sancimus. Nam si sancti & gloriosi Apostoli sacerdotium à Domino Christo Deo nostro accipientes, & omnibus bonis terram implentes, suamque doctrinam omnibus tradentes, ne suæ quidem in hoc mundo concessæ vitæ, vt saluti nostræ inseruirent, pepercerunt, an non æquum est eos, qui in illorum munus succedunt, & sanctis Ecclesijs sacerdotes præsunt, purá atque incorruptam vitam agere, & opes atque pecunias pro nihilo ducere, vitamq; suam omnem ad clementissimum Deum referre ac dirigere? Par est igitur eiusmodi sacerdotes eligi & creari, quibus neque liberi sint, neque posteri, propterea, quòd is, qui huius vitæ curis & sollicitudinibus afficitur, quas liberi, vt qui maximè, parentibus adferunt, eius omne studium, & cogitatio in Dei cultu, & rebus Ecclesiæ versari non potest. Cum enim quidam adducti spe, quam in Deo positam & constitutam habent, tum autem vt suorum animorum saluti consulant, ad sanctissimas Ecclesias confugiant, suasque opes ac facultates ob eam caussam ijs adferant & relinquant, vt in pauperes & egenos, aliosque præterea pios vsus impendantur, absurdum esset minimeque conueniens, si Episcopi in proprium lucrum prædamque eas pecunias reuocarent, aut proprios liberos & consanguineos impenderēt. Oportet enim Episcopum nulla erga eos liberos qui carne & corpore parantur, affectione & studio præpeditum, omniū fideliū animos parentes

charitate & beneuolentia comprehendere. His igitur de caufis eos, qui liberos & pofteros haberent, creari Epifcopos prohibemus.

De cœlibatu facerdotum, & quod coniugati ad clericatum & gradus Ecclefiafticos nullo modo admittantur, videre licet plures leges & conftitutiones in authent. de monachis, collatione 1. tit. 5. §. Si quis autẽ fortè, & in auth. de fanctiffimis Epifcopis, collat. 9. tit. 15. §. Clericos autẽ. & in l. Eum, qui probabilem, cum Gloffa, cap. de Epifcopis & clericis, atq; in leg. exiftimamus, cap. de fumma Trinitate & fide Catholica. Quid facient Oriẽtis Ecclefiæ; inquit Hieronymus, (*aduerfus Vigilantiũ*) quid Aegypti, & fedis Apoftolicæ, quæ aut virgines clericos accipiũt, non continẽtes, aut fi vxores habuerint, mariti effe defiftunt.

Impp. Theodofius. Arcadius & Honorius in leg. Mimæ, c. de epifcopali audientia. Habitus Deo dicatarum virginũ non debet ludibrio exagitari, fub pœna corporalis fupplicij & exfilij.

CAP. LXXII.

MImæ, & quæ ludibrio corporis fui quæftum faciunt, publicè habitu earũm virginum, quæ Deo dedicatæ funt, non vtantur. In eandem fententiam Iuftinian. Imper. in authent. vltima de fanctiffimis Epifc. (*col. 9. tit. 6 §. fin.*) Omnibus, inquit, generaliter in fæculari vita conuerfantibus, & maximè theatralia exercentibus, viris ac mulieribus, nec non & proftantibus, interdicimus vti fchemate monachi, aut monaftriæ, aut afcetriæ, aut cuiufcunq; perfonæ cuiufmodi imitari fchema: fcientibus vniuerfis præfumentibus aut vti tali fchemate, aut imitari, aut

ri,aut illudere in quacúq; Ecclesiastica disciplina: quia & corporalia supplicia sustinebunt, & exsilio tradentur; prouidentibus huic rei non solum locorum Episcopis, & qui sub eis sunt Clericis, sed etiam militaribus ciuilibusque iudicibus, & quæ sub eis sunt officijs, & locorum defensoribus.

Chrysostomus Homil. 2. in c. 1. Epist. 2. ad Timoth. Grauissimus D. Chrysostomi locus contra illos, qui temerè pastores & sacerdotes Dei contemnunt.

CAP. LXXIII.

HOc est malorum omnium caussa, quòd rectorum authoritas perijt, nulla illis reuerétia habetur, nullus honor, nullus metus. Qui honorat sacerdotes, Deum quoque honorat: qui verò sacerdotem spernit, ad id sensim prolabitur, vt in Deum ipsum aliquando contumeliosus euadat. Qui vos, inquit, (*Mat. 10.*) suscipit me suscipit. Et sacerdotes, ait, eius in honore habete, Hinc Iudæi Deum adspernari didicerunt, quia Mosen contempserunt, quia lapidiubs illum impetebant. Nam qui piè sacerdoti afficitur, longè maiore pietate Deum reuerebitur. Etsi enim malus fuerit sacerdos quispiam, attendit Deus, quòd sui gratia illũ etiam, qui dignus honore nõ est, obsequijs foues, ipseq; tibi præmia exsoluet. Si enim, qui Prophetam in nomine Prophetę suscipit, mercedem Prophetæ accipiet: profectò & qui credit & obtemperat sacerdoti, mercede sua nõ destituetur. Nam si vbi dehospitalitate agitur tantũ, vbi, quem suscipis ignotas, tantũ præmiorum accipis: si ei subijciaris, cui imperat Deus, non multò magis mercede donaberis? Super ca-

thedram, inquit, Moysis sederunt Scribę & Pharisæi: omnia ergo quęcunq; dixerint vobis facere, facite: secundũ autem opera eorũ ne faciatis. An ignoras, quid sit sacerdos? Angelus vtiq; Domini est. Non ex seipso loquitur: Si despicis, non illum despicis, sed Deum, qui illum ordinauit. Sed vnde, inquies, constat, Deum fuisse illius ordinationis authorẽ? Nempè nisi tu hanc habeas opinionem, spes tua inanis facta est. Nam si nihil per illum operatur Deus, neq; lauacrum habes, neq; mysteriorum particeps es, neque benedictionis frueris. Non ergo Christianus es. Quid ergo? Deus omnes ordinat, etiam indignos? Non omnes quidẽ ille ordinat, per omnes tamẽ ipse operatur, salutem populi moliens, nõ illorum intuens merita. Nã si per asinæ os, si per Balaam scelestum hominẽ, populi caussa, locutus est: multò magis loquitur per sacerdotem, plebis suę gratia. Quid enim non agit Deus, salutis nostræ causa? Quid non loquitur? per quem non operatur? Si enim per Iudam operatus est, & per prophetas, quibus dicturus est: Nõ noui vos, discedite à me, qui operamini iniquitatem: (*Mat.* 7.) Perq; illos, qui dæmones in nomine suo eiecerant, non magis per sacerdotes diuino mysterio famulantes operabitur? Namq; si præpositorũ vitas discutere pergimus, ipsi doctores nostros ordinare contendimus: peruersoq; ordine naturali, quæ supra sunt, infra esse volumus, vt superius pedes, inferius verò sit caput. Audi quid Paulus dicat: (1. *Cor*. 4.) Mihi autem pro minimo est, vt à vobis iudicer, aut ab humano die. Et iterũ: (*Rom.* 14.) Tu quid iudicas

fratrem

fratrem tuum? Si fratrem iudicare non expedit, quantò minus magistrum? Nā siquidem hoc statuit Deus, bene facis, peccasq; ni facias: sin verò contraria præcipit, noli præsumere, neque ea coneris, quæ super te sunt. Insurrexerunt aduersus Aaron, post vituli formatam effigiem, Core, Dathan & Abyron. Quid ergo nònne illi periêre? Quilibet, quæ ad se pertinent, solicitè curet. Nam si quidem fidei dogma peruertat, etiamsi Angelus sit, obaudire noli: sin verò recta docet, noli vitæ, sed verbis intendere. Habes Paulum verbis te operibusque moderantem. Non distribuit pauperibus, inquies, non bene dispensat Ecclesiæ res. Vnde tibi id constat? Noli illum culpare, antequam discas. Reatum caue. Plurima quippe ex simplici suspitione iudicantur. Imitare Deum tuum, audi ipsum dicentem (*Gen.* 18.) Descendens videbo, si secundùm clamorem suum consummatur: sin autem, vt sciam. Quod etsi didicisti, & examinasti, & vidisti, iudicem sustine. Noli præripere Christi iudicis ordinem: illius est munus ista discutere, non tuum. Tu seruus vltimus, non dominus es. Quis ipse es, pastorem noli curiosè discutere, ne eius quoque criminis reus tenearis, quòd illum accusare præsumis. Et quomodo, inquies, id mihi dicit: quod ipse non facit? Non tibi ipse dicit: nam si illi non obtemperas, mercede priuaris. Christus hæc admonet. Plus aliquid dicam, ne Paulo quidem obedire oportet, si quid dixerit proprium, si quid humanum, sed Apostolo Christum in se loquentem circumferenti. Non igitur aliena iudicemus: sua quisque

 discutiat,

probem, dixerim. Absit: immò illud valde exsecror, & eum, qui est huiusmodi, valde defleo: nam dici non potest, quàm sit sacrilegum malum. Sed vobis parco. Nolo enim virtutem vestram alios accusando minuere. Quid, oro, publicano deterius? (*Lu.18.*) At cùm esset innumeris peccatis obnoxius, Pharisæusque id solum diceret: Non sum sicut publicanus iste, omnia perdidit. Tu de sacerdote dicis: Non sum sicut iste sacrilegus, & non omnia prorsus amittes? Ista necessariò dicere, ac plurimis verbis prosequi cogor, non sacerdotum tantùm gratia, sed vestri. Nam vereor, ne hac elatione virtus exhauriatur vestra, in iudiciumque decidatis. Audi denique quid dicat admonens Paulus: Opus autem suum probet vnusquisque, & tunc in semetipso tantùm habebit gloriam, & non in altero. Nam, dic oro, si saucius proficiscaris ad medicum, nunc omissa cura vulneris tui, studiosè medicum percontaris, vulnús ille habeat, necne? An verò & si ille sit saucius, vulnus tuum idcirco non curas dicisque sanũ illum esse oportuit, medicus cùm sit? Quando verò sanus medicus nõ est, abscedo, vulnus mecũ insanabile referẽs? Nunquid enim si sacerdos malus sit, inde solatiũ capiet subdidus? Nihil minus. Cæterùm, dabit ille quidem scelerum suorum debitas pœnas, dabis autem & tu tuorum criminum pœnas. Etenim, magister solum iam ordinem implet. Erunt enim, inquit, (*Ioann.7. Esaiæ.52. Hier.13.*) omnes docibiles Dei: neque dicent, Agnosce Dominum. Omnes enim agnoscent me à minimo vsque ad maximum eorum. Cuius ergo rei

gratia,

gratia, inquies, præsidet? Cur præpositus est? Ne, quæso, doctores nostros maledictis impetamus, & ne nosmet potius lædamus. Nostra, vt dixi, omnia discutamus, & neminem penitus maledicemus. Reuereamur diem illam, qua illuminati ab illis sumus. Patrem qui habet, etsi mille patiatur incommoda, omnia patris reuerentia conteget. Noli enim, inquit, gloriari in ignominia patris tui: neque enim tibi tam gloria: quàm probrum est. Et si sensum amiserit, veniam habe. Longè hæc magis in patre spirituali dicenda sunt. Reuertere illum, quòd tibi diebus singulis diuina ministrat scripturas relegi facit, tuî gratia exornat domum, propter te vigilat, propter te vota persoluit, pro te Deum precaturus adstat tui causa preces exsoluit, pro te àpud illum religio, cultusque & obsequium est; pro te ista omnia, Reuerere hæc ergo atq; considera: accede ad ea cùm summa reuerentia. At malus ille est, & hoc ad te quid? Nũquid enim, qui malus non est ipse tibi magna ista & diuina largitur? Absit, Fides enim tua ad omnia valet, neque tibi iustus quispiam proderit, nisi ipse fidelis sis: neque nocebit malus, si fueris ipse fidelis. Per vaccas in arca operatus est Deus, (1. *Reg.* 6.) cùm populum saluare vellet: num enim Sacerdotis vita, num verus tantum cooferre potuisset? Non possunt, quæ Deus ipse largitur, veluti sacerdotali virtute perfici: omnia quippe diuinæ sunt gratiæ Huius tantum munus est aperire os, cæterum Deus cuncta operatur: symbolum iste tantummodo implet. Intuere quantum inter Ioannem & Iesum interest, & audi dicentem

Ioannem: Ego opus habeo à te baptizari: &, Non ſum dignus ſoluere ipſius corrigiam calceamenti (*Matt.3.*) Sed tamen cùm tantum intereſt, deſcendit ſpiritus, quem non habebat Ioannes. De plenitudine enim, inquit, (*Ioan.1.*) ipſius nos omnes accepimus. Prius tamen, quam baptizaretur, non ille deſcendit, neque Ioannes ipſum deſcendere fecit. Cur ergo iſtud fit? Vt ſcias ſacerdotem ſymbolum implere tantummodò. Nemò hominum tantum diſtat ab homine, quantum à Chriſto Ioannes deſcendit tamen ſpiritus, vt diſcas Deum omnia operari, Deum omnia facere. Volo quiddam adijcere planè mirabile, & nolite mirari, neq; turbemini. Quid verò iſtud eſt? Sacra ipſa oblatio, ſiue illam Petrus, ſiue illam Paulus, ſiue cuiuſuis meriti Sacerdos offerat, eadem eſt, quam dedit Chriſtus ipſe diſcipulis, quamque ſacerdotes modò conficiunt. Nihil habet iſta, quàm illa, minus. Cur id. Quia non hanc ſanctificant homines, ſed Chriſtus, qui illam ante ſacrauerat. Quemadmodum enim verba, quæ locutus eſt Chriſtus, eadem ſunt, quæ ſacerdotes nunc quoque pronuntiant: ita & oblatio eadem eſt, eademque baptiſmi ratio eſt: adeò omnia in fide conſiſtunt. Cornelium ſpiritus repentè repleuit, quia ipſe prius alacritatem voluntatis oſtendebat, fidemque pleniſſimæ deuotionis obtulerat. Et hoc igitur Chriſti corpus & illud eſt: quia autem hoc illo minus aliquid habere putat, ignorat Chriſtum eſſe, qui nunc etiam adeſt atq; operatur, &c.

COLLATIONVM SACRARVM LIBER SEXTVS.

DE VIRTVTE LIBERALITATIS, HOSPITALITATIS, ET BENEFICENTIAE in pauperes, & quomodo Deus sæpenumerò etiam in hac vita maximis præmijs & beneficijs affecerit illos, qui his virtutibus præcelluerunt.

Gregorius Turonen. lib. 5. ca. 19. hist. Franc. & Eutropius li. 17. rerum Roman. De Tyberij 2. Imperatoris liberalitate in pauperes, & quomodo Deus hanc eius liberalitatem etiam in hac vita mirabiliter recompensauerit.

CAP. PRIMVM.

CVM Iustinus Imperator amisso sensu amens effectus esset, & per solam Sophiam Augustam eius imperium regeretur, populi Tyberium Cæsarem elegerunt, vtilem, strenuum, atque sapientem, eleemosynarium, inopumque optimum defensorem. Qui cùm multa de thesauris, quos iustinus aggregauit, pauperibus errogaret, & Augusta illa eum frequentius increparet, quod Rempub. redegisset in paupertatem: diceretq;, quod ego multis annis congregaui, tu infra paucum tempus prodigè dispergis, aiebat ille, non deerit fisco nostro, tantùm pauperes eleemosynam accipiant, aut captiui redimantur. Hic est enim

magnus thesaurus, dicente Domino, Thesaurizate vobis thesauros in cælo, vbi neque ærugo, neq; tinea corrumpit, & vbi fures non effodiunt, nec furantur. Ergo de quo Deus dedit, congregemus per pauperes in cælo, vt Dominus nobis augere dignetur in sæculo. Et quia, vt diximus magnus & verus Christianus erat, dum hilari distributione pauperibus opem præstat, magis ac magis ei Dominus subministat. Nam deambulans per palatium, vidit in pauimento domus tabulam marmoream, in qua (vide l. vnicam c. nemini licere signum Saluatoris Christi humi vel in silice, vel in marmore, aut insculpere, aut pingere,) crux dominica erat sculpta, & ait: Cruce tua Domine frontem nostram munimus & pectora, & ecce crucem sub pedibus conculcamus. Et dicto citius, iussit eam auferri, defossaque tabula atque erecta, inueniunt subter & aliam hoc signum habentem. Nuntiantesque iussit & illam auferre. Qua amota, reperiunt & tertiã: iussuque eius & hæc aufertur. Qua ablata inueniunt magnum thesaurum habentem supra mille auri centenaria. Sublatumque aurum, pauperibus adhuc abundantius, vt consueuerat, subministrabat, nec ei Dominus aliquid deficere permittebat pro bona voluntate sua. Quid ei Dominus inposterum transmiserit, non omittã. Narses ille dux Italiæ, cùm in quadam ciuitate domum meam haberet, in Italiam cum multis thesauris egressus ad supra memoratam vrbem aduenit ibique in domo sua occultè cisternam magnam fodit, in qua multa millia centenariorum auri argentique reposuit, ibique inter-

fectis

fectis cõſcijs, vni tantummodò ſeni per iuramẽtum condita commendauit, defunctoque Narſete, hæc ſub terra latebant. Cumque ſupra dictus ſenex huius eleemoſynas aſſiduè cerneret, pergit ad eum dicens: Si, inquit, mihi aliquid prodeſt, magnam rem tibi Cæſar edicam. Cui ille: Dic, ait, quod volueris. Proderit enim tibi, ſi quiddam nobis profuturum eſſe narraueris. Theſaurum, inquit, Narſetis reconditum habeo, quod in extremo vitæ poſitus cælare non poſſum. Tunc Cæſar Tyberius gauiſus, mittit vſque ad locum pueros ſuos. Præcedente verò ſene, hi ſequuntur attoniti. Peruenientesq; ad ciſternam, deopertamque ingrediuntur. In qua tantum aurum argentumque reperiunt, vt per multos dies vix euacuaretur à deportantibus. Ex hoc ille amplius hilari erogatione diſpenſauit egenis.

Hugo Etherianus (qui claruit anno 1160. teſte Trithemio) in li. de regreſſu animarum ab inferis c 15. Ioann. Moſcus Euiratus in Prato ſpirituali cap. 195. Ioan. Zonaras tom. 3. Annal. De Euagrio philoſopho, qui cùm defunctus eſſet, miraculosè teſtatus eſt, ſe pro auro in pauperes erogato, centuplum à Chriſto recepiſſe.

CAP. II.

APud Alexandriam Epiſcopus quidam vitæ admodum venerabilis, quendam in vicinia ſua philoſophum habuit, Euagrium nomine: qui quidem, quanquam gentilis fuiſſet, epiſcopi tamen amicus erat, quia in philoſophorum gymnaſio extiterat eius diſcipulus.

(*Contigit hæc historia temporibus Theophili patriarchæ Alexandrini, teste mosco Euirato.*) Hunc Episcopus ad fidem Christianorum promouere cupiens, ei salutis verba frequenter prædicabat. (*Episcopo nomen fuit Synesius, Cireuensis vrbis Episcopus sub Alexandrino Patriarcha.*) Quibus cúm nequaquam philosophus caperetur, Episcopus perhibetur dixisse: Domine mi, inter omnia mihi displicet. Christianos vos somniare mundum finiendum, corporum resurrectionem futuram, mercedes secundum opera reddendas fore asserentes insuper quòd qui miseretur pauperi, fœneratur Domino qui in nomine Christi pro animabus vestrorum defunctorum Christianis pauperibus subuenit, centuplum recipiet. Quæ omnia quoniam procul à verò sunt, ludicris & fabulis annumero. Verùm Episcopo confirmante multis argumentis nihil falsitatis esse in dogmatibus Christianorum, discessit philosophus: & haud multo post tempore credidit Episcopi prædicationi, atque baptizatus est. Tandem aliquando eùm rerum suarum facturus esset rationem, accersiuit Episcopum, itaque ait: Sume auri libras sexaginta, pauperibus, prout dixisti, distribuendas: data syngrapha, quòd à iudice Christo pro vna centum in illo (de quo tanta sonas) sæculo recepturus sim. Quod cùm Episcopus sine cunctatione fecisset, accepit pecuniam, eo modo, quo prædixerat philosopho, eam pauperibus erogaturus. Denique cúm iam moreretur Philosophus, iussit filijs suis, vt sibi chirographũ pontificis in manu cũ sepeliretur, ponerẽt. His ita peractis, post diẽ tertiũ Philosophus

ſophus Epiſcopo in ſomnis apparuit, dicens ad eum: Vade ad ſepulchrum meum, ô Epiſcope & recipe Chirographum tuum: nam debitum omne recepi, neutiquam iam mihi obligaris, cùm iam dudum de Chriſto centuplum certè acceperim: quin etiam, vt nulla te ambiguitas circumagat, propria manu ſubſcripſi. Obſtupuit igitur Epiſcopus, prorſus eorum quæ geſta fuerant ignarus. Qua de re ſub diluculum filios acceſſiri iuſſit philoſophi, à quibus cùm didiciſſet verum eſſe quod in ſomnis viderat, conuocato vrbis clero perrexit ad monumentum. Quo aperto, philoſophum ſedentem conſpicati ſunt, manumque protendentem cum literis. Quas vnus clericorum Epiſcopi acceptaturus, de manu illius euellere nequiuit. Porrigebat enim Epiſcopo. Pontifice igitur accipiente literas, Philoſophus recubuit. Epiſcopus in conſpectu omnium eas perlegit, tenor autem ſcripturæ, quam paulò ante ediderat ipſe Philoſophus, huiuſcemodi erat: Euagrius Philoſophus, ſanctiſſimo Epiſcopo ſyneſio in Domino gaudere. Noluerim te pater ignorare, quòd pecuniam omnem, quam tibi adhuc in corpore viuens dedi, centuplicatam, ſicut mihi promiſeras, recepi. Quamobrẽ nulla debiti ratione mihi adſtringeris. His auditis obſtupuerunt omnes qui adſtabant. Aſt cautio Epiſcopi haud negligenti iuſſione repoſita eſt. Quare ô amici manifeſtum eſt, quid ſacratiſſimi corporis oblatio, quid oratio, quid eleemoſynæ nobis conferant: Procul dubio peruerſitatis plũbum conuertunt in argentũ ſynceritatis. Cautio illa, inquit Ioannes

Moſcus

Moſcus,manu philoſophi ſubſcripta, ſeruatur vſque hodie,& in ſacrario ſanctæ Cyrenenſis Eccleſiæ cuſtoditur, & quicunq; ſacrarij cuſtos ingreditur, hæc illi cum cęteris vaſis ſacris aſſignatur cuſtodienda cum omni diligentia, qui deinceps ſucceſſori ſuo integram illam inuiolatamque reconſignat.

D. Gregorius Magnus lib. 3. Dialogorum cap. 1. Aug. lib. 1. ca. 10. de ciuitat. Dei De S. Paulino Nolanæ ciuitatis Epiſcopo, eiuſque in captiuos & pauperes admirabili liberalitate, qui cum ſe pro alijs in ſeruitutem dediſſet, cum multis alijs libertati reſtitutus eſt.

CAP. III.

CVM ſæuientium VVandalorum tempore fuiſſet Italia in Campaniæ partibus depopulata, multique eſſent de hac terra in Africanam regionem traducti, vir Domini Paulinus cuncta, quæ ad epiſcopatus vſum habere poterat, captiuis indigentibusq; largitus eſt. Cumque iam nihil omninò ſupereſſet quod petentibus dari potuiſſet, quodam die quædam vidua aduenit, quæ à Regis VVandalorum genero filium ſuum in captiuitatem fuiſſe ductum perhibuit, atque à viro Dei huius pretium poſtulauit, ſi fortè illius Dominus hoc dignaretur accipere, & hunc concederet ad propria remeare. Sed vir Dei mangopere quod petenti fœminæ dare potuiſſet inquirens, nihil apud ſe aliud niſi ſe inuenit, petentique fœminæ reſpondit, dicens; Mulier, quod poſſim tibi dare non habeo, ſed meipſum tolle, me ſeruum iuris tui eſſe profitere, atque vt filium tuum recipias,

me vice illius in seruitium trade. Quod illa ex ore tanti viri audiens, irrisionem potius, quàm compassionem credidit. At ille, vt erat vir eloquentissimus, & valde in exterioribus quoque studijs eruditus, dubitanti fœminæ citius persuasit, vt audita crederet, & pro receptione filij sui in seruitium Episcopum tradere non dubitaret. Perrexerunt ergo vterque in Africam. Procedente autem regis genero, qui eius filium habebat, vidua rogatura se obtulit, ac prius petiuit vt ei filium donare debuisset. Quod cùm vir barbarus typho superbiæ turgidus, gaudio transitoriæ prosperitatis inflatus, non solùm facere, sed & audire despiceret, vidua subiunxit, dicens: Ecce hominem hunc pro eo vicarium præbeo, & solummodo pietatem in me exhibens mihi filium meum vnicum redde. Cumque ille venusti vultus hominem conspexisset, quam artem nosset, inquisiuit. Cui vir Dei Paulinus respondit, dicens: Artem quidem aliquam nescio, sed hortum bene excolere scio. Quod vir gentilis valde libenter accepit, cum in nutriendis holeribus, quia peritus esset, audiuit. Suscepit itaque seruum, & roganti viduæ reddidit filium. Quo accepto, vidua ex Africana regione discessit. Paulinus verò excolendi horti suscepit curam. Cumque idem regis gener crebrò ingrederetur hortum suumque hortulanum quædam requireret, & sapientem valde esse hominem videret, amicos cœpit familiares deserere, & sæpius cum suo hortulano colloqui, atque sermonibus eius delectari. Cui Paulinus quotidie ad mensam holera vi-

rentesque herbas deferre consueuerat, & accepto pane ad curam horti remeare. Cumque diutius hoc ageretur, quodam die Domino suo secum sécretius loquenti ait, vide quid agas, & VVandalorum regnum qualiter disponi debeat prouide; quia rex citius & sub omni celeritate moriturus est. Quod ille audiens, quia ab eodem rege præ cæteris diligebatur, ei minimè tacuit, sed quod à suo hortulano, sapienti scilicet viro agnouisset, iudicauit. Quod dum rex audisset, respondit ilicò; Ego vellem hunc, de quo loqueris, hominem videre. Cui gener eius, venerabilis Paulini temporalis dominus respondit, dicens: Virentes herbas mihi ad prandium deferre consueuit. Has itaque hunc ad mensam meam deportare facio, vt quis sit, qui mihi hoc locutus sit, agnoscas. Factumque est. Et cùm rex ad prandium discubuit, Paulinus ex suo opere holera quæque virentia delaturus venit. Cumque hunc ex subito conspexisset, intremuit, atque accersito eius domino, sibi per filiam propinquo, ei secretum, quod prius absconderat, iudicauit, dicens: Verum est quod audisti. Nam nocte hac in somno, sedentes in tribunalibus contra me iudices vidi, inter quos iste etiam simul sedebat, & flagellum, quod aliquando acceperam, eorum mihi iudicio tollebatur. Sed percunctare quisnam sit. Nam ego hunc tanti meriti virum, popularem, vt conspiciunt, esse non suspicor. Tunc gener regis secretò Paulinum tulit, & quisnam esset inquisiuit. Cui vir Dei respondit: Seruus tuus sum, quem pro filio viduæ vicarium susce-

pisti. Cumque ille instanter requireret: vt non quis esset, sed quid in sua patria fuisset, indicaret, atque hoc ab eo facta iteratione frequentis inquisitionis requireret, vir Dei constrictus magnisque coniurationibus, iam non valens negare quid esset, episcopum se fuisse testatus est. Quod possessor eius audiens valdè pertimuit, atque humiliter obtulit, dicens: Pete quod vis, quatenus ad terram tuam à me cum magno munere reuertaris. Cui vir Domini Paulinus ait: Vnum est beneficium, quod impendere mihi potes, vt oẽs ciuitatis meæ captiuos relaxes. Qui cuncti protinus in Africana regione requisiti, cum onustis frumento nauibus pro venerandi viri Paulini satisfactione in eius comitatu laxati sunt. Post non multos verò dies Vvandalorum rex occubuit, & flagellum, quod ad suã perniciem, dispensante Deo pro fidelium disciplina tenuerat, amisit. Sicq; factum est, vt omnipotens Dei famulus Paulinus vera prædiceret, & qui se solum in seruitium tradiderat, cum multis à seruitio ad libertatem rediret: illum videlicet imitatus, qui formã serui assumpsit, ne nos essemus serui peccati. Cuius sequens vestigia Paulinus, ad tempus voluntariè seruus factus est solus, vt esset postmodum liber cum multis.

D. Gregorius Magnus homil. 36. in Euangelia. De Theophanio comite, misericordiæ actibus dedito, eiusq; felici & sancto transitu.

CAP. IV.

FVit in Centumcellensi vrbe Theophanius comes,

comes, vir misericordiæ actibus deditus, bonis operibus intentus, hospitalitati præcipuè studens. Exercendi comitatus actibus occupatus, agebat terrena & temporalia, sed vt post ex fine eius claruit, magis ex debito, quam ex intentione. Nam cùm appropinquante mortis eius tempore, grauissima aëris tempestas obsisteret, ne ad sepeliendum duci potuisset, eumque coniunx sua cum fletu vehementissimo requireret, dicens: Quid faciam? quomodo te ad sepeliendum eijcio, quæ ostium domus huius egredi præ nimia tempestate non possum? Tunc ille respondit: Noli mulier flere, quia mox vt ego defunctus fuero, aëris serenitas redibit. Cuius protinus & voce mors, & mortem serenitas est secuta. Cuius manus ac pedes podagræ humore tumescentes, & versi in vulneribus fuerant & profluente sanie putebant. Sed cúm corpus illius ex more ad leuandum fuisset detectum, ita manus pedesque illius sani reperti sunt, ac si vnquam vulneris nihil habuissent. Ductus itaque ac sepultus est, eiusque coniugi visum est, vt quarto die in sepulchro illius marmor, quod superpositum fuerat, mutari debuisset. Quod videlicet marmor corpori eius superpositum dum fuisset ablatum, tanta ex eius corpore flagrantia odoris emanauit, ac si ex putrescenti carne illius pro vermibus aromata ferbuissent. Hæc igitur dixi, vt è vicino exemplo ostendere possem, nonnullos & secularem habitum gerere, & secularem animum non habere. Quos enim tales in mundo necessitas ligat, vt ex omni parte exui à mũdo nó possint, sic debet ea,

quæ mundi sunt, tenere, vt tamen eis ne sciant ex mentis fractione succumbere. Hoc ergo cogitare, & cùm relinquere cuncta quæ mundi sunt, nó potestis, exteriora bene exterius agite, sed ardẽter interius ad æterna festinate. Nihil sit, quod desiderium vestræ mentis retardet, nullius vos rei in hoc mundo delectatio implicet. Si bonum diligitur, mens in bonis melioribus, id est, in cælestibus, delectetur. Si malum metuitur, mala animo æterna proponantur: dum illic esse cõspicit & amplius quod diligat, & amplius quod pertimescat, hic omninò non hæreat. Ad hæc agenda habemus mediatorem Dei & hominum, adiutorem nostrum, per quem citius cuncta obtinebimus, si ad illum vero amore flagramus: qui viuit & regnat cum Patre, &c.

D. Gregorius Magnus homilia 13. in Euangelia, De quodam patrefamilias, qui cum tota domo sua hospitalitatem exercens, tandem meruit ipsum Christum Dominum hospitio suscipere.

CAP. V

OPinata res est valde, & seniorum nostrorum nobis relatione tradita. (*Ioann. Diaconus libro 2. cap. 22. hæc refert de ipso S. Gregorio Vide inf. cap. 13.*) Quidam paterfamilias cum tota domo sua, magno hospitalitatis studio seruiebat. Cumque quotidie ad mensam suam peregrinos susciperet, quodam die peregrinus quidam inter alios aduenit, ad mensam ductus est. Dumque paterfamilias ex humilitatis consuetudine aquam vellet in eius manibus fundere, conuersus vr-

ceum accepit, sed repente eum, in cuius manibus aquam fundere voluerat, non inuenit. Cumque hoc factum secumipse miraretur, eadem nocte ei Dominus per visionem dixit: Cæteris diebus me in membris meis, hesterno autem die me in memetipso suscepisti. Ecce in iudicium veniens, dicet: Quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Ecce ante iudicium cùm per mẽbra sua suscipitur, susceptores suos etiam per semetipsũ requirit, & tamen nos ad hospitalitatis gratiam pigri sumus. Pensate fratres, quanta hospitalitatis virtus sit. Ad mensas vestras Christum suscipite, vt vos ab eo suscipi ad conuiuia æterna valeatis. Prębete modò peregrino Christo hospitium, vt vos in iudicio non quasi peregrinos nesciat, sed vt proprios recipiat ad regnum, ipso adiuuante qui viuit & regnat Deus in sæcula.

Ex vita S. Ioannis Archiepiscopi Alexandrini, qui dictus fuit Eleemon. id est, misericors siue Eleemosynarius, quomodo Troilum Episcopum auarum ad liberalitatem & misericordiam induxerit, deque premijs illorum, qui in pauperes sunt liberales. Vita huius author Simeon Metaphrastes, & citatur à Laurentio Surio Tomo 1. Vit. Sanct.

CAP. VI.

TRoilus Episcopus, cúm esset auarissimus & parcissimus, hunc in modum à Ioanne Arhiepiscopo & Patriarcha inductus est ad amorem eleemosinæ: In Ptochotrophium, quod ipse construxerat, vt solebat, vadens, assumit etiam Troilum. Cuius comitem cùm cogno-

nisset habere in sinu triginta libras auri: Sunt, inquit, á te hodie curandi, sanctissime Troile, nostri in Christo fratres. Ille autem tanquam eo sermone pudore motus, & volens non existimari tenax & sordidus, sed potius simplex & liberalis, iubet ei, cui creditæ fuerant pecuniæ, vnicuique eorum, qui illic erant, pauperum, præbere vnum nummum. Cum verò totum aurum iam fuisset consumptum, & aduentitius ille, & non ex affectione ardor ad eleemosynam fuisset refrigeratus, grauis dolor & magna pœnitentia incessit inuoluntarium benefactorem. Domum itaque reuersus, inopinato horrore & febre correptus, decumbebat in lecto. Cùm esset autem iam hora prandij, eum ad conuiuium inuitat Patriarcha. Qui cùm accepisset quemadmodum se haberet, & caussam morbi non ignoraret, non sustinuit eum quidem despicere sic vexari & pati, se autem inire conuiuium: sed statim surgens, ad ipsum venit, & dicit subridens: Ne putes, ô comminister, me tibi verè dixisse, vt è domo tua largireris fratribus secundùm Deum: sed quoniam tunc aurum non habebat ad manum comes meus, accepi à te mutuò. Nunc verò adsum, triginta, inquit, libras ad te afferens, quas etiam saluas reddo tuæ virtuti. Postquam ergo solum vidit aurum in manibus patriarchæ, horrorem vicit, mala febris discessit, vires ei redierunt, & visus est habens vultum alacrem & viuidum: vt hinc fieret manifestum, quod omninò redditum, morbum soluit, hoc etiam primum ablatum, eum vocauit, cum non esset.

Cùm

Cùm aurum ergo in illius manus dedisset Patriarcha, postulabat vt literis ei mercede cederet. Ille autem libenter sua manu conscribit syngrapham, quæ sic habebat: Deus misericordiæ & clementiæ, ipsam mercedem redde Ioanni, meo Domino & Patriarchæ Alexandriæ, triginta auri librarum, quæ à me fuerunt distributæ pauperibus. Ego enim mea accepi. Patriarcha ergo accepto chirographo, illum quoque simul accipit, mensæ futurum participem. Quem cùm comedisset, dormientem volens Deus excitare à graui somno auaritiæ, & efficere vt sciret quanta fuerit priuatus remuneratione, & disceret benignitatem, ei immittit quodammodò ecstasim, & videbatur sibi videre domum quandam pulcherrimam & splendidissimam, qua cum elegantia & magnitudine nulla poterat conferri. Supra vestibulum autem inscriptus erat titulus aureis literis: Mansio & requies æterna Troili Episcopi. Postquam verò his lectis est lætatus existimans domum sibi datam fuisse ab Imperatore, accedit vir quidam insignis, & qui videbatur esse vnus ex senatu habitu similis Cubiculario, habens quosdam alios ante se ambulantes. Qui postquam appropinquauit vestibulo, adspiciēs ad fores, iubet quamprimùm deijci titulū: pro illo autē poni alium quem, inquit, iubet Dominus orbis terræ. Statim autem fuit positus, hanc habens inscriptionem: Mansio & requies æterna Ioannis Archiepiscopi Alexandrini, empta triginta libris auri. E somnò itaque surgens, obstupefactus, exposuit Patriarchæ visionem, & ipse suum vitium animaduertis-

uertit,& mores mutauit,&facere eleemosynam ardentur est aggressus,& pro eo,quòd erat prius parcus & tenax,ad dandum manum habuit promptissimam.

Simeon Metaphrastes in vita eiusdem D. Ioannis Eleemosynarij. Habetur in Tom. 1. Surij memorabilis hist. de Petro Publicano, qui prius immisericors & durus erga pauperes, admirabilem induit misericordiam & liberalitatem.

CAP. VII.

CVM essem in Africa, habitabam apud quendam Publicanum, valdè quidem diuitem, sed admodum immisericordem, & pauperem, quod attinet ad misericordiam. Cùm autem accidisset, vt tempore hyberno Sol luceret calidius, pauperes simul congregati calore fruebantur. Vt solet autem in his euenire domos enumerabant: illas quidem, quæ erant misericordiam & sua communicantium, beantes: eas autem, quæ possidebantur à parcis & nihil elargientibus, miseras dicentes & exsecrantes, cum quibus, inquit, etiam meum connumerârunt dominum. Sic itaque inuicem rogabant, an aliquis vnquam illinc fuisset eleemosynæ particeps. Cùm verò nullus esset ex omnibus, qui affirmaret se accepisse, vnus ex illis: Sed quid, inquit, mihi dabitis, si ego hodie recedens illinc, consecutus fuero misericordiam? Cùm autem ea de re pacta conuenta inter se fecissent, pauper cùm fuisset ex aduerso vestibuli publicani, inuenit ipsa hora pistorem trahentem mulum pane onustum, ipsumque venientem per

viam,

viam, quæ tendit ad ædes. Cùm ergo pauperem ex aduerso stantem vidisset Publicanus, & solo tristi habitu prouocantem eum ad misericordiam: neque enim vel solam vocem audebat emittere, ne virum irridaret alienum à misericordia: sic quoque furore percitus, vno pane arrepto, & eo vsus tanquam lapide, iecit in pauperẽ. Quem ille protinus accepit, & abiens ostendit alijs, affirmans quòd accepisset ab ipsis manibus publicani.

Nondum duo dies præterierant, & Publicanus morbo correptus mortifero, cùm mentis subijsset ecstasin, videbat à se exigi rationem suarum actionum. Deinde etiam videbatur adesse trutina, vtraque discernens: in cuius sinistra quidem lance videbat nigros congregatos, & multa eius turpia facta in lance deponentes. In dextera autem, viros quidem candidatos, & forma terribiles assistentes: nihil verò boni inuenientes, quod contra possent in lance collocare, esseque mœstos, & tristes, & dicentes: Nihil habemus aliud, quod opponamus, nisi panem illum, quem duobus ante diebus, & nec ipsum quidem spontè, dedit cuidam pauperi. Cùm in altera itaque lance eum imposuissent, fecerunt trutinam ex vtraque parte ex æquo propendentem. Tunc illi Publicano dicunt viri candidati: Recedens adde huic pani, & operare. Nam illi, quos vides, nigri sunt te accepturi. Cùm statim itaque experrectus esset, & ad se redijsset, agnouit vera esse, quæ visa fuerant. Nam quæcunque ab ineunte ætate ab eo facta fuerant, & quorum iam erat oblitus, viderat illos

los æthiopes vtique congregantes, & in lancem imponentes. Quamobrem sæpè obstupefactus, Papæ dicebat, quanta est virtus eleemosynæ? Si enim vnus panis, isq; per iram pauperi proiectus, tantum potuit: à quàm multis malis se poterit liberare, qui hilariter bonis suis impertitur pauperes? Adeò ergo munificè vsus est eleemosyna, & tam abundè ambabus, vt dici solet, effudit manibus, in ventres pauperum infundens: vt postquam omnia profudisset, ne suo quidem parceret corpori, sed eo quoque aleret pauperes, vendita libertate, vt paulò post clarius ostendemus.

Ei enim eunti in telonium, occurrit nauta nudus ex naufragio. Quem quidem cùm vidisset, veste statim se exuens, quæ erat delicata & sumptuosa, ei donat, multũ precatus, vt ea perpetuò indueretur. Ille autem partim quidem erubescẽs vti veste magnifica, partim verò aliarum quoque rerum egenus, in oro exponit vt venderetur. Cùm autem reuertens Puplicanus, eam vidit pendentem, magno fuit affectus dolore, & erat tristis, reputãs quòd nõ ei licuisset relinquere pauperi aliquod monumẽtum suæ misericordiæ. Hæc cùm cogitaret, ei obrepit somnus. In somnis aũt ad eum accedit vir quidam insignis, sole specie alacrior: crucem quidem habẽs in capite, indutus autem veste quã ipse dederat nautæ. Qui cùm propè accessisset. Cur, inquit, chare Petre (hoc enim erat nomen publicano) angeris & cruciaris? Ille autem perinde ac si nõsset, quisnam esset qui loquebatur: Quoniã, inquit, Domine, quæ tu nobis abũdè

præbes

prębes, ea nonnullis sæpè impertientes, non videmus eos rectè vti iis, quæ data sunt, propter turpe lucrum. Ille nondum implêrat orationem, & qui apparuerat ostendens ei vestem, Agnoscis ne hac inquit? Cùm is auté auffirmâsset, ille rursus: Ecce, inquit, ex quo tu mihi eam prębuisti, ea perpetuò induor.

Postquam autem eum dimisit somnus, hæc mente agitans, Benedictus Dominus, aiebat: Si Christus videtur esse vnus ex indigentibus, non desistam, donec ipse quoque sim vnus ex ijs minimis. Statim ergò vocato Procuratore domus, qui fuerat ab ipso emptus: Volo, inquit, tibi credere quoddam arcanum, quod si enuntiaueris, aut nisi affectum reddideris, quod volo, procul recedes à meo conspectu, & venderis in barbara regione. Hæc cùm dixisset, decē libras auri ei tradit, quæ erant ei soluendę ob negotiationé. Deinde, Me quoque, inquit, assume ad hanc negotiationem. (Hoc est enim arcanum) & cùm me abduxeris ad partes sanctæ ciuitatis, illic me vende Christiano alicui tanquam mancipium. Quod autem ad te ex eo redibit pretium, quantumcunque fuerit, detur pauperibus. Cum, postquam diu institisset, vix tandem ei persuasisset, venit cum eo Hierosolyma. Quo in loco cùm in quendam amicum, qui erat quidem arte aurifex, incidisset Procurator (erat autem ei nomen Zolius, qui propter aliquem casum redactus erat ad inopiam (\ Seruus est, inquit, mihi valdè bonus: quem si me audiens emeris, nihil erit impedimento, quo minus ad pristinam redeas felicitatem. Est enim non solùm

solum bonis moribus, sed etiam in fundendo auro summè exercitatus. Fuerat enim Petrus huic quoq; arti suummè deditus. Ille autem statim in medium adducens paupertatem, cum qua cōflictabatur, dicebat se non posse eum emere. Sed tamen ille verbis amici persuasus, & auro accepto fœnori, emit zelo feruentem Petrum triginta nummis. Quos cùm accepisset Procurator, iuit Constantinopolim.

Licebat ergo videre eum, qui propter Christum voluntariam susceperat seruitutem, diligentissimè domino suo inseruientem in omnibus, quæ ad vsum domus pertinebant, ieiunijsque vacantem & vigilijs: quæ faciebant, vt res domini incrementum acciperent, & vt benedicerentur eius vltima, sicut Iobo, magis quàm priora. Qui etiam summam eius virtutem venerans, cogitabat eum manumittere, etiam si ille id minimè admiserit, volens potius in seruitute propter Christum perpeti, quàm cum libertate quiescere. Sed quis dicere omninò potuerit eas, qui illi à maligno inferebantur, affectiones? Quicunque enim erant è familia, tanquam amotæ mentis quenquem reputantes, aliquando quidem eum irridebant: aliquando autem alapas infligeabant, & non desistebant ei omnibus modis adferre molestiam. Quotiescunque autem contigisset eum contumelijs à conseruis affectum, dormire cum animi ægritudine, toties ei assistebat in somnis, qui in Aphrica ab eo visus fuerat, ferensque eius vestem, & prætium triginta aureos habens in manibus, Ne sis tristis, aiebat, frater Petre.

Ego

Ego enim etiam tuum accepi pretium, ſicut prius veſtem.

Interceſſit aliquantulum temporis, & quidam, qui erant eiuſdem cuius Petrus regionis, arte aurifices, voti cauſa & adorationis, peruenerunt ad loca veneranda. Quos Dominus eius, vt qui eſſent eiuſdem artis, domum ductos accepit omni benignitate. Petrus autem cùm eis miniſtraret, & viros agnouiſſet, ſeipſum cælabat pro viribus, & omnibus modis conabatur latere. Illi verò tanquam per figuram corporis eum indagantes, agnouerunt. Et primum quidem inter ſe ſuſurrabant: dubitationum enim eis afferebat ſimilitudo. Poſtquam autem illum ipſum eſſe apertè cognouerunt, communiter eum ſtatim alloquentes, qui eos inuitauerat: Quid ſibi vult dixerunt, quod vir talis tibi miniſtrat, qui eſt vnus quidem ordinis ſenatorij, ſplendore autem nulli eſt ſecundus? Is enim, qui nunc nobis ſeruit in menſa, eſt Petrus Publicanus, de quo quidem Imperator magnum accipit dolorem, magnum autem Senatus quoque, vt qui euanuerit. Eos hæc verba dicentes cùm audiſſet Petrus, ſtatim humi quidem iacit diſcum, quem habebat in manibus: curſu autem deſcendit ad veſtibulum, in quo adſtabat quidã adoleſcens ab ortu ſurdus & mutus, qui nutu poterat claudere & aperire. Cui Petrus, Tibi dico, inquit, qui es ſurdus & mutus, In nomine Chriſti Dei noſtri audi me, & aperi. Ille autem, Sicut iubes, reſpondit: & ſtatim aperuit. Ille verò currens, protinus eſt egreſſus. Deinde adſcendens ianitor lætus, narrauit quod ipſum

fecerat miraculum. Dicebat enim se vidisse flãmam ignis, procedentem ex ore magni Petri, ad aures eius peruasisse. Quæ, inquit, cùm me totum circumfulsisset, repétè fecit audire & loqui. Hæc cùm narraret is, qui prius erat surdus & mutus, subijt omnes stupor & admiratio, & statim quã maxima potuerunt celeritate, aggressi sunt eum persequi. Cùm vbique autem scrutati essent, non potuerunt eum, quem quærebant, comprehendere. Quamobrem eos magna subiit pœnitentia, & deplorabant, quòd non magis animum attendissent: quo factum erat, vti Dei hominem tantis afficerent contumelijs, verberantes, & insultantes, & ipsum quotidiè irridentes.

Nicephorus Callistus Ecclesiast. hist. lib. 18. cap. 34. De liberalitate Ioannis Eleemosynarij in pauperes, eius morte, & quomodo Imperat. eius ligneo lecto vsus sit.

CAP. VIII.

IOhannes Archiepiscopus Constantinopolitanus, post episcopatus sui annos tredecim, ex hac vita decessit. Qui quòd voluptates expugnârit, animique perturbationes coërcuerit, & imperium in ventrem exercuerit, νηστευτὴς, hoc est, ieiunator, á Byzantijs cognominatus est; vir ex idiotarum quidem ille & opificij non inhonesti ordine progressus, sed qui propter præstantem virtutem ad episcopatus fastigium sublatus sit. De quo cum multa alia memoratu digna prædicantur, tum illud maximè celebratur, quòd propter suam erga pauperes affectionem & misericordiam, pluribus ab Impera-

peratore talentis mutuo sumptis, syngrapham illi dederit, qua substantiam suam mutuæ pecuniæ tanquam hypothecam opposuit atque impignorauit. Cæterùm postquam is è vita migrauit, Mauricius Antistitis facultates inquirens, paupertatem eum magnopere consectatum fuisse comperit: eumque de virtute tanta admiratus, syngrapham statim discerpsit: & lectulum tantùm ligneum, qui in bonis eius repertus est, & amiculum laneum tenuo admodum, nec non penulam quandam deformem, (fuerat namq; Ioannes malè vestitus, frugalitate vitæ conspicuus) in aulam imperialem inferri iussit, eaque rebus omnibus prætulit. Et ieiuniorum solemni tempore deinceps, lectis ex auro & lapillis pretiosis concinnatis, sericisque vestibus, & alijs imperialibus delitijs valedictis, ligneo Præsulis eius toro noctibus totis vsus est, gratiam quandam diuinam ex eo se consecuturum existimans:

Simeon Metaphrastes in vita S. Ioannis Eleemosynarij, quæ habetur tom. 1 Laurentij Surij. De clerico bigamo, qui Ioanni Patriarchæ in penuria constituto ingentem copiam frumentorum & auri obtulit, vt Diaconus ordinaretur, & à Ioanne repulsus est.

CAP. IX

CVm magna multitudo eorum, qui manum Persicam effugerant, confugisset Alexandriam, & esset magni alimenti penuria, maximè quòd nec illo tempore Nilus asscendisset, vt consueuerat, & pecuniæ Ecclesiæ essent consumptæ; coactus est ille magnus mille libras

auri mutuas accipere ab aliquibus. Cúm autem eas quoque consumpsisset, agitabatur magna solicitudine, & Dei orabat benignitatem, vt in rebus dubijs aliquam viam excogitaret. Sed etiamsi ad tantam redactus fuisset inopiam, non fuit tamen victus à calamitate, non diuinas leges & sacras constitutiones affecit dedecore, nec intermisit commissum sibi gregem accurratè regere. Itaque cùm quidam clericus ex ijs, qui secundas nuptias contraxerant, abundans diuitijs, vellet consequi gradum Diaconatus, resciuisset autem has Patriarchæ angustias, & arripuisset tempus tanquam oportunum, si pecunijs leuata inopia assequeretur id, quod desiderabat, chartam tradit beato Ioanni, quæ sic habebat: Cùm accepissem angustias, in quas redacta est munifica dextera mei domini, non existimaui oportere me quidem degere in delicijs, & rerum abundantia, dominum autem meum redactum esse in angustias. Sunt apud me frumenti quidem multa millia, auri autem centum libræ & quinquaginta: eas velim per te dare Christo, si tantùm iudicatus fuero dignus eius diaconatu per sanctam tuam ordinationem. Inuentum est enim alicubi quid dictum fuisse apud Apostolum, ex necessitate legis quoque fieri translationem.

Eum ergo seorsum accersit Patriarcha, non volens multis præsentibus eum afficere dedecore, & dicit ei: Tua quidem oblatio, ô fili, est magna & huic tempori necessaria. Sed est vitiosa, & propter hoc ipsum non ad admittenda.

Non

Non ignoras enim, quod oues, quæ ex lege offerebantur, (*Leuit.22. Gen.4.*) si non essent vitij expertes, etiamsi essent magnæ, non poterant admitti ad sacrificium. Qua de causa nec munera Cain Deo fuerunt accepta. Illud autem, Ex necessitate etiam fieri legis translationem, hoc ab Apostolo dictum esse scimus de lege veteri, (*Hebr.7.*) Quid enim tibi videtur, quod situm est apud fratrem Domini Iacobum ? (*Iacob. 2.*) Sic autem habet : Qui totam legem impleuerit, in vno autem lapsus sit, esse omnium reum. Fratres autem nostros pauperes, etiamsi nos versemur in inopia, at qui aluit Deus vsque in hodiernum diem, ipse eorum quoque de cætero curam gerat, si modò nos eius mandata seruemus immobilia. Quid est enim, quod facere non possit? aut quid sit difficile ei, qui quinque panes in deserto aliquando multiplicauit? (*Ioann.6.*) si decem modios, qui sunt in meo horreo, benedixerit, eos in magnam augebit multitudinem? Quamobrem tibi, ô fili, conueniet id quod Simoni dictum est in Actis: (*Actor.8.*) Non est tibi pars, neque sors in hac parte. Nondum ille dimissus domum re infecta redierat, cùm Magno Ioanni significatur, duas naues Ecclesiæ in portũ appulisse, ferentes ex Sicilia multa frumẽti millia. Quod quidem cum ille audiuisset, procidens in genua, Deo egit gratias, dicens : Qui te quærunt, Domine, & seruant tua mandata, non minuentur omni bono. (*Psalm.33.*) Quamobrem magnifico sanctissimum nomen tuum, quod non permiseris seruo tuo, vt tuam gratiam venundaret pecunia. Sed sic quidem in angustijs

dilatatus vir inclytus, non pro vſu rerum neceſſariarum prodidit accuratam regulæ obſeruationem.

Simeon Metaphraſtes in vita S. Ioannis Eleemoſynarij. Exemplum de eo, quod, qui ſimplum dat propter Deum, centuplum recipit, etiam in hoc ſæculo.

CAP. X.

AD magnum Ioannem, aliquando euntem ad Eccleſiam, accedit quidam nobilis, cui fures quas habebat facultates diripuerant, & qui ſic erat ad extremam redactus paupertatem. Cuius miſertus, quæ tam breui tempore acciderat, inopiæ, iuſſit ei dari quindecim libras auri. Ille autem, qui iuſſus fuerat dare, partim quidem cedens inobedientię, partim autem ſuggeſtioni eorum, qui adminiſtrabant res Eccleſiæ, tanquam non eſſent multa reliqua, vtpotè quòd neſciret magnus Ioannes theſaurum recondere, præbuit quinque tantùm ei qui rogauerat. Beato autem Ioanni ex Eccleſia egredienti, mulier quædam vidua admodum diues, ei tradidit chartam, in qua ſcriptum erat donum quingentarum librarum. Quam cùm legiſſet, intellexit ex ea, quæ in ipſo habitabat, gratia id quod non fuerat factum prout iuſſerat, de diminutione, inquam, quindecim librarum auri. Cùm eos ergo, qui id fecerant, accerſiuiſſet, de eo examinauit. Cùm ij autem de re geſta mentiri conarentur, & non ſolùm in re prius, ſed etiam mendaces exiſtere in ſermone, eo ipſo qui rogauerat accerſito, cũ reſciuiſſet eum accepiſſe ſolas quinque libras

auri, oſtendens illis chartam mulieris, A vobis, inquit, Dominus eſt exacturus alias mille. Si enim vos quindecim libras, vt à nobis ſtatutum fuerat, ei qui rogârat præbuiſſetis, mille & quingentas Deo præbuiſſet mulier. Vt autem factis fides fiat eius, quod vobis eſt incredibile, Accerſite mihi, inquit, hanc piam mulierem. Cùm ea autem acceſſiſſet, & aurum promiſſum attuliſſet: Dic mihi, inquit Patriarcha, an tantum pecuniæ ſtatuiſſes Deo offerre ab initio. Illa verò cùm ſenſiſſet illum non latuiſſe id, quod ſeorſum ab ea factum fuerat, magno metu correpta, vniuerſum arcanum enuntiauit, dicens, Reuera, domine, mille & quingentas libras ſcripſeram in charta tibi data. Paucis autem poſt diebus cùm eam euoluiſſem, inueni mille neſcio quomodo ſua ſponte deletas. Hinc iudicaui Deo omninò non placere, vt plures quingentis libris offerrem. Hæc illis, qui audiuerant, magnum metum iniecerunt: & accidentes ſimul ad pedes magni Ioannis, petierunt vt ſibi remitteretur peccatum inobedientiæ. Illi autem Christi amanti viduæ multam à Deo precatus benedictionem, dimiſit B. Ioannes, vt abiret in pace.

Simeon Metaphraſtes in vita S. Ioannis Eleemoſinarij Archiepiſcopi Alexadrini. Quanta humanitate vſus ſit D. Ionnes erga quandam pauperculam, atque item erga inopem quendam adoleſcentem.

CAP. XI.

IOannes Eleemoſynarius cùm iret aliquando ad diuinos martyres Cyrum & Iohannem,

plectitur adolescentem tanquam germani consobrini filium germanissimum. Dat ei pecunias, possessiones, alias multas facultates, coniungit eum matrimonio cuidam illustri fœminæ Alexandrinæ, & breui eum reddit ex obscuro nobilem, & abiecto insignem, ex paupere diuitem studens ostendere, esse verissimum diuinum illud verbum, quod dicit se non vidisse iustum derelictum, neque semen eius quærens panem.

Simeon Metaphrastes in vita S. Ioannis Eleemosinarij, Testamentum Ioannis Eleemosinarij.

CA[P]. XII.

CVM Ioannes Eleemosinarius in suam ciuitatem peruenisset Amathuntem, iussit Scribis vt scriberent testamentum, quod sic habebat: Ioannes humilis quidem seruus seruorum Dei, propter autem mihi impositam Pontificatus dignitatem, gratia Christi liber: Ago tibi gratias Domine Deus meus, quod me dignum censueris, qui tua tibi offerrem: & quod ex mundi bonis nihil aliud sit mihi reliquum, nisi tertia pars nummi: quam ipsam iubeo quoque dari pauperibus, qui sunt mihi fratres in Christo. Quando enim Dei permissione creatus fui Episcopus Alexandriæ, inueni in meo Episcopatu circiter octo millia librarum auri: ex oblatione autem piorum collegi denis millibus plures his pecunias. Quas cùm cognoscerem esse Christi, Christo etiam dare volui, cui nunc quoque trado animam. Cùm hoc testamentum suum fecisset ille magnus homo Dei, deposuit spiritum in manus Dei viuen-

 tis

tis. In eius autem sepultura fit miraculum, quod nulli cedit ex ijs, quæ vnquam facta sunt mirabilia. Nam cùm esset deponendus in æde oratoria admirabilium operum effectoris Tychonis, in quadam capsa, in qua erant condita duo corpora Episcoporum, videre licebat hæc corpora mortua veluti animata, tribuere cultum beato corpori. Nam à se inuicem seiuncta, id medium accipiunt.

Ex li.2.ca.22. vitæ S. Gregorij Magni, editæ à Ioanne diacono Romano, qui claruit anno Domini 872. habetur in Laurentio Surio 12. Martij. De hospitalitate S. Gregorij, quodque liberalitate sua in pauperes, meruerit à Deo peruehi ad summum sacerdotium.

CAP. XIII.

TAntæ hospitalitatis Gregorius in ipso etiam patriarchio permansit, vt exceptis his, quos tam per diuersas regiones, quàm Romę quoque Longobardorum perfidiæ gladios fugientes, Ecclesiæ stipe misericorditer nutriebat, quotidie ad mensam suam peregrinos quoslibet inuitaret. (*Vide eius Homel. 23. in Euang.*) Inter quos die quadam vnus accessit, in cuius manibus dum ipse ex humilitatis ministerio aquam fundere vellet, conuersus vrceum accepit: sed repente eũ, in cuius manibus aquam fundere voluerat, inuenire non potuit. Cumque hoc factum secum ipse miraretur, eadem nocte ei Dominus per visionem dixit: Cæteris diebus me in membris meis, hesterno autem die me in memetipso suscepisti.

Alio

Alio quoque tempore idem Gregorius iuxta consuetudinem suam præcepit sacellario, vt duodecim peregrinos ad prandium inuitaret. Qui pergens, iussa compleuit, eosq; ad mensam pariter ordinauit. Dum autem simul discũberent, intuens Papa, tredecim numerauit. Et accersito sacallario, cur contra iussionem suam tertium decimum inuitare præsumpserit, inquisiuit. Ille obstupefactus, conuiuantes peregrinos curiosius numerauit, & duodecim solos inueniens, veluti securus respondit: Crede mihi, honorabilis pater, non sunt nisi duodecim, sicut ipse iussisti. Ergo dum conuictus, sæpius duodecim identidem numeraret, ac tertiũ decimum, quem solus Papa videre poterat non videret, animaduertens spiritualis pater Gregorius virum propius discumbentem, vultus crebrò conuertere, & nunc adolescentem, nunc verò se vetulum veneranda quadam canicie simulare, finito conuiuio, duodecim quidem abire permisit tertiumdecimum verò manu suscipiẽs, in cubiculum suum induxit, vehementer adiurans, vt ei se nomenq; suum simpliciter prodere dignaretur. Qui respondens, dixit. Et cur interrogas de nomine meo, quod est mirabile? veruntamen citò memoria recognoscens, quia ego sum naufragus ille, qui quondam veni ad te, quando scribebas in cella monasteri tui ad cliuum Scauri, cui dedisti duodecim nummismata & argenteam scutellam, quam tibi miserat cum infusis leguminibus beata Siluia mater tua. Et hoc tibi pro certo sit cognitũ, quia ab illo die, quo mihi hæc hilari animo tribuisti, destinauit

uit te Dominus fieri Præsulem sanctæ suæ Ecclesiæ, pro qua & proprium sanguinem fudit, & esse te successorem atque Vicarium Apostolorum Principis Petri, cuius & virtutem imitatus es, cúm substantias offerentium diuideret, prout cuique opus erat (*Actor.2.4.*) Hæc audiens Gregorius, dixit: Et tu quomodo nosti, quòd tunc me Dominus præesse sanctæ suæ Ecclesiæ destinârit? At ille inquit: Quoniam ego Angelus eius sum, & tunc ab eo ad tuum inquirendum propositum destinatus. Tunc Gregorius, quia nondum manifestè viderat Angelum, prorsus expauit, sibique huuc taliter dicentem audiuit: Ne timeas, neque formides. Ecce enim remisit me Dominus vt sim tibi custos, quandiu fueris in isto mortali sæculo: quatenus, quamcunque rem petieris, per me apud eum fiducialiter valeas impetrare. Ilicò Gregorius in faciem suam corruit, dicens: Si propter pusillum meę paruitatis munusculum tanta mihi retribuit omnipotentissimus Dominus, vt & Pontificem me sanctæ suæ Ecclesiæ faceret, & custodem mihi suum Angelum deputaret: quanta putem mihi restitui, si in præceptis eius totis viribus permanens, plura studuero de pluribus erogare?

Igitur incipiens tantum largior esse de collato temporali commodo, quantum certior de recipiendo præmio sempiterno cunctorum patrimoniorum prædiorumque reditus, ex Gelasiano polyptycho, cuius nimirum studiosissimus videbatur pedissequus, adærauit, eorumque pensionibus in auro argentoque collatis, omni-

omnibus ordinibus Ecclesiasticis, vel palatinis, monasterijs, cœmiterijs, diaconijs, xenodochijs, vrbanis, vel suburbanis, quot solidi quater in anno distribuerentur, Pascha scilicet, natali Apostolorum, natali sancti Andreæ, natalitioque suo polyptychum, quo hactenus erogantur, indixit.

Extra quos, primo Dominicæ resurrectionis diluculo, in basilica quondam doctissimi Papæ Vigilij, iuxta quam consuetudinaliter habitabat, ad impertiendum pacis osculum residens cunctis Episcopis, presbyteris, diaconibus, alijsque axomaticis, aureos erogabat. Natalitio verò Apostolorum, vel suo, mixtos solidos offerens, peregrinis nihilominus vestimenta donabat.

Omnibus omninò kalendis, pauperibus generaliter easdem species, quæ congerebantur ex reditibus, erogabat. Et suo tempore frumentum, suo vinum, suo caseum, suo legumen, suo lardum, suo manducabilia animalia, suo pisces, vel oleũ, paterfamilias Domini discretissimè diuidebat. Pigmenta verò aliaque delicatiora commercia primoribus honorabiliter offerebat, ita vt nihil aliud, quàm communia quædam horrea, communis putaretur Ecclesia.

Tribus millibus ancillis Dei, quas Græci Monastricas vocant, quindecim libras auri pro lectisternijs dedit, eisque pro quotidianis stipendijs octoginta libras annualiter conferebat. (*libro 6. Epistol.* 187.) De quibus Theoctisto patricio scribens, Harum, inquit, talis vita est, atque in tantum lachrymis & abstinentia districta

ſtricta, vt credamus, quia ſi ipſæ non eſſent, nullus noſtrum iam per tot annos in loco hoc ſubſiſtere inter Longobardorum gladios potuiſſet.

Quotidianis quibuſque diebus per omnium regionum vicos vel compita, infirmis ſeu qualibet corporis parte debilibus, coacta ſtipendia per conſtitutos veredarios emittebat. Verecundioribus verò antequam ipſe cibum caperet, à menſa ſua benedictionis Apoſtolicæ oſtiatim dirigere curabat ſcutellam: ita vt neminem prorſus exciperet miſericordiſſimi beneuolentia prouiſoris, quem ad fidem traxerat omnipotentis cognitio creatoris

Horum dum quendam pauperem in anguſtis andronarum receſſibus à veſpillionibus inueniri mortuum contigiſſet, æſtimans eum ſtipis inopia periјſſe, ita per aliquot dies, vt dicitur, à miſſarum celebratione vacando triſtatus eſt, tanquam ſi eum proprijs manibus (quod dictu nefas eſt) peremiſſet.

Exſtat vſque hodie in ſacratiſſimo Lateranenſis Palatij ſcrinio, huius confectum temporibus chartaceum prægrande volumen, in quo communis ſexus cunctarum ætatum ac profeſſionũ nomina, tam Romæ, quàm per ſuburbana ciuitateſuè vicinas, nec non longinquas maritimæ vrbes degentium, cum ſuis cognominibus, temporibus, & remunerationibus expreſſius continentur.

Chriſtianus Maſſæus lib. 16. Chronicorum. De Caroli Flandriæ Comitis & Martyris admiranda in pauperes liberalitate, Martyrio, & miraculis eiuſdem.

CAP.

CAP. XIV.

ANNO 1123. asperrima fuit hyems, intemperies aëris tanta, vt vix mense Maio florerent arbores, & imbribus sata perirent. Secuta fames intollerabilis in Gallia fermè biennio. Quo nobilis illius Caroli Flandriæ Comitis liberalitas admiranda patebat: qui quotidie omni petenti panem integrum dari fecit: ita vt semel apud Ipram vna hora octingenti pauperes totidem panes acceperint. Præterea consuetudo illi fuit, omnibus ferijs sextis tredecim pauperibus tredecim tunicas, tot paria calceorum, tot subuculas lineas elargiri. Ipse verò ijsdem ferijs (nisi præcipuum festum incidisset) in pane & aqua ieiunabat. Indutus cilicio, nudis pedibus, tunica talari, ne facile pedum nuditas videretur ad Ecclesiã manè properabat. Illic ad meridiem vsque deuotioni deditus permanebat. Interim ex principibus eius duo, præpositus sancti Donatiani, & præpositus aulæ coemerunt maximam frumenti copiam, vt venderent ad libitum suum. Sed Carolus fecit illis reddi pecuniam, frumentum verò distribuit indigentibus, alijs gratis, alijs competenti pretio. Quod dicti mercatores ægrè tulerunt, & ex alia die in mortem domini conspirauerunt. Itaque 2. Martij fer. 6. Indict. similiter 6. in templo sancti Donatiani, retro summum altare legentem psalmum Miserere, necauerunt ipsum fisso capite, & amputato brachio dextro. Cuius mors pretiosa ilicò miraculis ostensa est. Sepultus in Ecclesia sancti Christophori, iacuit à 6. Martij vsque ad sex-

ſextam Maij, quæ fuit ſecunda Dominica à die Paſchæ. Qua fuit ab Epiſcopo Tornacenſi, præſente Ludouico Groſſo rege Francorum leuatus, translatusque ad ſanctum Donatianum, adeò ſuaue redolens; vt apothecam aromatum crederes. Interfectores eius, partim VVilhelmus vicecomes Iprenſis occiderat, partim rex ipſe morti tradidit.

De hoc Carolo Comite Flandriæ, eiuſque virtutibus & obitu, plura ſcribit Iacobus Mayerus libro 4. Annalium Flandriæ, ſubiungitque hoc miraculum. Apportatus eſt ad funus Caroli ab Rengero Telone, debilis quidam adoleſcens Rogerius nomine, omnibus membris contractus, qui principis admotus corpori, ſubitò ſanus ac validus in pedes ſuas laudãs Deum ſubſilijt, quo protinus miraculo Helias Decanus Brugenſis, Trumolduſque Eccleſiæ Furnenſis Antiſtes, cum multa, quæ pariter adfuit, plebe in lætitiam effuſi, templi pulſabant æram, oſculo contingere corpus, ac nonnihil capilli eius barbæque ac veſtium deſumere gaudebant: vti ea inter domeſtica aſſeruarent ſacra.

Nicephorus Calliſt. lib. 12. cap. 42. Eccleſiaſt. hiſto. De vxore Imp. Theodoſij placilla eiusque virtutibus & magna in pauperes pietate.

CAP. XV.

THeodoſius, Imperator plurimum quidem Ambroſij doctrina & conſtitutionibus eſt delectatus. Non parum verò occaſionis & vtilitatis ei, ad pietatem ſcilicet, etiam attulit eius coniunx. Quotidie namque illi diuinas leges,

leges,quibus ipsa antea erudita fuerat,in memoriam reuocauit.Non enim illa se imperiali efferebat potentia,sed potius amorem erga Deum sibi ipsi veluti thesaurum conseruabat.Quátò namque illa maiora ab eo beneficia acceperat, tantò etiam quotidie charitatem in benefactorem suam adaugebat magis.Itaque eorum, quæ variis detinerentur morbis & membris partibusque corporis mutilati essent,omnis generis curam gessit,ipsaque per seipsam in rebus omnibus eis inseruiens. In illorum enim domicilia ventitabat, & qua quisque indigeret re, eam illi suppeditabat, & Ecclesiarum hospitales domos circumiés, eos,qui grauibus morbis lecto affixi erant,curauit. Non enim tantùm illorum attingebat ollas, & iuscula delibabat; sed & patellas admouebat,panem apponebat, ciborum frusta afferebat ,pocula eluebat,aliaque omnia promptè & feliciter obibat, quæ seruarum & ancillarum sunt officia.Ad eos verò, qui ministeriū eius, quod per manus ipsa suas peragebat, inhibere conabantur, dicere solita erat:imperio quidem cõuenit,vt aurum id largiatur.Ego verò manuum mearum opus pro imperio ipso, ei qui id semel contulit, offero.Viro autem suo talia verba frequenter subiiciebat:Considerare te semper, coniunx suauissime, oportet, & quisnam antea fueris,& in quem locum te euexerit vniuersitatis huius Deus. Si enim perpetuam eius rei obtinueris memoriam,non prorsus te ob accepta beneficia erga eum ingratum præstabis:sed ex præscripto legum Dei, quod ab eo

accepisti, gubernabis imperium: & ita eum, qui id tibi, vt fideli ministro, commisit, ritè coles E- iuscemodi verba accinens, quæ ei insita erant diuina excitauit semina, continuò admonitionum flexu ea rigans.

Ioannes Naucleris Chronicor. volum. 2. generation. 36. De horrenda quadam dæmonis voce in die sacro Pentecostes, & liberalitate Henrici III. Imper. in pauperes.

CAP. XVI.

HEnricus III. Imper. fuit natura iucundus, hominibus affabilis, coram omnibus humilis, hostibus terribilis, pauperibus pius & largus. Hic cùm aliquando festum Pentecostes apud Moguntiam celebraret, diabolo suadente, inter famulos Archiepiscopi & famulos Abbatis Fuldensis cõtentione suborta de locatione, post verba deuentum est ad verbera, ex quo Ecclesiæ pauimentum cruore repletur, sed Episcopis & alijs conuolantibus, pax inter dissidentes reformata est, templum purgatum atque cum multa deuotione. Missa celebrata est. Cùm verò cantaretur: Hunc diem gloriosum fecisti, vox ab aëre lapsa est, dicens: Hunc diem bellicosum ego feci. Quo audito, rigentibus omnibus: Imperator diligenter intendens lætitiam diaboli: Tu, inquit, omnis malitiæ inuentor & incentor, diem bellicosum & arrogantibus luctuosum fecisti: sed nos per Dei gratiam, qui illum gloriosum fecit, pauperibus & indigentibus gratiosum faciemus; & mox reincepta Sequentia, solemni ploratu gratiam Dei inuocabant, completaque cum deuotione Missa, omnibus paupe-

ribus

ribus per præconem vocatis, omnia pretiosa cibaria, quæ sibi & curialibus præparata erant, in vsus illorum consumpsit: ipseque pius Imperator, cum cæteris Prælatis ac ministris, proprijs manibus illis seruiuit.

Theodoritus lib.1.cap.18. Ecclesiast. histor. De S. Helena Imperatricis in religiosas virgines pietate & humili ministerio.

CAP. XVII

ILlustrissima, & maxima digna admiratione Imperatrix Helena mulieres, quæ toto vitæ tempore virginitatem excolebant, primùm omnes in vnum congregari, & sedibus præparatis accumbere iussit: deinde illa ipsa ancillæ munus exsequi, apponere cibaria, pocula illis porrigere, fundere vinum, & gutturnium cum malluuio adferre, aquam denique earum manibus, dum lauant, ministrare non dedignata est.

Ioannes Nauclerus historicus generatione 36. De Leonis IX. Pontif. Max. in pauperes pietate, & miraculo circa leprosum patrato.

CAP. XVIII.

LEo iste pontif. vir fuit pietate, innocentia, benignitate, gratia, hospitalitate adeò insignis, vt domus eius peregrinis & pauperibus semper pateret. Nam cum semel ante fores suas leprosum inuenisset, eumq; præ misericordia collocari in lecto suo mandâsset, apertis manè à ianitore foribus, nusquam pauper inuentus est. Christum pauperis nomine eò iacuisse

à cætero esset corpore resecta, contigit vt hactenus incorrupta perduret. Denique in vrbe regia, quæ à regina quondam vocabulo Bebba cognominatur, loculo inclusa argenteo, in Ecclesia S. Petri seruatur, ac digno à cunctis honore veneratur.

Ioannes Moscus Euiratus in Prato spirituali cap. 185. (De authoritate & antiquitate huius libri, vide Præfationem Aloysij Lipomani in eundem.) De muliere Christiana, quæ eleemosynis virum gentilem Christo lucrifecit, & pecunias in pauperes erogatas, sextuplicatas, admirabili diuinæ prouidentiæ modo recepit.

CAP. XX.

CVm in Samo insula essemus, narrabat nobis venerabilis pauperum cultrix Maria mater domini Pauli candidati, dicens: Cùm essem in ciuitate Nisibæ, erat ibi Christiana mulier virum habens gentilem. Erant autem pauperes, habebant tamen quinquaginta numismata. Die verò quadam ait vir vxori suæ: Demus hæc numismata fœneratori, vt aliquod solatium ex eis capiamus. Ea enim sigillatim consumimus, & deficiunt. Respondens autem illa bona vxor, ait viro: Si placet ea fœnerari, veni, demus illa sub fœnore DEO Christianorum. Dicit ei vir eius: Et vbi est Deus Christianorum, vt demus ei? At illa: Ego tibi ipsum ostendam: Si enim huic dederis ea, non solùm non illa perdes, sed & vsuras tibi persoluet, & capitale duplum reddet. Qui ait illi: Eamus, ostende mihi illum, & demus ei. Illa verò assumens virum suum duxit in sanctam Ecclesiam. Habet aũt Ecclesia il-

la quinque magnas ianuas. Cum autem induxisset illum in Ecclesiæ porticum, ostendit ei Pauperes, dicens: Istis si præbueris, Deus Christianorum ipsa accipit. Isti enim omnes sui sunt. Qui mox cum gaudio numismata cœpit erogare pauperibus: Reuersique sunt in domum suam. Cum vero post menses tres necessitate sumptuum angustarentur, ait vir vxori suæ Soror, nihil, vt, video, daturus est nobis Deus Christianorum ex debito illo, & nunc angustamur inopia. Respondit mulier, & ait illi; profectò dabit. Vade vbi illa dedisti, & exhibebit ea tibi cum omni alacritate.

Quo audito, ille currens abijt in sanctam Ecclesiam. Veniensque in locum, vbi erogauerat numismata pauperibus, & circuens totam Ecclesiam, neminem vidit, qui sibi debitum redderet, nisi solos pauperes denuo sedentes. Cum ergo cogitaret in seipso, cui diceret aliquid, vel à quo exigeret, adspexit ante pedes suos in marmore iacere numisma vnum ex illis, quæ pauperibus ipse erogarat, inclinansque se & accipiens illud, abijt in domum suam, & ait coniugi suæ: Ecce profectus sum in Ecclesiam, & crede mihi, mulier, quia Deum Christianorum non vidi, vt dixisti, nullusque mihi aliquid dedit, nisi quòd hoc numisma ibi positum vidi, vbi ego prius erogaueram. Tunc ait ad eum mulier illa mirabilis: Ipse est, qui tibi hoc inuisibiliter præstitit: ille enim inuisibili potestate manus suæ disponit hunc mundum. Sed vade, domine mi, eme nobis aliquid, vt comedamus hodie: rursusq; ipse prouidebit nobis. Abijt ille,

& emit

&c emit sibi panem, & vinum, & piscem, & veniens domũ dedit vxori. Quæ accipiens piscem, cœpit ipsum purgare, exenteransq́; illum, inuenit in visceribus eius lapidem valde mirabilem, ita vt miraretur mulier illius pulchritudinem. Non tamen sciebat quid esset. Seruatum autem ostendit reuertenti viro, dicens: Ecce hunc lapidem in pisce reperi. Videns autem & ipse miratus est quidem ipsius pulchritudinem, ignorabat tamen quid esset. Cùm autem comedisset, ait vxori: Da mihi lapidem, vt vadam & vendam illum, si quid fortassis pretij de illo accipere contingat. Neq; enim, vt dixi, nouerat & ipse, quid esset, vtpotè simplex & rudis. Tulit itaq; lapidem, & abijt ad trapezitam, cuius erat proprium talia emere & vendere, inuenitq́; illum iam clausis omnibus egredientem, (ad vesperum enim dies erat) & ait illi: Vis emere hunc lapidem? Ille verò considerans lapidem, dicit ei: Quid vis vt tibi pro eo soluam? Ait autem ille: Da quicquid vis. Ad quem ipse: Accipe, inquit, quinq; numismata. Putans autem venditor quia illuderet sibi, dicit ei: Et tantum vis pro illo persoluere; Existimans trapezita, quòd ita ille per ironiam loqueretur, ait ipsi: Accipe decem pro eo numismata. Venditor iterum se irrideri arbitrans, tacuit. Dicit illi trapezita: Viginti numismata accipe. Ille autem tacebat, nihil respondens. Cùm verò ad triginta, quadraginta, & quinquaginta numismata emptor asscenderet, & se daturum ea iuramento affirmaret, cœpit ille amplius lapidem æstimare. Paulatim verò emptor adscendens vsque

ad trecenta numiſmata peruenit, dedit ue illa vendenti. Ipſe igitur, dato lapide, acceptaque pecunia, venit ad vxorem ſuam gaudens. Quæ cùm videret illum exſultantem, dixit: Quanto illum vendidiſti? putabat autem, quòd illum quinque, vel decem minutis vendidiſſet. Tunc ille trecenta numiſmata proferens, dedit illa vxori ſuæ dicens tanto ſe illum vendidiſſe. Illa verò ſummam diuinæ bonitatis clementiam admirans, dixit ei: Ecce Deus Chriſtianorum qualis eſt, quam bonus, quàm gratus, quam diues. Vides quia non ſolùm quinquaginta numiſmata tibi reddidit, quæ tu illi mutuaſti, ſed paucis diebus ipſa tibi ſex duplicata reſtituit? Agnoſce igitur, quia non eſt Deus alius, neque in terra, neque in cœlo, niſi ipſe ſolus. Ille verò miraculo admonitus, cùm experimento didiciſſet & ipſe veritatem, effectus eſt repentè Chriſtianus. Glorificauit Deum, & Saluatorem noſtrum Chriſtum cum Patre, & Spiritu ſancto, plurimas referens gratias prudentiſſimæ vxori ſuę, per quam vera Dei notitia ipſi in veritate conceſſa eſt.

Ioannes Moſcus Euiratus in Prato ſpirituali cap. 85. Propter ceſſationem conſuetæ eleemoſynæ vniuerſum Monaſterij triticum corruptum, & in mare proiectum eſt.

CAP. XXI.

IN monaſterio Abbatis Theodoſij in Scopulo. inter Seleuciam & Roſum Ciliciæ, conſuetudo fuit, vt in cœna Domini pauperes omnes, & pupilli regionis huius confluerent huc, & ac-

& acciperent medium tritici ſextarium, benedictiones tredecim,& ſextarium vini, mediumque ſextarium mellis pro quolibet. Ante hoc autem triennium, magna tritici ſterilitas fuit, vendebaturque triticum in regione hac, ſextarij xij. vero numiſmate. Cum ergo veniſſent ieiunij dies, dicunt Abbati noſtro quidam ex patribus: Noli, Domine pater, ſecundum conſuetudinem dare pauperibus triticum, ne deſit monaſterio. Triticum enim non inuenitur. Abbas autem cœpit dicere fratribus: Non infringamus, filij, benedictionem patris noſtri Theodoſij. Videte, mandatum ſenis eſt, non expedit nobis illud tranſgredi. Verè ipſe eſt, qui curam noſtri gerit. Fratres autem perſtiterunt in ſua ſententia, dicentes Abbati: Non ſuppetit nobis, quod dare poſſumus. Tunc Abbas contriſtatus ait illis: Ite, & ſecundùm, quod vultis, facite. Non itaque, vt conſuetum erat, dederunt benedictionem in die ſancto Cœnæ & Paraſceues. Profectus, poſtmodum, qui præerat horreis, aperit oſtia, & reperit triticum totũ germinaſſe. Quare coacti poſtea ſumus illud in mare proijcere. Tunc cœpit Abbas noſter dicere fratribus: Qui patris noſtri monita irrita facit iſta patitur. Labores nunc inobedientiæ metite: Quingentos modios daturi eramus, & patri noſtro Theodoſio per obedientiam placuiſſemus, fratresque noſtros pauperes conſolati fuiſſemus, nunc verò quinque ferè millia modiorum tritici perdidimus. Quid lucrati ſumus, filij? Quantum nobis ipſis nocuimus? Duo profectò mala egimus. Vnum, quia mãdatum patris noſtri

præteriuimus, alterum, quia ſpem in Deum non habuimus: ſed in horreo noſtro. Vel ex hoc diſcamus, fratres, quia Deus eſt, qui diſponit omne humanum genus, quodque ſanctus Theodoſius inuiſibiliter pro nobis filijs ſuis curam ſollicitè gerit.

Ioannes Moſcus capit. 175. Prati ſpiritualis. Glycas parte 4. Annalium. De Zenone Imperatore viro eleemoſynario.

CAP. XXII.

NArrauit nobis quidam patrum de Zenone Imperatore, dicens, quòd mulierem quandam in filia ipſius iniuriosè tractauerit. Hæc autem vacabat in templo Dominæ noſtræ ſanctæ Dei Genitricis orans eam & deprecans, & cum lachrymis dicens: Vindica me de Zenone Imperatore. Cùm ergò multis diebus hoc faceret, apparuit ei ſancta Dei Genitrix, dicens: Crede mihi, mulier, vltionem tuam ſæpè facere volui, ſed manus eius prohibet me. Erat enim valdè miſericors, & elemoſynas faciens.

Ioannes Moſcus capit. 201. Prati ſpiritualis. De quodam viro Conſtantinopolitano nobiliſsimo, cui pater moriēs, Dominum Ieſum Chriſtum reliquit curatorem, facultatibus ſuis penè omnibus, filio conſentiente, in pauperes erogatis.

CAP. XXIII.

NArrauit quidam patrum dicens: Adſcendi aliquando Conſtantinopolim cuiuſdam neceſſitatis gratia. Cumque in Eccleſia ſederem, ingreſſus eſt quidam ſecularis maximè

illustris, atque fidelissimus. Is cum adspexisset me, accedens salutauit cum omni charitatis officio. Et post salutationem sedit iuxta me & cœpit interrogare de his, quæ pertinerent ad animæ salutem. Cumque ego illi dicerem, quòd his qui ritè terrena disponunt, cælestia quoque donarentur. Bene, inquit, pater, dixisti. Nam verè beatus est, qui spem suam in Deum ponit, & seipsum totum committit Deo. Et dicebat: Ego filius fui cuiusdam sæcularis gloria clarissimi. Erat autem ipse pater meus eleemosynis maximè deditus, & plurima pauperibus distribuebat. Die ergo quadam vocauit me, & ostēdit mihi omnes pecunias, dicens: Fili, quid tibi gratius est, vt tibi dimittam pecunias illas an Christum curatorem tuum? Ego, cùm placerent mihi, quæ faciebat, respondi me Christū malle. Ista enim omnia præteriunt & hodie sunt, & cras non erunt. Christus autem manet in æternum. Quo ille cum audisset, omnia iam liberè, & larga manu pauperibus erogabat, ita vt moriens pauca admodum mihi relinqueret. Ego autem iam pauper effectus, humilis procedebam, spem meam habens in Christum, cui me ille reliquerat. Erat autem alius quidam diues valdè, & primarius, habens vxorem fidelem Christo, & timentem Dominum, habebat autem & filiam vnicam. Dixit ergo illa viro suo: Hanc solam habemus filiam, tantaque bona nobis largitus est Deus: Cuius ergo rei indigeat. Si quæsierimus dare illam alicui primario & diuiti, qui non sit bonis moribus, affliget eam semper. Quæramus illi virum humilem, & timentem

mentem Dominum, qui secundùm Deum illam diligat & foueat. Qui dixit illi: Rectè dixisti, Perge ergo in Ecclesiam, & ora intẽtissimè, atq; illic reside, qui primus ingressus fuerit, hic illi à Domino missus est spõsus. Fecit igitur, vt vir iusserat eius. Cumq; orásset, & sederet, ingressus sũ ego primus. Mittens ergo illa seruum suum continuò accersiuit me, cœpitq; interrogare dicens, Vnde es? Ego autẽ dixi illi: ex hac ciuitate sum talis filius. Dixit autem mihi: Illius eleemosynarij? Et dixi: Ita illius sum filius. Tunc ait mihi: Habes vxorẽ? Et dixi: Non. Narrauitq; illi, quæ mihi dixerat pater meus, & quæ ego responderã ipsi. Illa verò glorificans Dominum, ait: Ecce bonus curator tuus misit tibi vxorem, & pecunias, vt vtaris vtrisque cum timore Dei. Deditq; mihi filiam suam, & pecunias. Ego autem oro, vt patris mei viam vsque in finem teneam.

Gregorius Turonen. l. 2. c. 24. histor. Francor. De Ecdicij senatoris liberalitate in pauperes, & diuina in eum omnemque eius posteritatem remuneratione.

CAP. XXIV.

TEmpore Sigonij Episcopi magna Burgundiã fames oppressit. Cumq; populi per diuersas regiones dispergerentur, nec esset vllus qui pauperibus alimoniam largiretur, Ecdicius quidam ex senatoribus, huius propinquus, magnam tunc rem in Deo confisus fecisse perhibetur. Nam inualescente fame, misit pueros suos cum equis & plaustris per vicinas sibi ciuitates, vt eos, qui hac inopia vexabantur,

tur, sibi adducerent. At illi euntes, cunctos pauperes, quotquot inuenire potuerunt, adduxêre ad domos eius: ibiq; eos per omne tempus sterilitatis pascens ab interitu famis exemit. Fuêreq;, vt multi aiunt, amplius quàm quatuor millia promiscui sexus. Adueniente autem vbertate, ordinata iterum euectione, vnum quemque in locũ suum restituit. Postquorum discessum, vox ad eũ è cælis lapsa peruenit, dicens: Ecdici, quia fecisti rem hanc, tibi & semini tuo panis non deerit in sempiternum, eò quòd obedieris verbis meis, & famem meam refectione pauperum satiaueris. Quem Ecdicium miræ velocitatis fuisse multi commemorant. Nam quadam vice multitudinẽ Gothorum cum decẽ viris fugâsse perscribitur. Sed & sanctus Patiens Lugdunensis Episcopus, simile huic in ipsa fame populis præstitisse perhibetur beneficium. Exstat enim hodie que apud nos beati Sidonij Epistola, in qua eum declamatoriè collaudauit.

Ioannes Bodinus lib. 3. cap. 1. De Magorum dæmonomania, hominem in pauperes liberalem non posse à magicis sortibus offendi.

CAP. XXV.

RECenset Ioannes Bodinus modos quosdam ad sortes magicas præuertendas. Vt, inquit, mala hæc possint vitari, legem Dei sæpè oportet prædicari, metum eius summis, medijs, infimis inculcari, & ante omnia fidem in eum imprimi: nam si Dei maximi, terribilis, & omnipotentis nomen bona fide ab homine timente

Dei

Dei pronuntiatum, Diabolorum & Magorum propellit turbas, (vt sæpenumerò vsu venisse ante demonstrauimus,) quantò magis eum spes erit procul fugiturum, si prædicari, legi, promulgari, & sermonem haberi de laudibus operibusque Dei audiuerit? Si deinde blasphemiæ, impietas, & contumeliæ in Deum è repub. tollantur. Alterum quoq; remedium est, vt neque à Satana, neque à Sagis vlla ratione metuamus: nam Deo fit iniuria, cùm diabolus metuitur. Itaque non raro compertum est, & quotidie cernimus, non posse ei nocere Sagam, qui accusat ipsam, aut proculcat pedibus, cùm sagam esse nouerit. Alium praetereà modum confitentur sagæ, cùm aiunt hominem pauperes munificum, non posse à Magicis sortibus offendi, quamuis alijs in rebus vitiosum. Scribit Vvierus li. 4. cap. 10. Vvertamas moniales in Hornensi Comitatu amplius tres annos à malignis spiritibus fuisse vexatas, atque hanc occasionem inter alias fuisse obseruatam, quod libram satis Sagæ cuidam vetulæ (quam Sagam nesciebant esse) hac lege commodauerant, vt libras tres post duos menses redderet, quod effecit Sagatū micas salis à monialibus in monasterio inuentas esse, & ipsas eodem momento à spiritibus malignis obsessas, neque tamen hæc sola fuit occasio, sed cùm de vitijs permultis famosę essent, hoc præterea fuisse compertum, eas loco erogandæ eleemosynæ fœnus pauperibus imperasse. Atque hæc caussa est cur Magi, quibus à Satana aut malè faciendi, occidendi, & veneno homines, pecoraq; tollendi imposita est ne-

cessitas, aut dira indesinenter patiendi, si inimicis, quos vlciscantur, caruerint, mendicant eleemosynam, & si qui facultate præditus denegauerit, periclitatur, ab eis, si Magum esse nesciuerit. Non enim amplius Magus in quemquam potest, quam in eum, qui stipem erogat homini, quem Magum esse nouerit. Quinetiam cauendum est, ne ijs detur, quæ vulgi sermone Sagæ feruntur esse: qui autem Magos esse ignorans stipem non dederit, is offendi periclitabitur, vt persæpe compertum est, Sic cùm in magnis conuentibus essem Pictauij anno M.D.LXVII. inter vicarios procuratoris generalis meas partes agens, accepi duos Magos squallidos egentesque ad prædiuitem domum stipem postulauisse: ea recusata iniecerunt sortes, & domestici omnes in rabiem acti obiuerunt furiosi: non quod hanc ob caussam Deus illos potestati Satanæ Magorumque administrorum eius tradiderit, sed quia (vt erant improbi & immisericordes erga egentes) Deus non conceperat de ipsis misericordiam. Scriptura enim eleemosynam appellat Zoedaka, id est iustitiam, & pro eo quod est, Date eleemosynam, ait, date iustitiam, quia hæc præ cæteris ex improbo iustum facit: quò pertinet illud Scripturæ: Eleemosyna liberat à morte. Hæc Bodinus. Sanè illos, qui in pauperes bennfici sunt & liberales, à multis malis & periculis inimicorumque insidijs immunes fore, quin & multis beneficijs à Deo afficiẽdos, etiã in hac terra Propheta regius diuino spiritu afflatus, illis polliceri videtur, dũ ait: (*Psal*. 40.) Beatus qui intelligit super egenũ & pauperẽ, in die

die mala liberabit eum Dominus. Dominus cõ ſeruet eum, & viuificet eum, & beatũ faciat eũ in terra, & non tradat eum in animam inimicorum eius. Dominus opem ferat illi ſuper lectũ doloris eius, &c. In quem locũ D. Auguſtinus: Erige, inquit, oculos in hæc promiſſa Chriſtiana fide, non te deſerit Deus in terra, & aliquid promittit in cælo: Promiſſionem habes vitæ præſentis, & futuræ.

Seuerus Sulpitius lib. de vita S. Martini, cap. 2. D. Martinus cùm pauperi chlamydis ſuæ partem dediſſet, nocte ſequenti Chriſtum ea veſtitum conſpicit.

CAP. XXVI.

VVlgatum quidem eſt; ſed non vulgari laude dignum; quod de D. Martino Epiſcopo Turonico in pauperes liberaliſſimo Sulpitius commemorat. Quodam tempore, inquit, cùm iam nihil præter arma & ſimplicem militiæ veſtem haberet, media hyeme, quæ ſolito aſperior inhorruerat; adeò vt plerosque vis algoris exſtingueret, obuium habuit in porta Ambianenſium ciuitatis pauperem nudum. Qui cùm prætereuntes, vt ſui miſererentur, oraret, omneſque miſerum præterirent: intellexit vir Deo plenus ſibi illum, alijs miſericordiam non præſtantibus, reſeruari. Quid tamen ageret? Nihil præter chlamydem, qua indutus erat, habebat: iam enim reliqua in opus ſimile conſumpſerat. Arrepto itaque ferro, quo erat accinctus, mediam diuidit, partemque eius pauperi tribuit, reliqua rurſus induitur. Interea de circumſtantibus ridere nonnulli, quia deformis eſſet, & trun-

truncatus habitu videretur: multi tamen, quibus erat mens ſanior, altius gemere, quòd ſimile nihil feciſſent; cùm vtique plus habentes, veſtire pauperem ſine ſua nuditate potuiſſent. Nocte igitur inſecuta, cúm ſe ſopori dediſſet, vidit Christum chlamydis ſuæ qua pauperem texerat, parte veſtitum. Intueri diligentiſſimè Dominum, veſtemq; quam dederat, iubetur agnoſcere. Mox ad Angelorum circumſtantium multitudinem, audiuit Ieſum clare voce dicentem: Martinus adhuc catechumenus, hac me veſte contexit. Verè memor Dominus dictorum ſuorum, (qui ante prædixerat: Quamdiu feciſtis hæc vni ex minimis iſtis, mihi feciſtis) ſe in paupere profeſſus eſt fuiſſe veſtitum; & confirmandum tam boni operis teſtimonium, in eodem ſe habitu, quem pauper acceperat, eſt dignatus oſtendere.

Ioannes Brugmannus in vita admirandæ virginis Lydiæ seu Lyduuinæ Scheidamensis (quæ habetur tom. 2. Surij 14. Aprilis) ca. 1. partis 2. De insigni liberalitate virginis huius Lyduuinæ in pauperes; de crumena Iesu, quæ nunquam exhauriebatur; ac de gloria ac dignitate eleemosynarum apud Deum.

CAP. XXVII.

SAncta virgo Lydia, ſibiipſi parciſſima, pauperibus matrem ſe exhibebat, nulli negans opem, donec teruncius ſupereſſet. Si largiri nihil poſſet, condolentem præbebat animum, blandum è pio corde promebat ſermonem. Cibos interdum coctos, nõnunquam crudos mittebat. Si quid negligenter in ijs fieret ab ijs, per

quos mittebat, dolebat animo eius, quòd pauperes, tanquam cælestis regni principes futuros, vel ad horulam sua annona fraudari nollet. Nouerat pauperum nomina & habitacula, & quamuis iaceret in tenebris, omnia intueri, omnia distinctè cognoscere videbatur perinde ac si versaretur inter homines in pauperum vsus iussit hyeme sale adspergere carnes, salitas cum pisis coctas illis transmittebat. Contigit aliquando, vt cum vicinis diuidendæ vaccæ quarta pars ei cederet ad alendos pauperes. Ex ea cũ m nistræ eius quandam portionem cum pisis coxissent, & triginta domibus inde ad saturitatem distribuissent, quidam ait Lyduuinæ: Quẽadmodum iussisti, triginta pauperum domibus de carnibus & pisis tuis ad satietatem dedimus, & tamen nihil in ollâ diminutum videtur. E uestigiò illa respondit: Non pro meis meritis, sed pro sua bonitate id fecit Deus. An non ille dixit, (*Luc.6.*) Date, & dabitur vobis? Comederũt sanè ex illis carnibus domestici eius, comederunt aduẽtantes peregrini, omnes admiratione permoti, manum Domini adesse fatebantur, quæ olim viduæ farinulam conseruarat (3. *Reg.* 17) Porrò etiam diuites præ deuotione petebant interdum mitti sibi de buccellis virginis nostræ. Illos verò pauperes ante omnes secretò fouere & pascere studebat, quos ex opulentis nouerat ad inopiam redactos, & vercundia à petendis eleemosynis cohiberi. Mendicabat autem etiam ipsa, si deessent carnes, quibus inopes reficeret. Orauit quandoque virum pium, vt si haberet armum porci coctum, mitteret sibi pauperibus

bus impertiendum. Fecit ille, & mox sensit, quàm sit grata Deo manus porrecta ad dandum. Vt enim ipse fassus est, cùm paulò post coniecisset oculos eò, vnde tulerat armum, vidit alium longè maiorem illic suspensum. Sciscitatur ex familia, num quis eum suspenderit? Negant omnes, agnoscit donum Dei: fit erga virginem nostram deuotior, fit in pauperes liberalior. Mulier quædam caduco laborans morbo, sæpè in plateis corruebat. Accidit autem vt magno spiritus angore correpta in domunculam Lyduuinæ intraret, potumque sibi dari posceret. Lyduuina tum nihil cogitans de exiguo vino, quod supererat, cum sola esset, aquam mõstrauit fœminæ, quodam vasculo contentam. Illa tamen exhausit, sed sitis exstincta non est. Ardet misera, plusque sibi dari petit. Tum Lyduuina recordata vini, digito ostendit; atque illa totum bibit: rursumque instat pro potu. Sed cum nihil liquoris haberet virgo, dedit ei nummum quendam, vt illo potum sibi emeret: quem illa hilariter accipiens, abscessit. Deinde febribus Lyduuinam corripientibus, orat patrem, vt pauxillum vini porrigat, quo labia arentia tingantur. Non enim meminit tunc fœminam morbidam vinum omne epotasse. Porrigit pater poculum filiæ, vnde illa mulier biberat, & ecce plenum est optimo vino, diuinitus in illud infuso. Stupet virgo, sentiens nullum se melius bibisse vinum, nec tamen patri indicat vnde sit, licet & ille stupens admiraretur, neque colorem, neque saporem eius vnquam perire. Tandem cúm in vasculo longo tempore du-

re durâsset, cuiusdam fœminæ incuria effusum est. Per id tempus adhuc parcissimè vtebatur vino Lyduuina: itaque doluit illud effusum. quòd nunquam habuisset sibi accommodatius vinum. Cùm enim alia vina sine aquæ admixtione bibere non posset, hoc solum purum bibit, obseruet hic lector humanitatem sanctæ virginis, quæ è suo poculo iussit fœminam morbo comitiali vexatam bibere. Cùm frater eius VVilhelmus excessisset è viuis multo ære alieno obstrictus, filij eius in magnam inciderunt calamitatem, quam humanitus euadere vix possent. Tum Lyduuina illorum miserta, quædam clinodia sua distraxit octo libris eius regionis. Dedit autem negotium cognato suo Nicolao, vt is è crumena, in quam nummos omnes condiderat, satisfaceret creditoribus. Fecit ille vt iussus erat, & cùm omnibus esset factum satis, quod reliquum fuit pecuniæ in crumena, ter coram Lyduuina numeratum est, & tantundem inuentum est, quantum illa primum imposuerat. Illa verò prohibuit, ne cuiquam id indicaretur, crumenamque illam Domini Iesu voluit crumenam deinceps appellari. Atque ex illa & ipsa expendebat in pauperes liberaliter, & Dominus Iesus abundè infundebat: Quibusdam specialibus amicis aliquando ex ea percunctantibus, quantum ex illa crumena post obitum fratris sui VVilhelmi distribuisset, sic respondit. : Quandoquidem video non latere vos donum Dei, pro certo confirmo vobis, me de illis octo libris plus quàm quadraginta libras in pauperes erogasse, præter eas, qui-

quibus dissolui æs alienum fratris mei. Sex annis ante obitum virginis multis modis ex ea pecunia datum est pauperibus, & illa rursus diuinitus aucta. Post decessum virginis dimidia pars pecuniæ in eadem crumena reperta est. Quidam etiam eius aurei nummi coram tribus fide dignis numerati, illis stupentibus, visibiliter aucti fuerunt. Quidquid sancta virgo conquirere potuit, tanquam paleam reputans, penè prodigè inopes Christi amore elargiebatur. Eam autem eius in pauperes largam benignitatem Christus abundè compensabat. Rapta non nunquam in paradisum, vidit quandoq; lucem mirabilem è cælo vibrari, præsertim in animas quorundam adhuc in terris degentium, quas eò secum raptas cernebat. In illa autem luce vidit tanquam beatorum exercitum speciosissimum confluere, & in ijs cælorum Reginã. Christi matrem sanctissimam. Vidit etiam mēsas sericis & pretiosis pannis insterni, eleemosynas, quas per id tempus egenis præstiterat, ceu è cælo allatas, aptissimè collocari: potiones quoque, quas in vasis fictilibus ipsa pauperibus præbuerat, in Chrystallinis & aureis poculis admodum reuerenter exhiberi, itemque alia permulta, quæ dederat miseris. Deinde vidit cœtum clarissimum ad instructas discumbere mensas, audiuit sonitum tanquam ad mensas hilariter epulantium: se verò illis alacriter ministrantem videre sibi visa est. Postea ad se reuersa, miris modis beneficia in pauperes cumulare studuit, ea visione non mediocriter animata.

Cum pietas (cuius magna pars est beneficentia in pauperes) promissionem habeat vitæ præsentis & futuræ, quid de eo sentiendum sit, quòd homines pij, & in pauperes apprimè benefici, magnis quādoque infirmitatibus & molestijs grauentur.

CAP. XXVIII.

ADduximus paulo ante capite 23. sententiam illam propheticam, (*Psalm.* 40.) Beatum nempe illum esse, qui intelligit super egenum & pauperem; Dominus conseruet eum, & viuincet eum, & beatum faciat eum in terra: denique pietatem habere promissionem vitæ præsentis & futuræ. (1. *Tim.* 4.) Cæterùm quàm multos legimus in pauperes effusissimæ liberalitatis, qui diuturnis grauissimisque languoribus exagitati sunt? Certè de sancta virgine Lyduuina constat ex historijs, pluribus miserabilibusque morbis eam tota vita excarnificatam. S. Gregorius Pontif. Max. in pauperes & peregrinosi liberalissimus, penè assiduè cum varijs infirmitatibus luctabatur. De Constantino Græcorum Imper. nono refert Constantinus Manasses, eum fuisse magnificum, liberalem, moderationis & æquitatis studiosum, atque ita munificum, vt quasi mare quoddam liberalitatis videretur, cuius fructu multis frui contigit, emittentis quasi venas, & scaturientis in mortem auriferi Pactoli, Nilique argenti fluuij. Quippe, inquit, munificas eius manus expertæ sunt nationes integræ, templa, pauperes. Erat enim fluuius vbique semet effundens, & munera copiosissimè distribuebat in ærumnosos, &c. Sed enim,

nim,ait,qui adeò fulgebat bonis ſupra cedros,& qui virtutibus florebat, tanquam omnibus duras ætatibus phœnix, corpore admodum erat languido & effecto. Nam podagra laborabat, constrictis quaſi per compedes quoſdam pedibus. Quamobrem in lecto decumbere coactus, ægros & diſcruciatos pedes curabat. De Iobo legimus (*Iob.* 31.) quòd nunquam comederit buccellam ſuam ſolus, quòd pupillis comederet ex ea, quòd ab infantia creuerit cum eo miſeratio, quòd non dimiſerit ſine indumento prætereuntem pauperem. Itidem de Tobia, (*Tob* 1.) quòd quotidiè diuidebat vnicuique de facultatibus ſuis prout poterat, eſurientes alebat, nudisque veſtimenta præbebat, mortuis ſepulturam exhibebat,& tamen ille tot ærumnis afflictus, hic charo oculorum lumine multo tempore fuit orbatus, adeò vt, ſicut beato Iob inſultabant reges (*Iob.* 2.) ita parentes & cognati Tobiæ irridebant vitam eius,dicentes: Vbi eſt ſpes tua, pro qua eleemoſynas & ſepulturas faciebas? Quomodo igitur verum, quod agit regius Propheta: Dominus cõſeruet eum,& viuificet eum,& beatum faciat eum in terra? Quare tanta mala patimur in iſta vita (inquit in illum Pſalmi locum D. Auguſtinus) tanta ſcandala, tantos labores, tantam inquietudinem carnis & ſæculi? Subiungit ibidem D. Auguſtinus: Conuertit ſe ad Deum & tãquam conſiliũ eius nobis exponens: Totum ſtratũ eius, inquit, verſaſti in infirmitate eius. Quid eſt,totũ ſtratum eius verſaſti in infirmitate eius? Per ſtratum intelligitur aliquid terrenũ. Omnis anima infirma in hac vita quærit ſibi aliquid

terrenum, vbi requiescat, quoniam intentionem laboris & mentis extentæ in Deum, difficilè potest perpetuò tolerare; aliquid sibi in terra conquirit, vbi requiescat, & quodammodo pausatione quadam recumbat, veluti sunt ista quæ diligunt & innocentes. Neque enim de cupiditatibus malorum nunc dicendum est, quia multi acquiescunt in theatris, multi acquiescunt in circo, in amphitheatro, multi acquiescunt in alea, multi in luxuria popinarum, multi in libidine adulteriorum, multi in violentiis rapinarum, multi in dolo & insidijs fraudium. Acquiescunt in his omnibus homines. Quid est acquiescunt? Delectantur illic. Sed remoueamus hæc omnia, ad innocentem hominem veniamus. Acquiescit in domo sua, in familia sua, in coniuge, in filijs, in paupertate, in prædiolo suo, in nouella manibus suis consita, in ædificio aliquo suo studio fabricato. Acquiescunt innocentes in his. Sed tamen Deus volens nos amorem non habere, nisi vitæ æternæ, & istis velut innocentibus delectationibus miscet amaritudines: vt in his patiamur tribulationes, & vniuersum stratum nostrum vertit in infirmitate nostra. Vniuersum stratum eius vertisti in infirmitate eius. Non ergo conqueratur, quando in his, quæ innocenter habet, patitur aliquas tribulationes. Docetur amare meliora per amaritudinem inferiorum: ne viator tendens ad patriam, stabulum amet pro domo sua. Vniuersum stratum eius vertisti in infirmitate eius. Sed quare ista? Quia peccanti homini dictum est, (Gen. 3.) In labore vultus tui edes pa-

nem

nem tuum. Ergo quia correptiones istas, in quibus vniuersum stratum nostrum vertitur in infirmitate nostra, agnoscere debet homo propter peccata se pati: conuertat se, & dicat quod sequitur. Ego dixi, Domine miserere mei, sana animam meam, quia peccaui tibe. O Domine in tribulationibus meis me exerces, flagellandum iudicas omnem filium, quem recepturus es, qui nec vnico pepercisti. Ille quidem sine peccato flagellatus est. Ego autem dico, miserere mei, sana animam meam, quoniam peccaui tibi. Si vstus est, qui putredinem non habebat, si medicina ipsa nostra ignem medicinalem non respuit: patienter ferre debemus vrentem medicum & secantem, id est, omnibus tribulationibus nos exercentem, & à peccato sanantem. Planè nos committamus medici manui: nõ enim erit, vt sanum pro putri secet. Hæc ibi D. Augustin. Ad Tobiam verò Raphael Angelus dicebat: (*Tob 12.*) Quia acceptus eras Deo, necesse fuit, vt tentatio probaret te. Atque ideo hanc tentationem cœcitatis permisit Dominus euenire illi, vt posteris daretur exemplum patientiæ eius, sicut & sancti Iob, (*Iob 2.*) Nam cúm ab infantia sua semper Deum timuerit, & mandata eius custodierit, non est contristatus contra Dominum, quòd plaga cœcitatis euenerit ei, sed immobilis in Dei timore permansit, agens gratias Deo omnibus diebus vitæ suæ. Atque huiusmodi patientia cum gratiarum actione in tribulationibus, opus perfectum habet, vt ait Apostolus: magnæ enim perfectionis est, & præcipui apud Deum meriti, si non solùm pa-

quoniam voluisti me, quoniam non gaudebit inimicus meus super me: atq; item illud, quod alibi idem Propheta lætabundus ait: (*Psal.93.*) Secundùm multitudinem dolorum in corde meo, consolationes tuæ lætificauerunt animam meam. In hunc igitur modum, dum nunc tribulationibus exercetur ad patientiam, nunc spe erigitur ad coronam, quandoque etiam post magnitudinem dolorum, ingentes consolationes exhilarant animam, (sicuti inter diutinas afflictiones, ineffabiles etiam consolationes admirandam illam virginem Lyduuinam exhilarasse legimus, vti & de se ipso alicubi refert D. Hieronymus, qui in horrida solitudine, in assiduis ieiunijs, languente corpusculo, sæpè Angelis intererat delicijs: hunc, inquam, in modum facilè elucescit veridicum esse Prophetam, dum ait: DOMINVS conseruet eum, & viuificet eum, & beatum faciat eum in terra. Enimuerò si gentilium Philosophi nullum æternæ felicitatis nec promissionem, nec exspectationem, aut spem habentes, vt loquitur Apostolus (*1.Thessalon.4.*) M. Regulum in summis cruciatibus constitutum, propter mentem nuda virtute morali imbutam, beatum pronunciarunt, quantò magis beatum pronunciabimus illum, qui veris solidisque virtutibus præditus, vnusque iam cum Deo spiritus effectus, ac spe felicissimæ immortalitatis subnixus, in omnibus pressuris & ærumnis suis, inuicto animo dicere potest: Dominus illuminatio mea, & salus mea, quem timebo? Dominus protector vitæ meæ, à quo trepidabo? Si consistant aduersum me

castra-

castra, non timebit cor meum. Vnam petij à Domino hāc requiram, vt inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ. Vt videam voluntatem Domini, & visitem templum eius. Quoniam abscondit me in tabernaculo suo, in die malorum protexit me in abscondito tabernaculi sui, &c. (*Psal.* 26.) Atque item illud Apostoli, (*Rom.* 8.) Quis nos separabit à charitate Christi, tribulatio; an angustia? an fames; an nuditas; an periculum? an persecutio? an gladius? Neutiquam igitur homines vera erga Deū pietate flagrantes, atq; erga inopes beneficij, infelices censendi sunt, aut à Deo alieni, etiam si miris quandoque afflictionibus aut infirmitatibus exerceantur. Licet enim hic, qui fortis est, noster homo corrumpatur, inquit Apostolus (2. *Cor.* 4) tamen is, qui intus est, renouatur de die in diem. Id enim quod in præsenti est momentaneum & leue tribulationis nostræ, supra modū in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis, non contemplantibus nobis quæ videntur, sed quæ non videntur. Quæ enim videntur, temporalia sunt: quæ autem non videntur, æterna. Diligenter, inquit Chrisostomus, (*Hom.* 65 *in Gen.*) his, quæ dicuntur, intendatis & ipsa perpetuæ memoriæ commendetis, continuò in mente vestra versantes, & cogitantes, quantam patientiam iusti sustinuerint, quamq; longanimitatem & fidem in promissionibus Dei habuerint, non animo fluctuantes propter ea, quæ post promisiones eueniebant, sed fidentes eius, qui promiserat, virtuti, & propterea diuina sententia probati fuerint. Ecce enim &

iustus

iustus ille Iacob Iosephum, postquam tot annis luxit quasi mortuum, vidit regnum Aegypti tenere & admirabilis Ioseph, post seruitutē, post carcerem, post alia omnia, quæ sustinuit, principatum totius regionis suscepit. Et si accedere volumus ad eas, quæ in sacra historia continentur historias, inueniemus omnes virtute præditos per tentationes ingressos, & sic magnam à Deo assecutos gratiam: quam si & nos conciliare nobis volumus, ne simus tristes in tentationibus, ne grauatim feramus quæ nobis obueniunt,: sed magis gaudeamus & lætemur, sciētes quòd hac potissimum ratione diuina prouidētia fruamur, si cum gratiarum actione omnia ferre meditemur. Vt omnes nos & præsentem viam in virtutibus transigamus, & futura consequamur bona, concedat nobis per misericordiam & gratiam suam Dominus noster Iesus Christus, cui cum Patre & Spiritu sancto sit gloria, imperium, & honor in sæcula.

Amen.

COLLATIONVM SACRARVM LIBER SEPTIMVS.

DE VETERIBVS ET NEOTERICIS Hæreticis, & quæ circa illos miranda contigerunt.

Gregorius Episcopus Turonensis in historia Francorum lib.2.cap.3. De Cirola Arianorum Episcopo, qui ægerrimè ferens Catholicos Episcopos virtutibus & miraculis clarere, ipse hominem quendam pretio induxit, vt cæcitatem simularet, & tandem ex composito inuocata ope & religione Cirolæ visum reciperet, qui à Deo & oculorum dolore & cæcitate percussus est, & tandem beneficio Catholicorum Episcoporum restitutus.

CAPVT PRIMVM.

TEMPORIBVS Arianorum sub Honorico Christianorum Catholicorum persecutore, Cirola quidam Arianorum Episcopus, hæreticorum tunc maximus habebatur assertor. Cumque ad persequendum Christianos rex per diuersa transmitteret, sanctum Eugeniũ Episcopum, virũ inenarrabili sanctitate, qui tunc ferebatur magnæ prudentiæ esse, in suburbano ciuitatis suæ reperit persecutor. Quẽ ita violẽter rapuit, vt nec ad hortandum gregem Christi, vllũ abire permitteret. Ductus itaq; sanctus Eugenius ad regem cum illo Arianorum Episcopo pro fide

fide Catholica decertauit. Cumq; eum de sanctę Trinitatis mysterio potentissimè deuicisset, & insuper multas per eum virtutes Christus ostenderet, in maiorem insaniam idē Episcopus, inuidia inflammante, succenditur. Erant enim tunc temporis cum sancto Eugenio viri prudētissimi atq; sanctissimi Vindemialis & Longinus Episcopi, pares gradu, & virtute non impares. Nam sanctus Vindemialis eo tēpore ferebatur mortuum suscitasse. Longinus autē multis infirmis salutem tribuit: Eugenius quoque non solùm visibilium oculorum cęcitatem sed etiam mentium depellebat. Quod cernens ille nequam Arianorum Episcopus, vocatum ad se quendam hominem, ab illo, quo ipse viuebat, errore deceptum, ait: Non patior, quod hi, Episcopi multa in populo signa depromunt, illosque cuncti me neglecto sequuntur. Acquiesce nunc his quæ præcipio, & acceptis quinquaginta aureis, sede in platea, per quam nobis est transitus: & manum super clausos oculos ponens, me prætereunte cum reliquis exclama in magna virtute, dicens: Te beatissime Cirola, nostræ religionis Antistes, deprecor, vt respiciens manifestes gloriam ac virtutem tuam, vt oculos meos aperiens merear lucem videre, quam perdidi. Qui iussa complens, residensq; in platea, transeunte hæretico cum sanctis Dei, iste qui Deum irridere cogitabat, exclamat in magna virtute, dicens: Audi me beatissime Cirola, audi me, sancte sacerdos Dei: respice cæcitatem meam: experiar ego medicamenta, quæ sæpe cæci reliqui à te meruerunt, quæ leprosi experti sunt, quæ

ipse

ipsi etiam mortui persenserunt. Adiuro te per ipsam virtutem, quam habes, vt mihi desideratam restituas lucem, quia graui sum coecitate percussus. Veritatem enim nesciens, verùm dicebat: quia cæcauerat eum cupiditas: & virtutẽ Dei omnipotentis irridere per pecuniam æstimabat. Tunc hæreticorum Episcopus paululum se diuertit, quasi in virtute triumphaturus, elatus vanitate atque superbia, posuit manum suam super oculos eius, dicens: Secundũ fidem nostram, qua rectè Deum credimus, aperiantur oculi tui. Et mox, vt hoc nefas erupit, risus mutatur in planctum, & dolus Episcopi est patefactus in pubilco. Nam tantus dolor oculos miseri illius inuasit, vt eos digitis vix comprimeret ne creparent. Denique clamare cœpit miser, ac dicere: Væ mihi misero, quia seductus sum ab inimico legis diuinæ. Væ mihi, quia Deum per pecuniam irridere volui, & quinquaginta aureos accepi, vt hoc facinus perpetrarẽ. Ad Episcopum autem aiebat: Ecce aurum tuum, redde lumen meum, quod dolo tuo perdidi. Vosque rogo gloriosissimi Christiani, ne despiciatis miserum, sed velociter succurrite pereunti. Verè enim cognoui, quia Deus non irridetur. Tunc sancti Dei misericordia moti, Sic, inquit, credis, omnia possibilia sunt credenti. At ille clamabat voce magna: Qui non crediderit, Christum Filium Dei, & Spiritum sanctũ æqualem habere substantiam atque Deitatem cum Deo patre, hodie, quæ ego perfero, patiatur. Et adiecit: Credo Deum Patrem omnipotentem, credo in Filium Dei Christum Iesum

æqua-

æqualem Patri, credo Spiritum sanctum Patri & Filio consubstantialem, atque coæternum. Hæc illi audientes, & se inuicem honore mutuo præuenientes, oritur inter eos sancta contentio, quis oculis eius signum beatæ crucis imponeret. Vindemialis verò ac Longinus Eugenium, ille autem econtra eos exorat, vt manus imponerent cæco. Quod cùm fecissent, & manus suas super caput eius tenerent, Sanctus Eugenius crucem super oculos cæci faciens, ait: In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti veri Dei, quem trinum in vna æqualitate atque omnipotentia confitemur, aperiantur oculi tui. Et statim ablato dolore, ad pristinam rediit sanitatem. Manifestissimè autem patuit per huius cæcitatem, qualiter hæreticorum Episcopus, oculos cordium misero assertionis suæ velabat amictu, ne veram lucem illi liceret fidei oculis contemplari. O miserum, qui non ingressus per ianuam, id est, per Christum, qui est ianua vera, lupus magis gregi, quàm custos effectus est: & pacem fidei, quam credentium cordibus debuerat accendere, prauitate cordis sui conabatur exstinguere. Sancti verò Dei alia signa in populis multa fecerunt, & erat vox vna populi dicentis: Verus Deus Pater, verus Deus Filius, verus Deus Spiritus sanctus, vna fide colendus, vno timore metuendus, eodemque honore venerandus. Nam quæ Cirola adserit, falsa esse cunctis est manifestum. Videns autem Honoricus rex assertiones suas per sanctorum fidem gloriosam taliter denudari, nec erigi sectam erroris, sed potius destrui: fraudemque

 puid-

pontificis sui in hoc scelere fuisse detectam, sanctos Dei post multa tormenta, post equuleos, post flammas, post vngulas, iussit interfici. Beatum autem Eugenium decollari iussit, sub ea specie, vt si in ea hora, qua ensis super ceruicem eius incumbebat, non reuerteretur ad hæreticorum sectam, non occideretur, ne eum pro Martyre excolerent Christiani, sed exsilio damnaretur: quod ita factum esse manifestum est. Nam cùm imminente morte, interrogatus fuisset, si mori pro fide Catholica destinârat, respondit; Hæc enim est sempiterna vita, pro iustitia mori. Tunc suspenso gladio, apud Albigensem Galliarum vrbem, exsilio deputatus est: vbi & finem vitæ præsentis fecit. Ad cuius nunc sepulchrum multæ virtutes creberrimè ostenduntur. Sanctam verò Vindemialem gladio percuti præcepit, quod & impletum est in hoc certamine. Octauianus verò Archidiaconus, & multa millia virorum ac mulierum, hanc fidem adserentium interempta atque debilitata sunt. Sed pro amore gloriæ, nihil erant hæc supplicia Confessoribus sanctis, qui in paucis vexati, in multis bene se nouerant disponendos, iuxta illud Apostoli. Quia non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelatur in sanctis. Multi tunc errantes à fide, accipientes diuitias, inseruerunt se doloribus multis. Infelix autem quidam Episcopus nomine Reuocatus, eo tempore est reuocatus à fide Catholica. Tunc & Sol teter apparuit, ita vt vix ab eo pars vel tertia eluceret: credo nanque pro tantis sceleribus & effusione sanguinis innocen-

nocentis. Honoricus verò post tantum facinus, arreptus à dæmone, qui diu de sanctorum sanguine pastus fuerat, proprijs se morsibus lamiabat: in quo etiam cruciatu, vitam indignam iustâ morte finiuit.

Gregorius Turonen. lib. de gloria Confessorum cap. 12. & 13. De quodam Episcopo hæreticorum, qui adornata fraude hominem illuminare volens, excæcauit.

CAP. II.

CVm Leuuedus Rex tanta miracula per seruos Dei, qui nostræ religionis erant, fieri cerneret, vocauit vnum Episcoporum suorum, dixitque secretus ad eum: Quamobrem vos, vt isti, qui se Christianos dicunt non ostenditis signa in populos secundùm fidem vestram? Dicit ei Episcopus: Sæpius ego cæcis lumen reddidi, & surdis auditum, nunc autem hæc possum facere, quæ dicis. Et vocato ad se vno de hæreticis, clanculo ait ad eum: Accipe quadraginta aureos, & clausis oculis reside in loco, vndè nobis est transitus; & prætereunte mecum rege, exclama in virtute, vt perditum lumen mea tibi credulitate restituam. Cumque hic accepta pecunia fecisset, quod sibi fuerat imperatum, procedit nouus Cirola regis ad dexteram, constipatus hæreticorum caterua: exclamat & iste cæcatus pecunia, vt fide Episcopi reciperet oculos suos. At iste cum non minima arrogantia imponens manus super oculos eius, ait: Secundùm fidem meam fiat tibi. Hæc eo dicente, ita obserati sunt oculi hominis cum dolore, vt non solùm visum perderet, verùm etiam

dolum, quem auaritiâ impellente finxerat, publicaret.

Ex vita Ioannis Caluini cap. 13. per Hieronymum Bolsecum, medicum Lugdunensem conscripta. Quomodo Ioannes Caluinus quendam Bruleum Ostunensem promissis vitæ subsidijs induxerit, vt mortuum se simularet, qui tandem, cùm ex composito per Caluinum resuscitandus esset, diuina vltione percussus, verè mortuus apparuit. Idem testatur. Laurêt. Sur. in Commentariis Chronicis. Memini & ego me adolescente, hac de re ad parentem meum Matthiam Bredenbachium literas à viris grauissimis datas.

CAP. III.

Bruleus Ostuno Geneuam vigentis illic religionis studiosus demigrârat; & cùm inops esset, atque pauper, vterque ipse & vxor Caluini gratiam aucupabantur, vt ei commendati, pecunijs pauperum, cuius ipse loculos gestabat, eleemosynarumque fierent participes. Eis Caluinus vitæ subsidia benignè pollicetur; alijsque in rebus se adiuturum promittit, si ipsi contra suam operam sibi non negarent ad rem quandam, quâ per eos fieri vellet: sed opus esse fide & magna taciturnitate. Vicissim autem illi ad hoc, quod iubere vellet, promptos se offerunt. Et quemadmodum à Caluino edoctus instructusque fuerat, miser hic Bruleus, morbum simulat, & se in lectum abijcit. Ministri pro concione populo commendant, vt precibus iuuarent, & eleemosynis paupertati succurrerent. Non diu post personam mortui induit, & quidem mortuum se simulat. Hinc Caluinus clam admonitus, quasi ta-

men omnium rerum ignarus, deambulatum prodit, sed comitatus pro more suo magna caterua amicorum, qui ipsi singulariter coniuncti, & summè intimi essent, sine quibus vix pedem domo efferebat. Postquam autem eò ventum esset, vbi clamores & eiulatus vxoris, quæ misellam & desolatam aliquam mulierem egregiè exprimebat, exaudiret, quidnam hoc esset sciscitatus, domum ingreditur: vbi in genua ipse, & reliqua caterua prouoluitur, precibusque alta voce profusis, Deum obtestatur, potentiam suam vt declarare, & mortuo huic vitam restituere, gloriamque suam sic vniuerso populo declarare vellet, simulque manifestum facere, se Caluinum peculiarem sibique gratum seruum esse, & à se ad Euangelij sui ministerium atque Ecclesiæ reformationem singulariter & verè vocatum. Post quas preces ad mortuum appropinquat, & miseri hominis manu apprehensa, in Dei & Filij eius Domini nostri Iesu Christi nomine imperat, vt se erigeret, Deique sic gratiam manifestam faceret. Repetit iterum, sæpiusque eosdem sermones voce etiam altius eleuata. Quid fit? neque audit, neque loquitur, neque se commouet mortuus: iusto enim Dei iudicio, qui fucos mendaciaque detestatur, is, qui se mortuum simulabat, verè esse mortuus repertus est: & vxor, quidquid eum agitaret, quomodocunque eum impelleret, neque vocem extorquere, neque vt se commoueret, efficere potuit, sed totus frigebat, rigebat totus. Quo animaduerso plorare, vlulatus seriò edere ex animo cœpit vxor, & in Caluinum inuecta, impostorem eum, sicarium, latronem, qui

tientes simus, sed & gratias agamus Deo in tribulationibus, & cum Apostolo ijsdem glorietur: quòd hoc pacto maximè conformes reddamur ipsi Filio Dei, quem Deus Pater misit in hunc modum, non ad quietem aut voluptatem, sed ad crucem. Et sicut misit me Pater, ait ipse Christus, ita & mitto vos. Et quoniam beatos pronuntiat illos Dominus, non qui omnium rerum securi, voluptatibus indulgent, sed qui pauperes sunt spiritu, qui lugent, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, qui misericordiam, castitatem, & munditiem cordis, atque id genus virtutes sectantur, monetque Apostolus (*Iacob. 1.*) vt omne gaudium existimemus, cùm in tribulationes varias inciderimus, scientes quòd probatio fidei nostræ patientiam opperetur, patientia autem opus perfectum habeat: moxque subiungit: Beatum illum esse qui suffert tentationem, quoniam cùm probatus fuerit, accipiet coronam vitæ. Ea propter minimè concidit illa beatitudinis promissio, quam Psalmista pollicetur intelligēti super egenum & pauperem, etiam si ille magnis quandoque tribulationibus, mortis ægritudinibus & tentationibus inuoluatur. Hic enim nunc habet locum, quod mox ibidem subiungit Propheta: Dominus, inquit, opem ferat illi super lectum doloris eius. Imprecatio illa, Opem ferat, vim habet certè promissionis, atque etiamsi obueniat ei quod subsequitur: Vniuersum stratum eius versasti in infirmitate eius: magna tamen erga Deum fiducia erectus, confidenti animo dicet, quod ibidem sequitur: In hoc cognoui,

quo-

quoniam voluisti me, quoniam non gaudebit inimicus meus super me:atq; item illud, quod alibi idem Propheta lætabundus ait: (*Psal.93.*) Secundùm multitudinem dolorum in corde meo, consolationes tuæ lætificauerunt animam meam. In hunc igitur modum, dum nunc tribulationibus exercetur ad patientiam, nunc spe erigitur ad coronam, quandoque etiam post magnitudinem dolorum, ingentes consolationes exhilarant animam, (sicuti inter diutinas afflictiones, ineffabiles etiam consolationes admirandam illam virginem Lyduuinam exhilarasse legimus, vti & de se ipso alicubi refert D. Hieronymus, qui in horrida solitudine, in assiduis ieiunijs, languente corpusculo, sæpè Angelis intererat delicijs: hunc, inquam, in modum facilè elucescit veridicum esse Prophetam, dum ait: DOMINVS conseruet eum, & viuificet eum, & beatum faciat eum in terra. Enimuerò si gentilium Philosophi nullum æternæ felicitatis nec promissionem, nec exspectationem, aut spem habentes, vt loquitur Apostolus (*1.Thessalon.4.*) M. Regulum in summis cruciatibus constitutum, propter mentem nuda virtute morali imbutam, beatum pronunciarunt, quantò magis beatum pronunciabimus illum, qui veris solidisque virtutibus præditus, vnusque iam cum Deo spiritus effectus, ac spe felicissimæ immortalitatis subnixus, in omnibus pressuris & ærumnis suis, inuicto animo dicere potest: Dominus illuminatio mea, & salus mea, quem timebo? Dominus protector vitæ meæ, à quo trepidabo? Si consistant aduersum me

castra-

iustus ille Iacob Iosephum, postquam tot annis luxit quasi mortuum, vidit regnum Aegypti tenere & admirabilis Ioseph, post seruitutẽ, post carcerem, post alia omnia, quæ sustinuit, principatum totius regionis suscepit. Et si accedere volumus ad eas, quæ in sacra historia continentur historias, inueniemus omnes virtute præditos per tentationes ingressos, & sic magnam à Deo assecutos gratiam: quam si & nos conciliare nobis volumus, ne simus tristes in tentationibus, ne grauatim feramus quæ nobis obueniunt,: sed magis gaudeamus & lætemur, sciẽtes quòd hac potissimum ratione diuina prouidẽtia fruamur, si cum gratiarum actione omnia ferre meditemur. Vt omnes nos & præsentem viam in virtutibus transigamus, & futura consequamur bona, concedat nobis per misericordiam & gratiam suam Dominus noster Iesus Christus, cui cum Patre & Spiritu sancto sit gloria, imperium, & honor in sæcula. Amen.

COLLATIONVM SACRARVM LIBER SEPTIMVS.

DE VETERIBVS ET NEOTERICIS Hæreticis, & quæ circa illos miranda contigerunt.

Gregorius Episcopus Turonensis in historia Francorum lib. 2. cap. 3. De Cirola Arianorum Episcopo, qui ægerrimè ferens Catholicos Episcopos virtutibus & miraculis clarere, ipse hominem quendam pretio induxit, vt cæcitatem simularet, & tandem ex composito inuocata ope & religione Cirolæ visum reciperet, qui à Deo & oculorum dolore & cæcitate percussus est, & tandem beneficio Catholicorum Episcoporum restitutus.

CAPVT PRIMVM.

TEMPORIBVS Arianorum sub Honorico Christianorum Catholicorum persecutore, Cirola quidam Arianorum Episcopus, hæreticorum tunc maximus habebatur assertor. Cumque ad persequendum Christianos rex per diuersa transmitteret, sanctum Eugeniũ Episcopum, virũ inenarrabili sanctitate, qui tunc ferebatur magnæ prudentiæ esse, in suburbano ciuitatis suæ reperit persecutor. Quẽ ita violẽter rapuit, vt nec ad hortandum gregem Christi, vllũ abire permitteret. Ductus itaq; sanctus Eugenius ad regem cum illo Arianorum Episcopo pro fide

fide Catholica decertauit. Cumq; eum de sanctę Trinitatis mysterio potentissimè deuicisset, & insuper multas per eum virtutes Christus ostenderet, in maiorem insaniam idē Episcopus, inuidia inflammante, succenditur. Erant enim tunc temporis cum sancto Eugenio viri prudētissimi atq; sanctissimi Vindemialis & Longinus Episcopi, pares gradu, & virtute non impares. Nam sanctus Vindemialis eo tēpore ferebatur mortuum suscitasse. Longinus autē multis infirmis salutem tribuit: Eugenius quoque non solùm visibilium oculorum cęcitatem sed etiam mentium depellebat. Quod cernens ille nequam Arianorum Episcopus, vocatum ad se quendam hominem, ab illo, quo ipse viuebat, errore deceptum, ait: Non patior, quod hi, Episcopi multa in populo signa depromunt, illosque cuncti me neglecto sequuntur. Acquiesce nunc his quæ præcipio, & acceptis quinquaginta aureis, sede in platea, per quam nobis est transitus: & manum super clausos oculos ponens, me prætereunte cum reliquis exclama in magna virtute, dicens: Te beatissime Cirola, nostræ religionis Antistes, deprecor, vt respiciens manifestes gloriam ac virtutem tuam, vt oculos meos aperiens merear lucem videre, quam perdidi. Qui iussa complens, residensq; in platea, transeunte hæretico cum sanctis Dei, iste qui Deum irridere cogitabat, exclamat in magna virtute, dicens: Audi me beatissime Cirola, audi me, sancte sacerdos Dei: respice cæcitatem meam: experiar ego medicamenta, quæ sæpe cæci reliquī a te meruerunt, quæ leprosi experti sunt, quæ

ipsæ

ipsi etiam mortui persenserunt. Adiuro te per ipsam virtutem, quam habes, vt mihi desideratam restituas lucem, quia graui sum cœcitate percussus. Veritatem enim nesciens, verùm dicebat: quia cæcauerat eum cupiditas: & virtutē Dei omnipotentis irridere per pecuniam æstimabat. Tunc hæreticorum Episcopus paululum se diuertit, quasi in virtute triumphaturus, elatus vanitate atque superbia, posuit manum suam super oculos eius, dicens: Secundū fidem nostram, qua rectè Deum credimus, aperiantur oculi tui. Et mox, vt hoc nefas erupit, risus mutatur in planctum, & dolus Episcopi est patefactus in pubilco. Nam tantus dolor oculos miseri illius inuasit, vt eos digitis vix comprimeret ne creparent. Denique clamare cœpit miser, ac dicere: Væ mihi misero, quia seductus sum ab inimico legis diuinæ. Væ mihi, quia Deum per pecuniam irridere volui, & quinquaginta aureos accepi, vt hoc facinus perpetrarē. Ad Episcopum autem aiebat: Ecce aurum tuum, redde lumen meum, quod dolo tuo perdidi. Vosque rogo gloriosissimi Christiani, ne despiciatis miserum, sed velociter succurrite pereunti. Verè enim cognoui, quia Deus non irridetur. Tunc sancti Dei misericordia moti, Sic, inquit, credis, omnia possibilia sunt credenti. At ille clamabat voce magna: Qui non crediderit, Christum Filium Dei, & Spiritum sanctū æqualem habere substantiam atque Deitatem cum Deo patre, hodie, quæ ego perfero, patiatur. Et adiecit: Credo Deum Patrem omnipotentem, credo in Filium Dei Christum Iesum

æqua-

æqualem Patri, credo Spiritum sanctum Patri & Filio consubstantialem, atque coæternum. Hæc illi audientes, & se inuicem honore mutuo præuenientes, oritur inter eos sancta contentio, quis oculis eius signum beatæ crucis imponeret. Vindemialis verò ac Longinus Eugenium, ille autem econtra eos exorat, vt manus imponerent cæco. Quod cùm fecissent, & manus suas super caput eius tenerent, Sanctus Eugenius crucem super oculos cæci faciens, ait: In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti veri Dei, quem trinum in vna æqualitate atque omnipotentia confitemur, aperiantur oculi tui. Et statim ablato dolore, ad pristinam rediit sanitatem. Manifestissimè autem patuit per huius cæcitatem, qualiter hæreticorum Episcopus, oculos cordium misero assertionis suæ velabat amictu, ne veram lucem illi liceret fidei oculis contemplari. O miserum, qui non ingressus per ianuam, id est, per Christum, qui est ianua vera, lupus magis gregi, quàm custos effectus est: & pacem fidei, quam credentium cordibus debuerat accendere, prauitate cordis sui conabatur exstinguere. Sancti verò Dei alia signa in populis multa fecerunt, & erat vox vna populi dicentis: Verus Deus Pater, verus Deus Filius, verus Deus Spiritus sanctus, vna fide colendus, vno timore metuendus, eodemque honore venerandus. Nam quæ Cirola adserit, falsa esse cunctis est manifestum. Videns autem Honoricus rex assertiones suas per sanctorum fidem gloriosam taliter denudari, nec erigi sectam erroris, sed potius destrui: fraudemque

 puls

pontificis sui in hoc scelere fuisse detectam, sanctos Dei post multa tormenta, post equuleos, post flammas, post vngulas, iussit interfici. Beatum autem Eugenium decollari iussit, sub ea specie, vt si in ea hora, qua ensis super ceruicem eius incumbebat, non reuerteretur ad hæreticorum sectam, non occideretur, ne eum pro Martyre excolerent Christiani, sed exsilio damnaretur: quod ita factum esse manifestum est. Nam cùm imminente morte, interrogatus fuisset, si mori pro fide Catholica destinârat, respondit; Hæc enim est sempiterna vita, pro iustitia mori. Tunc suspenso gladio, apud Albigensem Galliarum vrbem, exsilio deputatus est: vbi & finem vitæ præsentis fecit. Ad cuius nunc sepulchrum multæ virtutes creberrimè ostenduntur. Sanctam verò Vindemialem gladio percuti præcepit, quod & impletum est in hoc certamine. Octauianus verò Archidiaconus, & multa millia virorum ac mulierum, hanc fidem adserentium interempta atque debilitata sunt. Sed pro amore gloriæ, nihil erant hæc supplicia Confessoribus sanctis, qui in paucis vexati, in multis bene se nouerant disponendos, iuxta illud Apostoli. Quia non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelatur in sanctis. Multi tunc errantes à fide, accipientes diuitias, inseruerunt se doloribus multis. Infelix autem quidam Episcopus nomine Reuocatus, eo tempore est reuocatus à fide Catholica. Tunc & Sol teter apparuit, ita vt vix ab eo pars vel tertia eluceret: credo nanque pro tantis sceleribus & effusione sanguinis innocen-

nocentis. Honoricus verò post tantum facinus, arreptus à dæmone, qui diu de sanctorum sanguine pastus fuerat, proprijs se morsibus laniabat: in quo etiam cruciatu, vitam indignam iustâ morte finiuit.

Gregorius Turonen. lib. de gloria Confessorum cap. 12. & 13. De quodam Episcopo hæreticorum, qui adornata fraude hominem illuminare volens, excæcauit.

CAP. II.

CVm Leuuedus Rex tanta miracula per seruos Dei, qui nostræ religionis erant, fieri cerneret, vocauit vnum Episcoporum suorum, dixitque secretus ad eum: Quamobrem vos, vt isti, qui se Christianos dicunt non ostenditis signa in populos secundùm fidem vestram? Dicit ei Episcopus: Sæpius ego cæcis lumen reddidi, & surdis auditum, nunc autem hæc possum facere, quæ dicis. Et vocato ad se vno de hæreticis, clanculo ait ad eum: Accipe quadraginta aureos, & clausis oculis reside in loco, vnde nobis est transitus, & prætereunte mecum rege, exclama in virtute, vt perditum lumen mea tibi credulitate restituam. Cumque hic accepta pecunia fecisset, quod sibi fuerat imperatum, procedit nouus Cirola regis ad dexteram, constipatus hæreticorum caterua: exclamat & iste cæcatus pecunia, vt fide Episcopi reciperet oculos suos. At iste cum non minima arrogantia imponens manus super oculos eius, ait: Secundùm fidem meam fiat tibi. Hæc eo dicente, ita obserati sunt oculi hominis cum dolore, vt non solùm visum perderet, verùm etiam

men omnium rerum ignarus, deambulatum prodit, sed comitatus pro more suo magna caterua amicorum, qui ipsi singulariter coniuncti, & summè intimi essent, sine quibus vix pedem domo efferebat. Postquam autem eò ventum esset, vbi clamores & eiulatus vxoris, quæ misellam & desolatam aliquam mulierem egregiè exprimebat, exaudiret, quidnam hoc esset sciscitatus, domum ingreditur: vbi in genua ipse, & reliqua caterua prouoluitur, precibusque alta voce profusis, Deum obtestatur, potentiam suam vt declarare, & mortuo huic vitam restituere, gloriamque suam sic vniuerso populo declarare vellet, simulque manifestum facere, se Caluinum peculiarem sibique gratum seruum esse, & à se ad Euangelij sui ministerium atque Ecclesiæ reformationem singulariter & verè vocatum. Post quas preces ad mortuum appropinquat, & miseri hominis manu apprehensa, in Dei & Filij eius Domini nostri Iesu Christi nomine imperat, vt se erigeret, Deique sic gratiam manifestam faceret. Repetit iterum, sæpiusque eosdem sermones voce etiam altius eleuata. Quid fit? neque audit, neque loquitur, neque se commouet mortuus: iusto enim Dei iudicio, qui fucos mendaciaque detestatur, is, qui se mortuum simulabat, verè esse mortuus repertus est: & vxor, quidquid eum agitaret, quomodocunque eum impelleret, neque vocem extorquere, neque vt se commoueret, efficere potuit, sed totus frigebat, rigebat totus. Quo animaduerso plorare, vlulatus seriò edere ex animo cœpit vxor, & in Caluinum inuecta, impostorem eum, sicarium, latronem, qui

maritum interemisset, appellans ex ordine rem, quomodo erat gesta, clara altaque voce exposuit. Quæ cùm neque admonitionibus vllis permoueri, neque minis satis terreri posset, vt taceret, Caluinus apud maritum mortuum ea relicta, illinc se subduxit, in vulgus spargens mœrore ex mariti obitu deliram, ideoq; excusandam, & hoc illi indulgendum esse. Certum hoc est, conuentum cum ea deinde, vrbe vt excederet, & est ipsa Ostunum reuersa, nupsitq; postea Ministro, quem Couldreum vocabant.

D. VVilhelmus Lindanus Dialogo 3. sui dubitantij cap. 1. & Alanus Copus Dialogo 6. c. 29. De quodam concionatore Euangelico in Polonia, qui stipendio quendã Matthæum nomine induxit, vt se mortuum simularet, quem concionator volens per fictum miraculum excitare, mortuum inuenit.

CAP. IV.

VErùm vt vt sese habeat illud celebratum toto orbe Caluini miraculum, hoc tibi pro vero affirmo, haud ita pridem in Polonia non longè à Cracouia pago Biethagæ, (*anno Domini* 1558. *vt habet Alanus Copus*) quiddam fuisse tentatum simile, vti doctissimus vir D. Franciscus Turrianus libro 1. dogmat. Charact. verbi Dei recenset.

Concionator enim sui Euangelij gratia confirmandi quendam Matthæum certo conduxit stipendio, qui sese mortuum simularet, atque ad clamantis vocem ceu mortuus resurgeret. Illum feretro inclusum ad templum deducit

ducit vxor, artificij nefarij conſcia, funus fletu & eiulatu proſequitur. Ille vbi ſatis de ſuo nouo Euangelio tonâſſet, Surge (inquit) Matthæe nomine Chriſti, cuius Euangelium prædico. Cùm Matthæus non ſurgeret, ille inclamat altius, vt ſomnium fortè excuteret. Vbi nec ita exſurgeret Matthæus, itur ad feretrum, detegitur velata facies, & reuera deprehenditur mortuus, qui ſeſe tanto aliorum periculo mortuum, atque à mortuis in vitam reuocatum ſimulare voluerat. Mox vxor, quæ lamenta & lachrymas nuper finxerat, nunc verè lachrymis, vocibus, ac tantum non pugnis in concionatorem illum, non paſtorem, ſed impoſtorem inuecta, ſuo malo iſti nouo fidem habuit Euangelio.

Sic per Hollandiam Anabaptiſtarum quendam ſimulaſſe mutatæ in vinum aquæ, captorum item piſcium, quos paulò ante in puteum iniecerat, miraculum notius eſt, imò, vt quidam aiunt, exactis publicis domonſtrari poſſe, quàm vt ſit verboſius referédum. Plurima quoq; de Georgio Dauidis audiui ab oculatis teſtibus, quæ conceptam paſſim de eo magiæ opinionem mirificè confirment. Hactenus Lindanus.

Vide obſecro Chriſtiane lector, quàm verè iam olim dixerit Tertullianus. (*Tertullian. de præſcript. hæreticorum*:) Agnoſco, inquit, maximam virtutem hæreticorum, qua Apoſtolos in peruerſum æmulantur. Illi enim de mortuis viuos ſuſcitabant, iſti de viuis mortuos faciunt.

Laurent. Surius in comment. Chronic. & VVilhelmus Lindanus Dialog. 3. cap. 1. Dubitantij: Lutherus mortuum excitare conatur, sed frustrà. Idem Polychronius Monothelita in Synodo sexta tentauit, sed frustrà.

CAP. V.

QVonam miraculo Lutherus sese suis aut Prophetam, aut Eliam probauerit, nondum liquet, nisi quod VVilhelmum Nesenum in Albi submersum vanis immurmurationibus spe miraculi in vitam reuocare frustrà tentauit.

De Polychroniæ hæretico Monothelita simile quiddã refert Alanus Copus, (*Dialog. 6. cap. 29.*) ex act. 15. sexti Concilij Oecumenici, Veterator, inquit, suo respondens nomini Polychronius, ausus est ad confirmationem sectæ suæ vltrò apud sextam Oecumenicam Synodum in Trullo polliceri se mortuum vitæ redditurum. Non ita multò post allato cadauere, virtutis suę specimẽ editurus, cùm diu frustra mortuum ad vitam reuocare tentâsset, ab omni concione, vt vanissimus nebulo, explosus est: nec tamen errorem deponere voluit. Refert & Paulus Diaconus (*Lib. vlt. rerum Roman.*) mirabiles Iconomachorum fraudes, quibus illi hæresin suam & impietatem Constantini stabilire conati sunt. Ait enim, quosdam ex illis clam in imperiale sepulchrum se proripuisse, & quasi à mortuo ea vox prolata fuisset magnis laudibus Constantinum Copronymum extulisse, vt eo commento hæresin illam quæ in imagines grassabatur, populo plausibilem redderent.

Ab hæreticis igitur nulla vera miracula sunt exspe-

exspectanda, sed à solis Catholicis. Enimuerò quod pro confirmatione sui erroris præstare non potuerunt Polychronius, & alij hæretici, hoc pro Catholica fide confirmanda sæpius pręstiterunt in mortuis ad vitam reuocandis beati Confessores & Martyres. Inter quos Macharius in Aegypto ad hæresin Eunomij refutandam, defunctum à morte excitauit, clandestinam fugam meditante hæretico, qui id se quoque facturum iactauerat, vt infra referemus. (*Cassia. collat. 15. c. 3. & Niceph. lib. 9. c. 14.*)

D. VVilhelmus Lindanus Dialog. 3. cap. 1. Dubitantij. De miraculis Dauidis Georgij & Anabaptistarum Monasteriensium, quodque homines idiotæ apud Anabaptistas literas calleant, resipiscentes, denuò vt antea, fiunt idiotæ, & literarum ignari.

CAP. VI.

DAuidem Georgium ob artes magicas malè passim audire notissimum est. Noui enim, qui vbi impiam eius doctrinam abominati ad Catholicam redirent Ecclesiam, sese sibi persuasissimum habere dicerent, fuisse præstigijs delusos: vti nobis cum lachrymis minimè simulatis deplorabant. Cæterùm de Monasteriensibus illis Anabaptistis certo certius est, conatos fuisse simulata sanguinis pluuia, alijsque imposturis suum confirmare pseudoeuangelium. Eò autem insaniæ quosdam Tiguri fuisse redactos testatur Bullinger, vt sibi dona linguarum polliceri à Patre cælesti non dubitarent, sed eos vanissima illusit spes, sicuti & per Hollandiam nouú

manna de cœlo exſpectantes Adamitas. Illud tamen intactum præterire non poſſum, ex fide dignis me audiſſe, tam efficacem fuiſſe Satanæ in Anabaptiſtas impoſturam, vt ſimulato quaſi miraculo, dum ſeſe illi fanaticæ factioni deuouerent, ſacra poſſent legere quod ante neque norant, neque didicerant. Sed ſi ab iſtis reſipiſcant, etiam reuulſi præſtigijs, vnà cum animi pœnitentia perit & legendi ſcientia. Equidem iſtuc diu pro fabuloſo habui, donec apud Harlemen. vir Catholicus N. minimè ignotus narrabatur ſuam vxorem, vbi vi ad cubiculum perrupiſſet (in quo expanſo capillitio inter fratres ſedebat Anabaptiſmum ſuſceptura) vi extraxiſſe legentem neſcio quæ ipſorum myſteria: quam domi cùm moneret, vt aliquid legeret, illa ſeſe ne litteras quidem amplius nouiſſe reſpondit. Simile & Louanij de iuuencula quadam ab Anabaptiſmo reſipiſcente iam pridem me frequenter audijſſe recolo.

Caſſianus Collation. 15. cap. 3. & Nicephor. Calliſt. lib. 9. cap 14. hiſtor. Eccleſiaſt. Macharius in Aegypto, ad hæreſin. Eunomij refutandam, defunctum à morte excitat, Eunomiano quodam hæretico, qui idem ſe facturum iactauerat, fugam arripiente.

CAP. VII.

CVm hæreticus quidam, qui Eunomij perfidiam ſectabatur, ſinceritatem Catholicæ fidei arte dialectica ſubuertere conaretur, magnamque iam hominum multitudinem decepiſſet, rogatus à Catholicis viris, qui ruina tan-

tæ ſubuerſionis grauiſſimè mouebantur, B. Macharius, vt ſimplicitatem totius Aegypti ab infidelitatis naufragio liberaret, aduenit. Quem cùm hæreticus arte dialectica fuiſſet aggreſſus, & Ariſtotelicis ignorantem ſpinis vellet abducere, B. Macharius Apoſtolica multiloquium eius breuitate concludens. Non eſt, inquit, in verbo regnum Dei, ſed in virtute. Eamus igitur ad ſepulchra, & nomen Domini ſuper mortuum, qui primus inuentus fuerit, inuocemus, ac, ſicut ſcriptum eſt, oſtendamus ex operibus fidem noſtram, vt manifeſtiſſimè rectæ fidei documenta eius teſtimonio declarentur, & perſpicuam veritatem non inani diſputatione verborum, ſed virtute ſignorum, & illo quod non poteſt falli indicio comprobemus. Quo audito, hæreticus curam circumſtanti plebe pudore conſtrictus, cùm ad præſens præbere ſe conditioni præpoſitæ ſimulâſſet aſſenſum, ſeque affuturum in craſtinum promiſiſſet, poſtero die exſpectantibus vniuerſis, qui ſtudioſius ad condictũ locum ſpectaculi huius cupiditate, confluxerant, exterritus de conſcientia ſuæ infidelitatis aufugit, ac protinus ab vniuerſa Aegypto tranſmigrauit. Quem cùm B. Macharius vſque ad horam nonam cum populis præſtolatus pro ſua conſcientia declinaſſe vidiſſet, aſſumens plebem, quæ ab illo fuerat deprauata, ad condicta ſepulchra perrexit. Hunc autem Aegyptijs morem Nili fluminis inuexit alueus, vt quoniam vniuerſa illius latitudo terrę inſtar immenſi pelagi, non paruo anni tempore ſolita aquarum eruptione contegitur, ita vt nul-

vt nulla tunc cuiquam humandi copia humani corporis tribuatur: nisi post transuectionem decursam, corpora verò mortuorum pigmentis condita redolentibus, in editioribus cellulis reconduntur. Nam madens ebrietate contigua terræ illius solum humandi arcet officium. Si qua enim cadauera defossa susceperit, euomere ad superficiem suam inundationum nimietate compellitur. Cùm igitur antiquissimo cuidam cadaueri B. Macharius adstitisset, ait: O homo, si venisset huc mecum hæreticus ille filius perditionis, & adstante ipso nomen christi Dei mei inuocans exclamâssem, vtrum ne coram his, qui penè eius fuerant fraude subuersi, surrecturus fuisses, edicito. Tum ille consurgens, annuentis voce respódit. Quem interrogans Abbas Macharius, quidnam fuisset aliquando cùm frueretur hac vita, vel qua hominum fuisset ætate, aut si nomẽ Christi tunc temporis cognouisset? Ille se sub antiquissimis regibus vixisse respondit, Christique nomen asseruit illis se nec audisse temporibus. Cui rursus Abbas Macharius: Dormi, inquit, in pace cum cæteris in tuo ordine, à Christo in fine temporum suscitandus. Hæc igitur eius virtus & gratia quantum in ipso fuit, semper fortasse latuisset, nisi eum necessitas totius prouinciæ periclitantis, & erga Christũ plena deuotio amorque sincerus, istud exercere miraculum compulisset. Quod vtique vt ab eo fieret, non ostentatio gloriæ, sed charitas Christi, & totius plebis extorsit vtilitas, vt beatum quòque Heliam fecisse Regum lectio manifestat, qui ignem de cælo super hostias impositas purè idcirco descendere

po-

postulauit, periclitantem Pseudoprophetarum præstigijs fidem totius populi liberaret.

Amphilochius in vita D. Basilij Magni. De hoc Amphilochio vide Nicephor. Callist. libro 11. cap. 20. Et habetur in Lauren. Surio Calend. Ianuarij. Quomodo Valentis Imperat. Ariani filium infirmum Basilius curauerit, Arianis verò postea eundem curare volentibus, idem mortuus sit.

CAP. VIII.

VAlens Imperator Arianis consentiens, & Basilium Magnum à Catholica religione in suam sententiam pertrahere non valens, Basilium in exilium relegare statuit, quod decretum literis mandare volens, tres calamos frustra collisit, nolentes eius iussioni inseruire. Tandem cùm multis modis fidem Basilij sollicitaret Imperator, nec quicquam proficeret, furore ardens, cogitabat qua illum morte afficeret. Et ecce filius eius Galates morbo corripitur, & à medicis vita eius desperatur. Mater autem Imperatori resistens, dixit: Malè disposuisti ea, quæ à Deo sunt, & ecce puer moritur propter illatam sacerdoti Dei iniuriam. Quibus auditis, valens aduocat Basilium, eique dicit: Si vera sunt Deoque data dogmata tua, precibus tuis filij mei ægritudinem depelle. Cui Basilius, si amplexaris, inquit, Imperator orthodoxam fidem, & Ecclesiæ restituitur vnitas & concordia, filius tuus viuet. Imperatore id promittente, Basilius sine mora pueri morbum releuauit, At prauæ sententiæ Episcopi suam

tat Arianus, B. Pauli Apostoli Ecclesiam illic cominus sitam se die altero violenter intraturum esse professus est. Quod eiusdem Ecclesiæ custos audiens festinus cucurrit, Ecclesiam clausit, seris muniuit. Facto autem vespere, lampades omnes exstinxit, seque in interioribus abscondit. In ipso autem subsequentis lucis crepusculo Arianus Episcopus collecta multitudine aduenit, clausas Ecclesiæ ianuas effringere paratus. Sed repentè cunctæ simul portæ diuinitus concussæ, abiectis longius seris apertæ sunt atque cum magno sonitu omnia Ecclesiæ claustra patuerunt. effuso desuper lumine omnes, quæ exstinctæ fuerant, lampades accensæ sunt. Arianus verò Episcopus, qui vim facturus aduenerat, subita cæcitate percussus est, atque alienis iam manibus ad suum habitaculú reductus. Quod dum Longobardi in eadem regione positi omnes agnoscerent, nequaquam vlterius præsumpserunt Catholica loca temerare. Miro enim modo res gesta est, vt quia eiusdem Ariani caussa lampades in Ecclesia B. Pauli fuerant exstinctæ, vno eodemq; tempore & ipse lumen perderet, & in Ecclesiam lumen rediret.

Nicephorus Callist. lib. 15. c. 4. & 5. Eccles. hist. De iudicio fidei Christianæ à Catholicis simul & hæreticis, ad arbitrium martyris Euphemiæ defunctæ relato, quæ per illustre miraculum hæretica prauitate reiecta, orthodoxorum sententiam approbat.

CAP. X.

IN sacro S. Martyris Euphemiæ delubro, cùm Synodus apud Chalcedonem contra Diosco

Dioſcorum & Eutycheten congregata eſſet, magnaque de duabus in Chriſto naturis diſputatio excitata eſſet, (inexpugnabilis namque & contentionis maximè ſtudioſa improbitas eſt) Spiritui ſancto, & egregijs illis, qui conuenerant, viris placuit, vt decretum fidei in bello deſcriberetur, vt controuerſiæ iudicium atque deciſio laudatiſſimæ Martyri & Virgini Euphemiæ committeretur. A maioribus illa ſuis, ciuis & alumna vrbis Chalcedonenſis fuit, Sub impio autem Diocletiano, pro deteſtandi cuiuſdam præſidis tribunali conſiſtens, Chriſtum Deum eſſe, & Dei filium clara voce deprædicauit. Quapropter plurimis primum cruciatibus excarnificata, & beſtijs tandem obiecta, certamine pro Chriſto peracto, coronam recepit: & diuinum corpus eius integrum & incorruptum aſſeruatum apud Eccleſiam Chalcedonenſem marmoreo tumulo repoſitum eſt, talia edens prodigia, qualia paulò antè commemorauimus. Itaque immaculato, & ſacro corpori eius, veluti ſincero iudici, orthodoxi & rectam ſententiam obtinentes, ſimul & qui aliter opinarentur, fidei ſuæ arbitrium committentes vtrique ſeorſum fidei formulam in libellum ſuum relatam, & chartam vtramque clauſulis ac ſigillis obfirmatam, ad Martyris pedes diſpoſuêre. Et nocte proxima precationibus conſumpta, poſtridie venerunt, & monumenti operculo remoto, ſpectaculum nouum, rectoque iudicio dignum conſpexêre. Nam orthodoxorum recteque ſentientium libellus perquam tenaciter victricis illius Martyris manibus continebatur:

batur: alter autem, tanquam res vana & nullius pretij, temerè ad pedes illius proiectus iacebat. Postquam verò post cælestem hunc calculum adhuc impudentia contra veriorem fidem pugnaret, condemnatio amplius etiam, vt valdè legitima confirmata est: & qui decretis Synodi consentire noluerunt, ij ignominiam & probrũ, à Deo & hominibus sunt consecuti. Hæresis ipsius dux Gangram exsul abductus est. Qui autem à Dioscoro condemnati proscriptique fuerant, de Synodi sententia & Imperatoris consensu reuocati sunt.

Christianus Massæus li. 20. Chronicor. De quodam Henrico Lutherano Tornaci combusto, qui sequenti nocte socijs in carcere: totus ardes apparuit.

CAP. XI.

ANNO Domini 1528. 20. Iulij, Henricus quidam Lutheranus Tornaci combustus est. Sequenti nocte socijs in carcere totus ardens apparuit: Illis præ timore clamantibus, ait: nisi ab errore cesseris, mecum peribitis in æternum. Excitatus clamore carcerarius, consules vrbis aduocauit. Dicunt illis vincti: Facite de nobis quod volueritis, modò prius cõfiteamur, ne cum Henrico pereamus.

Ex historia Belli Liuonici. De horrendo obitu cuiusdam Hermanni Lutherani, monachi apostatæ.

CAP. XII.

ERat Torpati circa annum Domini 1554. quidam Lutheranæ doctrinæ præco, Hermannus, mirè versutus & facundus in abducendis

hominibus à Catholicismo ad Lutheranismum, annisque triginta summum egerat illius doctrinæ præconem. Hic pellione VVittembergensi Lutherana dogmata primùm docéte, monachus erat Minorita, iuuenis, at pro ætate in concionibus non inexercitatus, accedit pellionem, offert illi suam in propagandis Lutheranis dogmatibus opem, monasticum cucullum in publica cócione abiecturum. Pellio eum in cooperarium suscipit, negotiatores nouo habitu eum donant, virginem monasticam in vxorem adiungũt, præficitur vasis argẽteis Ecclesijs in vsum pauperum custodiendis. Pellione ex vrbe secedente, paulatim magnam authoritatem apud omnes sibi cóciliat, vt solus nobilium infantes baptizaret. Magnam opum diuitiarumque vim congerit, mercatur prædia, domos, agros, in liberorum subsidium, primaque atque itidem secunda vxore demortua, tertiam ducit. Verùm anno 1554. graui morbo corripitur, & sex diebus elapsis horrenda voce exclamat, se damnatum, nullam salutis consequendæ spem reliquam, & quotquot isti voluptariæ Lutheranorum sectæ sese dederant damnationi obnoxios, atque ita toruo adspectu, & oculis horribiliter flammarum in modum lucentibus, desperabundus extremum spiritum exhalat, omnibus Christianis exemplum ac documentum relinquens, quàm periculosum sit ab Ecclesiæ vnitate ad nouas doctrinas deficere.

Laurentius Surius in Chronicis Anno 1544. Petrus Brulius concionator Sacramentarius, Tornaci per murum fune dimissus, inopinatam Dei præsentis vltionem.

CAP.

CAP. XIII.

GAllus quidam concionator, factione Sacramentarius, nomine Petrus Brulius, Argentorato proficiſcitur Tornacum, Neruiorum inſigne oppidum: & primùm apud Tornacenſes, inde apud Inſulanos Flandriæ vrbem priuatim ſpargit virus Sacramentarium. Vbi Tornacum rediјt, ab amicis per murum fune demittitur: ſed cæleſti eum vltione perſequente, dum humi ſedet, quidam ſubmiſſa voce ex muro ei ſalutem precatur, at ſimul ſaxo è muro reſoluto ſedentis crus perfringit. Tum miſer ille dolorem cruris & frigus hyemis (erat enim Nouemb. ſecunda dies) non ferens, voces dat lamentabiles: ſicque ſeipſum prodit vigilibus, qui mox accurrunt, & hominem in carcerem includunt. Non diu poſt flammis exuritur. Felicius è muro Paulus Apoſtolus olim elapſus, totum mundum Chriſti Euangelio compleuit: Idem conatus non defuit Brulio, ſed longè diſpar cauſſa non eoſdem habuit ſucceſſus. Hanc hiſtoriam memini me audiuiſſe Louanij ex doctiſſimo viro M. Leone Tornacenſi, Theologo, Anno 1564. antequàm Laurent. Surius ſua Chronica euulgâſſet.

Hieronymus Polſecus Medicus Lugdunēſis in vita Ioānis Caluini cap. 22. De varijs morborum generibus, & horrenda morte Ioannis Caluini hæreſiarchæ.

CAP. XIV.

AD extremos, inquit, Caluini annos veniamus, videamusque, quàm varijs ante obitum morbis afflictus consumptusque fuerit. Scribit Beza, phthysi, colica, asthmate seu respirandi difficultate, calculo, podagra, hæmorroïdibus vexatum fuisse, præter sibi familiarem hemicraniam & acres capitis dolores, quibus plerumque torquebatur. En tibi varia & diuersa, quæ simul in ipsum ingruerunt, morborum genera, & cum quibus valdè miserè per multos annos, imò verò vsque dum spiritum exhalaret, conflictatus fuit; certum & expressum diuinæ aduersus eum iræ indicium ac testimonium. Quod si quis, multos etiam sanctos homines, dum in hac vita essent, dira multa, & in corpore, & in bonis perpessos, alleget, & de Iob satis cognitum omnibus exemplum proferat: Respondebo, sic Deo visum fuisse, vt tanquam illustre patientiæ exemplum futurus, in bonis hîc atque in corpore affligeretur; sed ad fiduciam in nobis stabiliendam confirmandamque, nunquam se iustum, sibi ex animo ac verè fidentem, deserturum; omnibus eundem Iob calamitatibus liberatum, omni felicitate, & multis rursus magnisque muneribus cumulasse. Quod S. Iacobus cap. 5. epistolæ suæ canonicæ pulchrè in hæc verba explicauit: Sufferentiam, inquiens, Iob audistis, & finem Domini vidistis, hoc est, exitum atque finem, quem eius afflictioni Dominus imposuit: Et vidistis, inquit, quoniam misericors est Dominus & miserator. Quibus verbis sententias nobis Dauidis proponere, & in me-

in memoriam reuocare Apostolus voluisse videtur, quæ sunt 33. Psalmo, quibus suo exemplo ad Deum laudandum, timendum, eique fidendum, eius gratia & benignitate erga bonos, seueritate contra malos proposita inuitat: Oculi Domini, inquiens, super iustos, & aures eius in preces eorum; Vultus autem Domini super facientes mala, vt perdat de terra memoriam eorum. Clamauerunt isti, & Dominus exaudiuit eos, & ex omnibus tribulationibus liberauit eos: Iuxta est Dominus his, qui tribulato sunt corde, & humiles spiritu saluabit: Multæ tribulationes iustorum, & de his omnibus liberabit eos Dominus. Et sequitur: Mors peccatorum pessima, & qui oderunt iustum, delinquent. Sic prioris ad Corinthios epistolæ ca. 10. D. Paulus Dei filijs & electis, si in hoc mundo in calamitates & miserias incidere ipsos contingat, certam liberationem, felicemque exitũ promittit: Fidelis, inquiens, Deus est, qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis, sed faciet cum tentatione prouentum, vt possitis sustinere. Sed ad Caluinum nostrum, & ad grauissimos eius, variosque morbos, quibus miserè ad extremum vsque spiritum excruciatus fuit, referamur: quem præter eos, quos Beza referente commemorauimus, eo quoque morbi genere afflictũ constat, quo iusto Dei iudicio hostes, qui diuinum honorem atque gloriam inuaserant, sibique vsurpârant, vexatos punitosque legimus, is est pedicularis: nam & hi vermes totum eius corpus peruaserunt, & fœtidissimo, ac virulentissimo vlcere circa verenda, ver-

da, vermibus has sic fœde vlceratas partes miserrimè corrodentibus, percussus est. Sic quondam Honorius secundus VVandalorum Rex, postquam Ecclesiam orthodoxam annos octo persecutus fuerat, pediculari tandem morbo consumptus est: Sic Arnulphus Imperator Caroli Crassi successor, magnus templorum violator vastatorque: sic Maximianus immanissimus Christianorum hostis: sic Antiochus Epiphanes, homo summè nefarius, impius & magnus veterator, qui templo Hierosolymitano nefariè expilato, ad veri Dei contemptum Iouis in illo simulachrum statuit & erexit: Sic crudelis Herodes, qui Innocentes pueros sustulit, sibiq; Dei honorem & titulum vsurpauit: sic, inquam, homines nefarij & scelerati à vermibus corrosi, exstincti sunt. Sic demum plures alij hypocritæ, Deique hostes, qui prætextu & colore sanctitatis atque zeli assumpto, veritatem oppugnauerant, iusto Dei iudicio & vindicta in hac vita à pediculis grauissimè vexati, & à vermibus miserè corrosi, post longum & diuturnum cruciatum, exterminati sunt, morteque exstincti, & post hanc in alteram illam longè miserrimam mortem, ad æternas illas infernales pœnas in perpetuum cruciandi sunt præcipitati. In quos illud Psalmistæ verissimè quadrat: Duplici contritione afflixit illum. Quo modo sanè duplici consummatione Caluinus dici potest consumptus. Nam quicquid scribit Beza, quantumuis se illis, qui mortem eius impiè traductæ vitæ amplum satis testimonium tulisse censent, opponat, & Caluinum filiorum

ſiorum Dei morte ex hac vita exceſſiſſe, contendat, veriſſimum tamen eſt, quod grauiſſimos dolores, & aſperrimos cruciatus, quibus Dei in illum ſeuera grauiſſimaque manu ingruẽte excruciabatur, non ferens, dæmonibus inuocatis, iurans, exſecrans & blaſphemans, miſer exſpirauerit. Cuius illi teſtimonium perhibuêre, qui decumbenti ad extremum vſque halitum miniſtrârunt. Idcirco neget, quantum volet Beza, negentque alij, ſatis ſic ſe rem habere exploratum eſt: imò hoc etiam, quòd diem atque horam deteſtatus ſit & exſecrârit, quam vnquã ſtudijs vel ſcriptionibus impendiſſet, cùm ex vlceribus totoq; corpore grauiſſimi fœtores emanârunt, ob quorum graueolentiam & ſibijpſi grauis, &, quæ eũ circumſtabat, familiæ erat. Quam cauſam fuiſſe etiam hi eius domeſtici narrârunt, quod viſitari ſe nollet.

Hieronymus Bolſecus eodem libro & cap. De inconſtantia Caluini in ſua doctrina, miruq; in ea varianda dolis ac technis.

CAP. XV.

CAEterùm, Theodorus Beza aliud quid recitat, quod ad magnum etiam magiſtri ſui, amici, atque parentis, Caluini Encomium & honorem pertinuiſſe cenſet: id ego ſilentio præterire non debeo, ſcilicet, cùm per morbum domi detineretur, & idcirco conciones lectionesque neceſſariò intermitteret, otioſum tamen minimè deſediſſe, ſed domi etiam ſuæ labori ſedulo incubuiſſe, & eo quidem tempore poſtremam ſuam Inſtitutionem Latinam

simul & Gallicam, & auspicatam, & absolutam ab ipso esse, Vbi non erit absonum, si quis Bezam interroget, quænam illa fuerit postrema Institutio ab ipso tum cœpta & absoluta. Non enim est nobis nisi prima illa conspecta, quamdiu ante & composuerat, & in lucem emiserat. Quæ si tam erat bene, adeoque absolutè facta scriptaque, nihil vt in ea desideraretur, quod fuit operæpretium, toties eandem formare & reformare? En tibi autem in aperto mendacio deprehensus tenetur, quo affirmauerat, magistrum suum, & parentem Caluinum ita extremè & absolutè doctum fuisse, nunquam vt sententiam aut dogma à se prolatum aut scriptum retractauerit, correxeritque. Cæterùm, astum Caluini considera: reprehensus quippè & hæreseos notatus ab ijs, qui in eius Institutionibus primæ & secundæ editionis, crassos eius errores falsasque sententias multas offenderant, ipse errores in libris suis admissos primùm corrigebat, ac tum, suppressis prioribus exemplaribus, & alijs in lucem editis nouis, illos, à quibus erat reprehensus, quiue censura interposita, erroris eum hæreseosque damnauerant, lacessens, eis se audacter opponebat, mendaces, impostores, calumniatores vocans, & ad illam editionem appellans, ex qua errores sustulerat. Per quam imposturam absoluti alicuius & irreprehensibilis doctoris, qui nihil à se scriptum dictúmue retractasset, qualis videri haberique ab omnibus cupiebat, nomen sibi & opinionem parare conabatur.

Ex historia belli Liuonici. Quomodo quidam Lutheranus,

Cùm taurum furatus esset, liberatus metu faciendæ exomologesis, tandem alterum furatus, suspensus fit.

CAP. XXVI.

IN ciuitate Torpatensi circiter annum Domini 1555. Lutheranus quidam Ecclesiastes, triginta agricolas ad genua prouolutus habebat, quos confessione facta sacramentali absolutione à peccatis exsoluere debebat, Mandat igitur omnes Deo confiteantur, solidum sibe vnum mulum (quem confitentes parocho dare consueuerant) altari imponere iubet, deinde certam absolutionem promittit, pœnitentiam & satisfactionem commentum esse Papisticum, hanc neutiquam requiri. Erat autem inter confitentes quidam præ alijs simplici ingenio, qui domino suo iumentum furto abegerat. Hic absolutionem consecutus, domum lætabundus reuertitur, gaudium ex felici confessionis successu conceptum protinus vxoris sinum effundit. Metuebam, inquit, cùm parochum confessurus accederem, ne iuberet abductum taurum restituere, aut gehennæ incẽdio me furtum luiturum minaretur; iam autem vno recepto solido, omnes mihi noxas ignouit. Non multo post idem alium bouem furatur, & in ipso facinore deprehensus, fatetur neutiquam à se illud admissum fuisse, si non tam facilem se præbuisset parochus in delictis ignoscendis, eaque res plurimos ad grauissima facinora stimulabat, adeò vt summam in domesticæ familia perfidiam patres familiâs persentiscerent, ac tam exitiales istius Euãgelij fructus grauiter abominarentur.

Ex vita S. Bonifacij Archiepiscopi Moguntini, Germanorum Apostoli & Martyris, quæ habetur in Tomis Laurentij Surij 5. Iunij. Breuis historia de Aldeberto hæretico, de nequitia eius, & quomodo circa confessionem sacramentalem se gesserit.

CAP. XVII.

Aldebertus in primæua ætate hipocrita fuit, dicens quod sibi Angelus Domini in specie hominis de extremis finibus mundi miræ, & tamen incertæ sanctitatis Reliquias attulerit, & exinde potuerit omnia, quæcunque po. poscerit, à Deo impetrare. Hac ergo simulatione, sicut Apostolus Paulus prædixit, penetrauit multorum domos, & captiuas duxit post se mulierculas oneratas peccatis, quæ ducebantur varijs desiderijs, & multitudinem rusticorum, dicentium, quòd ipse esset vir Apostolicæ sanctitatis. Præterea conduxit Episcopos indoctos, qui se contra præcepta canonum absolutè ordinauerunt. Vnde in tantam superbiam elatus est, vt se ęquipararet Apostol. Christi, & dedignatus in alicuius Apostolorum vel Martyrum honore Ecclesiam consecrare, in proprio honore dedicaret oratoria, vel, vt verius dicam, sordidaret. Adhæc etiam improperans, cur voluissent homines visitare limina sanctorum Apostolorum, fecit eis cruciculas & oratoriola in campis, & ad fontes, vel vbicunque sibi videbatur, & iussit ibi publicas orationes celebrari, in tantum, vt multitudines populorum, spretis cæteris Episcopis, & dimissis anti-

antiquis Ecclesijs, in talibus locis conuentus agerent, dicentes: Merita sancti Aldeberti adiuuabunt nos. Vngulas quoque suas & capillos dedit ad honorificandum & portandum cum Reliquijs sancti Petri Apostolorum principis. Tantis itaq; flagitijs inuolutus, præsumpsit quoddam, quod maximum scelus & blasphemia contra Dominum esse videtur. Venienti enim populo, & prostrato ante pedes eius, & cupienti confiteri peccata sua, dixit: Scio omnia peccata vestra, quia mihi cognita sunt occulta vestra: ideoq́ue non est opus confiteri ea. Securi ergo & absoluti de peccatis vestris præteritis, reuertimini ad domos vestras cum pace. Hæc igitur atq; his similia, quæ sanctum Euangelium hypocritas facturos esse testatur, idem Aldebertus suo habitu & incessu moribusq́ue solet operari.

Ex Epistola nuncupatoria Stanislai Socolouij ad Gregorium XIII. Pontific. Maximum, in Censuram Orientalis Ecclesiæ de præcipuis nostri seculi hæresibus. Quomodo hæretici nostri temporis carentes capite, ad Patriarcham Constantinopolitanũ sua dogmata miserint, ab illoq́ue in communionem recipi postularint, & quomodo illorum doctrina ab illo sit repudiata.

CAP. XVIII.

IVre ac instituto belli sancitum est, Gregor. XIII. Pontif. Max. vt qui transfugam in aliena castra transeuntem deprehenderit, illum Imperatori suo, aut cuipiam alteri ex ducibus militiæ sistat atque præsentet. Non dissimile quid hoc tali tempore in spirituali hac nostra

militia deprehensum, ad sacrosanctum S. V. tribunal, eodem iure, pro officio meo affero. Cum enim ante hoc biennium, vnà cum Serenissimo rege meo, Principe integerrimo, ac religionis Catholicæ studiosissimo, principio regni illius, has oras Sarmatiæ nostræ peragro atque perlustro; Leopolim Metropolim Russiæ, emporium apud nos imprimis nobile veni. Habet hoc ea vrbs ante alias singulare, vt cùm reliquarum planè omnium religionum ritus & cæremonias ex antiquo admiserit: ab huius tamen sæculi hæresibus peculiari quodam DEI munere penitus sit libera, illisque summo studio ac diligentia mirè obsistat. Incidi tum fortè ibi in quendam Archimandritam Græcum, hominem non indoctum, nec illiberalem: cum quo, vbi multa de multis, vt fit sæpè, familiariter contulissem: deuenimus tandem in sermonem de his hæresibus ac magistris earum, quæ hoc nostro infelici sæculo orbem exercent Christianum. Ac cùm vtrinque eam temporum nostrorum calamitatem hominumque temeritatem abundè, ita vti par fuit, deplorassemus: intulit ille, ad Patriarcham item suum istos ex Germania, non ita multo ante scripsisse, illique summa fidei & confessionis suæ capita obtulisse: ac vt in communionem eius Ecclesiarum reciperentur, studiosè petijsse: quos tamen ille tantum abest, vt recipiendos duxerit, vt etiam scripto quodam suo illa ipsa, quæ tum illi proposuerant, capita confutârit. Agnoui hoc idem planè quondam Pelagianos, temporibus D. Augustini fecisse, eodemque modo ab Occidentali

Eccle-

Ecclesia ad Orientalem nec quidquam confugisse. Obijcit eam rem his verbis Iuliano Pelagij discipulo D. Augustinus: Non est, inquit, quòd prouoces ad Orientales Antistites, quia & ipsi vtique Christiani sunt, & vtriusque partis terrarum fides ista vna est, quia & fides ista Christiana est, & te certè Occidentalis terra genuerat, Occidentalis regenerauit Ecclesia. Quid ei quæris inferre, quod in ea non inuenisti? imò quid quæris auferre, quod in ea tu quoque accepisti? puto tibi eam partem orbis sufficere debere, in qua primum Apostolorum Dominus voluit gloriosissimo martyrio coronari. Cui Ecclesiæ præsidentem beatum Innocentium, si audire voluisses: iam nunc periculosam iuuentutem tuam Pelagianis laqueis excussisses. Quid enim potuit vir ita sanctus Africanis respondere consilijs, nisi quod antiquitus Apostolica sedes & Romana cum cæteris tenet perseueranter Ecclesia? Hæc, & alia his similia D. Augustinus. Lætabar iam tum me nouas istorum artes, nouum nocendi studium deprehendisse. Et quoniam eodem ipso tempore homo ille Græcus Bizantium repetebat, petij, vt exemplum scripti illius Patriarchæ sui ad nos mitteret. Quod ille libenter & promptè se facturum obtulit: vt & postea amici functus officio fecit. Quod vbi primùm Græcè legi, dici non potest, quantam ex eius lectione voluptatem cepi: statimque operam dedi, vt illud quoque diligentissimè in linguam Latinam, pro nostra tenuitate translatum, publicè nostris hominibus legendum proponerem. Idque plurimas, easque iustis-

iustissimas ob caussas. Primùm, vt istos homines, nihil non contra matrem suam molientes, nullamque partem nocendi relinquentes, panderem, eorumque artes, clandestinaque consilia in lucem proferrem ac detegerem. Deinde, vt quantum eos ipsos huius suæ nouitatis pudeat atque tædeat: quòd cùm nulla Apostolica, veterique sede coniuncti sint: quòd successionem nullam demonstrare possint: quòd acephali, hoc est, membra sine capite mutila sint: vel ex hoc ipsorum facto demóstrem. Demum, vt quam sit vtriusque Ecclesiæ, Occidentalis, inquam, & Orientalis de his rebus, quas isti ex sede sua commouerunt incredibilis consensus summa concordia, vt non eadem tantum dicamus omnes, sed eisdem penè verbis, etiam omnibus clarum fiat. Quo amplius conuitiari desinant, hæc Latina esse: ab hoc vel illo Romano Pontifice profecta: cùm hæc eadem ab his, qui Romanis, vniuersisque Latinis, insito quodam odio infensissimi sunt, non minore studio atque contentione colantur atque defendantur, simulque perspiciant, se non solum à Romano Pontifice, sed ab ipso terrarum orbe, omnibusque Ecclesijs defecisse: in eoque inertis suæ errorem recognoscant, quòd illud se sub his frigidis Septentrionalibus videre, profiteri non erubescant: quod vniuersus Occidens & Oriens orbis, longè antiquius & benignius ab illo diuino & cælesti sole Christo Iesu collustratus, hactenus non viderit. Demùm, ne amplius in suis confirmandis, incautaque plebecula decipienda, Orientalis Ecclesiæ authoritate

ritate & testimonijs (quod quidem hactenus fecerunt) abutantur, cuius contra se tam insignia referant testimonia. Postremò, vt agnoscant, nusquam sibi in orbe Christiano, nusquam in Ecclesia Catholica locum relictum esse: nusquam cum istis moribus & sententijs consistere posse. Et quemadmodum ipsi impiè gremium eius matris, quæ eos genuit, lacteque suo aluit, spreuerunt, ab eoque longè aberrârunt: ita illos vicissim tanquam proteruos, parentibusque inobedientes filios, vbique sperni ac repudiari: vt illud Isaiæ in eis abundè completum esse videatur: Væ qui spernis, nonne & ipse sperneris? cùm defatigatus, desieris contemnere, tum ipse contemneris. A castris, in quæ confugiunt, arcentur: ab illis, quos patronos parabant, accusantur: eorum, quos ipsi iudices communis caussæ constituerunt, sententijs condemnantur; ita, vt vel hoc solum tam clarum & illustre Orientalis Ecclesiæ testimonium, & eos, & alios omnes: si modò secum consentire velint, si veritatem ipsam ex animo quærant, & non ipsa pertinacia, opinioneque ingenij, ac studio nocendi vincantur, ab errore quidem reuocare, ad rectam autem & Catholicã fidem reducere meritò debeat. Nam cùm neque illi, neque nos, vt quidem isti dicunt, communis caussæ, propter priuatum cuiusque in re sua studium, æqui iudices esse possimus: detur sanè rectè hoc ab illis factum esse, quòd ad eos iudices prouocârunt, qui neque cum hac, neque cum illa parte coniunguntur. Quod autem eorum iudicijs & sententijs acquiescere nolunt, quos

ipsi

ipsi iudices delegerunt, in hac quidem certè parte, iam non cum alijs, sed secum ipsi pugnant; suumque contumacem, & incurabilem morbum aperiunt, nec tam se in hac caussa iudices, quàm assentatores quæsiuisse; abundè docent. His inquam ex caussis, hanc ipsam Orientalis Ecclesiæ de eorum confessione censuram, quam isti non sine caussa suppresserunt, ipse magna ratione in lucem proferre volui. Hæc ille.

¶ Scribit præterea D. Ioannes Nasus Centuria 1. Veritatum Euangelicarum, veritates, quòd cùm Lutherani passim in concionibus suis gloriarentur, & iactitarent, suam doctrinam congruere cum doctrina Græcorum, Patriarcha Græciæ non diu ante concilium Tridentinum suos Episcopos vniuersos conuocauerit; atque in hac Synodo sua vniuersas Germaniæ hæreses damnauerit. Et quidem nominatim Lutheranos, Zuinglianos, Anabaptistas, Caluinistas, omnesque illos, quotquot Romanam Ecclesiam Antichristianam appellitant. Huiusmodi fraudibus, mendacijs, & imposturis, isti præcones, suam fulcire conantur doctrinam, quæ tenebris & caligine mendaciorum circumfusa, exoriente paulò post veritatis luce, seipsam turpissimæ vanitatis coarguit. Mendaces de locis longinquis plerumque mentiri consueuerent, ne veritas citò liquere possit.

Ex Epistola Aloisij Cucchij Cōstantinopoli data ad D. Bartholomæum de Rodolphijs, Patritium Venetum, quæ habetur in calce operis, cui titulus; Illustris Ecclesiæ Cathol. trophæa, quod opus studio clariss. V. D. Erasmi Vedlij

ij, Ducatus Bauariæ Consiliarij Monachij editum, & insigni Epistola parænetica illustratum est. Quomodo Caluiniani sollicitauerint supremum Bassam Turcicum, pro auxilio, quomodo ipsimet professi sint, suam religionem Mahumetanæ proximam: Bassa verò Turcicus illud leone hominum genus detestatus sit, suoque patrocinio indignos iudicauerit.

CAP. XIX.

Sicuti ex præmissa epistola patet, quosdam Germaniç hæreticos Patriarcham Constantinopolitanum sollicitasse, vt in fidei & Ecclesiæ eius communionem reciperentur, ita ex subiecta epistola elucescit, quomodo Caluiniani in Galliis in affinitatem Mahumeticæ religionis sese insinuare conati, vtrique autem vtrobique repulsi sint.

Magnifico Domino Bartholomæo de Rodolphis patritio Veneto Aloisius Cucchius S.

Si non redditæ sunt Ambassatoris nostri literæ superiores, vehementer equidem doleo, cum omnibus, qui sunt in hac ciuitate excellentiss. & illustriss. Signoriæ Venetæ amantes. Grande enim periculum est, quòd supremus Bassa eas vel hic, vel in itinere intercipi curauerit: vt profecto omnium qui viuunt, est astucissimus. Si itaque ad manus eius peruenerunt, non dubitetis, quòd bellum dabit Signoriæ illustriss. propter insulam Cyprum. Super cuius rei compositione Ambassator noster mandati sui defectum aliquem causatus est, negotium videlicet studiosè trahens, donec Signoria illustriss. & de principum Christianorum voluntate, & suis etiam viribus proprijs certiorata es-

ſet penitus. Nunc verò ſi proximas Ambaſſatoris litteras habet Baſſa, artem illam intelliget, nec etiam ei poſtea fidem habebit, etiamſi centum adfirmet iuramentis, aut centum adferat noua Signoriæ Illuſtriſſ. mandata. Talis enim vir eſt Baſſa, qui ſtatim intelligat an ex corde & veritate agant homines: an mandata obſeruent, & id illi ſolummodò dicant, quod à dominis ſuis iuſſi ſunt. Quod ſi quẽ fucatè agere, aut aliud quippiam quærere intellexerit, quàm quòd ad dominorum cauſam ſpectet, eum vti beſtiam poſtea auerſatur, indignum iudicans, quem ſub adſpectũ ſuum amplius admittat. Cuius præclarum hîc vidimus exemplum in Oratore Chriſtianiſſimi Regis Francorum, Monſieur Guilhelmo de gran Ry, ſiue de gran Ciampo. Qui quamdiu Regis ſui negotium fideliter egit, ſatis honorifico fuit apud ſúpremum Baſſam loco, & omnia tum illi communicata ſunt, quæ cum oratore Romanorum Imperatoris de pacis confirmatione tractarentur. Quam etiam confirmationem in gratiam iſtius Ambaſſatoris Galli, qui eam vehementer impediebat, aliquamdiu ſtudioſè diſtulit. Verùm vbi Baſſa intellexiſſet Ambaſſatorẽ pacem iſtam cum Romano Imperatore non propter Regem Galliæ, ſed multò magis propter eius hoſtes, ſubditos rebelles impugnare, ſuſpectus illi eſſe cœpit, nec poſthac in tanta eum habuit familiaritate: imò cùm Ambaſſator necdum etiam deſiſteret Hugenottos ſuos Baſſæ commendare, vt illi in pacis capitulationem reciperentur, cum indignatione quæſiuit Baſſa,

qui-

quinam essent isti Hugenotti, quam haberent religionem, & cuius subessent imperio, cùm aliquam orbis gentem hoc nomine nemo cognouisset antea. Tunc Ambassator scriptum illi porrexit, quasi non publicè, sed priuatim potius Bassam informare cuperet. Sed illud in multorum manus, Bassa ita iubente, & hominis Galli leuitatem ridente, peruenit. In quo scripto non negat Ambassator Hugenottos Regis Galliarum subesse imperio, sed rebellare huic propter religionem talem, quæ sit Turcicæ proxima, nisi quòd in ieiunijs & eleemosynis Hugenotti nō ita sint certis obseruationibus adstricti, sed liberrimi per omnia, & agere & credere quæ lubeat. Subiunxit aliqua deinde argumenta ad persuadendum Bassæ, quòd Hugenotti, si in Turcarum Imperatoris tutelam reciperentur, vtilissimi essent futuri suæ maiestatis socij, propter multas causas. Quia non solùm Regem suum vexare possent, ne affinē suum Regem Hispaniarum contra Turcas siue consilio, siue milite iuuaret, sed etiam per aliquod potentes in Alemania Principes, qui Hugenottorum rebus manifestè fauerent & auxiliarētur, ipsum Romanorum Imperatorē impedire, in omnibus suis consilijs, quę contra Turcas susciperet. Imò si Hugenotti iam tumultus istos per Gallias non excitâssent, actum fuisse cum Turcis de toto maris mediterranei imperio. Quoniam regina mater cogitauerat iam Regi Hispaniarum tradere omnia loca munita, omēs portus, & ciuitates maritimas in Gallia, & ipsa vicissim filio suo in recōpensam

accipere Flandriam. Qua facta permutatione, Hiſpani mari dominarentur, Turcasque omnes reijcerent: Reges autem cum Papæ, Imperatoris Roman. & Principum Catholicorum auxilijs poſt deletos Hugonottos & illorum confœderatos Lutheranos, arma conuerſuros in Turcas omninò, non obſtante etiam pacificatione iſta noua, quam Rom. Imperator ſaltem in Hugonottorum & Lutheranorum inuidiam iniret, vt eos hac ratione à Turcica ſocietate excluderet. Sed & Turcarum Imperatori vtile futurum, ſi Hugonotti eius amici & confœderati haberentur, quòd propter illos pacem iſtam, quæ iam eſſet confirmanda, quandocunque vellet, turbare honeſtè poſſet: ſed & ipſi Hugonotti paratiſſimi eſſent futuri turbas & ſeditiones in Alemannia procurandi, quando id Turcis commodum videretur. Hæc & multa alia Ambaſſatoris puncta Baſſa planè ridet & contemnit, ipſi autem Ambaſſatori reſponſum dedit per interpretem, videre ſe quòd bonus Rex Galliæ non legatum, ſed proditorem ad aulam Turcarum Imperat. miſerit, Hogonottos autem longè inferiores eſſe, quàm vt ſeſe demittat ad illorum amicitiam ſupremus orbis princeps, nec fidem haberi debere iſtis ſocijs, qui proprium etiam Regem proderent & impugnarent: Turcas ſolitos eſſe cum Imperatoribus, Regibus, & magnis principibus agere, non cum perfidis ſeruis, & rebellibus ſubditis: deteſtari Turcicam fortitudinem iſta proditoria conſilia. Quòd ſi verò vtile videatur Turcarum Imperatori Hugonottos ſibi ſubijcere,
non

non defutura illi arma, si clara esse possit de victis proditoribus & rebellibus seruis victoria. Hæc palam iam dicuntur, & circumferuntur per totam Constantinopolim cum magna superbia Turcarum, & contemptu Gallicæ leuitatis. Hæc ille. Vides in hac historia, Christiane Lector, improbitatem hæreticorum, qui in perniciem auitæ orthodoxæ & Catholicæ religionis, non verentur Turcicam sollicitare barbariem, ac profiteri suam religionem Turcicæ perfidiæ esse affinem. Eiusdem impietatis olim fuisse Arianos, scribit D. Anastasius (*in vita D. Antonij*) dum ait illos paganorum opificum præsidia aduersus Christum comparasse, compulsosq; Christianos cum assumptione palmarum (quod idololatriæ apud Alexandriam insigne erat) ad Ecclesiam pergere. Sic patet hæreticos semper malitia similes, etiam sacrilegio pares.

Ex vita S. Basilij Magni authore Amphilochio, quæ habetur in Tom. Laur. Surij Cal. Ianuarij. Quomodo Ariani obtenta ab Imper. Valente Ecclesia Catholicorum, interuentu Basilij Magni, diuinitus ab Ecclesia repulsi sint, foribus Ecclesiæ per preces Catholicorum miraculosè patentibus, iisdemq; ad preces Arianorum clausis.

CAP. XX.

POsteaquam à nobis discesserat Deo inuisus Valens Imperator, petentem illum præclaram Constantinopolim, iterque facientem per Nicæam, adierunt Arianæ hæresis hexarchi siue duces & principes, petieruntque ab eo copiam orthodoxum Dei populum eijciendi ex Ecclesia doctrinæ Catholicæ & Apostolicæ, eamque tradendi Arianis. Itaque tyrannus il-

le, indignus purpura, quòd abominandæ hæresis patronus esset, illorum precibus assensit: missaque militari manu, expulit fidelem populum, & dedit Ecclesiam Arianis. Multum igitur anxij pij omnes noctuque diuque Deum deprecabantur, ne sineret Ecclesiam suam cedere in ius hæreticorum. Accessit autem ad eam vrbem, puta Nicæam communis Ecclesiarum defensor & aduocatus Basilius, veneruntque ad eum Catholici omnes, clamantes & annuntiantes ei illatam ipsis ab Imperatore iniuriam. Quibus ille ait: Cessate à lachrymis filij charissimi: neque enim ad extremum permittet Deus, vt ita fiat, estote igitur longanimes, & Dei misericordiam sustinete. Abiens autem Constantinopolim vir sanctus vt vidit Imperatorem Valentem, ait ad illum: Scriptum est, ô Imperator: Honor regis iudicium diligit, & Sapientia dicit: Iudicium regis, iustitia. Quare igitur tuum imperium voluit eijcere orthodoxos ex illorum Ecclesia, & constituere in ea cacodoxos, homines deprauatæ sententiæ? Cui Valens: Iterum, inquit, ad contumelias reuerteris Basilij? isthuc minimè te decet. At Basilius: Me verò, inquit, pro iustitia decet etiam mortem oppetere. Cumque inter se verba conferrent, ecce Demosthenes, epularum Imperatoris familiaris præfectus, hæreticis dum vult patrocinari, blasphemias vomens committit barbarismum. Et Basilius: Etiam Demosthenem, inquit, vidimus sine litteris. Sed cùm ille adhuc instaret; Tuum est, ait Basilius, de pulmentarijs cogitare, non dogmata diuina coquere. Et ille pudefactus, ilicò obmutuit.

mutuit. Ait autem Basilio Imperator: Abi, & iudicis inter eos fungere officio: non ita tamen, vt immodico populi tui amore ducaris. Neque enim id par est. Et Basilius: Si iure, inquit poteris meum culpare iudicium, & me iubeto ire in exsilium & orthodoxos eijce, & Ecclesiam da victoribus. Acceptis ergo à Valente litteris, profectus est Nicæam, accitisque Arianis, dixit: Imperator vult, vt negotij, quod vobis est cum orthodoxis ratione Ecclesiæ quam rapuistis, ego iudex sim. Tum illi: Iudica, inquiunt, sed ex sententia Imperatoris. Quibus Basilius, Claudatur, ait, Ecclesia, & tam vos, quàm Catholici obsignate eam: primique vos tres dies atque noctes expendite in precibus, & deinde si vobis ad Ecclesiam euntibus illa patuerit, sit perpetuò vestri iuris. Sin minus, nos vnam vigilabimus noctem, & psallentes cum Litania ibimus ad Ecclesiam: & si nobis aperta fuerit, nos in æternum eam obtinebimus. Quod si reserata nobis non erit, sit vestra, vosque eam occupate. Placuit is sermo Arianis: at orthodoxi contradicebant, affirmantes eum non æquam ferre sententiam, sed extortam metu Imperatoris. At verò multo studio clausa est Ecclesia, vtriusque partis hominibus postulantibus, vt accuratissimè & cautissimè obseraretur. Orantibus igitur ex decreto Basilij Arianis tres noctes atque dies, ac deinde venientibus ad sanctam Dei Ecclesiam, & hærentibus ibi ab hora matutina vsque ad sextam, clamantibusque Kyrie eleyson, non sunt reclusæ fores, at tandem delassati, inanes discesserunt.

Ad quos sanctus Basilius; Fecistis, inquit, vt e-ratis iussi: sed, vt audio, non sunt vobis apertæ fores. Iam igitur etiam nos nocte vna agemus vigilias, & cum Litania ibimus ad Ecclesiam; quæ si nobis quoque reserata non fuerit, vos eam ex mea sententia vobis vsurpate. Tollens ergo vir sanctus orthodoxum populum cum mulieribus & pueris, exijt extra oppidum ad S. martyris Diomedis ædem; Factisque ibi vigilijs & matutinis precibus, produxit populum, cantans; Sanctus Deus, sanctus fortis, sanctus & immortalis, miserere nobis: ingrediensque in vestibulum templi, vti etiam prius fecerant Ariani, dicit populo: Erigite sublimes manus in cælum ad Dominum, & prolixè clamate, Kyrie eleyson. Quod cùm faceret plebs, sanctus Episcopus illos consignans, iussit silentium fieri, terque signans fores templi, dixit: Benedictus Deus Christianorum in sæcula sæculorum, Amen: populo autem pariter dicente, Amen, vi orationis contriti sunt vectes, deciderunt claues cum pessulis, ostia tanquam valido concussa vento patuerunt, & cum impetu quodam ferebantur ad parietes. Tum insignis ille Dei contemplator ita præcinuit; Tollite portas principes vestras, & eleuamini portæ æternales, & introibit rex gloriæ. Ingressusque in sanctum Dei templum cum omni orthodoxo populo diuinum fecit ministerium, ac deinde dimisit populum, cum gaudio & pace glorificantem Deum, qui non despicit in se confidentes.

Innumerabiles autem Ariani eo comperto mira-

miraculo, renũtiârunt prauæ opinioni, noſtramque ſunt complexi Catholicam fidem. Imperator verò vt rem geſtam cognouit, reſpuit quidẽ Arianorum prauè ſentientium voluntatem; neque enim poterat Dei, & diuini patris noſtri Baſilij iudicium reprehendere; attamen cordis oculis obtenebratis, inſtar multorum permanſit obſtinatus & inflexibilis, neque ſe ad Dominum voluit conuertere: atque tandem infeliciter pugnans, in bello reddidit ſpiritum, palearum flammis concrematus in Thraciæ partibus, inde miſſus in pœnas ignis æterni.

Gregorius Turonenſis lib. 1. de gloria martyrum capite 80. De quodam hæreticorum presbitero, qui in conuiuio conſignatione ciborum præuertere volens catholicũ presbyterum, illique illudere, vltione diuina percuſſus interijt.

CAP. XXI

SEmper Catholicorum inimica eſt hæreſis, & vbicunque potuerit tendere inſidias, non obmittit: ſicut illud eſt, quod quodam loco factum celebre fama profert. Mulier quædam erat Catholica, habens virum hæreticum; ad quam cùm veniſſet Presbyter noſtræ religionis, valdè Catholicus, ait mulier ad virum ſuum; Rogo charitatem tuam, vt pro aduentu huius ſacerdotis, qui me viſitare dignatus eſt, lætitia habeatur in domo noſtra, ac præparatum dignis impendijs prandium epulemur cum eo. Promittente autem viro eius, ſic ſe vt illa flagitabat facturum, aduenit & alius hæreticorum Presbyter; dixit-

que vir mulieri, Duplicata est hodie lætitia, eò quòd sint sacerdotes vtriusque religionis in domo nostra. Discumbentibus autem ad conuiuium, vir ille cum presbytero dextræ partis cornu occupat, Catholicum ad sinistrum statuens, positaque ad læuam eius sellula, in qua coniunx eius resideret: dixitque vir ad presbyterum hæreticum, Si consenseris dictionibus meis, exerceamus hodie cachinnum de hoc Romanorum presbytero, vt scilicet apposito ferculo, tu celerius signare, festines. Cumque ille manum non posuerit, illo tristante nos cum lætitia comedemus cibum. Cui ille, Faciam, inquit, quòd præcipis. Denique veniente disco cum holeribus, signauit hæreticus, posuitque primus manum suam. Quod cernens mulier, ait: Ne feceris, quia ingratè fero iniuriam sacerdotis. Et exhibito alio cibo sumpsit Catholicus. In secundo verò & tertio ferculo similiter fecit hæreticus. Quarto autem exhibito, cuius in medium sartago feruens aduenerat, in qua compositus erat cibus ille, qui excollisis ouis parum permixta farina, dactylorum partibus oliuarumque rotũditatibus assolet exornari, festinans hæreticus, priusquam ferculum illud vel mensam tangeret, eleuata in obuiam manu, signat, statimque positum cochlearium, sumit: non intelligens an caleret, feruẽtemque cibum velociter inglutiuit. Protinus accenso pectore, æstuare cœpit, emissoque cum suspirio, immenso ventris strepitu, nequam spiritum exhalauit; ablatusque de conuiuio, locatus in tumulo, terrenæ molis congerie est opertus.

Tunc

Tunc exſultans presbyter noſtræ religionis, ait: Verè vltus eſt Deus ſeruos ſuos. Et conuerſus ad virum, cuius erat conuiuium, dixit: Perijt huius memoria cum ſonitu, & Dominus in æternum permanet. Tu verò appone quod comedam. Tunc homo ille perterritus, expleto conuiuio, prouolutus eſt ad pedes presbyteri, conuerſusque ad fidem Catholicam, credidit cum domo ſua, qui in hac perfidia tenebatur, & multiplicata eſt lætitia, ſicut prius mulier flagitauerat.

Gregorius Turonenſis lib. 1. de gloria Martyrum ca. 81. De Catholica religione per miraculum confirmata contra presbyterum Arianum.

CAP. XXII.

ARianorum presbyter cum diacono noſtræ religionis altercationem habebat, proferens contra Dei Filium ac Spiritum ſanctum, vt mos eſt genti, venenoſas aſſertiones. At ille cùm diu multumque nonnulla de fidei noſtræ ratione diſſeruiſſet, & hæreticus perfidiæ obcæcatus caligine, quæ erant vera reſpueret, iuxta illud: Quia in maleuolam animam non introibit ſapientia: adiecit dicens: Quid longis ſermocinationum contentionibus fatigamur? factis rei veritas adprobetur; ſuccendatur igni æneus, & in feruenti aqua annulus cuiuſdam proijciatur. Qui verò eum ex feruenti aqua ſuſtulerit, ille iuſtitiam conſequi comprobatur: quo facto, pars diuerſa ad cognitionem huius iuſtitiæ conuertatur. Intellige itaque & tu hæretice, ſi hæc pars noſtra Spiritu ſancto adiuuante compleuerit, nihil in ſancta Trinitate diſſo-

dissonum, nihil esse dissimile fatearis. Consensit hæreticus huic diffinitioni: & initio vsque manè placito discesserunt. Sed fidei feruor, per quem hæc primùm diaconus protulerat, cœpit inimico insidiante tepescere. Diluculo autem surgens, brachium infundit oleo, vnguento conspergit, sed tamen loca sancta circuit, & Dominum deprecatur. Quid plura? circa horam tertiam in foro conueniunt: concurrit populus ad spectaculum. Accenditur ignis, æneus superponitur, feruet valdè, annulus in vnda feruenti proijcitur. Inuitat primum diaconus hæreticum, vt ipse eum à calore auferat. Sed statim recusauit, dicens: Qui hanc sententiam protulisti, debes auferre. Diaconus verò licet trepidus, tamen denudat brachium. Cumque ipsum vidisset vnguentis hæreticus presbyter delibutum, exclamauit dicens, Magicis artibus te elitandum putasti, vt hæc vnguenta diffunderes, nec valebunt ea quæ agis. His itaque litigantibus, superuenit diaconus ab vrbe Rauenna, Iacinctus nomine, sciscitansque quæ esset hæc altercatio, vt veritatem cognouit, nec moratus, extracto à vestimentis brachio, in æneum dexteram mergit. Annulus enim, qui iniectus fuerat, erat valdè leuis ac paruus, nec minus ferebatur ab vnda, quàm vento possit ferri vel palea. Quum diu multumque quæsitum, infra vnius horæ spatium reperit. Accendebatur interea vehementer focus ille sub dolio, quò validius feruens non facilè adsequi annulus à manu quærentis possit. Extractumque tandem, nihil diaconus sensit in carne sua, sed potius

tius protestatur, in imò quidem frigidum esse æneum, in summitate verò calorem temporis modici continentem. Quod cernens hæreticus, valdè confusus, iniecit audax manum in æneo, dicés: Præstabit mihi hæc fides mea. Iniecta manu, protinus vsque ad ipsa ossium intermedia, omnis caro liquefacta defluxit: & sic altercatio finem fecit.

Paulus Diaconus lib. 6. De gestis Longobardorum. De heresi Monothelitarum, quæ cùm in sexta Synodo Constantinopolitana damnata esset, aranearum telæ in medio populi miraculosè ceciderunt, & cur multi in hæreses incidant.

CAP. XXIII.

TEmporibus Constantini Magni hæresis apud Constantinopolim orta est, eorum, qui vnam duntaxat in Domino nostro Iesu Christo voluntatem & operationem asseuerabunt. Hanc autem hæresim excitauerunt Gregorius Patriarcha Constantinopolitanus, Macarius, Pyrrhus, Paulus & Petrus. Quam ob caussam Constantinus Augustus centum quinquaginta Episcopos congregari fecit. Inter quos fuerunt etiam legati sanctæ Rom. Ecclesiæ missi ab Agathone Papa, Ioannes diaconus, & Ioannes Episcopus Tulensis, qui omnes eandem hæresim damnârunt. Ea hora tantæ aranearum telæ in medio populi ceciderunt, vt omnes mirarentur, ac per eas significatum est, quòd sordes hæreticæ prauitatis depulsæ essent. Et Gregorius quidem Patriarcha correctus est, cæteri verò in sua dissensione perdurantes, anathematiza-

ti,

ti, sunt diuina vltione percussi. Eo tempore Damianus Ticinensis Ecclesiæ Episcopus, sub nomine Mansueti Mediolanen. Archiepiscopi hac de causa vtilem recteque fidei epistolam composuit, & in priuata Synodo non mediocre suffragium tulit. Recta autem, & vera fides hæc est: vt in Domino nostro Iesu Christo sicut duæ sunt naturæ, hoc est, Dei & hominis, sic etiam duæ credantur esse voluntates siue operationes. Hæc ibi Paulus Diacon. Aptissimè verò diuina sapientia hæreses telis aranearum comparauit. Culices enim duntaxat & inualidæ muscæ illis illaqueantur: Sphiges, & valentiores muscæ, & apes transuolant & perrumpunt eiusmodi retia. Vanè autem & inconsideratè plerique hoc ipso scandalizantur: quod tantum hæreses valeant, inquit Tertullianus, (*de Præscr. hæret.*(Sed apud eos solummodo multum valent hæreses, qui in fide non valent. In pugna pugilum & gladiatorum plerunque non quia fortis est, vincit quis, aut quia non potest vinci: sed quoniam ille, qui victus est, nullis viribus fuit; adeò ille victor bene valenti postea comparatus, etiam superatus recedit. Non aliter hæreses de quorundam infirmitatibus habent, quod valent, nihil valentes, si in bene valentem fidem incurrant. Solent quidem isti miriones de quibusdam personis ab hæresi captis, ædificari in ruinam. Quare illa vel ille fidelissimi, prudentissimi, & vsitatissimi in Ecclesia in illam partem trensierunt? Quis hoc dicens, non ipse sibi respondit, neque fideles, neque prudentes, neque vsitatos æstimandos, quos hære-

ses potuerunt demutare? Quid ergo si Episcopus, si diaconus, si vidua, si virgo, si doctor, si etiam martyr lapsus à regula fuerit, ideò hæreses veritatem videbuntur obtinere? Ex personis probamus fidem, an ex fide personas? Nemo sapiens est, nisi fidelis; nemo maior, nemo Christianus. Nemo autem Christianus, nisi qui ad finem vsque perseuerauerit. Tu vt homo extrinsecus vnumquemque nosti, putas quod vides, vides autem quousque oculos habes. Sed oculi (inquit) Domini alti. Homo in faciem, Deus in præcordia contemplatur. Et ideò cognoscit Dominus qui sunt eius, & plantam, quam non plantauit, eradicat, & de primis nouissimos ostendit, & ventilabrum in manu portat ad purgandam aream suam. Auolent quantum volunt paleæ leuis fidei, quocunque afflatu tentationum, eò purior massa frumenti in horrea Domini reponetur. Nonne ab ipso Domino quidam discentium scandalizati diuerterunt, nec tamen propterea cæteri quoque discedendum à vestigijs eius putauerũt: sed qui scierunt illum vitæ esse verbum, & à Deo venisse, perseuerauerunt in comitatu eius vsque ad finem, cùm illis, si vellent & ipsi, discedere, placidè obtulisset. Minus est, si & Apostolum eius aliqui, Phygelus, & Hermogenes, & Philetus, & Hymenæus reliquerunt: ipse traditor Christi de Apostolis fuit. Miramur de Ecclesijs eius, si à quibusdam deserũtur, cùm ea nos ostendũt Christianos quæ patimur, ad exemplũ ipsius Christi. Ex nobis, inquit, prodierũt, sed nõ fuerũt ex nobis. Si fuissent ex nobis, permansissent vtique

que nobiſcum. Quin potius memores ſumus tam dominicarum pronuntiationum, quàm Apoſtolicarum literarum, quæ nobis & futuras hæreſes pronuntiârunt, & fugiendas præfinierunt: vt ſicut eſſe illas non expaueſcimus, ita & poſſe id, propter quod fugiendæ ſunt, nô miremur. Inſtruit Dominus multos eſſe venturos ſub pellibus ouium, rapaces lupos: quænam iſtæ ſunt pelles ouium, niſi nominis Chriſtiani extrinſecus ſuperficies? qui lupi rapaces, niſi ſenſus & ſpiritus ſubdoli, ad infeſtandum gregem Chriſti intrinſecus deliteſcentes? qui Pſeudoprophetæ ſũt, niſi falſi prædicatores? qui Pſeudoapoſtoli, niſi adulteri euangelizatores? qui Antichriſti interim & ſemper, niſi Chriſti rebelles? Hoc erunt hæreſes, non minus doctrinarum peruerſitate Eccleſiam laceſcentes, quàm tunc Antichriſtus perſecutionum atrocitate perſequetur, niſi quod perſecutio & Martyres facit, hæreſes Apoſtatas tantùm. Et ideò hæreſes quoque oportebat eſſe, vt probabiles quique manifeſtarentur, tam qui in perſecutionibus ſteterint, quàm qui ad hæreſes non exorbitauerint. Neque enim eos probatos intelligi iubet, qui in hæreſim fidem demutant. Hactenus Tertullianus. Aptiſſimè igitur diuina ſapientia per decidentes aranearum telas, ſubdolas hæreticorum tricas & peruerſas machinationes indicare voluit, quas & iam olim per regium Prophetam laqueos appellauit, quòs ille Deum pluiturum ſuper peccatores prædixit in Pſalmo 10. Pluet, inquit, ſupra peccatores laqueos. In quem locum D. Auguſtinus ſic ait: Ordinantur à Domino

mino Deo Pseudoprophetæ, vt de his laqueos super peccatores pluat. Non enim quisquam in eos sectandos incidit, nisi peccator; siue ad præparationem extremi supplicij, si perseuerare in peccando maluerit, siue ad dissuadendam superbiam, si aliquando Deum cura synceriore quæsierit. Nec Prophetæ tantùm, sed omnes verbo Dei animas irrigantes, nubes dici possunt. Qui cùm malè intelliguntur, pluit Deus super peccatores laqueos. Cùm autem bene intelliguntur, fœcundat pectora piorum atq; fidelium. Sicut exempli gratia, quod scriptum est: Et erunt duo in carne vna: si ad libidinem cuiusque interpretetur, laqueum pluit super peccatores; Sin autem intelligas sicut ille, qui ait: Ego autem dico in Christo & in Ecclesia, imbrem pluit super fertilem terram. Eadem autem nube, id est, diuina scriptura, vtrunque factum est. Itē Dominus dicit: Non quod intrat in os vestrum, vos coinquinat, sed quod exit ab ore. Audit hoc peccator, & gulam parat voracitati. Audit hoc & iustus, & à ciborum discernendorum superstitione munitur. Et hinc igitur eadem scripturarum nube pro suo cuiusque merito peccatori pluuia laqueorum, & iusto pluuia vbertatis infusa est. Vnde & Apostolus ait, (2. *Cor.* 2.) Quibusdam sumus odor vitæ in vitam, quibusdam odor mortis in mortem.

Ioannes Zonaras Tom. 3. Annalium, in Anastasio: Ariano quodam Episcopo, contra ritum Ecclesiæ quendam baptizante, aqua baptismi diuinitus euanescit. Idem in Iudæo fraudulento accidit.

CAP XXIV.

CAP. XXV.

TEmporibus Theodoſij Imperat. diſputatio ingens in vrbe imperante de mortuorum reſurrectione exſtitit, & populo maxima inceſſit concertatio. Quidam enim vnà cum Sadducæis, reſurrectionem prorſus non eſſe opinati ſunt: quidam autem ægrè quidem, ſed crediderunt tamen, defunctos excitatum iri, apertis & irrefragabilibus ſacrarum ſcripturarum teſtimonijs adducti, alio prorſus & immutato corpore. Vt primum enim corpus illud, quod varijs modis ſolutum abolitumque ſit, reſuſcitetur, fieri non poſſe: ſed præter id aliud, nulla præcedente materia, diuina (quæ omnia perficit) voluntate denuò reſtitutum, vna cum anima reſurrecturum eſſe exiſtimarunt. Huic tantæ ætatis eius hominum ignorantiæ, & de propoſita quæſtione ambiguitati, qui priuſquam exiſtant, omnia nouit Deus, perinde atque medicus optimus, idonea pręparauit remedia, vt tempore ſuo curam adhibens, animarum ſanaret imbecilitatem. Itaque ante annos trecentos ſeptuaginta duos, rem fecit, quæ nulla ex parte miraculis antiquitus ab eo ſupra naturæ captum editis cedat: quam hoc loco commemorare aggrediar. Epheſi in Ionia ſeptem pueri, corporibus iuxta & animis fratres fuêre, à parentibus per manus eius traditę religionis noſtræ cultores. (*Paulus Diaconus refert de geſtis Longobar. libr. I. cap. 3.*) Tanto verò illi erga Chriſtum flagrârunt amore, vt perſecutionem eam, quam Decius Romanus eo tempore Imperator grauiſſimam

hanc, vbi occultaremur, subire coëgit: vnde me illi fame perciti ad panes emendos præmisere. His illi verbis auditis consternati, celeriter omnes ad antrum illud accurrerunt, aditúque magis dilatato, lapidibusque hinc & illinc deiectis, in tabulam inciderunt, in qua Decij nomen, ipsorum in Christi religione profitenda libertas, fuga simul & occultatio, nec non sepulturæ tempus percommodè expressum erat. Proinde cum reuerentia debita eos inde duxerunt, & de re omni celeriter Imperatorem certiorem fecerunt. Cæterùm Imperator fidelissimus, vbi eam rem cognouit, quòd semper, quæ grata Deo & accepta essent, faceret, pietate sua indignum duxit, vel illos ad se transferri curare, vel alios ad eos videndos mittere, ipsum autem domi manere, alterum enim arrogantiæ, alterum autem socordiæ omninò esse iudicauit. Et rebus omnibus, præ eo vt ad illos veniret, contemptis, quàm potuit celerrimè Ephesum contendit, atq; ibi illorum conspectu se oblectauit, & cum eis collocutus, & ad satietatem consuetudine eorum vsus est, tum autem in communi etiam mensa cum eis, ita vt par erat, cibum cepit, septemque totos dies cum eis fuit, omne eis curæ & officij genus præstans. Vbi verò etiam longiore rursus somno & obitu sancto in Christo obdormierunt, debito eos prosecutus est honore, & præclaro ea de causa triumpho acto, magnificeque rursum eis in antro repositis. Constantinopolim est reuersus. Ea re quæstio de dogmate sopita est. Statim enim constabat, illum, qui, vt pueri illi tot annos, veluti noctem vnam,

 nullo

nullo corporum detrimento quiescentes superarint, effecerit, eosque vnà cum animabus excitarit: eundem quoque potestatis suæ abundantia, omnes homines cum suis, non alienis corporibus, in momento vno, veluti ex somno, tempore suo excitaturum esse.

Hanc historiam septem Dormientium prolixè & exactissimè descriptam videre est apud Simeonem Metaphrasten, citatum à Laurentio Surio in vitis sanctorum 27. Iulij, & apud Gregorium Turonensem lib. 1. de gloria Martyrum cap. 95.

Ioannes Moschus Euiratus cap. 26. Prati spiritualis, admiranda visio Theophanis de pœnis ac damnatione illorum, qui se segregant à Catholica & Apostolica Ecclesia ad quascunque hæreses.

CAP. XXVI.

SEnex quidam sedebat in Laura Calamonis iuxta Iordanem fluuium, Cyriacus nomine, magni apud Deum meriti. Ad hunc profectus est frater peregrinus ex regione Dora, Theophanes nomine, vt interrogaret senem de cognitionibus fornicationis. Quem senior hortari cœpit, atque vrgere verbis de pudicitia & castitate. Frater itaque magnificè ædificatus ait seni: Verè, mi pater, ego, nisi in regione mea Nestorianis communicarem, tecum permansissem. Cùm verò audisset senex Nestorij nomen, afflictus de perditione fratris corripiebat eum, & orabat, vt recederet ab hac pessima & perniciosa hæresi, accederetque ad sanctam Catholicam & Apostolicam Ecclesiam, dicens, non esse aliam salutis spem, nisi rectè sentiamus, & credamus (vt reuera est) sanctam Mariam Dei genitricem esse

Dixit

Dixit autem frater ille seni: Profectò, domine pater, omnes hæreses sic dicunt: Nisi nobiscum communices, saluus esse non poteris. Quid ergo faciam, infelix, nescio. Deprecare igitur Dominum, vt re ipsa me certum faciat, quænam sit vera fides. Senex autem cum gaudio fratris verba suscepit, dixitque illi: Sede in Spelunca mecum, & omnino spem in Deo habeto, quia reuelabit tibi ipsius benignitas, quæ sit vera fides. Dimissoque fratre in spelunca sua, egressus est senior propè mare mortuum, orans Deum pro fratre. Circa autem horam nonam diei sequentis, adspexit frater quendam adstantem sibi adspectu terribilem, ac dicentem. Veni, & vide veritatem. Assumensque eum, duxit in locum tenebrosum ac fœtidum, ignes euaporantem. Atque in ipsis ignibus vidit Nestorium, Eutychen, Appollinarem Dioscorum, Seruetum, Arium, & alios quosdam. Dixitque illi is, qui apparuerat: Locus iste paratus est hæreticis, & blasphemantibus, & his, qui illorum dogmata sequuntur. Si ergo placet tibi locus, persiste in tuo dogmate. Si autem supplicium istud experiri non vis, accede ad sanctam Catholicam & Apostolicam Ecclesiam, quam te senex docet. Dico enim tibi, quia si omnes virtutes homo operetur, nec rectè credat, in hoc loco cruciabitur. Atq; in hoc verbo venit frater in semetipsum, & redeunti seni narrauit omnia quæ viderat, accessitque ad communionem sanctæ Catholicæ Ecclesiæ. Remansit autem cum sene, impletisque quatuor cum illo annis, dormiuit in pace.

Simile exemplum de pœnis ac damnatione hæreticorum nostri temporis.

CAP. XXVII.

CONuenit cùm præcedenti historia scriptum quoddam, quod mihi vir quidam ætate, doctrina, & pietate venerandus communicauit, totamque rei seriem à personis fide dignis in ipso loco, vbi contigit, cognouit. Anno 1529. Delphis (quæ celebris est Hollandiæ ciuitas) in monasterio S. Annæ, fuit sanctimonialis quædam vocata Anna Georgij, nota filia cuiusdam viri nobilis alterius prouinciæ, inuita penè in idem monasterium intrusa, quæ cùm annum ætatis ageret 24. in grauem incidit infirmitatem circa horam 7. vespertinam, ex qua exanimis facta est manè circa horam 3. iacuitque omnium vitalium sensuum expers ad quartam horæ partem. Tandemque sibi restituta, grauiter ingemuit, oculosque in Priorissam conijciens, ait: Charissima mater, vbi nunc fui? Equidem vidi Scribas & Pharisæos ardentes in barathro gehennæ. Mater verò placidis sermonibus eam reprimere conabatur, existimans illam mentis impotentiam incurrisse. Respondit illa, se nulla mentis inopia laborare, sed plenissimè sibi constare: Vidique, inquit, Lutheranos ardentes in abysso inferni. Cumque obiurgaretur à quadam sorore adstante, prohibereturque talia proloqui, illa mox luculentiori voce subiunxit: Tunc, inquit, vis vt sileam? Non eloquar solùm, sed vociferabor & eiulabo, quoniam ab omnipotente Deo compellor hæc eloqui, vidique Lutheranos in profundis abyssi inferna-

fernalis, & quendam iam dudum hîc Delphis defunctum, quem quidem ipsa nec viderat vnquam, nec nouerat, sed quædam laica mulier lecto assistens, eundem nouerat (*Vide similia exempla cap. 11. 12. 45. & 46. huius libri*) Vidi præterea, inquit illam personam, quę vt ab hac religione monastica deficerem, blandis pernitiosisque suggestionibus pellicere conabatur, tartareis ignibus mãcipatam: sed gratias ago tibi benignissime Iesu, quòd perseueraui in hoc sacro instituto, tuum hoc est donum, non meritum meum: seruiui quidem tibi languidè ac tepidè, sed pijssime Iesu, si dignaberis mihi parcere, propono, tua gratia cooperante, me ex toto corde emendare. Post hæc ad extremum vitæ agonem deueniens, obruebatur quibusdam infirmitatibus, qui à diuersis sanctis denominari consueuerunt. Quas dum sustineret, admodum lamentabiliter dicebat: Benignissime Iesu, quid causæ est, quòd his plagis tantoperè discrutior? gratias tamen pro his ago tibi, & profiteor, licet te in sanctis tuis non blasphemauerim, tepidè tamen & remissè eos colui. O gratissima Dei mater Maria, & sacratissima Anna nunquam vestris cultoribus precum vestrarum suffragia subtrahitis. Vos verò sancti & electi Dei, ignoscite mihi, quòd non ea, qua debuisset, veneratione & cultu vos honorauerim. Et his quidem illa modis culpam suam deprecabatur: gratias autem, inquit, ago tibi clementissime Deus, quod plenam nunc assequar omnium hostium & periculorum meorum victoriam, quodque in hoc sacro ordine, & habitu, & religione Catholica, nunc vita hac defungar. Quod au-

diens mater monasterij, cœpit vbertim lachrymari. Ad quam infirma, Noli, inquit, flere, sed mecum diuinæ bonitati gratias age, quòd ætate & tempore maximè cōgruo hinc euocor: timeo enim, si diu vixissem, quòd in sancta hac religione non satis constanter perseuerassem vsque in finem. Reliquis verò sororibus dicebat, vt essent obedientes, nil cuiquam darent sine consensu matris vitam seriò emendarent, ac pœnitentiam agerent. Posthæc dulci voce odas istas Ecclesiasticas decantauit: Fit porta Christi peruia, Maria mater gratiæ: denique versum vnum pij cuiusdam cantici Germanici, quod incipit: Confido me breui amabilem vultum Domini Iesu contemplaturam. Moxque cessauit loqui, & post horam in Domino obdormiuit.

Felicianus Capitonius in explicationibus Catholicis locorum Vet. & Noui Testamenti, quibus abutuntur hæretici, Explicat. 73 part. 1. Exemplum hæreticis quibusdam nostræ ætatis, qui, quæcunque in mentem veniebant, etiam flagitia carnalia, Spiritus sancti opera esse iactabant.

CAP. XXVIII.

VIguit nostra ætate hæreticorum secta, quæ ita suis sectatoribus Spiritus sancti abundantiam pollicebatur, vt quæcunque in mentem facienda venirent, Spiritus sancti opera esse existimarentur: pro sua autem hæresi confirmanda, verbis istis Pauli, è Hieremia desumptis, quibus à Paulò probatur, legem Euangelicam esse gratiam Spiritus sancti, quæ in cordibus fidelium diffunditur, vtebantur. Inquit enim: Dabo

Dabo legem meam ſcriptam in cordibus eorum, & non docebit vnuſquiſque proximum ſuum, & vnuſquiſque fratrem ſuum, dicens: Cognoſce Dominum: quoniam omnes ſcient me à minore vſque ad maiorem. Ecce (aiunt) quòd Spiritus ſanctus ſine externis adminiculis docet, & mouet corda fidelium. Confirmabat eorum veſaniam, quoniam Chriſtus nihil ſcribens dixerit: Spiritus veritatis, quem ego mittam vobis à Patre, docebit vos omnem veritatem. Igitur Ieſu Chriſti veritas non à libris, ſiue ſcripturis, ſed à Spiritu ſancto, qui eſt in cordibus fidelium, habetur. Profectò neſcio, an nequior, aut peſtilentior poſſit inueniri ſecta, & quæ ad omnia mala patentiores faciat aditus, quàm iſta. Omnia enim quæ vult credit, & quæ non vult, non credit: quæ vult facit, & quæ non vult, non facit: impietatem habet pro pietate, & vitia exiſtimat virtutes, &c. Euenit in quadam Italiæ ciuitate, vbi hæc ſecta ſibi plurimos adiunxerat, quid quidam volens amici ſui conſtuprare filiam, hoc aſtu vſus eſt. Dixit amico, Spiritus Sanctus mihi dicit, quòd cum vxore tua dormiam, ille Spiritui ſancto credens annuit, domumque reuerſus, imperat vxori cœnam parare, cubiculum & lectum ſternere, & quicquid amicus, ad cœnam veſperi venturus, iuberet exſequi, & ad amicum illum diuertit. Sub noctem autem venit amicus conſtuprator, cœnator hilariter, & poſtea petit, vt filia, (quæ virgo erat) ſecum dormiret; paruit mater, paruit filia, propter imperium mariti. Reuertitur manè maritus, percunctatur

quid

quid factum sit. Cognita autem re, accepit pugionem, & prosiliens in plateam, inuentoque filiæ stupratore ait: Num dixisti Spiritum sanctum iubere, quòd cum vxore mea cõcumberes? Cur ergo mentitus es Spiritui sancto, & cum filia concubuisti? Et modò mihi quoq; dicit Spiritus sanctus, vt te interficiam; ac simul tribus aut quatuor ictibus percussum prostrauit, vnde manifesta secta, per principes Christianos deleta est.

D. Ioannes Damascenus Orat. 3. de venerat. SS. imaginum, De Olympio Ariano, qui, cùm Catholicis insultaret SS. Trinitatem confitentibus, admirabili pœna diuinitus percussus, interijt.

CAP. XXIX.

SVb hoc consulatu, mense Decembri, eius mensis die 27. contigit formidabile & ingens miraculum, quod & auditum omnem hominum magno terrore perculit. Olympius enim quidam nomine, præside Arianæ superstitionis Euthymio, quum esset in balneo palatij Helenianorum, quosdam eorum contemplatus qui lauabantur, consubstantialis Trinitatis celebrantes gloriam, ait hisce præscriptis verbis: Quid enim est Trinitas? cuinam parieti non ea adscripta est? Quumque superior euasisset, sibi familiariter notis, dixit: Ecce & ego Trinitatem habeo: Illi itaque rem quum reprehendissent, animis incitati eum interfecturi fuerant, nisi eos repressisset nomine magnus quidam sanctorum Apostolorum presbyter intra muri ambitum consistens. Homo hic sanè quàm admirandus,

dus, ac sedulus Dei cultor hisce verbis eos alloquutus est, docens quia nequaquam id latere posset oculum iustitiæ illius cuncta cernentis, qui singula quæque decernit, & quidem exacta ratione. Sedata deinde turba ob viri istius reuerentiam, surrexit Olympius, & pro more vsus labro siue solio aquæ calidæ exsilit in alterum, quod & frigidam capiebat è fonte profilientem, qui oritur à medio venerandi altaris ædis consecratæ D. Protomartyri Stephano, quam olim exædificauit Aurelianus principali tum dignitate prælucens. Hinc enim reor eam aquam dignam habitam, quam inuiseret Deus. In hanc quum ille descendisset dicto ocyus adscendit, cum eiulatu dicens: Miseremini mei, miseremini, suasque carnes exscalpens, ossa etiamnum in partes deducebat. Omnes proinde, qui circa eum erant, apprehensum inuoluerunt sindone, ac reclinârunt in algescentem, & animam exspirantem. Porrò, illi percunctabantur quid ei accedisset. Respondit Olympius: Virum vidi niueis vestibus indutum ex aduerso Nerophori, adscendentem ad me, meque vidente permiscentem tres in aures lupini, & dicentem mihi: Ne esto blasphemus. Illi acceptum eum in lecticam transtulerunt in alterum balneum, adiacens Arianorum Ecclesiæ. Illi quum vellent ab eo reuellere sindonem, carnem totius corporis simul auulserunt. Atque ita in mortem concedens, reddidit spiritum. Rei huius gestæ fama toto propemodum imperio notuit. Vulgò ferebatur, hunc talia passum, non modico tempore stetisse ab obseruantia & religione, quæ glorificat

tificat ac profitetur in Trinitate consubstantialem essentiam, & demum ad Arij cultum resilijsse per baptismum. Id simul atque contigit, & ad aures peruenit Imperatorum: erat autem tunc Anastasius: Is demandauit prodigiosum hunc euentum varietate colorum per imaginem pingi, eamque affigi parti supremæ Nerophori. Ioannes autem quidam, Diaconus ac defensor prædictæ ædis dicatæ Stephano Protomartyri, vir si quis alius, peracrem zelum exercens passim pro tuendo dogmate consubstantialis essentiæ, isque rem gestam pinxit, ac tradidit imagini, vtcunque. Adscripsit enim & nomina eorum, qui tum inter lauandum illic historiam perspexerant, & quo quisque loco habitaret. Adiecit & eos, qui administrandis aquis subseruiebant: Testimonio autem est vsq; in præsens ipsa imago affixa in ipso introitu quartæ protinus sæpè dicti oratorij. Hæc ibi Damascenus. Sunt & nostro, prô dolor, sæculo homines non minus quam iste Olympius in SS. Trinitatem blasphemi. Scribit enim Frideric. Staphylus (*in Apologia*) Lucam Srernberger in oppido Morauiæ Sternberg publicitus docuisse, eos omnes, qui S. Trinitatis nomen confitentur & colunt, tres Deos falsò comminisci, cùm sit Trinitatis nomen superuacaneum & inane, quod Scripturis sacris Trinitatis nomen nusquam expressum sit. Itaque voluit vt loco illius Ecclesiasticæ cantionis, O veneranda Trinitas: caneretur, ô veneranda Dei bonitas: optat etiam, vt dæmones omnes Trinitatem abducát & absportent, nescire se, inquiens, vtrum mas sit, an fœmina: per-

na: persuasum autem se habere, Trinitatem illam quondam fœminam fuisse, quæ tres maritos habuerit. Sunt & Seruetiani, qui & S. Trinitatem (horresco referens) vocant Tricipitem Cerberum. In Olympio illo videre est diuinæ vindictæ seueritatem: in his plusquàm Olympianã blasphemiam spirantibus, admirabilem diuinæ patientiæ longanimitatem.

Ruffinus li.10 c.25. & sequent. histor Ecclesiast. Quantas, & quàm portentosas calumnias Ariani hæretici confinxerint in Athanasium.

CAP. XXX

VBi Constantinus Orienti regnum solus obtinuit, Constantino fratre non longè ab Aquileia apud Alsam fluuium à militibus interfecto, Constans vtriusque germanus, Occidentem satis industriè gubernabat. Nam Constantius natura & animo regio, dum primis illis regni sui fautoribus satis indulget, per eunuchos arte in perfidiam decipitur à peruersis sacerdotibus: & & intento satis studio, prauis eorum contentionibus obsecundat. Sed illi verentes, ne fortè adeundi regis copia quandoq; fieret Athanasio, & per eum de veritate fidei, quam peruertebant, secundùm scripturas edoceretur, omnimodis insimulare eum apud principem, & velut omnium scelerum ac flagitiorum adgrediuntur exponere: vsque quo humani corporis brachium loculo delatum, Imperatori ostendunt: quod ab Athanasio excisum magicæ artis gratia de Arsenij cuiusdam corpore confirmabant. Sed & alia quàm plurima criminosa simul & flagitiosa componunt.

Quibus

Quibus ex causis imperator iubet conuocato Concilio Athanasium condemnari. Idq; apud Tyrum (misso è latere suo vno ex Comitibus, adnitente quoq; Archelao tunc comite Orientis, nec non & eo, qui Phœnicem prouinciam gubernabat) congregari iubet. Eò deducitur Athanasius, loculus cum humano brachio cùm circumferretur, inuidia & horror non solùm religiosas, sed & viles animas peruadit.

Hic Arsenius, cuius brachium dicebatur excisum, lector aliquando Athanasij fuerat, & ob culpam correptionem veritus, frequentia sese subtraxerat. Cuius latebras opportunas sibi ad huiuscemodi commentum flagitiosi homines rati, initio compositi criminis occultatum eum apud quendam, quem fidissimum sceleribus suis crediderant, retinebant. Peruenit tamen ad hunc in latebris positum, quid suo nomine criminis intentaretur Athanasio. Et siue eum ipsa humanitatis contemplatio, siue diuina perpulit prouidentia, clam per noctis silentia euadens claustris enauigauit Tyrium. Et pridie quàm causæ dicendæ adesset vltimus dies, Athanasio sese Arsenius obtulit, vtque se rerum gestarum res haberet, edocuit. Ille domi esse hominem, nec innotescere cuiquam de eius præsentia iubet. Interea Concilium cogitur, in quod aliquanti concinnat calumniæ conscij, omnes penè infenso animo aduersum Athanasium, præiudicatoque conueniunt. Per idem tempus Paphnutius Confessor (de quo supra memorauimus) aderat, Athanasij innocentiæ conscius. Is cùm vidisset Maximum Hierosolymorum Episcopum,

pum, qui vnà secum effosso oculo, & poplite succiso, Confessor exstiterat, verùm pro nimia simplicitate nihil de sacerdotum scelere suspicātem, consedisse cum cæteris, quos factionis macula sociauerat, medium consessum non veritus: Te, inquit, Maximè, cum quo mihi vnum atque idem confessionis insigne est, cum quo mihi pariter mortale lumen effossum, clariorem diuini luminis conciliauit adspectum: Te, inquam, non patiar sedere in concilio malignantium, & cum iniqua gerentibus introire. Iniectaque manu eleuans eum de medio eorum, ac de singulis instruens, perpetua dehinc Athanasio communione sociauit. Sed interim caussa dicitur. Prima introducitur accusatio mulieris cuiusdam, quæ se diceret aliquando hospitio Athanasium suscepisse, & ab eo noctu nihil suspicantem, vim corruptionis esse perpessam. Introduci ad hæc iubetur Athanasius, ingreditur cum Timotheo presbytero suo, eumque monet, vt posteaquam mulier dicendi finem fecisset, se tacente ad ea quæ dixerat, responderet. Cumque mulier illa, quæ edocta fuerat, perorâsset, Timotheus conuersus ed eam: Verè, inquit, mulier ego mansi apud te aliquando, aut vim tibi, vt asseris, feci? Tunc illa (vt mulierum se talium procacitas habet) obiurgans Timotheum: Tu, tu, inquit, mihi vim fecisti: tu in bello loco cōmaculasti castitatem meam. Simul & cōuersa ad iudices, obtestari fidem Dei cœpit, vera se dicere. Tú omnes ridiculosus pudor habere cœpit quòd tá facilè, tacente eo, factio cōpositi criminis patuisset. Nec tamen permissi sunt iudices habere de muliere

quæstionem, vnde hæc, vel per quos, aut quomodo fuisset aptata calumnia, quoniam iudicandi libertas penes accusatores erat. Hinc transitur ad aliud crimen.

Profertur facinus seculis inauditum. (*Secunda calumnia.*) Hoc est inquiunt, vbi nemo possit verborum præstigijs decipi, res oculis agitur, verbis cessantibus. Brachium hoc te, aiunt, Athanasi, accusat excisum. Hæc est Arsenij dextera, quam tu quomodo, vel ad quos vsus excideris, indicato. Tum ille: Quis enim inquit, vestrum Arsenium nouerat, vt hanc ipsius dexterã cognoscatis? Exsurrexerunt aliquanti, qui se dicerent optimè scisse Arsenium, in quibus nonnulli erant absq; conscientia factionis. Orat dehinc à iudicibus Athanasius, vt hominem suum, quem in negotium deposceret, iubeant introduci. Cúmque introductus esset Arsenius, eleuato eius vultu, Athanasius concilio & iudicibus ait: Hic est Arsenius. Et eleuans eius nihilominus dexteram: Hæc est, inquit, etiam dextera eius, hæc est sinistra. Hæc autem, quam isti offerunt, manus vnde sit, vos requirite. Tunc velut nox quædam & tenebræ accusatorum oculis infusæ, quid agerent, quò se verterent, nesciebant. Ipsum etenim esse Arsenium testes, qui paulò ante scire se dixerant, confirmabant. Verùm quia non iudicandi, sed opprimendi hominis causa concilium gerebatur, fragor omnium repentè attollitur, magnum esse Athanasium, & decipere intuentium oculos conclamatur, nec debere vllo modo vltra talem hominem viuere: factóque impetu, suis eum discerpere manibus parant. Sed

Arche-

Archelaus, qui cum cæteris ex præcepto Imperatoris concilio præſidebat, ereptum eum de diſcerpentium manibus per occultos exitus eduxit; ac fugæ (qua ſolum poſſet) ſalutem monuit commendare. Concilium tamen rurſum conueniens, tanquam ſi nihil omninò deprehenſum fuiſſet, vt confeſſum de intentatis criminibus Athanaſium condemnat. Et geſta in hunc modum ficta per orbem terræ mittentes, ad ſceleris ſui conſenſum Imperatore cogente cęteros Epiſcopos perpulerunt.

Hinc iam toto orbe profuſus agitur Athanaſius, nec vllus ei tutus ad latendum ſupererat locus: Tribuni, Præpoſiti, Comites, exercitus quoq; ad eueſtigandum eum mouentur edictis imperialibus. Præmia de lateribus proponuntur, ſi quis viuum maximè, ſi id minus, caput certè Athanaſij detuliſſet. Ita totis regni viribus fruſtra aduerſum eum, cui Deus aderat, certabatur. Interea ſex continuis annis ita latuiſſe fertur in lacu ciſternæ non habentis aquam, vt Solem nunquam videret. Sed cùm per ancillam, quę ſola conſcia dominorum officijs, qui ei latebras præbuerant, videbatur, indicatus fuiſſet, tãquam Dei ſpiritu admonitus ipſa nocte, qua ad eum comprehendendum cum iudicibus veniebatur, poſt annos ſex migrauit ad alium locum. Ita illi, qui venerant, fruſtrati, dominiſque in fugam verſis, de ancilla, vt falſa indice, pœnas ſumunt.

Ruffinus Eccleſ. hiſt. li. 10. ca. 14. De Athanaſio, quomodo adhuc puer exiſtens, cum alijs coætaneis ſuis imitatus ſit Epiſcopum, & myſteria Eccleſiaſtica, ſpeique & expectationis ſuæ hoc pacto ſpecimen dederit.

CAP. XXXI.

QVia Athanasij mentionem fecimus, visum est sequentem historiam subiungere. Tempore, quo apud Alexandriam Petri Martyris diē Alexander Episcopus agebat, cùm post expleta solemnia conuenturos ad conuiuium suum clericos exspectaret in loco mari vicino, videt eminus puerorum supra oram maris ludum, imitantium (vt fieri solet) Episcopum, atque ea quæ in Ecclesijs geri mos est. Sed cùm intentius diutinè pueros inspectaret, videt ab his geri quædam etiam secretoria & mystica. Perturbatus ilicò, vocari ad se clericos iubet, atque eis, quid eminus ipse videret, ostendit. Tum abire eos; & compreliensos ad se perducere omnes pueros imperat. Cumq; adessent, quis eis ludus, & quid egissent, vel quomodo, percunctatur. Illi, vt talis habet ætas, pauidi, negare primò, deinde rem gestam per ordinem pandunt, & baptizatos à se esse quosdam catechumenos confitentur per Athanasium, qui ludi illius puerilis Episcopus fuerat simulatus. Tum ille diligenter inquirens ab his, qui baptizati dicebantur, quid interrogati fuerint, quidue responderint, simul & ab eo, qui interrogauerat, vbi videt secundúm religionis nostræ ritum cuncta constare, collocutus cum concilio clericorum, statuisse traditur, illis, quibus integris interrogationibus & responsionibus aqua fuerat infusa, iterari baptismum non debere, sed adimpleri ea, quæ à sacerdotibus mos est. Athanasium verò atq; eos, quos ludus ille vel presbyteros habere visus fuerant, vel ministros, conuocatis parentibus, sub Dei obtesta-

obtestatione tradit Ecclesiæ suæ nutriendos. Paruo autem tempore, cùm à Notario integrè, & à Grammatico sufficienter Athanasius fuisset instructus, continuò tanquam fidele Domini commendatum, à parentibus restituitur sacerdoti, ac velut Samuel quidam in templo Domini nutritur, & ab eo pergente ad patres in senectute bona, ad portandum post se ephod sacerdotale deligitur. Sed huius tanti in Ecclesia pro fidei integritate agones fuerunt, vt etiam de hoc videatur dictum esse illud, quod scriptum est: Ego enim ostendam ei, quanta eum pati oporteat pro nomine meo. In huius enim persecutiones vniuersus coniuratus orbis, & commoti sunt principes terræ: gentes, regna, exercitus coierant aduersus eum. Ille autem diuinum illud conseruabat eloquium, dicens: Si consistant aduersum me castra, non timebit cor meum: si insurgat in me prælium, in hoc ego sperabo.

Hanardus Gamerius in argumento Eclogæ nonæ suorum Bucolicorum. De Michaele Stifelio cõcionatore Euangelico, qui suis rusticis vaticinabatur, diem iudicij fore anno 1533. 3. Octob. rusticis interim obsonantibus tanquam cras morituris, vt in prouerbio est apud Tertullianum ex Diogene.

CAP. XXXII.

IN Saxonia VVittembergæ vicinus pagus nomine Holtzdorff situs est, in quo pago Stifelius Euangelicus concionator populo docendo præfectus, sibi suisque rusticis persuasit tertio Octobris die, horam circiter decimam, extremum iudicij diem futurum, idque ex supputatione qua-

dratorum numerorum, tanquam ex diuina Spiritus sancti patefactione seriò confirmauit. Rustici & ciues plerique omnes per vniuersam Saxoniam & Misniam aruis & agris incultis relictis, negotijs otio posthabitis, curæ præferentes socordiam, omnia sua bona decoquebant: dies noctesque pergræcabantur, certò confidentes (quemadmodum prædixerat Stifelius) tertio Octobris die eiusdem anni, qui erat à Christo nato 1533. mundum periturum, & extremi iudicij diem aduenturum. Cùm autem prædictus dies adesset, Stifelius suggestum occupans hortatur suos rusticos, & bono iubet esse animo: tempus instare, quo, prout quisque vestitus aderat, cum ocreis simul & peronibus omnes in cælum auferrentur. At verò hora prædicti iudicij iam diu transacta, adeò vt rusticis de vaticinio desperantibus, ipse quoque dubitaret: fortè procellosa tempestas orta fuit. Quàm cùm Stifelius audiuisset, de nouo suos rusticos est hortatus: turbinem enim exorientem initium dare futuri iudicij. Sed paulò post tempestate sedata, cùm rustici cælum serenum esse conspicerent, irati Stifelium è sublimi cathedra deturbatum, manibus & pedibus acriter constrictis in curru positum VVittembergam traxerunt, vbi ipsum coram iudice de illata iniuria grauiter accusarunt, aliquod sibi emolumentū pro omnibus peccatoribus, frugibus & frumentis absumptis sperantes. Sed frustra illum accusarunt rustici: nam à rusticis vindicatum, è vinculis redemptum Stifelium Lutherus [illegible] Ecclesiæ iterum præfecit. Similem prophetam se venditauit Andreas Osian-

der,

der, de nouissimo die, edito quodam libello, vt videre est Centuria prima Veritatum Euangelicarum, per Ioannem Nasum, veritate secunda.

Hanc eandem historiam Hanardus Gamerius Ecloga nona lepido carmine refert, quod in gratiam lectoris hic subijcere visum est.

Eheu: Fauste (precor) nunc, quod me perdidit audi.
Est in Saxonia, quæ me nutriuit alumnum.
Patria de lignis Holtzdorffia dicta, vocatur.
Hæc cùm susciperet falsis de vatibus vnum,
Se simul & miseros nos perdidit ipsa colonos
Funditus: & miserè stricto velut ense peremit.
Namque Michaelem quendam pro vate recepit
Nomine Stifelium, socium comitemque Lutheri,
Cùm coleret monachos, & cùm turbaret eosdem.
Is se sacra putans mysteria scire deorum
Quadrati numeri secum ratione putata,
Dixit in hoc ipso, quem nos memorauimus anno,
Quòd foret Octobris decimam lux circiter horam
Tertia supremi perituri terminus æui.
Credita sub tanto res tanquam vera magistro
Agricolas ruri, sed & intra mœnia ciues
Luminibus claris obducta nube fefellit.
Quem non deciperet, credebat id ipse Lutherus
Vaticinaturo, subscribebatque Melanchton.
Hi qui Misniacam subigebant vomere terram,
Et qui Saxonici cultores ruris eramus
Incultos agros, incultaque tecta domorum,
Et patiebamur sine frugibus arua perire,
Hoc satis esse rati, si tantum venter haberet,
Quantum sufficeret dictas ad temporis horas.

Nos igitur socij, summis pro viribus omnes
Pergræcabamur sic, vt nihil esset in ære,
Nil itidem pecoris, cùm tempora dicta venirent.
Cùm tamen ille dies Octobris tertius esset,
Conueniunt omnes, quorum stultissimus ipse
Consistit medius, faustumque precatur, & orat:
Agricolis etiam frustra metuentibus, inquit
Stifelius clamans: surgendi tempus adesse,
Supremumque diem nostræ venisse salutis.
Nam quo quisque modo vestitus staret ibidem,
Hoc debere statim cælo super æthera ferri.
At cùm iudicij iam dudum tempus abesset,
Vt dubitans secum præsagia falsa putaret,
Fortuita quidam veniens ab origine ventus,
Eludit subito mendacem turbine vatem,
Qui simul ac perijt, nos penè perijmus vnà,
Quòd non adfuerit iudex cum turbine Christus.
Nam propter pecudes, propter bona perdita mæstis
Grata dies nobis toties promissa fuisset.
Ergo Stifelium manibus post terga reuinctis
Atque manus pedibus permutua vincula nexis,
In curru positum nunc huc raptamus, & illuc,
Donec ad eximiam fessi deuenimus vrbem,
Candida quæ niuei sortitur nomina montis.
Hic nos iudicio damnandum sistimus æquo,
Parua petituri magno solatia damno.
Sed frustra petimus, frustra culpamus iniquum,
Frustra carceribus clausum detrudimus hostem;
Quo duce communis sortis fortuna perisset.
Nam (quia de corio fuit ipse Lutherus eodem,
E quo Stifelio factum dedit ocrea nomen)
De manibus nostris, & certa morte redemptum
Excellens magica turpissimus arte Lutherus

Brifelium notæ præfectum reddidit ædi.
Nos verò miseros, miseros nos ille reliquit,
Elusos miserè; quorum pars tabe periuit:
Pars sua crudeli confodit pectora ferro.
Pars, quorum numerum fugiens mœstissimus auxi,
Diuersas adijt patrijs à sedibus oras.
O vtinam verò contingeret infimus ordo.
In quo seruitij mihi pondera ferre liceret.

D. VVilhelmus Lindanus lib. 1. cap. 9. de fugiendis Idolis, Quomodo Ioannes Campanus hæreticus in Ducatu Cliuensi rusticis persuaserit, ne seminarent aut colerent agros, imò potius eosdem venderent, & molliter sese tractarent, eò quod instaret dies iudicij.

CAP. XXXIII.

PErsuaserat Ioannes Campanus miseris rusticis, non longè à fluuio Rura degentibus, quod vel hodie res ipsa loquitur, & testantur vicini, ne amplius austeris sese frangerent agriculturæ laboribus: non se frustra duris vexarent, diutius fatigarent, enecarent, fodiendi, arandi, metendi sudoribus, instare diem iudicij: breui omnia inundationibus aquarum delenda; indulgerent genio igitur: molliter sese tractarent, suauius viuerent, quod misellæ supererat vitæ rusticanæ, omnia propediem certò certius peritura. Illi stolidi stolido ac deliro prophetæ creduli, suos vendunt agellos: qui illos emit, sensit non frustra sese illum aluisse prophetam.

Sic Martialis in Cinnam ludit, qui cognita ab Astrologo morte sibi, vt persuasus erat, immінente amplissimum patrimonium

Vbi dies constituta aduenit, qua proficisci debebant, ipse quidem confidentia & fastu plenus, eis præiit: illi verò hominem vnà cum coniugibus, & ætate imbecilliore consequuti sunt. Itaque eos in summum quendam scopulum in pelagus excurrentem duxit; atque inde conijcere seipsos in mare, veluti natantes & vrinantes, iussit. Idque ex illis quidam, statim vt imperatum eis erat, fecerunt, neque deinceps apparuerunt. Quidam etiam in præcipitio saxis allisi interierunt. Et vniuersi illi vel in vndis, vel in præcipitibus saxis perijssent: nisi Dei prouidentia, vix piscatores & alij mercatura victum quæritantes, Christiani homines, subitò adfuissent: tum primùm fortasse, qua dementia capti essent sentientes: alios, quo minus se in fluctus proijcerent, prohibuerunt: eorum, qui antea id fecissent, interitum illis indicantes. Qui sanè ægrè in animo rem secum reputantes, & fraudem sine iudicio susceptæ fidei & credulitatis deprehendentes, vt miserabilem in modum enatarent, sustinuerũt: & tandem Pseudomoysen illum comprehendere sunt aggressi. Verùm perficere id minimè potuerunt. Confestim enim ille disparuit, & magnam suspitionem præbuit, perniciosum quempiam dæmonem sub humana specie gentem eam in exitium perduxisse. Proinde multi Iudæorum superstitioni nuntio remisso, in Creta Christianam religionem constãter susceperunt. Horum innumera propè fuit multitudo.

gentesimo, septuagesimo tertio, vicesimaseptima mensis Decembris comparuit personaliter coram reuerendissimo in Christo patre ac Domino nostro, Domino Episcopo Rurӕmundensi prouidus vir Ioannes Vischers de Heythuysen in Lyn(*est pagus prope Rurӕmun.*) commorans, & in prӕsentia Venerabilium Dominorum, D. Officialis Rurӕmunden. & D. & Magistri Gerhardi Merani Canonici Rurӕmundensis, declarauit suum quondam filium Petrum nomine, tunc temporis habitantem apud Medadum Meister Henrichs, aliâs auff den Berg in Merom sub parochia de Hartem, die sabbati ante Dominicam, Esto mihi, anni septuagesimi, fuisse profectum vnà cum equis & vehiculo ad montem S. Odiliӕ, myricam aduehendi caussa & in reditu dicti Petri vehiculum fuisse fractum, quòd cùm reficeret Petrus, ipsi apparuit quidam vir equo insidens, atque dicens; Adolescens relinque tuum vehiculum, & veni mecum vnà cum Gœsijs versus Franciam, & ego sum prӕfectus duarum cohortium equitum, tu mihi bene seruies, ego satis pecuniarum & bonorum habeo. Cui Petrus respondit, quòd non, & se debere proficisci domum, & animaduertens equum vnam tantùm habere aurem, signauit se signo crucis, ac statim euanuit prӕdictus vir vnà cum equo. Et postquam idem Petrus vlterius fuisset profectus, iterum ipsi apparuit prӕtactus vir, dicens vt prius, cui Petrus respondit: Debeo esse domi, quia vesperi debeo esse vnà cum alijs adolescentibus in quodam loco, vbi sum vocatus, signando se iterum signo crucis.

Existens

Existente autem præfato Petro cum alijs socijs in ædibus Henrici aen gen Valderen, in loco de Merom, audiuerunt quendam sibilantem, & postea cùm idem Petrus domum rediret, apparuit dictus vir, siue spiritus, iterum sibilans, ad cuius sibilum Petrus etiam sibilauit, & appropinquans Petro dixit ei: Conscende retro dorsum mei equi. Cui Petrus respondit: Ego bene ibo, & venientes ad domum siue curiam suprafati Medardi, dixit Spiritus Petro, vt ipse tubam ibidem existentem, dictam vulgariter, eynen ruep hoern inflaret, quod ipse fecit, & spiritus similiter, & accedentes duo alij adolescentes, (qui Petrum præcesserant) rogauerunt Petrum, quare ipse tubam inflaret, quibus Petrus respondit: Ego debeo conuocare equites, quia in continenti debemus discedere, & statim trusit spiritus Petrum in quendam lacum ibidem existentem, ex quo ipsum prædicti adolescentes traxerunt, & in equili super manipulum stramineum collocârunt, propè lectum supradictorum duorum adolescentum, ex quo loco prædictus spiritus eum sub equis trahendo, per vnum paruulum admodum foramen in aêra abduxit, ac supra arborem pirum collocauit, & cùm dicti duo adolescentes Petrum quærerent, rogauit eum spiritus: Cui vis adhærere? & respondit: volo adhærere Domino Deo & huic arbori, & tunc deseruit eum spiritus, multos arboris ramos frangendo. Dixit præterea supra mentionatus Ioannes Vischers, in fide boni viri, se præscripta ex ore sui filij Petri audiuisse, & quod idem Petrus ab eo tempore vsque ad diem

ob-

obitus sui non potuerit ferre, quòd aliquis iuraret, peierraret, aut malè loqueretur. Actum vt supra.

Me præsente Egid. Tsunghen, Notario publico ad præmissa requisito.

Hæc ita se habere non modò pater dicti Petri narrat, sed plerique etiam coloni, qui ex eiusdem Petri narrantis ore audierunt, rerumque gestarum pars non postrema fuere. Equidem his non contentus, locum ipsum è visitatione rediens inspexi, arborem illam à stabulo, vnde in eam fuerat euectus, meis dimensus passibus, circiter 25. colonum villæ, familiares ac vicinos de rei veritate sciscitabar, qui rem, vt dictum est, ita se habere affirmabant, addētes sese illa nocte, qua Petrū stabulo ereptum in arborem diabolus euexit, postquam nominatim euocâsset, atq; vt promissa præstaret, admonuisset, audisse cacodæmonem per plateas discursantem, tibias rusticanas (quas ex salicum corticibus illic solent bubulci & opiliones conficere) non obscurè inflantem, imò & cantilenas rusticanas non satis pudicas, sed illic vulgares, nobisque tunc recensitas, cantillantem. Adhæc, cùm dæmon Petrum in arborem pirum euexisset, accurrentes socios acclamasse, Peter halt euch an IESVM, Petre adhæreas Domino IESV: respondisse, Ego Iesum teneo, & arborem, ad quam vocem D. IESV, dæmon eum de arbore dedit præcipitem, quam & nos ... cum familiaribus, ramis satis crassis ... confractis, vidimus. De huius rei veritate igitur qui dubitat amplius, per me licet locum ipsum adeat: arborem, stabulum, villam requirat

agnos-

agnoſcet hiſtoriam hanc eſſe veriſſimam, qua dæmonum apparitiones, corporali ſpecie ad fallaciam ſimpliciorum velatæ, non abſurdè confirmentur.

Bartholomæus Faius Conſiliarius Regius, libro cui Energumenicus & Alexicacus, titulum fecit, ex actis publ. Reuerendiß. D. Ioannis Burſij Epiſcopi Laudunen. anno 1566. citatur à R. D. VVilhelmo Lindano libro de fugiendis idolis, cap. 13. De dæmone, qui exorcizandus ex quadam matrona, adſtantium nomina edebat, vitiaque exprobabat, exceptis illis, quæ per confeſſionem ſacerdoti factam erant expiata, & quomodo idem dæmon viſus ſit intereſſe concioni Caluiniſticæ.

CAP. XXXVI

CVM ſacris exorciſmis de more Chriſtiano adhibitis (quos verè Apoſtolicos nunc cum illo impio Vlpiano iuris non Chriſtiani, ſed humani perito, ſacrilegè ridere quidã ſui obliti nominis non verentur) & potiſſimum ſacroſãncta oſtenſa Euchariſtia, poſt ieiunia & publicas comprecationes, dæmonem cuiuſdã matronæ Nicolaæ viſceribus, Reuerendiſſimus Laudunenſis Epiſcopus niteretur expellere, multa ille agebat & ludicra, & terrifica. Adſtantiũ enim & nomina edebat, & conſilia publicabat non ſine riſu, vitiaq; exprobrabat, nominatim illius Mangonis, indicato latẽte ſui equi vitio: qui Laudunum à S. Quintini vrbe aduenerat, vt equũ venderet, qui inito itinere ſtrenuè incederet, ſed eo aliquantulũ emẽſo valde claudicaret, ea tamẽ erat moderatiõe, vt nulli auderet peccata objicere quæ per

Euange-

Euangelicam Confessionem Sacerdoti factam aliquis eluisset. Nomina igitur & prænomina turbæ, ad quatuor millia vndique confluentis; cùm edidisset plurima dæmon; addens cuius & sectæ ac sortis forent, quendam adstantium dicebat, magna exclamans voce, trigesimum interfuisse concioni (Caluinisticæ) quæ paulò ante Crespij Laudunensium (inquit D. Faius fol. 54.) fuerat habita.

Ille factum, quod omnes adstantes latebat; minimè inficiatus, aliquem sibi socijsque ignotum, sed viridi vestitu insignem illuc accessisse suppressa voce, vt à paucis exaudiretur, cùm adiecisset, quippe vobis (exclamat dæmon) ipse illo cultu aderam. Hæc doctiss. Faius præses Regius libro & loco nuper indicato.

Certè dum hæc recogito, inducor facilius vt credam, & illas historias à vero non esse alienas; quæ mihi à fide dignis pridem narratæ, asserunt in VVaterlandia fuisse concinatori Anabaptistico à quibusdam pijs visum adstare, qui cornutum gereret hirtũque caput, quale pictores nostri dęmonibus solent tribuere.

D. *VVilhelmus Lindanus lib. 1. de fugiendis Idolis, ca. 14. Dæmoniacos & Lunaticos apud Gheelam Brabantiæ Amstelredami anno 1566. agentes, eo tempore, quò Gœsij templa vastârunt, fuisse à dæmonijs liberatos; nimirum spiritibus illis malignis circa turbas per Gœssios iam excitatos occupatis & conspirantibus.*

CAP. XXXVII.

QVando Theomachi Caluinistæ per Belgium

Gœssæ dicti, anno 66. furore plusquam satanico has per prouincias templa spoliabant, SS. Imagines confringebant, Dei altaria euertebant, sacra omnia ignibus concremabant, dæmoniacos aut lunaticos passim fuisse ad quoddam tempus liberatos, ac solito habuisse melius, simul & moderatius constat.

Quibus Belgium notum est, non ignorant, apud Gheelam Brabantiæ ad Sacrosanctas D. Dymnæ Reliquias, dæmoniacos singulari Dei Optimi beneficio in hunc vsque diem liberari, malisque spiritibus obsessoribus & tortoribus emancipari. Vnde illic semper magnus satis præsto est obsessorum numerus, qui diuinam in horas exspectantes clementiam, per aliquot aut menses aut annos ibi decumbunt. His conseruandis custodes sunt designati, qui ipsorum sedulam curam die ac nocte gerunt, insanientes comprimunt: efferocientes in ordinem redigunt, ringentes, frementes, mordentes, conspuentes, verberantes compescunt. Harum omnium molestiarum Oceano sese illi, qui Gheelæ Brabantiæ, & qui alibi obsessorum curam gerunt, illa Gœssaici anni puta 66. æstate liberatos fuisse gloriantur.

Qui hisce fidem non habet, loca adeat, rem à vero non esse alienam deprehendet, dignissimum fide ex actis publicis fuit mihi Amsterdamo illustri Hollandiæ emporio transmissum testimonium: quod ita habet.

Anno 1566. pullulantibus Iconoclastarum initijs, quæ iam Antvverpiæ, & alibi cœperant

suo

ſuos fructus in SS. Imagines per compita confringendas edere, dæmones reſiderunt Amſterdami LX. amplius Orphanos 8. 10. 12. 15. 17. annorum pueros & puellas: & eos furibundos per ciuitatem multis diebus egerunt, accuſantes optimas quaſdam IV. aut V. & primas ciuitatis matronas eximiæ ſanctimoniæ, crimine maleficij, quaſi ſagas. Plurimi ciues horum clamori furibundo crediderunt. Hi per plateas vagabundi gregatim diſcurſantes, nullis clauſuris contineri potuerunt, nulla vi cohiberi, niſi veniente prætore CL. V. Petro Petri Gneſio, & dante vni eorum minimum ſuum digitum in manum, & iubente ſequi, pacificè ſequebantur omnes, ſeſe mutuò brachiis complexantes, & manibus trahentes, & ducebantur, quò ille volebat. Vbi cùm fuiſſent quieti vnum aut alterum diem, poſtea iterum furore correpti eruperunt vi; donec prætor iterum veniret. Idque durauit paulò ante Paſcha vſque ad medium æstatis. Hæc fuerunt præludia Gœſſiſmi: quo inualeſcente tum demùm pueri ſani ſunt facti, dæmonibus videlicet egreſſis, & alibi in Gœſſis exagitandis ſatis ſuperque occupatis, quando tam inſano furore anno 66. per Auguſtum Caluiniſtæ paſſim templa Belgica diripuerunt, & SS. Imagines confregerunt conculcârunt, exuſſerunt. Vnum mirabile addam: cùm multi ex plebeis inſtarent apud Prætorem, vt apprehenderentur, & darent pœnas perſonæ ob maleficium accuſatæ, Prætor autem negaret diabolo credendum, vna fuit omnium Catharina Ioannis honeſta &

formosa circiter 17. annorum adducta, quæ iam per dies duos aut tres, vt putabatur, sana visa fuerat. Illam Prætor, cogente populo, rogauit, quid nunc sana diceret de sagis accusatis? Respondit. Sagas esse, additis argumentis, vnde sciri possit illas verè esse sagas, loca & limina indicans, vbi pharmaca. Tum Prætor, per Deum, inquit, & per Regem, cuius sum minister indignus, iubeo, vt, an tu dæmon ades, & per eam loqueris, id ostendas; è vestigio illa in terram prolapsa, & coram tota ciuium corona inuerecũdissimè prouoluta exclamat: Ita, inquit, adsum, & in maximo pedis digito insideo, cachinnans, & subsannando illudens, quod hactenus omnes adstantes mēdacijs decepisset, ac innoxias matronas calumnijs vexâsset. Hactenus, qui rebus illis non modò testis interfuit oculatus, sed gestorum etiam pars magna fuit ipse CL. V. D. Prætor Petrus Gnesius: cuius ex ore fuêre nobis hęc concinnata Namurci, Anno 78. die 4. Februarij.

D. VVilhel. Lindanus lib. 1. de fugiendis idolis, ca. 15. Quomodo Caluinistæ in Anglia & Gœßij in belgio, in confractione imaginum, omnibus eiectis, solis diaboli & latronum imaginibus pepercerint. Ne videlicet par in parem imperium exercere, & sanatas sanatam eijcere videretur.

CAP. XXXVIII,

NArrant oculati testes, quando ciues Leydenses anno 72. monasterium D. Francisci extra Rheni portam in suburbano amœnissimo situm, excurrebant euersuri, funditusque aboli-

aboliturí, quendam vexilli loco imaginem diaboli prælongo fixum hastili prætulisse, vt non obscurum esset spectatoribus argumentum, cuinam magistro suam illam nauarent operam. Certè Caluinistas sacrarum imaginum osores, multò esse diaboli, quàm Christi imagini æquiores, locis non paucis re ipsa comprobarunt: vbi confractis Christi & Sanctorum imaginibus, soli satanæ imagini pepercerunt, eam inuiolatam & intactam in templis ac compitis relinquentes. In Anglia dum Hispanus quidam templum illud augustissimum D. Pauli Londinen. spectaret, huc illuc oculos conuertens, nullam vidit imaginem. Introgressus penitius, vnicam reperit integram, quæ erat dæmonis, qui solet D. Michaelis Archangeli pedibus, de more pijs nostris maioribus iam olim laudatissimo, in memoriam victoriæ de illo cælis exturbato reportatæ, substerni. Rei indignitate percitus, eductum gladium in diaboli infligens imaginem, Apage sis & tu isthiac, inquit, tibi enim & cum cæteris est migrandum. Quod Angli Caluinistæ imagini diaboli reuerentiæ tribuebant: hoc & Antuerpiæ in nobili suo illo SS. imaginum bello non solum duorum latronum imaginibus, sed confractis impiè atque dissipatis Domini Christi & Angeli, qui dextro pio latroni solet sociari, statuis solam diaboli, qui sinistro latroni animam impiam exhalanti apponitur, pepercerunt, quemadmodum hisce oculis ipsi perdolenter vidimus. Quare etiam vulgus falsè admodum in illos lusit, dictitans, religiosos istos viros manus suo magistro

 & fra-

& fratribus meritò abſtinuiſſe. Certè cùm ad meam anno 72. rediјſſem diœceſim, Goeſſarum incurſionibus perturbatam, templi Ruræmundæ chorum perluſtrans, vidi in altari ſummo ſublatis vniuerſis, atque tres per rogos exuſtis Sanctorum imaginibus, ſolam imagunculam, quæ diaboli follem geſtantis ſpecie ſolet D. Genoueſę virgini appingi: quàm ego rapidè manu arripiens, & humi illidens: Tu hinc (inquam) migra diabole, qui ſtare non potes, vnde venerandas Domini tui Chriſti, & Sanctorum eius imagines, quos per ſacrilegos ſatellites exturbâſti.

Dæmoniacos & lunaticos, qui diuino beneficio multis retrò annis apud Gheelam Brabantiæ, vbi corpus S. Dymnæ requieſcit, tandem liberari conſueuerunt, eo die, quo Martinus Lutherus defunctus eſt, ſuis hoſpitibus ad horas aliquot exoneratos fuiſſe.

CAP. XXXIX.

NArrauit mihi Ven. Dominus N. ętate, doctrina & vitæ ſanctimonia commendatiſſimus, atque etiamnum ſuperſtes, eo ipſo die, quo nouus Euangeliſta Martinus Lutherus defunctus eſt, vniuerſos dæmoniacos, qui id temporis ad Gheelam Brabantiæ ſpe liberationis, quam apud corpus Sanct. Dymnæ, diuino beneficio plurimi iſtic iam inde à multis retrò annis conſequi ſolent, aduecti erant, à teterrimis illis & horrendis dæmonibus hoſpitibus ſuis liberatos. Poſtridie verò ab iјſdem rurſus obſeſſos & diſcruciatos fuiſſe. Dæmones verò, cùm interrogarentur, vbi pridiè delituiſſent, reſpon-

respondisse: principem ipsorum, & archidæmonem præcepisse, vt vniuersi spiritus maligni ad sui prophetæ & fidelis cooperarij D. Martini Lutheri exsequias confluerent, congruere enim, vt qui quàm plurimos ad inferos seduxisset, & à quàm plurimis ad eosdem solemniter deduceretur.

Hanc historiam cùm in præsentia quorundam honoratorum virorum referrem, quidam magni Principis Consiliarius subiunxit se fuisse Islebij in ædibus paternis Lutheri, in quibus & defunctus est, ibidemque paulò ante mortem Lutheri, quendam Luthero à multis annis seruientem fortè è fenestra cubiculi, in quod id temporis erat Lutherus, fontem riuulos suos grato murmure emanantem, voluisse conspicere, in cuius margine mox ille videret plurimos teterrimos cacodæmones, huc istuc saltitantes, quo visu cùm ille vehementer percelleretur, animòque & vultu totus mutaretur, rogasse Lutherum palloris istius & subitæ mutationis causam. Quam cùm ille celaret, tandem resumpto spiritu, rursus paululum è fenestra prospexerit, ac denuò dæmones terribilibus teterrimarum bestiarum formis adspiciens, maiori horrore ac trepidatione concussus sit. Cumque rursus Lutherus instaret, vt quid vidisset, ediceret: tandem illum rem visam Luthero aperuisse. Qui cùm paulò post defungeretur, & cadauer Islebio VVitembergam veheretur, toto illo itinere innumerabilem coruorum, horrendum in modum crocitantium, multitudinem funus superuolitasse, ac VVittembergam vsque

comitatum suum præstitisse. Atque hi procul dubio fuerunt isti (aiebat idem ille Consiliarius) qui mandato principis & archidæmonis sui, vasa, quæ prius occupârant, dimittentes, ad exsequias Martini Lutheri confluxerunt, ne quisquam istorum tantis deesse videretur solemnijs.

Fridericus Staphylus in absoluta responsione contra Iacobum Schmidelinum, pag. 404. & VVilhelmus Lindan. Dialogo 3. cap. 1. Dubitantij. Martinus Lutherus volens dæmonem exorcizare, ab ipso dæmone in summas angustias redigitur.

CAP. XL.

POssum ego redigere mihi in memoriam Anno 1545. dæmoniacam quandam puellam è Misniæ ditione adductam VVittenbergam ad Lutherum ea spe, quòd Lutherus, ceu tertius Elias, puellam istam à malo dæmone liberaturus esset. Quamuis autem Lutherus ad hoc admirandum & magni momenti opus initio non parum difficilem se ostenderet; at tandem tamen iussit puellam duci in Parochianę Ecclesiæ VVittenbergensis sacrarium, illicque coram alijs plerisq; doctoribus & eruditis viris (inter quos ego tùm quoque iuuenis magister aderam) dæmonem cœpit adiurare & exorcizare, sed id tamen more suo, non eo, qui apud Catholicos receptus & vsitatus est. Cùm autem diu multumque ille coniurasset dæmonem, cedere ille noluit, sed eas in angustias, sit venia verbo, Lutheri caligas redegit, vt is quàm primùm è sacrario se proripere vellet. At quid accidit? Malignus ille

dæmon vſque adeò fores ſacrarij obſtruxerat, vt, neque forinſecus, neque intrinſecus aperiri poſſent. Quæ res Lutherum in maiores etiam anguſtias adduxit, ita vt iam ad feneſtram properaret ſperans per eam ſe poſſe effugere & exſilire. Verùm obſtabant illi cancelli ferrei: ſicq́ue compulſus eſt vna nobiſcum tantiſper incluſus hærere, donec per cancellos ferreos ab æditu o nobis eſſet oblata ſecuris, mihiq́ue ceu iuueni viro tradita, vt ea fores effringerem: quod equidem tum conatus ſum, & ad effectum perduxi. Interea verò viſu admirandum erat, vt Lutherus angoribus correptus ſurſum, deorſumq́ue curſitaret, atque inſtar ouis parturientis huc illucq́ue ſeſe inuerteret.

Maximilianus 1. Imperator, videt dæmonem corporali forma Martini Lutheri humeris inſidentem in Comitijs Auguſtanis, prædicens ſe mortuo illum multas turbas in toto imperio excitaturum.

CAP. XLI.

CVm Maximilianus eius nominis primus Imp. felic. recordat. Auguſtæ Vindelicorum anno 1518. Imperialia Comitia, eademq́ue vltima ſuæ Maieſt. inſtituiſſet, ac parentibus valuis, vti moris eſt, pranderet, ingreſſus eſt cum multis alijs triclinium prandentis Imperatoris Martinus Lutherus. Maximilianus Imperat. viſum Lutherum cùm exactius paulò & diutius intueretur, tandem Baronem ex familia Schenck de Erpach, M. Suæ aulicum & pincernam, alloquitur his verbis: Vade, & adſpicias monachum à vertice

tias monachum à vertice capitis, vsque ad plantam pedis, & à planta pedis vsque ad verticem capitis diligentissimè, & quod viderit referto, Baro imperatori interoganti respondit, se monachum cuculla vestitum vidisse, quid verò pectori & animo eius insedisse, videre non potuisse. Imperator rursus ijsdem, quibus antea verbis, mandat Baroni, monachum denuò collustrare. Baro, etiamsi iterata vice adiret, refert se nihilo plusquàm antea, videre posse. Imperator, phrasi sibi familiari regerebat, Amore boni Dei, fac quæ iubeo. Baro obtemperans, vadensque & rediens, eundem sermonem Imperatori (vti supra dictum) interroganti repetiit. Subiungit protinus Imperator: Si tu nihil vidisti, nec vides, dicam tibi quid ego videam? Video cacodæmonem forma corporea humeris istius monachi incumbantē, & te quidem superstite, me verò defuncto, iste monachus, turbas, calamitates, & miserias grauissimas in imperio concitabit. Hæc verba ex ore D. Maximiliani audiuit quidam præcipuus Germaniæ princeps secularis, cuius nomen consultò præterimus, qui eo ipso tempore mensæ imperatoris cum alijs principibus, Comitibus, Baronibus, & Nobilibus adstitit. Iste verò Princeps hæc veraciter contigisse, filio suo retulit. Qui filius, Princeps & hæres, hæc omnia & singula duobus Principum Electorum Consiliariis primariis, fide dignè recensuit, quem vtrunque probè nouimus, alter verò illorum adhuc superstes, hæc & voce & scripto nobis communicauit. Non absimile est quod refert Vuilhelmus

Bibli-

Bibliothecarius, lib. 3. de gestis Anglorum: cùm in extremis positum Episcopum Carnotensem Fulbertum multi visitarent, & ædium capacitas vix confluentibus sufficeret, ille inter oppositas cateruas oculo longè conspicatus Berengarium nisu quo valuit expellendum indicauit, protestatus, immanem dæmonem propè ipsum consistere multosque ad eum sequendum blandiente manu, & illice anhelitu corrumpere.

De puella dæmoniaca, quæ Augustæ Vindelicorum Lutheranæ doctrinæ præconibus ad exorcizandum oblata, illicque nihil proficientibus, tandem à Catholico Parocho liberata est.

CAP. XLII.

IN Diui Georgij suburbio Augustæ Vindelicorum habitauit anno Dominicæ Incarnationis 1563. quidam ciuis, Michael Rossimanus Textor, qui habuit filiam Annam nomine annum agentem vigesimum; quæ in mense Martio eiusdem anni, nocte à dæmone sollicitabatur, vt sese ei dederet, nec diu post veluti mentis quandam impotentiam præseferre videbatur. Paulò post diabolus in specie teterrimæ ac atræ felis in vaporarium proruit, multis ibidem cum eadem Anna præsentibus. Porrò ipsa Anna iam antea, ac deinceps manifestè à dæmone obsessa apparuit. Qui etiam miris & horrendis modis eam afflixit, adeò vt iam nunc eam abrepturus, & ad inferos auecturus videretur. Parentes à Martio ad 18. Iunij diem magnis impendijs quosdam conduxerunt, qui filiæ curam

habe-

haberent. Nec interim prætermittunt opem & consilium implorare ministrorum & præconum confessionis Augustanę. Quorum plerique ad obsessam accesserunt, existimantes se per virtutem verbi Dei, dæmonem eiecturos. Verùm illi cum exorcismis suis atque omni industria ac labore suo nihil proficerent, mandârunt parentibus, diligentem vt filiæ curam haberent: Deum præpotentem, qui tali afflictione filiam cruciari permitteret, ipsam, vbi sibi visum esset, facilè liberaturum. Cùm hæc agerentur, ingressa est easdem ædes, in quibus puella obsessa detinebatur, virgo quædam Anna nomine, filia quondam M. Matthiæ Kapfferi, publici ciuitatis Augustanæ Chirurgi, cum pedissequa nomine Magdalena, vt puellam tam diris modis afflictam, pietatis affectu inducta, inuiseret. Quam cùm horrendum in modum à dæmone discruciari cerneret, adeò vt ne vno quidem die eam superesse posse putaret, euocauit parentes ex vaporario, monens extremè necessarium esse, vt quocunque possent modo, filiæ succurrant. Et, si quidem ipsis gratum sit, se missuram ad quendam, quem omninò confidat, puellam diuina cooperante gratia liberaturam. Parentes id gratanter acceperunt, rogantes eam, vt quibus posset consilijs & auxilijs subueniret. Quæ protinus pedissequam suam vnà cum M. Melchioris Fabri, scholæ germanicæ præfecti vxore mittit ad reuerendum D. Simonem Scheibenhardum, S. Theol. Doctorem Chatolicum, pastorem D. Mauritij Augustæ, rogans vt ad infirmam venire non grauaretur. Ille existi-
mans

mans communem esse infirmitatem, respondit, se pietatis ergô mox ipsas subsecuturum, etsi illibenter ad ea loca vadat, in quibus exsulet religio Catholica. Interea mater obsessæ virginis Annam Kapfferi filiam accedens, ait, maritum sibi mandasse, nequenquam sacrificum in ædes admittat, vicinos enim dehortatos, insuperque dixisse, Deum, qui hanc afflictionem filiæ permisisset obuenire, posse quoque eam curare: malle autem se ipsum cacodæmonem, quam sacrificum in ædes admittere. Ad quam Anna: nihil debere eam huius morari, præsentem esse ob oculos rei afflictissimæ miserrimum statum, quem & ipsi magistratui sit indicatura.

Interea dum D. Doctor Simon ædibus appropinquat, ecce puella obsessa mirum & horrendum in modum vociferatur, huc illucque sese iactitans. Vnde mox Anna Kapfferi interrogauit, quidnam desideret. Atque vbi eam potus desiderio teneri intellexit, aquam benedictam ei bibendam obtulit: qua exhausta, protinus puella in clamorem & fremitum resoluitur, totoque corpore coarctata, veluti in spiras reflectitur, capite ad pedes vsque incuruato, adeoque vt circumstantes viderent & agnoscerent aquæ benedictæ virtutem dæmoni inprimis grauem & inimicum. Nec deinceps vllam requiem habuit obsessa, ita vt vnus ex quatuor viris, ad puellæ custodiam conductis, palam protestaretur: nisi parentes iam nunc filiæ medelam procurent se nec vniuersam quidem vrbem Augustanam in pretium accepturum, pro vnius apud

apud eam noctis peruigilio: tam enim tetrum & horrendum fumum ex gutture obsessę prodijsse, vt omnes arbitrati sint suffocandos.

Dum sic puella diris modis ringitur ac tumultuatur, Ven. D. Doctor Simon ædes ipsas ingreditur. Progressusque in vaporarium, rogatur à circumstantibus, vt propter Deum in præsenti afflictione & miseria, quam possit opem & consilium præstet. Respondet ille, opem & auxilium omne in solo Deo repositum esse. Illi, si visum fuerit, posse eam his malis exonerare. Obsessa verò diris in eum fremere conuitijs & contumelijs, nec non & blasphemias & plaustra criminationum euomere Sacrificè, inquit, Deus te disperdat, dimitte me, iam nunc persentio quid moliaris. Denique post multa diuinarum comminationum certamina, cùm primum diabolus D. Doctori exorcizãdi insultaret ac deinde alias atque alias egrediendi vias & loca mansionis efflagitaret, tandem cùm sæpius repetita vice instanter vrgendo dæmonem coarctaret, ac grauissimis verbis præciperet, vt emigraret, multasque è contra tergiuersationes necteret, & effugia quæreret dæmon, tandem puellam miris horribilibusque modis exagitauit, adeò vt collum ad capitis ipsius magnitudinem intumesceret, totumque os horrendum in modum nigresceret, lingua quoque informi & immodica longitudine ex ore promineret. Ad quem horrorem cùm parentes cum circumstantibus toti contremiscerent, omnesque nomen Iesu inuocarent, respondit D. Doctor, missum iam facerent omnem timorem, iamiam enim

rem feliciter conficiendam. Et ecce puella placidè recumbit, mandatq; D. Doctor eam nunc liberam dimitti, quia benignissimus Deus ipsam liberasset. Moxq; puella oculis in cælum eleuatis, manibusq; complosis, Deo Opt. Max. summam tribuit laudem & gratiarum actionem, subiungens, se eam nunc agnoscere & intueri Deum ipsum in cælis. Deinde ipsi Doctori parocho maximas egit gratias, qui cùm crebrò eam interrogaret, sentiretne se modo liberatam, respondit: Omninò. Postmodum interrogauit D. Parochus, ánne quicquam videret, ait illa, se ex opposito videre quendam tetra fronte, rubro capillitio, & protensa lingua, qui eam indefesso nutu ad se inuitet. Quo audito, D. Doctor Parochus monuit eam, vt ter sancto crucis signaculo se consignaret, dicendo: Iesus Nazarenus, Rex Iudæorum. Quòd cùm faceret, euanuit quidem ille malignus, sed mox reuersus est. Eum planè in modum D. Doctor Simon puellam Christianis dogmatibus erudiuit, docens quomodo in omnibus istis machinamentis dæmoniacis audacter diabolo renuntiaret, totamque se diuinæ tutelæ committeret. Qua in re illa rectè monenti libenter obsecuta est, atque ita demùm post multa certamina ad breue tempus quieti se tradidit. Porrò D. Doctor ex parochia sua D. Georgij, Venerabile Sacramentum SS. Eucharistiæ proferens, post multas pias & salubres admonitiones, preces, & exomologesin, idem Venerabile Sacramentum puellæ administrauit, ac postea rursum interrogauit, num quidquam insolitum aut terribile videret. Illa

verò cùm nihil se porrò videre responderet, sed optime secum agi, diuina cooperante gratia; tandem R.D. Doctor Parochus, discessum ab ea parans, in domum suam regressus est. Hæc omnia gesta sunt in præsentia multarum honestarum personarum, quarum nomina habentur in libello germanico, ex quo nos hæc transtulimus. Ipsa verò puella aliquot deinde diebus languore detenta est, at paulò post integrè conualuit, cõmunibus vitæ humanæ officijs vacans.

De altera puella dæmoniaca, in ducatu Iuliacensi, quam sacrificus quidam Lutheranus cùm liberare vellet, miris dirisque modis à dæmone exceptus est: puella verò à Franciscano Catholico, tribus dæmonijs eiectis, curata est.

CAP. XLIII.

ANNO 1582. in Martio, in ducatu Iuliacensi, iuxta ciuitatem Marcoduram, in territorio Birgel (sicuti à pluribus oculatis & fide dignis testibus, atque adeò ab ipso ipsius territorij domino, in præsentia multorum spectabilium virorum, audiuimus,) fuit quædam puella viginti plus minus annorum, quæ cùm à tribus dæmonijs obsideretur, miserunt eius amici ad ciuitatem Marcoduram, in qua est monasterium Franciscanorum, rogantes, vt aliquis ex fratribus dignaretur afflictæ puellæ exorcismis Ecclesiasticis opitulari. Venit quidam ex fratribus, qui cùm rem aggressurus esset, quæsiuit vnum ex vicinis parochis; qui in laboribus exorcismi sibi assisteret, & operam suam accommodaret. Cumque plerique detre-

ctarent,

ctarent, obtulit tandem se quidam, ordine quidem & charactere sacerdos, sed qui iam in doctrinam Lutheranam propendere cœperat, & concubina tanquam legitima (vti eam appellitabat) vxore vteretur, susceptis ex ea aliquot liberis, iamque lectioni librorum nouæ religionis quandoque vacabat. Is igitur sacrificus, Franciscano illo fratre iam exorcismi laboribus nonnihil fatigato, in opus exorcismi succedit, compellat dæmonem, præcipit vt migret. Dæmon miris cachinnis & dicterijs hominem excipit, ait se nihili pendere ipsius exorcismos, & nisi ea functione (nempe sacerdotio) donatus esset, se sine mora illum per deuia syluarum abrepturum: Teuton. Ich wolt bald mit dich durch den Busch fahren/hettestu das ampt nit. Ineptissime Cattule (sic dæmon illum, per contemptum appellabat) vis tribus diuersis simul inseruire, Domui (denotans Ecclesiam) & isti alteri (designando Deum) & meretrici, quod est tibi impossibile. Respondit sacrificus: Ego illam non meretricis, sed vxoris loco habeo. Scilicet, ait dæmon: Ego verò vtar illa aliquando loco caballi. Fertur enim vulgò, eiusmodi genus meretricum, vbi defunctæ sint, sessoribus agitari dæmonijs. Postea cùm Franciscanus ille accingeret sese ad sacrificandum, hic sacrificus semilutheranus & vxoratus (talis enim volebat haberi) accessit vt sacrificaturo ministraret. Puella verò obsessa, cùm non procul à templo, in quo sacrificium fiebat, abesset, dæmon ad adstantes cœpit vociferari: Ineptus iste sacrificulus vult isto sublimi in loco suum præbere ministerium, quo

indigniſſimè fungitur. Ego verò ſic illũ coärctabo, vt quã primùm præ animi anguſtia è loco iſto ſeſe proripiat. Quod & factũ eſt. Nã miſellus ille, qui nec in religione ſyncerus, & vita diſſolutus, iam penè totus in ius & poteſtatem aduerſarij conceſſerat, inuiſibili dæmonis flagello ſic diuexabatur, vt ab altari diſcedere compelleretur. Ita patet, dæmones iſtud hominum genus, qui auitã & Catholicã religionem ſyncerè non profitẽtur, eorundem exorciſmos non ſolùm non formidare, verùm etiam illudere & ridere, imò illos ipſos potius in quaſuis anguſtias addigere, coercere, & coarctare, vt verũ fiat illud Apoſtoli: (*Rom. 6.*) cui exhibetis vos ſeruos ab obediendum, ſerui eſtis eius, cui obediſtis, ſiue peccati ad mortẽ, ſiue obeditionis ad iuſtitiã. Porrò Franciſcanus ille, quia religione erat Catholicus, & religionẽ honeſtate vitæ decorabat, tandem tres illos dæmones omnes eiecit, quorum nomina (vt ipſi interrogati fatebantur) erant Bœbus, Impus, Barrabas. Interrogabantur præterea à diuerſis circumſtantibus, quorum tres rem, vt geſta eſt, referentes audiui, an ſinguli homines haberent angelum malum, reſponderunt, imò, vel quinque. Rogati quoque, an multi etiamnum cacodæmones deliteſcerent in inferno, dixerunt paucos admodum: nam vniuerſos ferè occupari circa propagationem nouam religionum.

Leo Imper. in oratione encomiaſtica de Ioanne Chryſoſtomo, & Simeon Metaphraſt. in vita D. Ioan. Chryſoſtomo.

Vxor præſidis Antiocheni dyſenteria ſimul & hæreſi laborãs, cũ ad hæreticos cõfugeret, pro remedio illis nihil conferre valentibus, tandem Ioan. Chryſoſtomi conſilio,

adspersione aquæ benedictæ curatur & à morbo, & ab hæresi. Habetur in I. Tom. Surij, 27. Ianuarij.

CAP. XLIV.

NEotericis hisce exemplis lubet iam peruetustum quoddam iucunda interpolatione subijcere. Cùm plurimi apud Antiochiam hęresi Marcionis infecti essent, atque adeò ipse Præses vrbis, Vxor eius morbo dysenteriæ diuinitus corripitur. Et ea quidem omnes accersit, nihil autem ei prodest, sed omni ex parte auxilio deficitur. Deinde quid? Confugit ad hæreticos: Ij quoque aggrediuntur ad trinum dierum vsque precationem, nec quidquam proficiunt. Nescit rursus quid agat mulier: tandem statuit ad virũ diuinum confugere. Deinde id dicit suo marito persuadet. Postremò venit ad Dei seruum. Ioannes de his disceptat cum Episcopo; eis procedit obuiam; ex Ecclesia arcens tanquam indignos, arguit hæresis! petunt ipsi veniam, assentiuntur veritati; maximè autem mulier. Cùm sanctus aquam attulisset, rogat Episcopum, vt facto signaculo mulieri aquam adspergat. Hoc cùm factum esset, statim mulier accepit sanitatem, reuersa suis pedibus, & pulchrè affecta, reddens quæcunque erat pollicita. Hoc fuit hæreticis dedecori, probro, & afflictioni; & causa, vt virum diuinum maledictis incesserent. Ille autem omnia quidem despiciebat, vni solum rei intentus, nempe illorum saluti. Sed nõ persuadebat. Dolore autẽ affectus propter vniuersam ciuitatem, lamentabatur, dicens: Si Seruator maledictis incessabatur, idque cùm Deus esset, ab ingratis: qui hoc magnum in nos seruos? Spero

tamen fore, vt illorũ casu Deus vniuersam castiget ciuitatem. Nondum autem nox præterierat, & terræ motu tota cõcutitur ciuitas Tenebris inuoluitur concilium hæreticorum, ad solum vsq; deijcitur, & quæuis domus hæretici, & domus eorum fiunt eorum sepulchra, nulla lęsa domo orthodoxorũ. Propter hæc confirmabatur ciuitas, & augebatur fides, & Deus laudabatur.

Mathias Bredenbachius in Apologia libri de dißid. Eccl. compon. De quodam Lutherano, qui se deuouendo inficians vera esse quæ dicebantur à monacho Catholico, subitanea morte percussus est.

CAP. XLV.

FVit mihi in hac schola Embricensi laborum socius Petrus Homphæus, ingenij acumine ac lingua vtraq; clarus, pastor quondã in pago ad Rheni ripam, haud procul à superiore Laenstein dissido. Is aliquando è sua patria nauigio descendens, secum habuit præter cæteros in eadem naue duos monachos. Hos cum quidam factionis Lutheranæ miris contumelijs, conuitijs, & disputandi contentionibus exagitaret, alter monachorum placidis quidem verbis, sed rationibus tam grauibus obuiauit, vt ille nihil haberet, quod cõtra diceret. Cępit itaq; deuouẽdo se inficiari vera esse, quæ dicerentur à monacho. Si, inquit, ista se ita habent, perdat me subitanea morte hoc loco Deus. Atq; vnà cum ipso verbo efflauit animam.

Sequentia septem capita narrarunt nobis viri quidam doctrina & pietate conspicui, ac fide & integritate inprimis venerabiles, quæ in gratiam lectoris, & aliorum ædificationẽ subiungenda putauimus: neq; enim Deus rata ista

& ad-

& admiranda fieri permittit, vt silentio sepeliantur, vt in edito posita, omnibus sint in documentum & ædificationem.

De Anabaptista quodam, qui supplicio affectus matri suæ apparuit, indicans se perpetuò damnatum.

CAP. XLVI.

D. Martinus Duncanus, Decanus Hagensis vir doctrina & vitæ integritate commendatissimus, retulit se adhuc apud Harlemiam agente, ibidem contigisse, circa annum Domini 1557. vt Anabaptista quidam nomine Adrianus, matrem suam adhuc Catholicam conaretur in suã sectam pellicere. Accidit autem Anabaptistam illum in carceres conijci, vltimoque supplicio adiudicari. Ad quod cùm iam deducendus esset, accessit eum mater, rogans vt post obitum sibi appareret, seq; de statu suo certiorem redderet. Quem si felicem cognosceret, se in eandem doctrinam concessuram. Filius supplici affectus, paulò post matri apparuit in forma teterrimi nigerrimique canis, aiens se esse filium suum, ac perpetuò damnatum.

De concionatore Caluinista, qui ad populum cõcionaturus, præsente muliere Catholica, quæ eo die sacram Eucharistiam perceperat, diuinitus obmutuit.

CAP. XLVII.

VIr quidam Caluinianæ factionis habuit vxorem Catholicam, quam multis verbis inducere satagebat, vt accederet concionem Caluinisticam. Illa cùm diu reluctaretur, tandẽ asperioribus verbis & minis perculsa, Confessario suo rem aperuit, qui consensit, vt facta pius exomologesi, & percepta SS. Eucharistia, viro pareret,

reret, & vna saltem vice concionem adiret. Obsecut est illa consilio Confessarij, & Sacramētorum participatione munita, ad concionē sese cōtulit. Mirabile dictu: mox vt mulier concionem ingressa est, obmutuit cōcionator, nec verbū quidem effari porrò potuit. Itaq; subsistens, ait: oportet interesse hic hominem aliquem, qui comedit panem à Papistis benedictum. Equidem hac vice vlterius concionando nō progrediar, aliâs officio meo plenius satisfacturus. Maritus concioni eidem intererat, & videns concionatorem ob præsentiam hominis, qui percepisset Eucharistiam, diuinitus obmutescere, domum reuersus, quæsiuit ex vxore, num eo manè sumpsisset Eucharistiam, quo concionem adijsset. Illa factum non diffidente, mox agnouit fallaciā & imposturas istius doctrinæ, quippe quæ adhibita ad lucem Sacramentorum Ecclesiæ Catholicę, sic flauesceret, & seipsam vanitatis coargueret. Nec mora mandauit luculentum excitari ignem. Vxor ignara quid vellet maritus, metuebat ne quid atrocius in ipsam moliretur. Igne porrò iam accēso, ille protinus vniuersos suos istius nocentissimę farinæ libros collegit, in ignem coniecit, & combussit, & ad Catholicæ Ecclesiæ gremiū reuersus est.

Pueri quidam contemptis & omißis cæremoniis sacri baptismi baptizati in morbum incidunt, quibus cæremoniis postmodum adhibitis conualescunt.

CAP. XLVIII.

PRope Delphos contigit pueros quosdam in pagis baptizari, sed spretis & omissis à baptizante cæremonijs Catholicæ Ecclesiæ. Pueri isti

eri isti postea omnes morbo correpti sūt: Parentes puerorum videntes vltionem diuinam, rogârunt pastorem quendā Catholicū, Delphis tunc agentem, vt cæremonias, quas sciebant antiquitus Catholico adhibitas, nunc verò omissas, supplere nō grauaretur. Quo peracto, mox omnes illi pueri languentes & infirmi conualuerunt. Id nobis narrauit quidam S. Theol. Licētiatus, vir doctrina & integritate vitæ commendatissimus, qui ex ore ipsius Pastoris Catholici rem hanc, vt gesta est, cognouit.

De infirmo quodam, qui multis hæreticis ipsum alloquentibus, solius Pastoris Catholici vocem & verba intelligere potuit.

CAP. XLIX.

IDem pastor Catholicus vocatus ad quendam ægrotum, inuenit istic congregatos complures hæreticos, rogatur vt ægrotum suo colloquio recreet, & consoletur. Ille ad decūbentē propius accedēs, monet vt in fide ac religione parentum & maiorum suorum constanter perseueret, ab ea nō deflectat, sed in eius cōfessione moriatur, serioq; proponat, si per Dei gratiam eousq; conualescat, Catholico ritu peccatorum suorum exomologesin facere. Paulò post infirmus nōnihil releuatus, & ad se reuersus, rogat, quisnam ex omnibus circumstantibus ille sit, qui eiusmodi verba ad se locutus esset; solam enim illius vocem & verba se intellexisse, cæterorum verò neminem, quid vellent, vel dicerent, capere potuisse.

De puero, qui à patre Caluiniano ad præconem Caluinistam vt baptizaretur delatus, repentè mortuus apparuit; relatusq; ad puerperam Catholicam, miraculosè reuixit.

apud eam noctis peruigilio: tam enim tetrum & horrendum fumum ex gutture obsessę prodijsse, vt omnes arbitrati sint suffocandos.

Dum sic puella diris modis ringitur ac tumultuatur, Ven. D. Doctor Simon ædes ipsas ingreditur. Progressusque in vaporarium, rogatur à circumstantibus, vt propter Deum in præsenti afflictione & miseria, quam possit opem & consilium præstet. Respondet ille, opem & auxilium omne in solo Deo repositum esse. Illi, si visum fuerit, posse eam his malis exonerare. Obsessa verò diris in eum fremere conuitijs & contumelijs, nec non & blasphemias & plaustra criminationum euomere Sacrificè, inquit, Deus te disperdat, dimitte me, iam nunc persentio quid moliaris. Denique post multa diuinarum comminationum certamina, cùm primum diabolus D. Doctori exorcizãdi insultaret ac deinde alias atque alias egrediendi vias & loca mansionis efflagitaret, tandem cùm sæpius repetita vice instanter vrgendo dæmonem coarctaret, ac grauissimis verbis præciperet, vt emigraret, multasque è contra tergiuersationes necteret, & effugia quæreret dæmon, tandem puellam miris horribilibusque modis exagitauit, adeò vt collum ad capitis ipsius magnitudinem intumesceret, totumque os horrendum in modum nigresceret, lingua quoque informi & immodica longitudine ex ore prominerct. Ad quem horrorem cúm parentes cum circumstantibus toti contremiscerent, omnesque nomen Iesu inuocarent, respondit D. Doctor, missum iam facerent omnem timorem, iamiam enim

rem feliciter conficiendam. Et ecce puella placidè recumbit, mandatq; D. Doctor eam nunc liberam dimitti, quia benignissimus Deus ipsam liberasset. Moxq; puella oculis in cælum eleuatis, manibusq; complosis, Deo Opt. Max. summam tribuit laudem & gratiarum actionem, subiungens, se eam nunc agnoscere & intueri Deum ipsum in cælis. Deinde ipsi Doctori parocho maximas egit gratias, qui cùm crebrò eam interrogaret, sentiretne se modo liberatam, respondit: Omninò. Postmodum interrogauit D. Parochus, ánne quicquam videret, ait illa, se ex opposito videre quendam tetra fronte, rubro capillitio, & protensa lingua, qui eam indefesso nutu ad se inuitet. Quo audito, D. Doctor Parochus monuit eam, vt ter sancto crucis signaculo se consignaret, dicendo: Iesus Nazarenus, Rex Iudæorum. Quòd cùm faceret, euanuit quidem ille malignus, sed mox reuersus est. Eum planè in modum D. Doctor Simon puellam Christianis dogmatibus erudiuit, docens quomodo in omnibus istis machinamentis dæmoniacis audacter diabolo renuntiaret, totamque se diuinæ tutelæ committeret. Qua in re illa rectè monenti libenter obsecuta est, atque ita demùm post multa certamina ad breue tempus quieti se tradidit. Porrò D. Doctor ex parochia sua D. Georgij, Venerabile Sacramentum SS. Eucharistiæ proferens, post multas pias & salubres admonitiones, preces, & exomologesin, idem Venerabile Sacramentum puellæ administrauit, ac postea rursum interrogauit, num quidquam insolitum aut terribile videret. Illa

verò cùm nihil se porrò videre responderet, sed optime secum agi, diuina cooperante gratia; tandem R.D. Doctor Parochus, discessum ab ea parans, in domum suam regressus est. Hæc omnia gesta sunt in præsentia multarum honestarum personarum, quarum nomina habentur in libello germanico, ex quo nos hæc transtulimus. Ipsa verò puella aliquot deinde diebus languore detenta est, at paulò post integrè conualuit, cõmunibus vitæ humanæ officijs vacans.

De altera puella dæmoniaca, in ducatu Iuliacensi, quam sacrificus quidam Lutheranus cùm liberare vellet, miris dirisque modis à dæmone exceptus est: puella verò à Franciscano Catholico, tribus dæmonijs eiectis, curata est.

CAP. XLIII.

ANNO 1582. in Martio, in ducatu Iuliacensi, iuxta ciuitatem Marcoduram, in territorio Birgel (sicuti à pluribus oculatis & fide dignis testibus, atque adeò ab ipso ipsius territorij domino, in præsentia multorum spectabilium virorum, audiuimus,) fuit quædam puella viginti plus minus annorum, quæ cùm à tribus dæmonijs obsideretur, miserunt eius amici ad ciuitatem Marcoduram, in qua est monasterium Franciscanorum, rogantes, vt aliquis ex fratribus dignaretur afflictæ puellæ exorcismis Ecclesiasticis opitulari. Venit quidam ex fratribus, qui cùm rem aggressurus esset, quæsiuit vnum ex vicinis parochis; qui in laboribus exorcismi sibi assisteret, & operam suam accommodaret. Cumque plerique detre-

ctarent;

ctarent, obtulit tandem se quidam, ordine quidem & charactere sacerdos, sed qui iam in doctrinam Lutheranam propendere cœperat, & concubina tanquam legitima (vti eam appellitabat) vxore vteretur, susceptis ex ea aliquot liberis, iamque lectioni librorum nouæ religionis quandoque vacabat. Is igitur sacrificus, Franciscano illo fratre iam exorcismi laboribus nonnihil fatigato, in opus exorcismi succedit, compellat dæmonem, præcipit vt migret. Dæmon miris cachinnis & dicterijs hominem excipit, ait se nihili pendere ipsius exorcismos, & nisi ea functione (nempe sacerdotio) donatus esset, se sine mora illum per deuia syluarum abrepturum: Teuton. Ich wolt bald mit dich durch den Busch fahren/hettestu das ampt nit. Ineptissime Cattule (sic dæmon illum, per contemptum appellabat) vis tribus diuersis simul inseruire, Domui (denotans Ecclesiam) & isti alteri (designando Deum) & meretrici, quod est tibi impossibile. Respondit sacrificus: Ego illam non meretricis, sed vxoris loco habeo. Scilicet, ait dæmon: Ego verò vtar illa aliquando loco caballi. Fertur enim vulgò, eiusmodi genus meretricum, vbi defunctæ sint, sessoribus agitari dæmonijs. Postea cùm Franciscanus ille accingeret sese ad sacrificandum, hic sacrificus se milutheranus & vxoratus (talis enim volebat haberi) accessit vt sacrificaturo ministraret. Puella verò obsessa, cùm non procul à templo, in quo sacrificium fiebat, abesset, dæmon ad adstantes cœpit vociferari: Ineptus iste sacrificulus vult isto sublimi in loco suum præbere ministerium, quò

indigniſſimè fungitur. Ego verò ſic illũ coarctabo, vt quã primùm præ animi anguſtia è loco iſto ſeſe proripiat. Quod & factũ eſt. Nã miſellus ille, qui nec in religione ſyncerus, & vita diſſolutus, iam penè totus in ius & poteſtatem aduerſarij conceſſerat, inuiſibili dæmonis flagello ſic diuexabatur, vt ab altari diſcedere compelleretur. Ita patet, dæmones iſtud hominum genus, qui auitã & Catholicã religionem ſyncerè non profitẽtur, eorundem exorciſmos non ſolùm non formidare, verùm etiam illudere & ridere, imò illos ipſos potius in quaſuis anguſtias addigere, coercere, & coarctare, vt verũ fiat illud Apoſtoli: (*Rom. 6.*) cui exhibetis vos ſeruos ab obediendum, ſerui eſtis eius, cui obediſtis, ſiue peccati ad mortẽ, ſiue obeditionis ad iuſtitiã. Porrò Franciſcanus ille, quia religione erat Catholicus, & religionẽ honeſtate vitæ decorabat, tandem tres illos dæmones omnes eiecit, quorum nomina (vt ipſi interrogati fatebantur) erant Bœbus, Impus, Barrabas. Interrogabantur prætereà à diuerſis circumſtantibus, quorum tres rem, vt geſta eſt, referentes audiui, an ſinguli homines haberent angelum malum, reſponderunt, imò, vel quinque. Rogati quoque, an multi etiamnum cacodæmones deliteſcerent in inferno, dixerunt paucos admodum: nam vniuerſos ferè occupari circa propagationem nouam religionum.

Leo Imper. in oratione encomiaſtica de Ioanne Chryſoſtomo, & Simeon Metaphraſt. in vita D. Ioan. Chryſoſtom.

Vxor præſidis Antiocheni dyſenteria ſimul & hæreſi laborãs, cũ ad hæreticos cõfugeret, pro remedio illis nihil conferre valentibus, tandem Ioan. Chryſoſtomi conſilio,

adhæren-

adſperſione aquæ benedictæ curatur & à morbo, & ab hereſi. Habetur in I. Tom. Surij, 27. Ianuarij.

CAP. XLIV.

NEotericis hiſce exemplis lubet iam peruetuſtum quoddam iucunda interpolatione ſubijcere. Cùm plurimi apud Antiochiam hęreſi Marcionis infecti eſſent, atque adeò ipſe Præſes vrbis, Vxor eius morbo dyſenteriæ diuinitus corripitur. Et ea quidem omnes accerſit, nihil autem ei prodeſt, ſed omni ex parte auxilio deficitur. Deinde quid? Confugit ad hæreticos: Ij quoque aggrediuntur ad trinum dierum vſque precationem, nec quidquam proficiunt. Neſcit rurſus quid agat mulier: tandem ſtatuit ad virũ diuinum confugere. Deinde id dicit ſuo marito perſuadet. Poſtremò venit ad Dei ſeruum. Ioannes de his diſceptat cum Epiſcopo; eis procedit obuiam; ex Eccleſia arcens tanquam indignos, arguit hæreſis: petunt ipſi veniam, aſſentiuntur veritati; maximè autem mulier. Cùm ſanctus aquam attuliſſet, rogat Epiſcopum, vt facto ſignaculo mulieri aquam adſpergat. Hoc cùm factum eſſet, ſtatim mulier accepit ſanitatem, reuerſa ſuis pedibus, & pulchrè affecta, reddens quæcunque erat pollicita. Hoc fuit hæreticis dedecori, probro, & afflictioni; & cauſa, vt virum diuinum maledictis inceſſerent. Ille autem omnia quidem deſpiciebat, vni ſolum rei intentus, nempe illorum ſaluti. Sed nõ perſuadebat. Dolore autẽ affectus propter vniuerſam ciuitatem, lamentabatur, dicens: Si Seruator maledictis inceſſabatur, idque cùm Deus eſſet, ab ingratis: qui hoc magnum in nos ſeruos? Spero

tamen fore, vt illorũ casu Deus vniuersam castiget ciuitatem. Nondum autem nox præterierat, & terræ motu tota cõcutitur ciuitas Tenebris inuoluitur concilium hæreticorum, ad solum vsq; deijcitur, & quæuis domus hæretici, & domus eorum fiunt eorum sepulchra, nulla lęsa domo orthodoxorũ. Propter hæc confirmabatur ciuitas, & augebatur fides, & Deus laudabatur.

Mathias Bredenbachius in Apologia libri de dissid. Eccl. compon. De quodam Lutherano, qui se deuouendo inficiant vera esse quæ dicebantur à monacho Catholico, subitanea morte percussus est.

CAP. XLV.

FVit mihi in hac schola Embricensi laborum socius Petrus Homphæus, ingenij acumine ac lingua vtraq; clarus, pastor quondã in pago ad Rheni ripam, haud procul à superiore Laenstein dissido. Is aliquando è sua patria nauigio descendens, secum habuit præter cæteros in eadem naue duos monachos. Hos cum quidam factionis Lutheranæ miris contumelijs, conuitijs, & disputandi contentionibus exagitaret, alter monachorum placidis quidem verbis, sed rationibus tam grauibus obuiauit, vt ille nihil haberet, quod cõtra diceret. Cępit itaq; deuouẽdo se inficiari vera esse, quæ dicerentur à monacho. Si, inquit, ista se ita habent, perdat me subitanea morte hoc loco Deus. Atq; vnà cum ipso verbo efflauit animam.

Sequentia septem capita narrarunt nobis viri quidam doctrina & pietate conspicui, ac fide & integritate inprimis venerabiles, quæ in gratiam lectoris, & aliorum ædificationẽ subiungenda putauimus: neq; enim Deus rata ista

& admiranda fieri permittit, vt silentio sepeliantur, vt in edito posita, omnibus sint in documentum & ædificationem.

De Anabaptista quodam, qui supplicio affectus matri suæ apparuit, indicans se perpetuò damnatum.

CAP. XLVI.

D. Martinus Duncanus, Decanus Hagensis vir doctrina & vitæ integritate commendatissimus, retulit se adhuc apud Harlemiam agente, ibidem contigisse, circa annum Domini 1557. vt Anabaptista quidam nomine Adrianus, matrem suam adhuc Catholicam conaretur in suã sectam pellicere. Accidit autem Anabaptistam illum in carceres conijci, vltimoque supplicio adiudicari. Ad quod cùm iam deducendus esset, accessit eum mater, rogans vt post obitum sibi appareret, seq; de statu suo certiorem redderet. Quem si felicem cognosceret, se in eandem doctrinam concessuram. Filius supplici affectus, paulò post matri apparuit in forma teterrimi nigerrimique canis, aiens se esse filium suum, ac perpetuò damnatum.

De concionatore Caluinista, qui ad populum cõcionaturus, præsente muliere Catholica, quæ eo die sacram Eucharistiam perceperat, diuinitus obmutuit.

CAP. XLVII.

VIr quidam Caluinianæ factionis habuit vxorem Catholicam, quam multis verbis inducere satagebat, vt accederet concionem Caluinisticam. Illa cùm diu reluctaretur, tandẽ asperioribus verbis & minis perculsa, Confessario suo rem aperuit, qui consensit, vt facta pius exomologesi, & percepta SS. Eucharistia, viro pa-

ari isti postea omnes morbo correpti sūt: Parentes puerorum videntes vltionem diuinam, rogârunt pastorem quendā Catholicū, Delphis tunc agentem, vt cæremonias, quas sciebant antiquitus Catholico adhibitas, nunc verò omissas, supplere nō grauaretur. Quo peracto, mox omnes illi pueri languentes & infirmi conualuerunt. Id nobis narrauit quidam S. Theol. Licētiatus, vir doctrina & integritate vitæ commendatissimus, qui ex ore ipsius Pastoris Catholici rem hanc, vt gesta est, cognouit.

De infirmo quodam, qui multis hæreticis ipsum alloquentibus, solius Pastoris Catholici vocem & verba intelligere potuit.

CAP. XLIX.

IDem pastor Catholicus vocatus ad quendam ægrotum, inuenit istic congregatos complures hæreticos, rogatur vt ægrotum suo colloquio recreet, & consoletur. Ille ad decūbentē propius accedēs, monet vt in fide ac religione parentum & maiorum suorum constanter perseueret, ab ea nō deflectat, sed in eius cōfessione moriatur, serioq; proponat, si per Dei gratiam eousq; conualescat, Catholico ritu peccatorum suorum exomologesin facere. Paulò post infirmus nōnihil releuatus, & ad se reuersus, rogat, quisnam ex omnibus circumstantibus ille sit, qui eiusmodi verba ad se locutus esset; solam enim illius vocem & verba se intellexisse, cæterorum verò neminem, quid vellent, vel dicerent, capere potuisse.

De puero, qui à patre Caluiniano ad præconem Caluinistam vt baptizaretur delatus, repentè mortuus apparuit; relatusq; ad puerperam Catholicam, miraculosè reuixit.

CAP. L.

D. Vvalterus N. Canonicus nuper Antvverpiensis, modò autem, post cleri & Catholicorum profligationem, in Collegio Tungrensi Canonicus existens, testis oculatus narrauit, mulierem quandam Catholicam, eamque coniugatam partu prolem enixam esse, quem cum illa Catholico ritu, maritus verò hæreticus nouo illorum hominum schemate baptizari vellet, maritum vxore puerpera dormiente, prolem clam à latere matris subripuisse, & ad Caluinisticæ factionis præconem baptizandum pertulisse. Ad quem vbi peruentum est, præco iste prolem baptizaturus, mortuam eam deprehendit, moxque cum patre expostulans, vt quid ipsum tali impostura ludificari institueret, vt emortuam sobolem ad baptismum adduceret? Pater inopinato casu consternatus, mox domum reuertitur: cubiculum vxoris clam ingreditur, eamque etiamnum dormientem cernens, infantem, quem à latere dormientis clandestinè subduxerat, eadem arte suo rursum loco deponit. Tacitoque gressu recedens, pauloque post tanquam vxorem inuisurus in cubiculum regressus, illam iam euigilantem alloquitur, rogat, quo pacto agatur, ac deinde, qui valeat infantulus. Illa antegestorum ignara, infantulum complexa, bellè illum adhuc valere ait: viuumque patri blandè exhibet. Pater rei miraculo stupefactus, Caluinianos errores & hæreses respuit, Catholicæ vxoris Catholicam fidem & religionem constanter amplectitur.

De puero à matre Catholica, ignaro patre Caluinista, baptizato, qui cùm ad Caluinianum baptisma adduceretur, præco baptizaturus diuinitus obmutuit. CAP.

CAP. LI.

ANNO Domini 1579. Amstelredami contigit mulierem quandam Catholicam, eamque coniugatam peperisse. Maritus Caluinista voluit prolem ritu Caluiniano, mater verò Catholico more baptizari. Mater pertimescens maritum fore pertinaciorem, quàm vt vxoris desiderio crederet, ac tandem cernens illum ad Caluinianum baptisma petendum accingi, festinauit maritum præuenire, & extemperaneo baptismate (quia aliter non poterat) prolem baptizauit. Pater huius facti ignarus prolem ad Ecclesiam Caluinianam defert, vt baptizaretur. Præco Caluinista cùm ad baptizandum se componeret, diuino miraculo obmutescit. Maritus rem totam secum admirabundus expendens, re infecta domum regreditur. Interrogat vxorem, quid egisset circa puerum. Illa confessa est, se eum baptizasse. Ac tandem rem altius considerans, sicuti præco ille diuina virtute repressus obmutuit, sic iste diuina gratia cooperante veterem errorem omnem excussit, & ad Catholicæ religionis obseruantiam redijt.

De Capitaneo quodam hæretico, qui Monacho Catholico mortem interminatus ad horam duodecimam, ipse ante illam ipsam horam admirabili casu confossus est.

CAP. LII.

CVm oppidum montis S. Gertrudis in Belgio à principe Auraico occupatum esset, captus est, & in vincula coniectus D. Matthias Ly-

ropius, Ordinis Prædicatorum. Circa idem porrò tempus milites regis Hiſpaniarum cœperant quendam nobilem factionis Auraicæ, quem ſe vita & libertate donaturum aiebant, ſi Dominicanus iſte D. Matthias reciproco modo ab iſtis in libertatem reſtitueretur. Capitaneus verò Catholicæ religionis hoſtis iuratiſſimus hæc audiens, proclamabat nullo pacto ſe monachum iſtum dimiſſurum, ſed ante horam, inquit, duodecimam, ſi vixerò, ſuſpendetur. Contigit eadem hora Regios Auraicoſque milites confligere, atque Auraicos ſuccumbere. Qua clade accepta, illi, qui ex prælio ſalui euaſerant, in oppidum montis S. Gertrudis confugerunt, illatamque cladem vniuerſam mox perfidiæ capitanei imputârunt. Ille metu perculſus, in penarium quoddam ſeſe abdidit, vbi à milite quodam Auraico deprehenſus, eodem momento confoſſus eſt, ſic contigit vt ad horam vſque duodecimam, qua fratri Dominicano vitæ ſuæ terminum poſuerat, ipſemet ſuperſtes non eſſet, miraculosè quodammodo ſublatus, ne in opus impiè proferret, quod perniciosè erat minatus. Frater iſte Matthias mirabiliter poſtea carceribus liberatus, etiamnum viuit, Buſciducis in Brabantia degens religiosè viuens, & frequentibus concionibus populum erudiens. Sic olim Antiochus (1. *Mach.* 9.) cùm ſuperbè locutus eſſet, ſe venturum Hieroſolymam, & congeriem ſepulchri Iudæorum eam facturum, præciperetque accelerari negotium, currumque ſine intermiſſione iuberet agitari (cæleſti eum iudicio perurgente) mox in eodem impetu de

curru

curru decidit,graui corporis collisióe percussus, ac deinde vermibus de corpore toto scaturientibus, fœtidissima & horribili morte peregrè in montibus interijt.Sic & Amon,(*Esther* 7.)in patibulum,quod Mardochæo erexerat,ipse suspensus est.Sed & Nicanor, (2.*Mach.*8.) cú missus esset, vt vniuersum Iudæorum genus deleret,triumphum canens ante victoriam,promisit se nonaginta Iudæos talento distracturum,non respiciés ad vindictam, quæ eum ab omnipotente erat consecutura.Iudas enim Machabæus, facto sibi adiutore omnipotéte,interfecit de illius exercitu nouem millia hominum,maiorem autem partem vulneribus debilem factam fugere compulit. Pecunijs verò eorum,qui ad emptionem ipsorum venerát, sublatis,ipsos vsquequaq; persecuti sunt.

De quodam hæretico, in sacrum Ecclesiæ Kerpensis baptisterium oletum faciente, diuinitus excæcato & mox capto ac suspenso.

CAP. LIII.

CVM circa annum Domini 1579. oppidulum Kerpense non procul à ciuitate Coloniensi dissitum, diuersis irruptionibus, nunc Statuum, vt vocant, nunc regiorum militum inuaderetur, miles quidam in Ecclesiæ, quæ ibidem collegiata est,baptisterium impietate plusquam Copronymiana cacauit, qui paulò post hunc sacrilegum ausum, diuinitus oculorum lumine priuatus est;cumque vagis gressibus huc illucque oberraret,in hostes incidens,captus est, atque

ante

uerat, laqueo suspensus. Percrebuit mox ea fama multorum fide dignorum sermone per totam ciuitatem Agrippinensem, quam & Canonicus quidam Kerpensis hisce diebus suo apud nos testimonio confirmauit, Non quidem semper clementissimus Deus pro immensa sua misericordia & longanimitate impios hæreticorum & sacrilegorum conatus extemplò vindicat, quandoque tamen in eiusmodi theomachos seuerè animaduertit, vt paucorum exemplo alij terreantur, nec in perpetuum diuitijs bonitatis eius abutantur.

De muliere Nouesiana hæretica, quæ plurimis annis templi ingressus abstinens, eo quòd laquearia & calumnæ ex calce & lapidibus, (vt irridens Ecclesiam dictitabat) confectæ essent, tandem Deo vindice collumna corruente oppressa est.

CAP. LIV.

APVD ciuitatem Nouesium in ditione Coloniensi, situm est monasterium Canonicorum Regularium, quod hoc anno 1583. quibusdam ex causis dirui cœptum est, Fratribus istius loci in ipsum oppidum tutiori loco translatis. Erat autem in ciuitate mulier quædam, nouis dogmatibus infecta, plurimis annis ab Ecclesiarum ingressu abstinens. Quæ cùm aliquoties interrogaretur, cur non cum alijs Ecclesiam ingrederetur; plerumque respondebat vsitatum illud apud prophanos homines dicterium: Ecclesiæ columnas esse ex calce & lapidibus fabricatas, metuere se, ne illæ corruentes, in caput ipsius concidant. Porrò cùm monasterium illud Regularium Canonicorum certis

ex

ex causis circa ferias Paschales proximè elapsas dirueretur, mulier ista, quæ Ecclesiarum vastatione magis, quàm ædificatione & cultu earũ delectabatur, gratulata sibi dicitur, quòd diem illum vixerit, quo in patria sua conspicere daretur demolitionem Ecclesię. Itaque festina progressa est ad locum monasterij Regularium, visura ipsam destructionem, commitata ancilla & altera puella admodum iuuencula. Cumq; templum, quod iam dirui cœptum erat, ipsa óctoua Paschæ lætabunda ingressa esset, dirutoque tecto, multa nunc in eodem essent luxata, columna quædam ruinam minari cœpit, calce & lapillis quibusdam sensim decidentibus. Puella mulierem inclamat, vt loco discedat, atque imminenti ruinæ se subducat. Quod cum semel atque iterum moneretur, nec acquiesceret illa, in præsentem perniciem suam nunc securior, quæ antea tot annis ad cuiusuis templi ingressum vel vera, vel ficta, vt verisimilius est, formidine trepidauerat, ecce subitò ingens Ecclesiæ columna corruit, ipsamque mulierem inopinato quidem, sed diuino casu penitus pessundat & conterit. Hæc cùm infrequenti honoratissimorum virorum consessu quidam insignis vir narrâsset, tandem & ex alijs, ac denique ex ipsius monasterij (in quo res contigit) antistite verissima cognoui. Sic videmus plerunque accidere, vt per quæ quis peccat, per eadem etiam puniatur. Contempsit illa Ecclesiam, quia calce & caducis lapidibus compacta esset: Deus Ecclesiæ suæ vindex, permisit illam calce & caducis lapidibus opprimi, in interitum eius & exemplum

ac

ac terrorem aliorum, vt discant homines profhani reuerentius sentire & loqui de rebus diuinis & Ecclesiasticis.

De funesto interitu exercitus Gueßici, in septimana sancta carnibus vescentis, & genio indulgentis.

CAP. LV.

ANno 1575. in septimana sancta, milites Comitis Ludouici à Nassau, contempta religione veteri, carnibus passim vescebantur, & immodica lætitia efferebantur. Quo circa D. Philippus Olmenus, (qui nobis materiam belli Liuonici conscribendi olim suppeditauit,) vir multæ experientiæ, magnæ pietatis, animi sagacis, resque futuras quandoque præsentientis, feliciter in Domino defunctus: Parochum verò id temporis agens in loco non valde à castris militum istorum remoto, suos confortabat, vt sacrum Quadragesimæ tempus pergerent religiosè peragere: illos quidem diuinis humanisque sanctionibus contemptis, nunc strenuè comessari carnibus victitare & lætari, sed lugubre & funestum Pascha habituros: se verò ac suos fausto & felici Paschate gauisuros. Quod & factum. Nam Catholicis post exactos sanctæ Quadragesimæ labores, Paschalem solemnitatem festiuis gaudiis celebrantibus, ecce subitò feria 4. Paschæ, vniuersus ille Ludouici exercitus cum ipso Comite Ludouico, omnibusq; antesignanis cæsus & interfectus est; paucissimis fuga saluatis. Adhuc escæ erant in ore eorum inquit Psalmista, (*Psal.* 77.) & ira Dei adscêdit super eos, & gladius Catholicorum deuorauit carnes & carniuoros. Hanc stragem Gerhar-

dus

dus Candidus in appendice historiarum Belgicarum Ioannis Meieri his verbis succinctè, vt cætera omnia annotauit. Decimoquarto, inquit, eiusdem mensis Aprilis die, auxiliares copiæ, quæ Auraici vires nitebantur firmare, in Ericeto Mokensi, vulgò auff der Mocker Heyden/ ab Hispanis fusæ sunt, & dissipatæ, præcipui exercitus duces, Ludouicus & Henricus Nassouij Comites & Christophorus Palatinus, nec inter viuos, nec inter mortuos reperti.

De matrona Geneuensi, quæ Deiparam virginem & sacerdotes irridens, prolemque suam à sacerdote baptizari nolens, mortuam sobolem postridiè enixa est.

CAP. LVI.

EXcusus est Antvverpiæ anno 1568. ab Emanuele Trognesio Dialogus Passeuantij & Pasquini idiomate Belgico, de vita & moribus Caluini, Vireti, Bezæ, & aliorum, approbatus à Commissarijs Regiæ Maiestatis, in quo iam tertiùm excuso, (vt Author in Præfatione scribit,) refertur, quòd, cùm Pharellus & Viretus primùm Geneuæ secretò concionarentur, & Catholico ritu in solemni quodam festo Virginis Deiparæ Processio cum SS. Reliquiarũ deportatione institueretur, matrona quædam primaria & Deiparam & sacerdotes irridens, postridie enixa sit puerum mortuum. Quo viso, apertè sinistram suam machinationem confessa sit, nimirum se iam antea decreuisse, non permittere prolem suam à quoquam sacerdote baptizari, sicuti nec baptizata est.

De

De duobus visitatoribus, quorum alter alterum cruce se signantem contra vim tempestatis, irridens, fulmine interijt.

CAP. LVII.

SVbiungitur & aliud in eodem Dialogo, memoratu dignum, de duobus Geneua Lausannam euntibus, cumque tempestas grauis ingrueret, cum tonitruo & fulgure, atque alter illorum se signaculo S. crucis, antiquissimo Christianorum ritu, muniret, alter eum irridens, siccine, inquit, vis muscas à naso tuo abigere? (nam huiusmodi facetijs omnia sacra ludificantur;) & ecce protinus denuò cælum intonat, idemque ille irrisor fulmine percussus emoritur; altero isto cruce signato incolumi manente, qui mox rem gestam per totam Geneuam diuulgauit. Ad omnem progressum, inquit Tertullianus, atque promotum, ad omnem aditum & exitum, ad vestitum, & calceatum, ad lauacra, ad mensas, ad lumina, ad cubilia, ad sedilia, quacunque nos conuersatio exercet, frontem crucis signaculo terimus.

De quodam Antuerpiensi in Ven. Patres Societatis Iesu recenter vrbe eiectos, cõtumelioso, eiusq; diuina vltione.

CAP. LVIII.

VIr quidam doctrina & pietate spectatissimus nuper Antuerpia ad nos perscripsit, quòd cùm Ven. Patres Societatis IESV è Collegio suo recenter istic antea erecto, factiosorum hominum opera eiecti, vrbeque excedere iussi essent, totaque iam Collegij domus vacua esset ac desolata, quidam Caluinisticæ factionis sectator in eam se proripuit, & colli-

gati

grati ſtraminis faſciculum,(qui ædibus peſtis cõtagio infectis appendi conſueuit) è feneſtra ſuſpendit;in deriſum & cõtumeliam Patrum moxque alius quidam eiuſdem factionis,oſtium pulſauit:alter verò,qui faſciculum ſuſpẽderat.Quid inquit,hîc pulſas?videſne inſigne peſtilentię?vniuerſi hîc peſte ſunt ſublati. Eodem die peſtis domum iſtius irriſoris inuaſit,cùm tamen ante nulla circumquaq; eſſet peſtis contagio.

De quibuſdam factioſis: qui cùm ſacris Litaniis & ſacerdotibus inſultâſſent,deque eorum exſilio feſtum diem agerent, diuinam perſenſerunt vltionem.

CAP. LIX.

CIrca idem tempus, cùm Antuuerpiæ in platea, cochlearia vulgò appellata, plerique rerum nouarum ſtudioſi conueniſſent, diemque feſtum agerent ob Patres Societatis IESV vrbe ſubmotos, ac pernam bene elixam in medium plateæ adferentes, læti epularentur, ac deinde ad choreas, & tripudia ſeſe dederent; ecce paulò poſt, iſtius plateæ habitatores tam ſæua inuaſit peſtis, vt circiter 40.ea luce ſtatim exſtinguerentur, inter quos & capitaneus, & præcipui incolæ iſtius loci fuerunt. Iidem quoque paucos ante menſes, Catholicos ſcommatibus & dicterijs diuexârant, cùm iuxta antiquiſſimum totius Eccleſiæ Catholicæ ritum in diebus Rogationum ab æde ſacra D. Michaëlis, ad Baſilicam Deiparæ Virginis ſacras Litanias ſolemniter & religiosè peragerent: Vtriuſque facinoris impietatem vna vltionẽ

DEVS vindicauit, vt qui antea dissimulando se mitem & longanimem ostenderat, nunc vindicando se Deum vltionis declararet.

De quodam hæretico in sacri ieiunij religionem & tremendum sacrificium contumelioso, eiusque funesto interitu.

CAP. LX.

Contigit prope ciuitatem Hadervvickum, Catholicum quendam in die Cinerum, agere in diuersorio inter hæreticos, qui cum ientaculum sumerent, & Catholicum inuitarent, vt cum ipsis ientaretur, isque antiqua ieiunij religione ductus, renueret, illi hominem dicterijs & contumelijs exceperunt, dictitantes, si sacrum audisset, iam faciliorem fore ad ientandum. Euestigiò quidam ex illis prosiliens, Ego, inquit, operam hanc illi facilè præstitero, arreptumque orbem mensarium eleuauit in despectum tremendi sacrificij SS. Eucharistiæ, moxque eleuata in altum brachia obriguêre, vt ad se reducere non posset, pauloque post in eodem loco exspirauit. Hæc, vnà cum præcedenti historia, à viris integerrimis & fide dignissimis ad nos perlata sunt.

De quodam Præcone Euangelico, in Ecclesia Cathol. cæremonias & eleuationem SS. Eucharistiæ contumelioso, eiusque vltione diuina.

CAP. LXI.

ANNO

ANNO Dominicæ Incarnationis 1578. Syluæducis Brabantiæ contigit. (ſicuti à viro admodum fide digno, qui id temporis Syluęducis fuit, accepimus,) vt quidam nouorum dogmatum Præco, in Eccleſia parœciali D. Petri Apoſtoli concionaretur, qui cùm inter cætera eleuationem SS. Euchariſtiæ miris cachinnis & contumelijs exagitaret, aliaſque Catholicæ Eccleſiæ cæremonias effreni verborum petulantia proſcinderet, mox in ipſo ſuggeſtu, inter ipſa profanæ ſermocinationis ludibria, diuinitus morbo corripitur, animamque non multò poſt exhalat, & clam à ſuis ſepelitur.

COLLATIONVM SACRARVM LIBER OCTAVVS.

DE IVCVNDIS AC TERRIBILIBVS quorundam visionibus.

D. Gregorius Magnus homil. 19. in Euangelia exhortans, vt tempestiuè à peccatis resipiscamus, sequens exemplum commemorat.

CAPVT PRIMVM.

REM, fratres, quæ nuper contigit, refero, vt si vos peccatores ex corde esse conspicitis, omnipotentis Dei misericordiam amplius ametis. Præsenti anno in monasterio meo, quod iuxta beatorum Martyrum Ioannis & Pauli Ecclesiam situm est, frater quidam ad conuersionem venit, deuotè susceptus est, sed ipse deuotius est conuersatus. Hunc ad monasterium frater suus corpore, non corde sequutus est. Nam valdè conuersationis vitam & habitum detestãs, in monasterio vt hospes habitabat, & monachorum vitam moribus fugiens, recedere à monasterij habitatione non poterat: quia, vel quid ageret, vel vnde viueret, non habebat. Erat eius prauitas cunctis onerosa, sed hunc omnes æquanimiter pro fratris eius amore tolerabant. Nam superbus & lubricus, si qua post hoc sæculum sequeretur vita, nesciebat. Irridebat verò, si quis hanc prædicare voluisset. Itaque cum habitu seculari

ſeculari viuebat in monaſterio, verbis leuis, nutibus inſtabilis, mente tumidus, veſte incompoſitus, actione diſſipatus. Menſe autem Iulio nuper elapſo, huius quam noſtis, peſtilentiæ clade percuſſus eſt, qui ad extremum veniens vrgeri cœpit, vt animam redderet. Et vltima iam corporis parte præmortua, vitalis virtus in ſolo pectore & lingua remanſerat. Fratres aderant, eiúſque exitum, in quantum Deo largiente poterant, oratione tuebantur. At ille ſubitò ad deuorandum ſe draconem venire conſpiciens, magnis vocibus cœpit clamare, dicens: Ecce draconi ad deuorandum datus ſum, qui propter veſtram præſentiam deuorare me non poteſt. Quid mihi moram facitis? date locum, vt ei deuorare me liceat. Cumque hunc fratres, vt ſignum ſibi crucis imprimeret: admonerent, reſpondebat virtute, qua poterat, dicens: Volo me ſignare, ſed non poſſum, quia à dracone premor. Spumæ oris eius faciem meam liniunt, guttur meum eius ore ſuffocatur, Ecce ab eo brachia mea comprimuntur, qui iam & caput meum in ſuo ore abſorbuit. Cumque hoc ille pallens, & tremens, & moriens diceret, cœperunt fratres vehementius orationibus inſiſtere, & oppreſſum draconis præſentia ſuis precibus adiuuare. Tunc repentè liberatus, magnis cœpit vocibus clamare dicens: Deo gratias. Ecce diſceſſit, ecce exijt, ante orationes veſtras fugit draco, qui me acceperat. Mox autem ſeruiturum ſe Deo, & eſſe monachum deuouit: atque à tempore illo nunc vſque febribus premitur, doloribus fatigatur. Morti quidem ſubtractus eſt, ſed adhuc plenius vitæ reſtitutus non eſt. Quia enim

di, nimijs & turbatis clamoribus vocare, dicens: Maxime curre, Maxime curre, nunquam tibi aliquid mali feci, in fidem tuam me suscipe. Turbatus mox Maximus affuit, lugens & perstrepens familia conuenit. Eos autem, quos ille insistentes sibi grauiter tolerabat, ipsi malignos spiritus videre non poterant, sed eorum præsentiam in confusione, in pallore ac tremore illius, qui trahebatur, videbant. Pauore autem tetræ eorum imaginis, huc illucque vertebatur in lectulo. Iacebat in sinistro latere adspectum eorum ferre non poterat: vertebatur ad parietem, ibi aderant. Cumque constrictus nimis, relaxari se non posse desperaret, cœpit magnis vocibus clamare dicens: Inducias vel vsque manè, inducias vel vsque manè. Sed cùm hæc clamaret in ipsis suis vocibus de habitaculo suæ carnis euulsus est. De quo nimirum constat, quia pro nobis ista, non pro se viderit, vt eius visio nobis proficiat, quos adhuc diuina patientia longanimiter exspectat. Nam illi tetros spiritus ante mortem vidisse, & inducias, quas petisse quid profuit, qui easdem inducias, petijt, non accepit? Nos ego fratres charissimi, nunc sollicitè ista cogitemus, ne nobis in vacuum tempora pereant, & tunc quæramus ad bene agendum viuere, cùm iam compellimur de corpore exire.

Ven. Beda lib. 5. ca. 14. historiæ Anglicanæ. De visione cuiusdam, qui commissorum pœnitentiam differens, moriturus, vidit dæmones codicem adferentes, in quo omnia sua peccata conscripta inuenit.

CAP. III.

Fuit quidam in prouincia Merciorum, cuius visiones ac verba & conuersatio plurimis, sed non sibimetipsi profuit. Fuit autem quidam temporibus Coenredi, qui post Edilredum regnauit, vir in laico habitu atque officio militari positus, sed quantum pro industria exteriori regi placens, tantum pro interna suimet negligentia displicens. Admonebat ergo illum sedulò, vt confiteretur, & emendaret, ac relinqueret scelera sua, priusquam subito mortis superuentu tempus omne pœnitendi & emendandi perderet. Verùm ille, licet frequenter admonitus, spernebat verba salutis, seseque tempore sequenti pœnitentiam acturum esse promittebat. Inter hæc tactus infirmitate decidit in lectum, atque acri cœpit dolore torqueri. Ad quem ingressus rex, (diligebat enim eum) multum hortabatur, vt vel tunc, antequam moreretur pœnitentiam ageret commissorum. At ille respondebat: non se nunc velle confiteri peccata sua, sed cùm ab infirmitate resurgeret, ne fortè exprobrarent sibi sodales, quòd timore mortis faceret ea, quæ sospes facere noluerat. Fortiter quidem, vt sibi videbatur, locutus, sed miserabiliter, vt postea patuit, dæmoniaca fraude seductus est. Cumque morbo ingrauescente denuò ad eum visitandum ac docendum rex intraret, clamauit statim miserabili voce: Quid vis modò? Quid huc venisti? Non enim mihi aliquid vtilitatis aut salutis potes vltra conferre. At ille: Noli, inquit, ita loqui, vide vt

sanum

ſanum ſapias. Non,inquit,inſanio,ſed peſſimam mihi conſcientiam certus præ oculis habeo. Ea quid, inquit,hoc eſt; Paulò ante, inquit, intrauerunt domum hanc duo pulcherrimi iuuenes, & reſederunt circa me, vnus ad caput, & vnus ad pedes. Protulitque vnus libellum perpulchrum, ſed vehementer modicum, ac mihi ad legendum dedit, in quo omnia,quæ vnquam bona feceram, intuens ſcripta reperi;& hæc erant nimium pauca & modica.Receperunt codicem, neque aliquid mihi dicebant. Tunc ſubitò ſuperuenit exercitus malignorum & horrendorum vultu ſpirituum, domumque hanc & exterius obſedit, & intus maxima ex parte reſidens impleuit. Tunc ille, qui & obſcuritate tenebroſæ faciei, & primatu ſedis maior eſſe videbatur eorum, proferens codicem horrendæ viſionis, & magnitudinis enormis, & ponderis penè importabilis, iuſſit vni ex ſatellitibus ſuis mihi ad legendum deferri. Quem cùm legiſſem, inueni omnia ſcelera, non ſolùm quæ opere vel verbo, ſed etiam quæ tenuiſſima cogitatione peccaui, manifeſtiſſimè in eo tetris eſſe deſcripta litreris. Dicebatque ad illos, qui mihi aſſederant, viros albatos & præclaros: Quid hìc ſedetis, ſcientes certiſſimè, quia noſter eſt iſte; Reſponderunt: Verum dicitis,accipite,& in cumulum damnationis veſtræ ducite. Quo dicto, ſtatim diſparuerunt. Surgenteſque duo nequiſſimi ſpiritus, habentes in manibus furcas, percuſſerunt me, vnus in capite, & alius in pede. Qui videlicet modò cum magno tormento irrepunt mea viſcera in interiora corporis mei,

moxque ad inuicem peruenient, moriar, & paratis ad rapiendum me dæmonibus in inferni claustra pertrahar. Sic loquebatur miser desperans, & non multò post defunctus, pœnitentiam, quam ad breue tempus cum fructu veniæ facere supersedit, in æternum sine fructu pœnis subditus facit. De quo constat, quia (sicut beatus Papa Gregorius de quibusdam scribit) non pro se ista, cui non profuere, sed pro alijs viderit, qui eius interitum cognoscentes, differre tempus pœnitentiæ, dum vacat, timerent, ne improuiso mortis articulo præuenti, impœnitentes perirent. Quòd autem codices diuersos per bonos siue malos spiritus sibi vidit offerri, ob id superna dispensatione factum est, vt meminerimus, facta & cogitationes nostras non in ventum diffluere, sed ad examen summi iudicis cuncta seruari, & siue per amicos angelos in fine nobis ostendenda, siue per hostes. Quòd verò prius candidum codicem protulerunt Angeli, deinde atrum dæmones, illi per paruum, isti enormem, animaduertendum est, quòd in prima ætate bona aliqua fecit, quæ tamen vniuersa prauè agendo iuuenis obnubilauit. Quod si è contrario errores pueritiæ corrigere in adolescentia, ac benefaciendo à Dei oculis abscondere curâsset, posset eorum numero sociari, de quibus ait Psalmus: Beati, quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata. Hanc historiam sicut à venerabili Antistite Pechtelmo didici, simpliciter ob salutem legentium siue audientium, narrandum esse putaui.

Venerab. Beda libro 5. cap. 15. historiæ Anglicanæ. De quodam, qui ad castigatiorē vitam conuerti differens, licet sæpius admonitus, vidit deputatum sibi apud inferos pœnarum locum.

CAP. .IIII.

NOui ipse fratrem, quem vtinam non nossem, cuius etiàm nomen, si hoc aliquid prodesset, dicere possem, positum in monasterio nobili, sed ipsum ignobiliter viuentem. Corripiebatur quidem sedulò à fratribus ac maioribus loci, atq; ad castigatiorem vitam conuerti admonebatur. Et quamuis eos audire noluisset, tolerabatur, tamen ab eis longanimiter ob necessitatē operum ipsius exteriorum: erat enim fabrili arte singularis. Seruiebat autē multum ebrietati, & cæteris vitæ remissioris illecebris, magisque in officina sua die noctuque residere, quàm ad psallendum atque orandum in Ecclesia, audiendumque cum fratribus verbum vitæ concurrere consueuerat. Vnde accidit illi (quod solēt dicere quidam) quia qui non vult Ecclesiæ ianuam spontè humiliatus ingredi, necesse habet in ianuam inferni non sponte damnatus introduci. Percussus enim languore, atque ad extrema perductus, vocauit fratres, & multum mœrens, ac damnato similis, cœpit narrare, quia videret inferos apertos, & satanam immersum in profundum tartari. Caipham quoque, cum cæteris, qui occiderunt Dominum iuxta eum flammis vltricibus contraditum. In quorum vicinia, inquit, heu misero mihi locum adspicio æternæ perdi-

DEVS vindicauit, vt qui antea dissimulando se mitem & longanimem ostenderat, nunc vindicando se Deum vltionis declararet.

De quodam hæretico in sacri ieiunij religionem & tremendum sacrificium contumelioso, eiusque funesto interitu.

CAP. LX.

CONtigit prope ciuitatem Hadervvickum, Catholicum quendam in die Cinerum, agere in diuersorio inter hæreticos, qui cùm ientaculum sumerent, & Catholicum inuitarent, vt cum ipsis ientaretur, isque antiqua ieiunij religione ductus, renueret, illi hominem dicterijs & contumelijs exceperunt, dictitantes, si sacrum audisset, iam faciliorem fore ad ientandum. Euestigiò quidam ex illis prosiliens, Ego, inquit, operam hanc illi facilè præstitero, arreptumque orbem mensarium eleuauit in despectum tremendi sacrificij SS. Eucharistiæ, moxque eleuata in altum brachia obriguêre, vt ad se reducere non posset, pauloque post in eodem loco exspirauit. Hæc, vnà cum præcedenti historia, à viris integerrimis & fide dignissimis ad nos perlata sunt.

De quodam Præcone Euangelico, in Ecclesia Cathol. cæremonias & eleuationem SS. Eucharistiæ contumelioso, eiusque vltione diuina.

CAP. LXI.

ANNO

ANNO Dominicæ Incarnationis 1578. Syluæducis Brabantiæ contigit. (ſicuti à viro admodum fide digno, qui id temporis Syluęducis fuit, accepimus,) vt quidam nouorum dogmatum Præco, in Eccleſia parœciali D. Petri Apoſtoli concionaretur, qui cùm inter cætera eleuationem SS. Euchariſtiæ miris cachinnis & contumelijs exagitaret, aliasque Catholicæ Eccleſiæ cæremonias effreni verborum petulantia proſcinderet, mox in ipſo ſuggeſtu, inter ipſa profanæ ſermocinationis ludibria, diuinitus morbo corripitur, animamque non multò poſt exhalat, & clam à ſuis ſepelitur.

COLLATIONVM SACRARVM LIBER OCTAVVS.

DE IVCVNDIS AC TERRIBILIBVS quorundam visionibus.

D. Gregorius Magnus homil. 19. in Euangelia exhortans, vt tempestiuè à peccatis resipiscamus, sequens exemplum commemorat.

CAPVT PRIMVM.

REM, fratres, quæ nuper contigit, refero, vt si vos peccatores ex corde esse conspicitis, omnipotentis Dei misericordiam amplius ametis. Præsenti anno in monasterio meo, quod iuxta beatorum Martyrum Ioannis & Pauli Ecclesiam situm est, frater quidam ad conuersionem venit, deuotè susceptus est, sed ipse deuotius est conuersatus. Hunc ad monasterium frater suus corpore, non corde sequutus est. Nam valdè conuersationis vitam & habitum detestãs, in monasterio vt hospes habitabat, & monachorum vitam moribus fugiens, recedere à monasterij habitatione non poterat: quia, vel quid ageret, vel vnde viueret, non habebat. Erat eius prauitas cunctis onerosa, sed hunc omnes æquanimiter pro fratris eius amore tolerabant. Nam superbus & lubricus, si qua post hoc sæculum sequeretur vita, nesciebat. Irridebat verò, si quis hanc prædicare voluisset. Itaque cum habitu

seculari

ſeculari viuebat in monaſterio, verbis leuis, nutibus inſtabilis, mente tumidus, veſte incompoſitus, actione diſſipatus. Menſe autem Iulio nuper elapſo, huius quam noſtis, peſtilentiæ clade percuſſus eſt, qui ad extremum veniens vrgeri cœpit, vt animam redderet. Et vltima iam corporis parte præmortua, vitalis virtus in ſolo pectore & lingua remanſerat. Fratres aderant, eiuſque exitum, in quantum Deo largiente poterant, oratione tuebantur. At ille ſubitò ad deuorandum ſe draconem venire conſpiciens, magnis vocibus cœpit clamare, dicens: Ecce draconi ad deuorandum datus ſum, qui propter veſtram præſentiam deuorare me non poteſt. Quid mihi moram facitis? date locum, vt ei deuorare me liceat. Cumque hunc fratres, vt ſignum ſibi crucis imprimeret: admonerent, reſpondebat virtute, qua poterat, dicens: Volo me ſignare, ſed non poſſum, quia à dracone premor. Spumæ oris eius faciem meam liniunt, guttur meum eius ore ſuffocatur, Ecce ab eo brachia mea comprimuntur, qui iam & caput meum in ſuo ore abſorbuit. Cumque hoc ille pallens, & tremens, & moriens diceret, cœperunt fratres vehementius orationibus inſiſtere, & oppreſſum draconis præſentia ſuis precibus adiuuare. Tunc repentè liberatus, magnis cœpit vocibus clamare dicens: Deo gratias. Ecce diſceſſit, ecce exijt, ante orationes veſtras fugit draco, qui me acceperat. Mox autem ſeruiturum ſe Deo, & eſſe monachum deuouit: atque à tempore illo nunc vſque febribus premitur, doloribus fatigatur. Morti quidem ſubtractus eſt, ſed adhuc plenius vitæ reſtitutus non eſt. Quia enim lon-

di, nimijs & turbatis clamoribus vocare, dicens: Maxime curre, Maxime curre, nunquam tibi aliquid mali feci, in fidem tuam me ſuſcipe. Turbatus mox Maximus affuit, lugens & perſtrepens familia conuenit. Eos autem, quos ille inſiſtentes ſibi grauiter tolerabat, ipſi malignos ſpiritus videre non poterant, ſed eorum præſentiam in confuſione, in pallore ac tremore illius, qui trahebatur, videbant. Pauore autem tetræ eorum imaginis, huc illucque vertebatur in lectulo. Iacebat in ſiniſtro latere adſpectum eorum ferre non poterat: vertebatur ad parietem, ibi aderant. Cumque conſtrictus nimis, relaxari ſe non poſſe deſperaret, cœpit magnis vocibus clamare dicens: Inducias vel vſque manè, inducias vel vſque manè. Sed cùm hæc clamaret in ipſis ſuis vocibus de habitaculo ſuæ carnis euulſus eſt. De quo nimirum conſtat, quia pro nobis iſta, non pro ſe viderit, vt eius viſio nobis proficiat, quos adhuc diuina patientia longanimiter exſpectat. Nam illi tetros ſpiritus ante mortem vidiſſe, & inducias, quas petiſſe quid profuit, qui eaſdem inducias, petjit, non accepit? Nos ego fratres chariſſimi, nunc ſolicitè iſta cogitemus, ne nobis in vacuum tempora pereant, & tunc quæramus ad bene agendum viuere, cùm iam compellimur de corpore exire.

Ven. Beda lib. 5. ca. 14. hiſtoriæ Anglicanæ. De viſione cuiuſdam, qui commiſſorum pœnitentiam differens, moriturus, vidit dæmones codicem adferentes, in quo omnia ſua peccata conſcripta inuenit.

CAP. III.

Fuit quidam in prouincia Merciorum, cuius visiones ac verba & conuersatio plurimis, sed non sibimetipsi profuit. Fuit autem quidam temporibus Coenredi, qui post Edilredum regnauit, vir in laico habitu atque officio militari positus, sed quantum pro industria exteriori regi placens, tantum pro interna suimet negligentia displicens. Admonebat ergo illum sedulò, vt confiteretur, & emendaret, ac relinqueret scelera sua, priusquam subito mortis superuentu tempus omne pœnitendi & emendandi perderet. Verùm ille, licet frequenter admonitus, spernebat verba salutis, seseque tempore sequenti pœnitentiam acturum esse promittebat. Inter hæc tactus infirmitate decidit in lectum, atque acri cœpit dolore torqueri. Ad quem ingressus rex, (diligebat enim eum) multum hortabatur, vt vel tunc, antequam moreretur pœnitentiam ageret commissorum. At ille respondebat: non se nunc velle confiteri peccata sua, sed cùm ab infirmitate resurgeret, ne forte exprobrarent sibi sodales, quòd timore mortis faceret ea, quæ sospes facere noluerat. Fortiter quidem, vt sibi videbatur, locutus, sed miserabiliter, vt postea patuit, dæmoniaca fraude seductus est. Cumque morbo ingrauescente denuò ad eum visitandum ac docendum rex intraret, clamauit statim miserabili voce: Quid vis modò? Quid huc venisti? Non enim mihi aliquid vtilitatis aut salutis potes vltra conferre. At ille: Noli, inquit, ita loqui, vide vt

sanum

ſanum ſapias. Non,inquit,inſanio,ſed peſſimam mihi conſcientiam cértus præ oculis habeo. Ea quid, inquit, hoc eſt; Paulò ante, inquit, intrauerunt domum hanc duo pulcherrimi iuuenes, & reſederunt circa me, vnus ad caput, & vnus ad pedes. Protulitque vnus libellum perpulchrum, ſed vehementer modicum, ac mihi ad legendum dedit, in quo omnia, quæ vnquam bona feceram, intuens ſcripta reperi; & hæc erant nimium pauca & modica. Receperunt codicem, neque aliquid mihi dicebant. Tunc ſubitò ſuperuenit exercitus malignorum & horrendorum vultu ſpirituum, domumque hanc & exterius obſedit, & intus maxima ex parte reſidens impleuit. Tunc ille, qui & obſcuritate tenebroſæ faciei, & primatu ſedis maior eſſe videbatur eorum, proferens codicem horrendæ viſionis, & magnitudinis enormis, & ponderis penè importabilis, iuſſit vni ex ſatellitibus ſuis mihi ad legendum deferri. Quem cùm legiſſem, inueni omnia ſcelera, non ſolùm quæ opere vel verbo, ſed etiam quæ tenuiſſima cogitatione peccaui, manifeſtiſſimè in eo tetris eſſe deſcripta litreris. Dicebatque ad illos, qui mihi aſſederant, viros albatos & præclaros: Quid hîc ſedetis, ſcientes certiſſimè, quia noſter eſt iſte; Reſponderunt: Verum dicitis, accipite, & in cumulum damnationis veſtræ ducite. Quo dicto, ſtatim diſparuerunt. Surgenteſque duo nequiſſimi ſpiritus, habentes in manibus furcas, percuſſerunt me, vnus in capite, & alius in pede. Qui videlicet modò cum magno tormento irrepunt mea viſcera in interiora corporis mei,

Venerab. Beda libro 5. cap. 15. historiæ Anglicanæ. De quodam, qui ad castigatiorē vitam conuerti differens, licet sæpius admonitus, vidit deputatum sibi apud inferos pœnarum locum.

CAP. .IIII.

NOui ipse fratrem, quem vtinam non nossem, cuius etiam nomen, si hoc aliquid prodesset, dicere possem, positum in monasterio nobili, sed ipsum ignobiliter viuentem. Corripiebatur quidem sedulò à fratribus ac maioribus loci, atq; ad castigatiorem vitam conuerti admonebatur. Et quamuis eos audire noluisset, tolerabatur, tamen ab eis longanimiter ob necessitatē operum ipsius exteriorum: erat enim fabrili arte singularis. Seruiebat autē multum ebrietati, & cæteris vitæ remissioris illecebris, magisque in officina sua die noctuque residere, quàm ad psallendum atque orandum in Ecclesia, audiendumque cum fratribus verbum vitæ concurrere consueuerat. Vnde accidit illi (quod solēt dicere quidam) quia qui non vult Ecclesiæ ianuam spontè humiliatus ingredi, necesse habet in ianuam inferni non sponte damnatus introduci. Percussus enim languore, atque ad extrema perductus, vocauit fratres, & multum mœrēs, ac damnato similis, cœpit narrare, quia videret inferos apertos, & satanam immersum in profundum tartari. Caipham quoque, cum cæteris, qui occiderunt Dominum iuxta eum flammis vltricibus contraditum. In quorum vicinia, inquit, heu misero mihi locum adspicio æternæ perdi-

perditionis esse præparatum. Audientes hæc fratres cœperunt diligentes exhortari, vt vel tunc positus adhuc in corpore pœnitentiam ageret. Respondebat ille desperans: Non est mihi modò tempus vitam mutandi, cùm ipse viderim iudicium meum iam esse completum. Talia dicens sine viatico salutis obiit, & corpus eius in vltimis est monasterij locis humatum: neque aliquis pro eo vel Missas facere, vel Psalmos cantare, vel saltem orare præsumebat. O quàm grandi distantia diuisit Dominus lucem & tenebras. Beatus protomartyr Stephanus passurus mortem pro veritate, vidit cælos apertos, vidit gloriam DEI, & IESVM stantem à dextris Dei: & vbi erat ipse futurus post mortem, ibi oculos mẽtis ante mortem, quo lætior occumberet, misit. At contra faber ille tenebrosæ mentis & actionis, imminente morte vidit aperta tartara, vidit damnationem diaboli & sequatium eius: vidit etiam suum infelix inter tales carcerem, quo miserabilius ipse desperat salute periret, sed viuentibus, qui hæc cognouissent, caussam salutis sua perditione relinqueret. Factum est hoc nuper in prouincia Berniciorum, ac longè latéque diffamatum, multosque ad agendam, & non differendam scelerum suorum pœnitentiam prouocauit. Quod vtinam ex hinc etiam nostrarum fiat lectione literarum.

D. August. lib. de cura pro mortuis gerenda, cap. 12. De mirabili visione cuiusdam Curmæ Tulliensis.

CAP. V.

Ho-

HOMO quidam Curma nomine, municipij Tulliensis, quod Hipponi proximum est, curialis pauper, vir illius loci duumuiralitius & simpliciter rusticanus, cùm ægrotaret ablatis sensibus penè mortuus iacuit aliquot diebus: tenuissimus flatus in naribus, qui manu admota vtcunque sentiebatur, & exiguum erat viuentis indicium, illum sepeliri vt exanimem non sinebat. Nullos artus mouebat, nulla sumebat alimẽta: nihil oculis, nihil vllo alio sensu corporis qualibet impacta molestia sentiebat. Videbat tamen multa velut in somnis, quæ tandem aliquando post dies plurimos quasi vigilans, visa narrauit, ac primum mox vt apperuit oculos. Eat aliquis, inquit, ad domum Curmæ fabri ferrarij, & videat quid ibi agatur. Quò cùm itum esset, inuentus est mortuus eo momento, quo iste fuerat sensibus redditus, & penè à morte reuixerat. Tunc intentis qui aderant, illum exhiberi iussum esse, quando ipse dimissus est, indicabat: seque illic vnde redierat, dixit audisse quod non Curma curialis, sed Curma faber ferrarius ad loca illa mortuorum præceptus fuisset adduci. In illis ergo visis tanquam in somnijs, fuit inter eos defunctos, quos videbat pro meritorum varietate tractari. Agnouit etiam nonnullos, quos nouerat viuos. Ipsos autem verè mortuos forsitan credidissem, si non inter illa quasi somnia sua, vidisset etiam quosdam, qui nunc vsque adhuc viuunt, clericos videlicet aliquos regionis suæ, à quorum ibi presbytero audiuit, apud Hipponem baptizaretur à me: quod & factum esse dicebat. Viderat itaque in illa visione presbyterum, cle-

ricos

ricos, meipsum, nondum scilicet mortuos, in qua postea vidit & mortuos. Cur non etiam illos, sicut nos, vidisse credatur, vtrosque scilicet absentes atque nescientes: ac per hoc non ipsos, sed similitudines eorum, sicut etiam locorum. Nam & fundum vidit, vbi erat ille cum clericis presbyter, & Hipponem, vbi à me quasi baptizatus est. In quibus locis profectò non erat, quando illic sibi esse videbatur. Nam quid ibi ageretur eo tempore, nesciebat, quod procul dubio sciret, si verè ibi esset. Visa sunt igitur ista, quæ non præstantur in ipsis rebus vt sunt, sed in quibusdam rerum imaginibus adumbrantur. Denique, post multa quæ vidit, etiam in paradisum se introductum esse narrauit, dictumq; sibi esse, cùm inde dimitteretur, rediturus ad suos: Vade baptizari, si vis esse in illo loco beatorum. Deinde vt à me baptizaretur admonitus, iam factum esse respondit. Cui rursus iam ille, qui cum illo loquebatur: Vade, inquit, verè baptizare, nam illud in visione vidisti. Post ista conualuit, perrexit Hipponem, Pascha iam appropinquabat, dedit nomen inter alios competentes, pariter cum plurimis incognitus nobis: nec ille mihi visionem, nec cuiquam nostrorum indicare curauit. Baptizatus est, peractis diebus sanctis remeauit ad propria. Biennio vel ampliùs transacto, ego cuncta hæc cognoui. Primò per quendam meum eiusque amicum in conuiuio meo, dum quædam talia loqueremur. Deinde institi ac feci, vt hæc mihi præsens ipse narraret, attestantibus honestis ciuibus suis, & de mirabili eius ægritudine, vt iacuerit penè

mortu-

mortuus per dies plurimos, & de illo alio Curma fabro ferrario, quod cõmemoraui superius, & de his omnibus, quæ cum mihi diceret, etiam tunc ab illo audiuisse recolebant atq; firmabát. Quamobrem sicut vidit baptismum suum & meipsum, & Hipponem, & basilicam, & baptisterium, non in rebus ipsis, sed in quibusdam similitudinibus rerum, ita & alios quosdam viuos eisdem nescientibus viuis. Cur non ergo ita & illos mortuos eisdem nescientibus mortuis; Cur non istas operationes angelicas credimus per dispensationem prouidentiæ Dei bene vtentis & bonis & malis, secundùm inscrutabilem altitudinem iudiciorum suorum, siue instruantur hinc mentes mortalium, siue fallantur: siue consolentur, siue terreantur; sicut vnicuiq; vel præbenda est misericordia, vel irroganda vindicta, ab illo cui misericordiam & iudicium non inaniter cantat Ecclesia.

Alexander ab Alexandro Genialium dierum lib. 6. capite 21. refert sequens miraculum de homine, qui extrusus è carcere, rursusque in eum intrusus, inferna se loca audiuisse enarrauit.

CAP. VI.

INTER fabulosa miracula, & puerilibus fabellis similia, multas magnasque res, quæ vix credi dicique possunt, nullum tam impudens mendacium creditum est, quam quod ad hosce annos in Pelignis euenisse dicunt, quod cùm nouum commentum putaretur, & temere

temerè vulgatum, id verum postea fuisse, tam fama celebri, quæ vbique peruasit & vulgata est, quàm multorum testimonio, qui rem gestá didicêre, non fictis sermonibus, sed certissimis experimentis compertum est. Quo autem pacto se res habuerit, hoc traditur modo. In Peligni oppidũ vetustum est, cuius nomen prætereo lubens, licet obscura origine, haud tamen ignobile, In eo dominus, qui vrbi præerat, superbè auareq; ciuibus imperitabat, ac trucibus dictis factisque in subditos seruilem in modum animaduertere solebat, eosque, licet imperata facerent, neque segniter mandata exequerentur, ob leues plerunque caussas, pœnis & damno mulctabat. Fortè autem cùm homo quispiam, alioqui bonus, sed tenui re familiari, inops atque despectus, ipsius domini venaticum canem, cuius miro studio tenebatur, ita verbere affecisset, vt ob id perijsse videretur: quũ id dominus rescisceret, vehementer offensus, eum truci & minaci vultu grauiter increpitum, in pessimum coniecit carcerem: vbique quum vinctus graui custodia teneretur, post aliquot dies hi, quibus diligens cura mandata erat, clauso iam carcere, & tam foribus quàm omni adito persepto, ne elabi posset, quum ad illum accederent, vt solebant, in eodem intus carcere nusquam inuenire: qui diu conquisitus, quum non appareret, nullumque effugij vestigium exstaret, rem ad dominum detulêre, quod quum credi vix posset, ipseque mirum in modum obstupefieret, post tres fermè dies, ijsdem foribus pessulo firmatis, idem ipse, qui modò carceri addictus fuerat, imprudentibus omnibus, & nemine

mine conſcio, rurſus in eodem intus carcere intruſus apparuit: cuſtodesque, vt cibum afferrent, aduocauit: qui quum properè acceſſiſſent, omnesque miraculo obſtupefierent, eum vultu tetro, & horribili facie, luxatis, vſtisque membris, aliter longè atque pridem fuerat, conſpexêre: quem quum interrogaſſent, vnde eiectus, & rurſus in eodem intruſus carcere foret, quibuſque in locis fuiſſet, & vnde tam fœdo & tetro cultu emerſiſſet: ipſe velut elinguis, quum nullum proferret verbum, ſed attonito ſtupentique ſimilis foret, vt ad Dominum quantocyus admitteretur, poſtulauit: habere quod illi propere nuntiaret, magnum, nec differendum. Cumque ad eum protinus admiſſus eſſet, rem mirificam, & admirabilem, ac dictu audituque formidoloſa, & vix credenda miracula dicere orſus fuit. Nam ſe ab inferis (ſi libet credere) remiſſum enarrauit: ſiquidem quum diutius carceris ſquallorem ferre nequiuerit, ſeu deſperatione deuictus, ſeu iudicium reformidans, inops conſilij, malum dæmonem, vt ſibi præſto eſſet, ſeque ex tam tetro carcere relaxaret, aduocaſſe, dixit: nec multò poſt dæmonem fœdo adſpectu & terribili facie in eodem intus carcere adſpexiſſe, & ſecum pactum fuiſſe, ab eodemque & ferreis clauſtris, non ſine graui preſſura extruſum, in loca deinde inferna, & profundas vaſtitates, ac in fundum telluris intimæ actum eſſe præcipitem, ſingulaque luſtraſſe: impiorumque ſupplicia, & ſedes conſceleratas, æternasque tenebras, & ærumnas vidiſſe, ac loca fœtida & formidoloſa, regesque, & ſummos

mos duces in abrupto hiatu & profundo voraginis densa mersos caligine afflictari, & furiarum ardentibus facibus agitari: gemitusque & eiulatus, ac dies noctesque ploratus mulierum & virorum audisse: Pontificesque vidisse infulis rubeis, purpura & auro distinctis, ac gemmis ornatos, aliasque miserabiles facies omnis generis hominum ætatum & ordinum, in cultu vario afflictos & iacentes inter præaltas voragines, alios immenso limo haustos, æternis supplicijs & nocte cruciari, ipsorumque damnata scelera sempiterno dolore puniri: inter quos plures, quos nouerat in vita, adnotauit: & præcipuè intimum familiarem, quem diu in vita ageret, æqualem sodalemque habuerat, alloquutum dixit; ab eo probè agnitus, & miti satis sermone requisitus fuit, quid rerum ageretur & quid reliqui spei sibi foret. Ipseque quum prægraui seruitio & crudeli dominatu, vsque se premi respondisset: Illum mandasse, vt domino enuntiaret, caueret, ne quid tale ageret in posterum, neue graui tributo & iniquo vectigali subditos opprimeret: namque illi vacuam sedem, quam propè cernebat, præstitutam esse prædixit. Et vt haud dubius promissi foret, fidemque vt dicto haberet, meminisse (inquit) illum debere secreti consilij, & mutuæ pactionis, quam dum vnà militarent, & in castris agerent, clam iniuissent, quorum nemo particeps aut conscius vnquam fuit; quod consilium quum memoriter ille enuntiasset, non solùm dicta conuentaque, sed & singula verba, sponsionesque, quibus vterque adstrictus erat,

recen-

recensuisset, ipsum dominum ordine hæc audientem, animo serio, & attentiore factum mirum in modum obstupuisse, ingensque animo formido incussa fuit, consideranti quonam modo, quæ sibi soli credita, & nulli vnquam enunciata fuêre, homo ille hebes & tardus ingenio, quasi numine afflatus, explorata haberet, eaque vultu interrito enunciaret. Adijciunt miraculo, eundem interrogasse illum, cum quo sermo erat apud inferos, qui nitido cultu vestituque apparato videbatur, nunquid aliquo cruciatu afflictarentur, qui insigni veste & auro conspicui forent; illumque respondisse, perenni incendio, interque maximos cruciatus, & sempiterno dolore vsque premi & afflictari, idque totum, quod auro & purpura fulgeret, ignem atque incendium esse. Et quum ipse id experiri volens, propius manum purpuræ admouisset, admonitum ab eo fuisse, ne tangeret, & tamen efficere nequisse, vt non ex caloris afflatu palmam sibi manus, quam tunc ostendebat, incendio & ipsi purpuræ admotam deflagrarit. Erat enim pustulis liuentibus, & tetris hulceribus veluti tabe & igne sacro, maloq; quod latius serpere videbatur, fere consumpta. Referunt præterea qui illum adiuêre, eum postquam ab inferis emersit, quasi mente consternata, hebetique aurium oculorumq; sensu affectus foret, semper cogitabundum, in rarum prodijsse sermonem, vixq; sæpius interrogatum colloquenti respondisse. Vultu verò tam tetro, & adspectu tam deformi reuertisse, vt qui dudum à coniuge & liberis probè agnitus foret, is post-

CAP. III.

Fuit quidam in prouincia Merciorum, cuius visiones ac verba & conuersatio plurimis, sed non sibimetipsi profuit. Fuit autem quidam temporibus Coenredi, qui post Edilredum regnauit, vir in laico habitu atque officio militari positus, sed quantum pro industria exteriori regi placens, tantum pro interna suimet negligentia displicens. Admonebat ergo illum sedulò, vt confiteretur, & emendaret, ac relinqueret scelera sua, priusquam subito mortis superuentu tempus omne poenitendi & emendandi perderet. Verùm ille, licet frequenter admonitus, spernebat verba salutis, seseque tempore sequenti poenitentiam acturum esse promittebat. Inter hæc tactus infirmitate decidit in lectum, atque acri coepit dolore torqueri. Ad quem ingressus rex, (diligebat enim eum) multum hortabatur, vt vel tunc, antequam moreretur poenitentiam ageret commissorum. At ille respondebat: non se nunc velle confiteri peccata sua, sed cùm ab infirmitate resurgeret, ne fortè exprobrarent sibi sodales, quòd timore mortis faceret ea, quæ sospes facere noluerat. Fortiter quidem, vt sibi videbatur, locutus, sed miserabiliter, vt postea patuit, dæmoniaca fraude seductus est. Cumque morbo ingrauescente denuò ad eum visitandum ac docendum rex intraret, clamauit statim miserabili voce: Quid vis modò? Quid huc venisti? Non enim mihi aliquid vtilitatis aut salutis potes vltra conferre. At ille: Noli, inquit, ita loqui, vide vt

sanum

ſanum ſapias. Non, inquit, inſanio, ſed peſſimam mihi conſcientiam certus præ oculis habeo. Et quid, inquit, hoc eſt; Paulò ante, inquit, intrauerunt domum hanc duo pulcherrimi iuuenes, & reſederunt circa me, vnus ad caput, & vnus ad pedes. Protulitque vnus libellum perpulchrum, ſed vehementer modicum, ac mihi ad legendum dedit, in quo omnia, quæ vnquam bona feceram, intuens ſcripta reperi; & hæc erant nimium pauca & modica. Receperunt codicem, neque aliquid mihi dicebant. Tunc ſubitò ſuperuenit exercitus malignorum & horrendorum vultu ſpirituum, domumque hanc & exterius obſedit, & intus maxima ex parte reſidens impleuit. Tunc ille, qui & obſcuritate tenebroſæ faciei, & primatu ſedis maior eſſe videbatur eorum, proferens codicem horrendæ viſionis, & magnitudinis enormis, & ponderis penè importabilis, iuſſit vni ex ſatellitibus ſuis mihi ad legendum deferri. Quem cùm legiſſem, inueni omnia ſcelera, non ſolùm quæ opere vel verbo, ſed etiam quæ tenuiſſima cogitatione peccaui, manifeſtiſſimè in eo tetris eſſe deſcripta litreris. Dicebatque ad illos, qui mihi aſſederant, viros albatos & præclaros: Quid hîc ſedetis, ſcientes certiſſimè, quia noſter eſt iſte; Reſponderunt: Verum dicitis, accipite, & in cumulum damnationis veſtræ ducite. Quo dicto, ſtatim diſparuerunt. Surgentesque duo nequiſſimi ſpiritus, habentes in manibus furcas, percuſſerunt me, vnus in capite, & alius in pede. Qui videlicet modò cum magno tormento irrepunt mea viſcera in interiora corporis mei,

Venerab. Beda libro 5. cap. 15. historiæ Anglicanæ. De quodam, qui ad castigatiorē vitam conuerti differens, licet sæpius admonitus, vidit deputatum sibi apud inferos pœnarum locum.

CAP. .IIII.

NOui ipse fratrem, quem vtinam non nossem, cuius etiām nomen, si hoc aliquid prodesset, dicere possem, positum in monasterio nobili, sed ipsum ignobiliter viuentem. Corripiebatur quidem sedulò à fratribus ac maioribus loci, atq; ad castigatiorem vitam conuerti admonebatur. Et quamuis eos audire noluisset, tolerabatur, tamen ab eis longanimiter ob necessitatē operum ipsius exteriorum: erat enim fabrili arte singularis. Seruiebat autē multum ebrietati, & cæteris vitæ remissioris illecebris, magisque in officina sua die noctuque residere, quàm ad psallendum atque orandum in Ecclesia, audiendumque cum fratribus verbum vitæ concurrere consueuerat. Vnde accidit illi (quod solēt dicere quidam) quia qui non vult Ecclesiæ ianuam spontè humiliatus ingredi, necesse habet in ianuam inferni non sponte damnatus introduci. Percussus enim languore, atque ad extrema perductus, vocauit fratres, & multum mœrēs, ac damnato similis, cœpit narrare, quia videret inferos apertos, & satanam immersum in profundum tartari. Caipham quoque, cum cæteris, qui occiderunt Dominum iuxta eum flammis vltricibus contraditum. In quorum vicinia, inquit, heu misero mihi locum adspicio æternæ perdi-

perditionis esse præparatum. Audientes hæc fratres cœperunt diligentes exhortari, vt vel tunc positus adhuc in corpore pœnitentiam ageret. Respondebat ille desperans: Non est mihi modò tempus vitam mutandi, cùm ipse viderim iudicium meum iam esse completum. Talia dicens sine viatico salutis obiit, & corpus eius in vltimis est monasterij locis humatum: neque aliquis pro eo vel Missas facere, vel Psalmos cantare, vel saltem orare præsumebat. O quàm grandi distantia diuisit Dominus lucem & tenebras. Beatus protomartyr Stephanus passurus mortem pro veritate, vidit cælos apertos, vidit gloriam DEI, & IESVM stantem à dextris Dei: & vbi erat ipse futurus post mortem, ibi oculos mẽtis ante mortem, quo lætior occumberet, misit. At contra faber ille tenebrosæ mentis & actionis, imminente morte vidit aperta tartara, vidit damnationem diaboli & sequatium eius: vidit etiam suum infelix inter tales carcerem, quo miserabilius ipse desperat salute periret, sed viuentibus, qui hæc cognouissent, caussam salutis sua perditione relinqueret. Factum est hoc nuper in prouincia Berniciorum, ac longè lateque diffamatum, multosque ad agendam, & non differendam scelerum suorum pœnitentiam prouocauit. Quod vtinam ex hinc etiam nostrarum fiat lectione literarum.

D. August. lib. de cura pro mortuis gerenda, cap. 12. De mirabili visione cuiusdam Curmæ Tulliensis.

CAP. V.

Ho-

HOMO quidam Curma nomine, municipij Tulliensis, quod Hipponi proximum est, curialis pauper, vir illius loci duumuiralitius & simpliciter rusticanus, cùm ægrotaret ablatis sensibis penè mortuus iacuit aliquot diebus: tenuissimus flatus in naribus, qui manu admota vtcunque sentiebatur, & exiguum erat viuentis indicium, illum sepeliri vt exanimem non sinebat. Nullos artus mouebat, nulla sumebat alimẽta: nihil oculis, nihil vllo alio sensu corporis qualibet impacta molestia sentiebat. Videbat tamen multa velut in somnis, quæ tandem aliquando post dies plurimos quasi vigilans, visa narrauit, ac primum mox vt apperuit oculos. Eat aliquis, inquit, ad domum Curmæ fabri ferrarij, & videat quid ibi agatur. Quò cùm itum esset, inuentus est mortuus eo momento, quo iste fuerat sensibus redditus, & penè à morte reuixerat. Tunc intentis qui aderant, illum exhiberi iussum esse, quando ipse dimissus est, indicabat: seque illic vnde redierat, dixit audisse quod non Curma curialis, sed Curma faber ferrarius ad loca illa mortuorum præceptus fuisset adduci. In illis ergo visis tanquam in somnijs, fuit inter eos defunctos, quos videbat pro meritorum varietate tractari. Agnouit etiam nonnullos, quos nouerat viuos. Ipsos autem verè mortuos forsitan credidissem, si non inter illa quasi somnia sua, vidisset etiam quosdam, qui nunc vsque adhuc viuunt, clericos videlicet aliquos regionis suæ, à quorum ibi presbytero audiuit, apud Hipponem baptizaretur à me: quod & factum esse dicebat. Viderat itaque in illa visione presbyterum, clericos

ricos, meipsum, nondum scilicet mortuos, in quâ postea vidit & mortuos. Cur non etiam illos, sicut nos, vidisse credatur, vtrosque scilicet absentes atque nescientes: ac per hoc non ipsos, sed similitudines eorum, sicut etiam locorum. Nam & fundum vidit, vbi erat ille cum clericis presbyter, & Hipponem, vbi à me quasi baptizatus est. In quibus locis profectò non erat, quando illic sibi esse videbatur. Nam quid ibi ageretur eo tempore, nesciebat, quod procul dubio sciret, si verè ibi esset. Visa sunt igitur ista, quæ non præstantur in ipsis rebus vt sunt, sed in quibusdam rerum imaginibus adumbrantur. Denique, post multa quæ vidit, etiam in paradisum se introductum esse narrauit, dictumq; sibi esse, cùm inde dimitteretur, rediturus ad suos: Vade baptizari, si vis esse in illo loco beatorum. Deinde vt à me baptizaretur admonitus, iam factum esse respondit. Cui rursus iam ille, qui cum illo loquebatur: Vade, inquit, verè baptizare, nam illud in visione vidisti. Post ista conualuit, perrexit Hipponem, Pascha iam appropinquabat, dedit nomen inter alios competentes, pariter cum plurimis incognitus nobis: nec ille mihi visionem, nec cuiquam nostrorum indicare curauit. Baptizatus est, peractis diebus sanctis remeauit ad propria. Biennio vel ampliùs transacto, ego cuncta hæc cognoui. Primò per quendam meum eiusque amicum in conuiuio meo, dum quædam talia loqueremur. Deinde institi ac feci, vt hæc mihi præsens ipse narraret, attestantibus honestis ciuibus suis, & de mirabili eius ægritudine, vt iacuerit penè

mortu-

mortuus per dies plurimos, & de illo alio Curma fabro ferrario, quod cōmemoraui superius, & de his omnibus, quæ cum mihi diceret, etiam tunc ab illo audiuisse recolebant atq; firmabāt. Quamobrem sicut vidit baptismum suum & meipsum, & Hipponem, & basilicam, & baptisterium, non in rebus ipsis, sed in quibusdam similitudinibus rerum, ita & alios quosdam viuos eisdem nescientibus viuis. Cur non ergo ita & illos mortuos eisdem nescientibus mortuis; Cur non istas operationes angelicas credimus per dispensationem prouidentiæ Dei bene vtentis & bonis & malis, secundùm inscrutabilem altitudinem iudiciorum suorum, siue instruantur hinc mentes mortalium, siue fallantur: siue consolentur, siue terreantur; sicut vnicuiq; vel præbenda est misericordia, vel irroganda vindicta, ab illo cui misericordiam & iudicium non inaniter cantat Ecclesia.

Alexander ab Alexandro Genialium dierum lib. 6. capite 21. refert sequens miraculum de homine, qui extrusus è carcere, rursusque in eum intrusus, inferna se loca audiuisse enarrauit.

CAP. VI.

INTER fabulosa miracula, & puerilibus fabellis similia, multas magnasque res, quæ vix credi diciqúe possunt, nullum tam impudens mendacium creditum est, quam quod ad hosce annos in Pelignis euenisse dicunt, quod cùm nouum commentum putaretur, & temere

temerè vulgatum, id verum postea fuisse, tam fama celebri, quæ vbique peruasit & vulgata est, quàm multorum testimonio, qui rem gestã didicêre, non fictis sermonibus, sed certissimis experimentis compertum est. Quo autem pacto se res habuerit, hoc traditur modo. In Peligni oppidũ vetustum est, cuius nomen prætereo lubens, licet obscura origine, haud tamen ignobile, In eo dominus, qui vrbi præerat, superbè auareq; ciuibus imperitabat, ac trucibus dictis factisque in subditos seruilem in modum animaduertere solebat, eosque, licet imperata facerent, neque segniter mandata exequerentur, ob leues plerunque caussas, pœnis & damno mulctabat. Fortè autem cùm homo quispiam, alioqui bonus, sed tenui re familiari, inops atque despectus, ipsius domini venaticum canem, cuius miro studio tenebatur, ita verbere affecisset, vt ob id perijsse videretur: quũ id dominus rescisceret, vehementer offensus, eum truci & minaci vultu grauiter increpitum, in pessimum coniecit carcerem: vbique quum vinctus graui custodia teneretur, post aliquot dies hi, quibus diligens cura mandata erat, clauso iam carcere, & tam foribus quàm omni adito persepto, ne elabi posset, quum ad illum accederent, vt solebant, in eodem intus carcere nusquam inuenire: qui diu conquisitus, quum non appareret, nullumque effugij vestigium exstaret, rem ad dominum detulêre, quod quum credi vix posset, ipseque mirum in modum obstupefieret, post tres fermè dies, ijsdem foribus pessulo firmatis, idem ipse, qui modò carceri addictus fuerat, imprudentibus omnibus, & nemine

mine conſcio, rurſus in eodem intus carcere intruſus apparuit: cuſtodesque, vt cibum afferrent, aduocauit: qui quum properè acceſſiſſent, omnesque miraculo obſtupefierent, eum vultu tetro, & horribili facie, luxatis, vſtisque membris, aliter longè atque pridem fuerat, conſpexêre: quem quum interrogaſſent, vnde eiectus, & rurſus in eodem intruſus carcere foret, quibusque in locis fuiſſet, & vnde tam fœdo & tetro cultu emerſiſſet: ipſe velut elinguis, quum nullum proferret verbum, ſed attonito ſtupentique ſimilis foret, vt ad Dominum quantocyus admitteretur, poſtulauit: habere quod illi properè nuntiaret, magnum, nec differendum. Cumque ad eum protinus admiſſus eſſet, rem mirificam, & admirabilem, ac dictu audituque formidoloſa, & vix credenda miracula dicere orſus fuit. Nam ſe ab inferis (ſi libet credere) remiſſum enarrauit: ſiquidem quum diutius carceris ſquallorem ferre nequiuerit, ſeu deſperatione deuictus, ſeu iudicium reformidans, inops conſilij, malum dæmonem, vt ſibi præſto eſſet, ſeque ex tam tetro carcere relaxaret, aduocaſſe, dixit: nec multò poſt dæmonem fœdo adſpectu & terribili facie in eodem intus carcere adſpexiſſe, & ſecum pactum fuiſſe, ab eodemque & ferreis clauſtris, non ſine graui preſſura extruſum, in loca deinde inferna, & profundas vaſtitates, ac in fundum telluris intimæ actum eſſe præcipitem, ſingulaque luſtraſſe: impiorumque ſupplicia, & ſedes conſceleratas, æternasque tenebras, & ærumnas vidiſſe, ac loca fœtida & formidoloſa, regesque, & ſum-

recensuisset, ipsum dominum ordine hæc audientem, animo serio, & attentiore factum mirum in modum obstupuisse, ingensque animo formido incussa fuit, consideranti quonam modo, quæ sibi soli credita, & nulli vnquam enunciata fuêre, homo ille hebes & tardus ingenio, quasi numine afflatus, explorata haberet, eaque vultu interrito enuntiaret. Adijciunt miraculo, eundem interrogasse illum, cum quo sermo erat apud inferos, qui nitido cultu vestituque apparato videbatur, nunquid aliquo cruciatu afflictarentur, qui insigni veste & auro conspicui forent; illumquè respondisse, perenni incendio, interquè maximos cruciatus, & sempiterno dolore vsque premi & afflictari, idque totum, quod auro & purpura fulgeret, ignem atque incendium esse. Et quum ipse id experiri volens, propius manum purpuræ admouisset, admonitum ab eo fuisse, ne tangeret, & tamen efficere nequisse, vt non ex caloris afflatu palmam sibi manus, quam tunc ostendebat, incendio & ipsi purpuræ admotam deflagrarit. Erat enim pustulis liuentibus, & tetris hulceribus veluti tabe & igne sacro, maloq; quod latius serpere videbatur, fere consumpta. Referunt præterea qui illum adiuêre, eum postquam ab inferis emersit, quasi mente consternata, hebetiquè aurium oculorumq; sensu affectus foret, semper cogitabundum, in rarum prodijsse sermonem, vixq; sæpius interrogatum colloquenti respondisse. Vultu verò tam tetro, & adspectu tam deformi reuertisse, vt qui dudum à coniuge & liberis probè agnitus foret, is post-

quam remeauit ab inferis, tam diro vultu totiusque facie corporis dissimilis effectus est, vt vix eundem illum esse crederent: sæpiusque obortis lachrymis, ob faciei diritatem, & speciem hominis fœdidissimè mutatam, notos affinesque ipsum alloquutos fuisse: ægreq; vt ante obitum, qui mox consequutus est, res suas dispensaret, ac liberis & posteritati consuleret; vitæ spatium habuisse.

Excerpta quædam ex vita sanctæ memoriæ Christinæ virginis, quam vocant mirabilem, edita à Thoma Cantipratensi, quam & compendiosè refert Dionysius Carthusianus lib. 4. de quatuor nouißimis, artic. 50. Meminit præterea illius doctißimus Episcopus & Cardinalis Iacobus de Vitriaco, in vita S. Mariæ de Oegnies, & habetur prolixè in tomis Laurentij Surij 23. Iunij, ad quam lectorem totius vitæ legendæ auidum remittimus. Recordor autem, inquit, religiosiss. Dionysius loco citato, quòd, dum in pueritia frequentarem scholam in oppido S. Trudonis, frequenter audiui mentionem admirabilis istius Christinæ, atque, vt dicebatur, aliqui tunc vixerunt in eodem oppido, qui nouerunt nonnullos, qui ipsam gloriosam fœminam in carne viderunt. De obitu Christinæ Mirabilis, quid post obitum viderit, & quomodo vitæ restituta, admirabilem pœnitentiam pro animabus defunctorum egerit.

CAP. VII.

PROLOGVS AVTHORIS.

Prologum hunc totum addidimus, ad cognoscendum historiæ veritatem.

SCripturi vitam memorabilis Christi virginis Christinæ, id in ipso opusculi limine com-

commemorandum putamus, quod venerabilis ille Iacobus Achonensis Episcopus, postea Romanæ Ecclesię Cardinalis; in vita beatæ Mariæ Oegniacensis, à se edita, his verè verbis commemorat: Vidi aliam (Christinam accipe) circa quá admirabiliter operatus est Dominus, ita vt cùm diu iacuisset exanimis, antequam corpus eius monumento conderetur, anima in corpus reuertente, reuixerit, atque à Domino obtinuerit, vt in hoc sæculo viuens, purgatorium pateretur. Itaq; multo tempore mirum in modum à Domino afflicta, quandoque se volutabat in igne, nonnunquam hyberno tempore in aqua congelata diu morabatur, interdum in mortuorum sepulchra ingredi cogebatur. Tandem verò, peracta pœnitentia, in tanta pace vixit, tantamque à Domino gratiam adepta est, vt crebrò rapta in spiritu, defunctorum animas vsque in purgatorium, vel per purgatorium absque vlla sui læsione, & ad superna regna deduceret. Hæc quidem ille venerabilis Iacobus Episcopus de ea annotauit; ego verò indignus frater Ordinis Prædicatorum, ad Christi gloriam & lectoris ædificationem, vitam eius conscribendam suscepi, imperito quidem & inculto sermone, sed certa veritate, quam habeo ex aliorum relatione. Neque temerè id dixerim, certa me commemoraturum, cùm tot planè testes producere liceat in permultis, quæ à me adferentur, quot tum in oppido Trudonensi rationis compotes esse potuêre. Neque enim in angulis & latebris hęc facta sunt, sed planè in luce, & sub adspectu plurimorum: neque tam longa temporum spatia intercessere, vt ea

potuerit obliuio abolere, & ad hominũ memoria excludere, cùm ab eius obitu vsque ad præsẽs, non nisi octo anno fluxerint. Ea verò, quæ nullus mortalium præter ipsam nosse potuit, ab illis didici, qui se ea ex eius ore percepisse testati sunt. Certus autem sit, quisquis hæc legerit, ijs me testibus fidem adhibuisse, à quibus tam longè absuit fingendi libido, vt vitam potius ipsam perdituri fuerint, quàm à veritatis tramite defluxuri. Fatemur quidem & res ipsa docet, ea, quæ dicturi sumus humana ratione plerunq; capi non posse, quippè quæ pro naturæ vsu & ordine fieri nequiuerint: nec tamen negari potest, possibilia esse Deo præpotenti creatori: quanquam nec sic ego vllo pacto ea scripturus fuerim, nisi me eius, quem dixi, reuerendissimi Iacobi in maioribus testimonium confirmasset. Itaque opusculum hoc ita distinguere placuit, vt primo loco, quemadmodum educata sit & nutrita, atque deinceps cætera, quæ ab illa gesta sunt, vti ea certissima & indubitata relatione didicimus, explicemus.

De Christinæ patria & educatione.

Itaque venerabilis Christi virgo Christina in oppido S. Trudonis in Haspania (alias pago, qui Brustemum dicitur) honestis parentibus orta est: quibus è vita abeuntibus, illa cum duabus sororibus relicta est, ijs natu minor. Porrò sorores illæ vitam suam religiosè & piè instituere cupientes, ita inter se sua munia partitæ sunt, vt maxima natu vacaret precibus, media domus & rei familiaris haberet curam: postremo loco nata Christina, ad pascua cuncta

pecora,

pecora custodiret. Quod illa, tametsi præ cæteris humilius & abiectius videretur, libens suscepit: nec Christus ei suam adhibere consolationem distulit, internæ suauitatis illi suppiditans gratiam, & secretorum cælestium eam non rarò conscíam & participem reddens. Interim tamen illa mansit omnibus incognita, soli Deo tanto notior, quanto occultior cæteris. Vnde apud Isaiam (ca. 24.) gloriatur Dominus: Secretum meum mihi. Est enim verecũdus amator Dominus IESVS.

Vt mortua fuerit.

Porrò autem ab internis illis sanctæ contemplationis exercitijs vires corporis eius adeò debilitatæ sunt, vt vitam cum morte commutârit. Positum itaque in medio est corpus exanime, amicis, & imprimis sororibus eius acerbè lugentibus: deinde manè ad templum deportatum est: vbi, cùm pro anima eius Missæ sacrificium offerretur, subitò sese commouente corpore in feretro, illa surrexit, & mox instar auiculæ sursum scandens, ad templi trabes vsque peruenit. Rei nouitate perterriti omnes, qui illic aderant, inde aufugerunt: sola soror natu maxima, non absque formidine illic permansit. Sedit autem Christina immota, donec peractum esset sacrificium. Eo absoluto, sacerdote eam coniurante, coacta est descendere. Id verò quidã sic interpretantur, quòd purus & subtilis spiritus eius ab humanorum corporum odore abhorruerit. Inde cum sororibus domum abijt, ciboq; corpus refecit. Venerunt autem ad illam

ſpeciales ſpirituales quidam amici illius, & quid nam vel vidiſſet, vel paſſa eſſet, ab ea percontati ſunt.

Quemadmodum è corpore educta, & in illud reducta fuerit.

Tum illa: Statim, inquit, vt è corpore exceſſi, animam meam exceperunt lucis miniſtri, Angeli Dei, deduxeruntque illam in locum quendam obſcurum & horridum animabus hominum refertum. Quæ verò tormenta eo in loco conſpexi, ea tam immania & acerba fuêre, vt nullus poſſet ſermone id explicare. Vidi illic non paucos vita functos, mihi, cùm viuerent, non ignotos. Valdè autem miſerata ego animas illas miſerabiles, quærebam quis eſſet locus ille. Suſpicabar enim eſſe tartarum. Reſponderunt mihi duces mei, locum eſſe purgatorij, vbi peccatores, quos in vita quidem peccaſſe pœnituiſſet, ſed non ſatis feciſſent, ſcelerum ſuorum meritas pœnas darent. Inde perduxerunt me ad inferorum ſupplicia, in quibus itidem cognoui quoſdam, mihi olim in vita notos. Poſtea verò tranſlata ſum in Paradiſum vſque ad thronum diuinæ maieſtatis: vbi cùm viderem gratulantem mihi Dominum, vltra omnem modum lætabar, quòd arbitrarer illic me deinceps cum Domino in omnem æternitatem permanſuram. At ille mox reſpondens deſiderio meo: Reuera, inquit, dulciſſima filia, hîc mecum eris: ſed nunc, vtrum è duobus malis, optionem tibi facio, vel æternum hîc nunc apud me permanere, vel redire ad terras, ibique in mortali corpore abſque illius detrimento pœnas perferre, iiſque omnes

omnes illas animas, quas in locis purgatoriis miserabaris, liberare & eripere; efficereq;, vt homines adhuc in corpore manentes, tuæ pœnitentiæ & vitæ exemplis ad me conuersi, à suis facinoribus abstineant & resipiscant: peractisque omnibus, ad me tandem multis aucta meritorum cumulis reuerti. Ego verò absque vlla cunctatione, sub conditione mihi proposita, dixi me velle ad corpus redire. Et pius Dominus, gratulans quòd me promptam obtulissem, iubet animam suo corpori restitui. Qua in re exsequenda admirari licet beatorum spirituum incredibilem celeritatem. Ea enim hora, cùm in Missæ sacrificio, quod pro me fiebat, diceretur primò, Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, &c. anima mea sistebatur coram throno diuinæ maiestatis: cumque tertio repeteretur, illi me corpori reddidêre. Ita se habet & excessus meus è vita, & ad vitam reditio. Propter hominum correctionem & emendationem ad corpus reuocata sum. Itaque deinceps oro, ne vos perturbent ea, quæ visuri estis in me. Excedent enim mentis humanæ captum, quæ Domino volente fient in me: nec talia inter mortales quandoque comperta sunt. His auditis, admirati sunt amici eius, & non absque stupore, quæ futura erant, præstolabantur.

Vt à cognatis capta, à Domino verò liberata, suo lacte virgineo se sustentârit.

Cœpit deinde hominum conuictum & conspectum incredibili cum horrore fugere, & ad loca deserta, in arbores, ad turrium & templorum, aut aliarum rerum excelsarum fasti-

gia confugere. Id eius amici conſpicati, quòd putarent eam à malis dæmonibus occupatam, tandem multo labore comprehenſam, in vincula ferrea coniecerunt, Vbi cùm multas moleſtias, præſertim ex hominum odore, multamque penuriam pateretur, nocte quadam diuinitus adiuta, vinculis & compedibus diſſolutis euaſit, fugitq; in remotam ſolitudinem, inſtar auium illic degens in arboribus: eumque egeret alimento, (neque enim quamuis ſubtiliſſimum corpus eius cibo carere potuit,) diriſſimaque fame cruciaretur, nullo pacto ad hominum conuictum redire voluit, ſed ſola cum Domino manere in deſertis locis. Itaque preces Domino offerens, ſuppliciter eum rogauit, vt ipſius anguſtias & neceſſitatem benigniſſimæ miſericordiæ ſuæ oculis reſpiceret. Vix precandi finem fecit, cùm ecce ad ſe oculos reflectens, videt ex aridis mammillis virginei pectoris ſui contra ipſa naturæ iura lac diſtillare. Mira profectò res, & præterquam in ſingulari & incomparabili Chriſti Domini virginea matre cunctis ſæculis inaudita. Illum igitur lacteum liquorem alimenti loco ſumens, ad nouem hebdomadas ſuo lacte ſe ſuſtentauit. Rurſus autem à ſuis quæſita, reperta, & capta eſt, &, vt prius, vinculis ferreis conſtricta, ſed fruſtra.

Vt per Moſam nihil læſa tranſierit.

Liberata enim iterum à Domino, venit Leodium: vbi ſacroſanctas immaculati Agni Paſchalis carnes eſuriens, ſupplex rogauit ſancti Chriſtophori ſacerdotem, vt ipſam multis angoribus correptam, ſacra communione muniret.

Pre-

Promisit ille quidem se id facturum, sed addidit, necdum intra horam expedire se posse. Illa moram non ferens, alterius Ecclesiæ sacerdotem se contulit, petijtque ab illo similiter venerabile corpus Domini Iesu. Is verò absque mora eius precibus se accommodans, illi satis fecit. Et ecce repentè quodam impetu incitata extra vrbem aufugit. Miratur presbyter & vna cum S. Christophori sacerdote fugientem insequitur vsque ad ipsas Mosæ fluminis ripas. Cumque sperarent illam se ad obuias lati fluminis vndas comprehensuros, cùm multo stupore cernunt fœminam vero & naturali corpore, haud aliter atq; phantastico, profundos penetrare gurgites, & in vlteriorem ripam absque vllo sui detrimento euadere.

Vt igne mirabiliter cruciârit.

Tum verò cœpit exercere, quorum causa à Domino remissa fuerat. Ingrediebatur in ardentes clibanos, coquendis panibus præparatos, & illis incendijs haud secus atque aliquis è nobis, cruciebatur, ita vt præ angustia & dolore, horrendos edere clamores. Postquam autem inde egressa fuit, vestigium nullum alicuius vstionis in eius corpore visebatur. Quando ad manum non erant eiusmodi furni, in hominum ædibus, iactabat se in copiosos ignes, vel pedes tantum ad manus immittebat, tandiu illic tenens, vt nisi diuino esset seruata miraculo non potuerint non in cineres redigi. Interdum deponebat se in cacabos plenos bullientis aquæ vsque ad mammillas, vel si non essent profundi satis cacabi, vsque ad renes, membra illa qua

quæ in aquam eiuſmodi mergere non poterat, aqua feruenti perfundens. Etſi autem præ dolore inſtar parturientis, clamaret, attamen nihil detrimenti in egredientis corpore apparebat.

Vt in aquis gelidis ſe afflixerit.

Sub aquis Moſæ fluminis hyberno tempore, cùm rigerent omnia gelu, crebrò & diu morabatur, ſex & eò amplius diebus in eis perdurans. Accedente autem ad fluuium ſacerdote, qui eius gerebat curam, eamque per Chriſti nomen adiurante, cogebatur inde exire. Solebat etiam hyeme ſub molendini rota erecta ſtare, ita, vt aqua, vertente ſe rota, in medium verticem, & totum corpus eius dilaberetur. Interdum in aquis natans, ſimul cum illis ferebatur in rotam, atque ita horrendum in modum circumacta cum ipſa rota, membris omnibus manſit incolumis.

Vt in rotis & patibulis ſe torſerit.

In rotis etiam, quibus piratæ plerunque puniri ſolebant, inſtar eorum, qui illis excarnificantur, contorquebat brachia & crura ſua: nec tamen poſtquam ab illis deſcendit, vlla in membris eius contritio vel fractura viſebatur. Nonnunquam in patibulo inter fures ab illo pendentes ſe ſuſpendebat ad vnum aut alterum diem: ſæpè in monumenta mortuorum ingrediebatur, lugens illic hominum peccata.

Vt ſpinis & vepribus, à cæsibus agitata, ſe lacerârit.

Surgebat quandoque medijs noctibus, & totius oppidi Trudenenſis canes in ſe concitans,

ante

ante illos ipsam insectantes instar feræ cuiusdam cursitabat: sicque per deuia & per densos vepres & spineta agitata, adeò ab illis compungebatur & lacerabatur, vt nulla corporis eius pars vulneris esset expers: & tamen multo fuso sanguine, nulla plagarum aut vulnerum vestigia conspiciebantur in eius corpore. Aliás ipsa se sua sponte spinis & sentibus compungebat, vt toto corpore sanguine perfusa videretur. Multis id non rarò cernentibus, magnæ fuit admirationi, vt tanta sanguinis copia in vno corpore abundaret. Nam præter has sanguinis profusiones, sæpissimè permultum sibi sanguinis venæ sectione detrahebat.

De corporis eius subtilitate & agilitate, & inter orandum quid ei acciderit.

Corpus eius tantæ erat subtilitatis, agilitatis, & leuitatis, vt in arduis & excelsis ambularet, & instar passeris à tenuissimis arborum ramusculis penderet. Preces Domino oblatura, ad arborum, vel turrium, aut aliarum rerum sublimium fastigia se recipere cogebatur, vt illic ab omnibus semota, spiritus sui requie potiretur. Inter orandum autem, cùm mens eius esset diuinæ contemplationi intenta, instar liquescentis ceræ omnia eius membra in globi cuiusdam formam conuoluebantur, ita vt corpus eius planè sphæricum cerneretur. Illa autem spiritus ebrietate se remittente, & sensibus suas sedes suaque in membris loca repetentibus, in ericij speciem conglobatum corpus, ad pristinam redibat formam, membraque extendebantur, quæ informis cuiusdam materiæ congeriem

em præ se paulò ante ferebant. Sæpe quoque visa est in palis sepium erecta stare, & psalmos depromere. Molestissimum enim illi erat, immundam humum contingere.

Vt precibus religiosorum hominum nonnihil eius vita temperata sit.

Illa igitur pro hominum peccatis à se ipsa pœnas reposcebat iam dictum est. Sed cùm multi desiderio videndi in illa admiranda Dei opera, à propinquis, & longinquis regionibus quotidie aduentarent, homines religiosi vtriusque sexus, in S. Trudonis oppido degentes, veriti, ne, quæ in illa diuinitus fiebant, humanæ mentis captum excederent, materiamque præberent carnalibus hominibus opera Dei malignè interpretandi, ea præsertim, quòd hominum conuictum fugiens, instar auis ardua loca peteret, & in aquis pisciũ more diu moneret: sedulis precibus egerunt apud Dominum, vt miracula potentiæ suæ in Christina ad communem hominum consuetudinem moderaretur. Nec verò spreuit Deus pias preces, & lachrymas seruorum suorum. Quodam enim die, spiritu vehementissimè eam impellente, ad Ecclesiam pagi VVellensis fugiens, cùm cerneret apertum sacri baptismatis fontem illi se totam immersit. Inde verò fertur id assecuta, vt eius viuendi ratio deinceps esset temperatior & accommodatior ad hominum consuetudinem, moderatiusque se gereret, possetq; commodius ferre & odores & conuictum aliorum.

Vt spiritus eam compulerit eleemosynas emendicare, & quàm gratum sit Deo præstare eleemosynas.

Præ

Præstantissimum Dominici corporis & sanguinis Sacramentum crebrò, maximeq; Dominicis diebus, cum multa deuotione percipiebat, ex eoque, vt ipsa ait, & corporis robur, & ingentem spiritus lætitiam capiebat. Nihil autem eorum quæ propria illius erant, & Christi causa reliquerat, quæ vt hæreditario iure ad ipsam deuolui oporteret, vel essent deuoluta, in suos vsus conuertere potuit: sed in cibum sumebat ea, quæ quotidie ostiatim emendicâsset, vt eorum peccata portaret, quorum eleemosynis alebatur. Dicebat verò, ea causa diuinitus se compelli ad sceleratorum hominum petendas eleemosynas, vt ij per eas ad peccati horrorem & agendam pœnitentiam perducerentur: addens etiam, nulla re magis Deum flecti ad misericordiam erga peccatores, quàm si illi sint benigni & misericordes erga proximos. Nec vnquam sanè misericordia, nunquam benignitas aliò, quàm ad bonum finem & felicem obitum perducere potuit hominem. Possumus id exempli caussa quodam Christianæ experimento, vel testimonio confirmare. Die quodam intolerabili siti vexata, Deo eam instigante, ad mensam cuiusdam sceleratissimi hominis splendidè apparatam accurrit, potum ab illo petens. Ille præter mortem suum insolita humanitate commotus, vinum ei obtulit, vnde illa parum dicit. Ea causa contra omnium opinionem, qui virum nouerāt, Christina affirmauit, eum in morte ad pœnitentia & contritionis gratiam peruenisse.

Sub mortem quis eius vitæ modus fuerit.

Extremo tempore vitæ suæ cibo admodum

rarò

raro, & quidem exiguo vtebatur. Cum sanctimonialibus & religiosis hominibus, vti antea consueuerat, noluit miscere colloquia; sed parum aliquid cibi capiens, & somno momentaneo refecta, mediis noctibus ibat ad deserta loca. Per id tempus nemo vnquam ridentem eam vidit, sed perinde affecta cernebatur, atque solent illi, qui præ nimio dolore è potestate exierunt, & mente capti sunt. Incedebat orans, plangens, & multum mœrens: cuius eam plerique causam autumant, quod de mundi statu & malitia plures solito diuinitus reuelationes ei obtigerint. Illud verò incredibili eiulatu sæpius deplorabat, totum ferè genus humanum corporis pollutione corrumpi, eaque causa iram Dei, & animaduersionem vniuerso propè orbi Christiano imminere.

De eius sub mortem ægrotatione.

Aduentante tandem eo tempore, quo morbo & ægrotatione conficienda erat, tantam assiduæ contemplationis gratiam assecuta est, vt permolestum ei esset, aliorsum aciem mentis intendere. Omnibus igitur posthabitis, Beatricem monasterij S. Catharinæ sanctimonialem rogauit, vt lectulum ipsi clam in cubiculo componeret, simul indicans, morbum sibi imminere. Fecit Beatrix, & quidem libenti animo, quod illa valuit, decubuitque Christiana, & morbo ingrauescente exercebatur. Cùm iam autem tres hebdomadas ita laborâsset, sacram corporis Dominici communionem, & extremæ Vnctionis oleum petijt. Iis perceptis, Beatrix in genua procumbens, orauit, & priusquàm è vita excederet

deret, de quibusdam ipsam afficeret certiorem. Illa verò tacente, Beatrix existimans alibi eam animo occupari, quæstiones suas distulit, atq; aliquid factura operis, è cubiculo egressa est, Christiana sola relicta.

Vt secundò, tertioque obierit.

Aiunt plerique sæpius Christianam rogasse Dominum, ne ipsam morientem vllis miraculis cohonestaret, sed instar aliorum sineret migrare ex hac vita; id quod etiam præstitum est illi à Domino. Prius enim quàm Beatrix ad eàm esset reuersa, Christo vocante, spiritum exhalauit. Celeriter autem reuertens Beatrix cum socia sorore, corpus eius in terra exanime inuenit ita prostratum, vt solent cadauera defunctorum: sed vt equidem mihi certò persuadeo, ministerio Angelorum. Ea re conspecta, Beatrix, doloris quibusdam stimulis percita, impatiens se gerens, ruit super defunctæ corpus, clamans & eiulans non mediocriter. Interim verò identidem sciscitabatur ex ea, cur absque illarum bona venia & sine sororum commendatione ad Dominum abiisset, ac tandem spiritu vehementi concepta fiducia, defixo in defunctæ ora vultu, ita dixit: Semper mihi Christina, dum viueres, obediuisti. Itaque adiuro te & obtestor per Dominum Iesum Christum, quem in vita ardenti desiderio amasti, vt etiam nunc mihi obedias, (Namque potes per illum, cui iuncta es, quidquid velis,) reuertarisq; in corpus, exponasque mihi, quod à te sub obitum cupidissimè mihi optabam explicari. Mira res. Simulatque Beatrix hæc ad aures mortuæ inclamauit,

mauit, Christina reuixit, sed grauiter ingemiscens, anxioque vultu Beatricem reuerberans, dixit: Cur meam, Beatrix, requiem interpellasti? Cur me huc reuocare voluisti; Iam ducebar ad Christi conspectum. At nunc, mea soror, propere quicquid visum est, proponas, sinasq; me, obsecro, ad diu optata reuerti. Vbi Beatrix proposuit, quod voluit, ab ea responsum est ei. Interim sorores vndique congregantur ad illam, quas postquam crucis signo consignauit, tertiò vita functa est, abiitque ad immortalia sæcula sæculorum. Vixit autem ab eo tempore, quo primò reddidit spiritum, annis duobus & quadraginta dies, obiitq; anno à Christo nato millesimo ducentesimo vicesimoquarto aut circiter.

De eius sepultura, & corporis translatione.

Humata est autem extra S. Trudonis oppidum, in monasterio B. Catharinæ, illicque septem annis corpus eius quieuit, in illud vsque tempus, quo omnem eius monasterij structuram in locum propinquum, magisque opportunum transtulêre. Tum enim, vniuersis ciuibus congregatis, ad tumulum reuerendæ Christinæ cleris cum sanctimonialibus accessit: cumque inde amouissent operculum, tanta suauitas & omnes & singulos peruasit, vt cuncti pariter vna mente, vnoque ore conclamarent, Christinam & in vita fuisse mirabilem, & post obitum nihilo minus gloriosam. Neque verò quisquam ambigit morbis liberatos esse eos, qui cum fide congrua ad eius tumulum adiêre: sed eiusmodi prosequi nobis non est integrum

Adhor

Adhortatio ad agendam pœnitentiam.

Quæſo te lector, diligenter animum aduerte, quàm nos iure meritoque culpandi ſimus, qui cùm cernamus Chriſtinam tot pœnas, tamque immanes & diros cruciatus nõ tam propter ſua, quàm propter aliorum peccata pertuliſſe, ob culpas & maleficia noſtra pœnitentiam agere reformidamus. Veniet certè quandoque & celeriter, veniet dies ille, quo nos libenter etiam his acerbiora ſimul toleraturi, ſi daretur locus pœnitentiæ, & ad negligenter quondam exacta tempora redire liceret. Et væ ijs, qui ad miſericordię emendum oleum tum demum ſe comparare volunt, quando nundinarum tempus omne elapſum eſt. Venientij cum lampadibus vacuis, ianuamque pulſabunt, ſed omnem ſibi ſentient aditum præcluſum, audientque vocem illam ſanè terribilem: Amen dico vobis: Neſcio vos. Vigilemus igitur, quia neſcimus diem, neque horam. Meritò illi excluduntur, qui iam ſtertentes, diemque illum & horam negligentes, nolunt lampades ſuas implere oleo bonorum operum ex condignis pœnitentiæ fructibus. Vtinam verò audiant Dominum dicentem: Vigilate ergo, quia neſcitis diem neq; horam, qua Dominus veſter venturus ſit. Ecquid verò aliud per omnem vitã ſuã Chriſtina clamauit, niſi vt pœnitentiam agerẽt homines, & nunquam nõ ſeſe paratos exhiberent? Hoc illa verbis multis, hoc lachrymis, hoc plãctu & eiulatu, hoc infinitis clamorib. hoc eiuſmodi viuẽdi exẽplis docuit, qualia de nullo alio, quia eã aut anteceſſerit, aut ſecutus ſit, vel ſcripto

cuiusquam, vel sermone perceperimus: in laudē & gloriam Christi, qui cum Patre & Spiritu sancto viuit & regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Beda libro 5. cap. 13. Historiæ Anglicanæ sequentem historiam valdè memorabilem refert. De Drithelmo in prouincia Nordum Humbrorum, qui à mortuis resurgens, multa tremenda, & desideranda, quæ viderat, narrauit.

CAP. VIII.

HIs temporibus miraculum memorabile, & antiquorum simile in Britannia factum est. Namque ad excitationem viuentium de morte animæ, quidam aliquamdiu mortuus ad vitam resurrexit corporis, & multa memoratu digna, quæ viderat, narrauit. E quibus hîc aliqua breuiter perstringenda esse putaui. Erat autem paterfamiliâs in regione Nordan Humbrorum, quæ vocatur Incuningun, religiosam cum domo sua gerens vitam. Qui infirmitate corporis tactus, & hac crescente per dies, ad extrema perductus, primo tempore noctis defunctus est: Sed diluculo reuiuiscens, ac repente residens, omnes, qui corpori flentes assederant, timore immenso perculsos in fugam conuertit: vxor tantùm, quæ eum amplius amabat (quamuis multum tremens & pauida) remansit. Quam ille consolatus: Noli, inquit, timere, quia iam verè resurrexi à morte, qua tenebar, & apud homines sum iterum viuere permissus. Non tamen ea mihi, qua ante consueueram, conuersatione, sed multum dissimili ex hoc tempore viuendum est.

est. Statimque surgens abijt ad villulæ oratorium, & vsque ad diem in oratione persistens, mox omnem, quam possederat, substantiam in tres diuisit portiones; è quibus vnam coniugi, alteram filijs tradidit, tertiam sibi ipsi retentans statim pauperibus distribuit. Nec multò post, sæculi curis absolutus, ad monasterium Mailros, quod Tuidi fluminis circumflexu maxima ex parte clauditur, peruenit: acceptaque tonsura, locum secretæ mansionis, quam præuiderat Abbas, intrauit, & ibi vsque ad diem mortis in tanta mentis & corporis contritione durauit, vt multa illum, quæ alios laterent, vel horrenda, vel desideranda vidisse (etiamsi lingua sileret) vita loqueretur. Narrabat enim hoc modo, quod videret: Lucidus, inquit, adspectu, & clarus erat indumento, qui me ducebat. Incedamus autem tacentes, (vt videbatur mihi) contra eorum solis solstitialem, cumque ambularemus, deuenimus ad vallem multæ latitudinis ac profunditatis, infinitæ autem longitudinis, quæ ad leuam nobis sita, vnum latus flammis feruentibus nimiũ terribile, alterum furenti grandine ac frigore niuium omnia perflante atque vertente, non minus intolerabile præferebat, vtrumque autem erat animabus hominum plenum, quæ vicissim hinc inde videbantur, quasi tempestatis impetu iactari. Cùm enim feruores immensos tolerare non possent, prosiliabant miseræ in medium frigoris infesti. Et cùm neque ibi quippiam requiei inuenire valerent, resiliebant rursus vrendæ in medium flammarum inexstinguibilium. Cumque hac in-

que hac infelici viciſſitudine longè lateque, prout adſpicere poteram, ſine vlla quietis intercapedine, innumerabilium ſpirituum deformium multitudo torqueretur, cogitare cœpi, quòd hîc fortaſſe eſſet infernus, de cuius tormentis intolerabilibus narrare ſæpius audiui. Reſpondit cogitationi meæ ductor, qui me præcedebat: Non hoc, inquiens, ſuſpiceris: non enim hic infernus eſt ille, quem putas. At cùm me hoc ſpectaculo tam horrendo perterritum paulatim in vlteriora produceret, vidi ſubitò ante nos obſcurari incipere loca, & tenebris omnia repleri. Quas cùm intraremus, in tantum pauliſper contenſatæ ſunt, vt nihil præter ipſas adſpicerem, excepta duntaxat ſpecie & veſte eius, qui me ducebat. Et cùm progrederemur ſola ſub nocte per vmbras, ecce ſubitò apparēt ante nos crebri flammarum tartarearū globi, adſcendentes quaſi de puteo magno rurſumque decidentes in eundem. Quò cùm perductus eſſem, repentè ductor meus diſparuit, ac me ſolum reliquit in medio tenebrarum ac horrendæ viſionis. At cum eidē globi ignium ſine intermiſſione modò alta peterent modò ima barathri repeterent, cerno omnia quæ adſcendebant faſtigia flammarum plena eſſe ſpiritibus hominum, qui inſtar fauillarum cum fumo adſcendentium nunc ad ſublimiora proiicerentur, nunc retractis ignium vaporibus relaberentur in profundum. Sed & fœtor incomparabilis cū eiſdem vaporibus ebulliens, omnia illa tenebrarū loca replebat. Et cum diutius ibi pauidus cōſiſterem vtpote incertus quid agerem, quò verterem greſſum,

gressum, quive mihi finis maneret: audio subitò post terga sonitum immanissimi fletus ac miserrimi, simul & cachinnum crepitantem, quasi vulgi indocti captis hostibus insultantis. Vt autem sonitus idem clarior redditus ad me vsque peruenit, considero turbam malignorum spirituum, quæ animas hominum mœrentes eiulãtesque, ipsa verò multum exultans & cachinnãs, medias illas trahebat in tenebras. E quibus videlicet hominibus, vt dinoscere potui, quidam erat attonsus vt clericus, quidam laicus, quædam fœmina. Trahentes autem eos maligni spiritus, descenderunt in medium barathri illius ardentis. Factumque est, vt cùm longius subeũtibus eis fletum hominum & risum dæmoniorum clarè discernere nequirem, sonum tamen adhuc promiscuum in auribus haberem. Interea adscenderunt quidam spirituum obscurorũ de abysso illa flammiuoma, & accurrentes circundederũt me, atque oculis flammantibus, & de ore ac naribus ignem putidum efflantes, angebant. Forcipibus quoque igneis, quos tenebant in manibus, minitabantur me comprehendere; nec tamen me vllatenus contingere, tametsi terrere præsumebãt. Qui cùm vndique versum hostibus & cæcitate tenebrarum conclusus, huc illucque oculos circumferrem, si fortè alicunde quid auxilij, quo saluarer, aduenirer, apparuit retro via, qua veneram, quasi fulgor stellæ micantis inter tenebras, qui paulatim crescens, & ad me ocyus festinans, vbi appropinquauit, dispersi sunt & aufugerunt omnes, qui me forcipibus rapere quærebant spiritus infesti. Ille autem, qui

adueniens eos fugauit, erat ipse, qui me ante ducebat: qui mox conuersus ad dexterum iter, quasi contra ortum Solis brumalem me ducere cœpit. Nec mora, exemptum tenebris in auras me serenæ lucis eduxit. Cumque me in luce aperta duceret, vidi ante nos murum permaximum, cuius neque longitudini hinc vel inde, neque altitudini vllus esse terminus videretur. Cœpi autem mirari, quare ad murum accederemus, cùm in eo nullam ianuam, vel fenestram, vel adscensum alicubi conspicerem. Cùm ergo peruenissemus ad murum, statim, nescio quo ordine, fuimus in summitate eius. Et ecce, ibi erat campus latissimus ac lætissimus, tantaque fragantia vernantium flosculorum plenus, vt omnem mox fœtorem tenebrosi fornacis, qui me peruaserat, effugaret admirandi huius suauitas odoris. Tanta autem lux cuncta ea loca perfuderat, vt omni splendore diei, siue solis meridiani radijs videretur esse præclarior. Erantque in hoc campo innumera hominum albatorum conuenticula, sedesque plurimæ agminum lætantium. Cumque inter choros felicium incolarum medios me duceret, cogitare cœpi, quòd hoc fortasse esset regnum cælorum, de quo prædicari sæpius audiui. Respondit ille cogitatui meo: Non, inquiens, hoc est regnum cælorum, quod autumas. Cumque procedentes transissemus & has beatorum mansiones spirituum, adspicio ante nos multò maiorem luminis gratiam, quàm prius, in qua etiam vocem cantantium dulcissimam audiui, & odoris fragantia miri tanta de loco effundebatur,

vt is

vt is, quem antea degustans quasi maximum rebar, iam permodicus mihi odor videretur: Sicut etiam lux illa campi florentis eximia, in comparatione eius, quæ nunc apparuit, lucis, tenuissima prorsus videbatur & parua. In cuius amœnitatem loci cùm nos intraturos sperarem, repentè ductor substitit, nec mora, gressum retorquens, ipsa me via, qua venimus, reduxit. Cùmque reuersi perueniremus ad mansiones illas lætas spirituum candidatorum, dixit mihi: Scis, quæ sint ista omnia, quæ vidisti? Respondi ego: Non, & ait: Vallis illa, quam adspexisti flammis feruentibus, & frigoribus horrenda regidis, iste est locus, in quo exanimandæ & castigandæ sunt animæ illorum, qui differentes confiteri & emendare scelera sua quæ fecerunt, in ipso tandem mortis articulo ad pœnitentiam confugiunt, & sic de corpore exeunt, qui tamen, quia confessionem & pœnitentiam vel in morte habuerunt, omnes in die iudicij ad regnum cælorum peruenient, Multos autem preces viuentium, & eleemosynæ, & ieiunia, & maximè celebratio Missarum, vt etiam ante diem iudicij liberentur, adiuuant, Porrò puteus ille flammiuomus ac putidus, quem vidisti, ipsum est os gehennæ, in quo quicunque semel inciderit, nunquam inde liberabitur in æuum. Locus verò ille florifer, in quo pulcherrimam hanc iuuentutem iocundari ac fulgere conspicis, ipse est, in quo recipiuntur animæ eorum, qui in bonis quidem operibus de corpore exeunt, non tamen sunt tantæ perfectionis, vt in regnum cælorum statim mereantur introduci: qui tamen omnes

in die iudicij ad visionem Christi & gaudia regni cælestis intrabunt. Nam quicunque in omni verbo, & opere, & cogitatione perfecti sunt, mox de corpore egressi ad regnum cæleste perueniunt. Ad cuius vicinia pertinet locus ille, vbi sonum cantilenæ dulcis cum odore suauitatis ac splendore lucis audisti. Tu autem, quia nunc ad corpus reuerti, & rursus inter homines viuere debes, si actus tuos curiosius discutere, & mores sermonesque tuos in rectitudine ac simplicitate seruare studueris accipies & ipse post mortem locum mansionis inter hæc, quæ carnis agmina lætabunda spirituum beatorum. Namque ego, cùm ad tempus abscessissem abs te, ad hoc feci, vt quid de te fieri deberet, agnoscerem. Hæc mihi cùm dixisset, multum detestatus, sum reuerti ad corpus, delectatus nimirum suauitate ac decore loci illius, quem intuebar, simul & consortio eorum, quos in illo esse videbam. Nec tamen ductorem meum aliquid rogare audebam: sed inter hæc nescio quo ordine, repente inter homines me viuere cerno. Hæc & alia, quæ viderat idem vir Domini, non omnibus passim desidiosis ac vitæ suæ incuriosis referre volebat, sed illis solummodò, qui vel tormentorum metu perterriti, vel spe gaudiorum perenium delectati, profectum pietatis ex eius verbis haurire volebant. Denique in vicinia cellæ illius habitabat quidam monachus, nomine Genigils, presbyteratus etiam quem bonis operibus adornabat (gradu præeminens, qui adhuc super est, & in Hybernia insula solitarius vltimam vitæ ætatem pane cibario

bario & frigida aquæ sustentat. Hic sæpius ad eundem virum ingrediens, audiuit ab eo repetita interrogatione, quæ & qualia essent, quæ exutus corpore viderat: per cuius relationem ad nostram quoque agnitionem peruenêre, quæ de his pauca perstrinximus. Narrabat autem visiones suas etiam regi Alfrido, viro vndequaque doctissimo: & tam libenter, tamque studiosè ab illo auditus est, vt eius rogatu in monasterio supra memorato indutus, ac monastica sit tonsura coronatus, atque ad eum audiendum sæpissimè, cum illas in partes deuenisset, accederet. Cui videlicet monasterio tempore illo religiosæ ac modestæ vitæ Abbas & presbyter Edilualdus præerat; qui nunc Episcopalem Lindisfarnensis Ecclesiæ cathedram condignis gradu actibus tenet. Accepit autem in eodem monasterio locum mansionis secretiorem, vbi liberius continuis in orationibus famulatui sui conditoris vacaret. Et quoniam locus ipse super ripam fluminis erat situs, solebat hunc crebrò, ob magnum castigandi corporis affectum, ingredi, ac sæpius in eo super meantibus vndis immergi, sicque ibidem quandiu sustinere posse videbatur psalmis vel precibus insistere, fixusque manere, adscendente aqua fluminis vsque ad lumbos, aliquando & vsque ad collum atque inde egrediens ad terram, nunquam ipsa vestimenta vda vel algida deponere curabat, donec ex suo corpore calefierent & siccarentur. Cumque tempore hyemali defluentibus circa eum semifractarum crustis glacierum, quas & ipse aliquando contriuerat, quò haberet locum standi siue immergendi

mergendi se in fluuio: dicerentque, qui videbant: Mirum, frater Drithelme (hoc enim erat viro nomen) quòd tantam frigoris asperitatam vlla ratione tolerare præuales. Respondebat ille simpliciter (erat namque homo simplicis ingenij, ac moderatæ naturæ:) Frigidiora ego vidi. Et cùm dicerent; Mirum, quòd tam austeram tenere continentiam velis. Respondebat; Austeriora ego vidi. Sicque vsque in diem suæ vocationis infatigabili cælestium bonorum desiderio corpus senile inter quotidiana ieiunia domabat, multisque & verbo & conuersatione saluti fuit.

Admirabilis historia de quodam fabro defuncto, ac vitæ restituto.

CAP. IX.

Circa annum Domini 1480. in ducatu & ciuitate Iuliacensi contigisse multorum fide dignissimorum relatione cognouimus, fabrum nempe ferrarium, ex morbo defunctum, loculóque impositum. Apud cuius cadauer cùm vicini in proximo conclaui, excubias ex more agerent, defunctus diuina dispensatione vitæ restituitur. Qui exsurgens fascijs & linteis funebribus obuolutus, ad excubitores istos, iam poculis somni vigiliarumque molestiam discutientes, progreditur. Quo viso territi illi, fugam capessunt, spectrum esse arbitrantes. Faber verò rediuiuus, cum alloquio suo terrorem illorum paulatim leniuisset, quod reliquum vitæ diuinitus accepit, longè diuersa quàm prius, ratione transegit. Siquidem nunquam ridere,

aut

aut vanis sæculoque vsitatis oblectamentis vacare visus est. Cùm ad matutinas preces, iuge sacrificium, aut ad vesperas campanarum sonus ederetur, ille protinus malleo & incude relicta, ad Ecclesiam festinabat, nulla Ecclesiasticarum precum tempora prætermittens, vt quæ, & qualia in altero sæculo vidisset, etsi ipse taceret, vel sola vitæ conuersatio loqueretur. Historiam esse, & non fabulam, inter alios retulit ipsius ciuitatis Iuliacensis quõdam secretarij filius Guilhelmus, vir doctrina & vitæ integritate commendatiss. Confirmauit eandem matrona quædam honestissima ex confinio ciuitatis eiusdem oriunda, quæ aiebat auum suum hunc fabrum rediuiuum nouisse. Certè Origenes in cap. 2. Numer. (*Hom.* 2.) (vbi de ordine populi Dei Moses disserit:) Si vnusquisque, inquit, nostrum de cibo & potu sollicitus sit, & omnem curam in rebus secularibus gerat, vnam verò aut duas horas ex integro die etiam Deo deputet, & ad orationem veniat in Ecclesiam, vel in transitu verbum Dei audiat, præcipuam verò curam erga sollicitudinem sæculi & ventris expendat: iste non complet mandatum quod dicit, vt homo secundum ordinem suum incedat, vel quod dicit, vt omnia secundùm ordinem fiant. (1. *Cor.* 14.) Putauit doctissimus ille scholæ Alexandrinæ catechista Origines, admodum vicinus Apostolico sæculo, (quo Christiani erant perseuerantes in communicatione fractionis panis & orationibus, & perdurantes vnanimiter in templo) (*Actor.* 2.) laicos suo non facere officio satis (de his enim istic loquitur) si quotidie vnam, vel etiam duas tan-

tam

tùm horas precibus & sacris audiendis darent. Porrò de Anna vidua refert Lucas, (*Luc.2.*) quod non discedebat de templo, ieiunijs & obsecrationibus seruiens nocte ac die. De hoc vtique spiritu hausisse, videtur faber iste rediuiuus, quando nec rissse, nec statuta orationum Ecclesiasticarum tempora vnquam prætermittere visus est. Sicut autem Drithelmus ille, de quo in præcedenti capite, multis & verbo & conuersatione saluti fuit, & Rex Alfridus vir vndequaque doctissimus, vt Beda ait, eundem Drithelmum & libenter & studiosè audiuit, atque ad eum audiendum sæpissimè accessit, ita profectò optandum esset, & hæc notissima vltimorum temporum exempla (quæ benignissima Dei dispensatione ad animos nostros præsentium rerum contemptu, & futurorum desiderio inflammandos, nobis exhibentur) quàm plurimis esse salutifera, vt veteribus finem imponant vitijs, nouamque dent nouis originem virtutibus.

De alio quodam itidem defuncto & resuscitato.

CAP. X.

NON dissimile est, quod nostra memoria contigit in Zelandia, in ciuitate nuncupata ther Tholen/ vbi coctor quidam ceruisiarius, cùm defunctus esset, iamque loculus, in quo positus erat, penè esset occlusus, reuiuiscere cœpit defunctus, & in loculo conclusus, sonitum edere. Vxor fortè tum non erat in conclaui, in quo funus constitutum erat: pueri itaque sonitum

tum audientes, matrem appellant, patrem in loculo pulsare clamitant. Mater pueriles animos errore decipi existimans, aliquandiu renuit prodire. Illis verò in clamore perseuerantibus, accessit tandem mater, audiensque sonitum, aperit loculum. Et ecce qui defunctus erat, rediuiuus prodiit. Interrogatus autem vbi fuisset, aut quid vidisset, hoc solum respondit: Si dixero vobis, non credetis. Sed nec ille vllis postea sustinuit sese dedere popularibus oblectamentis. Narrauit nobis hanc historiam vir ætate, doctrina & pietate venerandus, quique fratrem huius rediuiui ipse adolescentulus vidit. De S. Lazaro Episcopo Massiliensi & martyre, quem Christus Dominus quatriduanum in monumento suscitauit, legimus apud Hieronymum de Villa, (*In Orationali 17. Decemb.*) sanctissimam illum duxisse vitam, miræquè fuisse abstinentiæ. Similia de Maria & Martha sororibus Lazari legimus, (*Ioan. 11.*) & Paulus Apostolus, cùm in tertium cælum raptus, admiranda vidisset, non vtique popularem viuendi rationem sectatus est, sed castigauit corpus suum, & in seruitutem redegit, ne cùm aliis prædicaret, ipse reprobus efficeretur. Cor sapientum vbi tristitia est, inquit Sapiens, (*Eccl. 7.*) & cor stultorum vbi lætitia. Risum reputaui errorem, inquit idem alibi, (*Eccl. 2.*) & gaudio dixi: Quid frustra deciperis? Christus Dominus fleuisse sæpius legitur, risisse nunquam. Non eò hæc referenda sunt, quòd damnandas existimemus omnes honestas animorum oblectationes: nam & sanctissimi viri quandoque animum hone-

ste

ſtè relaxaſſe leguntur, & de D. Ioanne Euangeliſta quidam commemorant, quòd cùm à quodam reprehenderetur, quòd ſenex auicula ſeſe oblectaret, reſponderit illi, vt arcum, quē manu tenebat, intenderet, tēſumq; diutius teneret. Quē cùm ille tādem remittendum diceret, ne rūperetur regeſſiſſe dicitur Apoſtolus: Ineptè igitur, inquiens offenderis, quòd nos animū curis grauioribus fatigatum, qualicunque modo relaxamus. Sed animaduertendum, quod de eodem Apoſtolo refert Methaphraſtes, (*In vita S. Ioan. Apoſtol. habetur in tom. Suri. 7. Decemb.*) quòd omnes ſenſus ſuos diligentiſſimè moderabatur, tali vtens alimenti ratione, vt ſumma parſimonia viuere duntaxat poſſet, ſacrumque corpus vt ſubſiſteret conſeruare. Sic igitur relaxandus animus, ne per animi relaxationem offendatur Deus: ſic indulgendum corpori, ne corporis indulgentia flacceſcat ſpiritus. Si placet illud Salomonis, (*Eccl. 11*) Lætare iuuenis in adoleſcētia tua, & in bono ſit cor tuum in diebus iuuentutis tuæ, & ambula in viis cordis tui, & in intuitu oculorum tuorum: attendatur & illud, quod ſubiungitur: Et ſcito, inquit, quòd pro omnibus his adducet te Deus in iudicium. Gaudendum quidem in Domino ſemper, vt ait Apoſtolus, (*Philip. 4.*) ſed ita, vt modeſtia noſtra nota ſit omnibus hominibus: Dominus enim propè eſt. Et idem albi, (*1. Cor. 7.*) Hoc dico fratres, tempus breue eſt, reliquum eſt, vt qui habent vxores, tanquam non habentes ſint: & qui flent, tanquam non flentes; & qui gaudent tanquam non gaudentes? & qui emunt, tanquam non

non possidentes; & qui vtuntur hoc mundo, tanquam non vtantur, præterit enim figura huius mundi. Dormierunt somnum suum, inquit Psalmista, (*Psal.75.*) & nihil inuenerunt omnes viri diuinarum in manibus suis. Ab increpatione tua Deus Iacob dormitauerunt, qui adscenderunt equos. Indicabo tibi ô homo, ait Michæ (*Mich.6.*) quid sit bonũ, & quid Dominus requirat à te: Vtique facere iudicium, & diligere misericordiam, & solicitum ambulare cum Deo tuo. Et S. Bonauentura, Tantus, inquit, debet esse in hac mortali vita amor, tantum orandi studium ac desiderium, perueniendi ad hoc quod factus es, & dolor, qui ibi non es: & timor, ne non peruenias, vt nullam lętitiam sentire debeas, nisi de his, quę tibi auxiliũ & spem dant perueniendi.

Ado Viennensis Archiepiscopus in Chronico suo ætate sexta, anno Domini 696. De Eubroino tyranno post mortem à dæmonibus ad ollam Vulcaniam delato

CAP. XI.

TEmporibus Leonis Imperatoris & Sergij Pontificis, quidam Ebroinus à Francis in eam dignitatem assumptus est, vt maior esset in aula regia. Quem postea dignitate eâdem exutũ monasterio Luxoniensi addicunt. Porrò Ebroinus magnę impietatis homo clericaturam abijciens, à Luxouio cœnobio egressus, mox copijs vndecunque sibi aggregatis, principatũ vi sub Theodorico rege obtinens in multos Episcopos, viros deinde illustres & diuersę conditionis homines crudeliter, sęuit, ablatis fa-

cultatibus complures ex illis contra datam fidem interficiens. Hic itaque Ebroinus crudelitate nimia sæuus ab Hermenfrido Franco interfectus est. Erat tunç temporis vir oculis coecatus vnus ex illis, quibus Ebroinus effoderat lumina, in insula Lugdunensis prouinciæ, quæ Barbara dicitur. Qui cum nocturno tempore super ripam Sicannæ fluminis orandi gratia resideret, audiuit nauigantium impetum, & magna vi brachiorum contra impetum fluminis insurgentium. Cumque interrogarent, quo nauigium illud tenderet, vox in auribus eius percrebuit: Ebroinus est, quem ad Vulcaniam ollam deferimus, ibi enim facti sui pœnas luet. Hoc idem vir audiuit ad consolationem sui, vt sciret quam pœnam persecutores istorum sentirent.

D. Gregorius Magnus libro 4. Dialogorum cap. 30. De Theodorico rege Ariano post mortem ad insulam Liparim in ollam Vulcaniam delato.

CAP. XII.

IVlianus huius Romanæ Ecclesiæ, cui Deo authore deseruio, secundus defensor, qui ante septem fermè annos defunctus est, ad me adhuc in monasterio positum crebrò veniebat, & mecum colloqui de animæ vtilitate consueuerat. Hic itaque mihi quadam die narrauit, dicens: Theodorici regis temporibus pater soceri mei in Sicilia exactionem canonis egerat, atque iam ad Italiam redibat. Cuius nauis appulsa est ad insulã, quæ Liparis appellatur. Et quia illic vir quidam solitarius magnæ virtutis habitabat,

tabat, dum nautę nauis armamenta repararent, visum est prædicto patri soceri mei ad eundem virum Dei pergere, seq; eius orationibus commendare. Quos vir Domini eum vidisset eis inter alia colloquens, dixit. Scitis, quia Rex Theodoricus mortuus est? Cui illi protinus responderunt. Absit, nos eum viuentem dimisimus, & nihil tale nos de eo nunc vsque perlatum est. Quibus Dei famulus addidit, dicens: Etiā mortuus est: Nam hesterno die hora nona inter Ioannem Papam & Symmachum Patritium discinctus, atque discalceatus, & vinctis manibus deductus, in hanc vicinam Vulcani ollam iactatus est. Quod illi audientes solicite conscripserunt diem, atq; in Italiam reuersi, eo die Theodoricum regem inuenerunt fuisse mortuum, quo de eius exitu atque supplicio Dei famulo fuerat ostēsum. Et quia Ioannē Papam affligendo in custodia occidit, Symmachum quoque Patricium ferro trucidauit, ab illis iustè in ignem missus apparuit, quos in hac vita iniustè iudicauit.

De VValtero de Mere, qui vidit Archiepiscopum N. deferri ad montem Heclam, cuius visionis occasione ipse postmodum religiosissimam duxit vitam.

CAP. XIII.

VVALTERVS de Mere, vir nobilis, satelles Caroli V. Imper. cùm aliquando nauigaret ad partes Boreales Islandiam versus secundo vento, vidit nauim ex aduerso ferri, itidem secundo vento, atque in puppi illius quoddam monstrum instar hominis nigerrimi, tan-

quam nauarcham constitutũ. Cumq; nauta huius VValteri pro more acclamaret, quid mercium veherent, & quorsum tenderent, respondit dæmon alterius nauis detector, Nos vehimus Archiepiscopum N. nominando ciuitatem, in qua fuerat Archiepiscopus, & tēdimus ad mōtem Heclam. Quo audito VValterus iste, totus contremuit, & vitæ suæ rationes subducere incipiens, cùm primùm Leidam Hollādiæ reuersus est, amplexus est institutum D. Francisci, ibidem sub patre VVilhelmo Delphensi professus, (qui hæc domi meæ in plena mensa multis honestissimis viris assidētibus exactè narrauit) & postmodum Dordraci sepultus est.

Laurentius Surius in Chronicis sub annum 1537. adducēs Trogum lib. 4. & Strabonem. De *Aethnæ montis & Heclæ terribilibus incendijs.*

CAP. XIV.

ANNO 1537. mense Aprili Æthna mons Siciliæ, materia plenus sulphurea, quam humida gignunt nutrimentá, ingentē ignis massam euomuit, quæ non repentino, sed passim decidens, colles, nemora, saxa rupes, pagosque duos, (nam multos ille mons agros complectitur) flammis vastauit. Eius montis ignis sulphureus interdiu obscurum & subnigrum, noctibus verò prorsus horrendum se spectantibus ostendit. Feruntur in somno vertice mirabiles esse mutationes, interdum erumpente igneo flumine, aliquando vel flamma, vel obscuro fumo. Id verò summam habet admirationē,

quòd

quòd illius ignis calor neque frigus depellere, neque vllo frigore temperari poteſt. Veriſimile eſt, quicquid dicant Philoſophi, iis in locis quædam eſſe Tartari oſtia, aut loca puniendis animabus deſtinata: quemadmodum etiam in Iſlandia inſula, quæ in Oceano ſita, æſtiuo ſolſtitio noctem nullam, brumali nullum diem habet, mons eſt Occidentem verſus, Hecla dictus, à quo non longè abſunt fodinæ, ſulphuris, quod inde copioſiſſimè plenis nauibus euehitur. Mons ille cùm furit, haud ſecùs atq; horrenda tonitrua inſonat, proijcit indigentia ſaxa, ſulphur euomit, cineribus egeſtis terram circumcirca tam longè operit, vt ad viceſimum lapidem vel milliare coli non poſſit. Sunt ibi multæ voragines, ita cineribus opertæ, vt vix euitari poſſint ab illis, qui vt eius incendij naturam explorent, propius montem accedunt, è quibus plerique viui à voraginibus abſorbentur. Emergit illic ignis quidam, qui aquam abſumit, ſtuppam non abſumit. Viſuntur illic mortuorum ſpiritus, qui in nota ſpecie offerunt ſe familiaribus colloquijs hominum, idque adeò, vt adhuc viuere putêtur ab illis, qui eos neſciunt vel ſubmerſione, vel alia violentia morte perijſſe. (Nam tales præcipuè apparent.) Cum autem orant eos amici vel noti, vt domum redeant, dicunt cùm ingenti gemitu ſe petere montem Heclam, ilicoque diſparent. Voluit autem omnipotens Deus eiuſmodi in terris exſtare loca terribilia, vt cæteris norint mortales, quæ pœnæ maneât impios poſt hanc

vitam, & sic discant timere Deum, vt possint æternos ignes euadere.

Petrus de Palude in Thesauro homiliarum, & Ioannes Nauclerus Chronograph. volum. 2. gener. 33. 34. Petrus Canisius lib. 5. cap. 20. operis Mariani, Fulgosius lib. 9. cap. 12. Conrad. Lycost. li. 12. Theatri, & quidā alij, de Vdone Archiepiscopo Magdenburgensi, qui patrocinante D. Virgine Maria obtinens scientiæ donum & Archiepiscopatum, monitisque D. Virginis resistens, & in Archiepiscopatu flagitiosè viuens, seuerè punitur.

CAP. XV.

ANNO Domini nongentesimo, quadragesimo, apud Parthenopolim, id est, Magdeburg in Saxonia, contigit factum terribile nimis inauditum à sæculis. Quod factum sic stylo veraci referam, vt omnibus innotescat, quantum malum sit in statu prælationis turpiter viuere & patrimonium Christi, res scilicet Ecclesiæ iniustè distrahere, & scandalorum fœtoribus subditos corrumpere, & moniales Deo dicatas ausu temerario violare. In prædicta igitur vrbe erat scholaris quidam nomine Vdo, qui liberalibus studijs insudabat, qui cùm esset inertis ingenij, & nihil omninò proficere poterat, quantumcunque etiam magistri verberibus torquebatur. Quadam vice post enormes plagas scholas exiens, Ecclesiam maiorem ad honorem sancti Mauritij & sociorum eius magnificè fabricatam introiuit, ibique cum ingenti deuotione se prosternens, & Reginæ cæli clementiam, & beati Mauritij patrocinium pro illuminatione ingenij sui implorauit. Ac sic

in

in precibus positus obdormiuit. Cui protinus mater misericordiæ apparens, dixit: Audiui orationem tuam, & vidi afflictionem tuam. Et ecce non solùm sciẽtiæ mũnus tibi tribuo, immò etiam post mortem Archiepiscopi, qui nũc præest, Ecclesiam principis mei Mauritij tuæ fidelitati commẽdo, quam si bene rexeris, præmium magnum cõsequêris: & si malè, in anima & corpore morieris. His dictis Virgo disparuit, & iuuenis scholas more solito repetiuit. Cũque ad loquendum aperuisset os, cœpit omnes disputando concludere, & in omnis scientia peritissimus apparere. Stupebant autem omnes, qui eum audiebant, dicentes: Vnde huic tãta est inspirata scientia; Nonne iste Vdo, qui heri mactabatur vt bestia, & ecce hodie probatur Philosopus? post biennium Archiepiscopus Magdeburg. moritur, & Vdo à cunctis electus Archiepiscopus efficitur. Confirmatus ergo & pallio decoratus aliquantulum diu bene vixit. Et quia honores mutant mores, cœpit processu temporis consilium matris Dei negligere, & propriæ salutis immemor esse, & voluptatibus deseruire: Et dilapidare Ecclesiæ facultates, & non solum sęculares fœminas, sed etiam velatas violare. Insuper quod deterius est, ad omnium flagitiorum genera habenas laxare. Sic facta est eius vita omnibus odiosa, omnibus detestanda. Pròh pudor, cùm multis annorum curriculis memoratus Episcopus aërem, mundumque totum suis sceleribus corrupisset, & quadam nocte quandam nigrarum monialium Abbatissam de regali cœnobio,

quod nunc Ostirholtz, nunc verò Vallis liliorum dicitur, Cisterciens. secum in lecto haberet, audiuit vocem in hæc verba terribiliter intonantem? Fac finem ludo, quia lusisti satis Vdo. His dictis multum cachinnans, fictitium suspicabatur Et mane facto rursus deliciis inuoluitur, factusque durus quasi lapis ad prodigiosæ vocis comminationem minimè compúgitur. Sequéti etiam nocte vocem similem audiens, sed parui pendens stultus ille, vt antea in sua militia perdurat. Nocte igitur tertia apud Abbatissam præfatam cubans, cùm nephãdum opus libidinosæ commotionis excreuisset, vox sæpè dicta cum ingenti fragore intonuit dicens; Fac finem ludo, qui lusisti satis Vdo. Hac ergo voce tertio audita, stupefactus aliquantulum ingemuit, sed non resipuit, verũtamẽ iam damnationi proximus miser ille coruinum quidem sæpè cecinit, sed nequaquã ad pœnitẽtiam lauacrum properauit. Mira dicturus sum, vera tamen, quæ si Saxones apud quos gesta sunt, reticere vellent, lapides clamarent, sicut sequentia manifestant. Post menses igitur tres canonicus quidam Ecclesiæ Magdeburgensis. Fridericus nomine, vir etiam multum venerabilis, & magnæ sanctitatis, quadam nocte in choro sancti Mauritij existens, & orationi feruentius instans, Deum pro sancta vniuersi Ecclesia precabatur, maximè & attentè pro sua, scilicet Metropolitana, & vt conditor omnium, iustus iudex citius morbidum caput, Vdonem scilicet Episcopum, per interitum de medio, aut certe in melius commutaret: verba pondus

dus habuerunt. Et ecce secuta est protinus visio nimis horribilis, & cunctis mortalibus metuenda, maximè tamen rectoribus Ecclesię, qui gregem Dominicum commissum præcedunt, & malis exemplis inficientes præcipitant sæpius infernum. Vidit ergo, & ecce ventus validus omnes Ecclesiæ lampades pariter exstinxit; quapropter timore nimio correptus, loco adhęsit, steterunt comæ, vox est faucibus interclusa. Tunc venerunt duo iuuenes, duos cereos gestantes, & ad altare procedentes, hinc inde iuxta cornua constiterunt, ac totam illam aulam lumine replent. Post quos ingressi sunt alij duo, quorum vnus tapecia ante altare decę̃ter strauit: alter verò duas aureas cathedras collocauit. Post istos alter quidam solus venit pugil, strenuus incedebat euaginatum tenens gladium, & stans in loco Ecclesiæ valenter clamabat: Omnes sancti quorum reliquiæ hic habentur: Surgite & venite ad iudicium Dei. Hic dictis apparuit maxima, & præfulgida multitudo vtriusque sexus. Alij militari habitu adornati; alij pontificalibus infulis insigniti, & hi omnes chorum intrauerunt. Tunc etiam apparuerunt duodecim viri religiosis, in quorum medio gradiebatur Sole splendidior regio diademate & sceptro adornatus. Apostoli verò erant & Dominus Iesus Christus cæli & terrę: Rex quem mox vt omnes viderant deuotissimè adorauerunt, & supra cathedram sedere fecerunt. Adfuit præterea Regina cęlorum Luna & stellis clarior, quàm clarissima turba virginum sequebatur. Sancti verò omnes Dei matrẽ

venerantes geniculanter susceperunt. Cui Christus mox occurrens & manum eius apprehendens iuxta se venerabiliter collocauit. Et ecce postremò apparuit sanctus Mauritius dux gloriosus cum sua legione sex millibus, sexcentis sexaginta sex, qui se vnanimiter prosternentes adorauerunt, dicentes: AEquissime iudex, & conditor sæculorum, da iudicium: his dictis surgentes steterunt reuerenter præstolantes. Quibus Dominus dixit: Scio quid quæritis: & adiecit Vdonem Episcopum. Continuò quidam de adstantibus abierunt, & miserrimum Vdonem de latere Abbatissæ trahentes miserabiliter adduxerunt. Quem sanctus Mauritius seuerius intuens, dixit: Domine mi, iudica. Ecce iste Vdo non Episcopus, sed lupus: non pastor, sed raptor, necator, & deuorator gregis tui. Iste etiam est, cui Domina nostra mater tua scientiam donauit, cui hanc Ecclesiam ad honorem nominis tui, Sanctorumque tuorum cõmendauit, prædicens ei si bene regeret, vitam perennem haberet: sin autem malè, morte in corpore & anima moreretur. Iste insuper est, qui semel admonitus ac iterũ, ac tertio se corrigere noluit. Et non solùm hanc Ecclesiam, sed etiam se, & omnia sibi commissa prophanando ad nihilum redegit, imò sponsas tuas semper & vbique turpiter & temere violauit. His auditis Dominus præsidens iudicio, sanctoque respiciens, dixit: Quid vobis videtur de isto? Pugil autem supradictus voce magna clamauit, dicens: Reus est mortis. Iudex verò & omnes sancti qui aderant, in hanc sententiam conuene-

venerunt,& quale genus mortis ille impius deberet ſuſtinere, tractauerunt. Tunc iudex ait: Caput meruit amittere, qui ſine capite tempus conſumendo ſordibus computruit. Quo dicto pugil confeſtim Vdoni præcepit, vt ceruicem tenderet. Quod cum Vdo feciſſet & pugil gladium ad ictum eleuaſſet, quidam ex eis clamauit, dicens: Contine manum tuam, donec ab eo reliquiæ auferantur. Tunc quidam cum calice adfuit coram Vdone ſtans, donec pugil miſerrimi hominis collũ cum pugno valido percuſſiſſet. Et ecce poſt quemlibet ictum & pulſum hoſtia polluta per os Epiſcopi exiens, in calicem corruit. Quas omnes ille reuerenter ſuſcipiens diligentiſſimè lauit, & ſuper altare in calicem ponens cum ſua turba decenter inclinauit, abijt, & receſſit. Poſt hoc miſerabilem Vdonem pugil ſæpedictus aggrediens decollauit. Sicq; tota illa congregatio ſanctorum diſparuit. Canonicus autẽ ſupradictus Iuſtus, qui hoc vidit, non in ſomnis ſed apertis oculis, ſtupens & tremens, & lumen in crypta reperiens, omnes Eccleſiæ lampades pariter reaccendit. Cumq; adhuc de facto dubius & anxius ſecum miraretur, tandem reaſſumpta audacia ad locũ iudicij paululum proceſſit, vidit calicem cum hoſtijs in altari, & caput à trunco longius proiectũ, nec non pauimentũ ſanguine madefactũ. Cumq; quantũ poterat exclamaret & diceret, O triſte ſpectaculum, ô grande miraculum, ô tremẽdum iudicium, ô quam horrẽdum eſt incidere in manus Dei viuentis. Nam quos diu vt conuertantur tolerat, nõ conuerſos durius dã-

nat,

tibi & omnibus nostris fidelibus, pro meritis vestris reddere talionem. Cumque Vdo obmutescere, sathan assistentibus: ait. Fatigatus est ille noster dilectus huc veniendo: & ideò placet vt consoletur: date ergo ei manducare. Ille autem renuente, & caput auertente, crudeles ministri eius busones, & serpentes violenter impresserunt, & liquorem sulphureum postmodum infuderunt. Adhuc illo non loquente, sathan præcepit dicens: Ad balneum deducatur, & post horam ilicò reducatur. Et ecce non procul erat puteus cooperculum habens. Quo ablato flamma vorax vsque ad cælum erumpebat, quæ non solum arbores & montes & lapides, immò etiam aquam iuxta manantem velut stipulam consumebat. In quem infelicem illam Vdonis animam præcipitauerunt, & postmodum extrahentes in modum ferri candentis totam igneam suo principi detulerunt. Qui subridens; Nonne, inquit, balneum suaui habuisti ô princeps? Tunc Vdo damnatum se omninò videns, cœpit blasphemare, & dicere; Maledictus satan tu, & omnis familia tua, & omne imperium tuũ. Maledictus Deus, qui me creauit, maledicta terra, quę me portauit, maledicti parentes, qui me genuerunt, & maledicta omnis creatura tua in cælo & in terra. Tũc omnes dæmones vnà cum principe de suo cœperunt manibus plaudere & dicere; Verè dignus est iste manere nobiscum, quia peroptimè scit officium nostrum. Mittatur igitur nunc ad principalem scholam damnatorum, vt videat, audiat, sentiat, & discat amplius indéque non exeat

in sæ-

in sæcula sæculorum. Vix verba finierat, & voce vnanimiter in odiosam illam creaturam irreuerunt, eamq; impetuosè in tartareum illud barathrum iactando immerserunt, ac si cælum & terra & omnes montes mundi huius ad inuicem quaterentur. Capellanus autem prædictus hæc omnia in somnis videns & audiens, timuit vehementer. Tunc princeps tenebrarum eum ostendens, dixit? Videte ne fugiat clericus ille, qui nos adspicit, quia semper adstitit malorum suorum cooperator, conscius & defensor: ergo sicut fuit fautor culpæ, sic sit particeps & vindictæ. Ideoque ad illum puteum ad Dominum suum demergatur. Quo dicto, cum dæmones eum rapere vellent, & ipse effugere conaretur, repentè à somno exsiliens euigilauit, sicq; equus territus tam diu hinc inde saliebat & cursitabat miserum trahens hominem, donec à sua iunctura eius brachium penitus soluebatur, difficulter tamen equum adscendens, Parthenopolim venit, & mox vt dominum suum mortuum esse cognouit, visionem visioni, terrorem terrori, prodigium prodigio cumulauit, & omnia quæ in via sibi acciderant, quæque viderat & audierat, patefecit, ostendens à sua compage brachium auulsum, & repentinam caniciem in argumentum veritatis. Ciues igitur videntes & audientes hoc horribile & insolitum Dei iudicium vehementer timuerunt, & cadauer ignobile procul ab vrbe in paludem iactauerunt. Quod bestiæ infernales cum plausibus & canticis, id est, cantibus laudis protinus exceperunt, & huc illucque trahendo morsi-

morsibus discerpserunt, & ruricolas iuxta habitantes varijs terroribus multoties affecerūt. Tandem consilio inito glebā illam maledictam de palude extrahentes combusserunt, & pulueres & cineres in Albim proiecerunt. Mira res, tunc omnes, vt fertur, pisces suum gurgitem relinquentes, Oceanum adierunt, donec litanijs & ieiunijs placato Domino, post decennium vix tandem redierunt. Huius horrendi prodigij memoria iugiter prę oculis super pauimentum marmoreum candidum & politum in decollatione Vdonis cruor est, qui tam indelibiliter adhæret pauimento, vt de essentia marmoris esse quodammodo videatur, super locum illum, vbi decollatio facta est, semper tapetia iacent. Et super electos episcopos Te Deum laudamus canitur: & iuxta morem collocantur, ibi ad orationem prosternendo, vt videntes sibi caueant, ne fortè pereant sicut ille. A Domino verè factum est istud ad terrorem Episcoporū illius Ecclesiæ & omnium inutilium prælatorum, vt audientes contremiscant læsæ maiestatis terribile iudicium & seuerissimam vltionem.

Eutropius lib. 17. rerum Roman. & Ioan. Zonaras tom. 3. Annalium in Mauritio. Nicephorus Calistus libro 18. cap. 4. histor. Ecclesiast. De admirabili visione Imper. Mauritij, qui ob excessus suos rogauit Deum, vt hic potius quàm in futuro reciperet, deque eius supplicijs.

CAP. XVI.

MAuritius Imperat. cùm varijs excessibus DEVM grauiter offendisset, vir quidam mona-

monachico habitu circumamictus, & in religione clarus, spata denudata à futuro vsque ad æneam gladiatoris statuam discurrens imperatorem omnibus in occisione gladij moriturum prædixit. Similiter & Herodianus Mauricio manifestè, quæ sibi fuerant ventura, prædixit. Imperatore verò noctu discalceato litaniã cum tota vrbe agente, & transeunte ad Carpiana loca, tumultuantes quidem ex multitudine contra Imperatorem lapidibus iaceunt, ita vt vix Imperator cum Theodosio suo saluaretur, & orationes compleret apud Blacernas. Anno verò imperij sui vicesimo, Mauricius in se reuersus, & sciens quod nihil Deum lateat, sed omnibus secundum opera ipsorum, & recogitãs excessum, quem in captiuitate perpetrauerat, non redimes eam, expedire iudicauit in hac vita se recipere pro peccato, & non in futura: & factas preces in scriptis trãsmisit ad omnes patriarchales sedes & ad omnes ciuitates sibi subiectas, & ad monasteria quæ sunt in eremo, & in Hierosolymis: & ad lauras pecunias, & cereos, & incensa vt orarent pro se quod hic reciperet, & non in futuro sæculo. Scandalizabatur autem, & in Philippicum generum suum, quod in philiteram nominaretur; Porrò Philippicus diuersè iurabat Imperatori, quod purus esset in seruitio eius, & apud se nullum dolum haberet. Cumque Mauricius supplicaret Deo misericordiam præstanti animæ suæ quadam nocte dormiens in visu, ante æneam palatij portam imagini saluatoris se vidit assistere, & copiosum populum pariter assistentem.

Tunc

Tunc facta est vox ex charactere magni Dei, & Saluatoris nostri Iesu Christi, dicens: Date Mauricium. Et tenentes eum iudiciorum ministri, exhibuerunt ante purpureum vmbilicum, qui illic erat, & ait ad eum propria voce: Vbi vis, reddam tibi, hîc, an in futuro sæculo? Quo audito, ille respondit? Amator hominum Domine & iudex iuste, hîc potius, & non in sæculo. Et iussit diuina vox tradi Mauricium & Constantiam vxorem eius, & omnem cognationem domus ipsius, Phocæ militi. Expergefactus ergo Mauricius, vocatum eum, qui coram se dormiebat, misit ad Philippicum generum suum, vt celeriter eum duceret ad se. Cumque illum adiisset, vocauit eum. Qui consurgens aduocata vxore sua Cordia, osculatus est, dicens? Salue: iam non me videbis. Quæ exclamauit cum fletu, magna voce ad paracœmumenum, dicens: Adiuro te per Deum, quæ est hæc causa, ob quam quærit te hac hora. At ille iurauit se ignorare, quia repente de somno exsurgens Imperator misit ad me. Philippicus ergo quæsiuit corpus Christi percipere, & sic ad imperatorem properare. Vxor autem iacebat in terra se volutans & plorans, & Deum exorans. Ingressus verò Philippicus cubiculum regium, proiecit se ad pedes Imperatoris. Imperator autem dicit ei? Ignosce mihi propter Dominum, quia peccaui tibi. Nam vsque nunc scandalizabar in te. Et iubens exire paracœmumenum surrexit, & cecidit ad pedes Philippici dicens: Ignosce mihi, quia modò certissimè scio, quia nihil peccaueris in me. Sed dic mi hi, scis aliquem inter

agmina nostra Phocam militem. At verò Philippicus recogitans, dicit ei : Vnum agnosco, qui ante modicum tempus procurator ab exercitu destinatus, contradicebat imperio tuo. Ast Imperator ait: Cuius est qualitatis? Qui ait: Iuuenis & temerarius, sed tamen timidus. Tunc Mauritius: Si timidus, inquit, profectò & homicida. Et referebat Philippico somnij reuelationem. Porrò nocte illa visa est stella in cælo, quæ dicitur cometa. In crastino autem venit magistratus, qui missus fuerat ad sanctos eremi patres, ferens responsa ab eis huiusmodi: Deus recepta pœnitentia tua, saluabit animam tuam, & cum sanctis cum tota domo tua te constituet. Ab imperio verò cum ignominia & discrimine discedes. His auditis Mauritius, glorificauit magnificè Deum. Paulò post verò exorta seditionis causa Phocas Imperator creatur, qui in necem Mauritij commotus, missis militibus duxit eum Chalcedonem ad Eutropium portum, & primò quidem cruciauit eum in ædibus filiorum: post Imperatorem punit. Nam quinque filij eius mares coram visibus illius præocciderunt. Verum Mauritius patienter infelicitatem sustinens, Deum in omnibus inuocabat, & crebrò pronuntiauit, dicens: Iustus es Domine, & rectum iudicium tuum. Ait itaque mors filiorum epitaphium patris, præostendens virtutem in mole calamitatis. Cumque nutrix vnum ex Imperatoris pueris furata fuisset, suumque pro eo interemptioni obtulisset, Mauricius non annuit, sed suum requisiuit. Aiunt itaque quidam, quod eo

occi-

occiso lac cum cruore fluxerit, ita vt omnes insipientes dirè lamentarentur. Sic ergo Imperator naturæ legibus etiam celsior iactus vitam commutat.

D. Gregorius Magnus lib. 4. Dialogorum, cap. 36. De Stephano quodam per errorem è corpore educto, ac posteà in illud reuerso, deque illius atque alterius cuiusdam militis admirabili visione.

CAP. XVII.

ILlustris vir Stephanus, quem bene nosti, de semetipso mihi narrare consueuerat: quia in Constantinopolitana vrbe pro quadam causa demoratus molestia corporis superueniente defunctus est. Cumque medicus atque pigmentarius ad aperiendum eum, atque condiendum esset quæsitus, & die eodem minimè inuētus, subsequente nocte corpus iacuit inhumatum. Qui dictus ad inferni loca, vidit multa, quæ prius audita non credidit. Sed cùm præsidenti illic iudici præsentatus fuisset, ab eo receptus non est, ita vt diceret: Non hunc adduci, seb Stephanum ferrarium iussi. Qui statim reductus in corpore est, & Stephanus ferrarius, qui iuxta eum habitabat, eadem hora defūctus est. Sicque probatum est, vera fuisse verba, quæ audierat, dum hæc effectus mortis Stephani demonstrauit. Ante trienhium quoque in hac pestilentia, quæ hanc vrbem clade vehementissima depopulauit, in qua etiam corporali visu sagittæ cælitus venire, & singulos quosque ferire videbantur, sicut nosti, Stephanus idem defunctus est. Quidam verò miles in hac eadem

vrbe nostra percussus, ad extrema peruenit. Qui eductus è corpore exanimis iacuit, sed citius rediit, & quæ cum eo fuerant gesta, narrauit. Aiebat enim, sicut tunc res eadem etiã multis innotuit, quia pons erat sub quo niger atque caliginosus fœtoris intollerabilis nebulam exhalans fluuius decurrebat. Transacto autem ponte amœna erant prata atque virentia, odoriferis herbarum floribus exornata, in quibus albatorum hominum conuenticula esse videbantur. Tantusque in eodem loco odor suauitatis inerat, vt ipsa suauitatis fragrantia illic deambulantes, habitantesque satiaret. Ibi mansiones erant diuersorum singulæ magnitudine lucis plenæ. Ibi quædam miræ potentiæ ædificabatur domus, quæ aureis videbatur laterculis construi, sed cuius esset, non potuit agnosci. Erant verò super ripam prædicti fluminis nonnulla habitacula, sed alia exsurgentis fœtoris nebula tangebat, alia autem exsurgens fœtor è flumine minimè tangebat. Hæc verò erat in prædicto ponte probatio, vt quisquis per eum vellet iniustorum transire, in tenebrosum fœtentemque fluuium laberetur. Iusti verè, quibus culpa non obsisteret, securo per eum gressu ac libero ad loca amœna peruenirent. Ibi se etiam Petrum Ecclesiasticæ familiæ maiorem, qui ante quadriennium est defunctus, deorsum positum in locis teterrimis magno ferri pondere religatum ac depressum vidisse confessus est. Qui dum requireret cur ita esset, ea se dixit audisse, quæ nos, qui eum in hac Ecclesiastica domo nouimus, scientes eius acta recolimus

limus. Dictum namque est: Hæc idcirco patitur: quia si quid ei pro facienda vltione videbatur, ad inferendas plagas plus ex crudelitatis desiderio, quàm obedientiæ seruiebat. Quod sic fuisse, nullus, qui illum nouit, ignorat. Ibi se etiam quendam peregrinum presbyterum vidisse fatebatur, qui ad prædictum pontem veniens tanta per eum authoritate transijt, quanta & hîc synceritate vixit. In eodem quoque ponte, hunc, quem prædiximus, Stephanum se recognouisse testatus est, qui dum transire voluisset, eius pes lapsus est, & ex medio corpore iam extra pontem deiectus, à quibusdam teterrimis viris ex flumine surgentibus, per coxam deorsum, atque à quibusdam albatis & speciosissimis viris cœpit per brachia sursum trahi. Cumque hinc luctamen esset, vt hunc boni spiritus sursum mali deorsum traherent, ipse, qui hæc videbat, ad corpus reuersus est, & quid de eo plenius gestum sit minimè cognouit. Qua in re de eiusdem Stephani vita datur intelligi: quia in eo mala carnis cum eleemosynarum operatione certabant. Qui enim per coxas deorsum, per brachia trahebatur sursum: patet nimirum, quia & eleemosynas amauerat, & carnis vitijs perfectè non resisterat, quæ eum deorsum trahebant. Sed in illo occulto arbitri examine quid in eo vicerit, & nos, & eum, qui vidit, & reuocatus est, latet. Constat tamen, quia idem Stephanus postquam, sicut superius narraui, & inferna loca vidit, & ad corpus redijt, perfectè vitam minimè correxit, post multos annos de corpore adhuc in certamine vi-

tę & mortis exijt. Qua de re colligitur, quia ipsa quoque inferni supplicia cùm demonstrantur, alijs hoc ad adiutorium alijs verò ad testimonium fiat: vt isti videant mala, quæ caueant, illi verò amplius puniantur, quoniam inferni supplicia nec visa & cognita vitare voluerunt.

D. Augustinus epist. 100. ad Euodium. De quodam Gennadio dubitante aliquando, an aliqua esset vita post mortem, qui admirabili in somnis visione hoc errore liberatus est.

CAP. XVIII.

NArrabo vnum aliquid breuiter vnde cogites: Frater noster Gennadius, notissimus ferè omnibus, nobisque charissimus medicus qui nunc apud Carthaginem degit, & Romæ, suæ artis exercitatione præpolluit, vt hominem religiosum nosti, atque erga pauperum curam impigra misericordia facillimoque animo benignissimum, dubitabat tamen aliquãdo, vt modò nobis retulit, cùm adhuc esset adolescens, & in his eleemosynis feruentissimus, vtrum esset vlla vita post mortem Huius igitur mentem & opera misericordiæ quoniam Deus nullo modo desereret, apparuit illi in sõnis conspicuus iuuenis & dignus intendi, eique dixit: Sequere me? quem dum sequeretur, venit ad quandam ciuitatem, vbi audire cœpit à dextera parte sonos suauissimæ cantilenæ, vltra solitam notamque suauitatem. Tunc intento quidnam esset, ait, hymnos esse beatorum atq; sanctorum. Sinistra autem parte quid se vidisse re-

se retulit, non satis memini. Euigilauit, & somnium fugit, tantùmq; de illo, quantum de somnio cogitauit: alia verò nocte, ecce idem ipse iuuenis eidem rursus apparuit, atque ab illo vtrum cognosceretur, interrogauit: respondit iste, quòd eum bene planeq; cognosceret. Tunc ille quæsiuit, vbi se nosset. Nec memoriæ defuit, quòd iste identidem responderet, totumquè visum illud hymnosquè sanctorum, ad quos audiendos eo duce venerat, qua recentissimos recordabatur facilitate narrauit. Hic ille percontatus est, vtrumnam id quod narrauerat, in somnis vidisset, an vigilans? Respondit: in somnis. At ille: Bene, inquit, recolis: verum est, in somnis illa vidisti, sed etiam nunc, in somnis te videre scias. Hæc cùm audisset iste, ita esse credidit, atque id responsione firmauit. Tunc qui hominem docebat, adiecit, & ait: Vbi est modò corpus tuum? Ille respondit in cubiculo meo. Scisne, inquit ille, eodem corpusculo nunc illigatos esse, & clausos, & otiosos oculos tuos, nihilquè illis oculis te videre? Respondit: Scio. Tunc ille: Qui sunt ergo, inquit, oculi, quibus me vides? Ad hoc iste non inueniens quid responderet, obticuit. Cui hæsitanti ille quod his interrogationibus docere moliebatur, aperuit: & continuò, Sicut, inquit, oculi illi carnis tuæ, vtique in dormiente atque in lectulo iacente nunc vacant, nec aliquid operantur, & tamen sunt isti, quibus me intueris, & ista vteris visione: ita vt cùm defunctus fueris nihil agentibus oculis carnis tuæ vita tibi inerit, qua viuas, sensusque quo sentias. Caue iam deinceps

ne dubites vitam manere post mortem. Ita sibi homo fidelis, ablatam dicit huius rei dubitationem. Quo docente? nisi prouidentia & misericordia Dei.

Rupertus Abbas Tuitiensis li. 8. de diuinis officiis ca. 4. De miraculo, quo fides resurrectionis probata est cōtra quendam de ea dubitante, & contra hæreticos circa annum Domini 1111. grassantes ac dicentes: Quomodo corpus Dominicum post resurrectionem verum fuerit, quod clausis ad discipulos ianuis introiuit.

CAP. XIX.

HOc sancto paschæ sabbatho, quo cereo (de cuius quoque præconijs superius aliqua diximus) annus ab Incarnatione Domini millesimus centesimus vndecimus inscriptus est, in Ecclesia S. Laurentij ad procedentes eiusdem diei matutinos, extinctis de more cunctis luminaribus, dum eorum vltimum exstingueretur, & ad canticum Euangelij hæc antiphona à Domino Abbate Berengero imponeretur, Mulieres sedentes ad monumentum, ecce repentè ante pedes fratris cuiusdam nostri proiectum cecidit ipsius, quo firmiter substrictus erat, cingulum. Ille solutum esse, & sic cecidisse suspicatus, quod tamen mirum fuisset, quia cùm delapsum fuerat, neque circum crura pedesque descenderat, sed ante pedes quasi proiectum (vt dictum est) exsilierat: inclinauit se, vt tollēs illud, rursum sese accingeret. Cumque manus iniecisset, vt illud sibimet circumdaret, nodum, vt erat fortiter adstrictus, non cedere sibi, vltra quàm dici potest admiratus

est.

est. Intendenti & secum cum stupore magno reputanti, quidnam hoc sibi vellet, ecce vox facta est, & sibilum tanquam auræ tenuis audiuit, dicentem sibi: Sic potuit clauso Christus prodire sepulchro. Si quidem hæc, vt ipse referens testatus est, admiratio mentem eius persæpè subibat, quomodo verum Domini corpus, vnde ipse nullatenus dubitabat, clauso resurgere monumento, clausis potuit ianuis ingredi ad discipulos. Similem historiam narrat D. August. libro 22. capite 8. de ciuitate Dei, de Petronia fœmina clarissima, quæ cum diuturno languore detenta esset, adeò ad medicorum adiutoria cuncta defecissent, apud memoriam S. Stephani mirabiliter curata est. Deficiente itaque medicorum ope, persuadebatur à Iudæo quodam, vt annulum capillitio cingulo insereret, quo sub omni veste ad nuda corporis cingeretur: qui annulus haberet sub gemma lapidem inuentum in renibus bouis. Hoc alligato quasi remedio, ad sancti martyris limina veniebat. Sed profecta à Carthagine, cùm in confinio fluminis Bagradæ in sua possessione mansisset, surgens vt iter perageret, ante pedes suos illum iacentem annulum vidit, & capillitiam zonam, qua fuerat alligatus, mirata tentauit. Quam cùm omnino suis nodis firmissimis, sicut fuerat, comperisset adstrictam, crepuisse atque exilijsse annulum suspicata est; qui etiam ipse cùm integerrimus fuisset inuentus, futuræ salutis quodammodo pignus de tanto miraculo se accepisse præsumpsit, atque illud vinculum soluens, simul cum eodem annulo proie-

cit in flumen. Non credant hoc, qui etiam Dominum Iesum per integra Virginalia matris enixum, & ad discipulos ostijs clausis ingressum fuisse non credunt.

D. Augustinus lib. de cura pro mortuis gerenda, cap. 11. Pater defunctus anxio filio apparet in somnis, & de Chirographo certiorem reddit.

CAP. XX.

PRo certo, cùm Mediolani essemus, audiuimus, quòd cùm debitum repeteretur à quodam, defuncti patris cautione prolata, quod filio nesciente à patre iam fuerat persolutum contristari homo grauissimè cœpit atque mirari, quòd ei pater moriens non dixerit quid deberet, cùm fecisset etiam testamentum. Tunc nimis anxio apparuit idem pater eius in somnis, & vbi esset recautum, quo illa cautio vacuata fuerat, indicauit, Quo inuento iuuenis atque monstrato, non solùm falsi debiti calumniam propulsauit, sed etiam paternum recepit chirographum, quod pater non receperat, quando persoluta est pecunia.

D. Augustinus, ibidem: Augustinus adhuc viuens, Eulogio rhetori de loco Ciceronis obscuro solicito, in somnis apparet, exponens illi quod non intelligebat.

CAP. XXI.

NObis apud Mediolanum constitutis, Carthaginis rhetor Eulogius, qui meus in eadem arte discipulus fuit, sicut mihi ipse posteaquam in Africam remeauimus, retulit, cùm rhetoricos Ciceronis libros discipulis suis traderet, recensens lectionem, quam postri-

die

die fuerat traditurus, quendam locum offendit obscurum. Quo non intellecto, vix potuit dormire sollicitus. Qua nocte somnianti ego illi quod non intelligebat, exposui: imò non ego, sed imago mea nesciente me, & tam longè trãs mare aliquid aliud, siue agente, siue somniante, & nihil de illius curis omninò curante.

Ludouicus Granatensis concione 1. de S. Dominico, F. Romanus Theologus Dominicanus apparuit D. Thomæ Aquinati, & ad quæstiones quasdam illius respondet, atque, vt in sua vocatione perseueret, hortatur.

CAP. XXII.

ORanti quodam tempore S. Thomæ Neapoli in templo Dominicanorum apparuit Frater Romanus S. Theologiæ doctor, quem ille sibi Parisijs in prælectionibus reliquerat successorem: qui non ita pridem obierat, D. Thoma ignorante. Vt ergo vidit illum iuxta se stantem, Gratulor, inquit, te huc aduenisse: sed quando, oro, venisti? Respondit ille: Ego iam excessi è corpore? permissum autem mihi est pro tuo merito tibi apparere. Territus eo responso nonnihil sanctus vir, cùm se collegisset, ait: Adiuro te per Dominum, vt indices mihi, num placeant Deo opera mea. Respondit Romanus? Perseuera in hoc statu, nec dubites grata esse Deo quæ facis. Et Thomas: Tecum verò, inquit, vt agitur? Respondit: Ego vita fruor sempiterna? attamen ob negligentius curatum testamentum à Parisiensi Episcopo mihi traditum pœnas lui in locis purgatorijs ad dies quindecim

decim. Et Thomas: Scis, inquit, crebrò nos in disputationem illam adduxisse quæstionem, an permaneant in animo scientiæ in hac vita acquisitæ, quæso vt eam mihi expedias. Respondit Romanus: Ego Deum intueor, noli hac de re ex me sciscitari. Et Thomas: Vidésne, inquit, Deum sine medio, aut aliqua re interposita? Tum ille Sicut audiuimus ait, sic, videmus in ciuitate? Domini virtutum: moxque disparuit, & S. Thomam magna reliquit consolatione perfusum.

D. Pridericus N. defunctus, Romæ sub crepusculum matutinum apparet D. Eisengreinio in somnis, & locum Salomonis admirabili doctrina exponit.

CAP. XXIII.

CVm anno Domini 1566, agerem Romæ cum viris clariss. D. Martino Eisengreinio, & D. Ioanne Pfistero, Oratoribus Serenissimi Bauariæ Ducis Alberti apud sedem apostolicam, paulò post Paschæ solemnia, D. Martinus Bisengreinius, Orator tunc Bauaricus apud Pium V. Pontif. Max. admirabilem habuit sub ipsum crepusculum matutinum visionem, quam mox vt euigilauit, mihi ad se accersito, atque item D Philippo Dobereinero admirabundus enarrauit. Olim is cum D. Friderico N. tunc adhuc superstite dissertationem habuerat de loco isto Salomonis, (*Sap.* 11.) Omnia in mensura, & numero, & pondere disposuisti. Itaque cùm nuper defunctus esset D. Frider. N. visus est in somnis apparet D. Fisengreinio, eumdemque locum admirabili doctrina ac dexteritate explicare.

Vide-

Videbat quoque D. Eisengreinius iuxta cubile suum pendentem tabulam, in qua omnia generis status & conditionis homines versari agitari-que videbantur, & singuli quidem occupabantur circa res & negotia sua. In margine verò tabulæ infinitæ bilances apparebant pendentes, in quibus omnium & singulorum actiones, studia, & molimina exactissimè ponderabantur. Ac tandem post acutam & absolutissimam istius loci Salomonis explicationem cœpit interrogare Fridericum Eisengreinius, quonam pacto secum ageretur, Saluusne factus esset. Ille verò respondit: Spero. Quo dicto euanuit, quasi desiderans suffragium. D. Eisengreinius mox euigilat. Paulò post exurgens, familiarem suum ad meum cubiculum amandat, vt me vocaret. Ego verò, quia erat dies festus, iam in Vaticanũ ad Ecclesiam S. Petri concesseram. Ille protinus mittit ad D. Philippum Dobereinerum, eique totam rem exponens mandat vt in loco sacratiori, qualia aliquot ista in vrbe ad suffragandũ animabus à summis pontificibus deputata, maximisque indulgentijs cohonestata sunt, sacrificium corporis & sanguinis Domini offerri curet. Ego paulò post ab Ecclesia domum reuersus, euestigio vocor ad D. Eisengreinium, exponit quid viderit, quidque mihi in mandatis dare cupiuisset, quod iam per D. Dobereinerum curasset. Nec verò mirandum, si vir doctissimus, & Catholicæ religionis vindex acerrimus, speratæ beatitudinis dilationem sustinere visus sit, cùm & de S. Seuerino sanctissimo Episcopo in quibusdam historijs legatur, illum ab obitu suo

non

non protinus ad æternæ felicitatis fruitionem admissum; & D. Gregorius Magnus libr. 4. Dialogor. cap. 40. & 41. referat de viro integerrimo Paschasio, qui eius fuit sanctimoniæ, vt ex côtracta vestis eius in feretro, malignus spiritus ab homine obsesso fugatus sit: & tamen ob exigua quædam ab ipso Paschasio viuente non animaduersa, adhuc quædam luenda habebat, donec Germani Episcopi Capuani deprecatione ab ipso Paschasio, in thermis apparente, postulata, liberaretur.

D. Gregorius Episcopus Turonen. lib. 2. cap. 40. miraculorum D. Martini. De Sisulpho, cui D. Martinus apparens, exponit cur infirmitates, & hostium grassationes populum affligant.

CAP. XXVI.

SIsulphus ex Cinomanicis pauperculus, dum in hortellum suum meridie obdormiuisset, nescio quid nequitiæ perpessus sit. E somno autem exsiliens, contractis in volam digitis, cum magno dolore perpessus, rursus soluitur in soporem. Et vidit per visum, & ecce vir stabat ante eum nigris vestibus, cano autem capite. Qui conuersus ait: Quid sic, inquit, in fletibus commoueris? Et ille, Ecce, venerabilis domine, dum parumper obdormiui, cum dolore expergefactus opus manuum mearum perdidi, & nescio quid sceleris commisi. Tunc vir, illi, tanquam discipulus Dominus de cæco nato: Quia neque ille peccauerat, neque parentes eius, sed vt manifestaretur opus Dei in illo ait:

Debili-

Debilitas tua tormentum indicat populi delinquentis. Vade ergo nunc per vicos & castella, & ad ciuitatem vsque pertende, & prædica, vt se omnis homo à rapinis, & vsuris abstineat, nullum opus in solemnitatibus mysticis agat: Ecce enim coram Domino in lachrymis decumbemus, veniam pro populo deprecantes, & adhuc spes est obtinendi, si emendatio sequatur in plebe. Nam hostilitates, & infirmitates, & alia multa mala, quæ perfert populus, indignationem Domini commouent. Et ideò nuntio velociter, vt se emendare studeant, ne crudeliter in scelere suo pereant. Tu verò his peractis, quæ imperaui. Turonum ad basilicam propera, ibique te visitabo, & obtinebis apud Dominum vt sanetis. Cui ille; Dic mihi, quæso domine, quis es, vel quod est nomen tuum? Cui vir; ego sum, inquit, Martinus sacerdos Turonensis. In his sancti verbis pauper surrexit à somno, apprehensoque bacello, iter imperatum aggreditur, & quæ sibi fuerant imperata, populis nuntiauit. Mense autem septimo postquam hæc acta sunt, beatam basilicam adijt, ibique prostratus per triduum, quarta die à sancti virtute visitatus est. Iam enim computruerat in eo caro, vel nerui palmarum, qua de causa detinebatur. Et cùm digiti eius directi fuissent, sanguis ab ijsdem erupit. Sed eis omnibus mendicatis, ore proprio quæ recolimus, enarrauit.

D. Ambrosius Episcop. Mediolan. in vita S. Agnetis virginis & martyris. Quomodo S. Agnes admirabili decore paren-

parentibus ad tumulum eius pernoctantibus, apparuerit; & Constantia regina in visione admonita, sanitatem pristinam miraculosè recuperauerit.

CAP. XXV.

DVm parentes beatæ Agnetis assiduis pernoctationibus vigilarent ad tumulum eius vident in Medio noctis silentio exercitum virginum, quæ omnes auro textis cycladibus inductæ, cum in ingenti lumine præteribant. Inter quas vident beatissimam Agnetem, simili veste fulgentem, & ad dexteram eius agnum niue candidiorem. Hæc itaque cùm viderent parentes eius, & qui simul erant, stuporem mentis incurrunt. Sed beata Agnes rogat sanctas virgines, parumper gradum figere. Et stans parentibus suis dixit; Videte, ne me quasi mortuam lugeatis, sed congaudete mihi & congratulamini, quia cum his omnibus lucidas sedes accepi. Et illi sum iuncta in cælis, quem in terris posita, tota animi intentione dilexi. Et his dictis, pertransijt.

Hæc visio publicè ab omnibus, qui viderant, quotidiè vulgabatur. Vnde factum est, vt post aliquantos annos ad Constantiam, Constantini filiam, hoc factum ab his, qui viderant, narraretur. Erat enim ipsa Constantia regina virgo prudentissima, sed ita obsessa vulneribus, vt à capite vsque ad pedes, nulla membrorum pars libera remansisset. Accepto autem consilio, spe recuperandæ salutis, venit ad tumulum martyris nocte; & licet pagana, tamen credula animi intentione preces fideliter fundebat. Quod

Quod dum faceret, repentina somni suauitate corripitur, & vidit per visum beatissimam Agnetem, talia sibi monita perferentem: Constãter age, Constantia, & crede Dominum Iesum Christum Filium Dei esse Saluatorem tuum; per quem modò consequeris omnium vulnerum, quæ in corpore tuo pateris, sanitatẽ. Ad hanc vocem Constantia euigilat sana, & sic sana, vt nec signum in eius membris alicuius vulneris remaneret.

Reuersa igitur ad palatium sanissima, facit gaudium & patri suo Augusto, & fratribus suis Imperatoribus. Coronatur ciuitas tota: fit lętitia militantibus, atque priuatis, & vniuersis audientibus hęc. Infidelitas gentium confundebatur, & fides dominica lætabatur. Interea patrem & fratres Augustos, rogat, vt basilica beatæ Agneti construeretur, & sibi illic mausoleum collocari præcepit. Currit hæc opinio ad omnes, & quotquot credentes ad eius tumulũ aduenissent; sanabantur, quacunque fuissent infirmitate detenti. Quod facere Christum nullus dubitat vsque in hodiernum diem. Perseuerauit autem Constantia Augusti filia in virginitate, per quam multæ virgines & mediocres, & nobiles, & illustres, sacra velamina perceperunt. Et quia fides mortis damna non patitur, vsque in hodiernum diem multæ virgines Romanæ Agnetem beatissimam, quasi in corpore manentem, attendunt, & eius exemplo agentes viriliter, integræ perseuerant, credentes sine dubio, quòd perseuerantes perpetuæ victoriæ palmam acquirant.

Hæc Ambrosius seruus Christi, dum in voluminibus abditis inuenissem scripta, non sum passus in fructuoso silentio tegi. Ad honorem igitur tantæ martyris, sicut gesta eius agnoui, conscripsi; & ad ædificationem vestram, ô virgines Christi, textum passionis eius credidi destinandum, obsecrans charitatem Spiritus sancti, vt labor noster in vestra imitatione fructum in conspectu Domini valeat inuenire, Amen.

Ludouicus Blesius Monilis spiritualis cap. 13. De admirabili quadam visione S. Gertrudis, & exacta omnium malorũ bonorumq; operũ retributione.

CAP. XXVI.

Religiosa quædam virgo cùm in monasterio S. Gertrudis defuncta esset, vidit ipsa Gertrudis animam eius in loco admodum lucido mirificè exornatam consistere. Cui etiam Dominus Iesus adstabat, & quinque vulneribus suis sensus illius noua suauitatis dulcedine recreabat, eamque blandè consolabatur. Dixit itaque Gertrudis ad Dominum: Quum tu Deus totius consolationis huic tam amicabilem serenitatem exhibeas, quid est, quòd ipsa mœstiori vultu grauamen internum prætendit? Ad quod Dominus: Ex hac mea præsentia, anima, quam cernis, non nisi delectamenta meæ humanitatis percipit. Vnde & plenè consolari non potest: sed vbi à negligentijs præteritæ vitæ purgata fuerit, ego eam in præsentia iucundissimæ diuinitatis meæ perfectè consolabor. Et ista: Nunquid, Domine mi, miseratio tua non

præ-

præualeret filiam tuam (cui ab infantia dederas pium cor & benignam voluntatem erga omnes homines) nunc absoluere ab omni negligentiarum impedimēto; Respondit Dominus: Pietatem cordis eius, benignamque voluntatē abundatissimè remunerabo: sed oportet (dictāte iustitia mea) vt omnis macula abstergatur, & quasi blandiendo tenens mentum puellæ, adiunxit: In hoc sponsa mea libentissimè consentit iustitiæ meæ: quia quū plebe purgata fuerit, gloria diuinitatis meæ iucundissimè perfruetur. Ad quæ verba Domini, illa benigno vultu annuit. Postea sanctaGertrude offerēte sub Missa pro eadem puella salutarem hostiam, quæ à sacerdote eleuabatur, dixit anima: In veritate certum esse experior, nullum quantumlibet exiguum bonum in homine carere remuneratione, nec vllam quātumuis paruam culpam esse, quæ non purgari debeat ante vel post mortem. Quia enim sacram communionem libenter accepi, quando in terra viuebam, nunc magnum remedium obtineo de Sacramento altaris pro me oblato. Et quia tam benignam voluntatem ad omnes homines habui, modò multò citius iuuat me oratio pro me fusa. Insuper etiam æternam remunerationē expecto, quam in cęlo recipiam. Sicq; sursum ferre anima videbatur, subleuata precibus Ecclesiæ. Sciebat autem (vbi ad statutum terminum perueniret) Dominum cum corona gloriæ sibi obuiaturum, seque in gaudium æternum introducturum. Licet verò purgandus quisque iustitiæ & voluntati diuinæ consentiat, non tamen

amat pœnas suas: sed cuperet se ita vixisse, vt iam nihil in se esset puniendum & purgandum. Mauult tamen in purgatorio perferre pœnas cum certitudine perueniendi ad Deum, quàm adhuc esse in hac vita cùm periculo peccandi in Deum.

Ex lib. 4. Insinuationum diuinæ pietatis, cap. 28. & citat D. Ludouicus Blosius in monili spirituali, cap. 14. Quã exactè pateãt cogitationes & actiones humanæ coram Deo & omnibus sanctis, & quomodo stigmata peccatorum, etiam per pœnitentiam deletorum, apparebunt, non ad ignominiam, sed ad laudem & gloriam diuinæ misericordiæ.

CAP. XXVII.

SAncta & deuotissima virgo Gertrudis, dum in quadam feria secunda Paschæ communicatura oraret Dominum vt per illud dignissimum Sacramentum supplere dignaretur omne, quod ipsa vnquam neglexerat in ordine religionis, suscipiens eam Filius Dei præsentauit Deo Patri, indutam tunica religionis: quæ tunica videbatur ex tot partibus distinctim composita, quot annos vixerat in religione: ita quòd inferior pars tunicæ reputabatur pro primo anno, secunda pro secundo anno, & sic deinceps vsque ad annum, in quo tunc erat. Videbaturque tunica illa expansa & extensa, quòd nullius omnino plicæ vmbra quicquam ea contegere poterat, sed in quolibet anno distinctim apparebant annotati omnes dies & horæ, & insuper singulæ cogitationes, verba & opera, tam bona quàm mala, quæ in illo anno pere-

peregerat de die in diem, de hora in horam, de cogitatione in cogitationem, de verbo ad verbum, de opere ad opus? & quid singulis verbis & factis suis intenderet, vtrum scilicet Dei laudem, & animæ suæ profectum, aut humanum fauorem, vel alicuius damnum: quid etiam in quolibet commodo vel abstinentia, vel quocunque opere ex pura obedientia, quidue ex propria deliberatione perfecerat. Vbi autem in aliquo opere sibi blandita fuerat, quasi ex obedientia illud fecisset, quod magis ex propria deliberatione sibi à magistratu obtinuerat permitti, aut per aliquam callidam occasionem extorserat sibi mandari: talia nimirum opera obedientiæ apparebant in tunica illa, velut quędam gemmulæ luto fragili infixæ, quæ nutantes & quasi casuræ vix poterant hærere. Orante autem pro ea Filio Dei, & suā innocētissimā ac perfectissimam conuersationem Deo patri offerente, videbatur tunica illa veluti quadam aurea lamina splendidissima & perspicatissima obtecta: per quam tum omnia prædicta cogitationum verborum, & operum? nec non intentionum, necessitatum, vel simulationū (quæ vel scienter, vel negligenter, sponte, vel coactè quolibet tempore vel hora peregerat) merita adeò clarè permicabant, & distinctè, quemadmodum per purum crystallum quilibet color suppositus potest decerni. Nec aliquis saltem minimus puluis aut punctus latere poterat, qui in luce cogitationis infallibilis veritatis, tam Deo quàm etiam omnibus cælicolis, euidentissimè non appareret. Vnde diuinitus

intellexit, quòd cuiuslibet hominis statue similiter patet Deo & omnibus sanctis per æterna sęcula. Quod autem Dominus dixit per Prophetam: In quacunque hora conuersus fuerit peccator, &c. sic intelligendum est, quòd non recordabitur Dominus vltra peccatorum condigna pœnitentia deletorum ad iudicandum. Veruntamen iugiter apparebunt in nobis singulæ maculæ peccatorum nostrorum ad laudem & gloriam dulcissimæ misericordiæ eius, qua tam benignè pœnitentibus peccata dimisit, & insuper tam multimodis beneficijs suæ diuinæ pietatis nos circumuenit, ac si nunquam contra ipsum in aliquo deliquissemus. Singula etiam opera nostra bona, cogitationes, verba, voluntates, quas vnquam pro amore & laude Dei perfecimus, similiter in sempiternum efflorebunt ad laudem ipsius, (cuius dono & cooperatione nostra perfecimus) & ad cumulum gaudiorum nostrorum, sicque semper pro inuicem laudabimus & amabimus Deum, qui in Trinitate perfecta viuens & regnans, operatur omnia in omnibus nobis.

Ludouicus Blosius cap. 13. Monilis spiritualis, ex lib. 5. Insinuat. diuinæ pietatis. Animæ necdum plenè purgatæ, ipsæmet ob reuerentiam diuinæ maiestatis se subducunt amplexibus sponsi, donec perfectè mundentur.

CAP. XXVIII.

QVVM quædam virgo monasterij beatæ Gertrudis, post iuuenilem ætatem in virtutibus sanctæ religionis peractam, defuncta esset, vidit eam ipsa Gertrudis in magna luce & vario ornatu

ornatu adstare Iesu Christo, quæ tamen tanquã sponsa verecunda vultum dimittens, nitebatur se subducere, non ausa leuare oculos ad gloriam diuinæ maiestatis Hinc Gertrudis zelo pietatis ducta, dixit ad Dominum: Eia benignissime Deus, quare hanc filiam tuam non suscipis inter suaues amplexus tuos, sed eam tanquam alienam tibi adstare permittis? Ad quæ verba Dominus videbatur blandissima sereritate extendere dexteram suam tanquam amplexaturus animam. At illa cum delicata quadam reuerentia subtrahebat se. Quod multum admirans Gertrudis, ait animæ: Quare subducis te amplexibus sponsi tam amabilis? Cui illa: Quia nondum plenè purgata sum, sed adhuc maculæ aliquæ me incompositam reddunt. Etiamsi omninò liber ad cælum accessus mihi pateret, ego tamen (dictante iustitia) memetipsam sponte subtraherem, quum sciam me tam glorioso sponso nondum conuenire. Tum Gertrudis: Et tamen videris iam quasi glorificata. Ad quod anima: Illam, inquit, beatitudinis gloriam, quam Sancti ex visione & fruitione diuinitatis cum plena remuneratione obtinent, nulla anima meretur accipere, donec ab omni macula perfectè purgata, intret in gaudium Domini sui.

Ludouicus Blosius cap. 10. Monilis spiritualis, ex lib. Insinuation. diuinæ pietatis. Sine tribulatione & molestia regnum Dei hi inveri non potest.

CAP. XXIX.

QVVM virgo Gertrudis commiseratione mota, oraret pro quadam persona, quam audis-

illa eluxisset, in quo Deo viuere, & ex Dei gratia suum meritum ad Dei laudem augere posset, quòd tota die ad omnia quæ agere aut pati deberet, alacrior & fortior videretur. Hanc arbitror esse illam Mechtildim, quæ in pago Eichsel Constantiensis diœcesis cum sanctis virginibus Kunegunde & Viberade requiescit, apud quarum memoriam cùm iam ante pleraque facta essent, & præsente Iacobo Merbolt Bambergensis diœcesis clerico, à Raimundo Cardinali Gurcensi ad rei veritatem inquirendam istuc ablegato, tria fierent insignia miracula, iussit eas in honore haberi, Anno 1503. vt videre est apud Laurentium Surium in Chronicis. Qui parcè seminat, inquit Apostolus, parcè & metet. Opera enim illorum sequuntur illos. Et ipse Dominus: Negotiamini dum venio. Et alibi expostulat cum seruo nequam & otioso, quòd pecuniam suam non dedisset ad vsuram.

De inuentione librorum Moralium B. Gregorij Magni. Habetur in principio operum D. Gregor. De admirabili & iucunda visione B. Tagionis Episcopi in Basilia S. Apostolorum Petri & Pauli Romæ.

CAP. XXXI.

BEatus Gregorius Papa librum beati Iob, petente sancto Leandro Hispalensi Episcopo, exposuit, sicut in prologo Moralium patenter videri potest, & ei expositum tradidit. Illeque expositum eum in Hispaniam ad sedem Hispalensem detulit. Hispalensis autem ciuitas vulgari nomine Sybilla vocatur, & est Metropolis

Hiſpaniæ. Decedente ergo beato Leandro, ſanctus Iſidorus, germanus eius, doctor præcipuus, loco eius factus eſt Archiepiſcopus. Poſt cuius deceſſum, libri Moralium, quos beatus Leander attulerat, ita per negligentiā perditi ſunt, vt in tota Hiſpania non inuenirentur. Poſt aliquot ergo annos Cyndeſindus rex Hiſpaniæ concilium triginta Epiſcoporum in vrbe Toletana congregauit, vbi querimonia facta de amiſſione Moralium, vnanimi conſilio Epiſcoporum, præfatus rex Tagionem Cæſarauguſtanum Epiſcopum Romam miſit cum epiſtolis ad Papam, pro quærendis eiſdem libris. Erat enim Tagio Epiſcopus diuinæ ſcripturæ amator feruentiſſimus. Venit ergo Romā præſentatiſque regalibus epiſtolis & muneribus, cùm de die in diem videret petitionem ſuam à Papa differri, quaſi præ multitudine aliorum librorum, illi, quos quærebat, non poſſent in archiuo ſedis Apoſtolicæ reperiri, ad vltimum poſtulauit, vt ſaltem ſibi licētia daretur, vna nocte integra in Eccleſia beati Petri vigilandi & orandi. Qua accepta, cùm enixius obſecraret Deum, vt iam iamque ſui itineris effectus proſperaretur, ecce circa mediam noctem in ipſo orationis feruore perſiſtens, vidit totam Eccleſiam immenſo lumine repleri. Deinde proſpicit magnam reuerendorum virorum, niueis veſtibus indutorum, multitudinem, ianuam Eccleſiæ ingredientem, & decenti ordine binos & binos ad altare ſancti Petri tendentem: Cumque nimio terrore perterritus, de loco, in quo ſtabat, ſe mouere non auderet,

ecce vidit duos ex eis de cœtu illorum egressos ad se venientes. Ex quibus vnus dulciter salutans eum, percunctatur quis esset, vnde, & cum venisset, & cur ea hora ibi vigilaret. Episcopo verò ad singulari respondente, totamque itineris sui & orationis causam referente, is qui aduenerat digitum protendens: In scrinio, inquit, illo, quòd cernis, continentur libri, quos quæris. (De hoc scrinio videtur loqui ipse D. Gregor. in prologo 40. Homeliarum ad Secundinum, sub finem.) Tunc verò Episcopus fiducia assumpta: obsecro, inquit, mi domine, vt mihi seruo tuo pandere digneris, quæ nã sit illa, quam cerno, tam præclara virorum processio? Protinus ille respondens: Duo, inquit, illi, quos præcedentes, seque inuicem manu inserta vides complectentes, beati Apostoli sunt Petrus & Paulus. Reliqui verò, quos post eos cernis stantes, ipsi sunt successores eorum, ordine, quo eos in Episcopatum sunt secuti, etiam nunc eos sequuntur. Et sicut hanc Ecclesiam in vita sua dilexerunt, ita & nunc post obitum diligunt & frequenter eam inuisere veniunt. Tunc Episcopus: Oro, inquit, mi domine, vt dicas mihi, quisnam tu ipse sis. Ille respõdit; Ego sum Gregorius, pro cuius libris tanti itineris laborem sustinuisti. Ideoq; nunc veni, vt tuæ satisfacerem petitioni. Tunc Episcopus inquit, Obsecro domine mi, (si hic est) mihi dicas, quisnã istorũ est beatus Pater Augustinus, cuius libros non minus, quam tuos dilexi. Respondit; Beatum Augustinum virum excellentissimum

tissimum (de quo quæris) altior à nobis continet locus. Hæc dixit, statimque cum socio, qui secum venerat, ad cœtum aliorum rediit. Postea, vidẽte Episcopo, omnes simul ad altare sancti Petri reuerenter submissis capitibus inclinantes, eodem quo venerant ordine, ianuam Ecclesiæ repetierunt, & cum lumine, quod prius viderat, recesserunt. Manè autem facto, præfatus Episcopus Domino Papæ cuncta, quæ viderat, retulit. Hicque acceptos & descriptos libros Moralium in Hispaniam reportauit. Hancque visionem eis deinceps prænotari & præscribi instituit.

Vincentius Beluacensis in speculo historiali, & Laurent. Surius in vitis sanctor. 15. Ianuarij. De sancto Præsule Bonito, qui orationis caussa in Ecclesia pernoctans, à D. Virgine ad sacra operandum inuitatur, & ab eadem admirabili veste donatur.

CAP. XXXII.

SAnctus Præsul Bonitus Aruernensis, cùm cor suum perfectè dedisset, vt perfectè Iesum & eius Matrem diligeret, quadam die templum beati Michaelis cum turba intrauit, & in angulo basilicæ, licet inter multos, solitudinem cordis sibi fecit. Consummatis mysterijs, quique in suâ redierunt, & ipse solus in latibulo suo remansit, & custodes, ne quis remansisset, perscrutati sunt Ecclesiam: sed Dei nutu sancti viri non potuerunt inuenire latebram. Qui obseratis iam Ecclesiæ foribus eò securius, quò secretius effudit in ea animam suam, factusque in agonia prolixius orans, vidit huiusmodi visio-

visionem. Ecce repetè de cælo sonuit quasi vox dulcis cantilenæ, & micantibus luminaribus, limen templi cœpit tremere tanquam intrante multitudine. Adspiciebat vir sanctus, & ecce virgo Maria intrabat cum candidato sanctorum angelorum; & sanctorum hominum, & chorus ille cælestis decantabat Dominæ eiusque Filio: ipsa quoque vocem illam exercuit in Christi præconio. Et sic quidem per medium chori facta est illa processio. Cumque ventum fuisset ante altare, quæsitum est à quibusdam Sanctorum, quis haberet Missam celebrare. Et inquit beata Virgo: Adest Bonitus Præsul verè bonus & satis dignus, cui hoc officium debeat committi. Audiens hoc ille, pauebat & retrahebat se, cuius rei lapis, qui ei cessit, adhuc seruat indicium. Tandem quæsitus & inuentus est, deductus & præsentatus illi beatæ congregationi; & ministrantibus sanctis, vestè nuptiali ornatus est, ac diuino altari applicatus. Et postquam dedit in celebratione sancti operis decus ac decenter consummauit, beata Virgo valefaciens dilecto suo, pro munere cælestem vestẽ ei dedit. Res est nota satis, & apud Aruernenses admodum celebris, maximè autẽ in ciuitate Aruerniæ, quæ dicitur Mons clarus, & vsque hodie monstratur populo vestimentum illud cælestè, cuius materies & contexturæ modus à nullo hominum dignosci potest, & eximij candoris, miræque leuitatis ac lenitatis

Ioannes Nauclerus in Chronicis Thomo 2. generatiõe 34.

De iucunda & amabili visione Henrici Imperatoris, quam habuit Romæ in Ecclesia B. Mariæ maioris.

CAP. XXXIII.

HEnricus eius nominis secundus, vel, vt alij volunt, primus Imperator, ingrediens vrbem Romam, solebat semper primam noctem in Ecclesia S. Mariæ maioris manere. Contigit autem semel, quod dum solitarius oraret, visus sit sibi Christus Pontificalibus indutus procedere Missam celebraturus: quem sequebatur S. Laurentius, & loco subdiaconi Vincentius, post hos Virgo Dei genitrix cum multitudine Virginum & Angelorum, de hinc Ioannes Baptista cum Patriarchis & Prophetis: post hos Petrus & Ioannes cum cæteris Apostolis & Euangelistis, S. Stephanus cum Martyribus, S. Martinus cum Confessoribus Angeli inceperũt Introitum, Suscepimus Deus misericordiam, & dum cantaretur, Dextera tua plena est iustitia, omnes Christum & beatam Virginem imitantes, extenderunt digitos in Henricum. Post Euangelium inedicibili iubilo Angelus librum deosculatum à Christo, præsentauit B. Mariç, & post eam omnibus per ordinem deosculandum, demum innuit beata Virgo Angelo, vt porrigeret librum etiam Henrico ad osculandum, dicens: Præbe ei pacis osculum, cuius mihi virginitas placet, & cum præ nimio gaudio raptus, nesciret ad plenum intendere, Angelus ipsum in neruo tangẽs, dicit. Hoc tibi erit signum dilectionis Dei propter tuam castitatem & iustitiam, & exinde vsque ad mortem

claudi-

claudicabat, ex quo euentu vocatus est Henricus Claudus.

Licet autem hic Henricus & Kundegundis eius vxor in virginitate voluntaria permanserint, tamen (vt ibidem in generatione 35. refert Nauclerus) instigante diabolo grandis interuenit perturbatio. Nam Henricus Kundegundem cum quodam milite suspectam habere cœpit, sed beata virgo se expurgans, super candentes vomeres (vtor verbis Naucleri) nudis pedibus incessit per 15. passus: dicens: O Deus, sicut me non solùm ab Henrico, sed etiam ab omnibus viris intactam nouisti, ita me adiuua, ad quæ audita est vox: Nihil dubita ô virgo, te liberabit virgo Maria, & sic illæsa pertransijt, vixit vsque ad annum 1039. Post mortem multis claruit miraculis.

Ex vita S. Anselmi Cantuarien. Archiepiscopi, ab Edinero Anglo eius coniictore conscripta. Anselmus in ecstasin raptus, vidit mundi pericula, & veri monachatus felicissimam securitatē. (Habetur hæc vita in operibus B. Anselmi, & in Tomis Surij 21. Aprilis.)

CAP. XXXIV.

CVm Diuus Anselmus totam suæ mentis intentionem in contemptum mundi composuisset, & his solis, quæ Dei erant, totum studium suum infixisset, vt mores sui à dictis & scriptis suis in nullo discordarent, contigit, vt infirmitate correptus, grauiter affligaretur. Sed ipse in Deo semper existens, languore paulisper sedato, extra se per mentis excessum raptus, videt fluuium vnum rapidum atque præcipitem

p[illegible], in quem confluebant omnium fluxuum purgaturæ, & quarumcunq; rerum terræ lauaturæ. Videbatur itaque aqua ipsa nimis turbida & immunda, & omni spurcitiarum sorde horrida. Rapiebat igitur in se, quicquid attingere poterat, deuoluebat tam viros, quàm mulieres, diues & inopes simul. Quod cùm Anselmus vidisset, & tam obscœnam reuolutionem illorum miseratus, vnde viuerent, aut vnde sitim suam refocillarent, qui sic ferebantur, inquireret, accepissetque responsum, eos ea, qua trahebantur, aqua viuere dolectarique, indignantis voce inquit: Quomodo? Taline aliquis cœno potatus, vel pro ipso hominum pudore se ferret? At hæc ille, qui comitabatur eum: Ne mireris, ait: Torrens mundus est, quem vides, quo rapiuntur & inuoluuntur homines mundi, & adiecit: Visne videre, quid sit verus monachatus? Respondit: Volo. Duxit ergo illum quasi in conseptum cuiusdam magni & ampli claustri, & dixit ei: Circumspice. Adspexit, & ecce parietes claustri illius obducti erant argẽto purissimo: Herba quoque mediç planitiei virens, erat & ipsa argentea, mollis quidem & vltra humanam opinionem delectabilis: Hæc more alterius herbę, sub his, qui in eo pausabãt, leniter flectebatur, & surgentibus ipsis, & ipsa erigebatur. Itaque locus ille totus erat amœnus, & præcipuá iucunditate repletus. Hunc ergo ad inhabitandum elegit sibi Anselmus. Tunc ductor eius dixit ei: Eia, vis videre, quid sit patientia vera? Ad quod cùm ille magno cordis affectu gestiret, & se id quèm maximè velle respon-

responderet, ad se subitò reuersus, & visionem & visionis demonstratorem dolens ac gemebundus pariter amisit. Duas autem, quas viderat, visiones intelligens, secumque reuoluens, eò magis vnius horrorem fugere, quò alterius amœnitate studuit delectari.

Venerab. Beda lib. 4. cap. 14. histor. Anglicanæ. Grassante pestilentia Abbas Eappa cum monachis suis ieiunijs & orationibus insistunt, moxque puerulo cuidam decumbenti apparent Petrus & Paulus Apostoli, monasterij liberationem & pueri felicem post diuinorum mysteriorum participationem excessum prædicentes.

CAP. XXXV.

EOdem fermè tempore, quò ipsa prouincia nomen Christi susceperat, multas Britanniæ prouincias mortalitas sæua corripiebat. Quæ cùm præfatum quoque monasterium, cui tunc regendo reuerendissimus ac religiosissimus Christi sacerdos vocabulo Eappa præfuit, nutu diuinæ dispensationis attingeret, multique siue de his, qui cum Antistite illo venerant, siue de illis, qui de eadem prouincia Saxonum nuper ad fidem fuerant vocati, passim de hac vita raperentur, visum est fratribus, triduanum ieiunium agere, & diuinam suppliciter obsecrare clementiam, vt misericordiam sibi dignaretur impendere, siue periclitantes hoc morbo à præsenti morte liberaret, seu raptos è mundo à perpetua animi damnatione seruaret. Erat tunc temporis in eodem monasterio puerulus quidam de natione Saxonum nuper vocatus ad fidem, qui eadem tactus infirmitate, non pauco

præfuit, conferre dignata est. Hac etenim die idem rex ab infidelibus in bello corporaliter exstinctus, mox ad sempiterna animarum gaudia assumptus in cælum, & electorum est sociatus agminibus. Quærant in suis codicibus, in quibus defunctorum est adnotata depositio, & inuenient illum hac (vt diximus) die raptum esse de sæculo. Celebrent ergo Missas per cũcta monasterij oratoria huius, siue pro gratiarum actione exauditæ suæ deprecationis, siue etiam in memoriam præfati regis Osvvaldi, qui quõdam ipsorum genti præerat. Ideoque pro eis, quasi pro suæ gentis aduenis supplex orabat ad Dominũ, & cũctis conueniẽtibus ad Ecclesiam fratribus, cõmunicẽt oẽs sacrificijs cælestibus, & ita soluto ieiunio corpus quoque suis reficiant alimentis. Quæ verba, cùm omnia vocato ad se presbytero puer narrasset, interrogauit eum solicitus, quales essẽt habitu & specie viri, qui sibi apparuissent. Respondit, Præclari omnino habitu & vultu erant; lætissimi atque pulcherrimi, quales nunquam ante videram, neq; aliquos hominum tanti decoris & venustatis esse posse credebam. Vnus quidam attonsus erat vt clericus, alius barbam habebat prolixam: dicebantq;, quòd vnus eorũ Petrus, alius vocaretur Paulus, & ipsi essẽt ministri Iesu Christi, ad tuitionem nostri monasterij missi ac ipso de cælis. Credidit ergo verbis pueri presbyter, ac statim egressus requisiuit in annali suo, & inuenit in eadem ipsa die Osvvaldum regẽ fuisse peremptum. Vocatisque fratribus parare prandium, Missas fieri, atq; omnes commu-

nicare more solito præcepit: simul & infirmāti puero de eodem sacrificio Dominicæ oblationis particulam deferri mandauit. Quibus ita gestis, non multò post eadem ipsa die puer defunctus est, suaque morte probauit vera fuisse verba, quæ ab Apostolis Christi audierat. Sed & hoc verbis eius testimonium perhibuit, quòd nemo præter ipsum tempore illo ex eodem est monasterio raptus de mundo. Ex qua nimirum visione multi, qui hæc audire potuerunt, & ad exorandam in aduersis diuinam clementiam, & ad salutaria ieiuniorum remedia subeunda, sunt mirabiliter accensi, & ex eo tempore non solùm in eodem monasterio, sed in plerisque locis alijs cœpit annuatim eiusdem regis ac militis Christi natalitius dies Missarum celebratione venerari.

Lambertus Schafnaburgensis in historia Germanorum. De visione quadam admirabili S. Annonis Archiepiscopi Coloniensis.

CAP. XXXVI.

DImidio ferè anno, priusquam vita excederet, Archiepiscopus Anno, visus est sibi domum quandam omni decore intus & foris resplendentem intrare. Et ecce in subsellijs iudicialibus, tanquam ad concilium solemniter euocati residebant: Heribertus Coloniensis Archiepiscopus, Bardo Moguntinus Archiepiscopus, Boppo & Eberhardus Treuirenses Archiepiscopi, Arnolfus VVormatiensis Episcopus, & alij quàm plures Galliarum Episcopi, quorum alios ipse in carne nouerat, alios fa-

ma tantùm vel lectione compererat, amicti omnes stolis pontificalibus, & habentes vestem instar niuis candidam. Ipse quoque candidis admodum ac pretiosis indutus sibi videbatur, sed partem candentis vestimenti, eam scilicet, qua pectus tegebatur, sordida quædam ac fœda caligo obduxerat, ac cæterum cultus eius splendorem sua fœditate plurimum obfuscabat: quam tamen ipse nimio rubore perfusus, obiecta manu tegere ac celare, ne inspicientiũ offenderet obtutum, conabatur. Vidit præterea inter eos sibi quoque sedem miri decoris paratam. Quam cùm occupare gaudio & exsultatione æstuans properaret, surgens Arnolfus VVormatiensis Episcopus, modesta voce eum prohibuit, dicens: Reuerendos patres, qui assiderent, nolle eum in suum admittere consessũ, propterea quòd vestem eius turpis hæc macula fœdaret. Cumque iussus loco cedere, flens confectoque nimium animo egrederetur, insecutus eum idem Episcopus: Aequo animo, ait, esto pater, maculam tantùm hanc, quæ vestem tuam infecit, maturius ablui præcipe, quia non post multos dies beatæ huius mansionis consortium, & sanctorum patrum, quos adspexisti, consessum, voti compos percipies. Manè facto, cùm familiari cuidam suo visionem retulisset, ille sapienter rem conijciens: Macula, inquit, hæc vesti tuæ illita nihil aliud est pater, vt æstimo, quàm memoria iniuriæ ciuium tuorum, qui te anno superiore Colonia expulerunt, quibus te diuinæ pietatis respectu iam olim oportuerat admissi huius veniam dedisse.

Hæc, quod bona venia dixerim, pectori tuo tenacius, quàm æquum sit insidens, & amarissimo mœrore contra fas mentem tuam decoquens, cæteram sanctissimæ conuersationis tuæ claritatem molesta quadam caligine obducit & obscurat.

Archiepiscopus conscientiæ suæ testimonio conuictus, ne inficiaretur quod audiebat, reatum suum humiliter agnouit, statimque destinatis circumquaque nuntijs, ciues omnes Coloniæ, quos in vltionem iniuriæ suæ excommunicatos vrbe fugauerat, ad se euocauit, eisque proxima festiuitate Paschali (nam in Quadragesima visionem viderat) non solùm communionem Ecclesiasticam, sed etiam bona sua omnia, quæ direpta fuerant, benignissimè restituit. Sic grauis illa tempestas, quæ spiritu diabolico suscitata, totam concusserat Coloniã, conquieuit: pater filios, filij patrem recognouerunt: Archiepiscopus amaritudine, populus metu & solicitudine, ciuitas liberata est solicitudine. Archiepiscopus iam à principio sepulturam sibi prouiderat Coloniæ in Ecclesia beatæ Mariæ, quæ dicitur ad gradus Postmodum offensus temeritate Coloniensium, qua in eum inaudita rabie debacchati fuerant, non modò animum, sed corpus quoq; suum de Colonia in Sigeberg transferendum censuit, ibique sepeliri se omni modo definiuit. Cumque appropinquante die vocationis suæ, Coloniæ ægrotaret, iamque in extremo spiritu constitutus, animaduerteret populũ Coloniensem grauiter nimis ferre, quòd tã desiderabili thesauro de-

ro de-

ro defraudandus esset: paululum resumpto spiritu in lecto consedit, acceptaque stola pontificali, vt videlicet verbis plus inesset authoritatis, familiares suos sub testificatione nominis diuini adiurauit, ne alibi eum quàm in Sigeberg poni sinerent. Factum est ergo quod iusserat. Defunctus enim post modicum, gloria ingenti, magno Cleri & plebis studio, summo matronarum Coloniensium luctu in Sigeberg delatus, atque in medio Ecclesiæ sepultus est; vbi quotidiè per eius interuentum fideliter postulantibus multa præstantur diuinæ opitulationis beneficia.

Gregorius Turonen. lib. 7. ca 1. histor. Francorum. De Saluio Episcopo defuncto, ad cælos deducto, corporique rursum restituto, deq; eius doctrina & virtutibus.

CAP. XXXVII.

SAluius Episcopus, vt ipse referre erat solitu[s,] diu in habitu sæculari commoratus, cùm [iu]dicibus sæculi mundiales causas est exsecu[tus,] nunquam tamen se in his concupiscentijs [ali]gans, quibus adolescentum animus so[let] implicari. Iam cũ diuini spiraméti od[or] interna viscerum attigisset, relicta sæculari [m]ilitia, monasterium expetiuit, intellexitq; iam tunc di[uinitati] deditus, melius esse vt[i p]aupertate cum Dei timore, quã sæculi pere[unti]s lucra sectari, in quodam monasterio di[u s]ub regula à patribus instituta versatus e[st. I]am verò cũ in robore maiori tam intellect[us] quã ætatis euectus esset, defuncto Abbate, [q]ui huic monasterio præerat, alendi gregis sus[c]ipit officium. Et qui se magis fra-

fratribus publicum pro correctione reddere debuerat, fit assumpto honore remotior; illicò sibi secretiorem cellulam quærit. Nam in priore, vt ipsa asserebat, amplius quàm nouem vicibus, nimia exesus abstinentia, pellem corporis demutauit, denique accepto honore, cùm in hac contentius parsimoniæ, orationi & lectioni vacaret, illud plerunque reuoluebat, melius sibi fieri, si esset inter monachos occultus, quã nomen acceperit Abbatis in populos. Quid plura? Includitur, valedicens fratribus, sibique ipsis valedicentibus; in qua inclusione in omni abstinentia magis, quàm prius egerat, commoratur; studens pro charitatis obsequio, vt cũ quisque venisset extraneus, & orationem tribueret, & Eulogia gratia plenissima ministraret, quæ multis infirmis plerunq; salutem integram deulerunt. Quodam autem tempore, febre nimia haustus, anhelus iacebat in lectulo. Et ecce subitò magno lumine cellula clarificata contremuit. At ille extensis ad cælum manibus, cũ gratiarum actione, spiritum exhalauit. Mixto quoque ululatu monachi, cum ipsius genitrice corpus defuncti extrahunt, aqua diluunt, vestimentis induunt, & feretro superponunt, atque in psallentio totuq; labentem exigunt noctem. Manè autem facto funeris officio præparato, corpus moueri cœpit in feretro. Et ecce malis rubescentibus vir quasi de graui somno suscitatus excutitur, apertisque oculis & manibus eleuatis, ait; O Domine misericors, quid fecisti mihi, vt me in hunc tenebrosum mundanæ habitationis locum redire permitteres, cùm mi-

hi

hi melior esset in cælo tua misericordia, quàm istius mundi vita nequissima? Stupentibus autẽ suis, & interrogantibus, quid fuerit tale prodigium, nihil interrogantibus ille respondit. Surgens autem de feretro, nihil mali sentiens de incommodo, quo laborauerat, triduo absq; cibi & poculi præstitit aliméto. Die autem tertio conuocatis monachis & matre, ait: Audite, ô dilectissimi, & intelligite, quia nihil est, quod cernitis in hoc mundo: Sed sunt, iuxta id quod Salamon Propheta cecinit. Omnia vanitas: felix enim est, quia ea agere potest in sæculo, vt gloriam Dei cernere mereatur in cælo. Et cùm hęc diceret, dubitare cœpit, verum loqueretur amplius, an sileret. Quo tacente, implicitus fratrú precibus, vt quid vidisset, exponeret, ait: Cùm me ante hos quatuor dies contremiscente cellula exanimem vidistis, apprehensus à duobus angelis in cælorum excelsa sublatus sum, ita vt non solùm hoc squalidum sæculum, verùm etiã Solem ac Lunam, nubes & sydera sub pedibus habere putarem: deinde per portam luce ista clariorem introductus sum in illud habitaculum, in quo omne pauimentum erat quasi aurú argentumque retinens, lux ineffabilis, amplitudo inenarrabilis, quam ita multitudo promiscui sexus obtexerat, vt longitudo ac latitudo cateruæ prorsus peruideri non possit. Cumque nobis via inter comprimentes ab his qui præcedebant, angelis pararetur, peruenimus ad locum, quem iam de longinquo contéplabamur: in quo suppẽdebat nubes omni luce lucidior, in quo non sol, non luna non astrú cerni poterat,

ſed ſuper his omnibus naturali luce ſplendidius effulgebat. Et vox procedebat de nube, tanquam vox aquarum multarum. Ibi etiam me peccatorem ſalutabant humiliter viri in veſte ſacerdotali ac ſæculari, quos mihi, qui præcedebât, enarrauerunt eſſe martyres ac confeſſores, quos hîc ſummo excolimus famulatu. Stans igitur in loco, in quo iuſſus ſum, operuit me odor nimiæ ſuauitatis, ita vt hac ſuauitate refectus, nullum adhuc cibum potumque deſiderem. Et audiui vocem dicentem: Reuertatur hic in ſeculum, quoniam neceſſarius eſt Eccleſijs noſtris. Vox enim audiebatur, nam qui loqueretur, penitus cerni non poterat. Ego proſtratus ſuper pauimentum cum fletu dicebam: Heu, heu Domine, cur mihi hæc oſtendiſti, ſi ab his fruſtrandus eram? Ecce hodie eijcis me à facie tua, vt reuertar ad ſæculum fragile, & huc vltra redire non valeam. Ne, quæſo Domine, auferas miſericordiam tuam à me, ſed deprecor, vt permittas me hic habitare, ne illud decidens peream. Et ait vox, quæ loquebatur mihi: vade in pace, ego enim ſum cuſtos tuus, donec reducam te in hunc locum. Tunc relictus à comitibus meis deſcendens cum fletu, per portam, qua ingreſſus fuerã, huc ſum regreſſus. Hæc eo loquente, ſtupentibus cunctis qui aderant, cœpit iterũ ſanctus Dei cũ lachrymis dicere: Væ mihi, quia tale myſterium auſus ſum reuelare. Ecce enim odor ſuauitatis, quem de loco ſancto hauſeram, & in quo per hoc triduum ſine vllo cibo potuque ſuſtentatus ſum, receſſit à me. Sed & lingua mea grauibus eſt operta vulneribus, & ita

tumefacta,vt omne os meum videatur imple-re.Et scio quod non fuit bene placitum Domino Deo meo, vt hæc arcana vulgarentur, sed tu nosti Domine, quia in simplicitate cordis hæc feci,non in iactantia mentis.Sed quæso indulgeas,& non me derelinquas iuxta pollicitationem tuam. Et hæc dicens, siluit, & accepit cibum potumque. Ego verò hæc scribens,vereor ne alicui legenti sit incredibile, iuxta id quod Salustius historiam scribens ait, vbi de virtute atq; gloria bonorum memor est:Quæ sibi quisque facilia factu putat,æquo animo accipit: supra ea veluti ficta pro falsis ducit. Nam testor Deum omnipotentē, quia ab ipsius ore omnia, quæ retuli, audita cognoui. Post multum verò temporis ipse vir beatus cellula sua extractus, ad Episcopatum electus, inuitus est ordinatus: in quo vt opinor, decimum annum cùm ageret, inualescente apud Albigensem vrbem inguinario morbo, & maxima iam parte de populo illo defuncta, cum iam pauci de ciuibus remanerent, vir beatus, tanquā bonus pastor, nūquā ab illo loco recedere voluit,sed semper hortabatur eo, qui relicti erāt,orationi incumbere,ac vigilijs instanter insistere:& bona semper tam in operibus,quam in cogitatione versare,dicēs:Hæc agite,vt si vos Deus de hoc mūdo migrare voluerit, non in iudiciū, sed in requiem introire possitis. Cùm autem, vt credo, iam reuelante Domino, tēpus suæ vocationis agnosceret, ipse sibi sarcophagum composuit, corpus abluit,vestem induit:& sic intentū semper cælo beatū spiritum exhalauit.Fuit autem

magnæ sanctitatis, minimæque cupiditatis: aurum nunquam habere volens: nam si coactus accepisset, protinus pauperibus erogabat. Cuius tempore cùm Mummolus patritius multos captiuos ab ea vrbe duxisset, prosecutus ille omnes redemit. Tantamque ei Dominus gratiã cum populo illo tribuit, vt ipsi etiam, qui captiuos duxerant, & de pretio ei concederent, & in reliquo munerarent, & sic patriæ suæ captiuos libertati pristinæ restaurauit. Multaque de hoc viro bona audiui: sed dum ad historiæ cœptum reuerti cupio, plurima prætermitto. Hæc ibi Gregor. Turonen. Diligenter autẽ in hac historia notanda sunt verba huius beatissimi Saluij, quibus ait: Nihil esse, quod cernimus in hoc mundo, sed omnia meram esse vanitatem: felicem verò illum, qui sic agat in seculo, vt gloriam Dei cernere mereatur in cælo. Non dissimilem historiam refert Ven... Beda de S. Furseo, (*Beda lib. 3. cap 19. histor. Anglic.*) qui cùm acerrimas dæmonum accusationes sustinuisset, tormenta quoque malorum, & gaudia beatorum conspexisset, diuino iussu huic vitæ restitutus, ingemiscens deplorabat magnitudinem humanæ stultitiæ, arduumque & difficilem transitũ, immensamq; felicitatem remunerationis peruenientium ad beatas sedes. Hæc si crebrò considerarent homines, si, iuxta Prophetam, saperent, & intelligerẽt, ac nouissima prouiderent, non tam cœco amore caducis momentantisque huius mũdi illecebris inhiarent. Non ineptè olim præposteras hominũ cogitationes & studia risit Satyricus, curas hominum, ô quantum

tum est in rebus inane. Aptissimè verò doctissimus ille ac pientissimus Adamus: O æternitas (inquit) quam rarò versaris in mentibus hominum. Et idem alibi: Nihil ad superbiæ, & cupiditatis vitiorumque omnium euersionem æquè facit, vt meditatio mortis, & eorum quæ mortem sequuntur. Et quemadmodum nemo, qui gehennam ob oculos habet, gehennam incidere, ita nemo, qui gehennam è mente seponit, gehennam euadere poterit. Insuauis quidem hæc est meditatio, inquit, sed quid tum? Etenim & pharmaca insuauia sunt, non tamen abhorremus, eò quòd vtilitatem adferant.

D. Gregorius Mag. lib. 4. Dialogorum capite 14. & homelia 14. in Euang. De felici transitu Seruuli paralytici eius eleemosynis & patientia, & fragrantissimo odore in morte eius.

CAP. XXXVIII.

IN porticu, quæ euntibus ad Ecclesiam B. Clementis est peruia, fuit quidam Seruulus nomine, quem multi vestrum mecum nouerunt, rebus pauper, sed meritis diues erat, quem longa ægritudo dissoluerat. Nam à primæua ætate vsque ad finem vitæ paralyticus iacebat. Quid dicam? quia stare non poterat, qui nunquam in lecto suo surgere, vel ad sedendum valebat, nunquam manum suam ad os ducere, nunquam se potuit in latus aliud declinare. Huic ad seruiendum mater cum fratre aderat, & quicquid ex eleemosyna potuisset accipere, hoc eorum manibus pauperibus erogabat. Nequaquam literas nouerat, sed & scripturæ sacræ sibi codices emerat, & religiosos quosq; in hospitar-

ſpitalitatem ſuſcipiens, horas coram ſe legere ſine intermiſſione faciebat. Factúmque eſt, vt, quantum ad menſuram propriam attinet, plenè ſacram ſcripturam diſceret, cum, ſicut dixit, literas penitùs ignoraret. Studebat in dolore ſemper gratias agere, hymnis Deo & laudibus diebus ac noctibus vacare. Sed cùm iam tempus eſſet, vt tanta eius patiẽtia remunerari debuiſſet, membrorum dolor ad vitália rediјt. Cumque iam ſe morti proximum agnouit, peregrinos viros atque in hoſpitalitate ſuſceptos admonuit, vt ſurgerent, & cum eo Pſalmos pro exſpectatione exitus ſui decantarent. Cumque cum eis & ipſe moriens pſalleret, voces pſallẽtium repentè compeſcuit cum terrore magni clamoris, dicens Tacete, Nunquid non auditis, quantæ reſonant laudes in cælo? Cumque ad eaſdem laudes, quas intus audierat, aurem cordis intenderet, ſancta illa anima carne ſoluta eſt. Sed exeunte illa, tanta illic fragrantia odoris adſperſa eſt, vt omnes illi, qui aderant, inæſtimabili ſuauitate replerentur: ita vt per hoc patenter agnoſcerent, quod eam laudes, quas audierat, in cęlo ſuſcepiſſent. Cui rei monachus noſter interfuit, qui nunc vſque viuit, & cum magno fletu atteſtari ſolet, quia quouſque corpus eius ſepulturę traderent, ab eorum naribus odoris illius fragrantia non receſſit. Ecce quo fine ex hac vita migrauit, qui in hac vita æquanimiter flagella tolerauit. Iuxta vocem ergo Dominicam bona terra fructum per patientiam reddidit, quæ exarata diſciplinæ vomere, ad remunerationis ſegetem peruenit.

Ex li-

Ex libro trium spiritualium virorum. Libellus Fratrum S. Vincentij Metensis. De admirabili visione Vguetini quondam Canonici.

CAP. XXXIX.

VIsio Vguetini prius Canonici, posteà monachi, quam ostendit illi Deus per Angelum, & quam nos fratres eius ipso narrante scripsimus, serui sancti Vincentij Metensis. Cùm prædictus frater die sabbati cum aliquibus fratribus nostris potionem ad prouidendam salutem corporis accepisset, cæteris eam salubriter digerentibus, ipse cœpit magna difficultate indigestam reijcere, & statim perceptionem cibi, quem ad refocillandum corpus sumere debuerat, fastidire. Crastina verò, id est, Dominica illucescente die, lenius quidē habuit, & cum cæteris, quos ad prouidendas cæteras corporales necessitates sibi sociauerat, corpus refecit, sed in tædio prædicti fastidij perdurauit, nullo tamen modo vitæ corporalis discrimen ob hoc se passurum esse existimauit: quia ad spem præsentis vitæ refectio secundæ & tertiæ feriæ decrescente fastidio, in nullo iam diffidente animauerat. Feria verò tertia incipiente crepusculo vespertino, consedentibus sibi ad refectionem fratribus, dixit se ibidem cum eis finem refectionis exspectare non posse. Sed interim illis cœnantibus in aliam cellulam illi cellulæ contiguam, tantùm parietis vnius interpositione remotam, stramentum lectuli sui fecit efferri de loco refectionis prædictæ, vt ibidem quiescendo præstolaretur finē refectionis

eorum: & suam iterum regressionem ad lectuli sui locum. Membris ergo in lectulo compositis, oculis tantùm clausis, & nondum in somnum (vt ipse fatebatur) resolutis: venit malignus spiritus, effigiem prætendens clerici, in tanta deformitate & tetra & tenebrosa facie, vt nec signa oculorum in eo apparerent, ferens in manibus diuersa tormentorum genera in tantum gratulabundus adstans capiti eius, quasi crastino cum esset torturus: illo ergo tantis terroribus minante, subitò apparuit caterua spirituum malignorum, totum cellulæ ipsius spatium intrans, cum scutis & lanceolis ex omni parte circumfusa, ædificium quoddam facturi, in modum armariorum Halicorum præfiguratum ad inclusionem eius. In tanto ergo horrore, & tam terribili terrore circumuallatus frater prædictus, & in tantum anxius factus, vt iam spem euadendi nullatenus haberet: Ecce subitò adfuit diuina miseratio, nam statim in eadem cella apparuerunt viri magnifici & vultu honorabiles sub monachico habitu in scamnis sedentes quorum vnus in medio eorum residens dixit latinè his verbis, quæ hîc scripta sunt, (vt ipse referebat:) Non est æquum, vt hi inutiles talia faciant; nam homo pausat: iubete istos recedere. Post cuius vocem, conuentus malignorum spirituum euanuit & recessit. Immensitate igitur tanti terroris sublata: venit angelus incredibili splendens pulchritudine, & veste purpurea circumdatus, stans ad pedes eius, amicabili eum compellans sermone: Ad te, inquit, venio dulcissima anima. Cui idem

idem frater latine respondit: S. Dominus meus peccatis meis ignosceret, misericordiam mecum ageret: sin autem, in manu eius sumus: faciat quod sibi videtur, nam Patriarchę, Prophetæ, & Apostoli, omnisque dignitas cælestis siue terrestris, pro humano genere laborant, & vos modò magis laborare debetis: quia his temporibus fragiliores sumus. Tali sermocinatiõe angeli & prædicti fratris finita est prima visio, quam ipsis verbis adinuicem collatis, eo referente, scribi fecimus, nihil inde aut adimentes, aut de nostro adijcientes, nos qui hæc scripto commendauimus. Expergefactus idem frater, resedit, & circumspiciens, si quis ei adesset, inuenit duos, Præpositum ipsius monasterij, & alterum fratrem, ad solatium eius derelictos, & cæteris post cœnam ad repausandum iam dimissis. Ipsis ergo vocatis, exposuit eis omnia per ordinem, quæ in tam angusto sibi temporis articulo ostensa fuerant: iuxta quod hîc scripta tenentur, in tantum adhuc præscriptæ visionis horrore tremebũdus, vt totius corporalis molestiæ grauedinem oblitus, intolerabili æstu timoris vexaretur. In ipsa ergo immensitate timoris anxius, proruit in terram coram ipsis fratribus, distenso toto corpore in crucis modum, & postulauit, vt omni virtute, qua posset, pro peccatis eius intercederent. Illo ergo sic prostrato, cœperunt prædicti fratres tam septem psalmos pœnitentiales, quã cæteros tantæ anxietatis aptos, qui sibi ad memoriam recurrerent, pro eo decantare. His ergo finitis, surrexit, & resedit in lectulo, postulans dialo-

gum B.Gregorij sibi legi. Præcipua ergo vltimi libri eiusdem dialogi, audiente eo, lecta sunt vsq; ad summam nouem aut decem foliorum. Finita ergo lectione, hortatus prædictos fratres, vt lassitudinem, quam pro eo vigilando contraxerant, quiete corporum temperarent, sibique paululum noctis spatium, quod superfuerat, ad repausandum inducias concederent. Illis ergo recedentibus, & in parte illius cellæ corporib. ad requiescendũ collocatis, ipso etiã post tantam lassitudinẽ tam animæ quã corporis in somniũ resoluto; venit idem angelus, qui ei in priore visione ad pedes stans præparatus apparuit, candidis amictus vestimẽtis, ad caput stans splendore incredibili fulgidus, eumque blandis alloquens sermonibus, laudauit confugiũ eius, quod ad Deum in angustijs positus, tã studio Psalmodiæ, quàm lectionis fecerat, hortans eum de cætero sine defectu, similiter facturum, inter cæteros etiam Psalmum 118. quia moralis in eo describitur virtus sæpè repetẽdũ admonuit, seque valde delectari, cùm aliquem instantia lectionis & iteratione psalmodiæ intentum viderit, Deumq; ob hoc placabilem fieri posse, si vsus iste veraciter, & non fictè teneatur. His igitur dictis, assumpsit eũ idem angelus, & duxit per viam amœnitatis immẽsæ pręclarã, in qua dum pergerent, ostendit ei montes vastæ altitudinis, & incredibilis pulchritudinis: qui quasi marmorei videbantur, quos circũibat maximus fluuius igneus: in quo innumerabilis multitudo damnatorũ pœnaliter inclusa tenebatur, quorũ multos se agnouisse dicebat,

& in

& in cæteris locis innumeris tormentis diuersi generis cruciatus se adspexisse: in quibus plurimos tam minoris quàm maioris ordinis sacerdotij stantes dorso stipitibus inhærentes, in igne strictè loris ligatos viderat. Ipsas quoque fœminas ab eis stupratas, consimili modo constrictas ante eos in eodem igne vsq; ad loca genitalium diuersas, dictumque est ei ab Angelo: quòd sine intermissione, vno tantùm die intermisso, die tertio semper in locis genitalibus magis cæderentur, plures eorum suæ agnitioni notos dicebat sacerdotũ (inquit angelus) maxima pars mundanis lucris inhiando, & palatinis curis inseruiendo, cultu vestium, & pompa ferculorum se extollendo, quæstũ putantes esse pietatem, animabus lucranis non inuigilãt, delicijs affluentes, in scorta prorumpunt: & ita euenit, vt nec sibi, nec alijs intercessores esse possint. Sæculo enim pestilentia & fame laboranti, sua prece succurrere potuissent, si Deo lucrum tota virtute conferre voluissent, & ideò tali remuneratione in fide damnantur, quia præcedẽtibus meritis talia patiũtur. Ibi se etiam quoddã opus in castelli modũ, ligno & lapide valdè inordinatè cõiecto & fuligine deformi vidisse narrabat, fumo ex eo in altum vaporante. Cui interroganti quid esset; responsum est ab angelo, habitationem fuisse quorundam monachorum ad suam purgationem de diuersis locis & regionibus in vnum congregatis, qui de eorum numero vnum specialiter nominauit: quem dicit ibidẽ arca plumbea inclusum præstolari debere diem magni iudicij, propter opus

peculiare, quod in Anania & Saphira ad corrũpendam communis vitæ integritatem præcesserat, de quo fratre damnabiliter incluso cuidam peregrino in extremitate vitæ per excessum rapto, ante decénij tempus ostensum fuerat: sicut tunc fama vulgauerat. Iamque diu obliteratum obliuione fuerat, isto fratre hæc ante minimè audiente, & ad memoriam eandem caussam simili visione reuocante. Vnde apparet in vna re bina iteratione repetita, hoc quod malè pullulat, crebrius succidi debere, ne ijs, qui monachorum minimè censentur, opus peculiare ibidem, vertatur in plumbi grauedinem. Ibi etiam ostensa est ei quædam montis altitudo: & dictum est ei ab angelo de quodam Abbate ante defuncto, quòd in summitate eius esset ad purgationem suam deputatus, non ad damnationem perpetuam. Ibidemque eum omnem inclementiam aëris, & ventorum incommoditatem imbriumque pati. Adiunxitque idem angelus de eo: quod Episcopus nuper defunctus ipsi Abbati solatio precum suarum ad impetrãdam veniam subuenire debuisset, sicut ei in visione apparens per quendam eius clericum mandauerat, perscriptus verò Episcopus hoc negligenter pertractans, charitatis ardore non condoluit, vt ei succurreret. Et idcirco nec sibi iam, ait, subuenire poterit. Et vbi est? inquiens ille. Ecce ait: ex altera parte ipsius montis, suæ damnationis pœnas luit. De visione verò, quam paucis prælibauimus, ab ipso, qui hæc ante triennium viderat, audiuimus. Veni, inquit, in quoddam habitaculum ambitu parietum destitutum,

tutum, in quo idem Abbas tibijs residens cruentatis vocauit me: Vade, inquit, ad Episcopum, & dic ei, quòd præsens mansio mihi & alij data contubernali meo, propter hoc sorduit: quia duobus hic comitibus in thermis se lauantibus fœtor inde consurgens, penè eam nobis inhabitabilem reddidit: & idem quomodocunque collectis vndique sumptibus patentia claudat. Quòd si per se sumptus ad concludendum ea non habuerit, legationem dirigat ad monasteria denominata, inde solatijs gratanter administratis, supplebuntur omnia clausuræ huic necessaria. Quod audiens Episcopus: Deliramenta, inquit, somniorum non sunt attendenda, sed ipsa eadem angelus in præsenti visione remouit: quòd Episcopus solatia precum suarum etiam à mortuis conuentus non subministrauit. Ipsi verò fratri, qui hæc de inferis ad superos reportabat, præscitum ante non fuerat. Illic etiam quendam principem, qui Italiæ & populi Romani sceptra quondam rexerat, vidisse stantem dixerat, & verenda eius cuiusdam animalis morsus laniauit, reliquo corpore immuni ab hac læsione manente: stupore igitur vehementi attonitus, admirabatur quomodo tantus vir, qui in defensione Catholicæ fidei, & regimine sanctæ Ecclesiæ in præsenti sæculo penè inter cæteros singularis apparuit, puniri tanta deformitate pœnæ potuisset. Cui ab Angelo ductore suo protinus responsum est, quòd quamuis multa miranda, & laudabilia, & Deo accepta fecisset, quorum mercede priuandus non est: tamen stupri illecebris resolutus, sperare visus est, quòd

ista obscœnitas mole tantorum bonorum obrui & absumi potuisset. Qui tamen, inquit, in sorte electorum ad vitam prædestinatus est: Illic etiã dona prima exquisita & innumerabilia põpaticè à malignis spiritibus ad perferẽdum viderat in pallijs & vasis aureis & argenteis, equis, & linteaminum subtilitate candentibus. Interrogante autẽ eo, cuius hæc essent, & quid in præfiguratione sua prætenderent: Comitum (inquit angelus) diuersarum prouinciarũ iura regentiũ sunt hæc: vt huc venientes, ea inueniant, & sciant: quia minoribus rapinis & auaritia congesta sunt. Quorum aliquos nominatim exprimens, dixit, ea nunquã defectura aut delẽda, priusquam ipsi venirent, & ea in sinum suũ reciperent. Quàm terribilem verò sententiam de cõuersatione Comitum intulerit, quis enarrare sufficiat? cùm quosdam eorum non vindices criminum esse dixerit, sed vice diaboli persecutores hominum, iustos damnando, & reos iustificando, furibus & sceleratis communicãdo. Munerum, inquit, præuentione creati: pro mercede futurorum nihil agunt: sed cum mundanas leges pro coercenda mali audacia administrant: damna legalia, quæ debitoribus infligunt, absq; vlla misericordia, quasi iure sibi debita, suæ auaritiæ reponunt; iustitiam verò spe futurorum nunquam agunt: sed cùm eam gratis offerre omnibus pro æternitatis mercede debeant, semper eam venalem sicut & animam suã portant. Quosdam enim iam iudicatos nominatim dixerat, sicut Euangeliũ de incredulis loqui-

loquitur: Qui autem non credit, inquiens, iam iudicatus est. Innumerabiles etiam se vidisse retulit tam de plebeio, quàm de ordine monachico diuersorum cœnobiorum & regionum, aliquos in gloria, quosdam in pœna depressos. His ergo & cæteris innumerabilibus conscriptis, quæ caussa compendij stilo currente conclusimus: duxit eum ad loca pulcherrima naturali constructione fundata, cum arcibus quasi aureis & argenteis, opere anaglipho discreta. Quæ tanta magnitudine, & altitudine etiam, & pulchritudine incredibili claruerunt: vt ne mente concipi, nec ore humano proferri tanti immensitas operis possit. Tunc processit Rex regum, & Dominus dominantium in multitudine Sanctorum, tãta gloria & maiestate fulgidus, vt homo corporeis oculis iubar tanti luminis, & dignitatem gloriæ Sanctorum, quæ ibidem apparuit, sustinere nequiret. Tunc ipse angelus, qui eius ductor & ostensor fuerat, dicit ad eum: Crastina die migrare debebas: sed interim certamus pro misericordia: Tunc præeunte angelo, perrexit vbi consessus sanctorum sacerdotum in gloria & dignitate inæstimabili fulgebat. Tunc dicit ei: Sunt apud Deum meritis bonorum operum coronati, quibus vos officia Ecclesiastica impenditis. Rogemus ergo illos, vt tibi misericordiã apud Deum impetrẽt. His dictis supplices sanctis, orabant eos, intercessores fieri. Sancti verò sacerdotes sine mora surgentes perrexerunt ad thronum: & prostrati ante thronũ, misericordiam postulabãt præ-

dicto fratri. Ille verò angelos cum eodem fratre, illis intercedentibus, de longè in parte stetit. Quibus ante thronum suppliciter pro misericordia postulantibus, vox de throno audita est in responsum. Exempla ædificationis alijs facere debuit; sed non fecit. Nihilque amplius in responsis auditum est in illo. Ergo in tam præclaro ordine sacerdotum, sanctos Dionysium, Martinum, Anianum, Hilariumque se cognouisse asseruit. Tunc iterum cohortante Angelo, simul perrexerunt, vbi beatorum multitudo innumerabilis, æstimabili gloria fulgebat. Isti sunt, ait, quos gloriosus certaminis triumphus, ad tantam gloriam peruexit, quos vos in Ecclesia honore excolitis, ad honorem laudemque Dei, quos intercessores pro venia peccatorum tuorum requirere debemus. Quos cũ simili supplicatione humi prostrati orarent, statim sine vlla dilatione ad thronum diuinæ maiestatis tendentes, prostrati pro indulgentia peccatorũ eius poposcerunt. Quibus à throno vox, vt ante, emissa est, dicens: Si eos, quos malè docendo exemplo suæ prauitatis illexerat, & à via veritatis in viam erroris deprauando eos deduxerat, correxit, & ad viam veritatis reduxit, remissa sunt. Illis autem interrogantibus, quomodo hæc correctio ab eo fieri posset, vt ad remissionem postulatam peruenire posset: iterum vox de throno est ad eos facta. Cõuocet, inquit, omnes, quos sui exemplo, vel doctrina, ad illicita agenda illaqueauerat, & prosternet se ante eos, ac profiteatur se malè egisse & docuisse, & postulet veniam, ipsosque

roget

roget per Deum omnipotentem & Sanctos omnes, vt hæc mala vlterius nec agant, nec doceant. Illis interim in parte de longè stantibus, sicut in priori sacerdotum intercessione, inter quos sanctos Sebastianum & Valentinum cognouisse se dicebat. Inde ergo angelo producente, tendentes ad locum, in quo innumerabilis sanctarum Virginum multitudo morabatur, incomparabili dignitate & splendore corusci luminis fulgens. Hæ, inquit, sunt sanctæ fœminæ, quibus vos famidatum Ecclesiasticum ad honorem nominis Christi impenditis, quas ad intercessionem apud Deum pro longiori vita præmittere debemus. His dictis (vt ante) prostrauerunt se ante eas. Illæ verò statim cum omni festinatione ad thronum tendebant: prorogationem vitæ eius postulaturæ, ipsis interim (vt prius) in parte stantibus. Antequam verò ad preces solo prosternerentur, apparuit maiestas Domini obuiam, & eleuans, dixit eis: Si bona doceat, & exempla bona agat, & eos, quibus mala exempla præbuit, corrigat, erit petitio vestra. Post hæc inde recedentes, cœpit ei angelus exponere, in quantis vitiorum sordibus volutatur genus humanum. Licet enim in diuersas criminum innumerositates ab authore suo recedant homines, diabolo se mancipando, in nullo tamen magis Deus offenditur, quàm cùm contra naturam peccatur. Et ideò multa vigilantia certandum est omnibus in locis, ne scelere Sodomitico Dei habitacula vertantur in delubra dæmonum: non solùm enim, inquit, hic morbus virulenta cótagione

irrepens, inficit animas inter se concubitu masculorum pollutas; sed etiam in coniugatis multiplici peste concreta inuenitur: dum in rabiem vexatione libidinis versi, & instinctu dæmonum agitati, naturæ bonum à Deo concessum, in vxoribus proprijs perdunt; ita vt thoro immaculato in stupri maculam verso, ambo prostituti dæmonibus fiant. Vnde præcipio tibi ex authoritate diuina, vt hæc publicè prædices, etiam quantum discrimen in luxu concubinarum hæreat: non celes, quamdiu in illa obscœnitate polluuntur, regni cęlorum aditu priuantur. Cui ait: Domine, hæc in medium proferre non audeo: quia propter vtilitatem meæ personæ, ad hoc me aptum non sentio. Cui angelus magna indignatione respondit, quod Deus vult & per me iubet tibi, tu nõ audes proferre? Post hæc cœpit eum admonere modo diuerso de emendatione eius. Ego (inquit angelus) ad custodiam tui deputatus sum, qui quondam Samsoni illi, quem liber Iudicum describit, ab eius ortu à Deo sum ordinatus, & in omni conatu operum mirandorum Deo adspirante cooperator illi exstiti, vsque dũ carnis illecebris emollitus, in Dalida Dei offensam incurrens, & consecrationem suam scorto vendens, à Deo est derelictus, tunc autem recessi ab eo. Te ergo in pueritia tua mihi placuisti: Nunc verò in mœrore & pœnitudine cordis ad Deũ conuersus, ita iterum places. In cœnobijs etenim monachorum admonendum est, vt vitiorum radicibus arefactis, virtutum possint germina pullulare, quia maioris numeri frequen-

tia reperitur eorum, qui mundanis necessitatibus, quàm spiritu Dei acti, ad hæc spiritualia castra se conferant. Animalis enim homo non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei, & ideò certandum est totis viribus, ne multitudine carnalium tepescat vita spiritualium, ne abundante iniquitate, refrigescat charitas multorum. Caueatur auaritia, qua dominante, ad paupertatem spiritus non descenditur, qua cælorum aditus obseratur. Ciborum & potus ingluuies vertatur in vix sufficiētem necessitatem victus. Aqua, inquit, valde ad potandum vtilis est: quia naturalis potus est. Nitor vestiũ mutetur in necessarium arcendæ nuditatis & frigoris temperamentum. Superbiæ tumor, mutãdus est in humilitatem non fictam. In quibusdã enim videtur ceruicis inflexio, sed non deponitur in eis cordis erectio. In hoc enim maximè ipsa vita Apostolici ordinis confũditur, quod virtutes vitijs suffocãtur: & dum culpa, quę sub specie pietatis intrauit, in vsu retinetur, iam quasi pro lege rectè viuendi defenditur. Ideoq; in occiduis regionibus, Germaniæ videlicet & Gallię, istius ordinis homines, vt ad verã Christi humilitatem, & voluntariã paupertatẽ informentur, monendi sunt: ne à ianua vitæ, Deo per me hæc terribiliter pronuntiante, repellantur. Quanta etiã in congregationibus fœminarum culpa excreuerit, & damnũ Deo factum in lucrũ diaboli profecerit ordinatione confusa nõ tacuit. Cũ enim (inquit angelus) mortuæ fœminæ viuis pręferuntur, (quia vidua in delitijs viuens mortua est) mortis operibus cõmunicando: ex ipsis

viuis

gum B.Gregorij sibi legi. Præcipua ergo vltimi libri eiusdem dialogi, audiente eo, lecta sunt vsq; ad summam nouem aut decem foliorum. Finita ergo lectione, hortatus prædictos fratres, vt lassitudinem, quam pro eo vigilando contraxerant, quiete corporum temperarent, sibique paululum noctis spatium, quod superfuerat, ad repausandum inducias concederent. Illis ergo recedentibus, & in parte illius cellæ corporib. ad requiescendū collocatis, ipso etiā post tantam lassitudinē tam animæ quā corporis in somniū resoluto; venit idem angelus, qui ei in priore visione ad pedes stans præparatus apparuit, candidis amictus vestimētis, ad caput stans splendore incredibili fulgidus, eumque blandis alloquens sermonibus, laudauit confugiū eius, quod ad Deum in angustijs positus, tā studio Psalmodiæ, quàm lectionis fecerat, hortans eum de cætero sine defectu, similiter facturum, inter cæteros etiam Psalmum 118. quia moralis in eo describitur virtus sæpè repetēdū admonuit, seque valde delectari, cùm aliquem instantia lectionis & iteratione psalmodiæ intentum viderit, Deumq; ob hoc placabilem fieri posse, si vsus iste veraciter, & non fictè teneatur. His igitur dictis, assumpsit eū idem angelus, & duxit per viam amœnitatis immēsæ pręclarā, in qua dum pergerent, ostendit ei montes vastæ altitudinis, & incredibilis pulchritudinis: qui quasi marmorei videbantur, quos circūibat maximus fluuius igneus: in quo innumerabilis multitudo damnatorū pœnaliter inclusa tenebatur, quorū multos se agnouisse dicebat,
& in

& in cæteris locis innumeris tormentis diuersi generis cruciatus se adspexisse: in quibus plurimos tam minoris quàm maioris ordinis sacerdotij stantes dorso stipitibus inhærentes, in igne strictè loris ligatos viderat. Ipsas quoque fœminas ab eis stupratas, consimili modo constrictas ante eos in eodem igne vsq; ad loca genitalium diuersas, dictumque est ei ab Angelo: quòd sine intermissione, vno tantùm die intermisso, die tertio semper in locis genitalibus magis cæderentur, plures eorum suæ agnitioni notos dicebat sacerdotũ (inquit angelus) maxima pars mundanis lucris inhiando, & palatinis curis inseruiendo, cultu vestium, & pompa ferculorum se extollendo, quæstũ putantes esse pietatem, animabus lucranis non inuigilãt, delicijs affluentes, in scorta prorumpunt: & ita euenit, vt nec sibi, nec alijs intercessores esse possint. Sæculo enim pestilentia & fame laboranti, sua prece succurrere potuissent, si Deo lucrum tota virtute conferre voluissent, & ideò tali remuneratione in fide damnantur, quia præcedẽtibus meritis talia patiũtur. Ibi se etiam quoddã opus in castelli modũ, ligno & lapide valdè inordinatè cõiecto & fuligine deformi vidisse narrabat, fumo ex eo in altum vaporante. Cui interroganti quid esset; responsum est ab angelo, habitationem fuisse quorundam monachorum ad suam purgationem de diuersis locis & regionibus in vnum congregatis, qui de eorum numero vnum specialiter nominauit: quem dicit ibidẽ arca plumbea inclusum præstolari debere diem magni iudicij, propter opus

peculiare, quod in Anania & Saphira ad corrũpendam communis vitæ integritatem præcesserat, de quo fratre damnabiliter incluso cuidam peregrino in extremitate vitæ per excessum rapto, ante decénij tempus ostensum fuerat: sicut tunc fama vulgauerat. Iamque diu obliteratum obliuione fuerat, isto fratre hæc ante minimè audiente, & ad memoriam eandem caussam simili visione reuocante. Vnde apparet in vna re bina iteratione repetita, hoc quod malè pullulat, crebrius succidi debere, ne ijs, qui monachorum minimè censentur, opus peculiare ibidem, vertatur in plumbi grauedinem. Ibi etiam ostensa est ei quædam montis altitudo: & dictum est ei ab angelo de quodam Abbate ante defuncto, quòd in summitate eius esset ad purgationem suam deputatus, non ad damnationem perpetuam. Ibidemque eum omnem inclementiam aëris, & ventorum incommoditatem imbriumque pati. Adiunxitque idem angelus de eo: quod Episcopus nuper defunctus ipsi Abbati solatio precum suarum ad impetrãdam veniam subuenire debuisset, sicut ei in visione apparens per quendam eius clericum mandauerat, perscriptus verò Episcopus hoc negligenter pertractans, charitatis ardore non condoluit, vt ei succurreret. Et idcirco nec sibi iam, ait, subuenire poterit. Et vbi est? inquiens ille. Ecce ait: ex altera parte ipsius montis, suæ damnationis pœnas luit. De visione verò, quam paucis prælibauimus, ab ipso, qui hæc ante triennium viderat, audiuimus. Veni, inquit, in quoddam habitaculum ambitu parietum destitutum,

tutum, in quo idem Abbas tibijs residens cruentatis vocauit me: Vade, inquit, ad Episcopum, & dic ei, quòd præsens mansio mihi & alij data contubernali meo, propter hoc sorduit: quia duobus hic comitibus in thermis se lauantibus fœtor inde consurgens, penè eam nobis inhabitabilem reddidit: & idem quomodocunque collectis vndique sumptibus patentia claudat. Quòd si per se sumptus ad concludendum ea non habuerit, legationem dirigat ad monasteria denominata, inde solatijs gratanter administratis, supplebuntur omnia clausuræ huic necessaria. Quod audiens Episcopus: Deliramenta, inquit, somniorum non sunt attendenda, sed ipsa eadem angelus in præsenti visione remouit: quòd Episcopus solatia precum suarum etiam à mortuis conuentus non subministrauit. Ipsi verò fratri, qui hæc de inferis ad superos reportabat, præscitum ante non fuerat. Illic etiam quendam principem, qui Italiæ & populi Romani sceptra quondam rexerat, vidisse stantem dixerat, & verenda eius cuiusdam animalis morsus laniauit, reliquo corpore immuni ab hac læsione manente: stupore igitur vehementi attonitus, admirabatur quomodo tantus vir, qui in defensione Catholicæ fidei, & regimine sanctæ Ecclesiæ in præsenti sæculo penè inter cæteros singularis apparuit, puniri tanta deformitate pœnæ potuisset. Cui ab Angelo ductore suo protinus responsum est, quòd quamuis multa miranda, & laudabilia, & Deo accepta fecisset, quorum mercede priuandus non est: tamen stupri illecebris resolutus, sperare visus est, quòd

ista obscœnitas mole tantorum bonorum obrui & absumi potuisset. Qui tamen, inquit, in sorte electorum ad vitam prædestinatus est: Illic etiã dona prima exquisita & innumerabilia põpaticè à malignis spiritibus ad perferẽdum viderat in pallijs & vasis aureis & argenteis, equis, & linteaminum subtilitate candentibus. Interrogante autẽ eo, cuius hæc essent, & quid in præfiguratione sua prætenderent: Comitum (inquit angelus) diuersarum prouinciarũ iura regentiũ sunt hæc: vt huc venientes, ea inueniant, & sciant: quia minoribus rapinis & auaritia congesta sunt. Quorum aliquos nominatim exprimens, dixit, ea nunquã defectura aut delẽda, priusquam ipsi venirent, & ea in sinum suũ reciperent. Quàm terribilem verò sententiam de cõuersatione Comitum intulerit, quis enarrare sufficiat? cùm quosdam eorum non vindices criminum esse dixerit, sed vice diaboli persecutores hominum, iustos damnando, & reos iustificando, furibus & sceleratis communicãdo. Munerum, inquit, præuentione creati: pro mercede futurorum nihil agunt: sed cum mundanas leges pro coercenda mali audacia administrant: damna legalia, quæ debitoribus infligunt, absq; vlla misericordia, quasi iure sibi debita, suæ auaritiæ reponunt; iustitiam verò spe futurorum nunquam agunt: sed cùm eam gratis offerre omnibus pro æternitatis mercede debeant, semper eam venalem sicut & animam suã portant. Quosdam enim iam iudicatos nominatim dixerat, sicut Euangeliũ de incredulis loqui-

loquitur: Qui autem non credit, inquiens, iam iudicatus est. Innumerabiles etiam se vidisse retulit tam de plebeio, quàm de ordine monachico diuersorum cœnobiorum & regionum, aliquos in gloria, quosdam in pœna depressos. His ergo & cæteris innumerabilibus conscriptis, quæ caussa compendij stilo currente conclusimus: duxit eum ad loca pulcherrima naturali constructione fundata, cum arcibus quasi aureis & argenteis, opere anaglipho discreta. Quæ tanta magnitudine, & altitudine etiam, & pulchritudine incredibili claruerunt: vt ne mente concipi, nec ore humano proferri tanti immensitas operis possit. Tunc processit Rex regum, & Dominus dominantium in multitudine Sanctorum, tāta gloria & maiestate fulgidus, vt homo corporeis oculis iubar tanti luminis, & dignitatem gloriæ Sanctorum, quæ ibidem apparuit, sustinere nequiret. Tunc ipse angelus, qui eius ductor & ostensor fuerat, dicit ad eum: Crastina die migrare debebas: sed interim certamus pro misericordia: Tunc præeunte angelo, perrexit vbi consessus sanctorum sacerdotum in gloria & dignitate inæstimabili fulgebat. Tunc dicit ei: Sunt apud Deum meritis bonorum operum coronati, quibus vos officia Ecclesiastica impenditis. Rogemus ergo illos, vt tibi misericordiā apud Deum impetrēt. His dictis supplices sanctis, orabant eos, intercessores fieri. Sancti verò sacerdotes sine mora surgentes perrexerunt ad thronum: & prostrati ante thronū, misericordiam postulabāt præ-

dicto fratri. Ille verò angelos cum eodem fratre, illis intercedentibus, de longè in parte stetit. Quibus ante thronum suppliciter pro misericordia postulantibus, vox de throno audita est in responsum. Exempla ædificationis alijs facere debuit; sed non fecit. Nihilque amplius in responsis auditum est in illo. Ergo in tam præclaro ordine sacerdotum, sanctos Dionysium, Martinum, Anianum, Hilariumque se cognouisse asseruit. Tunc iterum cohortante Angelo, simul perrexerunt, vbi beatorum multitudo innumerabilis, æstimabili gloria fulgebat. Isti sunt, ait, quos gloriosus certaminis triumphus, ad tantam gloriam peruexit, quos vos in Ecclesia honore excolitis, ad honorem laudemque Dei, quos intercessores pro venia peccatorum tuorum requirere debemus. Quos cũ simili supplicatione humi prostrati orarent, statim sine vlla dilatione ad thronum diuinæ maiestatis tendentes, prostrati pro indulgentia peccatorũ eius poposcerunt. Quibus à throno vox, vt ante, emissa est, dicens: Si eos, quos malè docendo exemplo suæ prauitatis illexerat, & à via veritatis in viam erroris deprauando eos deduxerat, correxit, & ad viam veritatis reduxit, remissa sunt. Illis autem interrogantibus, quomodo hæc correctio ab eo fieri posset, vt ad remissionem postulatam peruenire posset: iterum vox de throno est ad eos facta, Cõuocet, inquit, omnes, quos sui exemplo, vel doctrina, ad illicita agenda illaqueauerat, & prosternet se ante eos, ac profiteatur se malè egisse & docuisse, & postulet veniam, ipsosque

roget

roget per Deum omnipotentem & Sanctos omnes, vt hæc mala vlterius nec agant, nec doceant. Illis interim in parte de longè stantibus, sicut in priori sacerdotum intercessione, inter quos sanctos Sebastianum & Valentinum cognouisse se dicebat. Inde ergo angelo producente, tendentes ad locum, in quo innumerabilis sanctarum Virginum multitudo morabatur, incomparabili dignitate & splendore corusci luminis fulgens. Hæ, inquit, sunt sanctæ fœminæ, quibus vos famulatum Ecclesiasticum ad honorem nominis Christi impenditis, quas ad intercessionem apud Deum pro longiori vita præmittere debemus. His dictis (vt ante) prostrauerunt se ante eas. Illæ verò statim cum omni festinatione ad thronum tendebant: prorogationem vitæ eius postulaturæ, ipsis interim (vt prius) in parte stantibus. Antequam verò ad preces solo prosternerentur, apparuit maiestas Domini obuiam, & eleuans, dixit eis: Si bona doceat, & exempla bona agat, & eos, quibus mala exempla præbuit, corrigat, erit petitio vestra. Post hæc inde recedentes, cœpit ei angelus exponere, in quantis vitiorum sordibus volutatur genus humanum. Licet enim in diuersas criminum innumerositates ab authore suo recedant homines, diabolo se mancipando, in nullo tamen magis Deus offenditur, quàm cùm contra naturam peccatur. Et ideò multa vigilantia certandum est omnibus in locis, ne scelere Sodomitico Dei habitacula vertantur in delubra dæmonum; non solùm enim, inquit, hic morbus virulenta cótagione

tia reperitur eorum, qui mundanis necessitatibus, quàm spiritu Dei acti, ad hæc spiritualia castra se conferant. Animalis enim homo non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei, & ideò certandum est totis viribus, ne multitudine carnalium tepescat vita spiritualium, ne abundante iniquitate, refrigescat charitas multorum. Caueatur auaritia, qua dominante, ad paupertatem spiritus non descenditur, qua cælorum aditus obseratur. Ciborum & potus ingluuies vertatur in vix sufficiẽtem necessitatem victus. Aqua, inquit, valde ad potandum vtilis est: quia naturalis potus est. Nitor vestiũ mutetur in necessarium arcendæ nuditatis & frigoris temperamentum. Superbiæ tumor, mutãdus est in humilitatem non fictam. In quibusdã enim videtur ceruicis inflexio, sed non deponitur in eis cordis erectio. In hoc enim maximè ipsa vita Apostolici ordinis confũditur, quod virtutes vitijs suffocãtur: & dum culpa, quę sub specie pietatis intrauit, in vsu retinetur, iam quasi pro lege rectè viuendi defenditur. Ideoq; in occiduis regionibus, Germaniæ videlicet & Gallię, istius ordinis homines, vt ad verã Christi humilitatem, & voluntariã paupertatẽ informentur, monendi sunt: ne à ianua vitæ, Deo per me hæc terribiliter pronuntiante, repellantur. Quanta etiã in congregationibus fœminarum culpa excreuerit, & damnũ Deo factum in lucrũ diaboli profecerit ordinatione confusa nõ tacuit. Cũ enim (inquit angelus) mortuæ fœminæ viuis pręferuntur, (quia vidua in delitijs viuens mortua est) mortis operibus cõmunicando: ex ipsis

viuis

viuis subiectis mortuæ fiunt. Et dum sæcularibus donantur, aliâs (dominantur,) inexplebiliter opes terrenas sitientes, in terrenas & perituras voluptates ordine confuso vertuntur opes, quæ ad conseruandam castimoniam cælestis vitę à fidelibus congestę sunt. Et vbi, inquit, illius vitæ Apostolicæ formula incorrupta conseruatur? In transmarinis, ait, regionibus, adhuc Apostolici rigoris constantia viget: quia paupertate spiritus præuenti, sine illius terreni impedimenti obstaculo cælorum regna capessunt. His dictis, iterum atque iterum de scelere Sodomitico verbum intulit, Cætera enim vitia vitanda semel tantùmodò notauit: hunc verè pestiferum animæ morbum contra naturam, commento diaboli suggestum, quinquies & etiam amplius repetiuit. Interrogante autem eo cur pestilentia grassante, tanta populi numerositas interiret? Immensitate, ait, criminum mundo peccante, peccatorum punitio est. Et signum à Domino est denuntiatum, præsagio suo demonstrans, mundi terminum citò venturum. Admonuit etiam inter cætera, quod celebritas operis Dei, tædij aut negligentię subreptione in Ecclesijs ageretur. De Geroldo verò quodam Comite dixit idem Angelus: quòd in requie esset gloriæ Martyrum adæquatus, zelo, inquiens, Dei in defensione sanctæ Ecclesiæ, infidelium turbis congressus, temporalis vitæ dispendia est passus, ideò ęternę vitę particeps est factus. His igitur & alijs penè innumeris ab eodem angelo ostensis & auditis, quę ab hoc scripto compendij causa exclusimus, idem frater iterum

rum expergefactus, alitibus iam vicina diei cõcrepantibus, conuocatis ijsdem fratribus, qui in eius excubijs pernoctauerant, visionis magnitudine permotus, & intolerabilis timoris anxietate iactatus, per ordinem exposuit secreta visionis suę, cupiens statim, vt veniente patre monasterij, eo pręsente exciperentur sermones eius. Qui cùm diceret, quòd fratres meditatione nocturna occupati, claustra silentij irrumpere non auderent: Vos (ait) interea liquenti cerę hęc imprimite, vt aurora lucescente, paratiora reddantur. Timeo enim, ne lingua torpente, visa & audita nequeant propalari: quia cum tanto mihi obligationis damno producenda iniuncta sunt, vt reatus silentij huius, sine venia fieri timeam, si meo silentio ita depereant, vt per me publicata non pateant. Namque illa vltima sanctarum virginum intercessio, quę pro longiturna vita ad Deum facta fuerat, in ancipiti me positum dereliquit, vtrumnam pro longitudine ęternę, aut istius temporalis vitę prolata fuerit. Si ergo eadem intercessione, quam pręfatus sum, istius temporalis vitę inducię protelatę non fuerint, omni scrupulositate postposita, iuxta spõsionem angeli ductoris mei, crastina die sum migraturus. His igitur sermonibus cohortati, omnia per ordinem ab eo excepta, cerę impressa sunt. Interea matutinalibus finitis hymnis, visitandi gratia aduenit Pater monasterij cum quibusdam fratribus, qui cum iacenti assisteret, secretum petijt. Egressis ergo cęteris, Abbas secum retentis fratribus, ibidem intus remansit. Prolatis ergo in medium, quę noctur-

no

medium, quæ nocturno silentio trepida velocitate tabulis impressa fuerant, verbo & scripto recapitulauit vniuersa. Et de lectulo consurgens, humi prostratus, pro commissis veniam postulans, & intercessores pro eo ad Deum fierent, orauit. Quem cùm cernerent nec pallore deformem, nec macie tabescentem, nec dolore membrorum queritanté, nec tactu venæ, aut vllius lethalis signi læsione præuentum, verbis consolatorijs ad spem præsentis vitæ tota fiducia animabant. Quibus eadem responsa (quæ supra) retulit: in nullo se dubium, crastina die migraturum. Totam igitur illam diem & noctem subsequentem, & spatium totius diei succedentis vsque ad vesperam in hoc consumebat, metum vocationis suæ exponendo, breuibus nunc singulis quibusque ad diuersos destinatis, pro absolutione peccatorum suorũ intercessores quærendo. Ad extremum, crepusculo vespertino subsequentis diei in noctem iã inclinate fratribus conuocatis, vitæ præsentis metas in se decursas esse pronuntiauit. Et ideò psalmodiæ eos insistere, precibus omnimodis postulauit. Antiphonas omnes & psalmorum initia quasi præcentor ordiens, pro se fecit decantari. His igitur finitis paululum respirauit, fratribus ad sua strata redeuntibus, huc illucque deambulando æstuans. Imminente velocitate transitus sui, decidit in lectulum, sumptoq; viatico, vltimam huius instabilis vitæ clausit horam. Hæc sunt, quę nos confratres eius & venturis, & lecturis testamur, veraque esse cognoscimus.

Historia recens de admiranda cuiusdam defuncti apparitione, excerpta ex litteris Ven. D. Ioannis N. ex qua elucescit auitæ & Catholicæ religionis veritas, & quantopere defunctis prosint suffragia viuorum.

CAP. XL.

RESponsum abs te, soror, ad postremas meas litteras auidè exspectans, prætermittere non potui, quin te stupendi cuiusdam miraculi, quod Siluæducis his diebus contigit in ædibus Dominæ Vlierdensis, quàm primùm certiorem facerem, prɶsertim cùm id negotij mihi ab alijs demandatum sit. Historia nec ficta est, nec somnium, sed reuera contigit iam præter lapso die 23 Nouembris, quo nimirum frater noster maritus tuus eadē forma & vestibus, quibus cum postremò Siluæducis esset, indutus fuit, nigro videlicet pallio, holosericis caligis, aperto capite, iunctis manibus apparuit diuersis & locis & temporibus ancillæ familæ, cuius supra mentionem fecimus. Tandem pallium remouens, horrēdam flammam ignis, & oculos quasi flammam & lumen emittētes ostendit. Quod ancilla videns, præ timore in defectum animi incidit. Filiæ, & earum amita, quæ præsentes erant, cùm ex famula patrem suum esse intelligerent, vnicè ab ea contenderunt, vt timore isthoc deposito, eum, a Deóne an aliundè veniret, & an humana ope iuuari queat, rogaret. Illa autem præ timore non potuit. Consulunt super hac re D Heltium, & Ecclesiæ Pastores. Vnus, rogandū esse quid peteret, arbitrabatur, alij in cōtraria erant opinione, quòd somnia &

nugę putarentur. Mea sententia rogandum ô-tat, quid venisset, auxiliumque promittendum, si legitimis modis præstari posset. Nobis de his rebus deliberantibus, ecce rursus in forma, qua primò, scilicet non horrenda apparuit, dicens: Quid, nó iuuas me? quare times? Nihil tibi fiet. Illa respondit: Non habeo ob summam trepidationem copiam auxilij. Hęc feria secunda prima luce contigerunt. Apparuit deinde ad nonam & decimam nihil dicens, verùm grauiter suspiria ducens, ac demum hora eiusdem diei secunda, dixit: Quid, non iuuas me? Illa dixit: Parata sũ te iuuare omnibus modis, quibus per Catholicam Ecclesiam licet. Respondit ille: Hoc est quod hactenus exspectaui. Et deducta è cubiculo in atrium, rogauit, vt sacra, quę pro defunctis fieri consueuerunt, tria celebrari curaret. Atque vt se Orscotum conferens, istic ad altare S. Crucis semisexstertium offerret, quod ipse, cùm infirmus aliquãdo promisisset, se oblaturum, neglexerat. Consolatus deinde eam petiuit, vt omnem timorem abijceret, quoniam ipse comitaretur. Petens prętera, vt filiabus & fratri diceret, vt pro se orare non desisterent. Feria tertia, ancilla Orscotum abijt, ad implendum eius desiderium. Ille verò, vti promiserat, nunquam eam reliquit, imò & præiuit eam in domum vsque ad cubiculum, atque inde in templum ad altare S. Crucis. Ibi vterque flexis poplitibus orauit. Illa nesciens vbi oblationem suam relinqueret, ducta est ab eo ad gazophylacium siue receptaculum oblationum, cui eandem imposuit Feria

sexta

ſexta illa Syluamducis redijt, nullum cum eo miſcens ſermonem, quanquam ſæpè manibus iunctis ſe oſtendebat. Die ſabbati manè eam è ſomno excitauit, præcepitque, vt induta veſtibus, in æde D. Ioannis ante Ven. Sacramentum aliquid offerret. Ipſe enim hoc aliquando, cùm Syluæducis pacis inter ciues cõponendę cauſſa eſſet, vouerat. Quo peracto, redijt circiter medium quartæ eiuſdem diei, & excitauit eam dicens: Feſtina, tempus meum hic breue eſt. Cumque illa ſe induendo occuparetur, rurſus dixit: Feſtina, non dudum hic ero. Moxque præceſſit in atrium, in quo ſumma fuit claritas, & petiit, vt ipſa pro Miſſis celebratis exſolueret in plura eleemoſynam. Adhæc mandauit fratri dici, vt in fide Catholica perſeueraret conſtans, qualem eum eſſe non dubitabat quidem, monere ſe tamen in id primis aiebat, quòd vita mortalium varijs ſit rerum, viciſſitudinibus & fluctuationibus expoſita, ſicut ipſe per experientiam didiciſſet, dum aliquando de Catholicæ religionis veritate dubitaret, quod ipſi grauiſſimæ pœnæ cauſſa & principium fuerit. Idem & filiabus ſuis dici petiuit, vtq; amitæ ſuæ veſtigijs iugiter inſiſterét: monẽs inſuper, vt ſine intermiſſion pro defunctis fidelibus orarẽt. Si enim ſentiremus, in quibus eſſent pœnis, quantumque eiſdem preces viuentium fidelium proſint, nec horã imò nec mõmẽtũ quidẽ ſine eorũ memoria viueremus. Subiunxit quoq; pœnarũ ſuarum tempus fuiſſe quinque annorum, ſed quatuor annorum, totidemque dierũ pœnas ſe per amicorum preces euaſiſſe, iamq; in perpetuum

 eſſe

esse seruatum: gratias agens sororibus quibusdam Boxtellensibus pro suis precibus. Monebat etiam Dominam Vlierdensem, vt testamentum suum incolumis existens faceret, ne in articulo mortis eo condendo occuparetur, sed soli Deo tunc vacare posset. Petebat insuper à fratre, vxori vt nuntiaret, vt cum filijs suis omnem excoleret concordiam, ne & illi aliquando idem contingat quod sibi. Rogatus de statu quorundam defunctorum, respondit se nihil aperire posse, quia à Deo sibi non esset concessum, hoc tamen addens, vt pro talibus sine intermissione orarent. Demum actis tam ancillæ quàm omnibus qui pro se orauerant gratijs, suam vicissim operam illis promittens, cum magno splendore iũctis manibus in cælum perpetuò beatus (vt equidem non ambigo) ferebatur.

Habes breuiter, quæ hîc hisce diebus, cum multis alijs circumstantijs, quas referre longum esset, contigerunt, quæ non fabulæ aniles, aut somnia sunt, sed reuera sic se res habet, quod iureiurando, & testimonio totius familiæ, si res exposcit, confirmabitur. Atque hæc ideò tibi scripsi, vt vnà nobiscum gaudeas: mihi enim prodigio simillimum, quod nos de fratris nostri salute certos reddit, & in auida nostra & Catholica religione nos confirmat, quodque non alia sit sectanda religio, nisi illa sola, quam à S. Romana & Apostolica Ecclesia, iam inde ab Apostolorum temporibus ad nos veluti per manus traditam accepimus, quam Christus sacri oris sui oraculo plantauit, Apostoli tradiderunt, Martyres sanguinis sui testimonio consignarunt,

narunt, vniuersa vno ore docet atque obseruat per totum terrarum orbem Ecclesia Catholica. Sperò vos aliosque amicos nostros huius historiæ relatione plurimum in fide stabiliendos, cunctosque horum temporum nouos & perniciosos errores facilè repudiaturos, qui tam multos, prô dolor, in æternæ damnationis voraginem præcipitant. Vale. Cursim Syluæducis, 11. Decemb. anno 1581.

Historia recens & memorabilis, de quodam Arnoldo Huberto, qui post triduanam extasin admiranda se vidisse testatus, venientes ad se erudiebat ad pietatem.

CAP. XLI.

CVm circa annum Dominicæ Incarnationis 1559. in pago Buremalseno comitatus Burani, qui est feudum Ducatus Geldriæ, pestis grassaretur, Arnoldus Hubertus nauta, homo coniugatus, ob vitæ integritatem & iustitiæ opinionem omnibus gratissimus, nocte quadam diuinitus compellatus, mox vxorem excitat: Surge, inquit, ego vocor. Illa quid caussæ esset, interrogante, ipsoque instanter respondente, se vocari, velleque suscipere Sacramenta Ecclesiastica, surgunt ambo, Ecclesiam adeunt. Quæ cùm noctu ex more clausa esset, coram Crucifixo ante valuas Ecclesiæ erecto prostratus, diutissimè orauit idem Arnoldus. Interim excitatus Parochus aduenit, cui confitetur, admittiturque ad participationem diuinorum mysteriorum. Quibus perceptis, domum reuersus incidit in extasin, aut velut quoddam animæ deliquium, ita vt vix eo tempore discerni posset, viueretne an esset mortuus. Tandem post

triduum ad se reuersus, cœpit totus admirabũdus clamitare: Vbi inquit, fui, quę & qualia vidi. Atque ab eo tempore languidus, per semestre aut circiter lecto decubuit. Interim visus est adstantibus frequenter aliquid angelicę aut diuinæ visionis videre, semperque pręsentibus velut indignans acclamabat. Nihilne videtis? Et quasi erigens sese è cubili, videbatur apparentes Angelos prensando velle complecti, nec ferebat, vt quisquam verbum inane aut iocosum proferret, aut rideret. Nuncne, inquit, tempus nugandi? Personas iuxta sæculum nobiliores, aut status eminentioris ægrè admittebat, itidem nec moniales plerasque vitę paululum licentiosioris. Plebeios verò & simpliciores libenter admittebat, erudiens illos ad pietatem & timorem Dei, & creberrimè repetens has voces: Quid vidi? quę & qualia cognoui? vbi ego fui? sed & crebrò in easdem extases abripiebatur. Illud quoque mirum, quòd toto illo semestri, quo languens decubuit, vngues nunquam succreuerint. Exacto deinde semestri lenissima morte velut placidè obdormiens in Domino defunctus est. Historiam esse, non fabulam exposuit nobis quidam vir integerrimus ac doctissimus I. V. Licentiatus, domestica consuetudine mihi notissimus, qui eidem Arnoldo proxima fuit affinitate coniunctus, sæpissimeque & valentem & postea languentem vidit & audiuit.

FINIS.

INDEX

INDEX RERVM MEMORA-
bilium, quæ his octo collationum
libris continentur.

A.

 in An-

B.

C.

stituto

Icono-

I.

Iudæi

Pietas

Scan-

FINIS.

